

The European Agricultural Fund for Rural Development:
Europe investing in rural areas

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS
Eiropas Lauksaimniecības fonda
lauku attīstībai

Latvia - Rural Development Programme (National)

CCI	2014LV06RDNP001
Programmas veids	Lauku attīstības programma
Valsts	Latvija
Reģions	LV - National
Plānošanas periods	2014 - 2022
Vadošā iestāde	Zemkopības ministrija
Versija	~~13.1~~ <u>14.0</u>
Versijas statuss	Pieņēmusi EK
Datums, kad pēdējo reizi ir izdarīti grozījumi	~~09/04/2024 12:47:08 CEST~~

Saturs

1. LAUKU ATTĪSTĪBAS PROGRAMMAS NOSAUKUMS	11
1.1. Grozījums	11
1.1.1. Grozījuma veids: Regula 1305/2013	11
1.1.2. Grozījums, ar ko maina partnerības nolīgumā sniegto informāciju	11
1.1.3. Grozījums ir saistīts ar Regulas 808/2014 4. panta 2. punkta trešo daļu (neatskaitot no minētajā pantā noteiktajiem ierobežojumiem)	11
1.1.4. Apspriešanās ar uzraudzības komiteju (Regulas 1303/2013 49. panta 3. punkts)	11
1.1.5. Grozījuma apraksts - Regulas 808/2014 4. panta 1. punkts	12
2. DALĪBVALSTS VAI ADMINISTRATĪVAIS REĢIONS.....	17
2.1. Programmas aptvertais ģeogrāfiskais apgabals.....	17
2.2. Reģiona klasifikācija	19
3. EX-ANTE NOVĒRTĒJUMS.....	21
3.1. Procesa apraksts, tostarp galveno norišu grafiks, starpposma ziņojumi, saistībā ar LAP attīstības galvenajiem posmiem.	21
3.2. Strukturēta tabula, kurā iekļauti ex ante novērtējuma ieteikumi un norādīts, kā tie ievēroti.	23
3.2.1. 4.prioritātes lauku vides pasākumu papildinājumi, precizējumi.....	25
3.2.2. 4.prioritātes mērķu sasniegšanas sasaiste ar saimniecību lielumu	26
3.2.3. Apmežošanas pasākuma kritēriji	26
3.2.4. Atbalsta intensitātes diferenciacija pārstrādes uzņēmumiem	27
3.2.5. Atbalsts investīcijām pārtikas nozares uzņēmumos	27
3.2.6. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana	28
3.2.7. Budžeta sadalījums pa teritorijām, nozarēm un apakšnozarēm	29
3.2.8. CO2 piesaistes pasākumi.....	29
3.2.9. Definēto vajadzību apraksta pilnveidošana	29
3.2.10. Demarkācijas nosacījumu nodrošināšana	30
3.2.11. Energoefektivitātes un atjaunojamo energoresursu izmantošanas jautājums	30
3.2.12. Finansējums 1.prioritātes īstenošanai, 2.prioritātes pasākumu īstenošanas kritēriji	31
3.2.13. Izglītības un zinātnes jautājumi SVID analīzē	32
3.2.14. Iznākumu rādītājs mežu platību atjaunošanai pēc ugunsgrēkiem	32
3.2.15. Klimata pārmaiņu mazinoši un inovatīvi risinājumi.....	33
3.2.16. Kopsavilkums par SEG emisijām	33
3.2.17. LEADER projektu mērķgrupu definēšana.....	34
3.2.18. LEADER, neaizsargātu riska grupu pārstāvju iespējas un interešu aizstāvība	34
3.2.19. Lauksaimniecības augsnes kvalitāte, augsnes degradācijas draudi.....	35
3.2.20. Lauku vides pasākumos definēto rādītāju vērtības.....	36
3.2.21. Natura 2000 un ĪADT	36
3.2.22. Papildu nosacījumi projektu īstenošanai, lai mazinātu ietekmi uz vidi.....	37
3.2.23. Pasākuma 'Ražotāju grupas' rādītājs.....	38

3.2.24. Pasākumu ieguldījums prioritāro mērķu virzienā.....	38
3.2.25. Pasākumu sinerģiskā mijiedarbība.....	39
3.2.26. Potenciālie draudi ainavai	39
3.2.27. Potenciālie draudi bioloģiskajai daudzveidībai.....	40
3.2.28. Programmas specifiskie rādītāji.....	41
3.2.29. Rezultāta rādītājs 'Nodrošināta lauksaimnieciskā ražošana LIZ platībās'	41
3.2.30. Rezultātu un ietekmes rādītāji	42
3.2.31. SEG emisijas un CO2 piesaiste.....	42
3.2.32. SEG emisiju mazinošu darbību īstenošana	43
3.2.33. Sabiedriskā atbalsta likme, atbalsta likmju diferencēšana	43
3.2.34. Secinājumi par iepriekšējā plānošanas perioda pieredzi, lauksaimniecības attīstības iespējām un problēmām.....	44
3.2.35. Tematiskās apakšprogrammas	45
3.2.36. Termina inovācijas definēšana.....	45
3.2.37. Uzlabojumi SVID analīzē	46
3.2.38. VLT darbības attīstība.....	46
3.2.39. Vides problēmu apraksts.....	47
3.2.40. ZM, LAD darbinieku kapacitāte, informācijas sistēmas.....	47
3.3. Ex-ante novērtējuma ziņojums.....	48
4. SWOT UN VAJADZĪBU APZINĀŠANA	49
4.1. SWOT	49
4.1.1. Visaptverošs, vispārīgs apraksts par pašreizējo situāciju plānošanas jomā, balstoties uz kopīgiem un programmai specifiskiem konteksta rādītājiem un citu kvalitatīvu aktuālo informāciju.....	49
4.1.2. Plānošanas jomā apzinātās priekšrocības	74
4.1.3. Plānošanas jomā apzinātie trūkumi.....	82
4.1.4. Plānošanas jomā apzinātās iespējas	94
4.1.5. Plānošanas jomā apzinātie apdraudējumi	97
4.1.6. Kopīgie konteksta rādītāji	102
4.1.7. Programmai raksturīgie konteksta rādītāji.....	110
4.2. Vajadzību novērtējums	114
4.2.1. 1. Paaugstināt zināšanu līmeni lauksaimniecībā, mežsaimniecībā, pārtikas ražošanā nodarbinātajiem un citiem lauku uzņēmējiem.....	117
4.2.2. 10. Nevienlīdzīgu klimatisko un citu specifisko apstākļu izraisīto seku novēršana lauksaimnieciskajā ražošanā.....	117
4.2.3. 11. Veicināt SEG emisiju samazināšanu lauksaimniecībā un atjaunojamo energoresursu izmantošanu.....	118
4.2.4. 12. CO2 piesaistes palielināšana meža zemēs.....	119
4.2.5. 13. Neizmantotās lauksaimniecības zemes produktīvas izmantošanas nodrošināšana	120
4.2.6. 14. Nepietiekami attīstīta meža ugunsgrēku novērošanas sistēma.....	120
4.2.7. 15. Lauku teritoriju apdzīvotības saglabāšana, dzīves līmeņa paaugstināšana, nodrošinot nodarbinātību un pakalpojumu pieejamību.....	121
4.2.8. 16. Uzlabot pievadceļu kvalitāti un infrastruktūras pieejamību lauku teritorijā	122

4.2.9. 17. Veicināt lauku iedzīvotāju sociālo aktivitāti, t.sk. izglītības, kultūras, sporta un atpūtas jomās	123
4.2.10. 18. Konsultantu kapacitātes stiprināšana	123
4.2.11. 2. Sekmēt inovatīvu produktu izstrādi lauksaimniecībā, pārtikas ražošanā un mežsaimniecībā ..	124
4.2.12. 3. Veicināt lauku saimn. konkurētspēju, paaugstinot to ražošanas produktivitāti, atbalstot kooperāciju, tirgus pieejamību	124
4.2.13. 4. Paudžu maiņas nodrošināšana lauksaimniecībā	126
4.2.14. 5. Meliorācijas sistēmu pārbūve lauksaimniecības un meža zemēs	126
4.2.15. 6. Pārtikas raž. uzņ. konkurētspējas stiprināšana, palielinot lauksaimniecības produkcijas pievienoto vērtību un tirgus iespējas	127
4.2.16. 7. Lauksaimniecības nozares riska negatīvās ietekmes mazināšana	128
4.2.17. 8. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana lauksaimniecības un meža zemēs	129
4.2.18. 9. Vides piesāpājuma riska novēršana un augsnes auglības saglabāšana	130
5. STRATĒGIJAS APRAKSTS	131
5.1. Pamatojums izraudzītājam vajadzībām, kas jārisina LAP, un mērķu, prioritāšu, prioritāro jomu izvēle un galamērķu noteikšana, kas balstās uz pierādījumiem, kuri gūti SVID un vajadzību novērtējumā. Attiecīgā gadījumā programmā iekļauto tematisko apakšprogrammu pamatojums. Pamatojumā jo īpaši uzskatāmi demonstrē Regulas (ES) Nr. 1305/2013 8. panta 1. punkta c) apakšpunkta i) un iv) punktā minēto prasību izpildi	131
5.2. Lauku attīstības pasākumu kombinācija un pamatojums katrā prioritārajā jomā, tostarp finanšu piešķirumu pamatojums pasākumiem un finanšu resursu piemērotība izvirzītajiem mērķiem, kā minēts Regulas (ES) Nr. 1305/2013 8. panta 1. punkta c) apakšpunkta ii) un iii) punktā. Pasākumu kombinācija, kas iekļauta intervences loģikā, balstās uz 5.1. punktā minētajiem pierādījumiem no SVID analīzes un vajadzību pamatojumu un prioritizāciju.	132
5.2.1. P1: Veicināt zināšanu pārnesi lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un lauku apvidos	132
5.2.2. P2: Uzlabot visu veidu lauksaimniecības uzņēmumu rentabilitāti un konkurētspēju visos reģionos un sekmēt inovatīvas lauksaimniecības tehnoloģijas un meža ilgtspējīgu apsaimniekošanu	134
5.2.3. P3: Veicināt pārtikas piegādes ķēdes organizāciju, tostarp lauksaimniecības produktu pārstrādi un tirdzniecību, dzīvnieku labturību un riska pārvaldību lauksaimniecībā	135
5.2.4. P4: Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību	137
5.2.5. P5: Veicināt resursu efektīvu izmantošanu un atbalstīt pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarē	140
5.2.6. P6: Veicināt sociālo iekļautību, nabadzības mazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos .	142
5.3. Apraksts par to, kā tiks īstenoti transversālie mērķi, ieskaitot īpašās prasības, kas minētas Regulas (ES) Nr. 1305/2013 8. panta 1. punkta c) apakšpunkta v) punktā	144
5.4. Intervences loģikas kopsavilkuma tabula, kurā redzamas LAP atlasītās prioritātes un prioritārās jomas, kvantitatīvie mērķi un to īstenošanai izmantotā pasākumu kombinācija, ieskaitot plānotos izdevumus (tabulu ģenerē automatiski, izmantojot 5.2. un 11. punktā sniegto informāciju)	146
5.5. Konsultatīvās spējas, kura ļauj nodrošināt atbilstīgas konsultācijas un atbalstu attiecībā uz normatīvajām prasībām un darbībām inovācijas jomā, apraksts, kurā uzskatāmi parādīti	

nodrošinātie pasākumi, kas paredzēti Regulas (ES) Nr. 1305/2013 8. panta 1. punkta c) apakšpunkta vi) punktā.....	148
6. EX-ANTE NOSACĪJUMU NOVĒRTĒJUMS	149
6.1. Papildu informācija	149
6.2. Ex-ante nosacījumi.....	150
6.2.1. Veicamo darbību saraksts vispārējiem ex ante nosacījumiem	162
6.2.2. Veicamo darbību saraksts ar prioritāti saistītajiem ex ante nosacījumiem.....	163
7. DARBĪBAS REZULTĀTU SATVARA APRAKSTS	164
7.1. Rādītāji	164
7.1.1. P2: Uzlabot visu veidu lauksaimniecības uzņēmumu rentabilitāti un konkurētspēju visos reģionos un sekmēt inovatīvas lauksaimniecības tehnoloģijas un meža ilgtspējīgu apsaimniekošanu.....	168
7.1.2. P3: Veicināt pārtikas piegādes ķēdes organizāciju, tostarp lauksaimniecības produktu pārstrādi un tirdzniecību, dzīvnieku labturību un riska pārvaldību lauksaimniecībā.....	168
7.1.3. P4: Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību	169
7.1.4. P5: Veicināt resursu efektīvu izmantošanu un atbalstīt pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarē.....	169
7.1.5. P6: Veicināt sociālo iekļautību, nabadzības mazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos .	170
7.2. Alternatīvi rādītāji	171
7.2.1. P3: Veicināt pārtikas piegādes ķēdes organizāciju, tostarp lauksaimniecības produktu pārstrādi un tirdzniecību, dzīvnieku labturību un riska pārvaldību lauksaimniecībā.....	172
7.2.2. P4: Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību	172
7.2.3. P5: Veicināt resursu efektīvu izmantošanu un atbalstīt pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarē.....	173
7.2.4. P6: Veicināt sociālo iekļautību, nabadzības mazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos .	173
7.3. Rezerve.....	174
8. IZVĒLĒTO PASĀKUMU APRAKSTS.....	175
8.1. Vispārīgo nosacījumu apraksts, kuri tiek piemēroti vairāk nekā vienam pasākumam, tostarp attiecīgā gadījumā lauku apvidus definīcija, bāzes līnijas, savstarpējā atbilstība, finanšu instrumentu paredzētais izmantojums, avansa maksājumu paredzētais izmantojums un kopīgie noteikumi par ieguldījumiem, tostarp Regulas (ES) Nr. 1305/2013 45. un 46. panta noteikumi...	175
8.2. Apraksts atbilstīgi pasākumam.....	183
8.2.1. M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants).....	183
8.2.2. M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants).....	199
8.2.3. M04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants).....	211
8.2.4. M05 - Dabas katastrofās un katastrofālos notikumos cietušā lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un piemērotu profilaktisko pasākumu ieviešana (18. pants).....	245
8.2.5. M06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants).....	255

8.2.6. M07 - Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos (20. pants).....	281
8.2.7. M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)	288
8.2.8. M09 - Ražotāju grupu un organizāciju izveide (27. pants).....	318
8.2.9. M10 - Agrovīde un klimats (28. pants).....	327
8.2.10. M11 - Bioloģiskā lauksaimniecība (29. pants).....	362
8.2.11. M12 - Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi (30. pants).....	377
8.2.12. M13 – Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi (31. pants)	386
8.2.13. M16 - Sadarbība (35. pants).....	399
8.2.14. M 17 - Riska pārvaldība (36. pants).....	414
8.2.15. M19 — atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA — sabiedrības virzīta vietējā attīstība) (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 35. pants).....	423
9. NOVĒRTĒJUMA PLĀNS	452
9.1. Mērķi un nolūks	452
9.2. Pārvaldība un koordinācija.....	452
9.3. Novērtējuma tēmas un darbības	454
9.4. Dati un informācija.....	455
9.5. Grafiks.....	456
9.6. Komunikācija.....	457
9.7. Resursi.....	458
10. FINANSĒŠANAS PLĀNS	459
10.1. ELFLA gada ieguldījumi (EUR)	459
10.2. Vienota ELFLA ieguldījuma likme visiem pasākumiem, sadalot pēc reģionu veida, kā minēts Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punktā	462
10.3. Sadalījums pēc pasākuma vai darbības veida ar konkrētu ELFLA iemaksu likmi (EUR, visā laikposmā no 2014. līdz 2022. gadam).....	463
10.3.1. M01- Zināšanu pārmēses un informācijas pasākumi (14. pants).....	463
10.3.2. M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants).....	465
10.3.3. M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants).....	467
10.3.4. M05 - Dabas katastrofās un katastrofālos notikumos cietušā lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un piemērotu profilaktisko pasākumu ieviešana (18. pants).....	469
10.3.5. M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants).....	471
10.3.6. M07 - Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos (20. pants).....	473
10.3.7. M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)	475
10.3.8. M09 - Ražotāju grupu un organizāciju izveide (27. pants)	477
10.3.9. M10 - Agrovīde un klimats (28. pants)	479
10.3.10. M11 - Bioloģiskā lauksaimniecība (29. pants).....	481
10.3.11. M12 - Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi (30. pants).....	483
10.3.12. M13 – Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi (31. pants).....	485
10.3.13. M16 - Sadarbība (35. pants)	487

10.3.14. M 17 - Riska pārvaldība (36. pants).....	489
10.3.15. M19 — atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA — sabiedrības virzīta vietējā attīstība) (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 35. pants).....	491
10.3.16. M20 — Tehniskā palīdzība pēc dalībvalsts iniciatīvas (51.- 54. pants).....	493
10.3.17. M1 13 - Priekšlaicīga pensionēšanās.....	495
10.3.18. M131 - No Kopienas tiesību aktiem izrietošo standartu ievērošana	496
10.3.19. M341 - Prasmju apguve, iedzīvināšana un īstenošana.....	497
10.4. Indikatīvs sadalījums pa pasākumiem katrā apakšprogrammā.....	498
11. RĀDĪTĀJU PLĀNS.....	499
11.1. Rādītāju plāns.....	499
11.1.1. P1: Veicināt zināšanu pāmesī lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un lauku apvidos	499
11.1.2. P2: Uzlabot visu veidu lauksaimniecības uzņēmumu rentabilitāti un konkurētspēju visos reģionos un sekmēt inovatīvas lauksaimniecības tehnoloģijas un meža ilgtspējīgu apsaimniekošanu.....	502
11.1.3. P3: Veicināt pārtikas piegādes ķēdes organizāciju, tostarp lauksaimniecības produktu pārstrādi un tirdzniecību, dzīvnieku labturību un riska pārvaldību lauksaimniecībā.....	505
11.1.4. P4: Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību	507
11.1.5. P5: Veicināt resursu efektīvu izmantošanu un atbalstīt pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarē.....	512
11.1.6. P6: Veicināt sociālo iekļautību, nabadzības mazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos	517
11.2. Pārskats pār plānoto iznākumu un plānotajiem izdevumiem sadalījumā pa pasākumiem un prioritārajām jomām (automātiski).....	522
11.3. Sekundārā ietekme: citās prioritārajās jomās / mērķos ielānoto konkrētas prioritārās jomas Lauku attīstības pasākumu/apakšpasākumu potenciālo ieguldījumu noteikšana	525
11.4. Atbalsta tabula, lai parādītu, kā programmēti vides pasākumi/shēmas, lai sasniegtu vienu (vai vairākus) vides/klimata mērķus	527
11.4.1. Lauksaimniecības zeme	527
11.4.2. Meža platības	530
11.5. Konkrētas programmas mērķis un iznākums.....	531
12. VALSTS PAPILDU FINANSĒJUMS.....	532
12.1. M01- Zināšanu pāmeses un informācijas pasākumi (14. pants).....	532
12.2. M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants).....	533
12.3. M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)	533
12.4. M05 - Dabas katastrofās un katastrofālos notikumos cietušā lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un piemērotu profilaktisko pasākumu ieviešana (18. pants)	533
12.5. M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants).....	533
12.6. M07 - Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos (20. pants).....	533
12.7. M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants). 534	
12.8. M09 - Ražotāju grupu un organizāciju izveide (27. pants).....	534

12.9. M10 - Agrovīde un klimats (28. pants).....	534
12.10. M11 - Bioloģiskā lauksaimniecība (29. pants).....	534
12.11. M113 - Priekšlaicīga pensionēšanās	534
12.12. M12 - Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi (30. pants).....	534
12.13. M13 – Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi (31. pants)	535
12.14. M131 - No Kopienas tiesību aktiem izrietošo standartu ievērošana.....	535
12.15. M16 - Sadarbība (35. pants).....	535
12.16. M 17 - Riska pārvaldība (36. pants).....	535
12.17. M19 — atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA — sabiedrības virzīta vietējā attīstība) (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 35. pants).....	535
12.18. M20 — Tehniskā palīdzība pēc dalībvalsts iniciatīvas (51.- 54. pants).....	536
12.19. M341 - Prasmju apguve, iedzīvināšana un īstenošana.....	536
13. VALSTS ATBALSTA NOVĒRTĒJUMAM NEPIECIEŠAMIE ELEMENTI	537
13.1. M01- Zināšanu pāmeses un informācijas pasākumi (14. pants).....	539
13.2. M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants).....	539
13.3. M04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)	540
13.4. M06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants).....	541
13.5. M07 - Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos (20. pants).....	542
13.6. M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants). 542	
13.7. M09 - Ražotāju grupu un organizāciju izveide (27. pants).....	543
13.8. M12 - Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi (30. pants).....	543
13.9. M16 - Sadarbība (35. pants).....	544
13.10. M19 — atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA — sabiedrības virzīta vietējā attīstība) (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 35. pants).....	544
14. INFORMĀCIJA PAR PAPILDINĀMĪBU	546
14.1. Apraksts par līdzekļiem papildināmības un saskaņotības nodrošināšanai ar:.....	546
14.1.1. Citi Savienības instrumenti un, īpaši saistībā ar ESI fondiem un 1. pīlāru, ieskaitot ekoloģizāciju (greening), un citi kopīgās lauksaimniecības politikas instrumenti.	546
14.1.2. Ja dalībvalsts ir nolēmusi iesniegt valsts programmu un reģionālo programmu kopumu, kā minēts Regulas (ES) Nr. 1305/2013 6. panta 2. punktā, informāciju par to savstarpējo papildināmību.....	554
14.2. Attiecīgā gadījumā informācija par papildināmību ar citiem Savienības instrumentiem, tostarp LIFE	554
15. PROGRAMMAS ĪSTENOŠANAS KĀRTĪBA	555
15.1. Visu Regulas (ES) Nr. 1305/2013 65. panta 2. punktā minēto iestāžu izraudzīšanās, ko veic dalībvalsts, un programmas pārvaldības un kontroles struktūras apraksta kopsavilkums, kā paredzēts Regulas (ES) Nr. 1303/2013 55. panta 3. punkta i) apakšpunktā, un Regulas (ES) Nr. 1303/2013 74. panta 3. punktā paredzētā kārtība.	555
15.1.1. Iestādes	555
15.1.2. Apraksta kopsavilkums par programmas pārvaldības un kontroles struktūru un kārtība neatkarīgai sūdzību izskatīšanai.....	555

15.2. Paredzamais uzraudzības komitejas sastāvs	558
15.3. Noteikumi, kas nodrošina programmas publiskošanu tostarp ar valsts lauku tīkla starpniecību, atsaucoties uz informēšanas un publicitātes stratēģiju, kas minēta Regulas (ES) Nr. 808/2014 13. pantā.....	560
15.4. Tādu mehānismu apraksts, ar kuru palīdzību nodrošina saskaņotību starp vietējās attīstības stratēģijām, kas tiek īstenotas saskaņā ar LEADER, darbībām, kas paredzētas saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 35. pantā minēto sadarbības pasākumu, pamatpakalpojumiem un ciematu atjaunošanu lauku apvidos, kā minēts tās pašas regulas 20. pantā, un citiem ESI fondiem	561
15.5. Regulas (ES) Nr. 1303/2013 27. panta 1. punktā minēto darbību apraksts, kas paredzētas, lai panāktu administratīvā sloga samazināšanu atbalsta saņēmējiem	562
15.6. Apraksts par tehniskās palīdzības izmantojumu, tostarp darbībām, kas saistītas ar programmas sagatavošanu, pārvaldību, uzraudzību, novērtēšanu, informēšanu, kontroli un īstenošanu, kā arī darbības attiecībā uz iepriekšējiem vai turpmākiem plānošanas periodiem, kā minēts Regulas (ES) Nr. 1303/2013 59. panta 1. punktā.....	564
16. SARAKSTS AR DARBĪBĀM, LAI IESAISTĪTU PARTNERUS	566
16.1. Diskusija par ieguldījumiem apmācībā, konsultācijās u.c. pasākumos	566
16.1.1. Atbilstošās apspriešanas temats	566
16.1.2. Rezultātu kopsavilkums	566
16.2. Diskusija par ieguldījumiem materiālajos aktīvos	566
16.2.1. Atbilstošās apspriešanas temats	566
16.2.2. Rezultātu kopsavilkums	567
16.3. Diskusija par meža pasākumiem.....	567
16.3.1. Atbilstošās apspriešanas temats	567
16.3.2. Rezultātu kopsavilkums	567
16.4. Diskusija par meža pasākumiem 2.....	567
16.4.1. Atbilstošās apspriešanas temats	567
16.4.2. Rezultātu kopsavilkums	567
16.5. Diskusija par vides pasākumiem.....	568
16.5.1. Atbilstošās apspriešanas temats	568
16.5.2. Rezultātu kopsavilkums	568
16.6. Diskusija par vides pasākumiem 2.....	568
16.6.1. Atbilstošās apspriešanas temats	568
16.6.2. Rezultātu kopsavilkums	568
16.7. Diskusija par vides pasākumiem 3.....	569
16.7.1. Atbilstošās apspriešanas temats	569
16.7.2. Rezultātu kopsavilkums	569
16.8. Lauksaimnieku konsultatīvās padomes sanāksme.....	570
16.8.1. Atbilstošās apspriešanas temats	570
16.8.2. Rezultātu kopsavilkums	570
16.9. Lauksaimnieku konsultatīvās padomes sanāksme 2.....	570
16.9.1. Atbilstošās apspriešanas temats	570
16.9.2. Rezultātu kopsavilkums	570

16.10. Lauksaimnieku konsultatīvās padomes sanāksme 3	571
16.10.1. Atbilstošās apspriešanas temats	571
16.10.2. Rezultātu kopsavilkums	571
16.11. Lauksaimnieku konsultatīvās padomes sanāksme 4	571
16.11.1. Atbilstošās apspriešanas temats	571
16.11.2. Rezultātu kopsavilkums	571
16.12. Vides aizsardzības procesā iesaistīto valsts un nevalstisko organizāciju sanāksme	572
16.12.1. Atbilstošās apspriešanas temats	572
16.12.2. Rezultātu kopsavilkums	572
16.13. (Neobligāti) paskaidrojumi vai papildu informācija, lai papildinātu darbību sarakstu	573
17. VALSTS LAUKU TĪKLS	575
17.1. Procedūra un laika grafiks valsts lauku tīkla (turpmāk — NRN) izveidei	575
17.2. Tīkla plānotā organizācija, proti, veids, kādā tiks iesaistītas lauku attīstībā iesaistītās organizācijas un administrācijas, ieskaitot partnerus, kā minēts Regulas (ES) Nr. 1305/2013 54. panta 1. punktā, un kā tiks veicinātas tīklu veidošanas darbības	575
17.3. Apkopojošto galveno darbības kategoriju apraksts, kas jāuzņemas NRN saskaņā ar programmas mērķiem	576
17.4. NRN izveidei un darbībai pieejamie resursi	576
18. PĀRBAUDĀMĪBAS, KONTROLĒJAMĪBAS UN KĻŪDU RISKĀ EX ANTE NOVĒRTĒJUMS	578
18.1. Vadošās iestādes un maksājumu aģentūras paziņojums par pasākumiem, kas tiek atbalstīti saskaņā ar LAP, pārbaudāmību un kontrolējamību	578
18.2. No iestādēm, kas atbildīgas par programmas īstenošanu, funkcionāli neatkarīgas struktūras paziņojums, ar ko apliecina standarta izmaksu, papildu izmaksu un negūto ienākumu aprēķinu atbilstību un pareizību	579
19. PĀREJAS PASĀKUMI	581
19.1. Pārejas nosacījumu apraksts atbilstīgi pasākumiem	581
19.2. Indikatīva pārneses tabula	582
20. TEMATISKAS APAKŠPROGRAMMAS	584
Dokumenti	585

1. LAUKU ATTĪSTĪBAS PROGRAMMAS NOSAUKUMS

Latvia - Rural Development Programme (National)

1.1. Grozījums

1.1.1. Grozījuma veids: Regula 1305/2013

[d. Lēmums 11.panta b\) punkts](#)

1.1.2. Grozījums, ar ko maina partnerības nolīgumā sniegto informāciju

1.1.3. Grozījums ir saistīts ar Regulas 808/2014 4. panta 2. punkta trešo daļu (neatskaitot no minētajā pantā noteiktajiem ierobežojumiem)

1.1.4. Apspriešanās ar uzraudzības komiteju (Regulas 1303/2013 49. panta 3. punkts)

1.1.4.1. Datums

[....-03-2025](#)

1.1.4.2. Uzraudzības komitejas atzinums

[Ar Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.-2020.gadam Uzraudzības komitejas 2025. gada ..... lēmumu Nr. .... tika sniegts pozitīvs atzinums par rosinātajiem grozījumiem attiecībā uz](#)

- [Finansējuma pārdali no pasākumiem, kuru īstenošana LAP ietvaros ir noslēgusies, palielinot finansējuma piešķirumu pasākuma M04 "Ieguldījumi materiālajos aktīvos" īstenošanai mērķa virzienā 2A:](#)
  - [M19 Atbalsts LEADER vietējai attīstībai – 1,4 milj. EUR;](#)
  - [M16 Sadarbība –287,8 tūkst. EUR;](#)
  - [M08 "Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā" –560,5 tūkst. EUR;](#)
  - [M06. "Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība" – 3,4 milj. EUR.](#)

1.1.5. Grozījuma apraksts - Regulas 808/2014 4. panta 1. punkts

1.1.5.1. Finansējuma pārdale LAP pasākumu ietvaros

1.1.5.1.1. Iemesli un/vai īstenošanas problēmas, kas pamato grozījumus

Atbilstoši Eiropas Savienības tiesību aktiem par Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.-2020.gadam (LAP) īstenošanu, ievērojot publiskā finansējuma izmantošanas principu N+3, publiskais finansējums saskaņā ar LAP ir izmantojams līdz 2025.gada beigām.

Vienlaikus ar 2023.gada 1.janvāri ir uzsācies jaunais plānošanas periods, kas paredz ieviest atbalsta intervences saskaņā ar 2022.gada 11.novembrī tika apstiprināto Kopējo lauksaimniecības politikas stratēģisko plānu 2023.-2027.gadam (turpmāk – KLP SP). 2023. un 2024.gadā ir uzsākts īstenot vairākas atbalsta intervences saskaņā ar KLP SP.

Līdz ar to vairāku LAP atbalsta pasākumu īstenošana ir noslēgusies, bet projektu īstenošanas rezultātā ir atbrīvojies publiskais finansējums, kura atlikums ir neliels, lai izsludinātu projektu iesniegumu pieņemšanas kārtu vai arī, ņemot vērā laika periodu līdz LAP plānošanas perioda beigām, nav iespējams izsludināt projektu īstenošanas kārtas uzsaukumu un pabeigt iesniegtos projektus. Tādēļ Vadošā iestāde rosina veikt finansējuma pārdali no pasākumiem, kurus nav paredzēts turpināt, uz pasākumu M04 Ieguldījumi materiālajos aktīvos, kā arī M04 ietvaros starp mērķa virzieniem, ievērojot, ka šī pasākuma ietvaros ir uzņemtas papildu virsaistības mērķa virzienā 2A-konkurētspēja.

Tāpat vairāku LAP pasākumu un apakšpasākumu īstenošana ir noslēgusies, kārtas vairs netiks izsludinātas un izveidojušies finansējuma atlikumi, kurus Vadošā iestāde rosina pārdalīt uz mērķa virzienu 2A projektu īstenošanai apakšpasākumā 4.1. "Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās", kopumā 5,62 milj. euro apmērā (t.sk. 1,03 milj. euro ESAI).

Tā kopumā pasākuma M06 visos apakšpasākumos paredzēts pārdalīt finansējumu 3,38 milj. euro apmērā (t.sk. ESAI finansējums 1,03 milj. euro).

LAP apakšpasākuma M6.1. "Atbalsts jaunajiem lauksaimniekiem uzņēmējdarbības uzsākšanai" īstenošanai plānošanas periodam paredzēts finansējums 18 805 934 euro apmērā. Kopumā apakšpasākuma ietvaros atbalstīti 479 gadus jauni lauksaimnieki (93% no plānotā sasniedzamā rādītāja), izmaksājot 17,8 milj. euro, papildus tam gadus jaunie lauksaimnieki turpina īstenot uzņemtās saistības par 0,85 milj. euro, kopumā ir apstiprināti projekti par 99,3% no LAP paredzētā finansējuma. Izveidojies finansējuma atlikums apakšpasākumā 106 220 euro apmērā.

LAP apakšpasākuma M6.3. "Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības" īstenošanai plānošanas periodam paredzēts finansējums 52 046 595 euro apmērā. Kopumā apakšpasākuma ietvaros atbalstītas 3 646 mazās saimniecības (93,4% no plānotā sasniedzamā rādītāja), izmaksājot 50,3 milj. euro, papildus tam mazās saimniecības turpina īstenot uzņemtās saistības par 1,7 milj. euro. Ir izveidojies publiskā finansējuma atlikums 221 770 euro apmērā, t.sk. ESAI finansējums 74 380 euro.

Vislielākais atlikums ir izveidojies apakšpasākumā M6.4. "Atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību radīšanā un attīstīšanā" – 3 054 740 euro, t.sk. ESAI finansējums 954 740 euro apmērā. M6.4. apakšpasākuma ietvaros tika izsludinātas piecas projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas (no 2016.g. līdz 2023. g. beigām) un turpmāk projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas nav paredzētas, jo ievērojot laika periodu līdz plānošanas perioda beigām – 2025.gada 31.decembrim, nav iespējams uzsākt

un pabeigt ar šajā apakšpasākumā atbalstāmo projektu saistītās darbības. Šajā apakšpasākumā plānošanas periodam bija paredzēts finansējums paredzēts 37 693 565 euro apmērā, kur apstiprināti projekti 527 atbalsta saņēmējiem (103,3% no plānotā rādītāja) 32,4 milj. euro apmērā jeb 86,0% no plānotā, no kura izmaksāts finansējums 29,8 milj. euro jeb 79,2% no plānotā.

Arī pasākuma M08 apakšpasākumos M8.1 “Meža ieaudzēšana, papildinot daļēji aizaugušās lauksaimniecības zemes, un kopšana” un M8.5 “Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai” ietvaros 5E mērķa virzienā izveidojies finansējuma atlikums 560,5 tūkst. euro apmērā. Apakšpasākumā M8.1. “Meža ieaudzēšana, papildinot daļēji aizaugušās lauksaimniecības zemes, un kopšana” kopumā periodā, veicot meža ieaudzēšanu, apstiprināti projekti 6,8 milj. euro apmērā jeb 96,5 % no plānotā finansējuma, apmežojot 6 400 ha platību (128,0% no plānotā), izmaksājot finansējumu 6,6 milj. euro jeb 93,5% no pieejamā finansējuma.

Savukārt apakšpasākumā M8.5 “Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai” veicot mežaudzis retināšanu vai nomaiņu, kopumā apstiprināti projekti par 29,7 milj. euro jeb 98,8% apmērā par 92 316 ha, izmaksāts finansējums 29,5 milj. euro jeb 98,3% no pieejamā publiskā finansējuma par 91 818 ha mežaudžu jeb 92,9% no plānotā sasniedzamā rādītāja. Īstenoto darbību skaits ir 14 269 jeb 116,0% no plānā paredzētā.

Arī pasākumā M16 “Sadarbība” jaunas projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas izsludināt nav paredzēts ņemot vērā ierobežoto projektu realizācijas laika periodu līdz plānošanas perioda beigām. Šajā pasākumā plānošanas periodā kopumā bija paredzēts finansējums 27 857 214 euro apmērā, kur apstiprināti projekti praktiski par visu paredzēto finansējumu, atlikums 2A mērķa virzienā 287 765 euro, bet izmaksāts kura izmaksāts finansējums 22,2 milj. euro jeb 79,5% no plānotā.

Mērķa rādītāja T2 “Sadarbības pasākumā atbalstīto sadarbības darbību kopskaits (Regulas (ES) Nr. 1305/2013 35. pants) (grupas, tīkli/klasteri, pilotprojekti u. c.)” izpildes progress ir 136 jeb 143,2% no sākotnēji plānotā.

Attiecībā uz pasākumu M19 “Atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA — sabiedrības virzīta vietējā attīstība)” 2A mērķa virzienā, saskaņā ar Regulas 1305/2013 59 panta 5. punktu, vismaz 5% no kopējā ELFLA ieguldījuma LAP ir jāparedz ar LEADER saistītiem pasākumiem, bet šobrīd programmā LEADER ir atvēlēti 5,07%. LEADER kopējais neapgūtais finansējums šobrīd ir 2,68 milj. euro apmērā, un ir paredzēts daļu no finansējuma 1 392 963 euro (ELFLA daļa 947 215 euro) apmērā, kas pārsniedz regulā noteikto sliksni pārdalīt uz apakšpasākumu M4.1 mērķa virzienu 2A, lai maksimāli veicinātu kopējo programmas finansējuma apguvi.

1.1.5.1.2. Grozījumu paredzamā ietekme

Grozījumi paredz finansējuma pārdali no pasākumiem, kuru īstenošana LAP ietvaros ir noslēgusies, palielinot kopējo finansējuma piešķirumu LAP pasākuma M04 īstenošanai mērķa virzienā 2A par 5 623 936 EUR (t.sk. ESAI - 1 029 120 EUR).

Grozījumu rezultātā finansējuma sadalījums LAP finansējuma ieguldījums vides un klimata mērķos paliek nemainīgs.

1.1.5.1.3. Izmaiņu ietekme uz rādītājiem

Grozījumi ietekmē mērķa un iznākuma rādītājus. Attiecīgi veikti precizējumi LAP 11.sadalā. Aprēķinot precizētās rādītāju vērtības, ņemta vērā faktiskā attiecīgā rādītāja izpilde uz 2024. gada oktobri, kā arī cita attiecīgā LAD sniegtā informācija par pasākumu ieviešanas gaitu. Līdz ar to rādītāju izmaiņu apjoma aprēķinos tika ņemta vērā gan faktiskā izpilde, gan vēl plānotā izpilde, atbilstoši paredzētajām finansējuma izmaiņām.

Precizēti 1.prioritātes mērķa virziena 1A) Sekmēt inovāciju, sadarbību un zināšanu bāzes attīstību lauku apvidos

Mērķa rādītājs T1: Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14., 15. un 35. panta pasākumu ietvaros veikto izdevumu procentuālā daļa no LAP kopējiem izdevumiem no 2,91 uz 2,90;

Publiskā sektora izdevumi (prioritārā joma 1A) no EUR 59 739 482,00 uz EUR 59 451 717,00;

Iznākuma rādītājs pasākumā M16 sadarbība :

Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR (16.1-16.9) no EUR 27 857 214,00 uz EUR 27 569 449,00

Precizēti 2.prioritātes mērķa virziena 2A) Uzlabot visu lauku saimniecību ekonomiskos rādītājus un veicināt lauku saimniecību pārstrukturēšanu un modernizēšanu, jo īpaši lai pastiprinātu dalību tirgū un virzību uz tirgu, kā arī lai veicinātu lauksaimnieciskās darbības dažādošanu:

Mērķa rādītājs T4: procentuālais daudzums lauku saimniecību ar LAP atbalstītiem ieguldījumiem pārstrukturēšanā vai modernizācijā no 7,12 uz 7,30;

kā arī iznākuma rādītāji pasākumā M04 Ieguldījumi fiziskajos aktīvos:

Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR (M04) no EUR 554 137 343,00 uz EUR 559 61 279,00, tai skaitā ESAI no EUR 6 450 000,00 uz EUR 7 479 120,00;

Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR (4.1.) no EUR 469 316 338,00 uz 474 940 274,00, tai skaitā ESAI no EUR 6 450 000,00 uz EUR 7 479 120,00;

Kopējie ieguldījumi EUR (publiskie un privātie) (M04) no EUR 1 205 480 000,00 uz EUR 1 238 900 00,00, tai skaitā ESAI no EUR 16 125 000,00 uz EUR 18 697 800,00; Atbalsta saņēmēju skaits no 5 940 uz 6 090,

kā arī iznākuma rādītāji apakšpasākumā M6.3. Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības

Kopējie ieguldījumi EUR (publiskie un privātie) no EUR 52 046 595,00 uz EUR 51 824 825,00, tai skaitā ESAI no EUR 10 050 000,00 uz EUR 9 975 620,00;

Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR no EUR 52 046 595,00 uz EUR 51 824 825,00, tai skaitā ESAI no EUR 10 050 000,00 uz EUR 9 975 620,00 ;

kā arī iznākuma rādītāji apakšpasākumā M16 sadarbība

Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR (16.1-16.9) no EUR 27 857 214,00 uz EUR 27 569 449,00.

Precizēti 2.prioritātes mērķa virziena 2B) Atvieglot atbilstīgi kvalificētu lauksaimnieku ienākšanu lauksaimniecības nozarē un jo īpaši paaudžu maiņu apakšpasākuma M6.1 „Atbalsts jaunajiem lauksaimniekiem uzņēmējdarbības uzsākšanai“ iznākuma rādītāji:

Kopējie ieguldījumi EUR (publiskie un privātie) no EUR 18 805 934,00 uz EUR 18 699 714,00 ;

Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR (6.1) no EUR 18 805 934,00 uz EUR 18 699 714,00 .

Precizēti mērķa virziena 5E) Veicināt oglekļa uzglabāšanu un piesaisti lauksaimniecībā un mežsaimniecībā iznākuma rādītāji pasākumam M08 Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants) iznākuma rādītāji:

Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (8.1.) no EUR 7 039 949,00 uz EUR 6 786 922;

Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (8.5.) no EUR 30 040 271,00 uz EUR 29 732 819.

Precizēti 6.prioritātes mērķa virziena 6A) Veicināt dažādošanu, mazu uzņēmumu izveidi un attīstīšanu, kā arī darbvietu radīšanu apakšpasākuma M6.3. „ Atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību radīšanā un attīstīšanā“ iznākuma rādītāji:

Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR no EUR 37 693 565,00 uz EUR 34 638 825,00, tai skaitā ESAI no EUR 5 000 000,00 uz EUR 4 045 260,00;

Kopējie ieguldījumi EUR (publiskie un privātie) no EUR 80 733 930,00 uz EUR 74 473 500,00, tai skaitā ESAI no EUR 7 500 000,00 uz EUR 6 067 900,00.

Precizēti 6.prioritātes mērķa virziena 6B) Sekmēt vietējo attīstību lauku apvidos apakšpasākuma M19.4. „ Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana, teritorijas aktivizēšana“ iznākuma rādītājs:

Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR no EUR 14 836 350,00 uz EUR 13 443 387,00;

Precizēti rādītāji 7.sadaļā „Darbības rezultātu satvara apraksts“ :

P2 Publiskā sektora izdevumi kopā no EUR 669 433 287 ,00 uz EUR 674 441 468,00, absolūtā mērķa vērtība no EUR 588 733 287,00 uz 592 786 728,00, t.sk. ESAI no EUR 16 500 000,00 uz EUR 17 454 740,00;

P2 Lauku saimniecību skaits, kas atbalstītas prioritārajā jomā 2A un 2B no 6 455,00 uz 6 605, absolūtā mērķa vērtība no 4 945,00 uz 5 095;

P5 Publiskā sektora izdevumi kopā no EUR 204 193 894,00 uz EUR 203 633 415,00, un absolūtā mērķa vērtība no EUR 176 317 460,00 uz EUR 175 756 981;

P6 Publiskā sektora izdevumi kopā no EUR 262 834 870,00 uz EUR 258 387 167,00, absolūtā mērķa vērtība no EUR 257 834 870,00 uz 254 341 907,00, t.sk. ESAI no EUR 5 000 000,00 uz EUR 4 045 260,00.

1.1.5.1.4. Saikne starp izmaiņām un partnerības nolīgumu

[LAP 2014-2020 ierosinātie grozījumi ir saskaņā ar Partnerības līgumu.](#)

2. DALĪBVALSTS VAI ADMINISTRATĪVAIS REĢIONS

2.1. Programmas aptvertais ģeogrāfiskais apgabals

Ģeogrāfiskais apgabals:

LV - National

Apraksts:

Atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Regulai (ES) Nr. 1305/2013 Latvija sagatavo un iesniedz vienu Lauku attīstības programmu, kas nosedz visu Latvijas ģeogrāfisko teritoriju.

Latvija ir neatkarīga un suverēna republika Eiropas ziemeļaustrumos, viena no trijām Baltijas valstīm Baltijas jūras austrumu krastā. Ģeogrāfiski Baltijas valstis atrodas pašā Eiropas centrā mērenā klimata joslā, jo nevienā virzienā Baltijas valstu attālums līdz Eiropas robežām nav mazāks par 800 km.

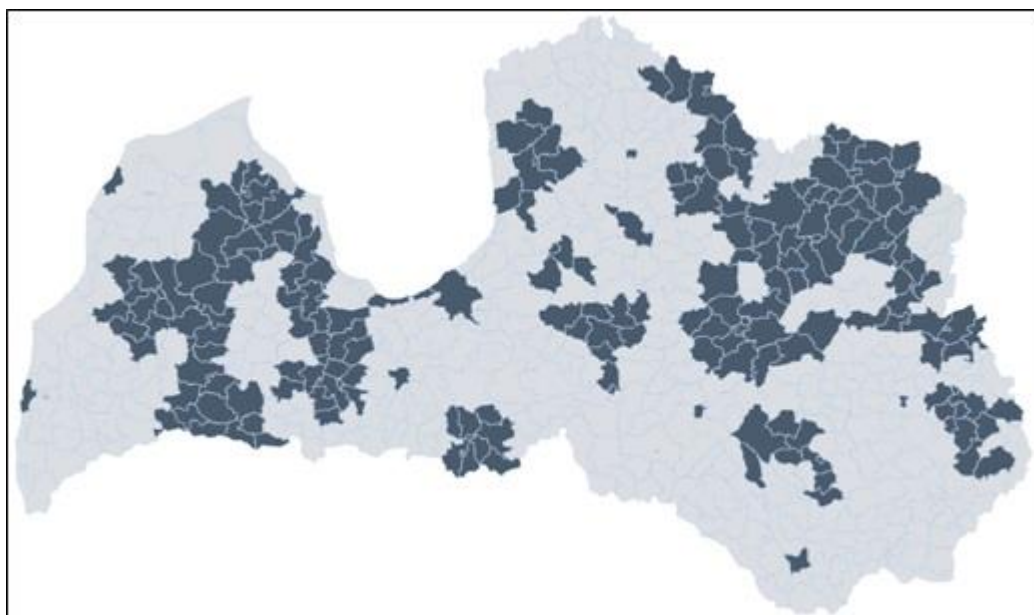
Latvija robežojas ar Igauniju, Lietuvu, Krieviju un Baltkrieviju. Latvijas teritorijas platība ir 64 559 km²[1], no tās iekšējie ūdeņi aizņem 2402 km² un sauszeme 62 157 km², t.sk. lauksaimniecībā izmantojamā zeme 19 338 km²[2], mežu zeme 34 971 km²[3].

Atbilstoši kopējai statistiski teritoriālo vienību klasifikācijai (NUTS) Latvijā ir noteikti seši statistiskie reģioni (*1. attēls*): Rīgas reģions, Pierīgas reģions, Vidzemes reģions, Kurzemes reģions, Latgales reģions un Zemgales reģions. Mazākā administratīvā vienība (LAU2) Latvijā kopš 2012. gada 1. janvāra ir republikas pilsētas un novadi. Savukārt saskaņā ar Reģionālās attīstības likumu[4] (spēkā no 2002. gada 23. aprīļa), Latvijā ir izveidoti pieci plānošanas reģioni, kas sakrīt ar statistiskajiem reģioniem (Rīgas un Pierīgas reģions kopā kā viens reģions).

No 2011. gada 3. janvāra Latvija ir iedalīta 110 novados un 9 republikas pilsētās[5]. Republikas pilsētas noteiktas kā nacionālās nozīmes attīstības centri, savukārt 21 novadā atrodas reģionālās attīstības centri. Novados ir 449 pagasti (*2. un 3. attēls*).

1.attēls. Latvijas statistiskie reģioni. Avots: CSP

2.attēls. Administratīvās teritorijas (Latvijas teritorija: 9+21 novadi un pārējie novadi). Avots: ZM pēc VARAM datiem

3.attēls. Latvijas administratīvi teritoriālais iedalījums. Avots: CSP

2.2. Reģiona klasifikācija

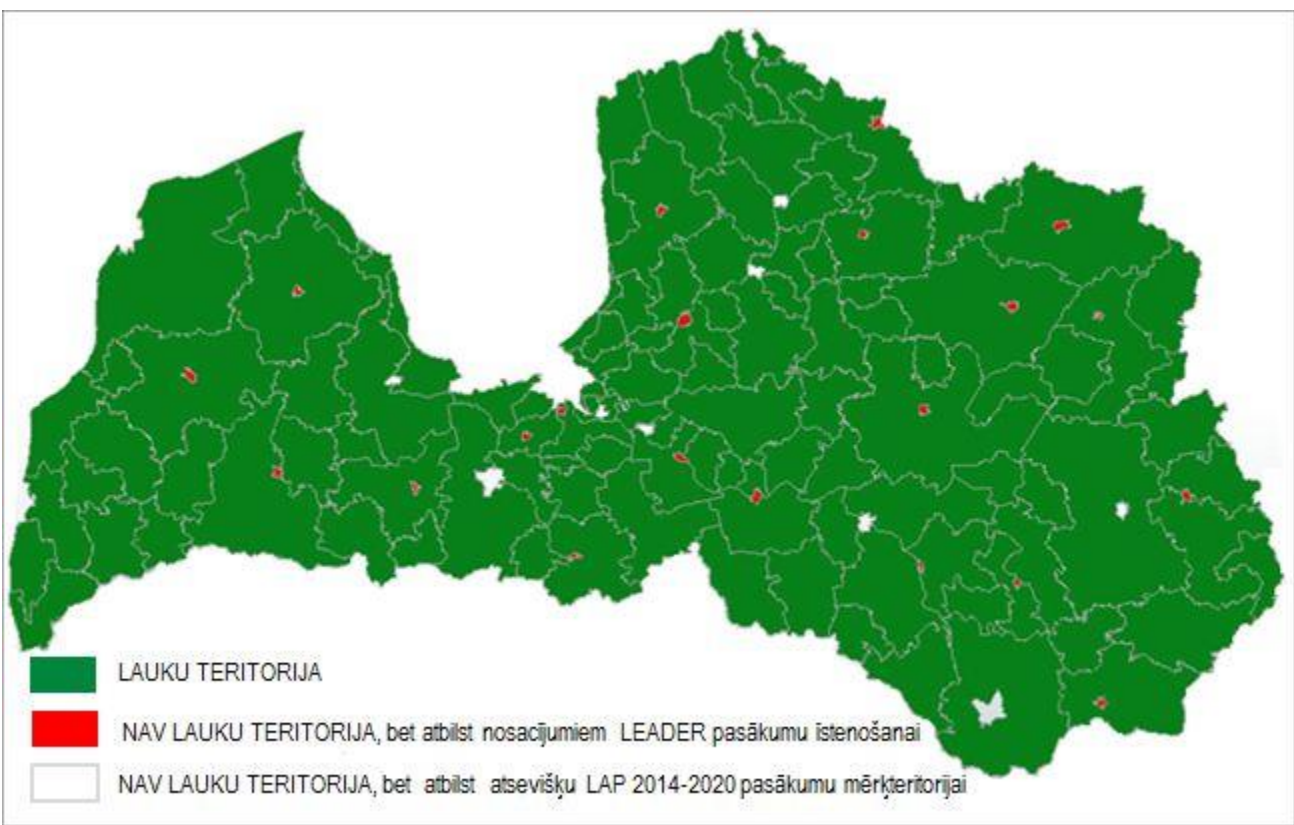
Apraksts:

saskaņā ar 2014. gada 18. februāra Komisijas īstenošanas lēmumu, kurā 2014. līdz 2020. gadam noteikts to reģionu saraksts, kuri ir tiesīgi saņemt finansējumu no Eiropas Reģionālās attīstības fonda un Eiropas Sociālā fonda, un to dalībvalstu saraksts, kuras ir tiesīgas saņemt finansējumu no Kohēzijas fonda (2014/99/ES) 1. pantu un I pielikumu, Latvija atbilst mazāk attīstīto reģionu kategorijai, un tā var saņemt ELFLA maksimālo ieguldījumu programmā saskaņā ar Regulas 1305/2013 59.panta 3.punkta a) apakšpunktu – līdz 85% no atbilstīgajiem publiskajiem izdevumiem.

Saskaņā ar Eurostat pilsētu-lauku tipoloģiju[6] Latvijas reģioni (NUTS 3) līmenī ir iedalīti galvenokārt pilsētu (Rīgas un Pierīgas), starp pilsētu-lauku (Kurzeme) un galvenokārt lauku (Vidzeme, Zemgale, Latgale) reģionos, un šis iedalījums ir ņemts par pamatu sociālekonomisko konteksta indikatoru vērtību sadalījumam. Savukārt turpmākā situācijas analīze ir balstīta uz šajā programmā definētās lauku teritorijas konteksta indikatoriem.

Programmas ieviešanas mērķiem tiek izmantota šāda **lauku teritorijas** definīcija: par lauku teritoriju tiek uzskatīta visa Latvijas teritorija, izņemot valstspilsētas un novadu teritoriālās vienības – pilsētas ar iedzīvotāju skaitu virs 5000. Iedzīvotāju skaitu nosaka saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem par iedzīvotāju skaitu Latvijas administratīvajās teritorijās iepriekšējā gada sākumā (turpmāk – lauku teritorija). (4. attēls)

4.attēls. Lauku attīstības programmas 2014.–2020. pasākumu īstenošanas karte. Avots: ZM

3. EX-ANTE NOVĒRTĒJUMS

3.1. Procesa apraksts, tostarp galveno norišu grafiks, starpposma ziņojumi, saistībā ar LAP attīstības galvenajiem posmiem.

Sākotnējā (Ex-ante) novērtēšana ES fondu pārvaldē ir obligāta aktivitāte, kas noteikta ES normatīvajos aktos. Sākotnējā novērtējuma galvenā loma ir nodrošināt LAP izstrādi atbilstoši dalībvalsts vajadzībām no vienas puses un ES noteiktajām prioritātēm no otras puses.

Kā nosaka EK regulas, neatkarīgam novērtētājam LAP izstrādē jāiesaistās jau no pašiem pirmsākumiem ciešā sadarbībā ar Vadošo iestādi – novērtējot SVID analīzi un vajadzību izvērtējumu, kā arī iesaistoties plānošanas dokumentu un Partnerības līgumu izstrādē.

2012.gada septembrī tika noslēgts līgums ar AREI par LAP 2014.–2020.gadam sākotnējo (Ex-ante) novērtējumu un Stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējumu.

Saskaņā ar līgumā noteikto novērtēšanas process jāveic ievērojot EK vadlīniju projektu „LAP 2014–2020 Sākotnējās novērtēšanas vadlīnijas”.

Ņemot vērā vadlīnijās noteikto, novērtēšanas process tika iedalīts 3 posmos ar noteiktiem laika termiņiem, kuros katrai no iesaistītajām pusēm bija savs uzdevums.

1.posmā tika noteikts, ka novērtētājs sniedz vērtējumu par SVID un vajadzību izvērtējumu. Ņemot vērā sākotnējās vērtības (baseline values of context) un ietekmes (impact) rādītājus, novērtē SVID analīzes un vajadzību saskaņotību un atbilstību, kas jārisina ar LAP starpniecību. Jāsniedz rekomendācijas analīzes un apraksta uzlabošanai. Pēc 1.posma ziņojuma saņemšanas 2012.gada decembrī, kurā iekļautas rekomendācijas, Vadošā iestāde to izvērtē un nepieciešamības gadījumā veic SVID un vajadzību koriģēšanu atbilstoši rekomendācijām.

2.posmā noteikts, ka novērtētājs sniedz vērtējumu par tādiem jautājumiem kā programmas atbilstība ES2020 stratēģijai, izskata priekšlikumu intervences loģikai saistībā ar identificētajām vajadzībām, to iekšējo un ārējo saskaņotību, saskaņotību starp sagaidāmajiem iznākumiem (outputs) un rezultātiem (results), finanšu resursu sadalījumu, vai programmas vispārīgie un specifiskie rādītāji ir atbilstoši un skaidri, vai mērķa vērtības un prognozētie mērķi ir reāli sasniedzami. Papildus tam novērtētājs sniedz viedokli par programmas uzraudzību un nepieciešamajiem datiem, lai veiktu tam sekojošos novērtējumus. Novērtētājam jānosaka arī citi obligātie elementi sākotnējā (Ex-ante) novērtējumā, kad šī informācija kļūst pieejama. Pēc 2.posma ziņojuma saņemšanas 2013.gada jūlijā, kurā iekļautas rekomendācijas, VI to izvērtē un nepieciešamības gadījumā veic LAP koriģēšanu atbilstoši rekomendācijām.

3.posmā noteikts, ka novērtētājs sniedz **gala vērtējumu** par visas programmas sadaļām, citiem aspektiem, kas saistās ar programmas ieviešanu (piemēram, administratīvo resursu pietiekamību, lai ieviestu LAP 2014–2020), kā noteikts regulas 1303/2013 projekta 55. pantā un regulas 1305/2013 projekta 77.pantā un sagatavo sākotnējā (Ex-ante) novērtējuma gala ziņojumu, ietverot SIVN rezultātus.

Vadošā iestāde sagatavoja programmas gala versijas projektu, ņemot vērā Ex-ante gala ziņojumā sniegtās ekspertu rekomendācijas, (ziņojums tika iesniegts Vadošajai iestādei 2013.gada oktobrī).

Sagatavotā gala versija LAP 2014–2020 ar pielikumiem, tai skaitā sākotnējais (Ex-ante) novērtēšanas ziņojumu, kurā iekļauts arī SIVN ziņojums, tiek iesniegta apstiprināšanai Eiropas Komisijā. Saskaņā ar

noslēgtā līguma nosacījumiem sākotnējā (Ex-ante) novērtēšana tiek īstenota, līdz saņemts akcepts no EK par LAP 2014–2020 apstiprināšanu.

3.2. Strukturēta tabula, kurā iekļauti ex ante novērtējuma ieteikumi un norādīts, kā tie ievēroti.

Ieteikuma nosaukums (vai atsauce)	Ieteikuma kategorija	Datums
4.prioritātes lauku vides pasākumu papildinājumi, precizējumi	Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums	
4.prioritātes mērķu sasniegšanas sasaiste ar saimniecību lielumu	SVN specifiski ieteikumi	
Apmežošanas pasākuma kritēriji	Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums	
Atbalsta intensitātes diferenciacija pārstrādes uzņēmumiem	Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums	
Atbalsts investīcijām pārtikas nozares uzņēmumos	SWOT analīze, vajadzību novērtējums	
Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana	SWOT analīze, vajadzību novērtējums	
Budžeta sadalījums pa teritorijām, nozarēm un apakšnozarēm	Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums	
CO2 piesaistes pasākumi	SWOT analīze, vajadzību novērtējums	
Definēto vajadzību apraksta pilnveidošana	Intervences loģikas izstrāde	
Demarkācijas nosacījumu nodrošināšana	Intervences loģikas izstrāde	
Energoefektivitātes un atjaunojamo energoresursu izmantošanas jautājums	SWOT analīze, vajadzību novērtējums	
Finansējums 1.prioritātes īstenošanai, 2.prioritātes pasākumu īstenošanas kritēriji	Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums	
Izglītības un zinātnes jautājumi SVID analīzē	SWOT analīze, vajadzību novērtējums	
Iznākumu rādītājs mežu platību atjaunošanai pēc ugunsgrēkiem	Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums	
Klimata pārmaiņu mazinoši un inovatīvi risinājumi	Intervences loģikas izstrāde	

Kopsavilkums par SEG emisijām	SWOT analīze, vajadzību novērtējums	
LEADER projektu mērķgrupu definēšana	Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums	
LEADER, neaizsargātu riska grupu pārstāvju iespējas un interešu aizstāvība	Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums	
Lauksaimniecības augsnes kvalitāte, augsnes degradācijas draudi	SWOT analīze, vajadzību novērtējums	
Lauku vides pasākumos definēto rādītāju vērtības	Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums	
Natura 2000 un ĪADT	SWOT analīze, vajadzību novērtējums	
Papildu nosacījumi projektu īstenošanai, lai mazinātu ietekmi uz vidi	SVN specifiski ieteikumi	
Pasākuma 'Ražotāju grupas' rādītājs	Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums	
Pasākumu ieguldījums prioritāro mērķu virzienā	Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums	
Pasākumu sinerģiskā mijiedarbība	Intervences loģikas izstrāde	
Potenciālie draudi ainavai	SVN specifiski ieteikumi	
Potenciālie draudi bioloģiskajai daudzveidībai	SVN specifiski ieteikumi	
Programmas specifiskie rādītāji	Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums	
Rezultāta rādītājs 'Nodrošināta lauksaimnieciskā ražošana LIZ platībās'	Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums	
Rezultātu un ietekmes rādītāji	Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums	
SEG emisijas un CO2 piesaiste	SWOT analīze, vajadzību novērtējums	

SEG emisiju mazinošu darbību īstenošana	SWOT analīze, vajadzību novērtējums	
Sabiedriskā atbalsta likme, atbalsta likmju diferencēšana	Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums	
Secinājumi par iepriekšējā plānošanas perioda pieredzi, lauksaimniecības attīstības iespējām un problēmām	SWOT analīze, vajadzību novērtējums	
Tematiskās apakšprogrammas	Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums	
Termina inovācijas definēšana	SWOT analīze, vajadzību novērtējums	
Uzlabojumi SVID analīzē	SWOT analīze, vajadzību novērtējums	
VLT darbības attīstība	Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums	
Vides problēmu apraksts	SWOT analīze, vajadzību novērtējums	
ZM, LAD darbinieku kapacitāte, informācijas sistēmas	Programmas īstenošanas kārtība	

3.2.1. 4.prioritātes lauku vides pasākumu papildinājumi, precizējumi

Ieteikuma kategorija: Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Lai uzlabotu LAP 2014-2020 saskaņotību attiecībā uz 4.prioritātes lauku vides pasākumiem, nepieciešams veikt papildinājumus un precizējumus. LAP 2014-2020 papildināms ar detalizētākiem skaidrojumiem par mērķa virzienu nozīmi Latvijai un pieņēmumiem, kuri izmantoti intervences loģikā, definējot rādītājus. Pasākumu līmenī būtiskākie precizējumi saistāmi ar ADSI pasākuma atbilstību 2. vai 4. prioritātes mērķa virzieniem un Agrovides pasākumu atbilstību 4B mērķa virzienam. Minētajos pasākumos jāpamato atbalsta saņemšanas nosacījumi.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

LAP apraksts pilnveidots, pasākumu apraksti papildināti ar skaidrojumu par to ieguldījumu attiecīgo prioritāšu mērķu virzienos, t.sk. arī ADSI pasākuma atbilstību 4.prioritātes mērķa virzienam un Agrovides pasākumu atbilstību 4B mērķa virzienam.

3.2.2. 4.prioritātes mērķu sasniegšanas sasaiste ar saimniecību lielumu

Ieteikuma kategorija: SVN specifiski ieteikumi

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Latvijas lauku telpas degradācijas pazīmes uzsvērtas arī LAP 2014-2020. Saistībā ar ceturto lauku prioritāti nozīmīgs ir gan mazo un vidējo saimniecību atbalsts, gan atbalsts konvencionālās prakses lielsaimniecībām. Tomēr patlaban LAP 2014-2020 mazo un vidējo saimniecību atbalsts nav pietiekami paredzēts, kas neveicina lauku telpas ilgtspējīgu attīstību.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

LAP pasākumu ietvaros, kuri saistīti ar 4. prioritātes mērķu sasniegšanu, nav noteikti ierobežojumi attiecībā uz saimniecību lielumu. Turklāt līdzšinējā perioda pieredze pierāda, ka agrovides saistības uzņēmušās tieši mazās un vidējās saimniecības, savukārt atbalsts par saimniekošanu apvidos ar dabas ierobežojumiem ir pieejams gan mazām un vidējām, gan lielsaimniecībām.

3.2.3. Apmežošanas pasākuma kritēriji

Ieteikuma kategorija: Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

SVID analīzē vairākkārtīgi ir minēts Latvijas lauku ainavas būtiskums un tā nozīmība tostarp tiek paredzēti pasākumi (apmežošana), kas faktiski ilgstošā laika periodā to maina neatgriezeniski. Būtiski ir uzsvērt, ka pasākumiem, kuri vērsti uz ainavas maiņu ir jāparedz strikti kritēriji, lai novērstu sabiedrības un nevalstisko organizāciju bažas.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

LAP ietvaros atbalsts apmežošanai būs pieejams tikai ar striktiem ierobežojumiem, t.i. noteikta maksimālā platība 10 ha vienam atbalsta saņēmējam, turklāt apmežot varēs tikai lauksaimniecības zemes, kuru auglība ir mazāka par 25 ballēm (uz nelielām platībām līdz 2 ha šis nosacījums neattiecas), vai erozijai pakļautās zemes, daļēji aizaugušās lauksaimniecības zemes, krūmājus un lauksaimniecības zemes uz kūdras augsnēm.

3.2.4. Atbalsta intensitātes diferenciācija pārstrādes uzņēmumiem

Ieteikuma kategorija: Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Efektīvi īstenojot atbilstošu atbalsta intensitāšu diferenciācijas politiku (attiecībā uz pārtikas nozari tā analizēta citās pārskata sadaļās), ir jāpanāk, lai nozīmīgāks pārtikas nozares uzņēmumu skaits ievieš inovācijas. Novērtējuma veicēji ierosina papildināt rezultātu rādītāju sarakstu aktivitātē „Pārstrādes uzņēmumu attīstība” ar šādiem rādītājiem: Projektu rezultātā ražošanā ieviestie produkti, kuri ir pilnīgi jauni Latvijā, vai kuriem ir būtiski uzlabotas to īpašības, mērvienība – skaits; vertikāli integrētos uzņēmumos pārstrādātā piena īpatsvars kopējā valstī pārstrādātajā pienā, mērvienība – %. Ieviešot šos rezultātu rādītājus, varēs tikt mērīti rezultāti atbilstoši mērķu virzieniem 1A un 3A. Ieteicams arī izvērtēt iespēju ieviest izpildes rezerves mērķus arī saistībā ar aktivitāti „Pārstrādes uzņēmumu attīstība”.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

LAP ietvaros tiks sniegta papildus atbalsta intensitāte pārstrādes pārtikas uzņēmumiem, kas ievieš inovācijas, t.sk. uzsāks Latvijā līdz šim neražotu, importa aizstājošu produktu ražošanu, vai eksporta zīmola produktu ražošanu. ZM izvērtēs iespēju ietvert piedāvātos rādītājus, izstrādājot detalizētus pasākuma ieviešanas nosacījumus.

3.2.5. Atbalsts investīcijām pārtikas nozares uzņēmumos

Ieteikuma kategorija: SWOT analīze, vajadzību novērtējums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Daudzi pārtikas nozares uzņēmumi neatrodas lauku teritorijās un tiem bieži ir izdevīgi pārstrādāt lauksaimniecības produktus, kuri ir ievesti no ārvalstīm, tostarp importētus ārpus ES. Atbalsts pārtikas nozares uzņēmumiem, kuri apstrādā galvenokārt šādus produktus sekmē Latvijas ekonomikas attīstību,

taču tam nav tiešas ietekmes uz valsts lauksaimniecību un lauku teritoriju. Bet pārstrādē ieguldāmais sabiedriskais finansējums ir pēc apjoma nozīmīgs. Atsevišķas nozares, piemēram, piena pārstrāde, ir cieši saistīta ar primāro sfēru, savukārt citas nav. Šis ir būtisks aspekts un novērtējuma veicēji iesaka to apskatīt situācijas aprakstā, kā arī izvērtēt iespējas ietvert SVID analīzes, izvēlēto risināmo vajadzību formulējumos.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

LAP pasākuma „Ieguldījumi materiālajos aktīvos” pilnveidots, nosakot, ka atbalstu investīcijām pārtikas nozares uzņēmumos būs iespējams saņemt, ja uzņēmums iepirks vietējās pamatizejvielas no vietējām fiziskām vai juridiskām personām vismaz 70% apmērā no kopējā iepirktais pamatizejvielas apjoma.

3.2.6. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana

Ieteikuma kategorija: SWOT analīze, vajadzību novērtējums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Nozīmīgs LAP 2014-2020 trūkums bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas vajadzību raksturojumā, ir bioloģiski un saimnieciski pamatotas robežas un definētu prioritāšu trūkums valsts starptautisko saistību izpildei. Pastāv risks, ka, nekontrolēti veidojoties nosacīti bioloģiski vērtīgajām teritorijām ar saimnieciskās darbības ierobežojumiem, netiek sasniegti bioloģiskie ieguvumi no saimnieciskās darbības ierobežošanas. Ir jābūt skaidri definētām prioritātēm un skaitliski izmērāmiem mērķiem, lai nodrošinātu dabas aizsardzības mērķu īstenošanu atbilstoši apdraudējumam noteiktām ekosistēmām vai valsts definētiem, skaitliski izsakāmiem mērķiem.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

Atbilstoši LAP vajadzību aprakstam ar atbalstu par esošajām bioloģiskās lauksaimniecības platībām plānots veicināt bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas ražošanu un tās realizāciju tirgū, ņemot vērā pieaugošo pieprasījumu pēc bioloģiskās produkcijas. Savukārt ar atbalstu par bioloģiskās daudzveidības uzturēšanu zālajos, plānots sniegt atbalstu par ES nozīmes zālāju biotopu apsaimniekošanu, veicinot tajos atbilstošu bioloģiskās daudzveidības kvalitātes saglabāšanos. Arī NATURA 2000 atbalsts mežu zemēs veicinās bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. LAP ietvaros ir sniegti attiecīgo pasākumu un aktivitāšu sasniedzamie rādītāji.

3.2.7. Budžeta sadalījums pa teritorijām, nozarēm un apakšnozarēm

Ieteikuma kategorija: Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Saistībā ar LAP 2014-2020 budžeta sadalījumu pa teritorijām, nozarēm un apakšnozarēm eksperti ir izklāstījuši vairākas rekomendācijas. Kā svarīgākais ir jāmin ieteikums ierobežot atbalsta pārlietu koncentrāciju salīdzinoši ekonomiski spēcīgās graudkopības sektora saimniecībās, kuras ir teritoriāli koncentrētas un raksturojamas ar salīdzinoši zemu darba patēriņu.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

Lai novērstu atbalsta koncentrēšanos ekonomiski spēcīgās graudkopības sektora saimniecībās, kā arī lai novērstu mazo, vidējo un lielo saimniecību savstarpējo konkurenci par finanšu resursiem, pasākuma „Ieguldījumi materiālajos aktīvos” ietvaros plānots nodalīt atsevišķu finansējuma aploksni mazajām un vidējām saimniecībām.

3.2.8. CO2 piesaistes pasākumi

Ieteikuma kategorija: SWOT analīze, vajadzību novērtējums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

CO2 piesaiste pieskaitāma draudiem, jo bez papildus pasākumiem (meža mēslošana, meliorācija, apmežošana, plantācijas, kopšana, mazvērtīgo audžu nomaiņa), tik lielu CO2 piesaistes līmeni ilgtermiņā nevarēs nodrošināt, līdz ar to ir ļoti apšaubāmas Latvijas iespējas izpildīt Kioto protokolā noteiktās saistības, ja netiek īstenoti papildus pasākumi.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

Ietverts SVID aprakstā Draudu sadaļā.

3.2.9. Definēto vajadzību apraksta pilnveidošana

Ieteikuma kategorija: Intervences loģikas izstrāde

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Programmā izvēlētie stratēģiskie mērķi atbilst ES lauku attīstības prioritātēm, kā arī LAP 2014-2020 definētajām vajadzībām un tā nozīme ir saprotama kontekstā ar prioritāšu pamatojumiem. Ex-ante eksperti ierosina šos pamatojumus pilnveidot, lai nebūtu izslēgtas atsevišķu jomu, piemēram, meža nozares intervences loģikai būtiskas detaļas.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

LAP ietvaros ir pilnveidots definēto vajadzību apraksts atbilstoši SVID ietvaros konstatētajām vajadzībām.

3.2.10. Demarkācijas nosacījumu nodrošināšana

Ieteikuma kategorija: Intervences loģikas izstrāde

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Vērtētajā programmas projektā ir ņemta vērā citu VSS programmu, kā arī stratēģiju plānotā ietekme uz LAP 2014-2020 rezultātiem. Ex-ante eksperti ierosina pievērst uzmanību demarkācijas nosacījumu nodrošināšanai, tajā skaitā saistībā ar pasākumiem finanšu resursu nodrošināšanai un atbalstu konsultāciju pakalpojumiem.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

Ir pilnveidota LAP sadaļa par demarkācijas nodrošināšanu starp ES fondu pasākumiem, t.sk. konsultāciju pakalpojumiem, kā arī papildināta sadaļa par demarkācijas nodrošināšanu starp atsevišķiem LAP pasākumiem.

3.2.11. Energoefektivitātes un atjaunojamo energoresursu izmantošanas jautājums

Ieteikuma kategorija: SWOT analīze, vajadzību novērtējums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

SVID nav pietiekoši atspoguļots energoefektivitātes un atjaunojamos energoresursu izmantošanas jautājums saistība ar ES 2020 mērķiem – vai ir vai nav problēmas, attiecīgi, prioritāšu raksturojumā neparādās piedāvājums šo problēmu risināšanai. Energoefektivitāte un atjaunojamie energoresursi LAP2014-2020 skarti tikai netieši, neskatoties uz to, ka lielākā daļa LAP 2014-2020 finanšu resursu paredzēta investīcijām, tajā skaitā tehnikā un ēkās, tāpēc potenciālais ieguldījums šo ES 2020 mērķu sasniegšanā ir būtisks, bet instrumenti šo mērķu sasniegšanai LAP 2014-2020 nav norādīti.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

Atbilstoši Partnerības līgumam par ES fondu īstenošanu, primāri šie energoefektivitātes jautājumi tiek risināti ar citiem finanšu instrumentiem, t.sk. ERAF.

Tomēr LAP ir izvēlēts arī mērķa virziens 5C “Sekmēt atjaunojamo energoresursu, blakusproduktu, atkritumu, atlieku un citu nepārtikas izejvielu piegādi un izmantošanu bioekonomikas vajadzībām, ņemot vērā salīdzināmi augstos atjaunojamās enerģijas izmantošanas rādītājus un paredzot iespējas sasaistīt investīcijas ekonomikas izaugsmē un bioekonomikā.

3.2.12. Finansējums 1.prioritātes īstenošanai, 2.prioritātes pasākumu īstenošanas kritēriji

Ieteikuma kategorija: Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

LAP 2014-2020 budžeta sadalījumā pa prioritātēm ex-ante eksperti ierosina izvērtēt iespēju palielināt līdzekļu apjomu 1.prioritātes īstenošanai. Pārējām prioritātēm paredzēto līdzekļu apjoms ir samērā līdzsvarots. Galvenā, saskaņā ar piešķirto līdzekļu apjomu, ir izvēlēta 2. prioritāte, tādēļ tiek rekomendēts īpašu uzmanību šīs prioritātes īstenošanas pasākumos pievērst kritērijiem, kuri palielinās tās pozitīvo ietekmi arī uz pārējām, īpaši 4., 5. un 6. prioritāti.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

Ir būtiski palielināts sabiedriskais finansējums zināšanu pārneses un inovāciju prioritātei par 25,5 milj. EUR, sākotnēji plānoto 18 milj. EUR vietā. Tāpat arī 2.prioritātes pasākumu ietvaros ir sniegts apraksts par šo pasākumu ietekmi pārējās prioritātēs un mērķa virzienos.

3.2.13. Izglītības un zinātnes jautājumi SVID analīzē

Ieteikuma kategorija: SWOT analīze, vajadzību novērtējums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Situācijas analīzē aprakstītie izglītības jautājumi SVID analīzē izvērsti galvenokārt vājo pušu daļā, bet pārējās daļās ir formulēti ļoti koncentrētā veidā. Rezultātā pie stiprajām pusēm un iespējām ir ļoti neliels punktu skaits, kas tieši skar izglītību, pie draudiem to nav.

Salīdzinoši maz akcentēta zinātnes nozīme. Loģiski šķistu norādīt, ka zinātne rada iespējas – inovācijas un jaunas metodes var rasties sadarbībā ar universitātēm un izpētes institūtiem. Savukārt šādas sadarbības neesamība var tikt interpretēta kā drauds – tas ietver novēlotu inovāciju ieviešanu un attiecīgi – grūtības konkurēt.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

LAP SVID ir pilnveidota, iekļaujot aprakstā zinātnes lomu un papildinot draudu sadaļu ar attiecīgiem punktiem.

3.2.14. Iznākumu rādītājs mežu platību atjaunošanai pēc ugunsgrēkiem

Ieteikuma kategorija: Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Iznākumu rādītājam pasākuma „Profilakse un atjaunošana pēc bojājumiem, ko mežam nodarījuši meža ugunsgrēki, dabas katastrofas un katastrofāli notikumi” raksturošanai būtu jānorāda, ka tiek atjaunotas meža platības pēc ugunsgrēkiem, kā arī pēc citām dabas katastrofām.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

Rādītājs nav ietverts, jo nav iespējams precīzi noprognozēt ugunsgrēku izcelšanos.

3.2.15. Klimata pārmaiņu mazinoši un inovatīvi risinājumi

Ieteikuma kategorija: Intervences loģikas izstrāde

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Programmā nav iekļauti vairāki pasākumi, kas var dot būtisku ieguldījumu prioritātes mērķu sasniegšanā, piemēram, mērķtiecīga organisko vielu satura palielināšana aramzemēs, īscirtmeta kokaugu plantāciju ieaudzēšana un izmēģinājumu bāzes attīstība inovatīvu mežsaimniecības un lauksaimniecības risinājumu demonstrēšanai. Faktiski, LAP 2014-2020 neiekļauto pasākumu ieguldījums ietekmes uz klimata izmaiņām mazināšanas izteiksmē pat esošā finansējuma līmenī var vairākkārtīgi pārsniegt paredzēto pasākumu sagaidāmo ieguldījums. Piemēram, organisko vielu uzkrājuma palielināšana augsnē sekmēs pārējo barības vielu uzkrāšanos augsnē, samazinās to izskalošanās risku un uzlabos ūdens režīmu, kas nākotnē, palielinoties bezlietus periodu ilgumam, samazinās lauksaimniecības riskus. Aktivitātei var definēt kvantificējamu mērķi palielināt oglekļa uzkrājumu aramzemēs līdz 2020. gadam vismaz par 10 %. To var panākt, iestrādājot augsnē kūstmēslus, salmus, sapropeli, kūdru, sadzīves atkritumu un notekūdeņu dūņu kompostus, kā arī koksnes pelnus un daļēji pārogļotu koksni un kūdru.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

Papildus LAP pasākumiem, kas tiešā veidā veicinās ES prioritāšu mērķu sasniegšanu, LAP ietvaros tiks atbalstīti zināšanu un informācijas pārneses pasākumi, kas sniegs netiešu ieguldījumu visu prioritāšu mērķu sasniegšanā, tajā skaitā arī uz klimata pārmaiņu mazinošām un inovatīviem risinājumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības praksē. Apgūstot jaunas zināšanas un iegūstot informāciju par inovatīviem risinājumiem, atbalsta saņēmēji varēs tās pielietot savā darbībā, optimizējot procesus un mazinot riskus.

3.2.16. Kopsavilkums par SEG emisijām

Ieteikuma kategorija: SWOT analīze, vajadzību novērtējums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

SEG apkopojumā jāietver arī lauksaimniecības un mežsaimniecības aizstāšanas efekts enerģijas izteiksmē. No apraksta loģiski izrietēs secinājumi par to, ka lauksaimniecības sektorā pastāv iespēja būtiski samazināt emisijas, jo pašlaik tās ir lielākas, nekā vidēji Eiropā, bet meža sektorā pastāv risks, ka, neveicot papildus pasākumus, Latvija nevarēs nodrošināt Kioto protokolā noteiktās apņemšanās līdz 2020. gadam. Tādejādi var iznākt, ka ietekmes uz klimata izmaiņām mazināšanas kontekstā meža sektorā svarīgākie pasākumi ir apmežošana, meža meliorācija, pieaugušu mežu mēslošana, meža kopšana un ātraudzīgo plantāciju ierīkošana, mežizstrādes intensitātes/apjoma samazināšana (īstermiņa, bet

ilgtermiņā līdz 2050.g.- ietekmēs negatīvi), lai kompensētu pieaugošo slodzi uz saimnieciskajiem mežiem. Savukārt, lauksaimniecībā prioritārie pasākumi būs ražošanas efektivitātes paaugstināšana, t.i. ražošanas intensifikācija, lai samazinātu emisijas.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

Situācijas aprakstā sniegta koncentrēta informācija un īss situācijas kopsavilkums par SEG emisijām Latvijā, t.sk. pievienots grafiks par SEG emisijām pa nozarēm.

3.2.17. LEADER projektu mērķgrupu definēšana

Ieteikuma kategorija: Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

ES lauku attīstības 6. prioritāte paredz veicināt sociālo iekļautību, nabadzības mazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos, balstoties uz tādiem pasākumiem kā LEADER principu realizācija lauku attīstībā, pamatpakalpojumu pieejamība un uzņēmējdarbības attīstība. Šīs prioritātes sasniegšana būtu jābalsta uz detalizētāku dažādu lauku iedzīvotāju grupu analīzi un plašāku LAP 201-2020 pasākumu mērķgrupu definēšanu (piemēram, jaunieši, seniori, ilgstošie bezdarbnieki, zemnieku ģimenes locekļi, lauku iedzīvotāji, kas nodarbināti pilsētās, lauksaimniecības izglītības iestādēs studējošie utt.), to vāja dzību identificēšanu un atbilstošu risinājumu piedāvājumu.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

LAP situācijas aprakstā ir sniegts īss kopsavilkuma raksturojums LEADER īstenošanai iepriekšējā periodā. Ņemot vērā LEADER īstenošanas pamatprincipu „no apakšas uz augšu”, katra vietējā rīcības grupa izstrādā savu vietējo attīstības stratēģiju, kurā arī tiek konstatētas attiecīgo mērķgrupu (piemēram, jaunieši, seniori, ilgstošie bezdarbnieki, zemnieku ģimenes locekļi, lauku iedzīvotāji, kas nodarbināti pilsētās, lauksaimniecības izglītības iestādēs studējošie utt.) vajadzības un sniegts tam atbilstošs risinājumu piedāvājums, saskaņā ar kuru tiek izvērtēti un īstenoti LEADER projekti attiecīgajā VRG teritorijā.

3.2.18. LEADER, neaizsargātu riska grupu pārstāvju iespējas un interešu aizstāvība

Ieteikuma kategorija: Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Visvairāk jautājumus raisa šis SVID pie draudiem minētais apgalvojums: Latvijā ir vērojamas lauku sociālekonomiskās telpas degradācijas pazīmes - cilvēku, ekonomisko un sociālo aktivitāšu aizplūšana no laukiem uz pilsētām vai citām valstīm. LEADER kā iniciatīva, kurai ir jāveidojas no apakšas nokļūst draudu priekšā, ja sabiedrības daļa, kas spēj pieņemt lēmumus un uzņemties iniciatīvu pamet konkrētās teritorijas. Tas rada jautājumus, cik lielā mērā visas lauku teritorijas spēj uzņemties iniciatīvu, kas būtu jāveido no apakšas.

Ir jāpanāk, lai LEADER izvērtējuma nosacījumos lielāks svars tiktu piešķirts tādiem kritērijiem, kuri veicina tieši neaizsargātu riska grupu pārstāvju iespējas un šo grupu interešu aizstāvību. Līdzīgi komentāri ir izteikti ar ES līmenī. Vērtējot LEADER pieejas īstenošanu ES līmeņa novērtējumā tiek secināts, ka VRG LEADER pieeju ievieš veidā, kas ierobežo tās efektivitāti.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

Gan iepriekšējā plānošanas periodā, gan šajā 2014.-2020. gadam plānošanas periodā tiek atbalstīta LEADER iniciatīva, ievērojot pamatprincipu „no apakšas uz augšu”. Iepriekšējā plānošanas perioda pieredze parāda, ka lauku teritorijās ir aktīvas vietējās rīcības grupas, kuras ar savu darbību veicina arī neaizsargātu riska grupu pārstāvju iespējas un šo grupu interešu aizstāvību. Tomēr izvērtējuma nosacījumos netiks noteikti konkrēti kritēriji, lai neierobežotu vietējo rīcības grupu efektīvu darbību un īstenotu pamatprincipu „no apakšas uz augšu”.

3.2.19. Lauksaimniecības augsnes kvalitāte, augsnes degradācijas draudi

Ieteikuma kategorija: SWOT analīze, vajadzību novērtējums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Pie augsnes degradācijas draudiem minams arī tas, ka pēdējo 20 gadu laikā vairākkārt samazinājies organiskā mēslojuma izmantošanas apjoms lauksaimniecībā, kas sekmējis augsnes oglekļa rezervju samazināšanos lauksaimniecības zemēs, attiecīgi, lauksaimniecības zemes ir būtisks CO₂ un N₂O emisiju avots.

Iespējams, ka īpaši vajag uzsvērt lauksaimniecības augšņu kvalitātes paaugstināšanu, lai mazinātu klimatisko faktoru ietekmi, palielinātu ražas un sekmētu CO2 piesaisti augsnē. Atzinīgi vērtējams tas, ka vajadzību raksturojumā vairākkārt uzsvērtā nepieciešamība palielināt resursu vērtību.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

Pasākums "Agrovide un klimats" papildus ūdens aizsardzības mērķim veicinās arī augsnes kvalitātes uzlabošanu ar saimniekošanas metodēm tādām kā rugāju lauks ziemas periodā.

3.2.20. Lauku vides pasākumos definēto rādītāju vērtības

Ieteikuma kategorija: Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Daļa lauku vides pasākumos definēto programmas rādītāju pēc būtības ir skaidri un atbilstoši, bet Latvijā ir problēmas ar šo rādītāju vērtībām. Par daudziem plānošanā nozīmīgajiem vides procesiem Latvijā netiek veikts atbilstošs monitoring, tāpēc daļa rādītāju nav pieejami vispār (piem., piesārņojums pazemes ūdeņos), rādītājs nav definēts (ADVZ) vai rādītājs nav korekts/atbilstošs reālajai situācijai izmantotās metodikas dēļ. Piem, vides rādītājos EK izmantotajās tabulās daudzviet ir Corine Landcover 2006. gada dati, kuros specifiskas metodiskās pieejas dēļ Latvijā mežu teritorijas īpatsvars ir 40,6%, bet LAP 2014-2020 situācijas aprakstā minēti 52% (precīzāks rādītājs). Šāda būtiska rādītāja vērtības atšķirība par vairāk nekā 10% ir vērā ņemama sasniedzamo rezultātu plānošanā un novērtēšanā.

Vairāki rādītāji atbilst situācijai uz 2006. vai 2007. gadu, līdz ar to daļai vides rādītāju nepieciešams noteikt un/vai aktualizēt rādītāju vērtības.

Situācijas aprakstā nav ietvertas precīzas rādītāju vērtības par LIZ platībām Latvijā, BDUZ platībām, kā arī LIZ platībām ADSI un NJT teritorijās.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

LAP situācijas aprakstā, SVID un EK definētajos konteksta rādītājos ir atjaunotas gan zemes pārklājuma Landcover Corine, gan vairākas citas vides rādītāju vērtības, kā arī precizētas LIZ platības.

3.2.21. Natura 2000 un ĪADT

Ieteikuma kategorija: SWOT analīze, vajadzību novērtējums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Rādītāja Natura 2000 un pārējie aizsargājami meži (*protected forest*) bioloģiskā daudzveidība (*biodiversity: protected forest*) un aizsargājami meži, kas noteikti primāri augsnes un ūdens aizsardzībai (*protective forests concerning primarily soil and water*) lietojumu situācijas aprakstā būtu jāpapildina ar sekojošiem faktiem – norādot kopējo Natura 2000 teritoriju (t.sk., iepriekš minētais, ka ĪADT būtu jāsadala pēc mežsaimniecības aprobežojumu būtiskuma), kā arī augsnes un ūdens aizsardzībai noteikto teritoriju.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

LAP situācijas analīze papildināta ar rādītāju par kopējo Natura 2000 teritoriju un īpaši jutīgās teritorijas (augšnes un ūdens aizsardzībai) platību.

3.2.22. Papildu nosacījumi projektu īstenošanai, lai mazinātu ietekmi uz vidi

Ieteikuma kategorija: SVN specifiski ieteikumi

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Ņemot vērā būtisko investīciju īpatsvaru LAP 2014-2020 pasākumos, SEG emisiju samazinājuma, atjaunojamo energoresursu izmantošanas īpatsvara un energoefektivitātes palielināšanas potenciālais efekts ir būtisks. Esošajā redakcijā kvantitatīvs netiešās ietekmes novērtējums nav iespējams, jo nav noteikti papildus nosacījumi projektu īstenošanai, lai mazinātu to ietekmi uz vidi.

Lauku attīstības pasākumu sinerģijas efekta nodrošināšanai plānotajiem pasākumiem jānosaka samazināta atbalsta likme, ja tie nenodrošina SEG emisiju samazināšanu, energoefektivitātes palielināšanu vai atjaunojamo energoresursu īpatsvara palielināšanu (piem., visus iepriekš minētos samazinot par 20 %), vai jānosaka pieaugoša atbalsta likme, ja projekts atbilst vienam vai vairākiem mērķiem, vai arī jāparedz kompensējoši mehānismi, kas tiešā veidā sekmēs ES kopīgo un Latvijas mērķu sasniegšanu.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

LAP ietvaros īstenotie pasākumi sniegs savu ieguldījumu lauku attīstības piektās prioritātes mērķu sasniegšanai, veicinot oglekļa uzglabāšanu un piesaisti lauksaimniecībā un mežsaimniecībā, SEG emisiju samazināšanos, savukārt projektu atlases kritērijus plānots noteikt atbilstoši NAP2020 galvenajam uzstādījumam – ekonomikas izrāviens. Piemēram, investīciju atbalsts tiks piešķirts jaunu un energoefektīvāku iekārtu iegādei. Tādejādi uzņēmumi vienlaicīgi varēs kāpināt ražošanu, saglabājot vai

samazinot līdzšinējo enerģijas patēriņu. Savukārt investīcijas lauku saimniecībām būs iespējams saņemt arī tādu darbību īstenošanai, kas nodrošinās siltumnīcu gāzu emisijas un amonjaka noplūdes samazināšanos no lauksaimnieciskās darbības, kā arī lauksaimniecības blakusproduktu, atkritumu, atlieku un citu pārtikā neizmantojamu izejvielu izmantošanai bioekonomikas vajadzībām.

3.2.23. Pasākuma 'Ražotāju grupas' rādītājs

Ieteikuma kategorija: Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Piedāvātajā redakcijā pasākuma „Ražotāju grupas” piedāvātais rādītājs ir noteikts, kā izveidoto ražotāju grupu skaits ar attiecīgu saimniecību skaitu. Pasākuma rādītājs būtu jāpaplašina vai jāpapildina ar papildus rādītāju, kas raksturotu, cik lielu meža platību mežīpašnieku grupas biedri pārvalda un cik tas ir no kopējās Latvijas privāto meža zemju teritorijas. Šādas informācijas iegūšana un analizēšana ļautu novērtēt pasākuma efektivitāti, vai tas būs vērsti faktiskā mērķa sasniegšanai – apvienot mazos un vidējos meža īpašniekus Latvijā, ceļot koksnes ražošanas un īpašumā esošo meža zemju efektīvu izmantošanu.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

LAP situācijas apraksts ir papildināts ar informāciju par meža īpašnieku kooperatīviem. ZM izvērtēs iespēju ietvert piedāvātos rādītājus, izstrādājot detalizētus pasākuma ieviešanas nosacījumus.

3.2.24. Pasākumu ieguldījums prioritāro mērķu virzienā

Ieteikuma kategorija: Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

LAP 2014-2020 pasākumu apraksts izstrādes gaitā ir papildināts ar informāciju, kas ir būtiska programmas administrēšanai (atbalsta saņēmēju skaits, platība konkrētu pasākumu īstenošanai, projektu skaits utt.), taču šī informācija nerada priekšstatu par sagaidāmo ieguldījumu prioritāšu un tematisko mērķa virzienu sasniegšanā. Piemēram, ja apmežošanas primārais mērķis ir samazināt SEG emisijas, tad kvantitatīvais indikators ir nevis hektāri, bet tonnas CO₂. Bet buferjoslu ierīkošanas gadījumā kvantitatīvais indikators ir tonnas fosfora, slāpekļa vai citu augu barības vielu, kas nenonāk ūdenskrātuvēs.

Tajās jomās, kur pietrūkst zināšanu kvalificējamu rādītāju definēšanai, ir jāizmanto ekspertu pieņēmumi, kas jādokumentē un jāuzglabā ar LAP 2014-2020 izstrādi saistīto dokumentu arhīvā, tādējādi ierobežojot “verbālu” argumentu izmantošanu LAP 2014-2020 pasākumu pamatojumā.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

LAP pasākumu aprakstā ir veikti uzlabojumi, ietverot informāciju par pasākumu ieguldījumu prioritāro mērķu virzienā.

Tāpat arī noteikti pasākumu ieviešanas sagaidāmie rezultāti, kuros ietverti indikatori, kuri ir izmērāmi un nosakāmi atbilstoši ieguldītajiem finanšu resursiem, kā arī par kuriem ir pieejami datu avoti. Tomēr jāņem vērā, ka Latvijā ir problēmas ar vides rādītāju vērtībām un par daudziem plānošanā nozīmīgajiem vides procesiem Latvijā netiek veikts atbilstošs monitoring, tāpēc daļa rādītāju nav pieejami vispār.

3.2.25. Pasākumu sinerģiskā mijiedarbība

Ieteikuma kategorija: Intervences loģikas izstrāde

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Ieteicams izvērtēt iespēju programmā aprakstīt vai attēlot pasākumu sinerģisko mijiedarbību, lai šo efektu varētu efektīvāk izmantot, ieviešot programmu. Tas ir īpaši aktuāli saistībā ar vairākiem pasākumiem, piemēram, ADSI, BLA un VDSV.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

Agrovides un klimata pasākuma apraksts papildināts ar tabulu, kurā redzama lauku attīstības platību maksājumu sinerģiskā mijiedarbība.

3.2.26. Potenciālie draudi ainavai

Ieteikuma kategorija: SVN specifiski ieteikumi

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Ainavu var apdraudēt: mežu stādīšana neizmantotās vai mazvērtīgās lauksaimniecības zemēs izraisīs negatīvu ietekmi uz ainavu - mazināsies tās daudzveidība, izzudīs mazie ainavas elementi; mazvērtīgo koku sugu aizstāšanas rezultātā var tikt iznīcināti ainaviski vērtīgi biotopi.

Riskus ir iespējams samazināt vai pat izslēgt, radot pamatotu kritēriju ietvaru. Tas nepieļaus dažādas īpaši nevēlamas rīcības kā vērtīgu biotopu nociršana un to meliorēšana. Tāpat ir samazināms ainavu apdraudējums, ieviešot kritēriju, kas turpmāk sekmēs Latvijai raksturīgo mozaīkveida ainavu.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

Lai pēc iespējas mazinātu iepriekšminēto aktivitāšu negatīvo ietekmi uz bioloģisko daudzveidību un ainavu, aktivitāšu īstenošanā noteikti ierobežojumi attiecībā uz ĪADT un Natura 2000 teritorijām, kā arī apmežošanas pasākumi tiks īstenoti stingri ierobežotā platībā, zemē ar zemu augsnes auglību vai erozijai pakļautās vietās.

3.2.27. Potenciālie draudi bioloģiskajai daudzveidībai

Ieteikuma kategorija: SVN specifiski ieteikumi

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Konstatēta virkne neatbilstību un potenciālo draudu, kas var ietekmēt gan bioloģisko daudzveidību, gan ainavu.

Bioloģisko daudzveidību var apdraudēt: meliorācijas sistēmu atjaunošana un pārbūve; mežsaimniecisko risku mazināšanas pasākumi un vēlme palielināt ekonomisko ieguvumu, kāpinot mežaudžu produktivitāti (negatīvā ietekme saistīta gan ar tiešiem un pārejošiem, gan paliekošiem, gan netiešiem un akumulējošiem efektiem); mazvērtīgo koku sugu aizstāšanas rezultātā var tikt iznīcināti bioloģiski vērtīgi biotopi, kā arī pārtraukti dzīvnieku migrācijas koridori; mazvērtīgo lauksaimniecības zemju apmežošana var samazināt bioloģiski vērtīgo zālāju platību, negatīvi ietekmējot kopējo sugu daudzveidību.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

Minētās aktivitātes ir nepieciešamas ne tikai ekonomisku apsvērumu dēļ, bet arī klimata pārmaiņu mazināšanai, jo mežs, meža zemes ir nozīmīgākie CO2 absorbētāji.

Meliorācijas darbus ierobežo normatīvie akti par aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošanu, jāņem vērā, ka esošā meža ekosistēmu struktūra ir izveidojusies arī pateicoties meliorētajām platībām. Pārsvārā

gadījumu pēc nosusināšanas sugu daudzveidība palielinās. Jaunu meliorācijas sistēmu būvniecība nav paredzēta.

Programmā netiek paredzēti mežsaimnieciskie pasākumi, kuri nes tūlītēju ekonomisko ieguvumu. Pasākumi palīdz sasniegt arī mērķus, kas ir ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas būtība.

Mazvērtīgu mežaudžu nomaiņa neparedz zemes lietojuma veida maiņu, jutīgie jautājumi ir regulēti nacionālajos normatīvajos, piem., nosakot, ka īpaši aizsargājamās dabas teritorijās mežaudzes neatzīst par neproduktīvām.

Apmežošanā bioloģiski vērtīgo zālāju apmežošanas aizliegums ir ietverts kā pasākuma īstenošanas nosacījums

3.2.28. Programmas specifiskie rādītāji

Ieteikuma kategorija: Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Visi nepieciešamie kopējie rādītāji ir ietverti LAP 2014-2020. Tomēr tie nepilnīgi risina vajadzības, kuras uzstāda nepieciešamība ieviešanas laikā novērtēt sasniegto atbilstoši visām lauku prioritātēm un izvēlētajiem mērķa virzieniem. Vismazāk piemēroti praktiskai programmas ieviešanai ir kopējie KLP ietekmes rādītāji, kas vairumā gadījumu ir pārlieku vispārīgi vai ir grūtības ar to vērtību iegūšanu (vides jomā), tādēļ programmas specifiskie rādītāji ir svarīgi.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

LAP 2014.-20. situācijas aprakstā un SVID analizē, līdztekus COM piedāvātajiem obligātajiem konteksta rādītājiem ir iekļauti arī vairāki programmas specifiskie rādītāji iespēju robežās, jo nav iespējams iekļaut vairākus vides rādītājus, tā kā Latvijā ir problēmas šo rādītāju vērtībām, kā arī šobrīd nav pieejamas vairākas ietekmes rādītāju vērtības, kuru iegūšana prasa apjomīgus pētījumus, izejas datu apkopojumus un aprēķinus.

3.2.29. Rezultāta rādītājs 'Nodrošināta lauksaimnieciskā ražošanas LIZ platībās'

Ieteikuma kategorija: Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

ADSI pasākumā no intervencē iekļautajiem rādītājiem nepieciešams precizēt rezultāta rādītāju “Nodrošināta efektīva lauksaimnieciskā ražošana LIZ platībās”. Rādītāja mērvienība ir hektāri, un nav skaidrs, kā tiks noteiktas platības ar efektīvu lauksaimniecisko ražošanu.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

Atbilstoši lauku attīstības (ELFLA) regulas nosacījumiem, atbalsts pasākuma ietvaros sniedzams tikai tādiem lauksaimniekiem, kas atbilst aktīva lauksaimnieka nosacījumiem, līdz ar to veic arī lauksaimniecisko ražošanu.

Rezultāta rādītājs precizēts „Nodrošināta lauksaimnieciskā ražošana LIZ platībās”.

3.2.30. Rezultātu un ietekmes rādītāji

Ieteikuma kategorija: Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Ar rezultātu un ietekmes rādītājiem ir jāspēj izmērīt un novērtēt atbalsta radītais ekonomiskais ieguvums, tāpēc šo rādītāju grupās nav ieteicams ietvert rādītājus, kas raksturo tikai veikto investīciju skaitu (piemēram, atbalsta saņēmēju skaits vai atbalstītās platības apjoms).

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

LAP aprakstā veikti uzlabojumi, precizējot pasākumu ieviešanas sagaidāmos rezultātus, kuros ietverti indikatori, kuri ir izmērāmi un nosakāmi atbilstoši ieguldītajiem finanšu resursiem, kā arī par kuriem ir pieejami datu avoti.

Šobrīd programmā ir ietverti EK piedāvātie rezultātu rādītāji, kas dod vispārīgāku novērtējumu īstenotajiem pasākumiem.

3.2.31. SEG emisijas un CO2 piesaiste

Ieteikuma kategorija: SWOT analīze, vajadzību novērtējums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Informācija, kas skar CO2 piesaisti un SEG emisijas sniegta dažādās nodaļās – gan lauksaimniecības, gan mežsaimniecības, gan pārstrādes sektoru aprakstos, tāpēc kopīga priekšstata gūšanai par šo jomu LAP 2014-2020 ieteicams papildināt ar apkopojošu nodaļu (nozaru raksturojumos) par lauksaimniecības, mežsaimniecības un pārtikas rūpniecības ietekmi uz klimata izmaiņām.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

Situācijas aprakstā sniegta koncentrēta informācija un īss situācijas apraksta kopsavilkums par SEG emisijām un CO2 piesaisti.

3.2.32. SEG emisiju mazinošu darbību īstenošana

Ieteikuma kategorija: SWOT analīze, vajadzību novērtējums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Esošais pasākumu finansējuma sadalījums nenodrošina vēlamo SEG emisiju samazinājumu, bet no SVID analīzes neizriet nepieciešamība paredzēt projektu atlases kritērijus, kas sekmētu energoefektīvāku, atjaunojamo energoresursu izmantošu veicinošu un SEG emisijas mazinošu darbību īstenošanu.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

SVID apraksts pilnveidots, sniedzot pilnvērtīgāku priekšstatu par SEG emisijām. LAP ietvaros tiks atbalstītas investīcijas lauku saimniecībās, t.sk. arī SEG emisiju samazināšanai, citu videi draudzīgu lauksaimnieciskās darbības metožu īstenošanai un lauksaimniecības bausļu produktu pārstrādei enerģijā.

3.2.33. Sabiedriskā atbalsta likme, atbalsta likmju diferencēšana

Ieteikuma kategorija: Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Ex-ante eksperti vērs uzmanību uz to, ka sabiedriskā atbalsta likme vairākos pasākumos, tajā skaitā sadarbības veicināšanai, meliorācijai, kā arī valsts iestādes tiešo funkciju veikšanai monitoringa un sakaru iekārtu uzstādīšanā var būt pārāk augsta vai neadekvāta.

Tiek rekomendēts niansētāk veikt atbalsta likmju diferencēšanu atbalstam vairākos pasākumos, piemēram, NATURA 2000 teritorijās, atkarībā no apgrūtinājuma veida, lai ar politikas veidotāja izvēlētās atbalsta formas palīdzību varētu efektīvāk sasniegt mērķus.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

Ņemot vērā, ka atbalsta pretendenti pasākumā „Sadarbība” ir zinātniskās institūcijas, biedrības vai valsts iestādes (aktivitātēs, kas saistītas ar monitoringa veikšanu vai sakaru iekārtu uzstādīšanu, meliorācijas sistēmu pārbūvi/atjaunošana), kurām ir ierobežoti gan finanšu resursi, gan iespējas to piesaistīt, pasākumos ir noteikta augstāka sabiedriskā atbalsta intensitāte.

Atbalsts pasākumā Natura 2000 maksājumi meža zemēs tiks nodrošināti atbilstoši saimnieciskās darbības ierobežojumam attiecīgajā teritorijā.

3.2.34. Secinājumi par iepriekšējā plānošanas perioda pieredzi, lauksaimniecības attīstības iespējām un problēmām

Ieteikuma kategorija: SWOT analīze, vajadzību novērtējums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

SVID analīzē: nav iekļauti galvenie secinājumi par iepriekšējā plānošanas perioda pieredzi atbalsta, t.sk. investīciju atbalsta piesaistīšanā, kas ļauj izstrādāt pamatotus ieteikumus jaunā plānošanas perioda pasākumu realizācijas uzlabošanai; nav iekļauti secinājumi par atsevišķu lauksaimniecībai kopumā būtisku augkopības un lopkopības sektoru attīstības iespējām un problēmām, nozaru attīstību reģionālā aspektā.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

Situācijas analīze LAP ietvaros veikta, ņemot vērā kopējo KLP orientāciju uz tirgu, pārtikas ražošanu, līdz ar to secinājumi sniegti par lauksaimniecības nozari kopumā. Turklāt arī atbalsts LAP ietvaros tiek sniegts lauku saimniecībām, to diferencējot atbilstoši saimniecību lielumam, nosakot atsevišķu finansējuma apjomu mazajām un vidējām saimniecībām, tādejādi mazinot konkurenci starp mazajām, vidējām saimniecībām un lielām saimniecībām, kas aizstās iepriekšējā perioda pieredzi finansējuma sadalījumā reģionālā aspektā. Atbilstoši LAP 2007-2013 nepārtrauktās novērtēšanas laikā konstatēts, ka neskatoties uz reģionālo finansējuma sadalījumu, atbalstu lielā mērā saņem tie, kuri to spēj paņemt, t.i.

tie, kuriem pieejami kredītu resursi, nevis tie, kuriem to visvairāk vajadzētu. Līdz ar to mainīta pieeja finansējuma sadalījumam investīcijām lauku saimniecībās.

3.2.35. Tematiskās apakšprogrammas

Ieteikuma kategorija: Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

LAP 2014-2020 aprakstā būtu nepieciešams iekļaut pamatojumu, kāpēc politikas veidotāji Latvijā neizvēlas izmantot tematiskās apakšprogrammas.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

Atbilstoši lauku attīstības (ELFLA) regulai šāds pamatojums ir jāsniedz tikai gadījumā, ja DV izvēlas ieviest tematiskās apakšprogrammas. Vadošā iestāde uzskata, ka apakšprogrammās piedāvātie jautājumi (kā mazās saimniecības, gados jaunie lauksaimnieki u.c.) tiks risināti caur LAP pamatpasākumiem, prioritāri atbalstot mazās saimniecības un gados jaunus lauksaimniekus.

3.2.36. Termina inovācijas definēšana

Ieteikuma kategorija: SWOT analīze, vajadzību novērtējums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Novērtējuma veicēji iesaka definēt programmas kontekstā terminu inovācijas, jo šī termina vienota izpratne ir svarīga LAP ieviešanai.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

Inovāciju definīcija tiks ietverta LAP pasākuma „Sadarbība” aprakstā.

3.2.37. Uzlabojumi SVID analīzē

Ieteikuma kategorija: SWOT analīze, vajadzību novērtējums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

SVID analīzē iekļauti vairāki punkti, kuri nav pietiekami pamatoti situācijas aprakstā. Tā piemēram, pie vājajām pusēm minēts, ka Latvijā ir būtiskas teritoriālas lauksaimniecisko apstākļu atšķirības. Apgalvojums ir pareizs, taču tālāk tā pamatojumā minēts tikai veģetācijas perioda ilgums, lai gan apstākļu atšķirības rada arī augsnes kvalitāte, nokrišņi, infrastruktūra u.c. faktori, kuri pietiekami nav atspoguļoti arī situācijas analīzē.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

Veikti uzlabojumi SVID aprakstā.

3.2.38. VLT darbības attīstība

Ieteikuma kategorija: Mērķu noteikšana, finanšu piešķirumu dalījums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Ieteikumi VLT darbības attīstībai:

1. Tā kā vairākas organizācijas ir sniegušas nozīmīgus un saturiski izmantojamus priekšlikumus LAP 2014-2020 un to pasākumu uzlabošanai, tad lūgums ZM pārskatīt tos un ņemt vērā. Rekomendējoši būtu izvērtēt priekšlikumu radītā administratīvā sloga iespējamību potenciālajiem atbalsta saņēmējiem.
2. ZM būtu jāveido platforma diskusijām organizācijām, kuras ir ieinteresētas attīstībā LAP ietvaros. Diskusijā jāpauž ZM viedoklis par mērķiem un pasākumu kompleksiem, lai tos īstenotu. Diskusijai jābūt pietiekoši plašai, piedaloties gan ekonomiskās, gan sociālās, gan ekoloģiskās interešu grupas pārstāvjiem.
3. ZM lietderīgi būtu apzināt LLKC un MKPC speciālistu sasniedzamību lauku reģionos, to efektivitāti un sniegto ieguldījumu, piemēram, ES fondu apguvē.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

ZM ir izskatījusi sabiedrisko organizāciju un institūciju sniegtos priekšlikumus LAP 2014-2020 un to pasākumu uzlabošanai, un, iespēju robežās ņēmusi tos vērā, sagatavojot izziņu par saņemtajiem priekšlikumiem. VLT darbības ietvaros jau kopš 2013. gada sākuma regulāri tiek rīkotas reģionālās diskusijas, konferences un tikšanās ar nozaru pārstāvjiem par LAP 2014-2020 programmas projektu un tā izstrādes gaitu un pieņemtajiem lēmumiem.

Pēc ZM ierosinājuma LVAEI 2013.gada otrajā pusē ir veikis pētījumu par LLKC un MKPC speciālistu sasniedzamību lauku reģionos, to efektivitāti un sniegto ieguldījumu ELFLA un EZF apgūvē.

3.2.39. Vides problēmu apraksts

Ieteikuma kategorija: SWOT analīze, vajadzību novērtējums

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Nozīmīgākais trūkums situācijas analīzei vides pasākumu kontekstā ir informācijas nepietiekamība par aprakstītajām vides problēmām, jo īpaši par precīzām platībām vai citiem ietekmi uz vidi raksturojošiem rādītājiem. Kvantitatīvo rādītāju iztrūkums būtiski ierobežo iespēju objektīvi novērtēt LAP 2014-2020 vajadzības un pasākumu aprakstos definētos rādītājus.

Daudzviet teksti situācijas aprakstā ir ļoti īsi un konspektīvi, kas šāda veida dokumentā ir pamatoti, tomēr ieteicams izmantot vairāk arī kartoshēmas, kartes, tabulas un grafikus.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

LAP aprakstā veikti uzlabojumi, situācijas analīze papildināta ar vides rādītājiem, tādiem kā virszemes ūdensojektu kvalitātes novērtējums, augsnes raksturojums, īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, SEG emisijas u.c.

3.2.40. ZM, LAD darbinieku kapacitāte, informācijas sistēmas

Ieteikuma kategorija: Programmas īstenošanas kārtība

Datums:

Tēma:

Ieteikuma apraksts

Ex-ante eksperti ierosina pievērst uzmanību ZM kapacitātes pilnveidošanai programmas specifisko rādītāju noteikšanā un sasniedzamo vērtību aprēķināšanā. Kaut gan apmierinātība ar LAD darbu ir augsta,

arī turpmāk dienesta darbinieku apmācībai ir jāpievērš liela uzmanība un jāparedz atbilstoši resursi. Būtisks aspekts ir LAD datu kvalitāte (ievadīto datu kontrole), kas jāuzlabo, jo kalpo par programmas novērtēšanas pamatu. LAP 2014-2020 ir jāpapildina konsultāciju kapacitātes izklāsts ar nozīmīgākajām problēmām LLKC darbībā. Ieteicams iezīmēt svarīgākos rīcības virzienus, lai LLKC konsultāciju kapacitāte būtu adekvāta izvēlēto mērķa grupu vajadzībām.

Kā ir ņemts vērā ieteikums, vai pamatojums, kāpēc tas nav darīts.

Izmantojot ELFLA Tehniskās palīdzības līdzekļus, tiek pilnveidota gan ZM, gan LAD darbinieku kapacitāte, uzlabotas informācijas sistēmas, kā arī veiktas citas nepieciešamās darbības LAP pasākumu efektīvai īstenošanai un uzraudzībai. Šāda pieeja tiks turpināta arī šajā plānošanas periodā.

3.3. Ex-ante novērtējuma ziņojums

4. SWOT UN VAJADZĪBU APZINĀŠANA

4.1. SWOT

4.1.1. Visaptverošs, vispārīgs apraksts par pašreizējo situāciju plānošanas jomā, balstoties uz kopīgiem un programmai specifiskiem konteksta rādītājiem un citu kvalitatīvu aktuālo informāciju

Neskatoties uz smago ekonomisko situāciju eirozonā, 2012.gadā Latvijas tautsaimniecībā saglabājās strauja izaugsme un kopumā IKP pieauga par 5,6 procentiem. Lai arī pēdējos divus gadus Latvijas ekonomikā ir vērojama straujākā izaugsme ES, tomēr IKP joprojām ir par 12% mazāks nekā bija pirms krīzes 2007.gadā

Galvenās ekonomikas nozares lauku teritorijā ir lauksaimniecība, mežsaimniecība un mežsaimniecība, kas 2011.gadā deva 4,3% no kopējās IKP pievienotās vērtības (*1.tabula*), un tajās bija nodarbināti 81,9 tūkst. iedzīvotāju jeb 9,5% no kopējo nodarbināto skaita valstī (2007.gadā – 107,5 tūkst. jeb 9,6%) [7].

Mežsaimniecības un mežsaimniecības, kā arī pārtikas produktu un dzērienu ražošanas pievienotā vērtība laika posmā no 2007. līdz 2011.gadam ir palielinājusies attiecīgi par 68,5% un 38,8%, palielinoties arī īpatsvaram kopējā IKP par 1,1 un 1,0 procentpunktiem.

Latvijas iedzīvotāju skaits 2012.gada sākumā bija 2,04 milj., kas ir par 7,6% mazāk nekā 2007.gadā.

Lauku teritorijā 2012. gadā, pēc CSP datiem, dzīvoja 659,6 tūkstoši iedzīvotāju jeb 32,3% no visiem iedzīvotājiem.

Reģionālā IKP dispersija uz vienu iedzīvotāju [8] NUTS 3 statistisko reģionu grupā, pēc Eurostat datiem, Latvijā no 2005.gada ir pakāpeniski samazinājusies un 2009.gadā sasniedza 43,3%, kas gan joprojām ir augsts reģionālās attīstības atšķirību rādītājs. Taču attiecībā uz šo rādītāju 2009.gadā Latvija pirmoreiz ieņem ne vairs pirmo vietu ES-27 valstu grupā, bet gan ceturto, apsteidzot Bulgāriju (46,7), Ungāriju (44,1) un Igauniju (43,8). Lietuvas rādītājs bija 28,1, ievērojami pārspējot pārējās Baltijas valstis (*5.attēls*).[9]

Augstais reģionālās (NUTS 3) IKP dispersijas rādītājs uz vienu iedzīvotāju lielā mērā skaidrojams ar Rīgas plānošanas reģiona lielo dominanti pārējo Latvijas reģionu starpā – Rīgas plānošanas reģiona IKP 2009.gadā veidoja divas trešdaļas jeb 66,0% no valsts kopējā IKP. Pārējo reģionu daļas iekšzemes kopproduktā bija robežās no 7 līdz 11%. Valstī kopumā saražotā IKP Kurzemes plānošanas reģiona īpatsvars veidoja 10,6%, Latgales plānošanas reģiona – 8,4%, Vidzemes plānošanas reģiona – 6,9% un Zemgales plānošanas reģiona – 7,9%. [10]

Latvijā nozīmīgākie dabas resursi ir augsne (lauksaimniecības un meža zeme), mežs un meža produkti un pakalpojumi (meža ekosistēma, koksne, ogas, sēnes, rekreācija, medījамie dzīvnieki u.tml.), iekšējie ūdeņi un Baltijas jūra (piekraste), zivis, zemes dzīles (kūdras un būvmateriālu izejvielas), kur daļa ir atjaunojamie un daļa neatjaunojamie resursi.

Pavisam kopā ĪADT (neskaitot Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu, jo tajā nav noteikti būtiski ierobežojumi) aizņem 803 741 ha jeb 11,9% no valsts sauszemes teritorijas. Laika posmā no 2008. līdz 2011.gadam ar ĪADT aizņemtā sauszemes platība palielinājusies par 72 312 ha jeb gandrīz 1%. 2010.gadā izveidotas 7 ĪADT ar jaunu kategoriju- aizsargājamās jūras teritorijas, kas aizņem 436 468 ha jeb 15% Latvijas Republikai piekrietošās jūras teritorijas.[11] Natura 2000 tīklā Latvijā ir iekļautas 333 teritorijas – 4 dabas rezervāti, 4 nacionālie parki, 239 dabas liegumi, 37 dabas parki, 9 aizsargājamo ainavu apvidi, 7

aizsargājamās jūras teritorijas un 24 mikroliegumi. Sauszemes teritorijas aizņem 11,5% jeb 787729 ha no Latvijas sauszemes kopplatības, 6,7 % no lauksaimniecībā izmantojamās zemes un 12,7 % no meža zemes. Šīm teritorijām ir atšķirīgi aizsardzības un apsaimniekošanas režīmi – no minimāliem ierobežojumiem aizsargājamo ainavu apvidos līdz pat pilnīgam saimnieciskās darbības aizliegumam dabas rezervātos. Teritorijas ir uzskaitītas likuma "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" pielikumā . (42.attēls). Ziņojumā par Biotopu direktīvas ieviešanu 2007.-2012.gadam ietverts Natura 2000 teritorijās sastopamo biotopu un sugu aizsardzības statuss, kas balstīts uz vadošo sugu un biotopu ekspertu vērtējumu. Latvijā sastopami 57 ES nozīmes aizsargājami biotopi, kuru aizsardzības stāvoklis novērtēts sekojoši (% no visiem) salīdzinājumā ar iepriekšējo ziņojumu par 2000.-2006.gadu:

- ES nozīmes aizsargājamo biotopu stāvoklis (2000-2006): Labvēlīgs -34%, Nelabvēlīgs – 52%, Nelabvēlīgs/ slikts – 12%, Nezināms – 2%.
- ES nozīmes aizsargājamo biotopu stāvoklis (2007-2012): Labvēlīgs – 12%, Nelabvēlīgs – 34%, Nelabvēlīgs/ slikts – 50%, Nezināms – 4%.

Vērtējot izmaiņu cēloņus, tikai 18% no visiem biotopiem aizsardzības stāvokļa vērtējums ietver patiesas izmaiņas dabā, un salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu, atšķirības vērtējumos rodas, stingrāk piemērojot skaitliskos parametrus, turklāt sugu un biotopa stāvokļa izmaiņas nereti ir saistītas ar klimatu pārmaiņu ietekmi, krastu noskalošanos un citiem ar saimniecisko darbību nesaistītiem faktoriem. Tuvākajā laikā visapdraudētākās ir no tradicionālās lauksaimniecības atkarīgās zālāju dzīvotnes (pļavas un ganības) (skat. 6. un 7.attēlu).

Lauksaimniecības zemēm ir būtiska loma bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā Latvijā. Vislielākā nozīme ir pļavām un ganībām, bet zināma loma ir arī graudaugu sējumiem, kuros barojas putni, īpaši migrācijas laikā. Latvijā kopumā izdalīta 71 putniem starptautiski nozīmīgā vieta – 64 iekšzemes un septiņas jūras teritorijas. Septiņas putniem nozīmīgās jūras teritorijas aizņem apmēram 339 470 ha lielu akvatoriju. 64 putniem nozīmīga vieta atrodas iekšzemē un aizņem 534 056 ha jeb 8,3% valsts teritorijas. Lauku putnu indekss 2012.gadā nebūtiski palielinājies salīdzinājumā ar 2011.gadu. Visā periodā kopš 1995.gada tas uzskatāms par stabilu, kas liecina, ka agroainavā šobrīd nepastāv ekosistēmas mēroga vides problēmas. Tomēr joprojām saglabājas bažas par pļavu un ar tām saistīto sugu (dzeltenā cielava, mazais svilpis, pļavu čipste) stāvokli. [A.Auniņš, Latvijas parasto putnu skaita pārmaiņas pēdējos septiņos gados, Putni dabā 2013/1] Latvijā kopumā ir apmēram 47 000 ha daļēji dabīgo ganību un pļavu, kas atzītas par bioloģiski vērtīgiem zālājiem (tai skaitā Eiropas Savienības nozīmes īpaši aizsargājami zālāju biotopi un putnu sugu dzīvotnes, kuras veido ~20% no visiem bioloģiski vērtīgiem zālājiem).

Latvijā ir vairāk nekā 12 000 upju un aptuveni 4000 ezeru un ūdenskrātuvju, kas kopā aizņem ~3,7% valsts teritorijas. Virszemes saldūdens resursu apjoms ir 33–35 km³[12]. Tomēr vairāk nekā 55% no ūdens daudzuma, kas cauri Latvijas teritorijai ietek Rīgas līcī vai tieši Baltijas jūrā, veidojas aiz valsts robežām, un Latvija tikai nosacīti var ietekmēt tā kvalitātes aizsardzību, piesārņojuma kontroli, monitoringu un informācijas sniegšanu Latvijai un citām valstīm. Līdz ar to Latvijā raksturīga vislielākā pārrobežu ietekme un riski Baltijas jūras ekoreģionā attiecībā uz virszemes ūdeņu kvalitāti. Labai un augstai provizoriskajai ekoloģiskajai kvalitātei 2010.gada vasaras un rudens sezonā vidēji atbilst 50% no šajā periodā monitorētajiem ūdensobjektiem (kopumā monitorēti 44)[13]. (8.attēls)

Ūdens un augsnes aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības radīta piesārņojuma ar nitrātiem noteikta īpaši jutīgā teritorija, kas kopumā aizņem 12,8% jeb 825 870 ha Latvijas teritorijas (9.attēls). Vērtējot pēc monitoringa rezultātiem virszemes ūdensobjektos 2010. gada vasarā un rudenī, nitrātu robežlielums īpaši jutīgajās teritorijās nav pārsniegts. Rudens sezonā nitrātu vērtības paaugstinās, jo vasaras sezonā nitrāti asimilējas biomasā, bet, veģetācijas sezonai beidzoties, to koncentrācija ūdens vidē pieaug. Nitrātjoni

atrodami gandrīz jebkurā ūdenskrātuvē. Galvenie piesārņojuma avoti ir minerālmēslu izskalošanās no augsnes, organisko un neorganisko vielu pārvērtības un transformācijas procesi[14].

Ņemot vērā Latvijas teritorijai raksturīgos ģeoloģiskos un klimatiskos apstākļus, aptuveni 90% zemju cieš no pārlieta mitruma. Ģeoloģiskā īpatnība ir tā, ka gruntsūdeņi tiek izspiesti augsnes virskārtā, līdz ar to relatīvi līdzenā reljefā radot pārmitrus apstākļus vietās, kas nav purvi un mitrzemes. Tāpēc, lai sekmētu zemju efektīvu izmantošanu, Latvijā 19.gadsimta otrajā pusē sāka meliorācijas sistēmu būvniecību.

Latvijas teritorijā 1,49 milj. ha lauksaimniecībā izmantojamās zemēs ir izbūvētas meliorācijas sistēmas, tai skaitā applūstošo zemju mitruma režīma regulēšanai izbūvēti 53 polderi ar kopplatību 50 tūkst. ha.

Attiecībā uz meža teritorijām pārsvarā ar vaļējo grāvju tīklu nosusināti ap 50% meža zemes.[15]

Meliorācijas sistēmu pārbūvei un atjaunošanai ir svarīga loma ne tikai labvēlīgu nosacījumu saglabāšanai saimnieciskās darbības īstenošanai, bet arī preventīvs raksturs attiecībā uz mežaudžu bojājumu mazināšanu (katru gadu ap 300 hektāru mežaudžu iet bojā ūdens ietekmes rezultātā [16]). Saskaņā ar zinātnieku pētījumiem, meliorācijas sistēmas ir veicinājušas mežaudžu dažādību un noturību pret ārējiem faktoriem. (P.Zālītis Mežs un ūdens, Salaspils, 2012). Meliorācijas sistēmu pārbūve, atjaunošana nodrošina, ka oglekļa piesaiste nesamazinās, saglabājot augu veģētācijai normālu mitruma režīmu augsnē. Līdz ar to augu augšanas rezultātā notiek augu gāzu apmaiņa un pastāvīga apjoma CO₂ piesaiste. Pārmitrās zemēs augu veģētācija samazinās, t.sk. CO₂ piesaiste, vai sākas augu daļu atmiršana. Tāpēc tikai labi drenētas un aerētas augsnes nodrošina oglekļa līdzsvaru, kuru nodrošina normāla augu elpošana un fotosintēze.

Saskaņā ar jaunajām IPPC SEG inventarizācijas vadlīnijām minerālaugsnēs meliorācijas sistēmu ierīkošana vai atjaunošana nerada nekādu ietekmi SEG emisiju izteiksmē, toties ir viennozīmīga un ilgstošos pētījumos pierādīta pozitīva ietekme uz oglekļa uzkrājumu kokaugu dzīvajā biomasā, kritiķās un zemsegā. Uz organiskām augsnēm CO₂ piesaisti biomasā un zemsegā ilgtermiņā kompensē CO₂ un N₂O emisijas no augsnes, ja kūdras slāņa biezums ir pietiekoši liels, tāpēc šādās platībās būtiski nodrošināt maksimālu mežaudžu ražību [17]. Līdz ar to iepriekš ierīkotās meliorācijas sistēmas ir devušas ieguldījumu papildus CO₂ piesaistē mežaudzēs. CO₂ aprite ir stabilizējusies, ir svarīgi to saglabāt. Papildus CO₂ piesaiste koksnē susinātās minerālaugsnēs vidēji ir 3,3 tonnas/ha gadā, bet kūdras augsnēs, ņemot vērā emisijas no augsnes 2,7 tonnas/ha [18]. Pārtraucot meliorācijas sistēmas funkcionēšanu, piemēram, bebru darbības rezultātā, ūdens ietekmes rezultātā tiek iznīcinātas mežaudzes. Lauksaimniecībā efektīvāka gruntsūdens līmeņa regulēšana nodrošina labākus augšanas apstākļus, lielākas ražas un līdz ar to arī efektīvāku mēslošanas līdzekļu un tehnikas izmantošanu, netiešā veidā samazinot SEG emisijas lauksaimniecības sektorā.

Latvijas apstākļos (plakans reljefs) meliorācijas sistēmu stāvokļa pasliktināšanās ietekmē plašu teritoriju, līdz ar to meliorācijas sistēmu slēgšana vai neatjaunošana platībās ar organiskām augsnēm var pasliktināt augšanas apstākļus vairākas reizes lielākā apkārtesošajā teritorijā, būtiski palielinot CH₄ emisijas no augsnes un barības vielu izskalošanos (mazākas ražas = lielāka izskalošanās), un summārais efekts var būt pretējs plānotajam.

Tāpēc Latvijā meliorācijas sistēmu atjaunošana un pārbūve uzskatāma par pasākumu, kas sekmē CO₂ piesaisti un mazina SEG emisijas.

Lai novērstu visu virszemes ūdens objektu stāvokļa pasliktināšanās īsteno nacionālajos normatīvajos aktos noteiktās vides aizsardzības prasības, atbilstoši Water Framework Directive/Ūdens struktūrdirektīva 2000/60/EC, lai mazinātu cilvēka darbības nelabvēlīgo ietekmi, saglabātu ūdens kvalitāti raksturojošos

rādītājus. Ilglaicīga ietekme uz vidi paredzama pasākumiem, kuru realizācijas rezultātā būtiski mainīsies dabiskie apstākļi (mitruma režīms, atsevišķi biotopi) sakārtojot ūdensapgādes un kanalizācijas infrastruktūru, mainot hidrotehnisko būvju (meliorācijas sistēmu, polderu u.c.) darbību, atjaunojot vai pārveidojot tās. Vides pārskatā norādīts, ka šādiem pasākumiem jāveic priekšizpēte, jāizstrādā tehniskie projekti vai jāveic ietekmes uz vidi novērtējums. Tas arī tiks darīts, saskaņā ar nacioālajiem tiesību aktiem, kas harmonize ūdens struktūru direktīvas prasības, veicot atbilstīgus izvērtējumus sākot konkrēto pasākumu un projektu īstenošanu un tādējādi iespējami samazinot iespējamo negatīvo ietekmi uz vidi. Jāņem vērā, ka iespējamās ietekmes uz vidi detalizēta analīze vairākos gadījumos būs iespējama tikai pēc tam, kad pēc izpētes tiks izvēlēta pasākuma īstenošanas vieta.

Informatīvajā ziņojumā par stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma ietekmi uz pieņemtajiem upju baseinu apsaimniekošanas plāniem izklāstīts, kā apstiprinātajos plānos iekļautas ietekmes uz vidi stratēģiskā novērtējuma laikā gūtās atziņas. Upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāni izstrādāti atbilstoši Ūdens apsaimniekošanas likuma un Ūdens struktūrdirektīvas 2000/60/EK prasībām.

Augsne ir nozīmīgs vides komponents un viens no nozīmīgākajiem Latvijas dabas resursiem. Augsne ir viens no galvenajiem faktoriem, kas nosaka zemes lietojuma veidu diferenciāciju, kā arī augu seku maiņu lauksaimniecībā izmantojamās zemēs. Turklāt augsne darbojas kā filtrs, aizsargājot pazemes ūdeņus no ķīmiskā un bioloģiskā piesārņojuma.

Latvijā veiktie pētījumi[19] liecina, ka 38% zemju ir raksturīga augsnes paskābināšanās, 36% – organisko vielu un barības vielu samazināšanās. Tas nozīmē, ka augi mazāk izmanto barības vielas, toties pastiprinās piesārņojošo vielu uzņemšana, it sevišķi, ja lauki tiek apstrādāti ar dažādiem pesticīdiem. Vietumis meliorācijas sistēmu sliktas apsaimniekošanas rezultātā augsnes pārpurvojas un anaerobo apstākļu dēļ tiek veicināta augsnes paskābināšanās. Augsnes paskābināšanās procesus, organisko un augu barības vielu samazināšanos augsnē sekmē arī vienveidīga augmaīņa un organiskā mēslojuma trūkums (laika posmā no 1990. līdz 1997. gadam samazinājums par 73%), kas sekmējis augsnes oglekļa rezervju samazināšanos lauksaimniecības zemēs. Pēc 2011.gada datiem, 32,8 % pētīto augšņu ir vajadzīga kaļķošana. Lielākais kaļķojamo augšņu īpatsvars ir Kurzemes (71,2 %), Vidzemes (71,0 %), Latgales (41,8 %) un Lielrīgas (41,1 %) reģionā.

Meži aizņem 52% Latvijas teritorijas (*10.attēls*), un tas ir ceturtais augstākais rādītājs Eiropā. Koksnes ieguvei pieejami 93 procenti meža teritoriju jeb 3,2 milj. ha meža, tai skaitā 1,4 milj. ha valsts mežs un 1,7 milj. ha pārējo īpašnieku mežs.[20]

Lai arī līdz šim vērojama stabila tendence krājas pieaugumam, sasniedzot 631 milj. kubikmetru (*11.attēls*), šobrīd ir izveidojies salīdzinoši liels pieaugušu mežaudžu īpatsvars. Balstoties uz jaunāko informāciju par siltumnīcefekta gāzu (SEG) dinamiku, redzams, ka Latvijā SEG piesaistei ir tendence samazināties. Būtiskāk SEG piesaistes samazinājums ir zemes, zemes lietojuma maiņas un mežsaimniecības (ZIZIMM) sektorā, ko lielā mērā nosaka mežaudžu vecumstruktūra, jo, mežam novecojot, SEG piesaistes procesi palēninās [21]. Prognozējams, ka šī tendence turpināsies un pēc 2020.gada sektors var radīt emisijas. Sevišķi izteikti šī problēma var izpausties privātajos mežos, kuros ir salīdzinoši liels pieaugušu baltalkšņa atvasāju īpatsvars. Lai arī zināmu laiku šādas mežaudzes nodrošina oglekļa piesaisti, tām ir īss mūžs un meža īpašnieki bieži vien nav ieinteresēti tās apsaimniekot, tāpēc nepieciešams veicināt to aizstāšanu ar stabilākām mežaudzēm, kas dod lielāku ieguldījumu CO₂ piesaistē. Pēc VMD datiem privātajos mežos bez saimnieciskās darbības ierobežojumiem krāja baltalkšņa audzēs ir vidēji 200m³/ha, kas vēlāk sabrūk. Pārējo sugu (priede, egle, bērzs audzēs krāja sasniedz 300m³/ha un vairāk). Aizstājot atvasāju mežu (baltalksnis) ar stādītu mežu ieguvums ir CO₂ piesaistes palielinājums

vismaz par 50% ilgtermiņā. Papildus ieguvums ir virszemes noteces ietekme, jo baltalkšņu mežos neveidojas stabila dzīvā zemsedze, kas ietekmē virszemes noteci.

Enerģētika, ieskaitot transporta nozari, ir vislielākais SEG emisiju avots un rada 68% no kopējām 2011. gada emisijām. Lai gan pēdējos gados emisijas ir stabilizējušās, tām ir tendence pieaugt. Lauksaimniecība ir trešais svarīgākais SEG emisiju avots ar 20% emisijām no Latvijas emisijām kopumā. (12., 13.attēls)

Kopējās prognozētās SEG emisijas no lauksaimniecības sektora periodā līdz 2020.gadam palielinās. Galvenais iemesls tam ir prognozēto lauksaimniecības ražošanas attīstības rādītāju – dzīvnieku skaita, kultūraugu kopražas, izmantojamā slāpekļa minerālmēslojuma, lauksaimniecības sējumu platības – palielināšanās. (14.attēls)

Līdz ar to ir nepieciešamība atbalstīt tehnoloģijas un iekārtas, kas palīdz lauksaimniekiem samazināt SEG emisiju apjomu: gan veicinot lauksaimniecības blakusproduktu izmantošanu enerģijas ražošanai un tādējādi samazinot fosilo resursu izmantošanu, gan arī biogāzes ražošanas procesā radušos digestātu izmantojot kā minerālmēsli aizvietotāju.

Latvijā uz 2014.gada sākumu darbojas 54 biogāzes stacijas ar kopējo uzstādīto jaudu 54,92 MW (t.sk. sadzīves atkritumu poligoni –7, sadzīves notekūdeņi –1, pārtikas ražošanas atlikumi vai notekūdeņi –2, lauksaimniecība -44). 2013. gadā saražots vairāk nekā 275,22 GWh elektroenerģijas (Latvijas Biogāzes asociācijas dati). Skat 15.attēlu.

Saražotās lauksaimniecības produkcijas vērtība laika posmā līdz 2007.gadam uzrādīja stabilu kāpumu līdz 1046,5 milj. EUR, bet, ekonomiskās krīzes ietekmē turpmākajos gados bija vērojams krass samazinājums līdz pat 780,6 milj. EUR 2009.gadā, un 2011.gadā (997,1 milj. EUR) nozare vēl nebija sasniegusi 2007.gada līmeni.

Lielāko ietekmi uz nozares izaugsmi ir atstājis produkcijas cenu kāpums. Pēc straujā samazinājuma 2008.–2009.gadā turpmākos divus gadus bija vērojama strauja cenu celšanās, kas daļai produktu (īpaši augkopībā) pat pārsniedza 2007.–2008.gadā novēroto augstāko līmeni.

Nozīmīgākā Latvijas lauksaimniecības produkcija ir graudi – 24,2% un piens – 22,6%. (16.attēls)

Ienākumi no lauksaimnieciskās darbības ir atkarīgi ne tikai no saražotās produkcijas vērtības un subsīdijām, bet tos nosaka arī ar ražošanu saistītās izmaksas, kā arī dažkārt nelabvēlīgi laika apstākļi epifitotiskās un epizootiskās situācijas valstī.

Latvijas teritorijā ir raksturīgi nepastāvīgi laika apstākļi, iespējamās salnas, sausuma periodi, gan lietavas, kuru risku mazināšanai nepieciešams atbalsts apdrošināšanai augkopības un arī lopbarības produkcijas ražošanas sektoros. Kā kultūraugiem nevēlama parādība pavasarī un rudenī vērojamas salnas, kad temperatūra noslīd zem 0 C grādiem. Ziemāju kultūrām riska faktors var būt stiprs kailsals, biežie atkušņi, kas mijas ar spēcīgu salu, kā arī izsušana zem biezas sniega kārtas uz nesasalušas augsnes. [22] Piemēram, 2014.gada sākumā, ilgstošā kailsala dēļ, atkarībā no reģiona, lauksaimniekiem nācās pārsēt aptuveni 50 – 90 procentu no ziemāju sējumu platībām.

Dzīvnieku sevišķi bīstamām infekcijas slimībām (epizootijām) ir raksturīga strauja izplatība un dzīvnieku masveida saslimšana. Šādas ārkārtas situācijas būtiski ietekmē lauksaimniecības nozari, starptautisko tirdzniecību un valsts ekonomiku, kā arī rada ietekmi uz dzīvnieku un cilvēku veselību. Lai gan Latvijas normatīvie akti [23] paredz, ka dzīvnieku īpašnieks vai turētājs ir atbildīgs par biodrošības pasākumu kopuma izstrādi un tā izpildi dzīvnieku turēšanas vietā, tomēr pastāv risks, ka attiecīgajā saimniecībā ir

jāveic saslīmušo dzīvnieku vai pat visa ganāmpulka iznīcināšana un utilizācija. Ir jāņem vērā, ka Latvijai ir ārējā robeža ar Krievijas Federāciju un Baltkrievijas republiku un šajās valstīs var būt atšķirīgāka pieeja attiecībā uz epizootiju apkarošanu un ierobežošanu. Tādēļ paaugstinātu risku rada inficētie savvaļas dzīvnieki, kas no šīm valstīm ienāk Latvijas teritorijā. Saimniecībām, kuras būtiski ierobežo savu ražošanu, nav pietiekami pašu līdzekļu vai iespējas saņemt komercbanku aizdevumu savas darbības atjaunošanai vai restrukturizācijai.

Jāatzīmē, ka lauksaimniecības dzīvnieku apdrošināšana arī iepriekšējos gados ir darbojusies sekmīgi. Piemēram, 2013.gadā 1 665 lauksaimnieki bija apdrošinājuši 35 685 lauksaimniecības dzīvniekus. Taču sējumu apdrošināšanā izaugsme ir notikusi tikai kopš 2012.gada. Ja 2011.gadā tikai 5 lauksaimnieki bija apdrošinājuši savus sējumus 1 508 ha platībā, tad 2012.gadā apdrošināšanu bija izmantojuši jau 123 lauksaimnieki, apdrošinot savus sējumus 52 613 ha platībā. 2013.gadā lauksaimnieku aktivitāte palielinājās, 165 lauksaimniekiem apdrošinot 63 442 ha sējumu. Paredzams, ka 2014.gadā šī aktivitāte palielināsies, ņemot vērā 2014.gada sākumā notikušo ziemāju sējumu izsalšanu.

Vienlaikus ir jāņem vērā, ka apdrošināto sējumu dinamika joprojām ir nepietiekoša, jo saskaņā ar LAD sniegto informāciju 2014.gadā vienotā platību maksājuma saņemšanai tika pieteikti sējumi 732 594 ha platībā.

Mainoties produkcijas un starppatēriņa, kā arī faktoru izmaksām, ienākumi no saražotās lauksaimniecības produkcijas (neskaitot atbalsta maksājumus, kuri nav tieši saistīti ar produktu ražošanu) 2011.gadā ir palielinājušies par 56% (131,9 milj. EUR) salīdzinājumā ar 2009.gadu, tomēr atpaliek no 2007.gada rādītāja, kas bija aptuveni 230,5 milj. EUR. *(17.attēls)*

Līdz ar to pieaudzis arī **reālās lauksaimnieciskās darbības** (produktu ražošanas) **īpatsvars** lauksaimnieku **ienākumu** veidošanā, 2011.gadā sasniedzot **41%**; 2009.gadā tas bija nokritis līdz 28%, bet 2010.gadā veidoja 32%. Pārējā daļa ir atbalsta maksājumi, kas nav tieši saistīti ar konkrētu produktu ražošanu (lai gan prasa noteiktu nosacījumu izpildi).

No lauksaimniecības nozares izlaides vērtības bāzes cenās atņemot starppatēriņa izmaksas, iegūst bruto pievienoto vērtību (BPV), kas 2011.gadam aprēķināta 301,8 milj. EUR. Lai gan šis rādītājs par 14% atpaliek no 2007.gada rezultātiem, tomēr, tā kā šajā laikā par 38,8 milj. EUR ir samazinājušās ar produktu ražošanu tieši saistītās subsīdijas, reālais BPV palielinājums no ražošanas ir 7%. *(2.tabula)*

Aprēķinātie neto ienākumi uz vienu pilna laika nodarbināto 2011.gadā veidoja aptuveni EUR 4701 gadā jeb EUR 392 vidēji mēnesī. Arī kopējie ienākumi lauksaimniecības sektorā (EUR 432,6 milj.) saskaņā ar veikto aprēķinu ir gandrīz vienādi ar 2007.gada rādītāju, taču nodarbināto skaita samazinājuma dēļ vidējie ienākumi ir cēlušies.

Tomēr, salīdzinot Latvijas lauksaimniecības ekonomiskos rādītājus ar citām ES valstīm, mēs joprojām ļoti atpaliekam galvenajās pozīcijās, kā uzskatāmi atspoguļots *18., 19. un 20. attēlā*.

Tā lauksaimniecības izlaide uz vienu nodarbināto Latvijā ir par 67% zemāka nekā vidēji ES valstīs, savukārt atdeve no EUR 1 ieguldītā atbalsta atpaliek par 42%.

Savukārt apsaimniekotie LIZ ha uz vienu lauksaimniecībā nodarbināto GDV laikā no 2007. līdz 2010.gadam ir palielinājušies visās saimniecību lieluma grupās, un vidēji Latvijā ir sasniegts ES-27 vidējais rādītājs *(21.attēls)* – tas izskaidrojams ar saimniecību vidējā lieluma pieaugumu un vienlaicīgu nodarbināto GDV samazinājumu par 28,3%.

2010.gadā jaunradītā vērtība saimniecību ieņēmumos ir vidēji 27%, neto pievienotā vērtība (NPV) un nodarbināto skaits strauji pieaug līdz ar saimniecību ekonomisko lielumu. Pozitīva ražošanas pievienotā vērtība ir tikai lielajās saimniecībās – ELK virs 100 tūkst. EUR, turklāt vienīgi ļoti lielajās saimniecībās (ELK virs 500 tūkst. EUR) ražošanas pievienotā vērtība dod visaugstāko ieguldījumu – 31% no kopējās NPV. Pārējās saimniecību grupās dominē ražošanas atbalsts. (22.attēls)

Apskatot šo rādītāju atbilstoši specializācijas virzieniem, visaugstākā NPV uz nodarbināto ir cūkkopības un putnkopības specializācijas saimniecībās – EUR 13 029,2. Virs vidējā līmeņa tā ir arī laukkopības, dārzenkopības un ganāmo mājlopu saimniecībās. Piens lopkopības saimniecību NPV uz nodarbināto 2010.gadā ir EUR 6296,2. Negatīva ražošanas pievienotā vērtība ir laukkopības, ilggadīgo stādījumu un ganību mājlopu audzēšanas saimniecībās.

Laika posmā no 2005.gada ir vērojama izteikta tendence samazināties saimniecību skaitam. 2010.gadā Latvijā, pēc lauksaimniecības skaitīšanas datiem, bija 83,4 tūkstoši saimniecību, kas ir par 30 tūkstošiem jeb 26,5% mazāk nekā 2007.gadā. (23.attēls)

Vērojama tendence, lai gan diezgan lēna, ka izzūd tieši mazās saimniecības ekonomiskā lieluma klasē (ELK) ar standartizlaidi (SI)[24] līdz 4 tūkst. EUR un palielinās lielo un vidējo saimniecību skaits, kurās ELK ir virs 50 tūkst. EUR: īpatsvars 2010.gadā salīdzinājumā ar 2007.gadu ir attiecīgi samazinājies par 8,1 un palielinājies par 1,4 procentpunktiem.

Saimniecību struktūra Latvijā ir vairāk sadrumstalota nekā vidēji ES-27. Latvijā ir lielāks mazo saimniecību īpatsvars gan pēc ekonomiskā lieluma, gan pēc LIZ ha. Arī salīdzinot Latviju ar ES-27 pa saimniecību lieluma grupām, redzams, ka Latvijas saimniecībām ir daudz ekstensīvāka ražošana uz 1 ha LIZ. (3.tabula)

Latvijā vairāk nekā puse – 56,5% jeb 46 tūkst. saimniecību – saražoto produkciju tirgū nerealizē; lielākā daļa no šīm saimniecībām ir ELK līdz 4 tūkst. EUR (43,6 tūkst.). Produkciju tirgum ražo tikai 37,4 tūkstoši saimniecību, un arī no tām 9,2 tūkstoši saimniecību realizē tikai līdz 25% no saražotās produkcijas. Tātad reāli tirgum produkciju ražo aptuveni 28 tūkstoši saimniecību (24.attēls).

Saimniecību struktūru raksturo arī lauksaimniecībā izmantotās zemes apsaimniekošana, jo 74% pašpatēriņa saimniecību (ar ELK līdz 4 tūkst. EUR) apsaimnieko tikai 26% no kopējās LIZ platības, savukārt vidējās un lielās saimniecības (26%; ar ELK virs 4 tūkst. EUR) apsaimnieko 74% no kopējām lauksaimniecības zemēm (25.attēls).

Strukturālo pārmaiņu rezultātā saimniecību vidējās izmantotās LIZ platības ir palielinājušas no 15,7 ha 2007.gadā līdz 21,5 ha 2010.gadā jeb par 36,9%. Lielākās saimniecības ir Zemgales reģionā (Tērvetes novadā vidēji 46,2 ha), bet mazākās saimniecības – Latgalē (Ludzas novadā – 11,5 ha).

Turpmāk tiks analizētas uz tirgu orientētās saimniecības (ELK virs 4 tūkst. EUR), tās pārstāv 26,3% no kopējo saimniecību skaita jeb 22 tūkstošus saimniecību un dod 74% no kopējās standartizlaides. 61 tūkstošs saimniecību ar standartizlaidi līdz 4 tūkst. EUR tiks uzskatītas par pašpatēriņa saimniecībām (26.attēls).

Uz tirgu orientētās saimniecības tiek iedalītas mazo, vidējo, lielo un ļoti lielo saimniecību grupās un analizētas, izmantojot SUDAT 2010.gada datus (4.tabula).

Mazās saimniecības (15,1 tūkst. jeb 18,1% no kopskaita) pārstāv 1. ELK (4–15 tūkst. EUR). Šajā saimniecību grupā pamatlīdzekļi pārsvarā ir zeme, meži un vaislas mājlopi. Bruto ieguldījumi ir ļoti niecīgi ~370 EUR gadā, investīciju atbalsts ir tikai 2% no kopējā atbalsta apmēra.

Aizņemtais kapitāls mazajām saimniecībām ir tikai 9% no kopējā kapitāla – tas liecina par nespēju piesaistīt kredītresursus saimniecību attīstībai. Neto pievienotā vērtība (NPV) uz darbaspēka vienību ir ļoti zema, ~3557 EUR, turklāt ražošanas NPV ir –249 EUR un saimniecības strādā ar zaudējumiem – tas liecina par saimniecību pilnīgu atkarību no atbalsta mehānismiem. Šādas saimniecības bez atbalsta nespēj pastāvēt.

Vidējo saimniecību grupā ietilpst 5814 saimniecības jeb 7,0% no skaita (2.–4.ELK; 15–100 tūkst. EUR). Šīs saimniecību grupas pamatlīdzekļos dominē tehnika (24 – 42%), tad zeme un ražošanas būves. Bruto ieguldījumi ir nelieli (no 3,6 līdz 17,8 tūkst. EUR/gadā), un ir vērojama saimniecību pamatlīdzekļu vērtības samazināšanās katru gadu, jo neto ieguldījumi (atskaitot nolietojumu) ir negatīvi, vidēji –715 EUR katru gadu.

Investīciju atbalsts vidējo saimniecību grupā ir 3,6–8,7% no kopējā atbalsta apmēra. Aizņemtais kapitāls nepārsniedz 50% no kopējā saimniecības kapitāla (20–31%) – tas norāda, ka uzņēmumiem ārējā kapitāla piesaistīšana saistīta ar mazāku risku. Šai saimniecību grupai, īpaši saimniecībām ar lielāku apgrozījumu, ir iespējas piesaistīt kredītresursus attīstībai.

Vidējām saimniecībām NPV uz darbaspēka vienību ir robežās no 5,7 līdz 11,4 tūkst. EUR, bet ražošanas NPV lielākoties ir negatīva. Tātad arī šo saimniecību grupa ir ļoti atkarīga no atbalsta. Uzņēmēji pārsvarā saimnieko ar nelielu peļņu (līdz 12,5 tūkst. EUR). Investīciju piesaiste ir ļoti būtiska, jo liela daļa tehnikas ir nolietojusies un mašīnu parka atjaunošana notiek lēni, arī būves pārsvarā ir vecas, bet vidēja lieluma saimniecībām būtisks aspekts ir ražošanas attīstība un apgrozījuma palielināšana.

Lielo saimniecību grupā ietilpst 924 saimniecības jeb 1,1% no saimniecību kopskaita, un tās pārstāv 5. ELK (100–500 tūkst. EUR). Pamatlīdzekļu vērtībā vidēji 170,7 tūkst. EUR jeb 44% ir tehnika, bet būvju vērtība ir ap 71,1 tūkst. EUR jeb 18% no kopējiem ieguldījumiem. Bruto ieguldījumi katru gadu ir ~71,1 tūkst. EUR, un arī neto ieguldījumi ir ~19,9 tūkst. EUR – tas liecina par saimniecību spēju pastāvīgi modernizēties un atjaunot pamatlīdzekļus.

Investīciju atbalsts ir ap 17% no kopējās atbalsta summas, un lielo saimniecību kredītsaistības ir vidēji 40% no kopējā kapitāla – tas ir tuvu robežai, virs kuras aizņemties kļūst ekonomiski nestabili, toties saimniecību ekonomiskie rādītāji (vidējā saimniecību peļņa gadā ~ 42,7 tūkst. EUR) dod iespēju piekļūt lētākiem un lielākiem finanšu resursiem.

Lielo saimniecību grupa ir pirmā, kurai ražošanas NPV ir pozitīva, un tas liecina par spēju iegūt pozitīvu rezultātu (apgrozījums mīnus ražošanas izmaksas) no ražošanas, bet atbalsts jau ir papildu ienākumi, kas nosedz pieskaitāmās izmaksas un dod peļņas daļu.

Ļoti lielajām saimniecībām (kopā 149 jeb 0,2% no skaita) ir vislabākie ekonomiskie rādītāji. Tās iekļautas 6. ELK (virs 500 tūkst. EUR). Šajā saimniecību grupā lielāko pamatlīdzekļu īpatsvaru veido būves – 31%, bet liels īpatsvars – 11% – ir finanšu un nemateriālajiem ieguldījumiem, un tas liecina par šo saimniecību konkurētspēju un ilgtspējīgu saimniecisko darbību nākotnē.

Saimniecībām salīdzinājumā ar pārējām saimniecību grupām ir lieli bruto ieguldījumi ~300 tūkst. EUR gadā, un tas ir četras reizes vairāk nekā lielo saimniecību grupai. Investīciju atbalsts kopējā atbalsta apmērā ir ~12%.

Kredītsaistības, ko uzņēmušās ļoti lielās saimniecības, ir ievērojamas – vidēji 56% no kopējā kapitāla jeb vidēji EUR 1565 uz 1 ha LIZ. Tas var radīt problēmas saimniecību ekonomiskajai stabilitātei. Kopējā pamatlīdzekļu vērtība ir vidēji EUR 1992 uz 1 ha LIZ – divas reizes lielāka nekā vidējo saimniecību grupai.

Ļoti lielās saimniecības ir vienīgā saimniecību grupa, kurai neto pievienotā vērtība uz vienu nodarbināto no ražošanas ir pozitīva un lielāka nekā no subsīdijām. Vidējā peļņa saimniecībai ir 121 tūkst. EUR gadā, un tas liecina par iespēju investēt attīstībā.

Analizējot saimniecību skaita pārmaiņu un attīstības tempu tendences, var prognozēt, ka 2020.gadā varētu būt ~52 tūkstoši uz tirgu orientētu saimniecību, kas efektīvi apsaimniekos aptuveni ~2 miljonus ha LIZ. Turklāt ātrāki attīstības tempi būs vidējām un mazajām saimniecībām (27.attēls).

2010.gadā Latvijā, pēc lauksaimniecības skaitīšanas datiem (CSP), bija 1933,8 tūkst. ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes (LIZ) (2007.gadā – 1930,9 tūkst. ha), no tās 137,5 tūkst. ha jeb 7% netika izmantoti (2007.gadā 8% jeb 155,1 tūkst. ha no 1930,9 tūkst. LIZ). LIZ sadalījums atspoguļots 28. attēlā.

Tomēr, pēc LAD datiem, lauku blokos ir fiksētas lielākas LIZ platības (2,06 milj. ha 2012.gadā), kaut gan ar katru gadu tās samazinās (tiek transformētas citos lietošanas veidos – meža zemei, apbūvei u.tml.) (29.attēls).

Saskaņā ar LAD informāciju VPM apmaksātā platība 2010.gadā bija 1519 tūkst. ha, turklāt no tiem efektīvi izmantots tika 1321 tūkst. ha, bet pārējā platība tika uzturēta tikai labā lauksaimniecības un vides stāvoklī.

Kopš 2001.gada pilnu laiku nodarbināto īpatsvars pastāvīgi nodarbināto skaitā ir samazinājies no 25 līdz 17% – tas liecina par to, ka lauksaimniecība ir zaudējusi savu primāro lomu iedzīvotāju ienākumos, kā arī lauku saimniecības kļuvušas efektīvākas darbaspēka izmantošanas jomā vai pielieto modernākas tehnoloģijas (30.attēls).

Laukkopības nozarē 87% nodarbināto strādā saimniecībās ar LIZ platībām līdz 50 ha, turklāt 61% – saimniecībās ar LIZ līdz 10 ha. Savukārt piena lopkopības saimniecībās ar LIZ platību līdz 50 ha LIZ ir nodarbināti 82,3%, bet saimniecībās līdz 10 ha – 41,8% no šajā specializācijā strādājošajiem (31.attēls)

Lauku saimniecību vadītāju struktūra pēc vecuma un izglītības līmeņa rāda, ka tikai 26% ir speciālā lauksaimniecības izglītība (augstākā vai vidējā līmeņa) un tikai 23% no kopējo nodarbināto skaita ir vadītāji vecumā līdz 55 gadiem. Tas liecina par nepieciešamību atbalstīt gados jaunu saimniecību vadītāju ar atbilstošu speciālo lauksaimniecības izglītību ienākšanu nozarē.

2011.gadā pārtikas nozares IKP pievienotā vērtība bija 591,6 miljoni EUR. Salīdzinājumā ar 2008.gadu (500,7 miljoni EUR) tā palielinājusies par 18,2%, un arī krīzes gados bija vērojams vienmērīgs pievienotās vērtības pieaugums. Nozares īpatsvars kopējā IKP pēdējos gados ir 3,3% (32.attēls).

Nozarē nodarbināto īpatsvars kopējo nodarbināto skaitā pēdējos trīs gados (2009.–2011.) ir nemainīgs – 3,3%.

Attiecinot produkcijas realizācijas apjomu pret nozarē strādājošo skaitu, var secināt, ka nedaudz ir pieaudzis darba ražīgums nozarē, jo 2008.gadā realizētās produkcijas rādītājs uz vienu darbinieku bija 40,7 tūkst. EUR, bet 2011.gadā – 42,7 tūkst. EUR. Tomēr salīdzinājumā ar citām ES valstīm Latvijā šis rādītājs ir viens no zemākajiem un krietni atpaliek no ES vidējā līmeņa (182 tūkst. EUR). Arī darbaspēka produktivitāte Latvijā ir viena no zemākajām ES (33.attēls).

Pārtikas produktu un dzērienu ražošanas struktūrā Latvijā nozīmīgākās ir piena produktu pārstrāde, gaļas pārstrāde, un dzērienu ražošana, kas attiecīgi veido 20,2%, 19,6% un 15,3% no kopējā pārtikas un dzērienu ražošanas apjoma vērtības izteiksmē. (34.attēls)

Aizvien lielāku nozīmi lauksaimniecības produktu pārstrādē ieņem mājražotāji, kas tirgū piedāvā arī plašu klāstu „nišas” produktu. Tā uz 2008.gada sākumu PVD bija reģistrēti 309 mājražotāji, bet 2012.gada sākumā – 934 mājražotāji (420 dzīvnieku izcelsmes un 514 augu izcelsmes produkcijai).

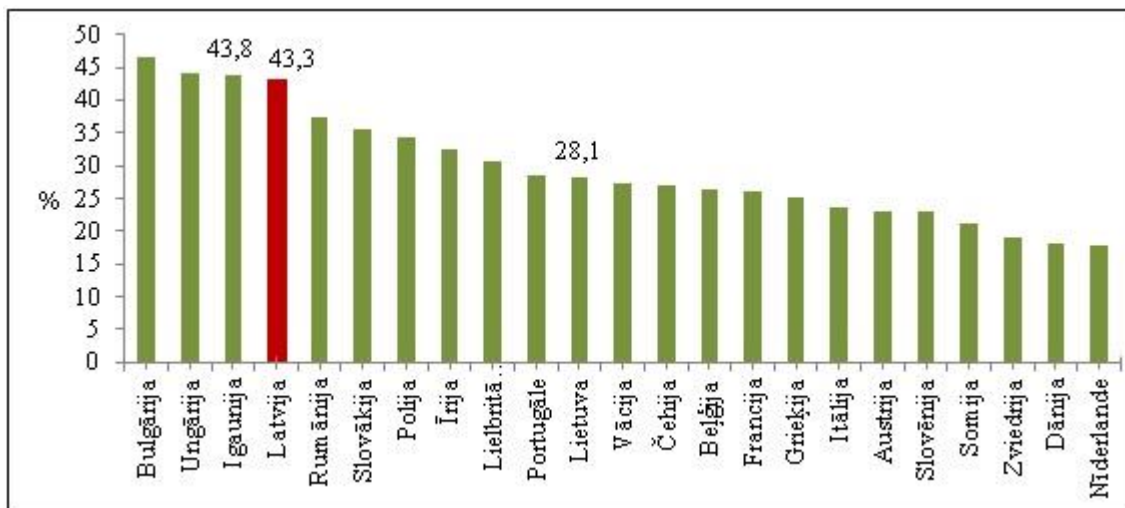
Meža nozares īpatsvars iekšzemes kopproduktā 2011. gadā veidoja 6,1%. Meža nozares pievienotā vērtība 10 gados ir ievērojami pieaugusi – no 296 milj. EUR 2000.gadā līdz 1123 milj. EUR 2011.gadā[25]. (35.attēls) Kokrūpniecībai kopā ar mēbeļu ražošanu pēc saražotās produkcijas vērtības un eksporta apjoma ir lielākais īpatsvars apstrādes rūpniecības sektorā. Meža nozares produkcijas eksporta apjoms 2011.gadā sasniedza 1454 milj. EUR, pārsniedza pirmskrīzes eksporta apjomus un veidoja vienu piekto daļu no valsts kopējā eksporta.[26]. Meža nozares eksporta/impporta bilance ir pozitīva.

Jau kopš 20.gs. 90.gadu sākuma meža nozare ir viens no galvenajiem darba devējiem lauku reģionos[27]. Lai gan desmit gadu laikā pakāpeniski ir palielinājusies pievienotā vērtība uz vienu meža nozarē nodarbināto, kā arī nozares produktivitāte, darba samaksa meža nozarē strādājošajiem joprojām ir trīs reizes zemāka nekā vidēji Eiropā, it sevišķi globālās krīzes rezultātā. Šo faktoru dēļ nodarbināto skaits nozarē ir samazinājies.

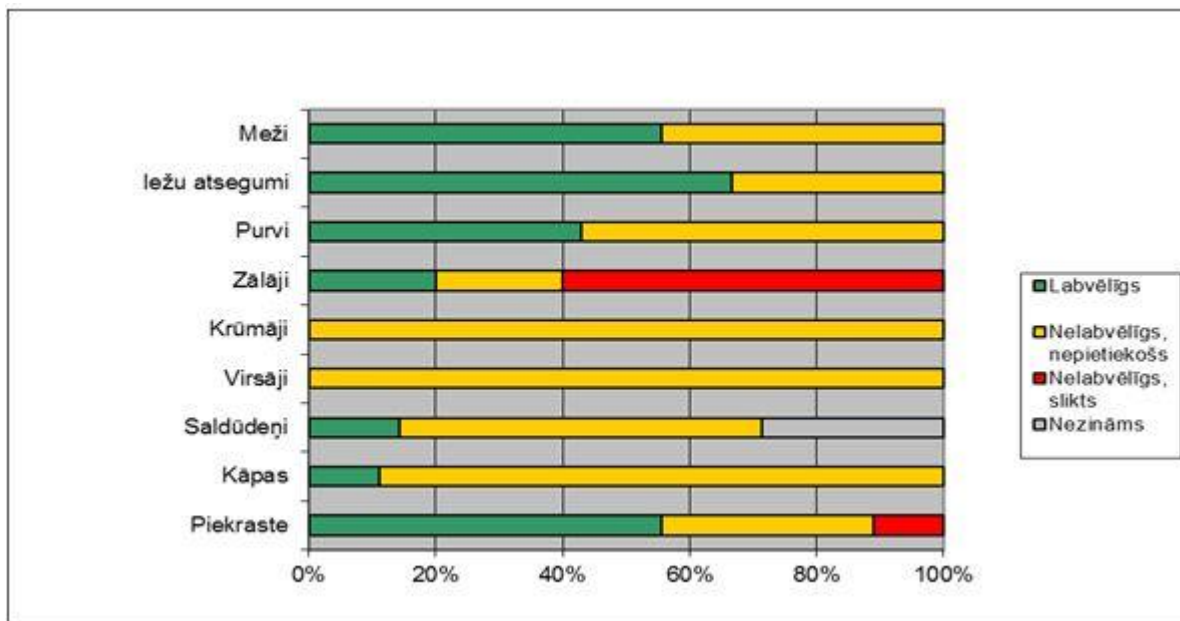
Privāto meža īpašumu struktūra ir sadrumstalota (36.attēls), un tas rada būtiskas problēmas meža apsaimniekošanā un mežaudžu noturības un SEG piesaistes celšanā. Lielākajai daļai (90%) privāto meža īpašnieku pieder mazāk nekā 20 ha meža, bet to īpašumu platība veido vairāk nekā 40% no visu privāto mežu platības.

	2007.		2008.		2009.		2010.		2011.		2012.	
	milj.EUR	%	milj.EUR	%	milj.EUR	%	milj.EUR	%	milj.EUR	%	milj.EUR	%
Augkopība un lopkopība, medniecība (A01)	340,4	1,8	330,5	1,6	243,6	1,5	253,6	1,6	289,2	1,6	350,5	1,8
Mežsaimniecība un mežizstrāde (A02)	291,8	1,6	254,7	1,2	353	2,1	437,5	2,7	615,4	3,4	622,3	3,2
Pārtikas produktu un dzērienu ražošana (C10-11)	426,3	2,3	500,7	2,4	526,9	3,1	543,3	3,3	589	3,2	605,4	3,1

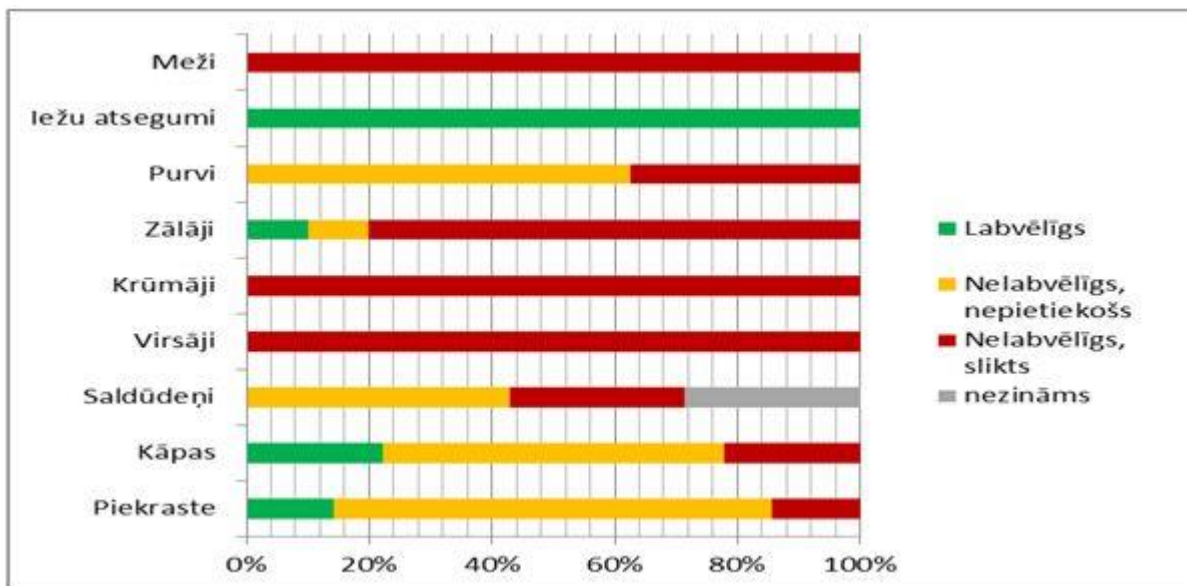
1.tabula. Iekšzemes kopprodukta pievienotās vērtības rādītāji 2007.-2012.gadā, faktiskajās cenās (NACE 2.red.). Avots: CSP

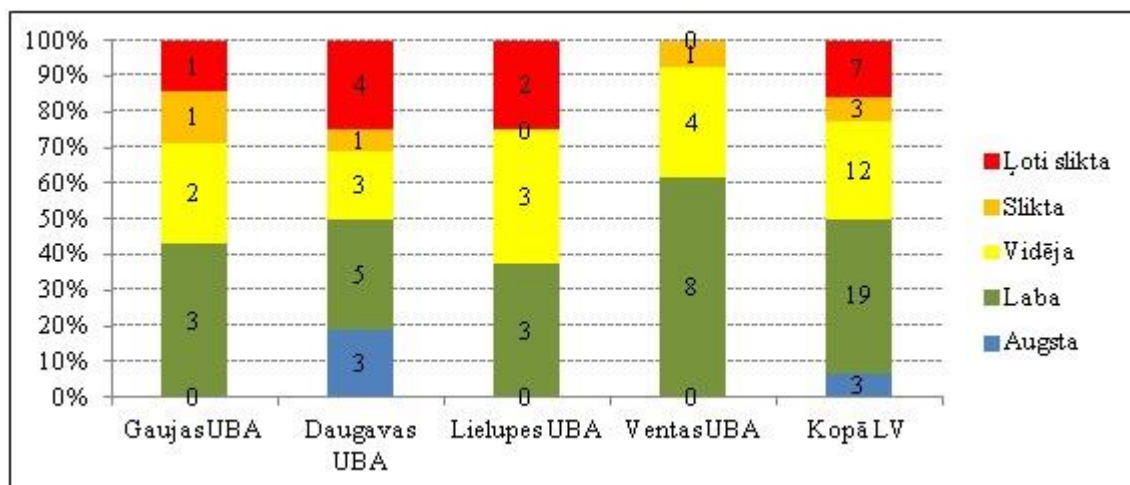
5.attēls. Reģionālā IKP uz vienu iedzīvotāju dispersija ES dalībvalstīs NUTS 3 līmenī 2009.gadā. Avots: Eurostat

6.attēls. ES nozīmes aizsargājamo biotopu stāvoklis pa ekosistēmu grupām 2000.-2006.gadā. Avots: VARAM Ziņojums par biotopu direktīvas ieviešanu 2007.-2012.gadam

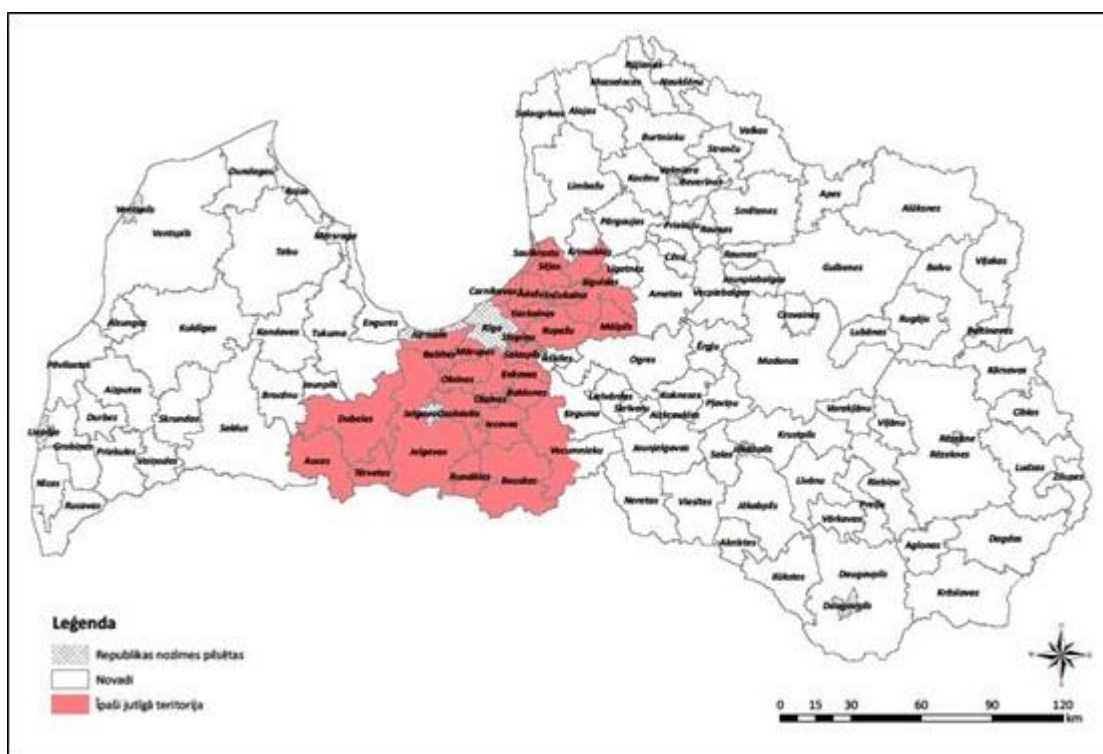

7.attēls. ES nozīmes aizsargājamo biotopu stāvoklis pa ekosistēmu grupām 2007.-2012.gadā. Avots: VARAM Ziņojums par biotopu direktīvas ieviešanu 2007.-2012.gadam

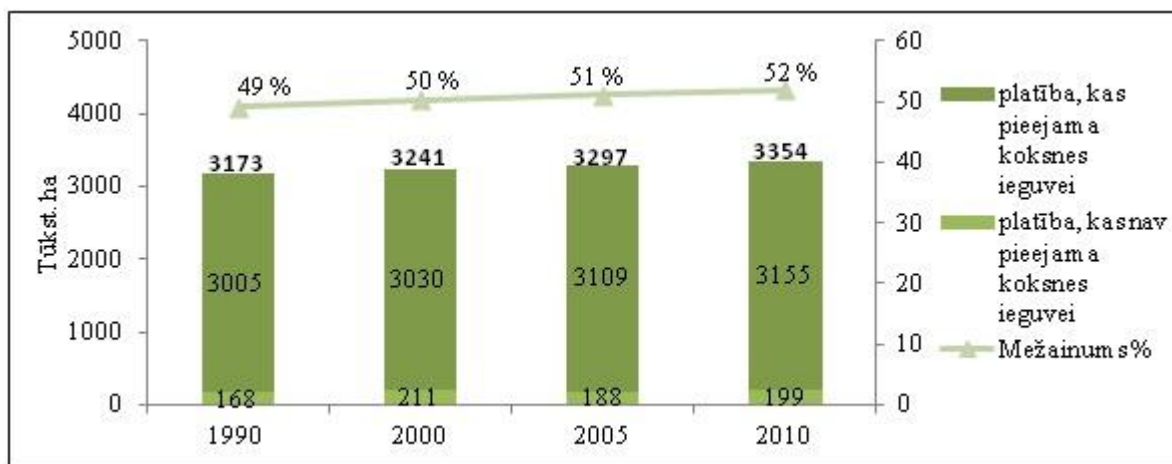

8.attēls. Kopsavilkums par virszemes ūdeņu provizorisko ekoloģisko kvalitāti ūdens objektos Latvija upju baseinu apgabalos 2010.gada vašar sezonā. Avots: LVĢMC Ziņojums par virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzību 2010.gadā

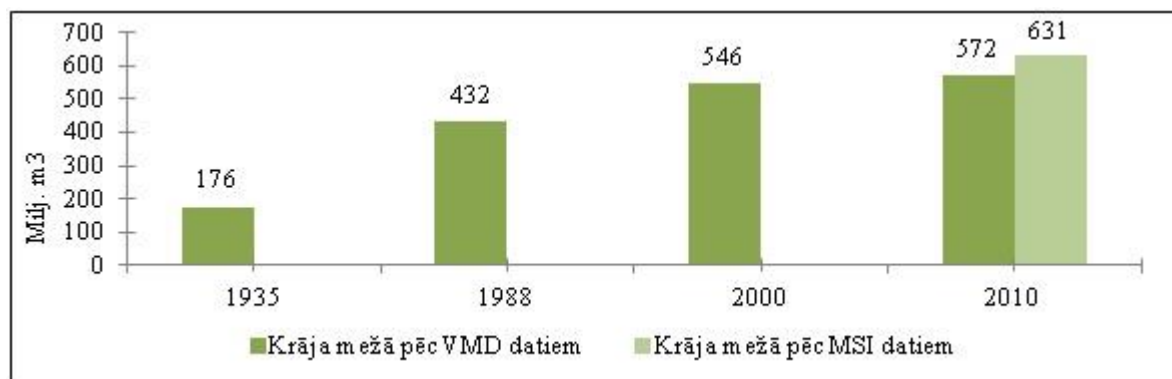

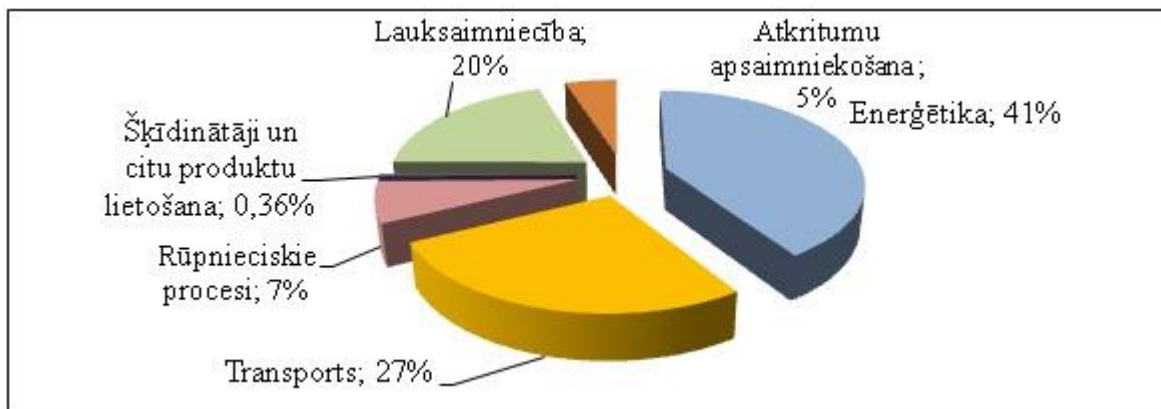
9.attēls. Īpaši jutīgās teritorijas Latvijas teritorijā. Avots: ZM

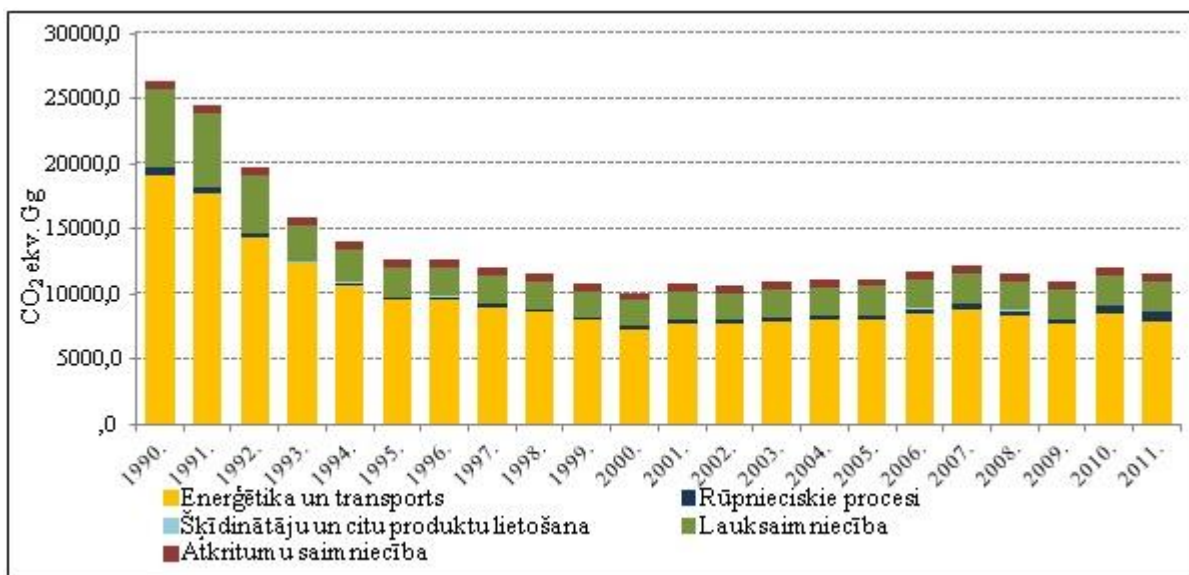
10.attēls. Mežu platības. Avots: Aprēķini pēc MSI datiem

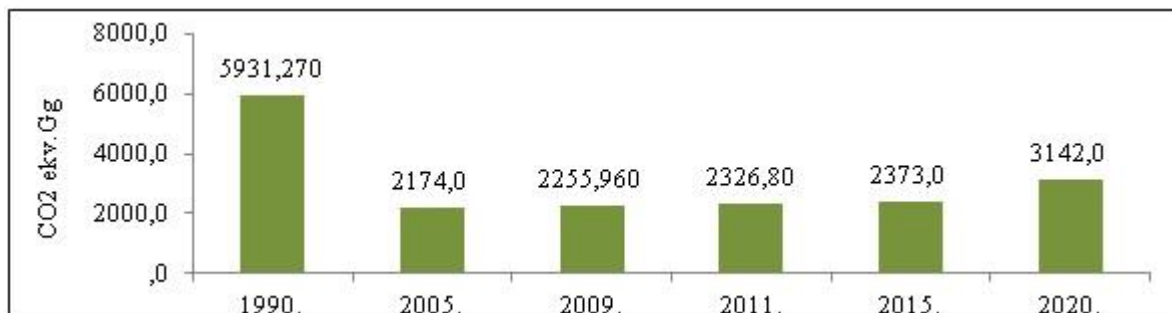
11.attēls. Kopējā krāja. Avots: Meža fonds, VMD, MSI

12.attēls. Kopējās SEG emisijas Latvijā 2011.gadā. Avots: VARAM

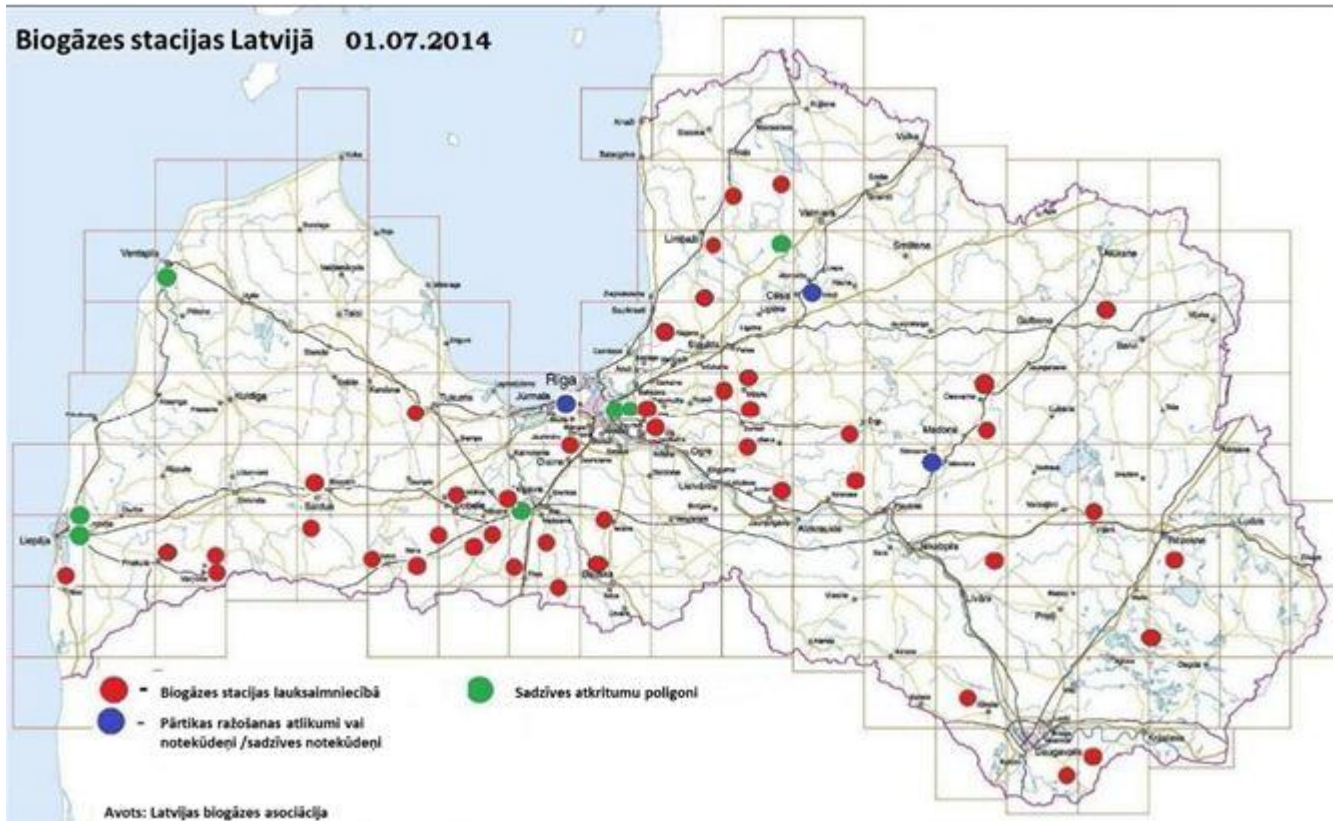

13.attēls. Latvijas SEG emisiju dinamika, t.sk. SEG emisijas ES ETS ietvaros. Avots: VARAM

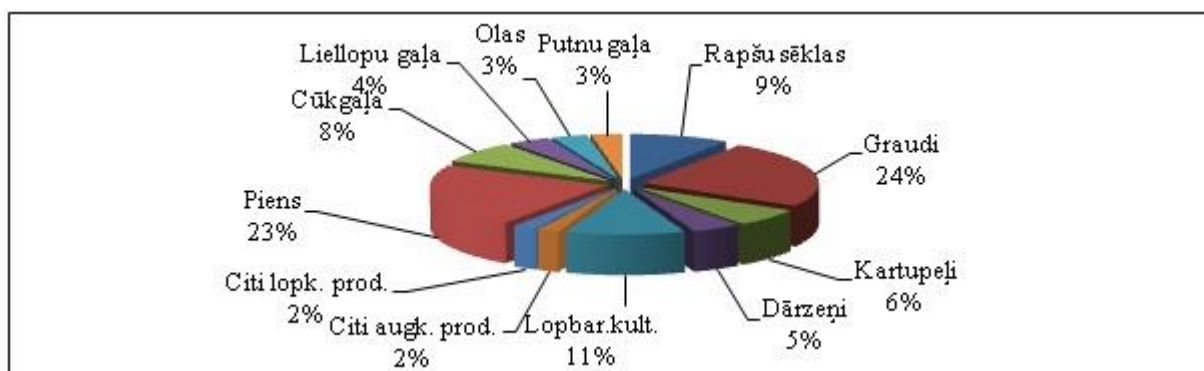

14.attēls. Kopējās SEG emisijas no lauksaimniecības nozares, CO₂ ekv. Gg. Avots: VARAM

Biogāzes stacijas Latvijā 01.07.2014

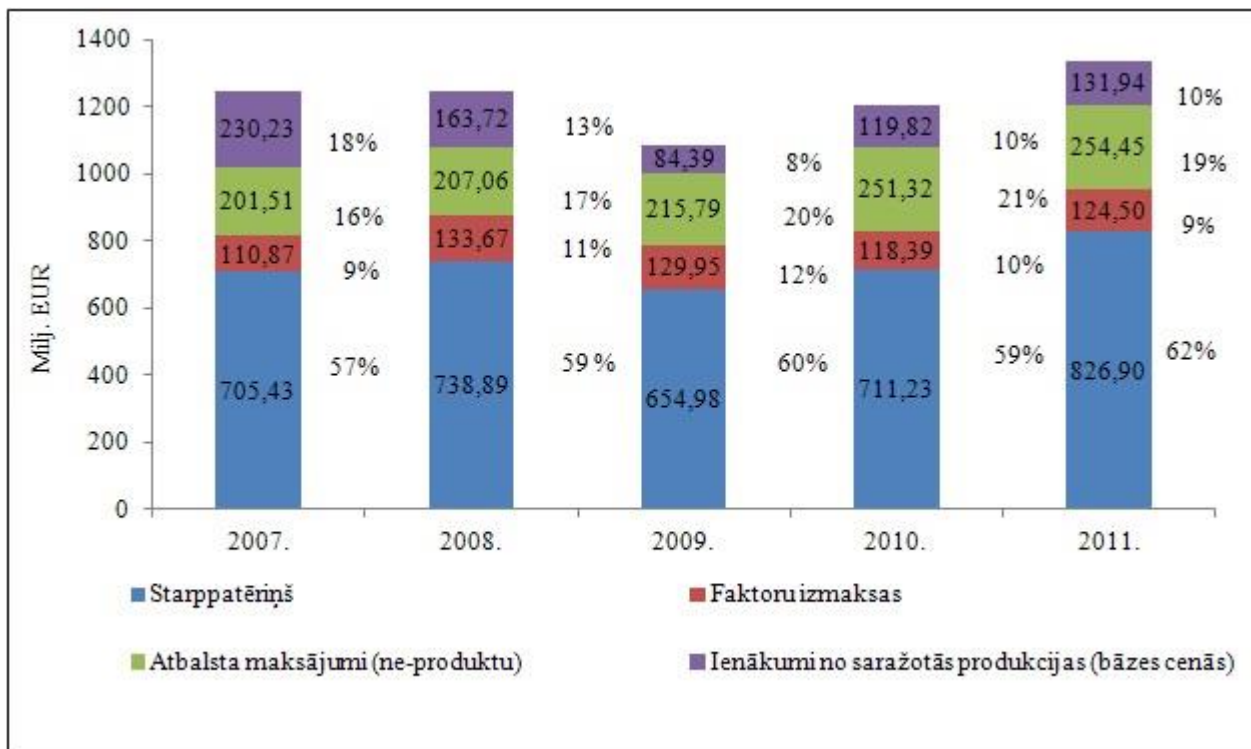

15.attēls. Biogāzes stacijas Latvijā 2014.gada 1.jūlijā. Avots: Latvijas Biogāzes asociācijas dati

16.attēls. Lauksaimniecības preču galaprodukcijas struktūra 2011.gadā (bāzes cenās), %. Avots: LVAEI (LEK)

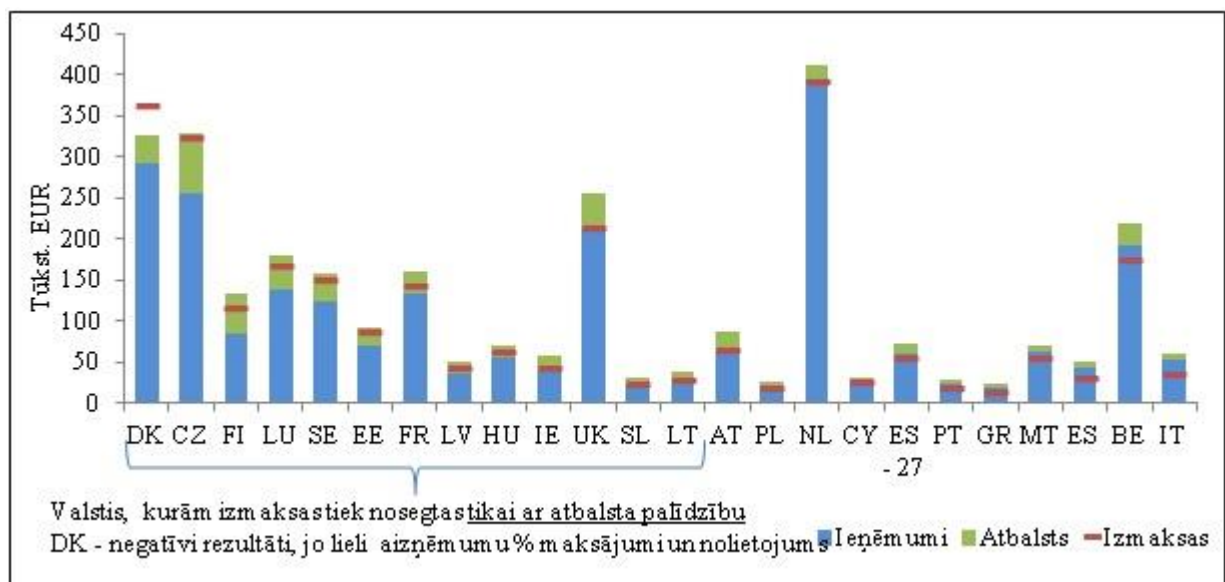

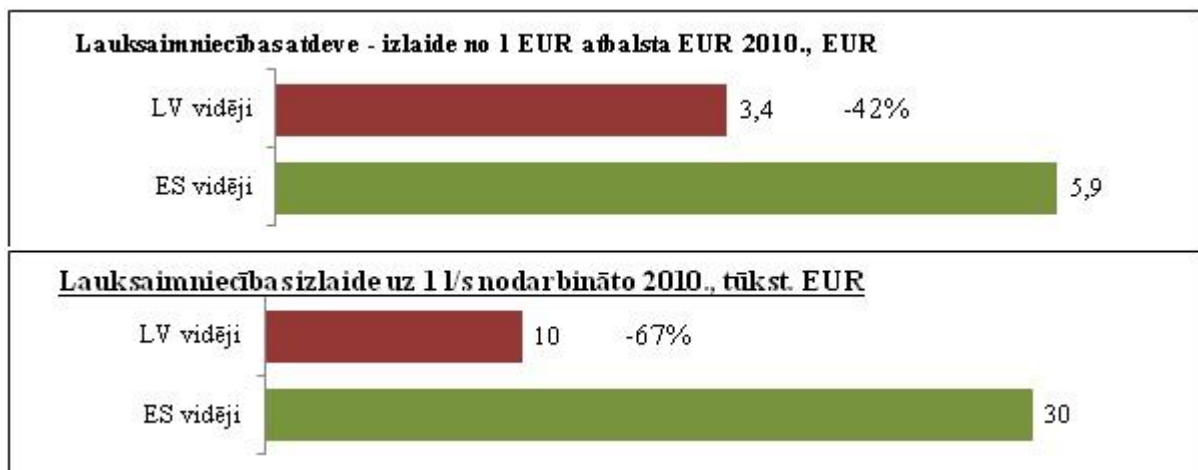
17.attēls. Izmaksu apmērs lauksaimniecības sektora ieņēmumos 2007.-2011.gadā. Avots: LVAEI (LEK)

Rādītāji	Vērtība bāzes cenās, milj.EUR				
	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.(p)
Lauksaimniecības preču izlaide	913,8	933,3	780,6	865,2	997,1
t.sk. ar produktiem saistītās subsīdijas	44,5	43,5	48,4	13,5	8
Lauks. "nozares" izlaide (kopā ar pakalp. un neatd. blakusdarbībām)	1046,5	1033,7	869,4	949,5	1092,6
Starppatēriņš	695,8	737,9	654,9	711,3	790,8
Bruto pievienotā vērtība	350,7	295,8	214,3	238,2	301,8
Subsīdijas, nesadalītas pa produktiem	201,5	207	215,8	251,3	254,4
Ar ražošanu saistītie nodokļi	5,4	6,1	7,1	8,7	9,1
Pamatlīdzekļu nolietojums	86,4	94,8	90,4	87,9	90,5
Neto pievienotā vērtība (faktorizmaksās)	460,3	402,1	332,7	392,9	456,7
Ienākumi no lauksaimnieciskās darbības	431,7	369,2	300,2	371,1	432,8
Nodarbināto skaits lauksaimniecībā, tūkst. pilnās gada darba vienības	152,8	137,7	132,9	122,2	120,9
Ienākumi uz vienu pilna laika nodarbināto, Ls gadā	3661	3373,6	2820,1	3935,7	4701,1
Bruto pievienotā vērtība uz vienu pilna laika nodarbināto, EUR gadā	3265,5	3056,3	2293,7	2773,2	3550,1

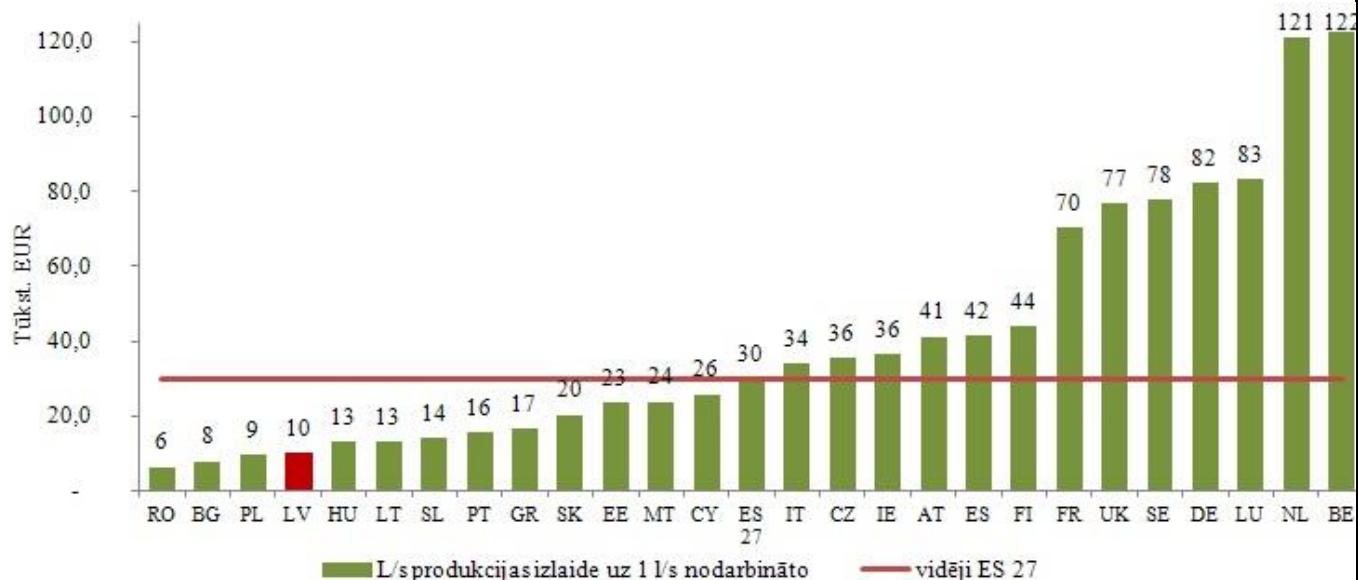
2.tabula. Lauksaimniecības ienākumu veidošanās svarīgākās pozīcijas 2007.-2011.gadā. Avots: LVAEI (LEK)

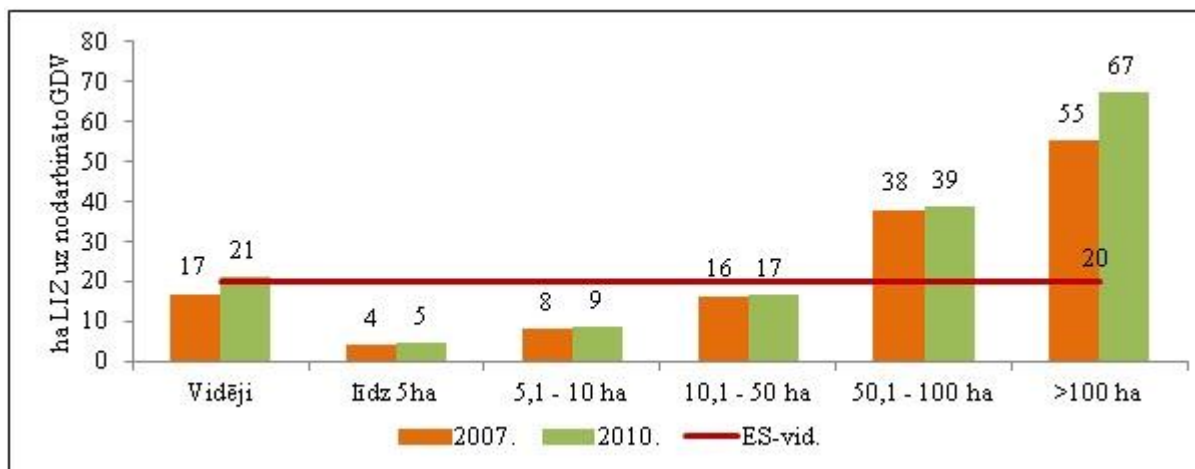
18.attēls. Lauku saimniecību darbības rezultāti ES dalībvalstīs 2009.gadā. Avots: ZM pēc SUDAT datiem

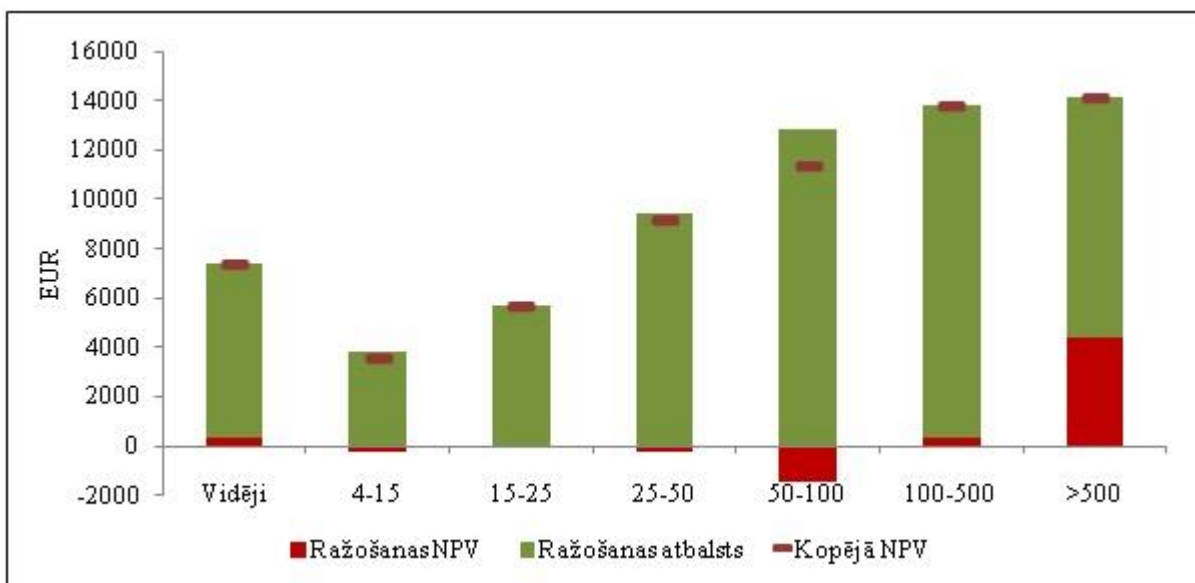
19.attēls. Lauksaimniecības efektivitātes salīdzinājums Latvijā un vidēji Eiropas Savienībā. Avots: ZM pēc Eurostat datiem

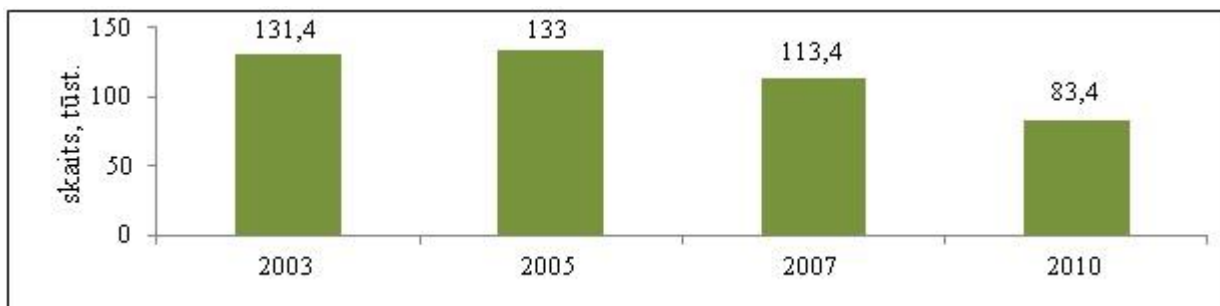
20.attēls. Lauksaimniecības produkcijas izlaide uz vienu lauksaimniecībā nodarbināto gada vienību Eiropas Savienības valstīs 2010.gadā. Avots: Eurostat dati

21.attēls. LIZ ha uz vienu lauksaimniecībā nodarbināto GDV vienībās 2007. un 2010.gadā. Avots: CSP un Eurostat

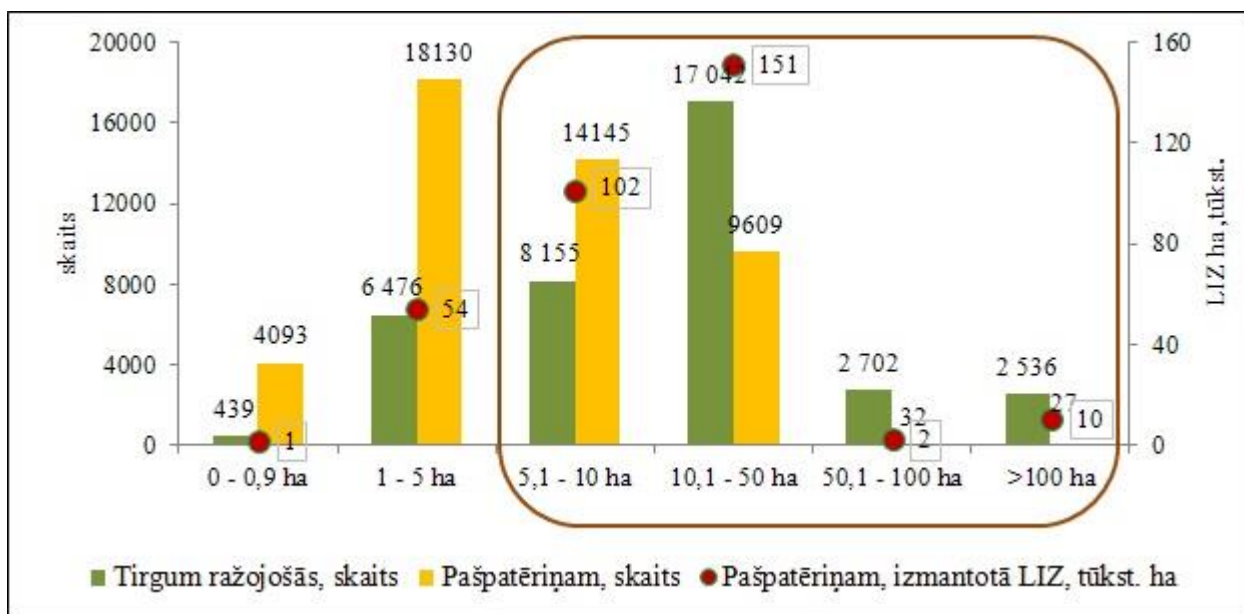
22.attēls Lauku saimniecību neto pievienotā vērtība uz darbaspēka vienību ekonomiskā lieluma grupās ('000 EUR) 2010.gadā, EUR. Avots: S

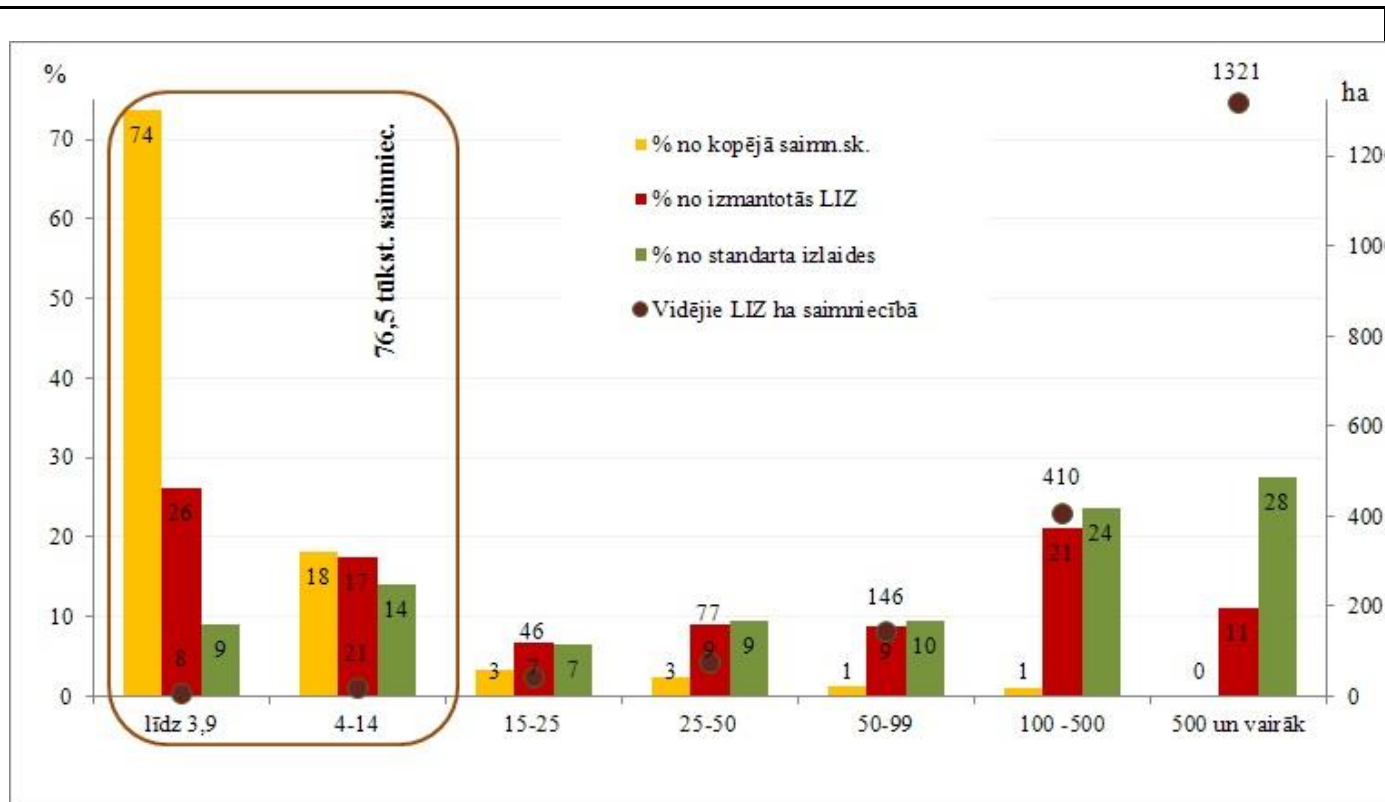
23.attēls. Saimniecību skaits Latvijā 2003. - 2010.gadā, tūkst. Avots: CSP

	Saimniecību sadalījums pēc ekonomiskā lieluma (standarta izlaides) tūkst. EUR						
	līdz 3,9	4,0-14,9	15-24,9	25-49,9	50-99,9	100-499,9	500 un vairāk
ES - 27							
Vidēji LIZ ha saimniecībā	2	8	19	32	55	102	293
Standarta izlaide uz saimniecību, EUR	1 353	7 933	19 757	35 951	71 526	206 037	1 174 988
Standarta izlaide uz izmantotās LIZ ha, EUR	675	934	1033	1141	1297	2013	4015
Latvija							
Vidēji LIZ ha saimniecībā	8	21	46	77	146	410	1 321
Standarta izlaide uz saimniecību, EUR	1 157	7 266	19 223	34 703	69 287	200 148	1 441 883
Standarta izlaide uz izmantotās LIZ ha, EUR	152	350	420	451	473	489	1 091

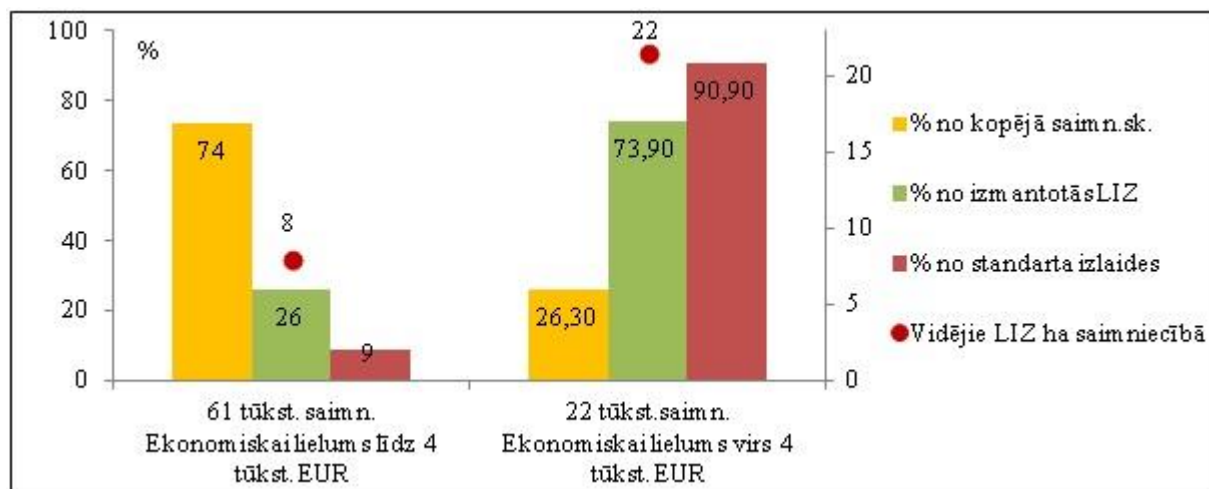
3.tabula. Saimniecību grupējums pēc to galvenajiem raksturlielumiem 2010.gadā Latvijā un vidēji Eiropas Savienībā. Avots: Eurostat

24.attēls. Saimniecības sadalījumā pēc produkcijas izlietojuma pa saimniecību lielumiem pēc izmantotā LIZ 2010.gadā, un pašpatēriņam izmantotā LIZ tūkst. ha. Avots: 2010.gada Lauksaimniecības skaitīšanas dati, CSP

25.attēls. Lauku saimniecību struktūra pēc ekonomiskā lieluma, to skaita, apsaimniekotajām LIZ platībām un standarta izlaides, % 2010.gadā. 2010.gada Lauksaimniecības skaitīšanas dati, CSP

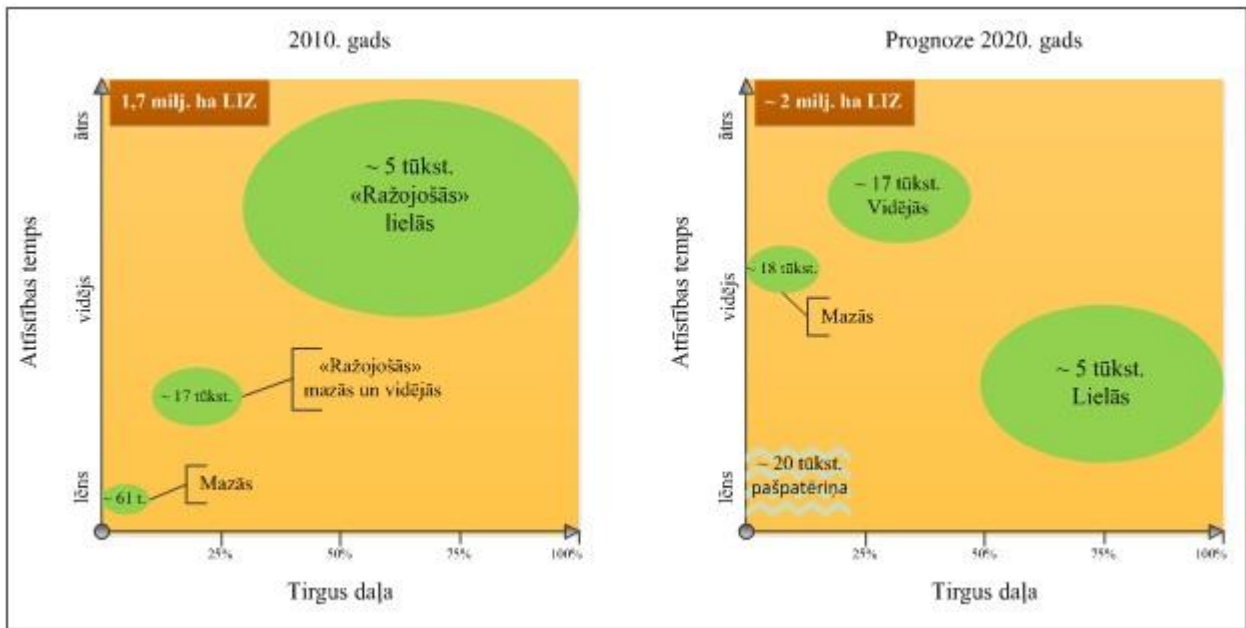

26.attēls. Saimniecības sadalījumā pēc ekonomiskā lieluma, ELK līdz un virs 4 tūkst. EUR, % un to vidējie LIZ ha 2010.gadā. A vots: 2010. Lauksaimniecības skaitīšanas dati, CSP

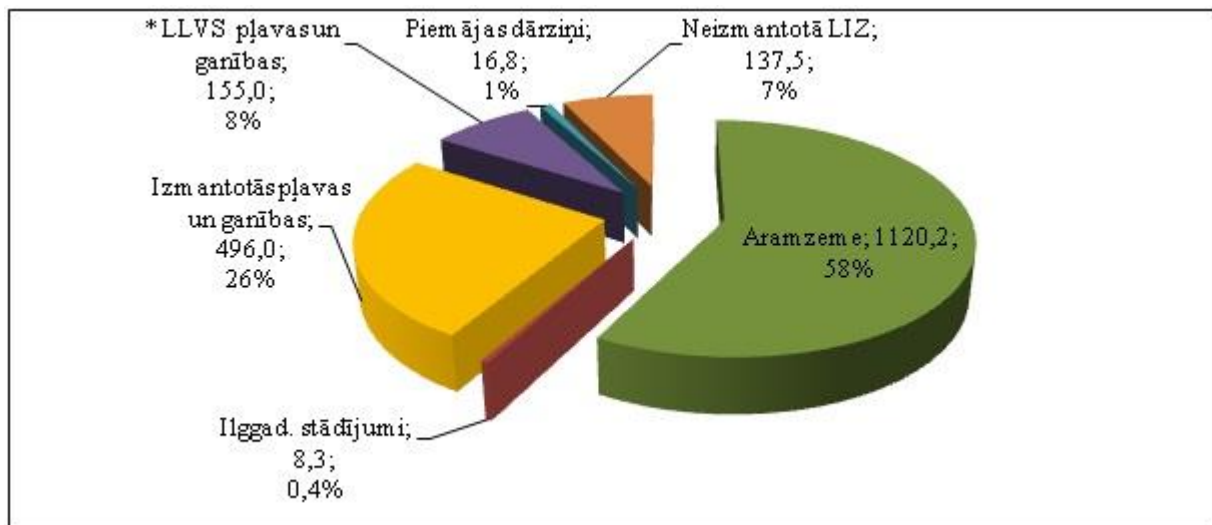

Saimnieciskās darbības ekonomiskie pamatrādītāji		Saimniecību sadalījums ekonomiskā lieluma klasēs (ELK) pēc standarta izlaides (SI '000 EUR)					
		1.	2.	3.	4.	5.	6.
	Vidēji	4 – 15	15 – 25	25 – 50	50 – 100	100 – 500	> 500
Saimniecību skaits grupā	21 972	15 085	2 630	2 117	1 067	924	149
Saimniecības % no kopējā skaita	26,3%	18,1%	3,2%	2,5%	1,3%	1,1%	0,2%
Vidējās apsaimniekotās LIZ platības, ha	71	30	51	82	159	432	1 425
Ilgtermiņa ieguldījumu struktūra:							
Zeme % no kopējiem ilgtermiņa ieguldījumiem	21%	26%	38%	26%	25%	20%	20%
Ēkas % no kopējiem ilgtermiņa ieguldījumiem	21%	14%	23%	18%	16%	18%	31%
Tehnika, iekārtas % no kopējiem ilgtermiņa ieguldījumiem	29%	18%	24%	36%	42%	44%	22%
Finansu un nemateriālie ieguldījumi % no kopējiem ilgtermiņa ieguldījumiem	4%	1%	1%	1%	1%	2%	11%
Citi ieguldījumi % no kopējiem ilgtermiņa ieguldījumiem	20%	29%	26%	20%	21%	16%	12%
Ieguldījumi:							
Bruto ieguldījumi, EUR	7 493	369	3 691	7 018	17 802	73 750	295 839
Neto ieguldījumi, EUR (ieguldījums – nolietojums)	225	-1 488	-306	-1 036	-780	19 916	80 600
Atbalsts:							
Atbalsts ieguldījumiem % no kopējā atbalsta (LSM atbalsts)	9,5%	2%	3,6%	8,3%	8,7%	17,0%	11,9%
LSM atbalsts uz 1 ha LIZ	21	4	7	18	20	43	31
Kredītsaistības:							
Aizņemtā kapitāls % no kopējā kapitāla	33%	9%	20%	21%	31%	39%	57%
Finanšu līdzsvara koeficients 1 (aktīvi /pašu kapitāls)	150%	110%	125%	127%	145%	164%	231%
Finanšu līdzsvara koeficients 2 (kredīti/pašu kapitāls)	50%	10%	25%	27%	45%	64%	131%
Kredītsaistības uz 1 ha LIZ	474	104	223	242	354	525	1 571
Neto pievienotā vērtība (NPV) uz darbaspēka vienību:							
Kopējā NPV (+ atbalsts) uz 1 darbaspēka vienību, EUR	7 423	760	5 694	9 185	11 372	13 837	14 108
Ražošanas NPV uz 1 darbaspēka vienību, EUR	327	-249	31	-269	-1 481	303	4 431
Ražošanas NPV % no kopējās NPV	4,4%	-6,9%	0,5%	-2,9%	-13,0%	2,2%	31,4%
Uzņēmēja peļņa, EUR	1 349	-3 273	-526	4 536	12 591	40 772	120 963

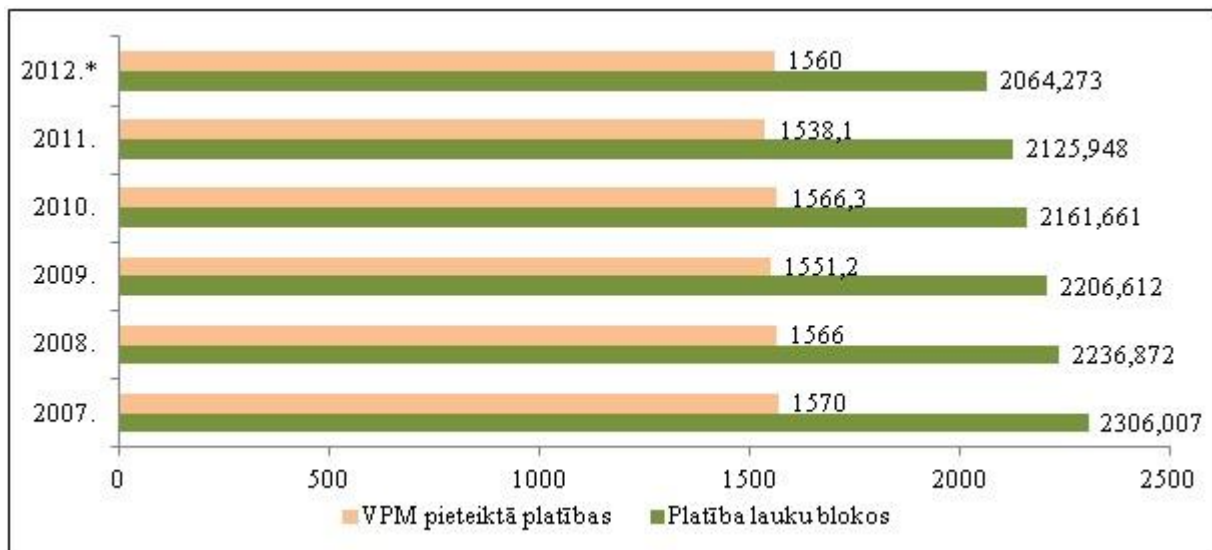
4.tabula. Saimniecību ekonomiskie rādītāji dažādās saimniecību lieluma grupās. Avots: SUDAT

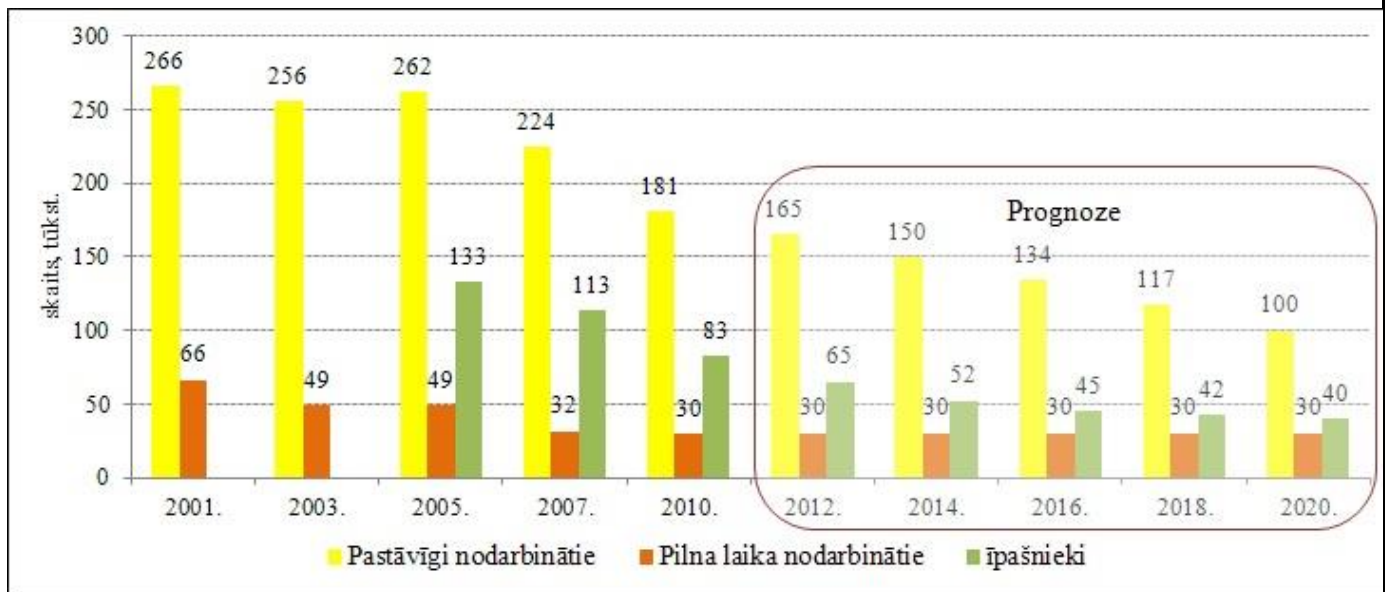
27. attēls. Saimniecības sadalījums pēc to tirgus daļas un attīstības tempiem 2010.gadā un prognoze 2020.gadam. Avots: 2010.gada Lauksaimniecības skaitīšanas dati, CSP un ZM prognozes

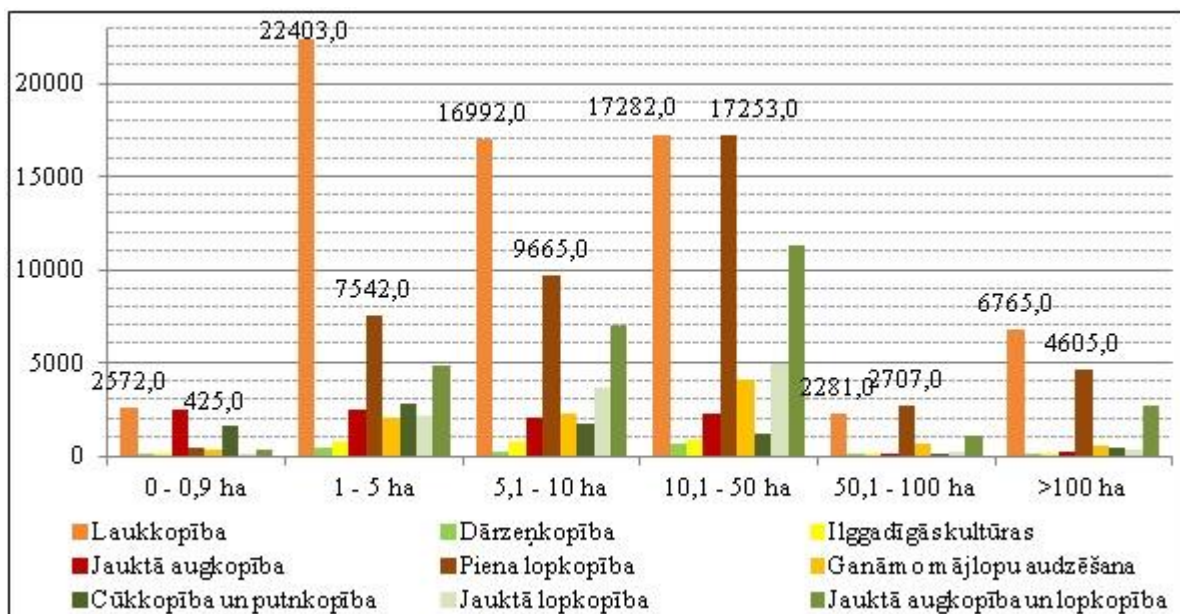
28. attēls. Lauksaimniecībā izmantojamās zemes izmantošana, tūkst. ha 2010.gadā. *LLVS –Labā lauksaimniecības un vides stāvoklī. Avots: 2010.gada Lauksaimniecības skaitīšanas dati, CSP

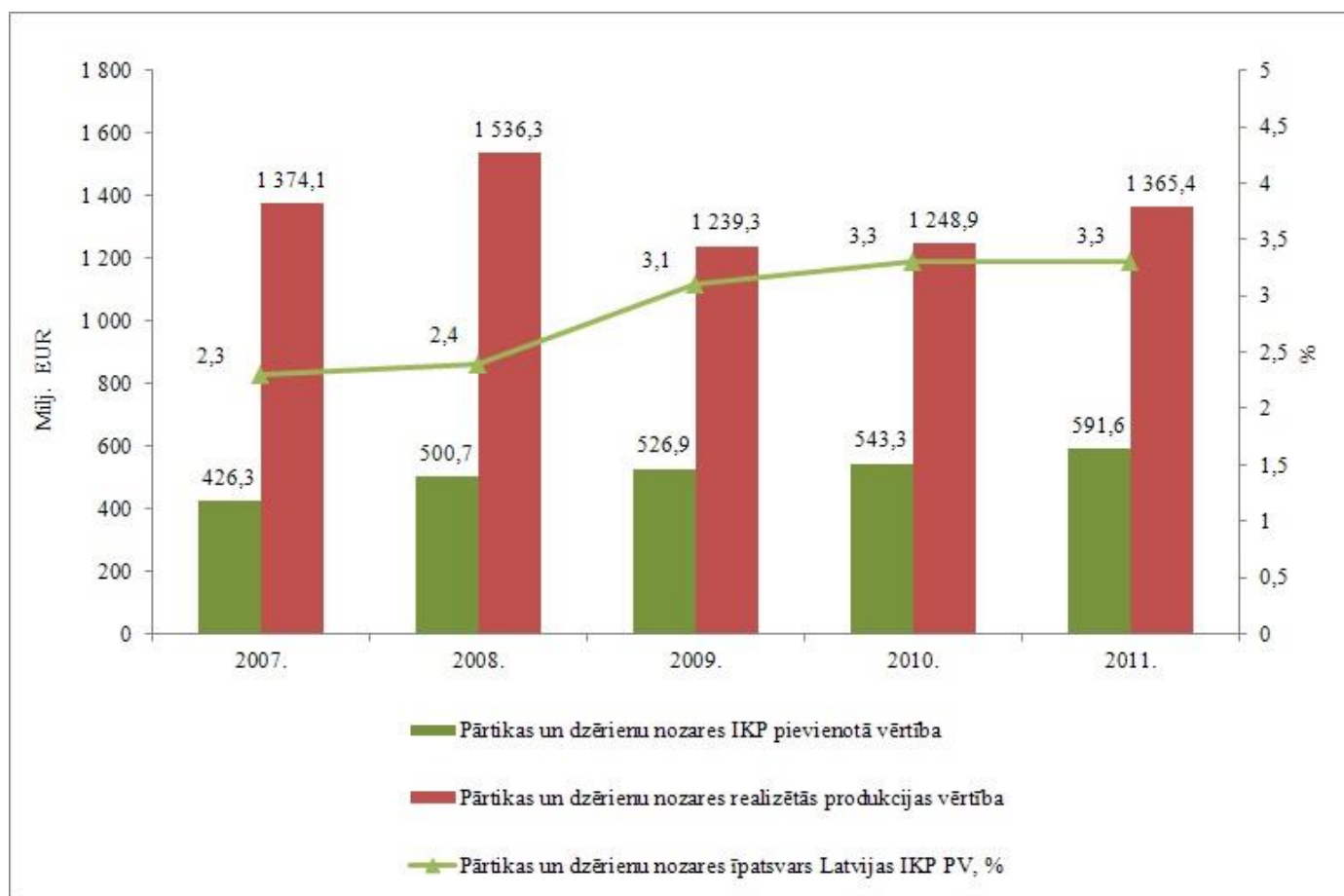
29.attēls. Lauksaimniecībā izmantojamās zeme LAD lauku blokos un VPM pieteiktā platība. *Provizoriskie dati. Avots: LAD

30.attēls. Lauksaimniecībā pastāvīgi nodarbināto skaita prognoze 2012.-2020.gadam. Avots: ZM un CSP

31. attēls. Lauksaimniecībā pastāvīgi nodarbināto (181 tūkst.) sadalījums pa nozarēm un saimniecību lielumiem pēc LIZ platības 2010. gadā. CSP, Lauksaimniecības skaitīšanas dati 2010. gadā

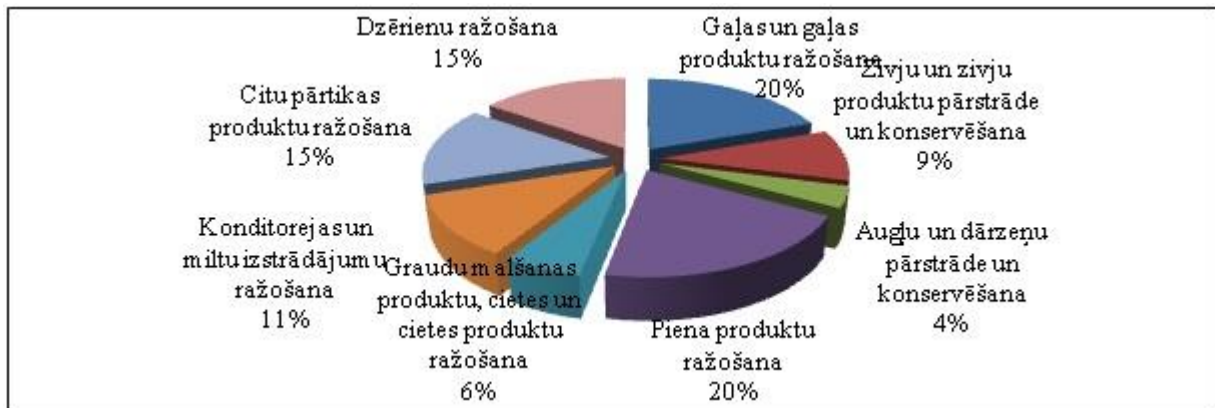

32. attēls. Pārtikas un dzērienu nozares pievienotās vērtības, tās īpatsvārs Latvijas IKP pievienotajā vērtībā un realizētās produkcijas vērtības (2. red.) dinamika. Avots: CSP

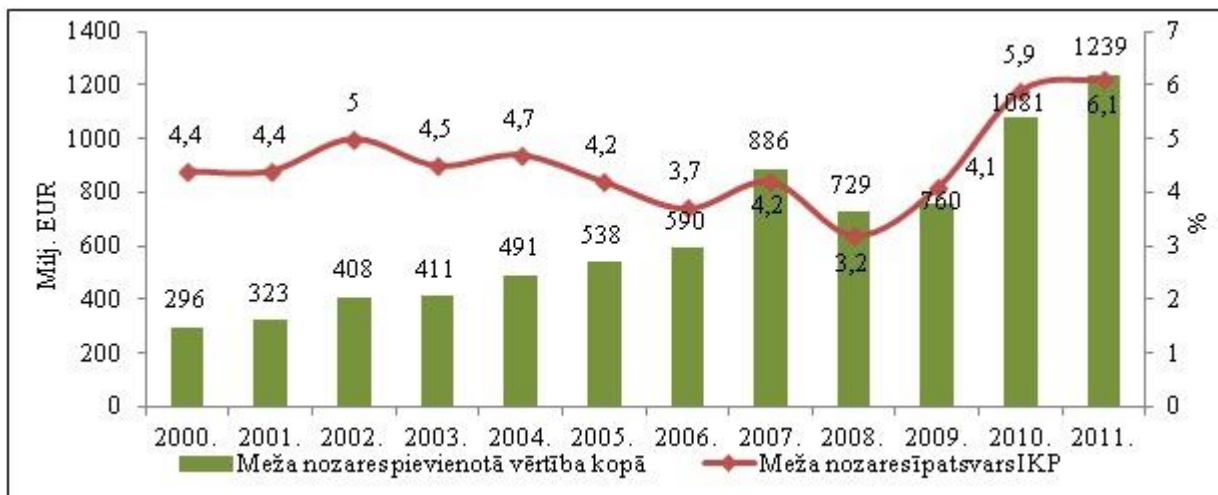

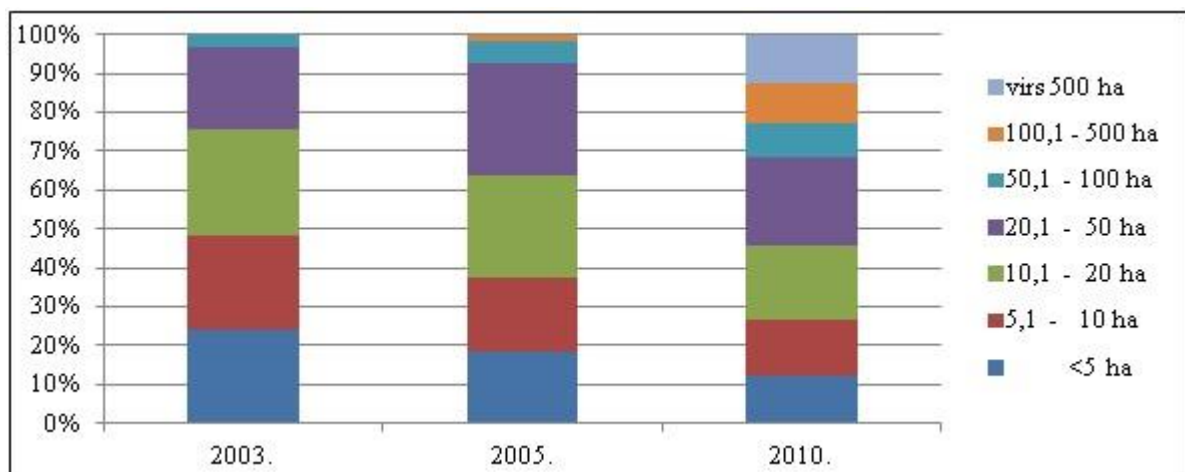
33.attēls. Darbaspēka produktivitāte (BPV uz nodarbināto) pārtikas produktu ražošanā 2009.gadā. Avots: ZM pēc Eurostat

34.attēls. Pārtikas produktu un dzērienu realizācijas vērtības struktūra 2011.gadā. Avots: CSP

35.attēls. Meža nozares pievienotā vērtība un tās īpatsvars IKP (faktiskajās cenās). Avots: CSP

36.attēls. Privāto mežu īpašumu struktūra. Avots: VZD

4.1.2. Plānošanas jomā apzinātās priekšrocības

1. Veicināt zināšanu pārnesi un inovācijas lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un lauku apvidos

Izveidota lauku konsultatīvā sistēma, nodrošinot lauku attīstības speciālistu pakalpojumu pieejamību visā Latvijas teritorijā.

Stabila valsts Lauku tīkla darbība (sekretariāta pienākumu pilda LLKC), kuras ietvaros pēc iespējas tuvāk interesenta (lauksaimnieka, mežsaimnieka, uzņēmēja u.c.) dzīvesvietai visā Latvijā ir pieejami zināšanu pārneses, pieredzes apmaiņas un informācijas pasākumi.

2. Uzlabot lauku saimniecību dzīvotspēju un visu lauksaimniecības veidu konkurētspēju visos reģionos un veicināt inovatīvas saimniecību tehnoloģijas un ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu

Lauksaimniecības nozarei ir stratēģiski svarīga nozīme Latvijas tautsaimniecībā – **pārtikas nodrošināšana, pakāpeniski palielinās saražotās produkcijas apjoms, pievienotā vērtība un darba ražīgums**. Saražotās lauksaimniecības produkcijas vērtība laika posmā līdz 2007.gadam uzrādīja stabili kāpumu līdz 1046,5 milj. EUR; pēc krīzes 2011.gadā tas sasniedza 997,1 milj. EUR. BPV laika posmā no 2009.gada (214,3 milj. EUR) līdz 2011. gadam (301,8 milj. EUR) pieauga par 40,8%, bet BPV uz vienu pilna laika nodarbināto lauksaimniecībā – 1,5 reizes (no EUR 2294 līdz 3550).

Palielinājusies **pārtikas un meža nozares produktu konkurētspēja Eiropas tirgū** – par to liecina eksporta pieaugums. Saskaņā ar COMEXT datiem Latvijas pārtikas eksporta apjoms no 2007.gada līdz 2011.gadam pieaudzis par 96 % jeb 341,5 milj. EUR, sasniedzot 697,2 milj. EUR. Pārstrādes produktu īpatsvars lauksaimniecības produkcijas kopējā eksporta apjomā pēdējos piecos gados ir pieaudzis par 8,6 procentpunktiem (attiecīgi 2007.gadā – 40,6 %, 2011.gadā – 49,8%), samazinot lauksaimniecības izcelsmes izejvielu eksporta īpatsvaru. Meža nozares produkcijas eksporta apjoms 2011.gadā sasniedza 1454 milj. EUR, pārsniedza pirmskrīzes eksporta apjomu un veidoja vienu piekto daļu no valsts kopējā eksporta[28]. Meža nozares eksporta/importa bilance ir pozitīva.

Galveno nodarbinātību lauku teritorijā nodrošina mazo saimniecību lielais īpatsvars, kā arī meža nozare, rezultātā dodot ienākumus daudzām māsaimniecībām (31.attēls). Lai gan lauksaimniecībā

pastāvīgi nodarbināto skaits ar katru gadu samazinās, ko var izskaidrot gan ar saimniecību skaita samazināšanos, gan ar darba ražīguma pieaugumu (kopš 2010.gada), lauksaimniecībā 2010. gadā vēl joprojām bija nodarbināti 181 tūkst. iedzīvotāju. (37.attēls) Jau kopš 90.gadu sākuma meža nozare ir viens no galvenajiem darba devējiem lauku reģionos [29].

Vērojama **tendence palielināties uz tirgu orientēto saimniecību skaitam**, daudzās saimniecībās modernizējot ražošanu un tā nodrošinot ES noteiktos standartus un produkcijas kvalitātes atbilstību (it īpaši lopkopības saimniecībās), kā arī palielinot saimniecību konkurētspēju. Saimniecību īpašnieku īpatsvars ar LIZ platību virs 10 ha kopš 2005.gada ir pieaudzis par 10 procentpunktiem, kas liecina par saimniecību konsolidēšanos un efektivitātes palielināšanos.

Ienākumu līmenis lauksaimniecībā nodarbinātajiem pieaug straujāk nekā vidēji tautsaimniecībā. **Lauksaimniecības sektors ienākumu jomā ir būtiski uzlabojis savas pozīcijas starp citiem tautsaimniecības sektoriem** 2011.gadā. Tā kā Latvijā kopumā vidējā neto alga 2011.gadā sasniedza EUR 469,5 mēnesī (CSP dati), tad vidējie lauksaimnieku ienākumi (rēķinot uz pilna laika nodarbināto) veidoja jau 83% no vidējās neto darba samaksas tautsaimniecībā.

Vietējās pārtikas īpatsvars patēriņā ik gadu palielinās apmēram par 1,5 % un 2011.gadā veidoja 65% no kopējā patēriņa.

Attīstās bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas ražošana. Ar katru gadu palielinās bioloģiski apsaimniekotās LIZ platības, laika posmā no 2007.gada (151,5 tūkst. ha) līdz 2011. gadam (184,1 tūkst. ha) – par 21,5%. (38., 39.attēls)

3. Veicināt pārtikas preču aprites organizēšanu, tostarp lauksaimniecības produktu pārstrādi un tirdzniecību, dzīvnieku labturību un riska pārvaldību lauksaimniecībā

Vērojama **spēcīgas kooperācijas attīstība graudkopības un piena nozarē**, kurā caur kooperatīviem tiek realizēti attiecīgi 26,9 un 32,7% no kopējās saražotās produkcijas Latvijā. Piena un graudu ražotāji aktīvi iesaistās lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību darbībā, jo tās veicina un meklē jaunus noieta tirgus biedru saražotās lauksaimniecības produkcijas realizācijai, kā arī rūpējas par biedru konkurētspējas un labklājības palielināšanu. (40.attēls)

4. Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību

Latvijā **nozīmīgi dabas resursi** ir augsnes (lauksaimniecības un meža zeme), mežs (koksnes un nekoksnes), zemes dzīles (kūdras un būvmateriālu izejvielas) un ūdens (t.sk. zivju resursi).

Latvijā dominē mežaines un mozaīkveida ainavas, līdz ar to raksturīga **daudzveidīga ainavu struktūra** (mežu, ezeru, pļavu un tīrumu telpiskais izvietojums), kura kopā ar salīdzinoši optimālu ainavas elementu izvietojumu rada labus priekšnosacījumus bioloģiskajai daudzveidībai un rekreācijai. (41.attēls)

Bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai un saglabāšanai Latvijā ir noteiktas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, mikroliegumi un vides un dabas resursu aizsargjoslas, t.sk. Natura 2000 teritoriju tīkls. Latvijā ir 8 veidu īpaši aizsargājamās dabas teritorijas: 4 dabas rezervāti, 4 nacionālie parki, 260 dabas liegumi, 42 dabas parki, 9 aizsargājamo ainavu apvidi, 1 biosfēras rezervāts, 355 dabas pieminekļi, 7 aizsargājamās jūras teritorijas (42.attēls). No tām 332 dabas teritorijas ir noteiktas par Eiropas nozīmes aizsargājamām dabas teritorijām Natura 2000.[31]

Lauku putnu indekss pēdējos gados saglabājas nemainīgs un, sākot ar 2008.gadu, pat nedaudz pieaug, liecinot par labvēlīgākiem apstākļiem putnu populācijām lauksaimniecības zemēs[32]. (43.attēls)

Latvija ir bagāta ar augstas vai labas ekoloģiskās kvalitātes iekšējiem ūdeņiem. Labai un augstai ekoloģiskajai kvalitātei 2010.gada vasaras un rudens sezonā vidēji atbilst 50% no šajā periodā monitorētajiem ūdensobjektiem.[34] (8.attēls)

5. Veicināt resursu efektīvu izmantošanu un atbalsēt pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarēs

Latvijas lauksaimniecība ir viena no Eiropas Savienības valstīm **ar vismazāko nelabvēlīgo ietekmi uz klimata pārmaiņām uz 1 LIZ ha**. Latvijā ir otrais zemākais rādītājs starp Eiropas Savienības dalībvalstīm pēc SEG emisijas no lauksaimniecības nozares uz vienu LIZ ha ar mazu ietekmi uz klimata pārmaiņām – 1,3 tonnas, CO2 ekvivalents, kas ir uz pusi mazāks kā vidējais rādītājs Eiropas Savienībā – 2,6 tonnas, CO2 ekvivalents (44.attēls).

Meži ir ievērojams CO2 piesaistītājs. Mežainuma un krājas pieauguma palielināšanās stabili un pozitīvi ietekmē oglekļa uzkrāšanos. Vērojama arī stabila tendence krājas pieaugumam, sasniedzot 631 milj. kubikmetru (11.attēls), un tas nozīmē, ka mežaudžu ražība uzlabojas. 2009.gadā meža nozares radītā CO2 piesaistes apjoms divas reizes pārsniedza kopējās Latvijas radītās emisijas, nodrošinot Latvijai pozitīvu siltumnīcas efekta gāzu bilanci[35]. CO2 piesaistes palielinājums pēdējos gadu desmitos mežos veidojies, pateicoties meža hidrotehniskajai meliorācijai, mākslīgajai meža atjaunošanai ar augstvērtīgu ģenētisko materiālu un meža kopšanas (retināšanas) koncepcijas maiņai[36].

6. Veicināt sociālo iekļautību, nabadzības mazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos

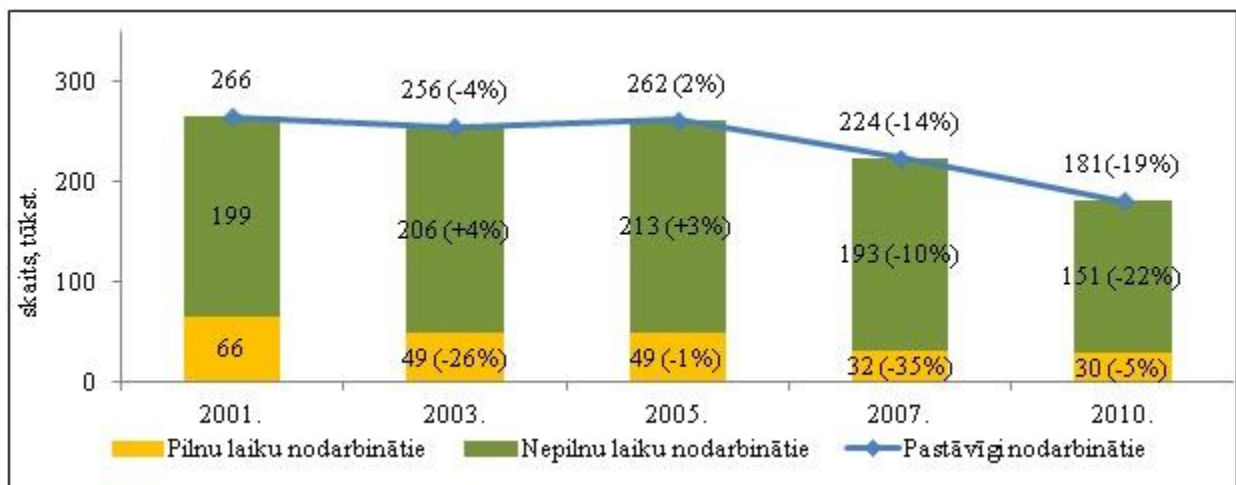
Lauki ir nozīmīgāko dabas resursu un ekosistēmu pakalpojumu avots, dzīves, darba un atpūtas vide, dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma daudzveidības krātuve un sargātāja. Laukos dzīvo 660 tūkstoši (2012.gadā) jeb 32,3% valsts iedzīvotāju, un šī proporcija pēdējos gados ir stabila.

Pārsvarā **sakopta kultūrvide** ar katram reģionam raksturīgām viensētām, ēkām un bagātīgu kultūrvēsturisko mantojumu, tradicionālajām lauksaimniecības un nozarēm, mežsaimniecību un amatniecību, sadzīves tradīcijām un māksliniecisko jaunradi, veidojot nozīmīgus resursus lauku tūrisma attīstībai, lauku teritorijas ekonomikas dažādošanai un ekonomiskajai reģenerācijai.

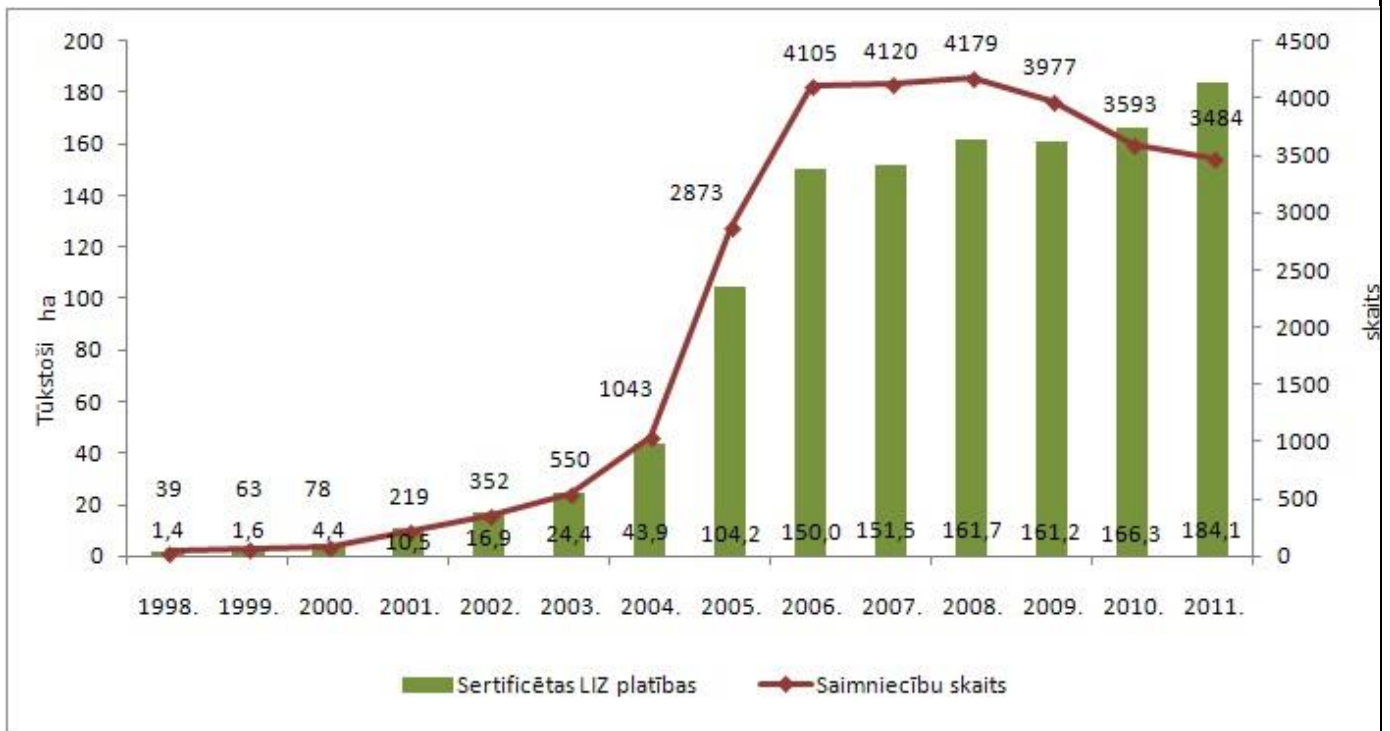
Izmantojot ES atbalstu, ir **palielinājusies sabiedriskā aktivitāte** lauku pašvaldību vietējiem iedzīvotājiem, tajā skaitā apmācības un interešu klubu, kultūras, vides aizsardzības, sporta un cita brīvā laika pavadīšanas aktivitāšu dažādošanai, kam tika novirzīts vairāk nekā 70% no kopējā LEADER sabiedriskā finansējuma.

Visā teritorijā izveidotas vietējās rīcības grupas (kopā 40 VRG 2007.-2013. gada plānošanas periodā) ar mērķi veicināt savas teritorijas attīstību. LEADER pieejas īstenošana ir devusi nozīmīgu atbalstu vietējām iniciatīvām, aktivizējot lauku iedzīvotāju iesaistīšanos vietējo problēmu risināšanā. (45.attēls) Visaktīvākās LEADER 2007.–2013. projektu ieviešanas ir biedrības un pašvaldības. 76% no visiem projektu ieviešējiem bija biedrības, bet pašvaldības – 19%, un tas ir pozitīvi, jo ir veicinājis iedzīvotāju sadarbību. Tas apliecina arī līdzšinējās atbalsta politikas efektivitāti, jo biedrībām un pašvaldībām ir pieejama vislielākā intensitāte, tāpēc projektus ir finansiāli vieglāk realizēt (46.attēls).

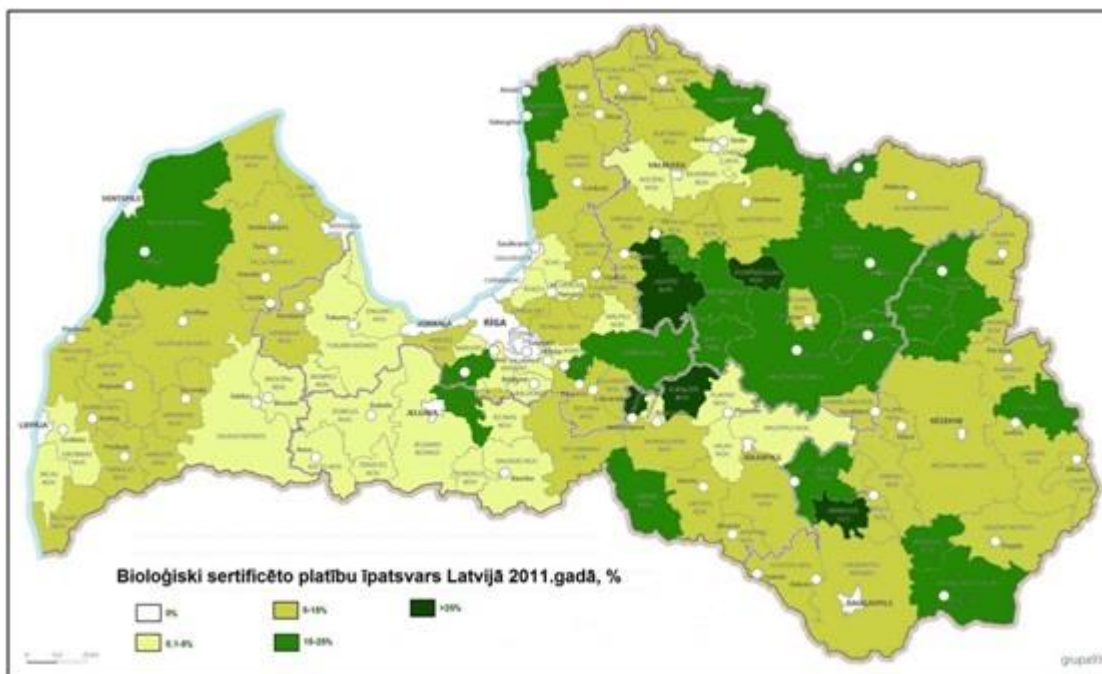

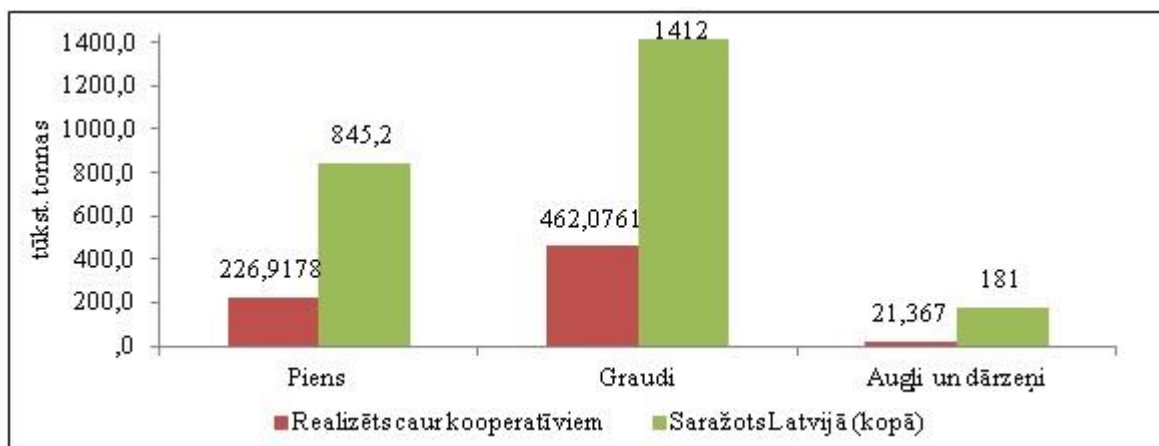
37.attēls. Lauksaimniecībā pastāvīgi nodarbināto struktūra pēc nodarbinātības veida, 2001. - 2010.gadā, tūkst. Avots: CSP

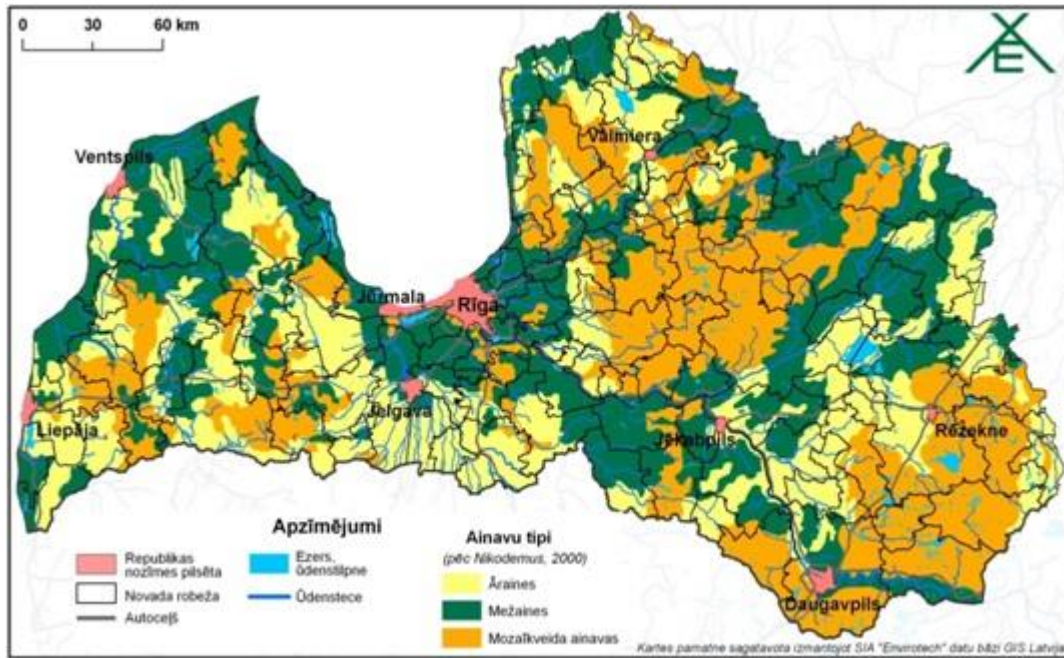
38.attēls. Bioloģiski sertificētās saimniecības un lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības. Avots: ZM

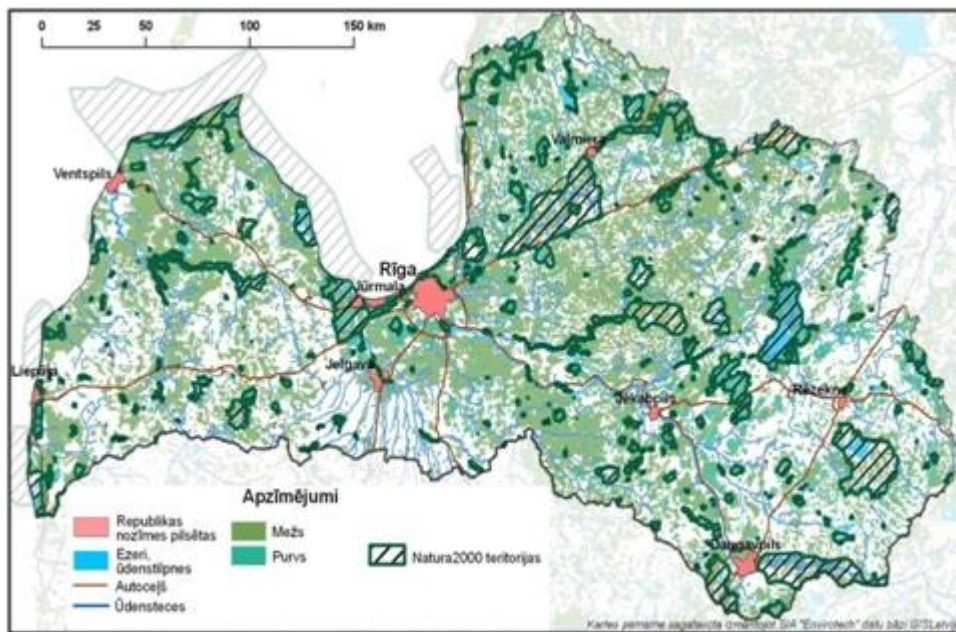
39.attēls. Bioloģiski sertificēto platību īpatsvars Latvijā 2011. gadā, %. Avots: Latvijas bioloģiskās lauksaimniecības asociācija [30]

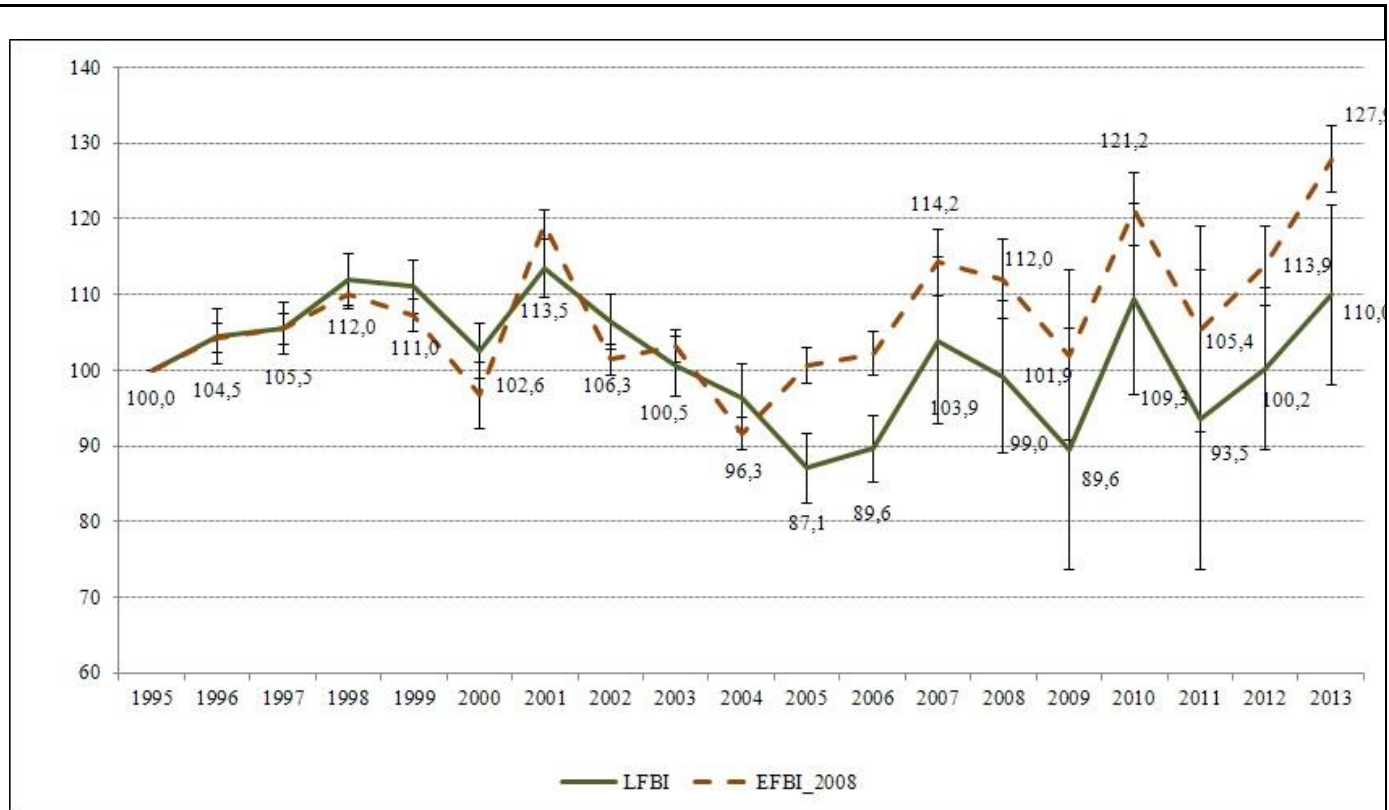
40.attēls. Latvijā kopā saražotā lauksaimniecības produkcija un produkcija, kas realizēta caur kooperatīviem, tūkst. tonnas, 2011.gadā. Avots:

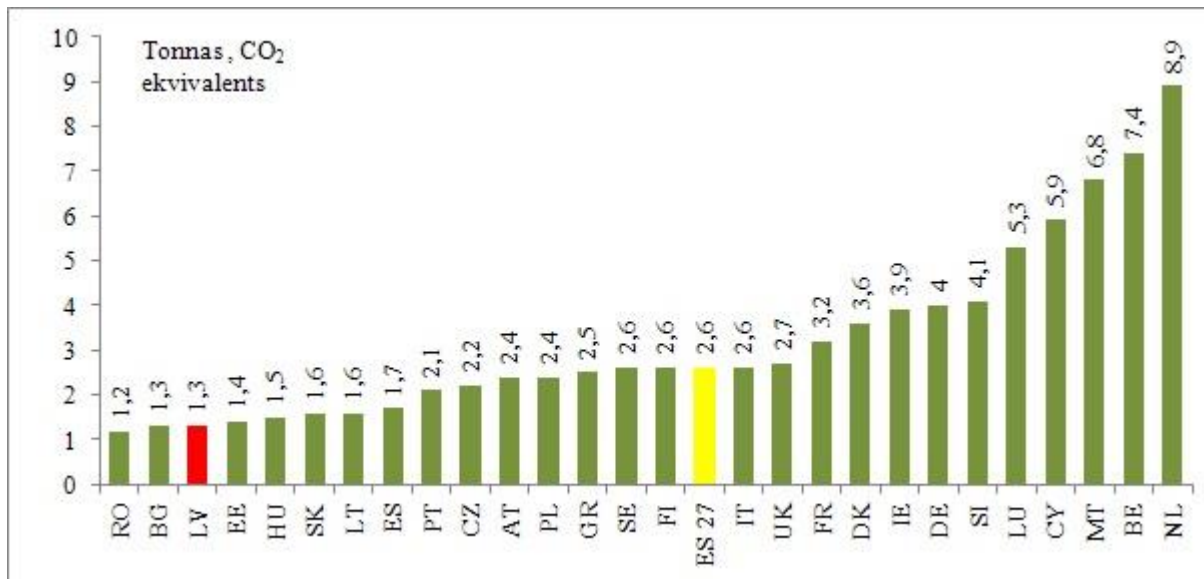
41.attēls. Latvijas ainavu tipi. Avots: LVAEI

42.attēls. Īpaši aizsargājamas dabas teritorijas Latvijā. Avots: LVAEI

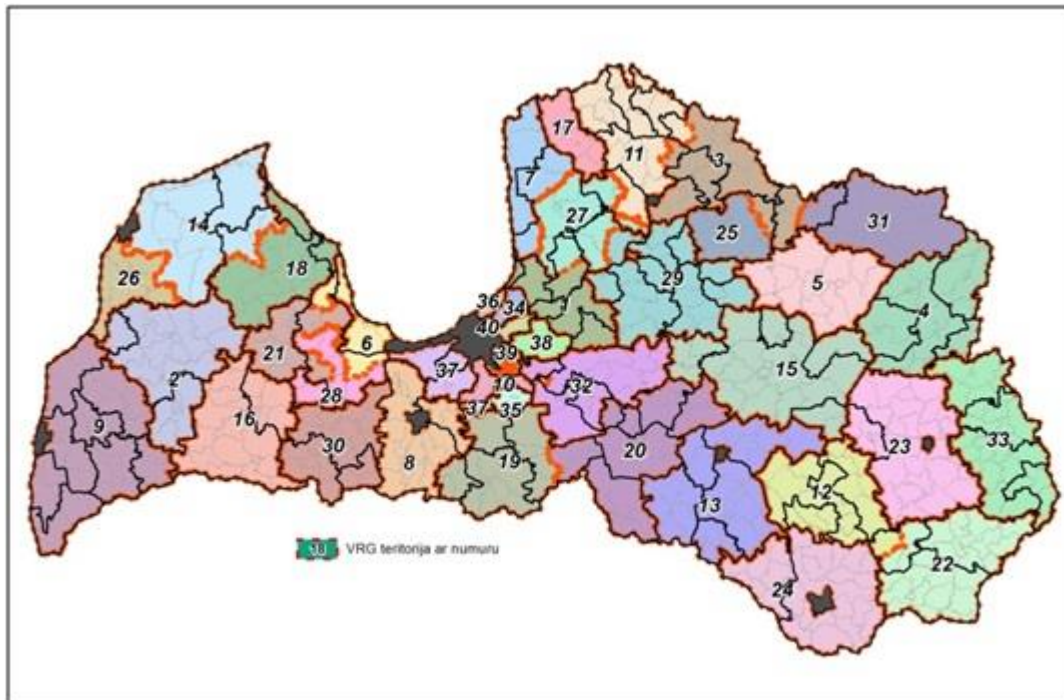

43.attēls. Lauku putnu indekss. [33] Avots: Dabas aizsardzības pārvalde

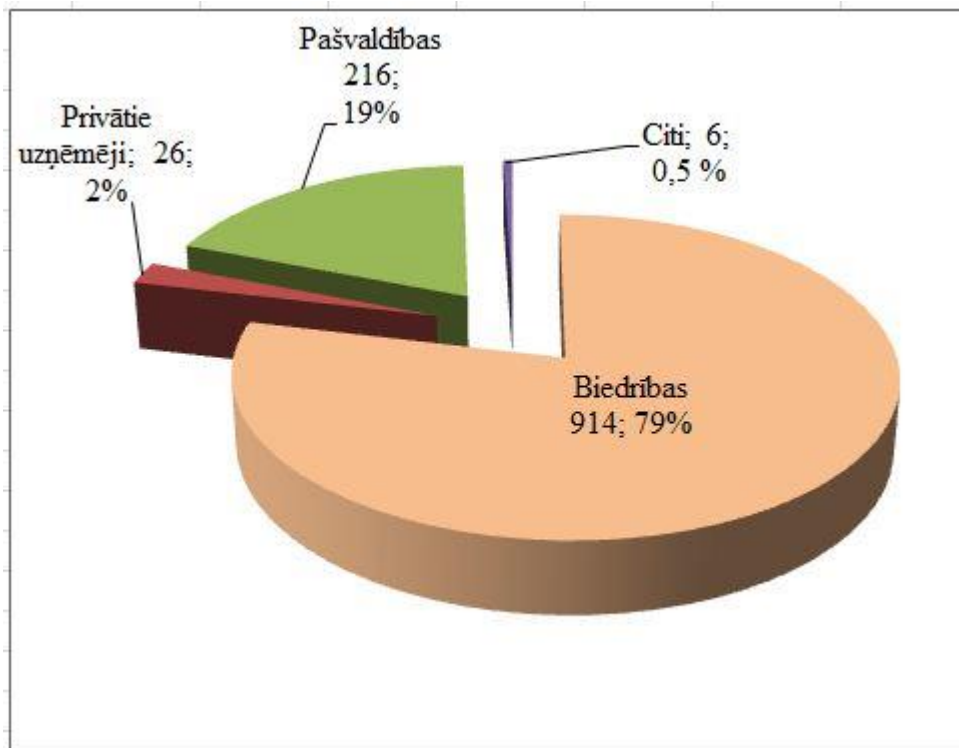

44.attēls. Siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisija no lauksaimniecības nozares uz vienu LIZ ha ES dalībvalstīs 2010.gadā, tonnas. Avots: aprēķins pēc European Commission, 2013 (Eurostat)

45.attēls. Vietējo rīcības grupu teritorijas Latvijā. Avots: Valsts lauku tīkls (VLT) [37]

46.attēls. LEADER projektu ieviesēji pēc to statusa. Avots: LVAEI [38]

4.1.3. Plānošanas jomā apzinātie trūkumi

1. Veicināt zināšanu pārnesi un inovācijas lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un lauku apvidos

Zems l/s un m/s strādājošo izglītības līmenis un kvalificētu speciālistu trūkums, kas negatīvi ietekmē spēju saimniecībām efektīvi saimniekot un nozaru konkurētspēju kopumā (47.attēls).

Lauksaimniekiem, meža īpašniekiem un lauku amatniekiem, **trūkst nepieciešamās zināšanas savstarpējās atbilstības, vides saglabāšanas, meža īpašumu apsaimniekošanas, mārketinga, bioloģiskās lauksaimniecības prakses** u.c. jautājumos. 12% no saimniecību vadītājiem pēdējo 12 mēnešu laikā bija papildinājuši savas zināšanas [39], kas apliecina nepieciešamību pēc papildus zināšanām saimniecību sekmīgai attīstībai.

Konsultāciju nepietiekamība lauku saimniecību un meža īpašumu ekonomiskai apsaimniekošanai, t.sk. mājražošanas higiēnas prasību jautājumos, savstarpējās atbilstības nosacījumu izpildes un vidi saudzējošu metožu pielietošanas jomā. Ievērojot nākotnes politiskos uzstādījumus kopējai lauksaimniecības politikai, konsultantiem nav pietiekamu zināšanu jautājumos, kas saistīti ar šiem izaicinājumiem, piemēram, noturību pret klimata pārmaiņām, antimikrobiālo rezistenci, lauksaimniecības digitalizāciju u.t.t.

Zināšanu pārnese l/s, pārtikas nozarē un visā meža apsaimniekošanas ciklā joprojām **nav pietiekami attīstīta**. Šobrīd Latvijā zinātnei atvēlētais finansējums ir tikai 0,7-0,8% no IKP, attīstītajās ES valstīs tas sasniedz un pārsniedz 3% no IKP, turklāt valsts finansē 1% un privātie komersanti 2%[40].

L/s, pārtikas un meža nozarē **vāji attīstīta sadarbība augstākas pievienotas vērtības, inovatīvu produktu izstrādē**, produkcijas loģistikai, tirdzniecībai. Latvijā ir zems inovatīvo uzņēmumu skaits - tikai 29,9% uzņēmumu īsteno inovācijas aktivitātes (2008.-2010.): tas ir 3. zemākais rādītājs ES[41] (vidēji ES – 52%) (48.attēls). Latvijas inovāciju attīstību kavē zems finansējums pētniecībai un attīstībai publiskajā sektorā, inovatīvo mazo un vidējo uzņēmumu trūkums, nepietiekama to sadarbība un zems augsta līmeņa zinātnisko publikāciju apjoms.

2. Uzlabot lauku saimniecību dzīvotspēju un visu lauksaimniecības veidu konkurētspēju visos reģionos un veicināt inovatīvas saimniecību tehnoloģijas un ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu

Saimniecību efektivitāte ir viena no zemākajām ES – produkcijas izlaide un BPV uz nodarbināto, kā arī l/s izlaide no 1 EUR atbalsta. L/s izlaide uz vienu nodarbināto Latvijā ir par 67% zemāka nekā vidēji ES valstīs, savukārt atdeve no 1 EUR ieguldītā atbalsta atpaliek par 42%. (19.; 20. attēls) Arī pārtikas pārstrādes uzņēmumu ražošanas efektivitāte būtiski zemāka, salīdzinot ar ES vidējo līmeni (182 tūkst. EUR)- attiecinot produkcijas realizācijas apjomu pret nozarē strādājošo skaitu. Arī darbaspēka produktivitāte Latvijā ir viena no zemākajām ES (33.attēls).

Saimniecību ienākumu struktūrā atbalsta maksājumi dod 59%, pārējo daļu veido produktu ražošanas ienākumi, kas padara saimniecības atkarīgas no atbalsta mehānismiem. Kopumā **produktu ražošanas īpatsvars lauksaimnieku ienākumos joprojām ir zems** (līdz 2007. g. - virs 50%), līdz ar to **lauksaimnieku atkarība no subsīdijām ir ļoti liela** un Latvijā izmaksas tiek nosegtas tikai ar atbalsta palīdzību (18.; 49.attēls).

Liels īpatsvars pašpatēriņa saimniecību, kas saražoto produkciju nerealizē, pazeminot kopējo valsts l/s ražošanas efektivitāti. Latvijā 56,5% jeb 46 tūkst. saimniecību produkciju tirgū nerealizē, lielākā daļa no šīm saimniecībām ir ELK līdz 4 tūkst. EUR (43,6 tūkst.). Produkciju tirgum ražo 37,4 tūkst. saimniecību,

un arī no tām 9,2 tūkst. realizē tikai līdz 25% no produkcijas. Reāli tirgum produkciju ražo ~28 tūkst. saimniecību (24.attēls).

Mazajās un vidējās saimniecībās ir nepietiekams nodrošinājums ar mūsdienīgu tehniku un būvēm ražošanas vajadzībām. (50.;51.attēls;5.tabula) Saimniecību modernizācijai un/vai pārstrukturēšanai ir nepieciešamo apgrozāmo un investīciju līdzekļu nepieejamība, jo komercbanku kredītpolitika ierobežo mazo saimniecību pieejas iespējas kredītresursiem.

Analizējot investīciju atbalsta politiku līdz 2012.g., redzams, ka vērā ņemams atbalsts sākas saimniecībās apgrozījumam sasniedzot vismaz 8 tūkst. EUR, kas aptuveni atbilst 1.ELK vidusmēra saimniecībai. Visās pārējās saimniecību grupās, izņemot divās lielākajās, investīciju atbalsts nav pārsniedzis 10% (52.attēls). Lielās un ļoti lielās saimniecības 5. un 6. ELK virs 100 tūkst EUR (~ 1,3% no visām), saņemtais investīciju atbalsta apjoms ir 73% no kopējā. Šīs saimniecības saražo aptuveni 50% no produkcijas, bet apsaimnieko tikai ~1/3 no LIZ, bet darbaspēka ieguldījums vērtējams ap 15-17%.

Ir nepieciešams arī līdzsvarots atbalsta sadalījums Latvijas reģionālajā griezumā, lai izvairītos no situācijas, ka atbalsts pārmērīgi tiek novirzīts galvaspilsētai pietuvinātās un jau augstu lauksaimniecības attīstības līmeni sasniegušajās teritorijās, kā piemēram, Zemgalē un Ziemeļaustrumvidzemē.

Lielāka atbalsta efektivitāte ir vērojama saimniecībām ar ELK līdz 25 tūkst. EUR. Turklāt neto apgrozījuma pieaugums no 2008. līdz 2010.g. ir apgriezti proporcionāls saimniecības starta apgrozījumam – jo lielāks sākotnējais apgrozījums, jo mazāks pieaugums un 2 lielākajās grupās tas bijis pat negatīvs. Tas liecina, ka kopumā atbalstu sekmīgāk izmanto tās saimniecības, kuru līdzšinējie ražošanas apjomi bijuši mazāki. (53.attēls)

Lauksaimniecībā 50,4% saimniecību vadītāju ir vecāki par 55 gadiem. Lauku saimniecību vadītāju struktūra pēc vecuma un izglītības līmeņa rāda, ka tikai 26% ir speciālā lauksaimniecības izglītība (augstākā vai vidējā līmeņa) un tikai 23% no kopējo nodarbināto skaita ir vadītāji vecumā līdz 55 gadiem (54.attēls)

Novecojušas un neoptas meliorācijas sistēmas gan LIZ, gan meža zemēs. Latvijā meliorācijas sistēmas ir 2,1 milj. ha platībā, t.sk. 1,49 milj. ha LIZ un vairāk kā 0,5 milj. ha meža zemēs. Ar vaļējo grāvju tīklu meliorācija veikta 50% meža zemēs, un apmēram puse mežu platību cieš no pārlietu mitruma. Nepietiekama augsnes mitruma regulēšana traucē efektīvi izmantot resursus, veicina vērtīgu augšņu degradāciju, samazinās sugu daudzveidību, tādēļ nepieciešams veikt meliorācijas sistēmu pārbūvi, ņemot vērā ekonomiskos ieguvumus, vienlaikus ievērojot vides prasības. 2007.-2013.gadā meliorācijas sistēmu pārbūve un atjaunošana veikta ~3 000 km ūdensnoteku, kas ir ~5,6% no kopējā meliorācijas ūdensnoteku garuma (54 000 km), turklāt netika veiktas aktivitātes, kas skartu NATURA 2000 teritorijas.

3. Veicināt pārtikas preču aprites organizēšanu, tostarp lauksaimniecības produktu pārstrādi un tirdzniecību, dzīvnieku labturību un riska pārvaldību lauksaimniecībā

Nepietiekama kooperācija un sadarbība lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarēs, kas rada problēmas liela apjoma vienvērtīgas kvalitātes preču produkcijas partiju sagatavošanai. Mazajām saimniecībām nav ekonomiski izdevīgi attīstīt pirmapstrādi un uzglabāšanu, tāpēc nepieciešama kooperācija. 2011.g. valstī darbojās 115 LPKS (2012.g. kā atbilstīgas atzītas 48). Lielākais to skaits ir piena (29% no kopējā LPKS skaita) un graudu nozarē (35%). Savukārt pārējās lauksaimniecības nozarēs kooperācijaivēl ir neizmantots potenciāls. Ekonomiskās krīzes ietekmē, samazinājās kooperatīvo

sabiedrību apgrozījums, tomēr jau 2011.g. tas ir gandrīz sasniedzis pirmskrīzes apgrozījuma apjomu – 244,3 milj. EUR. (55.attēls)

Pārtikas nozares konkurētspēja ir vērtējama kā salīdzinoši zema. Salīdzinot konkurētspējas indeksus[44] Baltijas valstu pārstrādes sektoros, no 6 sektoriem 3 (piena, gaļas un graudu pārstrādē) Latvijas uzņēmumu konkurētspēja ir pēdējā vietā starp Baltijas valstīm, bet vienā ir identisks rādītājs ar Igauniju (dārzenu un augļu pārstrāde), abām valstīm atpaliekot no Lietuvas. Tikai 2 sektoros Baltijas valstu starpā Latvijas uzņēmumu konkurētspējai ir relatīvi labas pozīcijas – konditorejas produktu sektorā - 2. vieta, dzērienu sektorā pirmā.

Nepietiekami attīstīta bioloģiskās produkcijas pārstrāde un realizācija. Bioloģisko produktu īpatsvars kopējā l/s produkcijā nepārsniedz 3 - 8%, izņemot medus ražošanu, kur tas 2009. un 2010.g. attiecīgi bija 17,7% un 20,9%. Vēl joprojām no visas Latvijā bioloģiski saražotās produkcijas tikai mazākā daļa nonāk tirgū, un tikai 20-40% no tās tiek pārdota kā bioloģiskā produkcija, lielākā daļa tiek izlietota saimniecībās lopbarībai un pašpatēriņam. Visvairāk kā bioloģiskā produkcija tiek pārdota bioloģiski saražotā gaļa – 41,8%, medus – 39,5%, augļi un ogas - 32,4%, kā arī piens - 31,6%, bet vismazāk dārzenus – 19,6% (56.attēls), kas norāda uz nepieciešamību veicināt bioloģiskās produkcijas tirgus pieejamību, t.sk. pārstrādi.

Nepietiekoši attīstīta horizontālā un vertikālā sadarbība (starp pārstrādes uzņēmumiem, lauksaimniecības un mežsaimniecības produkcijas ražotājiem un mazumtirgotājiem).

Lauksaimniekiem trūkst finansējuma vai iespējas saņemt komercbanku aizdevumu savas darbības atjaunošanai vai restrukturizācijai epizootiju vai epifitotiju gadījumos, kad saimniecība ir spiesta būtiski ierobežot savu ražošanu vai pat likvidēt ganāmpulku vai stādījumus.

Nelabvēlīgi klimatiskie apstākļi rada lauksaimniekiem būtiskus zaudējumus un lauksaimniekiem trūkst brīvo līdzekļu šo zaudējumu seku noveršanai. Ir nepieciešams atbalsts apdrošināšanas polišu iegādei, it īpaši vasarāju apdrošināšanai, kad pavasarī brīvie līdzekļi ir ieguldīti vasarāju sējumos, bet polišu iegāde lauksaimniekiem ir dārga vai pat neiespējama. Pastāv risks zaudēt lielu daļu plānoto ienākumu nelabvēlīgu dabas apstākļu, augu slimību vai dzīvnieku bojāejas rezultātā.

4. Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību

Būtiskas klimatisko un lauksaimniecisko apstākļu, tsk. augsnes auglības, atšķirības Latvijas teritorijā. 180-190 dienu īss veģetācijas periods, kas būtiski ietekmē zemes izmantošanu, turklāt kultūraugiem kā nevēlama parādība pavasarī un rudenī vērojamas salnas, kad temperatūra noslīd zem 00C. Ziemāju kultūrām riska faktors var būt stiprs kailsals, biežie atkušņi, kas mijas ar spēcīgu salu, kā arī izsušana zem biezas sniega kārtas uz nesasalušas augsnes. [45] 57% Latvijas teritorijas augsnes auglības līmenis ir zemāks par 38 ballēm, kas, ņemot vērā klimatiskos apstākļus, tiek uzskatīts par minimālo auglības līmeni attiecībā uz LIZ, lai varētu nodrošināt komerciāli dzīvotspējīgu lauksaimniecību. Klimatu būtiski ietekmē reljefa lielformas. Augstienēs, sevišķi Vidzemes augstienē, atšķirībā no līdzenumiem, raksturīga zemāka temperatūra, īsāks bezsala periods, lielāks mitrums un mākoņainums, ilgstošāka sniega sega.

Nepietiekami attīstīta meža ugunsnovērošanas sistēma (nepieciešama esošās uguns novērošanas sistēmas - torņu pārbūve un uzlabošana, aprīkojot tos ar attālinātās novērošanas iekārtām) ierobežo operatīvu meža ugunsgrēku atklāšanu jebkuros laika apstākļos visā diennakts laikā un savlaicīgu to

likvidāciju. Paaugstinātas bīstamības mežaudzes Latvijā aizņem 23% no kopējās meža platības. Biežākās meža ugunsgrēku izcelšanās vietas ir ap lielākajām pilsētām.(57.; 58. attēls)

5. Veicināt resursu efektīvu izmantošanu un atbalsīt pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarēs

No LIZ kopplatības vairāk nekā 300 tūkst. ha netiek koptas vai ir aizaugušas, samazinot bioloģisko daudzveidību, un atklātu, Latvijai raksturīgu lauku ainavu. Pamatojoties uz pētījumu[46], 2011.gadā no šīs LIZ lauku blokos 260,4 tūkst. ha ir nekopti, bet 41,7 tūkst. ha ir aizauguši ar krūmiem un kokiem - kopumā neizmantoti 302,1 tūkst. ha LIZ (t.sk. 103,4 tūkst. ha meliorētas zemes) un pārsvarā šī zeme atrodas platībās līdz 50 ha.

Lauksaimniecība ir trešais svarīgākais SEG emisiju avots ar 20% emisijām no kopējām valsts emisijām, un nākotnē, sagaidot l/s, kā arī pārtikas rūpniecības straujāku attīstību, tiek prognozēta SEG emisiju paaugstināšanās (12.;13.; 14. attēls), tādēļ lauku saimniecībām un pārtikas ražošanas uzņēmumiem nepieciešams sniegt investīciju atbalstu modernu, standartiem atbilstošu un energoresursus taupošu,SEG emisiju un amonjaka noplūdes samazinošu tehnoloģiju ieviešanai, t.sk. tādu tehnoloģiju, kas ražo enerģiju no atjaunojamajiem energoresursiem.

Lielā daļā privāto mežu nenotiek meža apsaimniekošanas plānošana, jaunaudžu retināšana joprojām nenotiek pietiekamā apjomā un kvalitātē, lai gan privātajos mežos pa gadiem tā pakāpeniski palielinās (59.attēls), LAP 2007.-2013. pasākumi ir būtiski palielinājuši jaunaudžu retināšanas apjomu privātos mežos – kopš 2005.gada 3,5 reizes. Tomēr joprojām ievērojamā daļā privāto mežu iespējamās darbības, kas ilgtermiņā dod ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanā un bez atbalsta netiek veiktas.

Zemas meža zemes produktivitātes un mežaudžu ražības rezultātā **netiek pilnībā izmantots meža potenciāls CO2 piesaistei**. Lai uzlabotu mežaudžu stabilitāti, struktūru un pielāgošanās spēju iespējamām klimata pārmaiņām atbalstāmi ieguldījumi kvalitatīvāku, produktīvāku un noturīgāku mežaudžu veidošanai, tā palielinot CO2 piesaisti un samazinot kopējo emisiju.

Šobrīd izveidojies salīdzinoši liels pieaugušu un strauji novecojošu mežaudžu īpatsvars. Latvijā SEG piesaistei ir tendence samazināties. Sevišķi izteikti šī problēma ir **privātajos mežos, kuros ir salīdzinoši liels pieaugušu un brūkošu baltalkšņa atvasāju audžu īpatsvars** Meža īpašnieki bieži vien tās neapsaimnieko, tāpēc ar atbalsta pasākumiem iespējams veicināt to aizstāšanu ar stabilākām mežaudzēm, kas dod lielāku un ilglaicīgāku ieguldījumu CO2 piesaistē.

6. Veicināt sociālo iekļautību, nabadzības mazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos

Latvijas lauku teritorijā ir vērojama izteikta apdzīvotības blīvuma samazināšanās (trešais zemākais rādītājs starp ES valstīm), it īpaši attālinoties no galvaspilsētas un virzienā uz austrumiem, kā arī vairākas vietās Kurzemē (mazāks par 10 cilv./km2 salīdzinot ar Pierīgu: 50 līdz 100 un vairāk cilv./km2). (60.attēls).

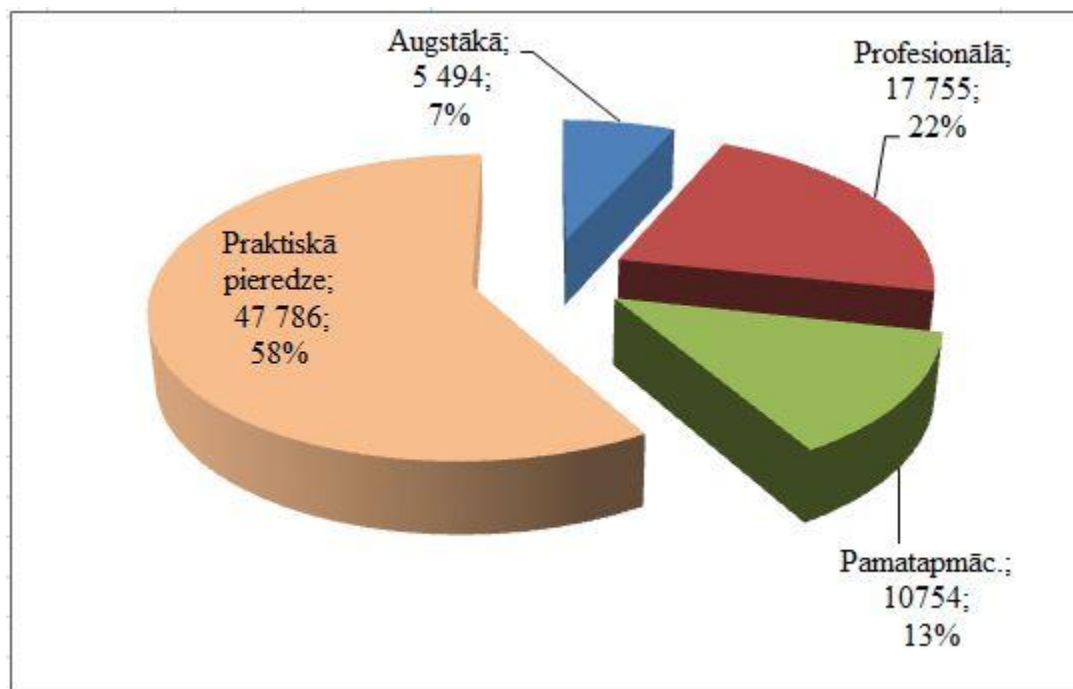
Latvijas lauku reģionos (NUTS 3) IKP uz vienu iedzīvotāju salīdzinājumā ar ES vidējiem rādītājiem ir salīdzinoši ļoti zems: 14-20% no ES-27 vidējā. Lauku novados ir ievērojami zemāka ekonomiskā aktivitāte salīdzinot ar republikas pilsētām - ekonomiski aktīvo komersantu un komercsabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotājiem ir tikai 65%, valstī augstākie bezdarba rādītāji (61.attēls)

un ievērojami zemāki mājsaimniecību rīcībā esošie ienākumi uz vienu personu - par 22,7% mazāk salīdzinot ar pilsētām.

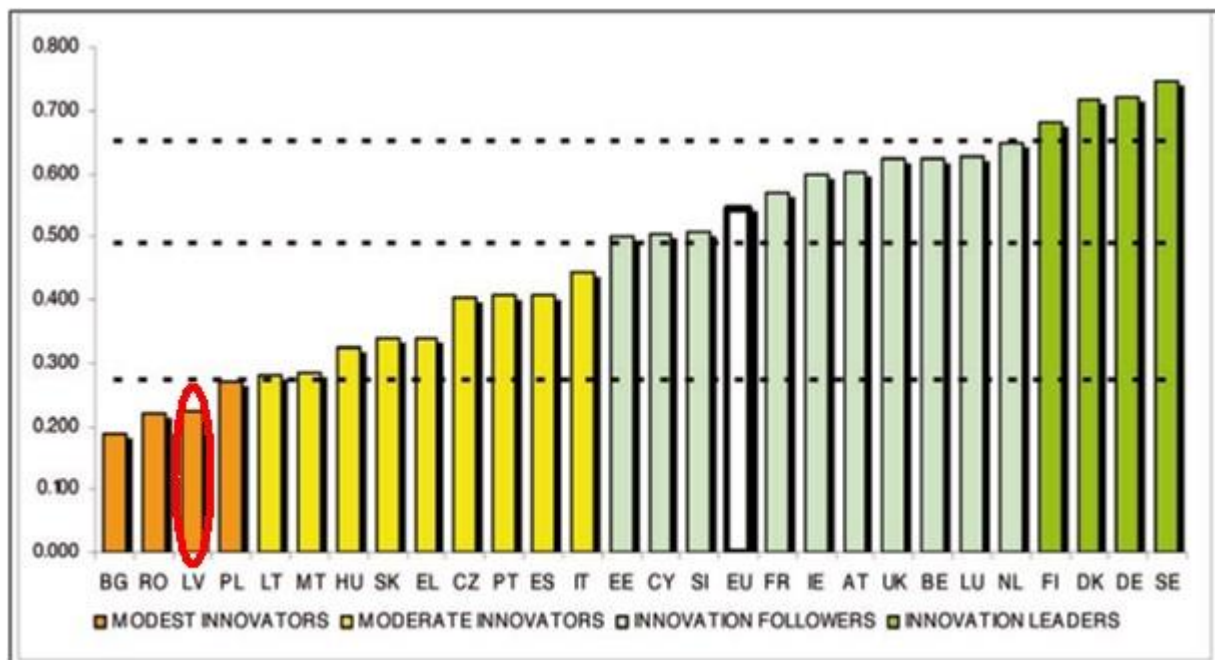
Lauku reģioni (NUTS 3) daudz mazāk piesaista nefinanšu investīcijas (tikai 8-16% no kopējā apjoma, salīdzinoši Rīgas reģ. – 43%), kas rada grūtības piesaistīt investorus, uzlabot pašvaldību infrastruktūru.

Lauku teritorijā ir **vāji attīstīta un nekopta infrastruktūra**, kas cēlonis nepietiekamai attīstībai - 2011.gadā 39% no autoceļu ar grants segumu un vairāk nekā 27% autoceļu ar melno segumu ir klasificējami kā sabrukuši, ar katru gadu šādu ceļu garums pieaug. (6.tabula.) Saimniecību un uzņēmumu sekmīgu darbību kavē kvalitatīvu pievadceļu (t.sk. dzelzceļa pievadu), ražošanas laukumu trūkums.

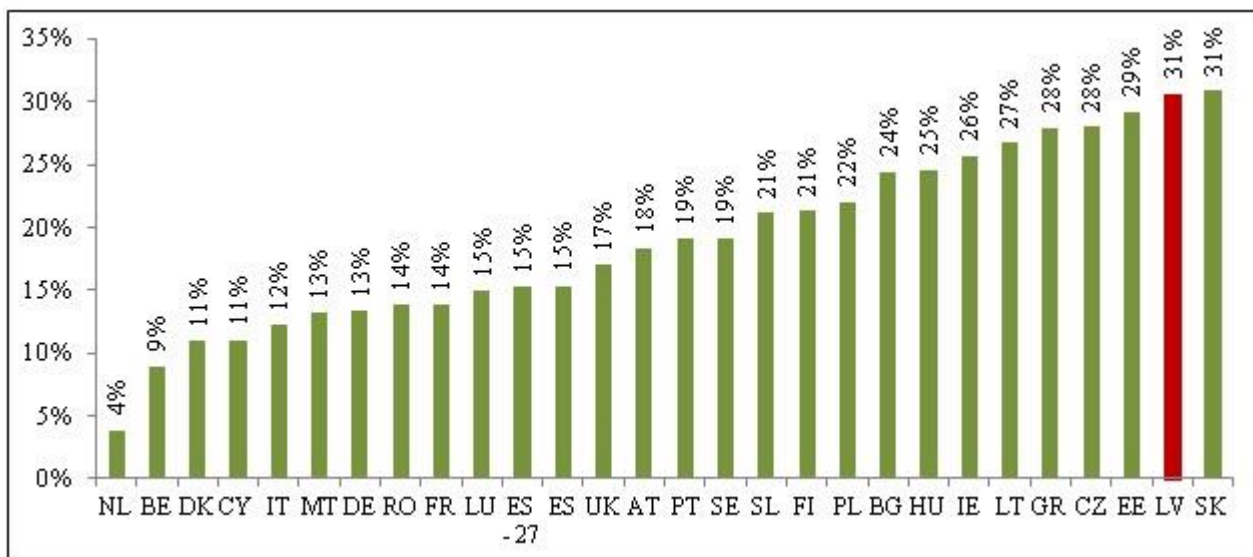
Iedzīvotāju vecuma struktūrā lauku novados (LAU 2) ir zemākais iedzīvotāju īpatsvars darbaspējas vecumā, un augstākais pensijas vecumā, salīdzinot ar reģionālajiem attīstības centriem. Mazākais iedzīvotāju īpatsvars līdz darbaspējas vecumam dzīvo gan lauku novados (13,3%), gan republikas pilsētās (13,4%). Savukārt Pierīgas novados (LAU 2) ir augsts īpatsvars iedzīvotājiem līdz darbaspējas vecumam un zemākais pensijas vecuma iedzīvotāju īpatsvars.

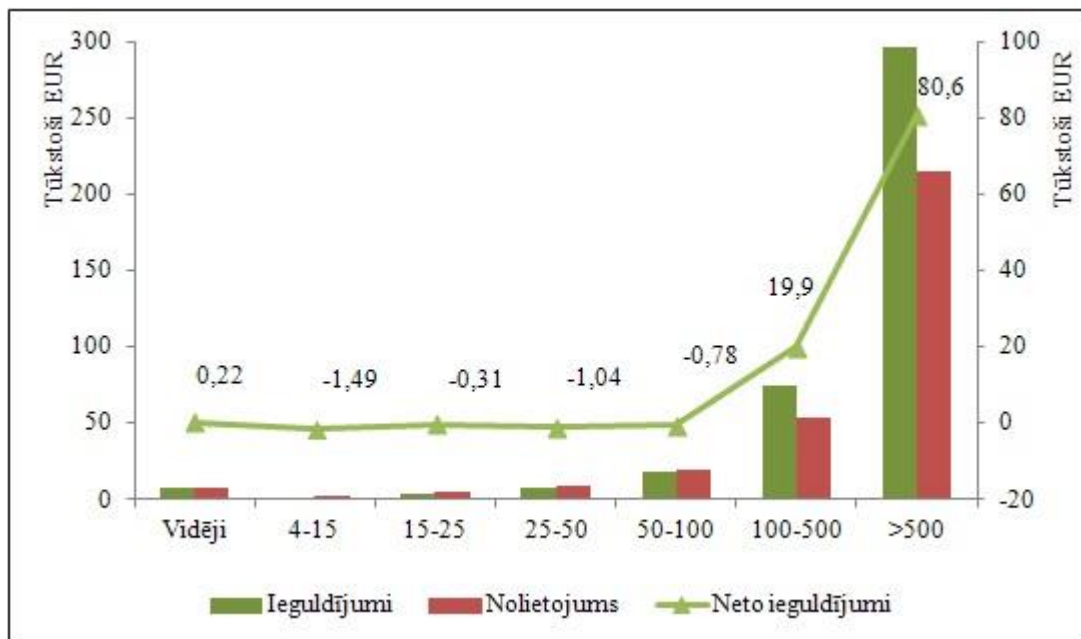
47.attēls. Lauku saimniecību vadītāju lauksaimnieciskā izglītība 2010.gadā. Avots: CSP

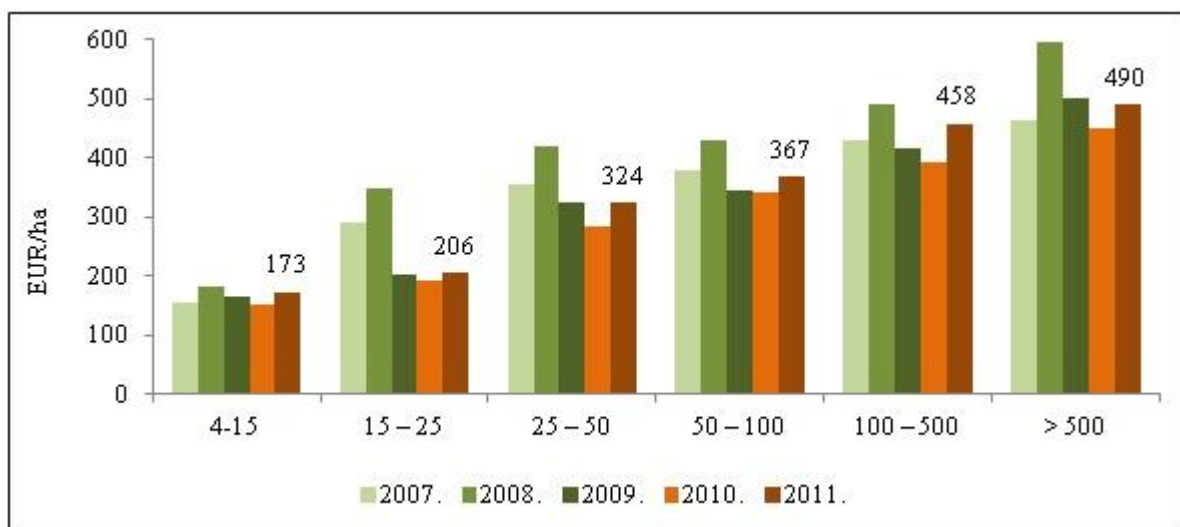
48.attēls. ES dalībvalstu rezultāti inovācijā, izvērtējot pēc 24 kritērijiem. Avots: Innovation Union Scoreboard 2013 [42]

49.attēls. Eiropas Savienības atbalsta daļa lauksaimniecības produkcijas izlaides vērtībā, % Eiropas Savienības dalībvalstīs 2011.gadā. Avots: Z Eurostat un EK datiem

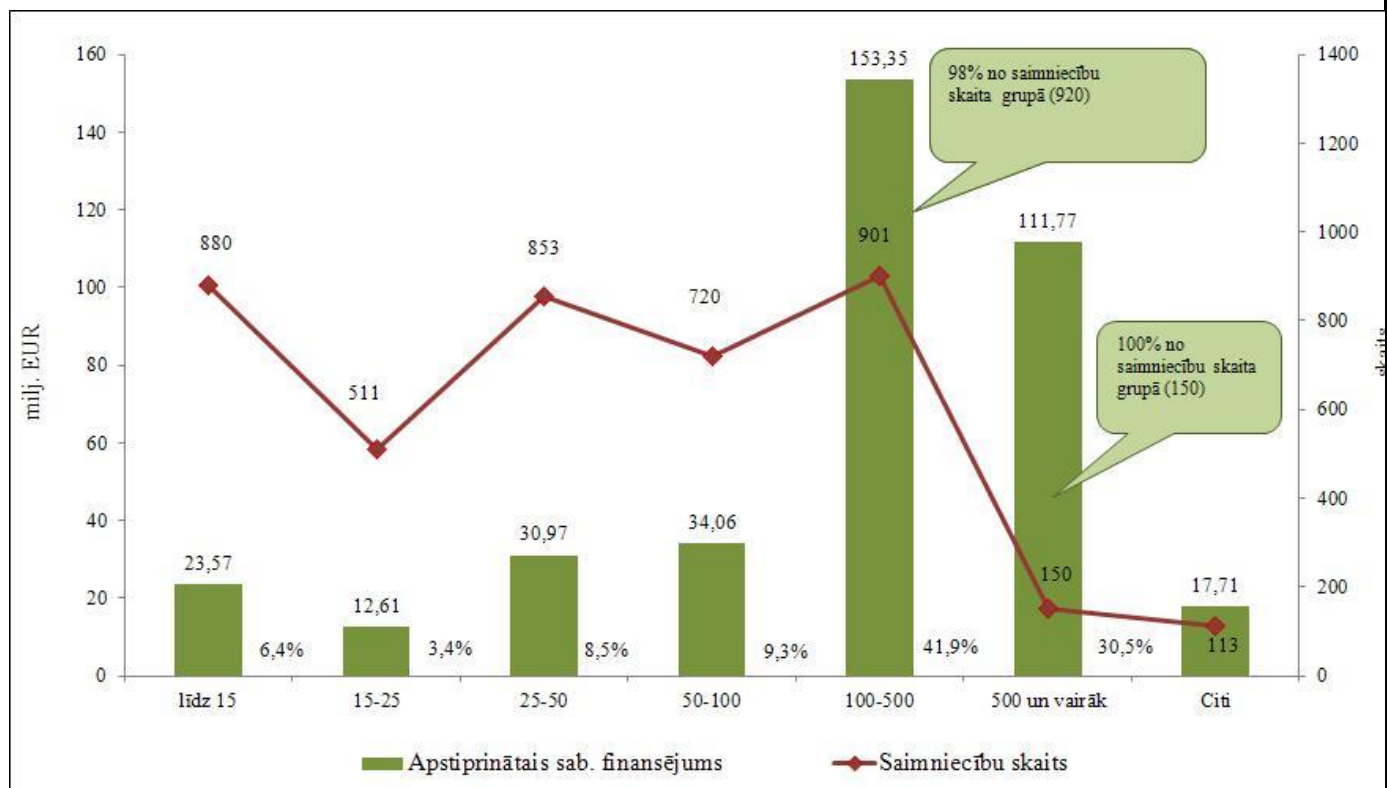
50.attēls Lauku saimniecību ieguldījumi un nolietojums ekonomiskā lieluma grupās (ELK '000 EUR) 2010.gadā, tūkst. EUR. Avots: SUD

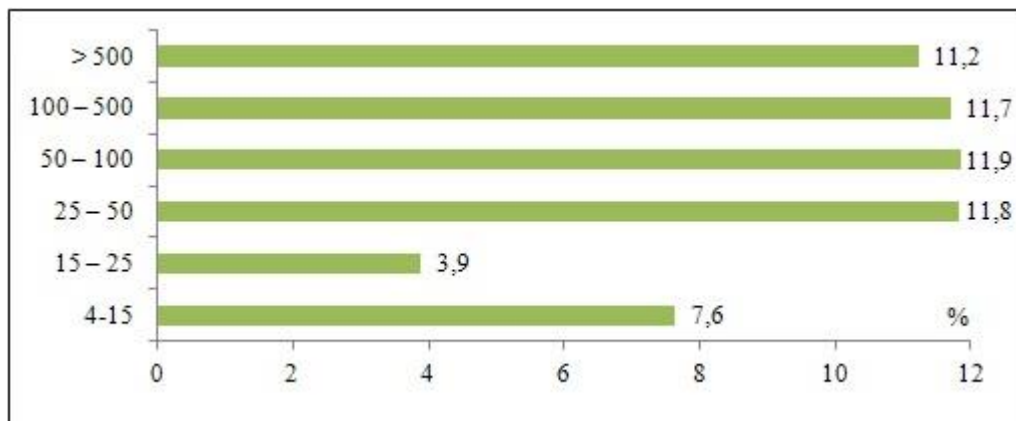
51.attēls. Ilgtermiņa ieguldījumi tehnikā un iekārtās uz vienu ha LIZ vidēji vienā saimniecībā, sadalījumā pa saimniecību lieluma grupām (ELK '000 EUR) 2007. -2011.gadā. Avots: SUDAT

Ekonomiskā lieluma klases (ELK), tūkst. EUR	Dzīvnieku skaits nosacītajās mājlopu vienībās, LLV	Novietņu izmantotā platība, kopā, m ²	Novietņu izmantotā platība uz 1 LLV, m ²	No 1991.-2010.g. celto novietņu īpatsvars, %	No 1991.g. rekonstruēto novietņu īpatsvars
līdz 3,9	46 429	1 387 465	29,9	11%	28%
4,0-14,9	80 625	1 131 326	14	18%	37%
15,0-24,9	36 639	364 037	9,9	25%	39%
25,0-49,9	47 732	482 024	10,1	27%	40%
50,0-99,9	41 616	420 222	10,1	30%	36%
100,0-499,9	67 464	678 866	10,1	27%	35%
vairāk par 500,0	154 121	995 582	6,5	20%	58%
Kopā	474 626	5 459 522	11,5	20%	39%

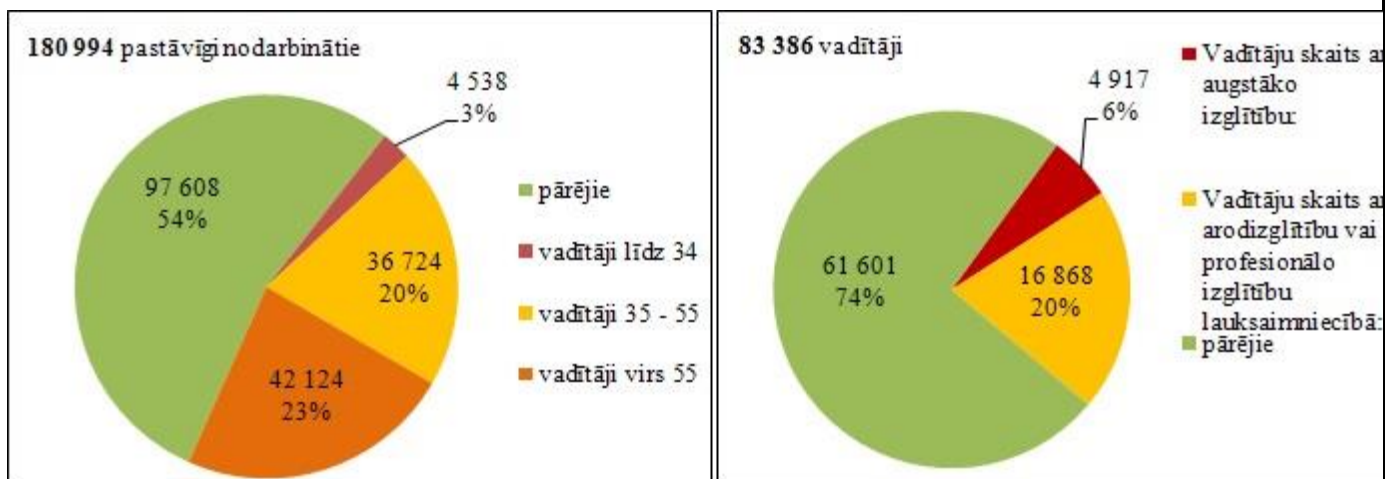
5.tabula. Nodrošinājums ar dzīvnieku novietnēm, no jauna uzcelto un rekonstruēto novietņu īpatsvars saimniecību lieluma grupā s 2010.gadā. [43] CSP lauksaimniecības skaitīšanas rezultāti 2010.g.

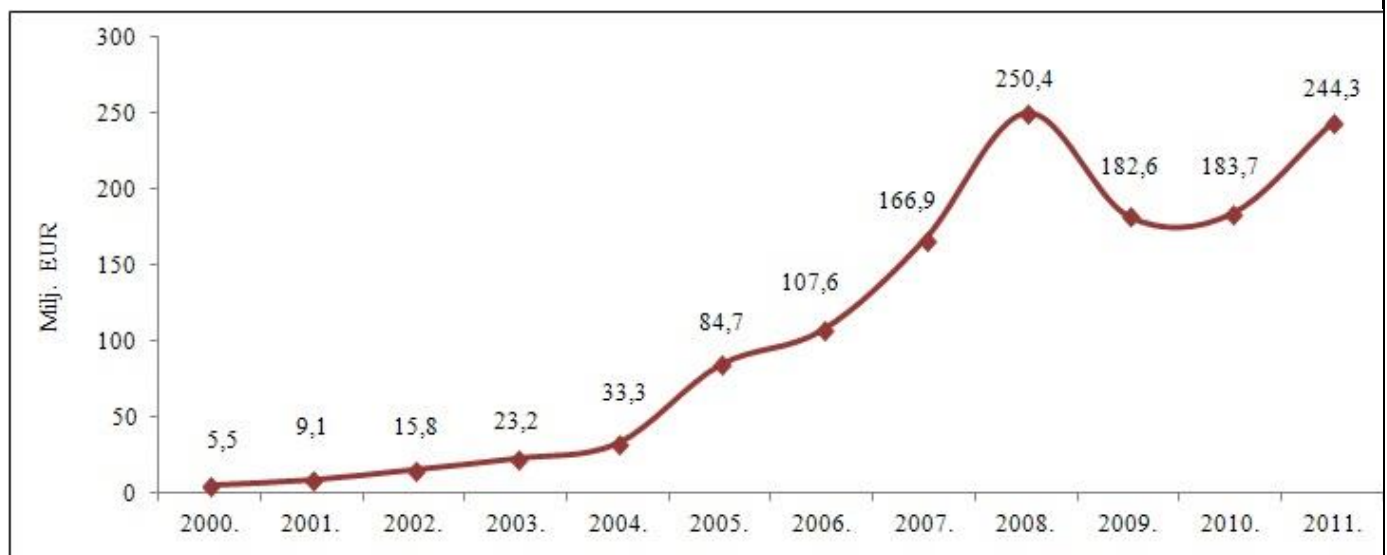
52.attēls. Pasākumā "Lauku saimniecību modernizācija" 2007.-2012. atbalsta saņēmēju skaits sadalījumā pa saimniecību lieluma grupām (S EUR) un apstiprinātais finansējums, milj. EUR. Avots: ZM pēc LAD datiem

53.attēls. Atbalsts investīcijām pret saimniecību neto apgrozījumu, %, 2011.gadā, sadalījumā pa saimniecību lieluma grupām (EL K '000 EUR). SUDAT

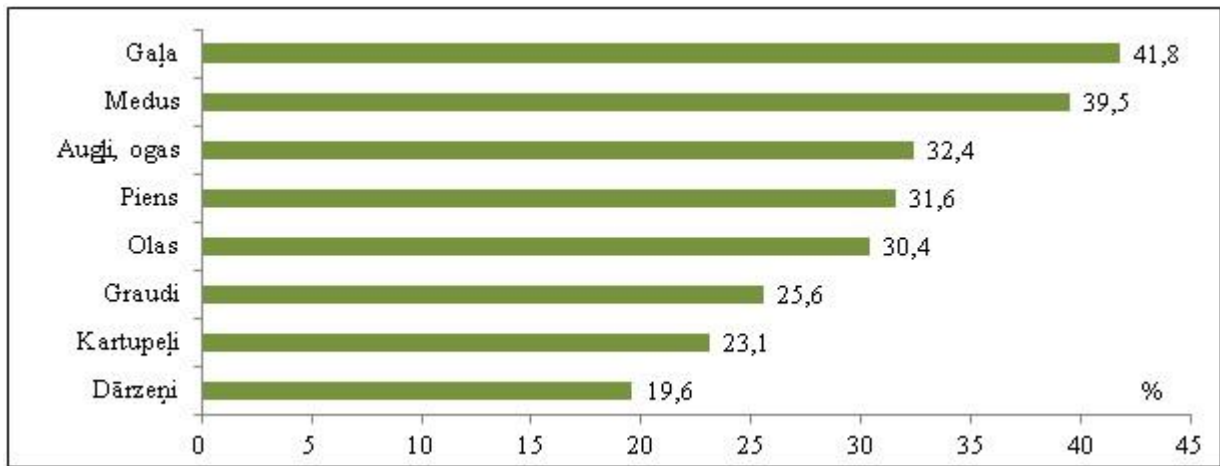

54.attēls. Lauksaimniecībā pastāvīgi nodarbināto (181 tūkst.) sadalījums pa vecuma grupām un saimniecību vadītāju (83,4 tūkst.) sadalījums izglītības līmeņa 2010.gadā. Avots: CSP, Lauksaimniecības skaitīšanas dati 2010.gadā

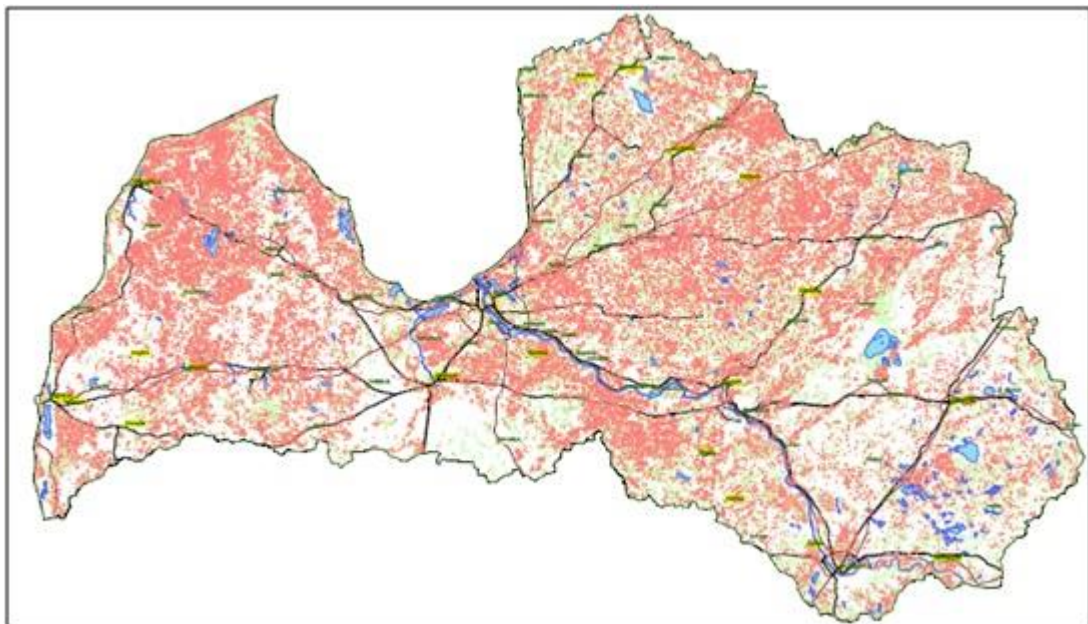

55.attēls. Kooperatīvu apgrozījums 2011.gadā, milj. EUR. Avots: LLKA

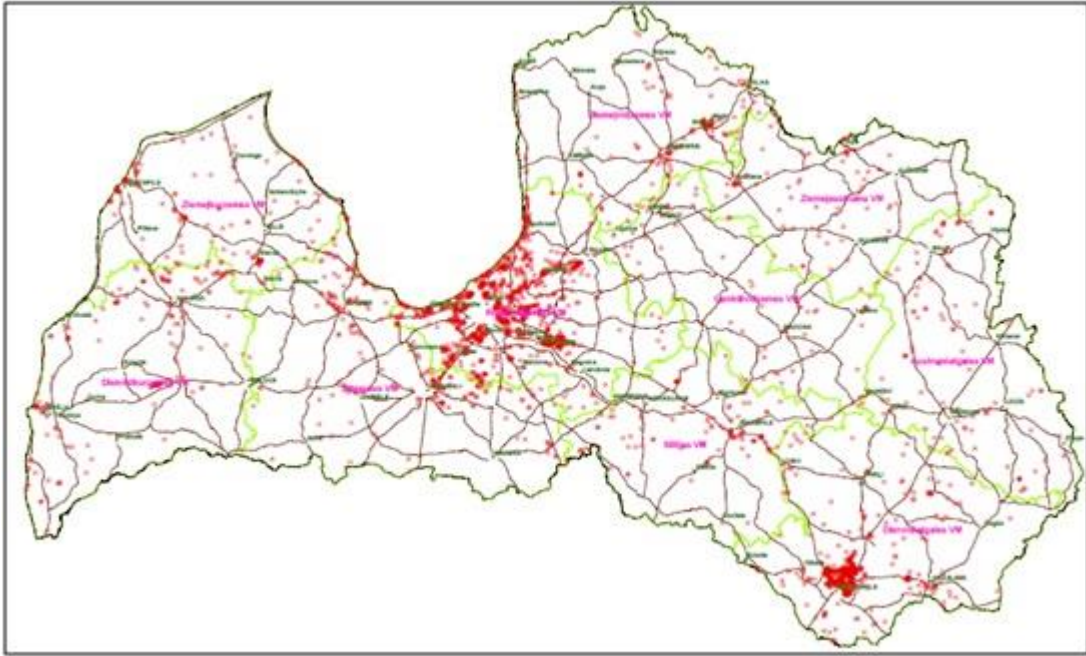

56. attēls. Produkcijas īpatsvars no saražotās bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas, kas pārdota kā bioloģiskā produkcija 2011. gadā,%. Avots: Valsts meža dienests

57. attēls. Paaugstinātas bīstamības mežaudzes. Avots: Valsts meža dienests

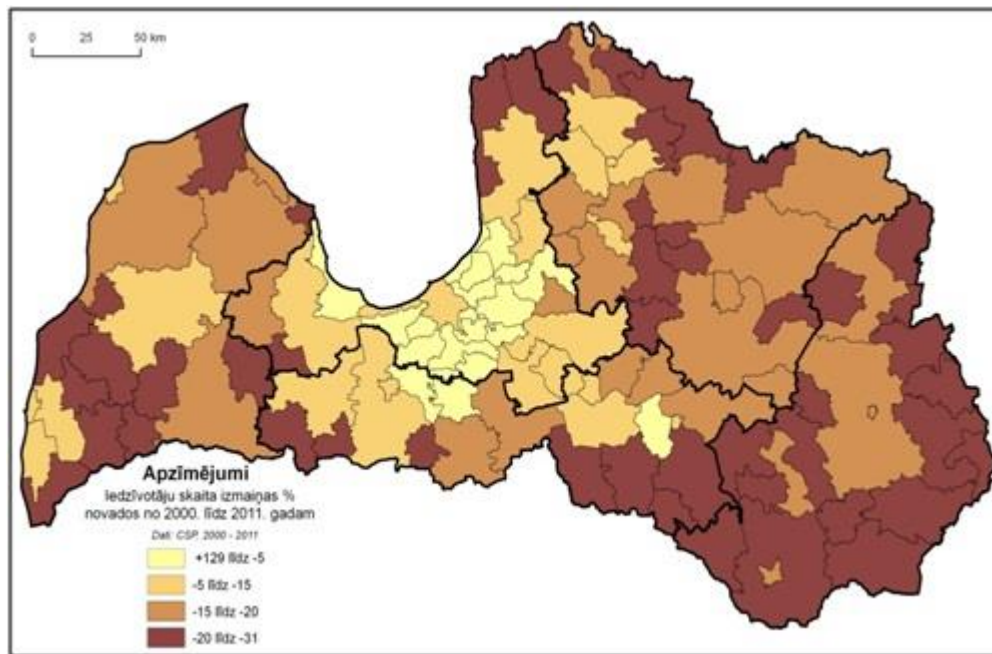

58.attēls. Biežākās meža ugunsgrēku izcelšanās vietas 2006.-2011.gadā. Avots: Valsts meža dienests

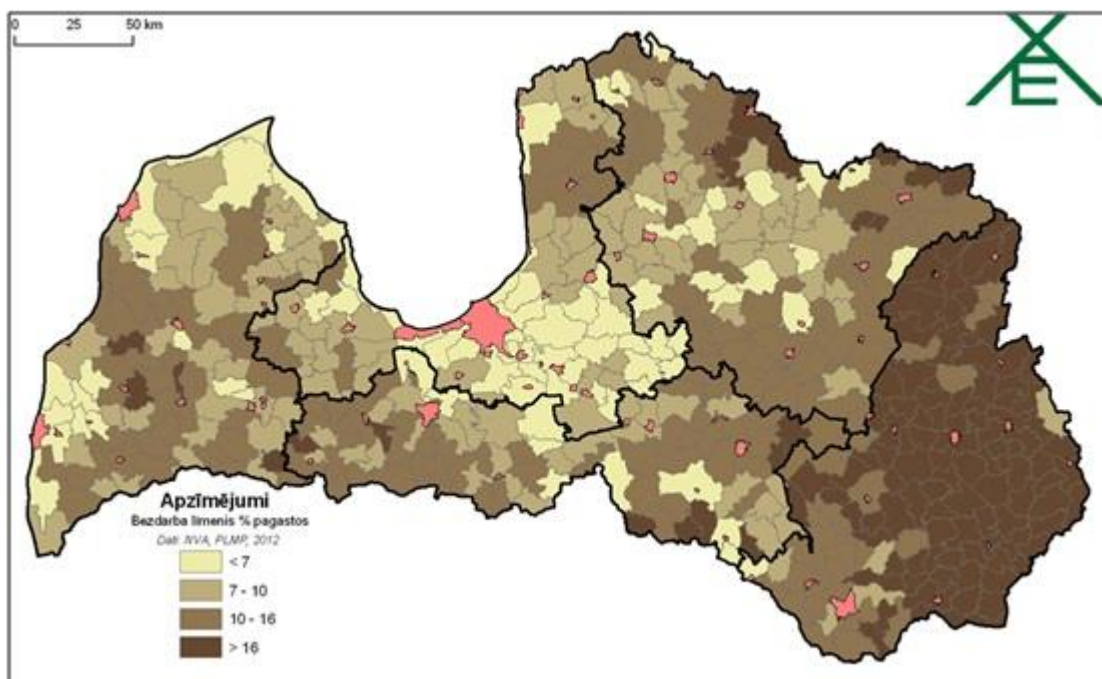

59.attēls. Jaunaudžu kopšana. Avots: VMD

60.attēls. Iedzīvotāju skaita izmaiņas % Latvijas novados no 2000. līdz 2011.gadam. Avots: LVAEI pēc CSP datiem

61.attēls Bezdarba līmenis pagastos 2011.gada beigās (% pret darbspējīgo iedzīvotāju skaitu). Avots: NVA un PMLP

Autoceļu seguma stāvoklis pēc vizuālā vērtējuma	Galvenie autoceļi		Reģionālie autoceļi		Vietējie autoceļi		No kopējā garuma	
	Melnais segums	Grants segums	Melnais segums	Grants segums	Melnais segums	Grants segums	Melnais segums	Grants segums
Ļoti labs	17,5	x	5,4	x	7,3	x	8,5	x
Labs	15,4	x	17,5	16,7	14,6	9,3	16,2	10
Apmierinošs	19	x	22,7	40,7	30,8	51,7	24,5	50,6
Slikts	27,4	x	21,5	42,6	24,5	39	23,6	39,4
Ļoti slikts	20,7	x	32,8	x	22,9	x	27,3	x

6.tabula. Latvijas autoceļu stāvoklis 2011.gadā, % no kopējā garuma. Avots: VAS „Latvijas valsts ceļi”

4.1.4. Plānošanas jomā apzinātās iespējas

1. Veicināt zināšanu pārnesi un inovācijas lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un lauku apvidos

Lauksaimniecības un mežsaimniecības produkcijas **ražošanas pašizmaksas samazināšana, paaugstinot saimniecību vadītāju un darbinieku izglītības līmeni** un darba ražīgumu saimniecībās.

Konsultāciju dienestu un to konsultantu kapacitātes stiprināšana, papildinot zināšanās saistībā ar nākotnes Kopējās lauksaimniecības politikas pēc 2020. gada izaicinājumiem, tai skaitā piesaistot ārvalstu ekspertus.

Latvijā ir visi **priekšnoteikumi ilgtspējīgai un produktīvai meža un lauksaimniecības zemju apsaimniekošanai** – atbilstošs klimats, zemes resursi, teorētiskās zināšanas[47], tomēr **netiek pilnībā izmantots Latvijas zinātnes potenciāls** mežsaimniecības un lauksaimniecības efektivitātes paaugstināšanā un zināšanu pārnesi visos darbības posmos.

Zinātnes sasniegumu īstenošana praksē, veicinot jaunu tehnoloģiju, sadarbības formu un inovāciju ieviešanu ražošanā, paaugstinās uzņēmumu konkurētspēju lauksaimniecības, mežsaimniecības un pārtikas ražošanas nozarēs.

Vietējo augu ģenētisko resursu izpēte un novērtēšana dos iespēju tos racionāli un mērķtiecīgi izmantot selekcijas programmās jaunu inovatīvu šķirņu radīšanā un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā.

2. Uzlabot lauku saimniecību dzīvotspēju un visu lauksaimniecības veidu konkurētspēju visos reģionos un veicināt inovatīvas saimniecību tehnoloģijas un ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu

Lieli zemes un koksnes resursi, klimats un teorētiskās zināšanas ir potenciāls lauksaimniecības un mežsaimniecības ilgtspējīgai un produktīvai attīstībai.

Šobrīd **neizmanto LIZ platību atgūšana** ražošanas vajadzībām un produkcijas apjoma palielināšanai. Kopumā neizmantoti un nekopti ir 302,1 tūkst. ha LIZ (t.sk. 103,4 tūkst. meliorētas zemes), un pārsvarā visa šī neizmantotā zeme aizņem platības līdz 50 ha.

Mazo un vidējo saimniecību modernizācija palielinās to konkurētspēju un ienākumus. Kopumā dažādās saimniecību grupās būtiski atšķiras saimniekošanas apjoms, tāpēc daļai saimniecību (it īpaši mazo un daļēji arī vidējo grupā) nav iespējams iegūt pietiekamu pievienoto vērtību, lai nodrošinātu turpmāku izaugsmi. Tā rezultātā daļā saimniecību ražošanas apjoms samazinās, to resursi (tajā skaitā zeme, darbaspēks) netiek pietiekami izmantoti un nenotiek arī šo saimniecību pamatlīdzekļu atjaunošana un modernizācija, kā arī ilgtspējīga attīstība. Tieši šīm saimniecībām nākamajā plānošanas periodā nepieciešams vislielākais atbalsts gan investīcijām, gan kooperācijai un sadarbībai, gan apmācībai un konsultācijām. (27.attēls)

3. Veicināt pārtikas preču aprites organizēšanu, tostarp lauksaimniecības produktu pārstrādi un tirdzniecību, dzīvnieku labturību un riska pārvaldību lauksaimniecībā

Kooperācijas attīstība dod iespējas nodrošināt liela apjoma vienveidīgas kvalitātes preču produkciju vietējam un eksporta tirgum. Privāto meža īpašnieku kooperācijas attīstība veicinās meža apsaimniekošanas efektivitāti. Pirmie divi meža pakalpojumu kooperatīvi savu darbību uzsāka 2012. gadā un četri 2013. gadā.

Ražotāju un pārstrādes uzņēmumu **sadarbība veicinās augstas kvalitātes produktu ražošanu.** Kopējā pārtikas preču ārējās tirdzniecības bilance saskaņā ar COMEXT datiem Latvijai arvien ir negatīva (-56,47 milj. EUR 2011.gadā), galvenokārt tādēļ, ka eksporta un arī kopumā pārtikas sektora struktūrā dominē zemas pievienotās vērtības produkti. Tomēr vērā ņemami ir tas, ka negatīvais saldo pēdējos trīs gados (no 2009.gada) ir palielinājies par četrām reizēm. Uzņēmumu sadarbība eksporta produktu attīstīšanā, kā arī inovatīvu produktu izstrāde un ražošana varētu sekmēt Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu eksporta apjoma straujāku pieaugumu, kā arī stabilizēt tirgus pozīcijas gan iekšējā, gan ārējā tirgū.

Uzņēmumu tālāka koncentrācija un specializācija eksporta apjoma koncentrēšanai un tirgus varas stiprināšanai. Jaunu eksporta tirgu apguve, eksporta produkcijas sortimenta diversifikācija esošajos tirgos. Lai sekmīgi konkurētu tirgū, uzņēmumiem jāorientējas uz eksportspējīgu, inovatīvu augstas pievienotās vērtības produktu ražošanu, jo iekšējā tirgus pieprasījums ir ļoti ierobežots. Tas nozīmē, ka ražošanas efektivitātes paaugstināšanai un augstas pievienotās vērtības produktu ražošanai un attīstībai nākotnē varētu būt izšķiroša nozīme, bet tam ir nepieciešamas investīcijas jaunās iekārtās (piemēram, lai ražotu produkciju ar ilgāku realizācijas termiņu, atšķirīgu iepakojumu, atsevišķas līnijas bioloģiskās produkcijas ražošanai u.c.).

Pieaugošs pieprasījums pēc bioloģiski ražotiem un jauniem produktiem ar augstāku pievienoto vērtību ES un vietējā tirgū ir iespēja palielināt šo produktu īpatsvaru, kā arī attīstīt bioloģisko produktu pārstrādi un realizācijas tīklus. Lai gan bioloģiski ražotās lauksaimniecības produkcijas apjoms arvien pieaug un pamazām attīstās arī šo produktu pārstrāde, esošais ražošanas apjoms, kā arī pārstrādes un pārdošanas sistēmu attīstības temps nespēj apmierināt patērētāju pieprasījumu. Tas uzskatāmi liecina par to, ka Latvijā ir neaizpildīta tirgus niša bioloģiski ražotas pārtikas jomā[48].

„Īso” pārtikas ķēžu (ĪPPK) attīstība palielinās mazo saimniecību saražotās produkcijas realizācijas apjomu vietējās teritorijās. ĪPPK attīstība, t.sk. izmantojot LEADER pieeju, ir arī viens no risinājumiem mazo zemnieku saimniecību ilgtspējīgai attīstībai un izdzīvošanai. Lielai daļai šo mazo saimniecību ir problēmas realizēt savu produkciju, jo tām ir sarežģīti iekļauties lielajās pārtikas piegādes ķēdēs un loģistikas sistēmās, tāpēc šīs saimniecības savas produkcijas noieta tirgu meklē ar ĪPPK palīdzību, t.sk. izveidojot vai labiekārtojot tiešās tirdzniecības vietas arī pilsētās, kas ir ārpus lauku teritorijas, tā nodrošinot savu pastāvēšanu un attīstību.

Netradicionālo nozaru un „nišas” produktu ražošanas attīstība ir iespēja gūt papildu ienākumus. Aizvien lielāku nozīmi lauksaimniecības produktu pārstrādē ieņem mājražotāji, kas tirgū piedāvā arī plašu klāstu „nišas” produktu. Tā uz 2008.gada sākumu PVD bija reģistrēti 309 mājražotāji, bet 2012.gada sākumā – 934 mājražotāji (420 dzīvnieku izcelsmes un 514 augu izcelsmes produkcijai).

4. Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību

Latvijas tipiskās **mozaīkveida ainavas ir potenciāls rekreācijai, lauku tūrismam**. Latvijai kopumā raksturīga mozaīkveida ainava (*41.attēls*) (izņemot Zemgales līdzenumu), kurā ir liela bioloģiskā daudzveidība, un tā arī asociējas ar tradicionālo Latvijas ainavu. Atbilstoši apsaimniekojot esošos bioloģiski vērtīgos zālājus un Eiropas nozīmes biotopus un dzīvotnes, ir iespējams veicināt to saglabāšanu un bioloģiskās daudzveidības kvalitātes uzlabošanu.

Saglabājot meža bioloģisko daudzveidību, tiks paaugstināta meža produktivitāte un dzīvotspēja.

5. Veicināt resursu efektīvu izmantošanu un atbalsēt pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarēs

Saimniecību tehnoloģisko paņēmienu maiņa pret videi draudzīgākām augsnes apstrādes un kūtsmēsļu apsaimniekošanas metodēm sekmēs klimata pārmaiņu risku mazināšanu, papildus izmantojot lauksaimnieciskajā ražošanā un pārstrādē radušos atlikumproduktus enerģijas ražošanā. Siltumnīcas efektu izraisošo gāzu izmeši no viena hektāra bioloģiskajā lauksaimniecībā ir par 32% mazāki nekā lauksaimniecībā, kurā izmanto minerālmēslus, un par 35–37% mazāki nekā konvencionālajās kūtsmēslus izmantojošās saimniecībās. Tas saistīts ar to, ka bioloģiskajā lauksaimniecībā labākas augsnes auglības un paaugstināta humusa sastāva dēļ augsnē atgriežas par 12–15% vairāk oglekļa dioksīda nekā minerālmēslus izmantojošā lauksaimniecībā [49].

Palielinoties lauksaimniecības produktu un pārtikas ražošanas apjomiem, līdztekus palielinās arī to blakusproduktu un atlieku apjomi, kurus iespējams efektīvi izmantot bioekonomikā.

Pārmitrās zemēs augu veģetācija samazinās, t.sk. samazinās CO₂ piesaiste, vai sākas augu daļu atmiršana. Meliorācijas pārbūve un atjaunošana nodrošina, ka oglekļa piesaiste nesamazinās, saglabājot augu veģetācijai normālu mitruma režīmu augsnē. Labi drenētas un aerētas augsnes nodrošina oglekļa līdzsvaru, kuru nodrošina normāla augu elpošana un fotosintēze. Racionāli izmantojot zemes resursus un uzlabojot mežaudžu noturību un pielāgošanās spēju iespējamām klimata pārmaiņām nākotnē, tiek veicināta oglekļa uzglabāšanās un piesaiste mežsaimniecībā.

6. Veicināt sociālo iekļautību, nabadzības mazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos

Sakopta lauku vide, kultūras un vēstures mantojums, lauku ēdiens un veselīgi pārtikas produkti rada **iespējas lauku tūrisma un mazās uzņēmējdarbības tālākai attīstībai** un konkurētspējai lauku teritorijās.

Palielinoties iedzīvotāju labklājības līmenim, **palielinās arī sabiedrības pieprasījums pēc apkārtējās vides kā dzīves un rekreācijas telpas kvalitātes**. Pēc 2011.gadā veiktajiem lauku tūrisma uzņēmēju aptaujas datiem, papildus naktsmītnēm pieprasītākie lauku tūrisma pakalpojumi ir ēdināšana, pirts, pirtnieka pakalpojumi, kāzu un citu svinību apkalpošana, laivu noma un makšķerēšana, SPA un masāža, dabas tūrisms, velomaršruti un saistītie pakalpojumi, ekskursijas pa apkārtni.

LEADER pieejas izmantošana ir ievērojams, taču pagaidām vēl nepilnīgi izmantots VRG potenciāls lauku teritorijas attīstībā, t.sk. MVU darbības atbalstam, dažādu pakalpojumu pieejamības uzlabošanā, dabas un kultūras vides sakārtošanā, sabiedrisko aktivitāšu dažādošanā, lai padarītu kvalitatīvāku lauku dzīves telpu.

Koksnes resursu racionālāka izmantošana un produktu ar augstāku pievienoto vērtību radīšana mazo un vidējo uzņēmumu segmentā palielina to konkurētspēju un ienākumus. Lai saglabātu nozares konkurētspēju un darbavietas laukos, jāinvestē ražošanas tehnoloģiju attīstībā, jāpalielina augstākas pievienotās vērtības produktu ražošana un jāpilnveido blakusproduktu izmantošana [50].

Pieejams vērā ņemams **koksnes biomasas potenciāls** – mežizstrādes atliekas, kopšanas cirtes, apauguma novākšana no grāvjiem, ceļmalām u.c. – videi draudzīgas enerģijas ražošanai.

4.1.5. Plānošanas jomā apzinātie apdraudējumi

1. Veicināt zināšanu pārnesi un inovācijas lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un lauku apvidos

Nepietiekams lauksaimniecības, mežsaimniecības un pārtikas ražošanas nozarē **nodarbināto zināšanu līmenis** apdraud šo nozaru konkurētspēju, t.sk. nozarēs nodarbināto ienākumu līmeni, kā arī dzīves kvalitāti lauku teritorijās.

Jaunāko zinātnes un tehnikas sasniegumu ieviešanas zemais līmenis ražošanā un informācijas pieejamības trūkums par aktuālajām tendencēm nozarēs kavē lauksaimniecības, mežsaimniecības un pārtikas ražošanas nozaru uzņēmumu tālāku attīstību un konkurētspēju pasaules tirgū.

Lauksaimniecībā un mežsaimniecībā **trūkst augstāzāģas, vietējiem apstākļiem piemērotas kultūraugu šķirnes**, kā arī netiek pilnvērtīgi izmantots augstvērtīgs pavairojamais materiāls un sēklas. Nepieciešama zinātnieku sadarbība ar lauksaimniekiem, meža īpašniekiem un pārtikas ražotājiem.

2. Uzlabot lauku saimniecību dzīvotspēju un visu lauksaimniecības veidu konkurētspēju visos reģionos un veicināt inovatīvas saimniecību tehnoloģijas un ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu

Nepietiekama ražošanas resursu pieejamība apdraud nozaru attīstību (zeme, kvalificēts darbaspēks, investīcijas, apgrozāmie līdzekļi, kredīti ar izdevīgiem bankas nosacījumiem).

Šobrīd **lauksaimniecības zemes deficīts īpaši izteikts ir augkopības nozarē**, savukārt lopkopībā izmantojamās platības Latvijā daudzviet netiek apsaimniekotas un ir pieejamas kā resurss.

Lauksaimniecība, meža un pārtikas nozares ir būtiski saistītas ar ekonomisko situāciju valstī un pasaulē. Globālo un nacionālo ekonomisko svārstību dēļ varētu samazināties uzņēmumu apgrozījums gan vietējā, gan eksporta tirgos. Saražotās lauksaimniecības produkcijas vērtība laika posmā līdz 2007.gadam uzrādīja stabilu kāpumu līdz 1046,5 milj. EUR, bet ekonomiskās krīzes ietekmē turpmākajos gados bija vērojams krass samazinājums līdz pat 780,6 milj. EUR 2009.gadā, un 2011.gadā (997,1 milj. EUR) nozare vēl nebija sasniegusi 2007.gada līmeni. Vislielākie ieguldījumi pamatlīdzekļos tika veikti 2007. un 2008.gadā, kad bruto ieguldījumi bija 3,4–3,6 reizes lielāki par nolietojumu. Tad krīzes ietekmē sekoja ievērojams ieguldījumu samazinājums, un 2011.gadā tie bija tikai 78% no 2008. gada līmeņa (62.attēls). Saimniecības veikušas salīdzinoši lielus ieguldījumus pamatlīdzekļos 2007. un 2008.gadā (63.attēls), bet

2010.gadā bruto ieguldījumu apjoms visās saimniecību lieluma grupās ekonomiskās krīzes ietekmē samazinājās aptuveni trīs reizes salīdzinājumā ar 2007.gadu. Saimniecības atsākušas intensīvāk investēt 2011. gadā.

Uzņēmumiem nelabvēlīga uzņēmējdarbības vide: nestabila un sarežģīta nodokļu politika, administratīvais slogs, pārmērīgas prasības, ēnu ekonomikas ietekme, tendence paaugstināties ražošanas resursu cenām (degvielai, minerālmēsliem, nomas maksām, darbaspēkam utt.) var kavēt uzņēmumu attīstību.

Eksporta tirgu svārstību dēļ var tikt **apdraudēti regulāri ienākumi** gan saimniecībām, gan pārstrādes uzņēmumiem. Protekcionisma pasākumi trešo valstu eksporta tirgos (ievedmuitas, paaugstināti standarti, aizliegumi u.c.).

Produkcijas iepirkuma un cenu svārstības, izejvielu un ražošanas resursu sadārdzinājums **globalizācijas ietekmē.**

Latvijas klimata apstākļiem raksturīgs diezgan **augsts kopējais nokrišņu daudzums** (vidēji 700 mm gadā), kas var paaugstināties klimata pārmaiņu dēļ un nelabvēlīgi ietekmē lauksaimniecisko ražošanu un meža nozari. Viens no svarīgākajiem zemes ražotspēju ietekmējošiem faktoriem ir augsnes mitruma regulēšana, jo Latvijas dabas un klimatiskajos apstākļos nokrišņu daudzums summāro iztvaikošanu gadā pārsniedz vidēji par 250 mm, bet nokrišņiem bagātos gados – pat par 500 mm un vairāk.

3. Veicināt pārtikas preču aprites organizēšanu, tostarp lauksaimniecības produktu pārstrādi un tirdzniecību, dzīvnieku labturību un riska pārvaldību lauksaimniecībā

Pārtikas ražošanas procesā netiek noslogotas visas esošās jaudas, daļā uzņēmumu tiek pielietotas novecojušas tehnoloģijas, salīdzinoši **zema produkcijas pievienotās vērtības un inovāciju pakāpe.** Latvijai ir raksturīga sadrumstalota pārtikas produktu ražošanas struktūra ar salīdzinoši nelielām ražošanas jaudām un saražotās produkcijas apjomiem, augstu izmaksu slogu (pret neto apgrozījumu), kas rada grūtības konkurēt vienotajā tirgū.

Neveicinot lauksaimniecības pamatprodukcijas pievienotās vērtības paaugstināšanu, t. sk. pārtikas ražošanas uzņēmumu produkcijas pievienotās vērtības un inovāciju pakāpes paaugstināšanu, kā arī **lauku saimniecību kooperāciju, var tikt apdraudēta mazo un vidējo lauku saimniecību turpmākas attīstības iespējas**, kā arī pārtika ražošanas uzņēmumu konkurētspēja vietējā un eksporta tirgū.

Latvijas **nepastāvīgie klimatiskie apstākļi** var apdraudēt augkopības produkcijas, tostarp arī lopbarības ražošanas apjomu un produkcijas kvalitāti.

Strauji izplatoties dzīvnieku sevišķi bīstamām infekcijas slimībām (epizootijām) varētu rasties būtiski zaudējumi lauksaimniecības nozarei, starptautiskajai tirdzniecībai un valsts ekonomikai kopumā, kā arī negatīva ietekme uz dzīvnieku un cilvēku veselību.

4. Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību

Aizsargājamās dabas teritorijās (lielākā daļa no tām ir NATURA 2000 teritorijas), kas aizņem **12% no Latvijas teritorijas, ir noteikti lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi** – no daļēja līdz pilnīgam saimnieciskās darbības ierobežojumiem, un tas **rada papildu izmaksas un netiek**

gūti ienākumi. NATURA 2000 meža teritorijās būtiski saimnieciskās darbības ierobežojumi noteikti aptuveni 65 tūkst. hektāru platībā.

Intensīvas lauksaimniecības, mežsaimniecības un citu cilvēka darbību, kā arī lauksaimniecības zemju aizaugšanas dēļ var tik **apdraudēta tradicionālā Latvijas ainava un bioloģiskā daudzveidība**, īpaši no tradicionālās lauksaimniecības atkarīgās zālāju dzīvotnes.

Intensīva augu aizsardzības līdzekļu, kā arī mēslošanas līdzekļu lietošana rada augsnes un gruntsūdeņu piesārņojumu.

Nepietiekama augsnes agroķīmiskā izpēte neļauj racionāli saimniekot un izmantot mēslošanas līdzekļus, neveicina augsnes auglības saglabāšanu, palielina augsnes un ūdeņu piesārņojuma risku.

Neveicinot vidi saudzējošas lauksaimniecības metodes, nākotnē lauksaimniecības radītais piesārņojums varētu pasliktināt virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti, īpaši jutīgo teritoriju ūdeņos varētu pārsniegt Direktīvas 91/676/EEK pieļaujamo nitrātu koncentrāciju.

Augsnes degradācijas procesu attīstība (augšņu paskābināšanās, organisko un augu barības vielu samazināšanās augsnē, ūdens un vēja erozija, augsnes sablīvēšanās, nenoregulēts mitruma režīms, kas saistīts ar drenāžas sistēmu slikto stāvokli).

Ar ekosistēmu uzturēšanu un aizsardzību saistītās mērķplatības attiecas tikai uz daļu no Latvijas bioloģiski vērtīgajiem zālājiem vai nelielu daļu no **aizsargājamiem meža biotopiem**, t.i., tiem, kuri atrodas privātajos mežos. Tādējādi ELFLA ieguldījums būs tikai daļa no kopējā ieguldījuma Latvijā saistībā ar bioloģiskajai daudzveidībai nozīmīgu ekosistēmas elementu uzturēšanu un aizsardzību.

Meliorācijas sistēmu atjaunošana varētu samazināt bioloģisko daudzveidību un ietekmēt ūdens kvalitāti.

5. Veicināt resursu efektīvu izmantošanu un atbalsēt pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarēs

Nepieciešamība mainīt lauksaimniecības un mežsaimniecības ražošanas metodes klimata pārmaiņu dēļ: temperatūras izmaiņas, ekstrēmas sausuma un mitruma svārstības, vēja ietekmes pieaugums var izraisīt lauksaimniecības kultūragu nīkuļošanu vai bojāeju, iespējamo risku pieaugumu meža apsaimniekošanā, t.sk. uguns bīstamības pieaugumu.

Bez papildu pasākumiem mežsaimniecības nozarē, piemēram, meliorācijas sistēmu pārbūve/atjaunošana, neproduktīvo audžu nomaiņas, ir apdraudēta pašreizējā CO2 piesaistes līmeņa nodrošināšana ilgtermiņā.

Būtisks **lauksaimnieciskās ražošanas pieaugums** proporcionāli **palielinās SEG emisijas un energoresursu patēriņu.**

6. Veicināt sociālo iekļautību, nabadzības mazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos

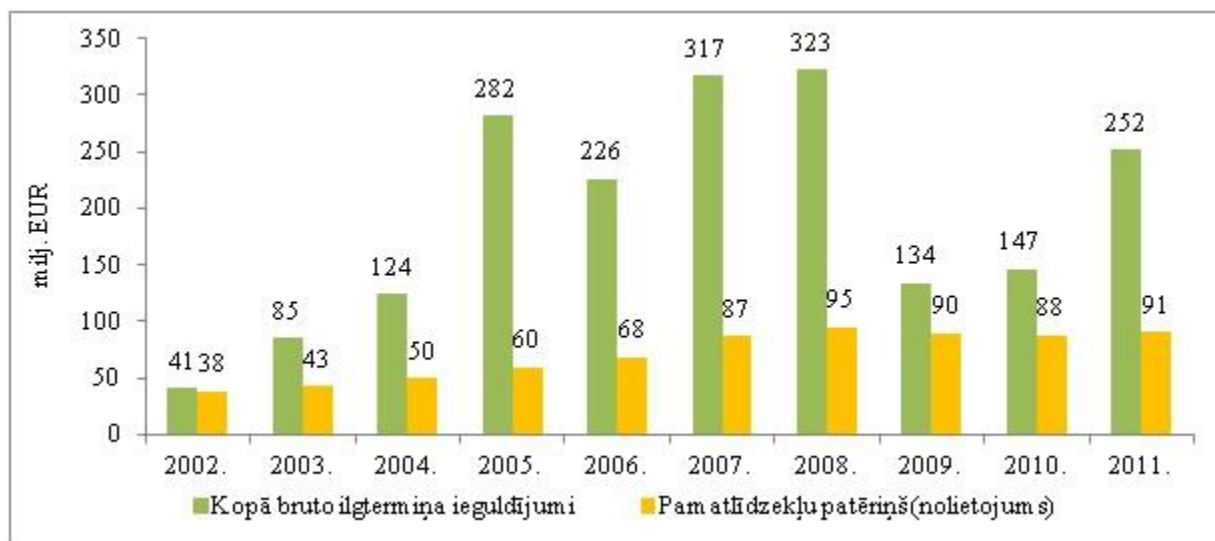
Latvijā ir vērojamas **lauku sociālekonomiskās telpas degradācijas pazīmes** – cilvēku, ekonomisko un sociālo aktivitāšu aizplūšanu no laukiem uz pilsētām vai citām valstīm. Pagājušās desmitgades laikā 2/3 Latvijas teritorijas iedzīvotāju skaits samazinājies par vairāk nekā 15% un ceturtdaļā teritorijas samazinājums pārsniedz 20%. Tas skar ne tikai attālās pierobežas teritorijas, bet arī apdzīvotas vietas

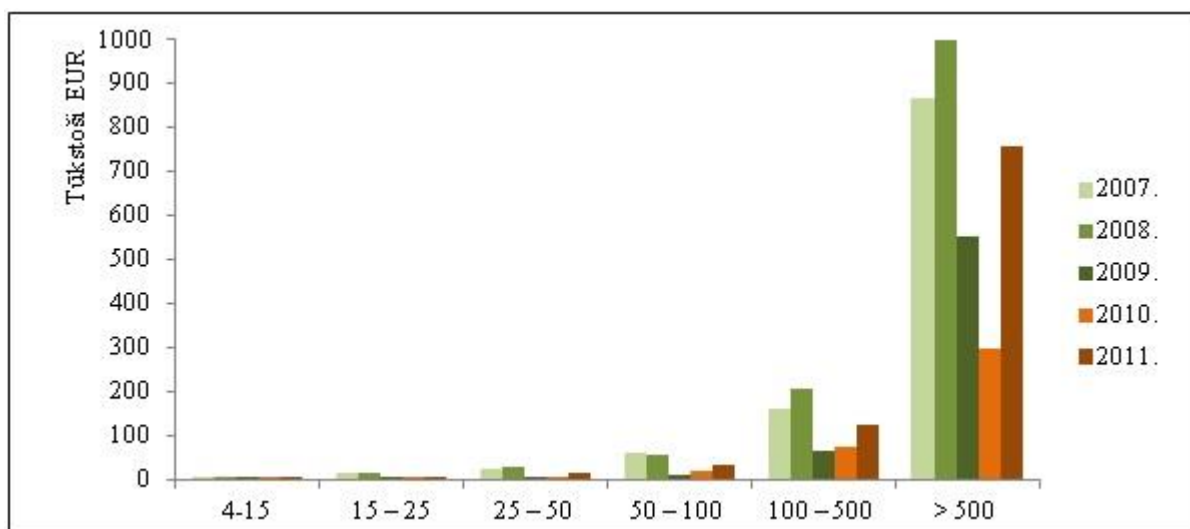
Latvijas vidienē. Šie procesi liecina par nozīmīgām tendencēm lauku apdzīvotības dinamikā un nav izskaidrojami tikai ar vēlmi pārcelties no perifērijas uz centru.

Lauku saimniecību salīdzinoši nelieli ienākumi veicina lauku teritoriju iedzīvotāju migrāciju uz pilsētām un citām valstīm. Tas kopā ar demogrāfiskās krīzes procesiem rada darbaspēka (it īpaši kvalificēta) trūkumu ražošanā. (64.attēls) Aprēķinātie neto ienākumi uz vienu pilna laika nodarbināto 2011.gadā veidoja aptuveni EUR 4701 gadā jeb vidēji EUR 392 mēnesī. Arī kopējie ienākumi lauksaimniecības sektorā (EUR 432,6 milj.) saskaņā ar veikto aprēķinu ir gandrīz vienādi ar 2007.gada rādītāju, taču līdz ar nodarbināto skaita samazinājumu vidējie ienākumi ir cēlušies.

Nodarbinātība tradicionālajās lauku teritorijā esošajās nozarēs nespēj saglabāt līdzšinējo lauku sociālekonomisko apdzīvotību un labklājības līmeni. Lauku novadu nodarbinātības struktūrā vislielākais nodarbināto iedzīvotāju īpatsvars ir pakalpojumu sektorā, kā arī lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un zivsaimniecībā – ap 35% (65.attēls).

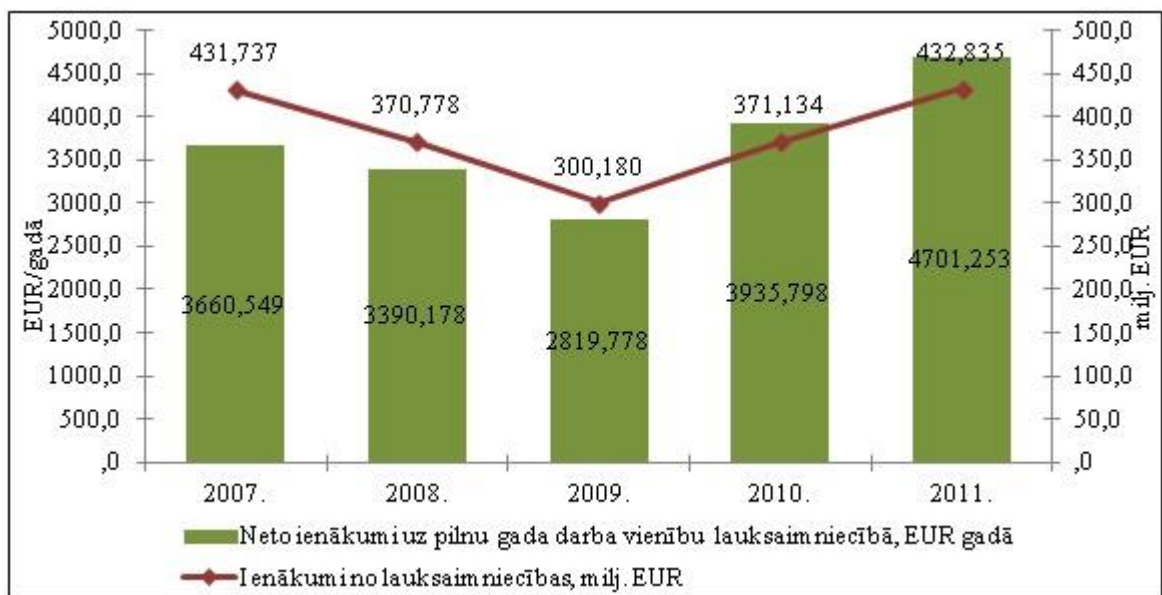

62.attēls. Lauksaimniecības bruto ilgtermiņa ieguldījumi un pamatlīdzekļu patēriņš (nolietojums) 2002. - 2011.gadā, milj. EUR. Avots: LVAE

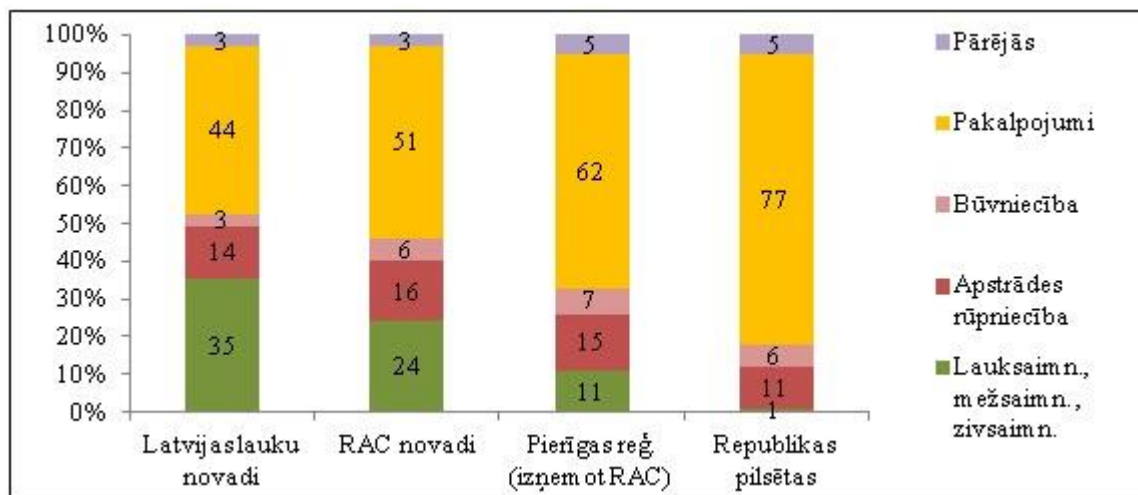

63.attēls. Bruto ieguldījumi vidēji saimniecībā gadā sadalījumā pa saimniecību lieluma grupām (ELK '000 EUR) 2007. -2011.gadā. Avots: S

64. attēls. Saimniecību neto ienākumu apjoms uz vienu pilna laika nodarbināto lauksaimniecībā (EUR) un ienākumi no lauksaimniecības (milj. EUR) 2007. – 2011. gadā. Avots: LVAEI (LEK)

65. attēls. Nodarbinātība struktūra pa nozarēm (NACE 2. red.) 2010. gada decembrī. Avots: „Latvijas lauku telpas attīstība un tās iespējamie nākotnes scenāriji” [51]

4.1.6. Kopīgie konteksta rādītāji

I Sociālekonomiskā un lauku situācija					
1 Iedzīvotāji					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gads
kopā	iedzīvotāji	2 041 763	2012 p	1 986 000	2015
lauku	% no kopsummas	37,1	2012 p	22,2	2015
pārejas	% no kopsummas	13	2012 p	27	2015
pilsētas	% no kopsummas	49,9	2012 p	50,8	2015
īpaša lauku apvidu definīcija, ko izmanto mērķiem: T21; T22 un T24 (attiecīgā gadījumā)	% no kopsummas				
2 Vecuma struktūra					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gads
kopā <15 g.v.	% no kopējā iedzīvotāju skaita	14,3	2012 p	15	2015
kopā 15-64 g.v.	% no kopējā iedzīvotāju skaita	67,1	2012 p	65,6	2015
kopā > 64 g.v.	% no kopējā iedzīvotāju skaita	18,6	2012 p	19,4	2015
lauku <15 g.v.	% no kopējā iedzīvotāju skaita	14	2012 p	14,3	2015
lauku 15-64 g.v.	% no kopējā iedzīvotāju skaita	67	2012 p	65,9	2015
lauku > 64 g.v.	% no kopējā iedzīvotāju skaita	19	2012 p	19,8	2015
3 Teritorija					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gads
kopā	km ²	64 562	2012	64 573	2015
lauku	% no kopējās platības	62,8	2012	40,2	2015
pārejas	% no kopējās platības	21,1	2012	43,6	2015
pilsētas	% no kopējās platības	16,2	2012	16,2	2015
4 Iedzīvotāju blīvums					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gads
kopā	Iedzīvotāji/km ²	33,1	2011	32	2014
lauku	Iedzīvotāji/km ²	19,6	2011	17,6	2014
5 Nodarbinātības rādītājs					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gads
kopā (15-64 g.v.)	%	63,1	2012	68,1	2015
vīrieši (15-64 g.v.)	%	64,6	2012	69,9	2015
sievietes (15-64 g.v.)	%	61,7	2012	66,4	2015
* lauku (mazapdzīvoti) (15-64 g.v.)	%	59,8	2012	64,9	2015
kopā (20-64 g.v.)	%	68,2	2012	70,7	2015
vīrieši (20-64 g.v.)	%	70,2	2012	73,1	2015
sievietes (20-64 g.v.)	%	66,4	2012	68,5	2015
6 Pašnodarbinātības rādītājs					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gads

kopā (15-64 g.v.)	%	10,3	2012	11,6	2015
7 Bezdarba rādītājs					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
kopā (15-74 g.v.)	%	14,9	2012	9,9	2015
jaunieši (15-24 g.v.)	%	28,4	2012	16,3	2015
* lauku (mazapdzīvoti) (15-74 g.v.)	%	15,2	2012	11,2	2015
jaunieši (15-24 g.v.)	%	30	2012	19,5	2015
8 IKP uz vienu iedzīvotāju					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
kopā	Indekss PSL (ES- 27 = 100)	58	2012	64	2015
* lauku	Indekss PSL (ES- 27 = 100)	32,5	2010	39	2013
9 Nabadzības rādītājs					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
kopā	% no kopējā iedzīvotāju skaita	36,6	2012	32,7	2014
lauku (mazapdzīvoti)	% no kopējā iedzīvotāju skaita	40,6	2012	38,6	2014
10 Ekonomikas struktūra (BPV)					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
kopā	Miljonos EUR	19 902,4	2012	21 565,4	2015
primārs	% no kopsummas	5	2012	3,3	2015
sekundārs	% no kopsummas	25,7	2012	23	2015
trešās pakāpes	% no kopsummas	69,3	2012	73,8	2015
lauku	% no kopsummas	22,6	2010	14	2013
pārejas	% no kopsummas	10,3	2010	17,6	2013
pilsētas	% no kopsummas	66,9	2010	68,4	2013
11 Nodarbinātības struktūra					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
kopā	1000 personas	878,4	2012	888,5	2015
primārs	% no kopsummas	8,3	2012	8	2015
sekundārs	% no kopsummas	23,5	2012	23,5	2015
trešās pakāpes	% no kopsummas	68,2	2012	68,5	2015
lauku	% no kopsummas	36,2	2010	21,1	2013
pārejas	% no kopsummas	13,3	2010	25,5	2013
pilsētas	% no kopsummas	50,5	2010	53,4	2013
12 Darba ražīgums atbilstīgi ekonomikas nozarei					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
kopā	EUR/persona	22 657,6	2012	24 271,7	2015
primārs	EUR/persona	13 685,4	2012	9 971,7	2015
sekundārs	EUR/persona	24 816,6	2012	23 732	2015
trešās pakāpes	EUR/persona	23 004,8	2012	26 117,6	2015
lauku	EUR/persona	10 839,1	2010	15 103,2	2013
pārejas	EUR/persona	13 411,8	2010	15 706,6	2013
pilsētas	EUR/persona	22 995,5	2010	29 188,4	2013

II Lauksaimniecība/nozaru analīze

13 Nodarbinātība atbilstīgi ekonomikas nozarei

Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gads
kopā	1000 personas	885,6	2012	896,1	2015
lauksaimniecība	1000 personas	51,5	2012	49,8	2015
lauksaimniecība	% no kopsummas	5,8	2012	5,6	2015
mežsaimniecība	1000 personas	20,2	2012	18,7	2015
mežsaimniecība	% no kopsummas	2,3	2012	2,1	2015
pārtikas rūpniecība	1000 personas	27,1	2012	26,3	2015
pārtikas rūpniecība	% no kopsummas	3,1	2012	2,9	2015
tūrisms	1000 personas	28,7	2012	30,3	2015
tūrisms	% no kopsummas	3,2	2012	3,4	2015

14 Darba ražīgums lauksaimniecībā

Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gads
kopā	EUR/GDV	3 372,2	2010 - 2012	3 319,6	2013 - 2015

15 Darba ražīgums mežsaimniecībā

Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gads
kopā	EUR/GDV	NA		NA	

16 Darba ražīgums pārtikas rūpniecībā

Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gads
kopā	EUR/persona	11 815,7	2010	18 095,6	2012 - 2014

17 Lauksaimniecības uzņēmumiem (lauku saimniecības)

Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gads
kopā	Numurs	83 390	2010	81 800	2013
saimniecību lielums < 2 ha	Numurs	9 910	2010	17 630	2013
saimniecību lielums 2-4,9 ha	Numurs	18 390	2010	16 150	2013
saimniecību lielums 5-9,9 ha	Numurs	22 660	2010	16 090	2013
saimniecību lielums 10-19,9 ha	Numurs	17 490	2010	15 790	2013
saimniecību lielums 20-29,9 ha	Numurs	5 670	2010	5 320	2013
saimniecību lielums 30-49,9 ha	Numurs	3 950	2010	4 140	2013
saimniecību lielums 50-99,9 ha	Numurs	2 740	2010	2 700	2013
saimniecību lielums >100 ha	Numurs	2 570	2010	2 890	2013
saimniecību ekonomiskā lieluma < 2000 Standarta produkcija (SP)	Numurs	46 900	2010	38 050	2013
saimniecību ekonomiskā lieluma 2000 - 3999 SP	Numurs	14 560	2010	13 300	2013
saimniecību ekonomiskā lieluma 4000 - 7999 SP	Numurs	10 130	2010	10 640	2013
saimniecību ekonomiskā lieluma 8 000 - 14 999 SP	Numurs	4 910	2010	5 530	2013
saimniecību ekonomiskā lieluma 15 000 - 24 999 SP	Numurs	2 640	2010	3 080	2013

saimniecību ekonomiskā lieluma 25 000 - 49 999 SP	Numurs	2 120	2010	2 540	2013
saimniecību ekonomiskā lieluma 50 000 - 99 999 SP	Numurs	1 070	2010	1 390	2013
saimniecību ekonomiskā lieluma 100 000 - 249 999 SP	Numurs	700	2010	940	2013
saimniecību ekonomiskā lieluma 250 000 - 499 999 SP	Numurs	220	2010	330	2013
saimniecību ekonomiskā lieluma > 500 000 SP	Numurs	150	2010	230	2013
vidējais fiziskais lielums	ha LIZ/saimniecība	21,5	2010	23	2013
vidējais ekonomiskais lielums	EUR no SP/saimniecība	9 319,95	2010	12 103	2013
Vidējais lielums darbaspēka vienībās (personas)	Personas/saimniecība	2,2	2010	2,1	2013
Vidējais lielums darbaspēka vienībās (GDV)	GDV/saimniecība	1	2010	1	2013
18 Lauksaimniecības platība					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
Kopējā LIZ	ha	1 796 290	2010	1 877 720	2013
arāmzeme	% no kopējās LIZ	62,3	2010	64,1	2013
pastāvīgās ganības un pļavas	% no kopējās LIZ	36,2	2010	34,7	2013
daudzgadīgās kultūras	% no kopējās LIZ	0,5	2010	0,4	2013
19 Lauksaimniecības platība saskaņā ar bioloģisko lauksaimniecību					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
sertificēts	ha LIZ	125 970	2010	160 964	2015
pārveidē	ha LIZ	16 580	2010	70 644	2015
LIZ daļa (gan sertificēta, gan pārveides)	% no kopējās LIZ	7,9	2010	12,3	2015
20 Apūdeņotā zeme					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
kopā	ha	710	2010	410	2013
LIZ daļa	% no kopējās LIZ	0	2010	0	2013
21 Ganāmpulka vienības					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
kopā	GV	474 630	2010	485 990	2013
22 Saimniecības darbaspēks					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
kopējais parastais lauku saimniecības darbaspēks	Personas	180 990	2010	173 920	2013
kopējais parastais lauku saimniecības darbaspēks	GDV	84 640	2010	81 770	2013
23 Lauku saimniecības apsaimniekotāju vecuma struktūra					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
lauku saimniecības apsaimniekotāju kopējais skaits	Numurs	83 390	2010	81 800	2013
< 35 g.v. daļa	% no kopējiem apsaimniekotājiem	5,4	2010	5	2013
attiecība <35 / >= 55 g.v.	Jaunu apsaimniekotāju skaits uz 100vecāka gadu gājuma apsaimniekotājiem	10,8	2010	9,2	2013

24 Lauku saimniecības apsaimniekotāju lauksaimnieciskā izglītība					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
kopējā apsaimniekotāju daļa ar pamata un pilna lauksaimniecisko izglītību	% no kopsummas	38,5	2010	41,5	2013
kopējā apsaimniekotāju < 35 g.v. daļa ar pamata un pilna lauksaimniecisko izglītību	% no kopsummas	36,1	2010	27,8	2013
25 Lauksaimniecības faktoru ienākumi					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
kopā	EUR/GDV	3 919,1	2012	6 191,8	2015
kopā (indekss)	Indekss 2005 = 100	164,9	2012	136,5	2015
Comment: <i>Indekss 2010=100</i>					
26 Lauksaimniecības uzņēmējdarbības ienākumi					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
Lauksaimnieku dzīves līmeni,	EUR/GDV	3 527	2012	5 565	2015
Lauksaimnieku dzīves līmenis, izsakot to kā daļu no citās nozarēs nodarbināto personu dzīves līmeņa	%	61,7	2012	58	2015
27 Kopējais faktoru ražīgums lauksaimniecībā					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
kopā (indekss)	Indekss 2005 = 100	121,5	2009 - 2011	130	2013 - 2015
28 Bruto pamatkapitāla veidošana lauksaimniecībā					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
Bruto ieguldījumi pamatkapitālā (GFCF)	Miljonos EUR	250,46	2011	229,21	2014
Lauksaimniecības BPV daļa	% no BPV lauksaimniecībā	86,1	2011	33,6	2014
29 Meži un citas meža zemes (tk)					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
kopā	1000 ha	3 467	2010	3 468	2015
kopējās zemes platības daļa	% no kopējās zemes platības	55,7	2010	53,7	2015
30 Tūrisma infrastruktūru					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
gultasvietas kolektīvos uzņēmumos	Gultasvietu skaits	35 745	2011	41 424	2015
lauku	% no kopsummas	21,2	2011	37,1	2015
pārejas	% no kopsummas	16,3	2011	24,1	2015
pilsētas	% no kopsummas	62,5	2011	38,8	2014

III Vide/klimats

31 Zemes segums

Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
lauksaimniecības zemes daļa	% no kopējās platības	41,8	2012		
dabisko pļavu daļa	% no kopējās platības	0,1	2012		
mežsaimniecības zemes daļa	% no kopējās platības	51,5	2012		
pārejas meža krūmu daļa	% no kopējās platības	14,2	2012		
dabīgas zemes daļa	% no kopējās platības	2,7	2012		
mākslīgas zemes daļa	% no kopējās platības	2	2012		
citas teritorijas daļa	% no kopējās platības	2	2012		

32 Platības ar dabas ierobežojumiem

Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
kopā	% no kopējās LIZ	92,6	2013		
kalns	% no kopējās LIZ	0	2013		
citi	% no kopējās LIZ	92,6	2013		
īpašs	% no kopējās LIZ	0	2013		

33 Lauksaimnieciskās darbības intensitāte

Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
zema intensitāte	% no kopējās LIZ	80,9	2007	66,9	2013
vidēja intensitāte	% no kopējās LIZ	17,3	2007	27,2	2013
augsta intensitāte	% no kopējās LIZ	1,7	2007	6	2013
ganības	% no kopējās LIZ	55	2010	55,1	2013

34 "Natura 2000" teritorijas

Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
teritorijas daļa	% no teritorijas	11,5	2011	11,5	2015
LIZ daļa (tostarp dabiskās pļavas)	% no LIZ	6,7	2011	6,6	2014
kopējā mežsaimniecības zemes platības daļa	% no meža platības	12,7	2011	12,3	2014

35 Lauku un pļavu putnu indekss (FBI)

Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
kopā (indekss)	Indekss 2000 = 100	115,2	2008	116,3	2014

36 Lauksaimniecības dzīvotņu (pļavas) aizsardzības statusu

Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
labvēlīgs	% no dzīvotņu novērtējumiem	10	2012		
nelabvēlīgs — nepietiekams	% no dzīvotņu novērtējumiem	10	2012		
nelabvēlīgs — slikts	% no dzīvotņu novērtējumiem	80	2012		
nav zināms	% no dzīvotņu novērtējumiem	0	2012		

37 augstas dabas vērtības (HNV) audzēšanas

Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
kopā	% no kopējās LIZ	NA		NA	

38 Aizsargājams mežs

Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
1.1. grupa	% no FOWL platības	0,3	2011	0,2	2015

1.2. grupa	% no FOWL platības	5,4	2011	5,6	2015
1.3. grupa	% no FOWL platības	4,4	2011	5,3	2015
2. grupa	% no FOWL platības	5	2011	4,7	2015
39 Ūdens ieguve lauksaimniecībā					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
kopā	1000 m ³	73	2010		
40 Ūdens kvalitāte					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
Potenciāls slāpekļa pārpalikums lauksaimniecības zemē	kg N/ha/gadā	20	2005 - 2008	8	2009 - 2012
Potenciāls fosfora pārpalikums lauksaimniecības zemē	kg P/ha/gadā	0	2005 - 2008	-0,5	2009 - 2012
Nitrāti saldūdenī — virszemes ūdeņi: Augsta kvalitāte	% no monitoringa vietām	78,1	2010	80	2012
Nitrāti saldūdenī — virszemes ūdeņi: Vidēja kvalitāte	% no monitoringa vietām	21,9	2010	20	2012
Nitrāti saldūdenī — virszemes ūdeņi: Slikta kvalitāte	% no monitoringa vietām	0	2010	0	2012
Nitrāti saldūdenī — gruntsūdeņi: Augsta kvalitāte	% no monitoringa vietām	NA		100	2010
Nitrāti saldūdenī — gruntsūdeņi: Vidēja kvalitāte	% no monitoringa vietām	NA		0	2010
Nitrāti saldūdenī — gruntsūdeņi: Slikta kvalitāte	% no monitoringa vietām	NA		0	2010
41 Augsnes organiskā viela aramzemē					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
Kopējās aplēses par organiskā oglekļa saturu	mega tonnas	20,1	2009	198,6	2012
Vidējais organiskā oglekļa saturs	g/kg	14,2	2009	34,4	2012
42 Ūdens izraisīta augsnes erozija					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
Ūdens izraisītas zemes erozijas rādītājs	tonnas/ha/ gadā	0,4	2006		
skartā lauksaimniecības platība	1000 ha	0	2006 - 2007		
skartā lauksaimniecības platība	% no lauksaimniecības platības	0	2006 - 2007		
43 Atjaunojamu energoresursu ražošana lauksaimniecībā un mežsaimniecībā					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
no lauksaimniecības	Tūkst. tonnas	49,7	2010	91,8	2013
no mežsaimniecības	Tūkst. tonnas	1 732	2010	1 751,6	2013
44 Energoizmantošanu lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un pārtikas rūpniecībā					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
lauksaimniecība un mežsaimniecība	Tūkst. tonnas	141	2011	144,3	2014
izmantošana uz hektāru (lauksaimniecība un mežsaimniecība)	kg naftas ekvivalenta uz vienu ha LIZ	26,7	2011	27,6	2014
pārtikas rūpniecība	Tūkst. tonnas	88	2011	88,8	2014
45 Lauksaimniecībā SEG emisijas					
Rādītāja nosaukums	Vienība	Vērtība	Gads	Atjauninātā vērtība	Atjaunināts gada
kopā lauksaimniecība (CH4 un N2O un augsnes emisijas/pārvietošana)	1000 t CO 2 ekvivalenta	2 867,4	2010	2 726,4	2014

kopējo SEG emisiju daļa	% no kopējām neto emisijām	56,6	2010	39,2	2014
-------------------------	----------------------------	------	------	------	------

4.1.7. Programmai raksturīgie konteksta rādītāji

Iedaļa	Kods	Rādītāja nosaukums	Vērtība	Vienība	Gads
I Sociālekonomiskā un lauku situācija	1.1	Lauku iedzīvotāji	659900	iedzīvotāju skaits	2012
Comment: <i>Saskaņā ar CSP lauku teritoriju definīciju, ko piemēro LAP</i>					
I Sociālekonomiskā un lauku situācija	1.2	Lauku iedzīvotāji	32.3	% no kopējā	2012
Comment: <i>Saskaņā ar CSP lauku teritoriju definīciju, ko piemēro LAP</i>					
I Sociālekonomiskā un lauku situācija	2.1	Lauksaimniecības nozares IKP PV	350.5	milj.EUR	2012
Comment: <i>CSP dati</i>					
I Sociālekonomiskā un lauku situācija	2.2	Mežsaimniecības un mežizstrādes IKP PV	622.3	milj.EUR	2012
Comment: <i>CSP dati</i>					
I Sociālekonomiskā un lauku situācija	2.3	Pārtikas un dzērienu nozares IKP PV	605.4	milj. EUR	2012
Comment: <i>CSP dati</i>					
I Sociālekonomiskā un lauku situācija	2.4	Reģionālā IKP dispersija	43.3	%	2009
Comment: <i>Eurostat</i>					
I Sociālekonomiskā un lauku situācija	2.5	Lauksaimniecības nozares izlaide	997.1	milj. EUR	2011
Comment: <i>LEK dati</i>					
I Sociālekonomiskā un lauku situācija	2.6	Pārtikas nozares realizētās produkcijas vērtība	1365.4	milj. EUR	2011
Comment: <i>CSP dati</i>					
I Sociālekonomiskā un lauku situācija	3.1	Lauksaimniecības un pārtikas produkti	697.2	milj. EUR	2011
Comment: <i>CSP dati</i>					
I Sociālekonomiskā un lauku situācija	3.2	Mežsaimniecības produkti	1454	milj. EUR	2011
Comment: <i>CSP dati</i>					
I Sociālekonomiskā un lauku situācija	4.1	Realizētā produkcija pārtikas nozarē	40.7	tūkst. EUR/uz personu	2012
Comment: <i>CSP dati</i>					
I Sociālekonomiskā un lauku situācija	4.2	Darbspēka produktivitāte pārtikas nozarē	11.2	BPV tūkst. EUR/uz personu	2010
Comment: <i>Eurostat</i>					
II Lauksaimniecība/nozaru analīze	5.1	Nodarbinātie lauksaimniecībā un mežsaimniecībā	81.9	tūkst. iedzīvotāji	2011
Comment: <i>CSP dati</i>					
II Lauksaimniecība/nozaru analīze	6.1	Uz tirgu orientētās saimniecības (ELK virs 4 000 EUR)	21972	skaits	2010

Comment: <i>CSP dati</i>					
II Lauksaimniecība/nozaru analīze	6.2	Uz tirgu orientētās saimniecības	26.3	% no kopējā saimniecību skaita	2010
Comment: <i>CSP dati</i>					
II Lauksaimniecība/nozaru analīze	6.3	Vidējais fiziskais lielums uz tirgu orientētām saimniecībām	71	ha LIZ/saimniecībā	2010
Comment: <i>SUDAT dati</i>					
II Lauksaimniecība/nozaru analīze	6.4	Bruto ilgtermiņa ieguldījumi uz tirgu orientētām saimniecībām	7493	EUR/ saimniecībā	2010
Comment: <i>SUDAT dati</i>					
II Lauksaimniecība/nozaru analīze	6.5	Neto ilgtermiņa ieguldījumi uz tirgu orientētām saimniecībām	225	Personas/ saimniecībā	2010
Comment: <i>SUDAT dati</i>					
II Lauksaimniecība/nozaru analīze	7.1	Ienākumi uz gada darba vienību (GDV) gadā	4701	EUR/GDV	2011
Comment: <i>LEK dati</i>					
II Lauksaimniecība/nozaru analīze	7.2	Lauksaimniecībā nodarbināto darba alga mēnesī no pārējo nodarbināto darba algas	83	% no vidēji tautsaimn.	2011
Comment: <i>CSP dati</i>					
II Lauksaimniecība/nozaru analīze	8.1	BPV lauksaimniecībā	301.8	milj. EUR	2011
Comment: <i>LEK dati</i>					
II Lauksaimniecība/nozaru analīze	8.2	BPV lauksaimniecībā uz GDV	3550.1	EUR/GDV	2012
Comment: <i>LEK dati</i>					
II Lauksaimniecība/nozaru analīze	9.1	Bruto ilgtermiņa ieguldījumi lauksaimniecībā kopā	252	milj. EUR	2011
Comment: <i>LEK dati</i>					
II Lauksaimniecība/nozaru analīze	9.2	Neto ilgtermiņa ieguldījumi lauksaimniecībā vidēji saimniecībā	220	EUR	2010
Comment: <i>SUDAT dati</i>					
III Vide/klimats	10.1	Lauksaimniecībā izmantojamā zeme	1933.8	tūkst.ha	2010
Comment: <i>CSP lauksaimniecības skaitīšanas dati</i>					
III Vide/klimats	10.2	Neizmantojama lauksaimniecībā izmantojamā zeme	302.1	tūkst.ha	2011
Comment: <i>Pētījums „Lauksaimniecības zemju izmantošanas iespēju novērtējums Latvijā”</i>					
III Vide/klimats	10.3	Lauksaimniecības zeme	2390.9	tūkst.ha	2013
Comment: <i>VZD dati pēc lietošanas veida</i>					
III Vide/klimats	10.4	Meža zeme	3354	tūkst.ha	2010
Comment: <i>MSI dati</i>					

III Vide/klimats	10.5	Meža zemes īpatsvars	52	% no kopējās platības	2010
Comment: <i>MSI dati</i>					
III Vide/klimats	11.1	Natura 2000 teritorijas platība	793265	ha	2011
Comment: <i>LVĢMC Nacionālais ziņojums par vides stāvokli</i> <i>http://www2.meteo.lv/varam/2a_salada/2_1_2.php</i>					
III Vide/klimats	11.2	Natura 2000 teritorijas īpatsvars no teritorijas	11.5	% no teritorijas	2011
Comment: <i>LVĢMC Nacionālais ziņojums par vides stāvokli</i> <i>http://www2.meteo.lv/varam/2a_salada/2_1_2.php</i>					
III Vide/klimats	12.1	Latvijas lauku putnu indekss	110	Indekss 1995 = 100	2013
Comment: <i>http://www2.meteo.lv/varam/2a_salada/2_10_11.php un LVAEI</i>					
III Vide/klimats	12.2	Eiropas lauku putnu indekss	127.9	Indekss 1995 = 100	2013
Comment: <i>http://www2.meteo.lv/varam/2a_salada/2_10_11.php un LVAEI</i>					
III Vide/klimats	13.1	Bioloģiski vērtīgo zālāju platība	47000	ha	2013
Comment: <i>LAD dati</i>					
III Vide/klimats	14.1	Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (ĪADT)	803741	ha	2012
Comment: <i>http://www2.meteo.lv/varam/2a_salada/2_1_2.php</i>					
III Vide/klimats	14.2	Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (ĪADT)	11.9	% no kopējās valsts sauszemes teritorijas	2012
Comment: <i>http://www2.meteo.lv/varam/2a_salada/2_1_2.php</i>					
III Vide/klimats	15.1	Īpaši jutīgo teritoriju platība	825870	ha	2011
Comment: <i>ZM aprēķins pēc VZD, CSP un LAD datiem</i>					
III Vide/klimats	15.2	Īpaši jutīgo teritoriju īpatsvars	12.8	% no valsts teritorijas	2011
Comment: <i>ZM aprēķins pēc VZD, CSP un LAD datiem</i>					
III Vide/klimats	16.1	SEG emisijas kopā lauksaimniecībā (CH4 un N2O un augsnes emisijas/picsaistīšana)	2327	1000 t CO2 ekvivalenta	2011
Comment: <i>VARAM</i>					
III Vide/klimats	16.2	Lauksaimniecības īpatsvars kopējā SEG emisijā	20	% no kopējām neto emisijām	2010
Comment: <i>VARAM</i>					
III Vide/klimats	16.3	SEG emisijas uz 1 LIZ ha lauksaimniecībā	1.3	CO2 ekvivalenta t	2010
Comment: <i>ZM aprēķini pēc Eurostat</i>					
III Vide/klimats	36.1	Lauksaimniecības dzīvotņu (pļavas) aizsardzības statuss - labvēlīgs	10	% of assessments of habitats	2007
Comment: <i>Gads: 2007-2012</i>					
III Vide/klimats	36.2	Lauksaimniecības dzīvotņu (pļavas) aizsardzības statuss - nelabvēlīgs — nepietiekams	10	% of assessments of habitats	2007

Comment: <i>Gads: 2007-2012</i>					
III Vide/klimats	36.3	Lauksaimniecības dzīvotņu (pļavas) aizsardzības statuss - nelabvēlīgs — slikts	80	% of assessments of habitats	2007
Comment: <i>Gads: 2007-2012</i>					
III Vide/klimats	36.4	Lauksaimniecības dzīvotņu (pļavas) aizsardzības statuss - nav zināms	0	% of assessments of habitats	2007
Comment: <i>Gads: 2007-2012</i>					

4.2. Vajadzību novērtējums

Vajadzības nosaukums (vai atsauce)	P1			P2		P3		P4			P5					P6			Transversāli mērķi		
	1A	1B	1C	2A	2B	3A	3B	4A	4B	4C	5A	5B	5C	5D	5E	6A	6B	6C	Vide	Klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās pasākumi	Inovācija
1. Paaugstināt zināšanu līmeni lauksaimniecībā, mežsaimniecībā, pārtikas ražošanā nodarbinātajiem un citiem lauku uzņēmējiem			X	X				X	X	X									X		
10. Nevienlīdzīgu klimatisko un citu specifisko apstākļu izraisīto seku novēršana lauksaimnieciskajā ražošanā				X				X													
11. Veicināt SEG emisiju samazināšanu lauksaimniecībā un atjaunojamo energoresursu izmantošanu													X	X					X	X	
12. CO2 piesaistes palielināšana meža zemēs															X					X	
13. Neizmantotās lauksaimniecības zemes produktīvas izmantošanas nodrošināšana										X					X					X	
14. Nepietiekami attīstīta meža								X							X				X	X	

5. Meliorācijas sistēmu pārbūve lauksaimniecības un meža zemēs				X											X						
6. Pārtikas raž. uzņ. konkurētspējas stiprināšana, palielinot lauksaimniecības produkcijas pievienoto vērtību un tirgus iespējas						X					X					X				X	X
7. Lauksaimniecības nozares riska negatīvās ietekmes mazināšana				X			X														
8. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana lauksaimniecības un meža zemēs								X											X		
9. Vides piesārņojuma riska novēršana un augsnes auglības saglabāšana									X	X									X		

4.2.1. 1. Paaugstināt zināšanu līmeni lauksaimniecībā, mežsaimniecībā, pārtikas ražošanā nodarbinātajiem un citiem lauku uzņēmējiem

Prioritātes/prioritārās jomas

- 1C) Rosināt mūžizglītību un profesionālo apmācību lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē.
- 2A) Uzlabot visu lauku saimniecību ekonomiskos rādītājus un veicināt lauku saimniecību pārstrukturēšanu un modernizēšanu, jo īpaši lai pastiprinātu dalību tirgū un virzību uz tirgu, kā arī lai veicinātu lauksaimnieciskās darbības dažādošanu.
- 4A) Atjaunot, saglabāt un veicināt bioloģisko daudzveidību (tostarp Natura 2000 teritorijās un apgabalos, kuros ir dabiskie vai citi specifiski ierobežojumi), un apgabalos ar augstas dabas vērtības lauksaimniecību, kā arī Eiropas ainavu stāvokli;
- 4B) Uzlabot ūdens resursu apsaimniekošanu, tostarp mēslošanas līdzekļu un pesticīdu lietošanu.
- 4C) Novērst augsnes eroziju un uzlabot augsnes apsaimniekošanu.

Transversāli mērķi

- Vide

Apraksts

Paaugstināt zināšanu līmeni lauksaimniecībā, mežsaimniecībā, pārtikas ražošanā nodarbinātajiem un citiem lauku uzņēmējiem

2013. gada lauksaimniecības skaitīšanas rezultāti liecina, ka tikai 23,2 tūkst. jeb 28,4% no saimniecību vadītāju ir augstākā vai profesionālā lauksaimnieciskā izglītība. Lauksaimniecības nozarē nodarbināto nepietiekamais izglītības līmenis ne tikai lauksaimniecībā, bet arī zināšanu trūkums par vides aizsardzības un saimniecību ekonomiskās plānošanas un vadības jautājumiem ir būtiski iemesli, kas kavē inovāciju un modernu tehnoloģiju ienākšanu nozarē, tādējādi negatīvi ietekmējot nozares konkurētspēju kopumā.

Tādēļ ir nepieciešama lauksaimnieku, kā arī pārtikas ražotāju, mežsaimnieku un citu lauku uzņēmēju zināšanu līmeņa paaugstināšana par savstarpējās atbilstības, vides saglabāšanas, meža īpašumu apsaimniekošanas, bioloģiskās lauksaimniecības prakses u.c. jautājumiem, nodrošinot mūžizglītības iespējas lauksaimniecības, pārtikas ražošanas un mežsaimniecības nozarēs.

Tā kā Latvijas pašvaldībās tikai 5% pieaugušo piedalās mūžizglītības pasākumos, ir īpaši svarīgi turpināt attīstīt mūžizglītības principu lauku teritorijā, nodrošinot lauksaimniekiem, mežsaimniekiem, pārtikas ražotājiem un citiem lauku uzņēmējiem ne tikai izglītošanās, bet arī konsultāciju iespējas atbilstoši konkrētās saimniecības vai uzņēmuma vajadzībām un prasībām, kādas izvirza nozaru attīstība un noieta tirgi, ražošanas un zinātnes attīstības tendences un inovācijas pasaulē, kā arī vides un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas nepieciešamība.

4.2.2. 10. Nevienlīdzīgu klimatisko un citu specifisko apstākļu izraisīto seku novēršana lauksaimnieciskajā ražošanā

Prioritātes/prioritārās jomas

- 2A) Uzlabot visu lauku saimniecību ekonomiskos rādītājus un veicināt lauku saimniecību pārstrukturēšanu un modernizēšanu, jo īpaši lai pastiprinātu dalību tirgū un virzību uz tirgu, kā arī lai veicinātu lauksaimnieciskās darbības dažādošanu.
- 4A) Atjaunot, saglabāt un veicināt bioloģisko daudzveidību (tostarp Natura 2000 teritorijās un apgabalos, kuros ir dabiskie vai citi specifiski ierobežojumi), un apgabalos ar augstas dabas vērtības lauksaimniecību, kā arī Eiropas ainavu stāvokli;

Transversāli mērķi

Apraksts

Atšķirībā no Eiropas Savienības centrālajiem un dienvidu reģioniem Latvijai raksturīgs salīdzinoši īss veģetācijas periods, kad diennakts vidējā temperatūra ir augstāka par 5 °C, un tas sākas aprīļa vidū un ilgst 180–190 dienu.

Pavasārī un rudenī kultūraugiem nevēlama parādība ir salnas, kad temperatūra noslīd zem 0 °C, tos bojājot un iznīcinot. Ziemāju kultūrām riska faktors var būt stiprs kailsals, biežie atkušņi, kas mijas ar spēcīgu salu, kā arī izsušana zem biezas sniega kārtas uz nesasalušas augsnes.

Lauksaimniecībā izmantojamās zemēs dominē velēnu podzolaugšnes, kas kopā ar velēnpodzolētām virspusēji glejotām augsnēm aizņem 54% lauksaimniecībā izmantojamo zemju un ietekmē to auglību un mitruma režīmu, turklāt ir vērojamas lielas atšķirības augsnes auglībā starp dažādiem valsts reģioniem.

No lauksaimniecībā izmantojamās zemes vidēji Latvijā apstrādāti tiek 84% platību. Atsevišķos pagastos apstrādāti tiek apstrādātas tikai 30% no platībām. Lai šajās teritorijās novērstu lauksaimniecībā izmantojamās zemes pamešanas risku, veicinot uz līdzvērtīgiem saimniekošanas priekšnosacījumiem balstītu lauksaimniecisko ražošanu, ir nepieciešams kompensēt nevienlīdzīgu klimatisko un dabas apstākļu izraisīto seku radītos zaudējumus, vienlaikus ievērtējot ekonomiskos ieguvumus.

4.2.3. 11. Veicināt SEG emisiju samazināšanu lauksaimniecībā un atjaunojamo energoresursu izmantošanu

Prioritātes/prioritārās jomas

- 5C) Sekmēt atjaunojamo energoresursu, blakusproduktu, atkritumu, atlieku un citu nepārtikas izejvielu piegādi un izmantošanu bioekonomikas vajadzībām.
- 5D) Samazināt siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisijas lauksaimniecībā.

Transversāli mērķi

- Vide
- Klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās pasākumi

Apraksts

Augi uzkrāj lielas CO₂ rezerves, bet lauku apstrādē un lauksaimniecības dzīvnieku audzēšanā izgaro divas daudz kaitīgākas siltumnīcefekta gāzes (SEG) – slāpekļa oksīds un metāns. Šīs gāzes rodas, ne tikai

sadaloties kūtsmēsliem, bet arī slāpekļa mēslojuma mikrobioloģiskās sadalīšanās dēļ un atgremotājdzīvnieku, galvenokārt aitu un liellopu, gremošanas procesu laikā.

Lai gan Latvijas rādītājs SEG lauksaimniecībā ir viens no labākajiem starp ES dalībvalstīm (otrais zemākais rādītājs – 1,3 tonnas, CO₂ ekvivalents uz vienu LIZ ha), ir jāturpina sniegt atbalstu kūtsmēsļu krātuvju izveidei, bioloģiskajai lauksaimniecībai un izmantot precīzas lauksaimniecības metodes.

Ievērojamu CO₂ daudzumu no atmosfēras var piesaistīt un uzglabāt augsnē, izmantojot dažādus lauksaimnieciskos paņēmienus – kūtsmēsli, zaļmēslojuma u.tml. iestrādi, izvēloties piemērotas augsnes apstrādes un kūtsmēsli apsaimniekošanas metodes, proteīnkultūru audzēšanu, vējlauzējjoslu un buferjoslu ierīkošanu pie grāvjiem lauku malās, lauksaimnieciskās darbības intensificēšanu, kas sekmē oglekļa asimilāciju augsnē, veidojot lielāku biomasu augsnē, kompensējot CO₂ emisijas no augsnes.

Nepieciešams pilnvērtīgi izmantot lauksaimniecības produktu un pārtikas ražošanas procesos radušos blakusproduktus, atliekas, atkritumus un citas nepārtikas izejvielas, atbalstot to pārstrādi, ar mērķi iegūt enerģiju, ko iespējams izmantot sava uzņēmuma vajadzībām, aizstājot fosilo kurināmo.

4.2.4. 12. CO₂ piesaistes palielināšana meža zemēs

Prioritātes/prioritārās jomas

- 5E) Veicināt oglekļa uzglabāšanu un piesaisti lauksaimniecībā un mežsaimniecībā.

Transversāli mērķi

- Klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās pasākumi

Apraksts

Lai gan Latvijai Eiropas Savienībā ir viena no mazākajām negatīvajām ietekmēm uz klimata pārmaiņām, ir nepieciešams arī turpmāk paaugstināt CO₂ piesaistes apjomu.

To ir iespējams panākt ar pārdomātu un mērķtiecīgu meža apsaimniekošanu – ģenētiski augstvērtīga meža stādāmā materiāla izmantošana un jaunaudžu retināšana palielinās mežaudžu ražību un par 20–30% arī CO₂ piesaistes apjomu.

Turklāt nākotnē aizvien nozīmīgāka kļūs arī mežaudžu noturība un pielāgošanās spēja iespējamām klimata pārmaiņām, jo zinātnieki prognozē ekstrēmu dabas parādību biežuma pieaugumu, nokrišņu un temperatūras režīmu izmaiņas.

Lai pilnībā izmantotu meža potenciālu CO₂ piesaistei un uzlabotu mežaudžu noturību pret sagaidāmajām klimata pārmaiņām, kā arī racionāli izmantotu zemes resursus zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības sektorā, būtu nepieciešami ieguldījumi kvalitatīvāku, produktīvāku un noturīgāku mežaudžu veidošanai un daļēji aizaugušu mazproduktīvu lauksaimniecības zemju pārvēršanai produktīvās mežaudzēs.

Lai mazinātu meža ugunsgrēku, dabas katastrofu un klimatisko apstākļu izraisītās sekas, jāveicina meža ražošanas potenciāla atjaunošana, atjaunojot CO₂ piesaisti šajās platībās.

4.2.5. 13. Neizmantošanās lauksaimniecības zemes produktīvas izmantošanas nodrošināšana

Prioritātes/prioritārās jomas

- 4C) Novērst augsnes eroziju un uzlabot augsnes apsaimniekošanu.
- 5E) Veicināt oglekļa uzglabāšanu un piesaisti lauksaimniecībā un mežsaimniecībā.

Transversāli mērķi

- Klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās pasākumi

Apraksts

Latvijā viens no galvenajiem ražošanas resursiem ir zeme – gan lauksaimniecībā izmantojamā zeme (LIZ), gan meža zeme.

Aptuveni 302 tūkstoši ha LIZ (t.sk. 103,4 tūkst. meliorētas zemes) šobrīd netiek efektīvi izmantota, un pārsvarā neizmantojamās zemes atrodas atsevišķos līdz 50 ha lielos nogabalos. Tātad pastāv liels zemes potenciāls, uz kura varētu nodarboties ar efektīvu lauksaimniecisko ražošanu vai arī apmežot mazāk auglīgās augsnes.

Turpmākajiem gadiem ir izvirzīts valstisks uzdevums produktīvi izmantot katru LIZ un meža zemes ha, it īpaši panākt, ka efektīvai lauksaimnieciskajai ražošanai tiek izmantoti līdz 2 milj. ha LIZ platību, vienlaikus palielinot lauku saimniecību efektivitāti, kas dos lielāku pievienoto vērtību un lielākus ienākumus lauksaimniekiem, attiecīgi palielinot nomaksāto nodokļu apmēru un stimulējot tautsaimniecības izaugsmi.

Mazauglīgās, grūti apsaimniekojamās un erozijai pakļautās LIZ platībās ir ievērojami mazāk iespēju daudzveidīgas lauksaimnieciskās ražošanas attīstībai, un šo platību apsaimniekošanai nepieciešami lielāki ieguldījumi. Minēto faktoru dēļ ir liels šo zemju pamešanas risks, un daļa no šīm platībām jau ir daļēji dabiski aizaugušas ar krūmiem.

Šīs platības iespējams izmantot racionālāk, piemēram, ieaudzējot mežu, tomēr, ņemot vērā teritoriju attīstības plānus un perspektīvo zonējumu, kā arī aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošanas plānus.

Mežaudžu izveidošana mazproduktīvās platībās uzlabos zemes izmantošanas efektivitāti, vienlaikus samazinot erozijas risku un ievērojami palielinot oglekļa dioksīda (CO₂) piesaisti.

4.2.6. 14. Nepietiekami attīstīta meža ugunsgrēku novērošanas sistēma

Prioritātes/prioritārās jomas

- 4A) Atjaunot, saglabāt un veicināt bioloģisko daudzveidību (tostarp Natura 2000 teritorijās un apgabalos, kuros ir dabiskie vai citi specifiski ierobežojumi), un apgabalos ar augstas dabas vērtības lauksaimniecību, kā arī Eiropas ainavu stāvokli;

- 5E) Veicināt oglekļa uzglabāšanu un piesaisti lauksaimniecībā un mežsaimniecībā.

Transversāli mērķi

- Vide
- Klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās pasākumi

Apraksts

Latvijas mežos izveidota meža ugunsgrēku, kaitēkļu un slimību monitoringa sistēma, kuru vēl ir nepieciešams pilnveidot, ņemot vērā pieaugošo ekstrēmu dabas parādību biežumu un klimatisko apstākļu pārmaiņas.

Meža ugunsgrēku radīto ekonomisko, sociālo un ekoloģisko sekū mazināšanā būtiska ir savlaicīga meža ugunsgrēka vietas atklāšana. Nepietiekami attīstīta meža ugunsnovērošanas sistēma ierobežo operatīvu meža ugunsgrēku atklāšanu jebkuros laika apstākļos visā diennakts laikā un savlaicīgu meža ugunsgrēku likvidāciju.

Lai nodrošinātu pēc iespējas mazāku meža ugunsgrēku ietekmi uz meža ekosistēmām, nepieciešamas apjomīgas investīcijas meža ugunsnovērošanas sistēmas (ugunsnovērošanas torņu un komunikācijas sistēmu) tālākai attīstībai.

4.2.7. 15. Lauku teritoriju apdzīvotības saglabāšana, dzīves līmeņa paaugstināšana, nodrošinot nodarbinātību un pakalpojumu pieejamību

Prioritātes/prioritārās jomas

- 6A) Veicināt dažādošanu, mazu uzņēmumu izveidi un attīstīšanu, kā arī darbvietu radīšanu.
- 6B) Sekmēt vietējo attīstību lauku apvidos.

Transversāli mērķi

Apraksts

Laukos dzīvo 32,3% no visiem valsts iedzīvotājiem, pēdējās desmitgades laikā to skaits ir samazinājies par 13,2%. Lauku teritorijā ir zems apdzīvotības blīvums, un tā izteikta samazināšanās vērojama, attālinoties no galvaspilsētas, īpaši virzienā uz austrumiem. Latvijas austrumu daļā, kā arī vairākas vietās Kurzemē apdzīvotības blīvums novados nav lielāks par 10 cilv./km², savukārt Pierīgā tas nav mazāks par 50 cilv./km².

Lauku teritorijās iedzīvotāju rīcībā esošie ienākumi uz vienu mājsaimniecības personu ir par 22,7% zemāki nekā pilsētās.

Lauku novadu nodarbinātības struktūrā vislielākais nodarbināto iedzīvotāju īpatsvars ir lauksaimn., mežsaimn. un zivsaimn. – ~35%, šajās nozarēs ir vērojama tendence samazināties nodarb. skaitam. Līdz ar l/s ražošanas koncentrācijas un efektivitātes paaugstināšanos nozarē iespējama ~80 tūkst. darbvietu samazināšanās tuvāko desmit gadu laikā.

Tādēļ nepieciešams atbalsts gan mazajām lauku saimniecībām, gan l/s alternatīvu MVU attīstībai un izveidošanai, lai novērstu iedzīvotāju migrāciju no lauku teritorijām, nodrošinātu alternatīvus ienākumu avotus, produktīvāku vietējos resursu izmantošanu, paugstinātu lauku iedzīvotāju labklājības līmeni.

Lauku teritorijās nepieciešams uzlabot izglītības, sociālo, veselības, tūrisma u.c. pakalpojumu pieejamību, sasniedzamību un kvalitāti.

Ir nepieciešami ieguldījumi dabas un kultūras vides sakārtošanā, maza apjoma infrastr. radīšanā un attīstībā sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai, lai padarītu dzīves telpu piemērotāku un draudzīgāku gan lauku iedzīvotājiem un teritorijas apmeklētājiem.

Šīm vajadzībām lielu ieguldījumu var sniegt LEADER pieejas izmantošana, kurai ir ievērojams, bet vēl nepilnīgi izmantots VRG potenciāls lauku teritorijas attīstībā.

Uzsvars ir jāpārvieto arī uz saimn. darbības aktivizēšanu, lai VRG darbinieki, pazīstot vietējos iedzīvotājus, varētu tos individuāli uzrunāt, piedāvāt pievilcīgu atbalstu saimn. darbības uzsākšanai un attīstībai, kā arī sākotnēji piedāvāt mentoru atbalstu. Atbildīgāku, ar ekonomikas attīstību saistītu uzdevumu deleģēšana VRG sniegs pozitīvu signālu par to darbības lietderību un veicinās plašāka iedzīvotāju loka iesaistīšanos.

4.2.8. 16. Uzlabot pievadceļu kvalitāti un infrastruktūras pieejamību lauku teritorijā

Prioritātes/prioritārās jomas

- 2A) Uzlabot visu lauku saimniecību ekonomiskos rādītājus un veicināt lauku saimniecību pārstrukturēšanu un modernizēšanu, jo īpaši lai pastiprinātu dalību tirgū un virzību uz tirgu, kā arī lai veicinātu lauksaimnieciskās darbības dažādošanu.
- 6B) Sekmēt vietējo attīstību lauku apvidos.

Transversāli mērķi

Apraksts

Viens no lielākajām šķēršļiem lauku saimniecību un uzņēmumu attīstībai un izveidei ir lauku ceļu sliktais stāvoklis, kā arī uzņēmējdarbībai nepieciešamo laukumu pie ražošanas objektiem nepietiekamība lauku teritorijās.

2011. gadā 39% no autoceļu ar grants segumu un vairāk nekā 27% autoceļu ar melno segumu ir klasificējami kā sabrukuši, un tiem ir nepieciešama pilnīga seguma pārbūve. Ar katru gadu šādu ceļu garums pieaug, tai skaitā pašvaldību ceļi un pievadceļi uz esošo lauksaimniecisko un mežsaimniecisko nozaru, kā arī citu nozaru uzņēmumiem, un tas liedz nogādāt saražoto produkciju pārstrādei un gala patērētājiem, kā arī veikt piegādes uzņēmumiem. Būtu nepieciešams izveidot dzelzceļa pievadus intensīvajos graudkopības audzēšanas reģionos, tā samazinot produkcijas transportēšanas izmaksas.

4.2.9. 17. Veicināt lauku iedzīvotāju sociālo aktivitāti, t.sk. izglītības, kultūras, sporta un atpūtas jomās

Prioritātes/prioritārās jomas

- 6A) Veicināt dažādošanu, mazu uzņēmumu izveidi un attīstīšanu, kā arī darbvietu radīšanu.
- 6B) Sekmēt vietējo attīstību lauku apvidos.

Transversāli mērķi

Apraksts

Nozīmīgs lauku telpas elements līdztekus ekonomiskai aktivitātei ir lauku dzīvesveids. Laukos ir saglabājušies tādi tradicionālās apdzīvotības struktūras elementi kā muižas, krogi, baznīcas, viensētas, sādžas u.c. To papildina savdabīgas svētku un sadzīves tradīcijas, lauku dzīvesveidam raksturīgas sadzīves iemaņas un arodu prasmes, kulinārās tradīcijas, pirtnieku pakalpojumi, bioloģisko lauksaimnieku produkcija, lauku labumu tirdziņi u.c.

Lauku vidē šobrīd ir labi priekšnosacījumi iedzīvotāju sociālās aktivitātes veicināšanai, kvalitatīva brīvā laika pavadīšanas iespējām un kultūras pasākumiem. To visu būtu nepieciešams regulāri uzturēt un pilnveidot, lai nepazaudētu gadsimtos izveidojušās tradīcijas un kultūras mantojumu.

Iepriekšējos gados ir pierādījies, ka ļoti liela nozīme lauku iedzīvotāju sociālo aktivitāšu veicināšanai ir vietējo rīcības grupu (VRG) izstrādātajām stratēģijām, jo tādējādi tiek nodrošināta vietējo iedzīvotāju maksimāla iesaistīšana pašu iniciētajos pasākumos un, izmantojot viņu potenciālu, tiek īstenoti lauku iedzīvotāju izvirzītie mērķi, apmierinot to sadzīves un kultūras vajadzības.

4.2.10. 18. Konsultantu kapacitātes stiprināšana

Prioritātes/prioritārās jomas

- 1A) Sekmēt inovāciju, sadarbību un zināšanu bāzes attīstību lauku apvidos.
- 2A) Uzlabot visu lauku saimniecību ekonomiskos rādītājus un veicināt lauku saimniecību pārstrukturēšanu un modernizēšanu, jo īpaši lai pastiprinātu dalību tirgū un virzību uz tirgu, kā arī lai veicinātu lauksaimnieciskās darbības dažādošanu.

Transversāli mērķi

- Vide
- Klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās pasākumi

Apraksts

Lai konsultāciju pakalpojumu sniedzēji spētu pielāgoties un sagatavotos jaunajām prasībām un paredzētajam paplašinātajam konsultāciju tvērumam un nākotnes tendencēm, nepieciešams paaugstināt to zināšanas par dažādiem jautājumiem saistībā ar KLP izaicinājumiem pēc 2020. gada. Tāpēc, lai konsultāciju pakalpojumu sniedzēji arī nākotnē spētu sniegt kvalitatīvus un atbilstošus konsultāciju pakalpojumus, nepieciešams jau savlaicīgi tiem sniegt iespēju izmantot mācību pakalpojumus un pielāgoties jaunajām prasībām pirms nākamā plānošanas perioda sākuma. Lai nodrošinātu kvalitatīvas

mācības konsultantiem, mācību nodrošināšanā uzvars tiks likts uz ārvalstu ekspertu iesaisti mācībās (lektori no universitātēm, kas specializējušās lauksaimniecības, mežsaimniecības, vides un klimata jomā, kā arī lauksaimniecisko un mežsaimniecisko konsultāciju dienestiem).

4.2.11. 2. Sekmēt inovatīvu produktu izstrādi lauksaimniecībā, pārtikas ražošanā un mežsaimniecībā

Prioritātes/prioritārās jomas

- 1A) Sekmēt inovāciju, sadarbību un zināšanu bāzes attīstību lauku apvidos.
- 1B) Stiprināt saikni starp lauksaimniecību, pārtikas ražošanu un mežsaimniecību un pētniecību un inovāciju, tostarp lai uzlabotu vides apsaimniekošanu un vides stāvokļa rādītājus.
- 2A) Uzlabot visu lauku saimniecību ekonomiskos rādītājus un veicināt lauku saimniecību pārstrukturēšanu un modernizēšanu, jo īpaši lai pastiprinātu dalību tirgū un virzību uz tirgu, kā arī lai veicinātu lauksaimnieciskās darbības dažādošanu.

Transversāli mērķi

- Inovācija

Apraksts

Latvija atrodas vienā no pēdējām vietām starp Eiropas Savienības dalībvalstīm inovāciju jomā (2013. gadā), jo tikai 29% Latvijas uzņēmumu īsteno inovācijas pasākumus. Līdzīga situācija ir vērojama arī lauksaimniecības, pārtikas ražošanas un mežsaimniecības nozarēs.

Galvenais trūkums ir nepietiekama savstarpējā sadarbība starp zinātniskajām institūcijām un lauku uzņēmējiem-praktiķiem, kas pētījumu rezultātus varētu pielietot praksē.

Lai veicinātu nozaru augstas pievienotās vērtības un inovatīvu produktu ražošanu un zināšanu pārnesi, vienlaikus palielinot uzņēmumu konkurētspēju vietējā un pasaules tirgos, nepieciešams atbalsts pētniecībasuninovācijas attīstībai.

Ieguldījumi inovāciju un pētniecības attīstībā sekmēs lauksaimniecības, pārtikas ražošanas un mežsaimniecības konkurētspēju un ilgtspējību, vienlaikus dodot ieguldījumu arī Eiropas inovāciju partnerības mērķu sasniegšanā, tai skaitā nodrošinot pētījumu rezultātu izplatīšanu, kā arī produktu un metožu izstrādi un to integrāciju ražošanas procesā.

4.2.12. 3. Veicināt lauku saimn. konkurētspēju, paaugstinot to ražošanas produktivitāti, atbalstot kooperāciju, tirgus pieejamību

Prioritātes/prioritārās jomas

- 2A) Uzlabot visu lauku saimniecību ekonomiskos rādītājus un veicināt lauku saimniecību pārstrukturēšanu un modernizēšanu, jo īpaši lai pastiprinātu dalību tirgū un virzību uz tirgu, kā arī lai veicinātu lauksaimnieciskās darbības dažādošanu.
- 3A) Uzlabot primāro ražotāju konkurētspēju, tos labāk integrējot lauksaimniecības pārtikas apritē, izmantojot kvalitātes shēmas, piešķirot papildu vērtību lauksaimniecības produktiem, veicinot noietu vietējos tirgos un izmantojot īsas piegādes ķēdes, ražotāju grupas un organizācijas un starpnozaru organizācijas.

Transversāli mērķi

- Vide
- Klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās pasākumi

Apraksts

Lai gan kopumā, pateicoties Eiropas Savienības fondu līdzfinansējumam, ir palielinājusies Latvijas lauku saimniecību tehnoloģiskā modernizācija, saimniecību efektivitāte vēl joprojām ir viena no zemākajām ES – gan lauksaimniecības produkcijas izlaides vērtībā uz nodarbināto (par 67% zemāka nekā vidēji ES), gan bruto pievienotajā vērtībā uz nodarbināto un LIZ ha.

Tādēļ lauku saimniecībās joprojām ir nepieciešamas investīcijas mūsdienīgās tehnoloģijās un ražošanas būvēs, it sevišķi vidēja lieluma saimniecībām.

Latvijas lauksaimniecības produkcijas ražošanas struktūra ir sadrumstalota, un 56,5% jeb 46 tūkstoši saimniecību produkciju ražo tikai pašpatēriņam. Par nozīmīgiem tirgus dalībniekiem uzskatāmi ~22 tūkstoši saimniecību (26,3% no saimniecību skaita), kuru ELK ir virs 4 tūkst. EUR un kuras apsaimnieko 74% no kopējās LIZ platības un dod 91% no kopējās standarta izlaides.

Lai palielinātu uz tirgu orientētu saimniecību īpatsvaru kopējā saimniecību skaitā, jāatbalsta daļēji naturālo saimniecību (~17% no saimniecību skaita, kuras saražoto produkciju tikai daļēji realizē tirgū) produkcijas ražošanas attīstība un darbības pārstrukturēšana.

Lai nodrošinātu pienācīgus ienākumus un palielinātu saimniecību konkurētspēju, ir jāatbalsta mazās un vidējās saimniecības (ELK no 2 tūkst. līdz 99,9 tūkst. EUR), tādējādi veicinot to ražošanas efektivitāti. Šīm saimniecībām nav ekonomiski izdevīgi attīstīt pirmapstrādi un uzglabāšanu, turklāt nelielais produkcijas apjoms apgrūtina tirgus pieejamību, tāpēc nepieciešama šo saimniecību kooperācija.

Ir nepieciešams atbalsts lauksaimniecības un mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvajām sabiedrībām, lai palielinātu lauku saimniecību un privāto meža īpašnieku konkurētspēju, tirgus pieejamību un produkcijas cenas stabilitāti.

Lielo un ļoti lielo saimniecību grupām (ELK virs 100 tūkst. EUR), ņemot vērā to spēju apmierināt ieguldījumu vajadzību no uzņēmumu pašu ienākumiem, atbalsts būtu novirzāms pietiekami šaurām ieguldījumu jomām ar konkrētu mērķi (piemēram, lopkopība), ražošanas resursus taupošu, energoefektīvu un vidi saudzējošu iekārtu iegādei.

4.2.13. 4. Paaudžu maiņas nodrošināšana lauksaimniecībā

Prioritātes/prioritārās jomas

- 2B) Atvieglot atbilstīgi kvalificētu lauksaimnieku ienākšanu lauksaimniecības nozarē un jo īpaši paaudžu maiņu;
- 6A) Veicināt dažādošanu, mazu uzņēmumu izveidi un attīstīšanu, kā arī darbvietu radīšanu.

Transversāli mērķi

Apraksts

Latvijas lauksaimniecībai raksturīgs liels gados vecāku cilvēku nodarbinātības īpatsvars. Lauksaimniecībā 2013. gadā tikai 10,1% jeb 8 294 saimniecību vadītāju bija jaunāki ar 40 gadiem, turklāt laika posmā no 2007. līdz 2010. gadam ievērojami (par 44%) samazinājās to lauksaimniecībā pastāvīgi nodarbināto skaits, kuri ir vecumā līdz 34 gadiem.

Ir nepieciešams atbalstīt jaunu speciālistu piesaistīšanu lauksaimniecības nozarei, jo vitāli svarīgi ir apturēt jaunu cilvēku aizplūšanu no lauku teritorijām uz pilsētām un ārvalstīm, kā arī gados jauni lauksaimnieki ir atvērti jaunām tehnoloģijām un idejām, tā veicinot inovāciju ieviešanu lauksaimniecībā. Atbalstot jaunus lauksaimniekus, tiek radītas jaunas darbavietas, lai pats lauksaimnieks ar savu saimniecisko darbību varētu nodrošināt sev vismaz valsts vidējo mēneša algu.

Piesaistot nozarē jauno paaudzi, tiek saglabāts lauksaimniecības nozarei nepieciešamais darbaspēks ar jaunām zināšanām un prasmēm. Turklāt jauno īpašnieku vadības prasmes sekmēs inovatīvu ideju izmantošanu, lauku saimniecību efektivitātes un nozares konkurētspējas pieaugumu, kā arī ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu.

4.2.14. 5. Meliorācijas sistēmu pārbūve lauksaimniecības un meža zemēs

Prioritātes/prioritārās jomas

- 2A) Uzlabot visu lauku saimniecību ekonomiskos rādītājus un veicināt lauku saimniecību pārstrukturēšanu un modernizēšanu, jo īpaši lai pastiprinātu dalību tirgū un virzību uz tirgu, kā arī lai veicinātu lauksaimnieciskās darbības dažādošanu.
- 5E) Veicināt oglekļa uzglabāšanu un piesaisti lauksaimniecībā un mežsaimniecībā.

Transversāli mērķi

Apraksts

Viens no svarīgākajiem lauksaimniecības un meža zemes ražotspēju ietekmējošiem faktoriem ir augsnes mitruma regulēšana, jo Latvijas dabas un klimatiskajos apstākļos nokrišņu daudzums pārsniedz summāro iztvaikošanu gadā vidēji par 250 mm, bet nokrišņiem bagātos gados – pat par 500 mm un vairāk.

Bez zemes mitruma regulācijas un aizsardzības pret applūšanu Latvijā nav iedomājama intensīvas lauksaimniecības un mežsaimniecības attīstība, jo ievērojami pazeminās gan kultūraugu, gan mežaudžu ražība.

Latvijā kopumā meliorētas lauksaimniecības izmantojamas un meža zemes ir 2,1 milj. ha platībā, no kurām 71% meliorācijas sistēmu ir nodotas zemes īpašniekiem, uzliekot tiem tiesisku atbildību par to ekspluatāciju un uzturēšanu.

Lai panāktu esošo meliorācijas sistēmu efektīvu darbību, nepieciešama to pārbūve un atjaunošana, tāpēc gan saimniecībām, gan mežu īpašniekiem un publiskās infrastruktūras uzturētājiem ir nepieciešams investīciju atbalsts šim nolūkam. Sistēmu pārbūvē jāizvērtē arī vides prasības.

Latvijā meliorācijas sistēmu atjaunošana uzskatāma par pasākumu, kas sekmē CO₂ piesaisti un mazina SEG emisijas (skat. situācijas aprakstu).

Ņemot vērā potenciālo negatīvo ietekmi uz ekosistēmām[1], LAP pasākuma ietvaros netiks atbalstīta jaunu meliorācijas sistēmu būvniecība, taču ir nozīmīga esošo sistēmu pārbūve augstākminēto iemeslu dēļ. Lai mazinātu negatīvo ietekmi uz bioloģisko daudzveidību, pasākumā tiks veicināta videi draudzīgu meliorācijas sistēmu un elementu izveide (piemēram, sedimentācijas baseini, akmeņu krāvumi, divpakāpju meliorācijas grāvji), īpaši riska ūdensobjektu teritorijās.

[1] National Report to Convention on Biological Diversity

4.2.15. 6. Pārtikas raž. uzņ. konkurētspējas stiprināšana, palielinot lauksaimniecības produkcijas pievienoto vērtību un tirgus iespējas

Prioritātes/prioritārās jomas

- 3A) Uzlabot primāro ražotāju konkurētspēju, tos labāk integrējot lauksaimniecības pārtikas apritē, izmantojot kvalitātes shēmas, piešķirot papildu vērtību lauksaimniecības produktiem, veicinot noietu vietējos tirgos un izmantojot īsas piegādes ķēdes, ražotāju grupas un organizācijas un starpnozaru organizācijas.
- 5B) Palielināt enerģijas izmantošanas efektivitāti lauksaimniecībā un pārtikas pārstrādē.
- 6B) Sekmēt vietējo attīstību lauku apvidos.

Transversāli mērķi

- Klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās pasākumi
- Inovācija

Apraksts

Latvijas pārtikas pārstrādes uzņēmumu ražošanas un konkurētspēja ES vienotajā un trešo valstu tirgos ir būtiski zemāka salīdzinājumā ar ES vidējo līmeni; tā BPV uz nodarbināto 2009. gadā bija tikai 32% no ES-27 vidējā līmeņa.

Lai gan l/s un pārtikas ražošanas nozare pēdējos gados ir ievērojami kāpinājusi ražošanas un eksporta apjomu, pārstrādātā l/s produkcija veido tikai 65,8% no kopējās eksportētās l/s un pārtikas produkcijas.

Salīdzinoši zems pārtikas nozares konkurētspējas līmenis ir saistīts ar lielu izmaksu slogu, ko rada lielas enerģijas un darbaspēka izmaksas, zemo inovāciju līmeni, kā arī energoefektīvu iekārtu un jaunu tehnoloģiju trūkumu. Turklāt uzņēmumiem jāorientējas uz eksportspējīgu, inovatīvu augstas pievienotās vērtības produktu ražošanu, jo iekšējā tirgus pieprasījums ir ļoti ierobežots.

Lai palielinātu bioloģiski ražotu l/s produktu pārstrādes īpatsvaru, veicinot saražotās produkcijas tirgus iespējas un vienlaikus arī bioloģiskās produkcijas pieejamību patērētājiem, nepieciešams īpašu nozīmi piešķirt bioloģiski audzētas l/s produktu pārstrādes atbalstam.

Tāpēc nepieciešams atbalstīt investīcijas pārtikas uzņēmumu specializācijai, restrukturizācijai, inovatīvu produktu attīstībai, tehnoloģisko atjaunošanai, t.sk. vidi saudzējošu un energoefektivitāti nodrošinošu tehnoloģiju ieviešanu, mazās uzņēmējdarbības attīstībai – pārtikas produktu ražošanai mājas apstākļos.

Latvijas iedzīvotāji aizvien lielāku uzmanību pievērš pārtikas produktu izcelsmei un dabiskumam, tāpēc aizvien svarīgākas kļūst īsās pārtikas piegādes ķēdes (ĪPPK) – no vietējām izejvielām ražotas vietējās pārtikas produktu realizēšana iespējami tuvāk ražošanas vietai, iesaistot iespējami mazāk starpnieku, ar tiešās tirdzniecības un zemnieku tirdziņu starpniecību, u.c. aktivitātēm, t.sk. izveidojot vai labiekārtojot tiešās tirdzniecības vietas arī pilsētās, kas ir ārpus lauku teritorijas. ĪPPK veidošanā liela loma ir VRG darbībai, iesaistot tajās mazās zemnieku saimniecības, mājražotājus un kooperatīvās sabiedrības.

ĪPPK attīstība ir arī viens no risinājumiem mazo zemnieku saimniecību ilgtspējīgai attīstībai un izdzīvošanai, jo tām ir sarežģīti iekļauties lielajās pārtikas piegādes ķēdēs un loģistikas sistēmās.

4.2.16. 7. Lauksaimniecības nozares riska negatīvās ietekmes mazināšana

Prioritātes/prioritārās jomas

- 2A) Uzlabot visu lauku saimniecību ekonomiskos rādītājus un veicināt lauku saimniecību pārstrukturēšanu un modernizēšanu, jo īpaši lai pastiprinātu dalību tirgū un virzību uz tirgu, kā arī lai veicinātu lauksaimnieciskās darbības dažādošanu.
- 3B) Lauku saimniecību riska novēršanas un pārvaldības atbalsts.

Transversāli mērķi

Apraksts

Jaunu karantīnas organismu (epifitotijas) parādīšanos un izplatīšanos valstī ir grūti prognozēt, bet, kad tos konstatē, svarīgi tiem nekavējoties piemērot fitosanitāros pasākumus, kuri vērsti uz to, lai pēc iespējas ātrāk ierobežotu organismu tālāku izplatīšanos vai pilnībā tos iznīcinātu.

Kā viena no iespējam savu risku mazināšanai ir – iespēja izmantot apdrošināšanas iespējas. Taču lauksaimniekiem trūkst finansējuma apdrošināšanas polišu iegādei. Tādēļ ir nepieciešams atbalsts apdrošināšanas polišu iegādei, it īpaši vasarāju apdrošināšanai, kad pavasarī brīvie līdzekļi ir ieguldīti vasarāju sējumos, bet polišu iegāde lauksaimniekiem ir dārga vai pat neiespējama. Pastāv risks zaudēt lielu daļu plānoto ienākumu nelabvēlīgu dabas apstākļu, augu slimību vai dzīvnieku bojāejas rezultātā.

Jāņem vērā, ka apdrošināšanas kompānijas atteiksies apdrošināt tās saimniecības, kurām tiks saskatīti potenciālie risku iestāšanās gadījumi. Tāpat arī apdrošināto saimniecību gadījumā ir jāņem vērā, ka

apdrošināšanas atlīdzība segs tikai daļu no radītajiem zaudējumiem, bet tie nebūs pietiekami tajos gadījumos, kad jānodrošina ražošanas potenciāla atjaunošana.

4.2.17. 8. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana lauksaimniecības un meža zemēs

Prioritātes/prioritārās jomas

- 4A) Atjaunot, saglabāt un veicināt bioloģisko daudzveidību (tostarp Natura 2000 teritorijās un apgabalos, kuros ir dabiskie vai citi specifiski ierobežojumi), un apgabalos ar augstas dabas vērtības lauksaimniecību, kā arī Eiropas ainavu stāvokli;

Transversāli mērķi

- Vide

Apraksts

Latvijā ir sastopamas un tiek aizsargātas vairākas Eiropas Savienībā prioritāri aizsargājamās sugas un biotopi. Daudziem no tiem ir noteikts īpašs apsaimniekošanas režīms un dažādi ierobežojumi.

Latvijā ir 8 veidu īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, no kurām 332 dabas teritorijas ir atzītas par Eiropas nozīmes aizsargājamām dabas teritorijām NATURA 2000. Tās ir pamats daudzu aizsargājamo, retu un izzūdošu sugu eksistences nodrošināšanai un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai.

Lai nodrošinātu vides resursu ilgtspējīgu izmantošanu un nepieļautu lauku ainavas degradāciju, veicot saimniecisko darbību, ir svarīgi vienlaikus nodrošināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu pastāvīgajās plāvās un ganībās – bioloģiski vērtīgajos zālajos, ietverot putniem nozīmīgus zālājus, kā arī ES nozīmes biotopos un dzīvotnēs.

Meža īpašniekiem, kuru zeme atrodas NATURA 2000 teritorijās, ir jāievēro nacionālajos normatīvajos aktos, kā arī īpaši aizsargājamo dabas teritoriju individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos noteiktās apsaimniekošanas prasības, ierobežojumi un aizliegumi.

Saskaņā ar normatīviem aktiem meža zemēs ir noteikti mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi un aizliegumi. Šie saimnieciskās darbības ierobežojumi nodrošina Direktīvu 2009/147/EEK par savvaļas putnu aizsardzību un 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību prasību īstenošanu.

Tātad zemes īpašniekiem ir jāizpilda atšķirīgas prasības un jāveic darbības, kas atšķiras no tradicionālas mežsaimniecības prakses, vai arī tiem ir aizliegta un ierobežota saimnieciskā darbība, un tādēļ netiek gūti ienākumi, kurus nepieciešams kompensēt.

Lauksaimniecības zeme, kas apsaimniekota ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm, veicina bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, atjaunošanu un palielināšanu, vienlaicīgi saglabājot tradicionālo Latvijas lauku ainavu.

4.2.18. 9. Vides piesārņojuma riska novēršana un augsnes auglības saglabāšana

Prioritātes/prioritārās jomas

- 4B) Uzlabot ūdens resursu apsaimniekošanu, tostarp mēslošanas līdzekļu un pesticīdu lietošanu.
- 4C) Novērst augsnes eroziju un uzlabot augsnes apsaimniekošanu.

Transversāli mērķi

- Vide

Apraksts

Lai nodrošinātu ilgtspējīgu zemes apsaimniekošanu un novērstu augsnes, ūdens piesārņojuma risku, kā arī eroziju, nepieciešams pielietot vidi saudzējošas lauksaimniecības metodes kāsamazinātu augu aizsardzības līdzekļu un minerālmēsli lietošanu, bioloģiskās lauksaimniecības saimniekošana un citas videi draudzīgas saimniekošanas metodes, tā samazinot piesārņojumu virszemes un pazemes ūdeņos un augsnē, kā arī gala produkcijā.

Ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm apstrādātas lauksaimniecības zemju platības rada būtiski mazāku ķīmisko vielu slodzi vidē. Nelietojot ķīmiski sintezētus augu aizsardzības līdzekļus, samazinās pesticīdu atliekas vidē un uzlabojas augsnes kvalitātes rādītāji.

5. STRATĒGIJAS APRAKSTS

5.1. Pamatojums izraudzītajām vajadzībām, kas jārisina LAP, un mērķu, prioritāšu, prioritāro jomu izvēle un galamērķu noteikšana, kas balstās uz pierādījumiem, kuri gūti SVID un vajadzību novērtējumā. Attiecīgā gadījumā programmā iekļauto tematisko apakšprogrammu pamatojums. Pamatojumā jo īpaši uzskatāmi demonstrē Regulas (ES) Nr. 1305/2013 8. panta 1. punkta c) apakšpunkta i) un iv) punktā minēto prasību izpildi.

Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.–2020.gadam stratēģijas risinājums ir pakārtots vidēja perioda plānošanas dokumentam – Latvijas Nacionālais attīstības plānam 2014.–2020.gadam (turpmāk – NAP 2020)[52].

Nacionālais attīstības plāns 2014.–2020. gadam (NAP 2020) ir hierarhiski augstākais nacionāla līmeņa vidēja termiņa plānošanas dokuments. NAP 2020 ir cieši saistīts ar "Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2030.gadam "(Latvija 2030) un „Nacionālo reformu programmu stratēģijas" ES 2020” īstenošanai (NRP), tādējādi nodrošinot pārskatāmu saikni ar Eiropas Savienības plānošanas dokumentiem un izvirzītajām prioritātēm un tematiskajiem mērķiem.

NAP 2020 ir noteikts vadmotīvs "Ekonomikas izrāviens" un trīs prioritātes:

- tautsaimniecības izaugsme;
- cilvēka drošumspēja;
- izaugsmi atbalstošas teritorijas.

Prioritātes veido savstarpēji iedarbīgu un vienotu sistēmu, kas atbilst ilgtspējīgas plānošanas pieejai.

Lauku attīstības programmā iekļautie pasākumi un to aktivitātes ietekmē visu trīs NAP 2020 prioritāšu mērķu sasniegšanu sniedzot ieguldījumus šādos NAP 2020 rīcības virzienos:

- augstražīga un eksportspējīga ražošana un starptautiski konkurētspējīgi pakalpojumi;
- izcila uzņēmējdarbības vide;
- cilvēku sadarbība, kultūra un pilsoniskā līdzdalība kā piederības Latvijai pamats;
- ekonomiskās aktivitātes veicināšana reģionos – teritoriju potenciāla izmantošana;
- pakalpojumu pieejamība līdzvērtīgāku darba iespēju un dzīves apstākļu radīšanai;
- dabas un kultūras kapitāla ilgtspējīga apsaimniekošana.

5.2. Lauku attīstības pasākumu kombinācija un pamatojums katrā prioritārajā jomā, tostarp finanšu piešķirumu pamatojums pasākumiem un finanšu resursu piemērotība izvirzītajiem mērķiem, kā minēts Regulas (ES) Nr. 1305/2013 8. panta 1. punkta c) apakšpunkta ii) un iii) punktā. Pasākumu kombinācija, kas iekļauta intervences loģikā, balstās uz 5.1. punktā minētajiem pierādījumiem no SVID analīzes un vajadzību pamatojumu un prioritizāciju.

5.2.1. P1: Veicināt zināšanu pārnesi lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un lauku apvidos

5.2.1.1. 1A) Sekmēt inovāciju, sadarbību un zināšanu bāzes attīstību lauku apvidos.

5.2.1.1.1. Lauku attīstības pasākumu izvēle

- M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)
- M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants)
- M16 - Sadarbība (35. pants)

5.2.1.1.2. Lauku attīstības pasākumu kombinācija un pamatojums

Tā kā tikai 28,4% lauku saimniecību vadītāju (2013.gadā) ir speciāla augstākā vai vidēja līmeņa lauksaimniecības izglītība, kas kavē saimniecību konkurētspējas paaugstināšanu, ir nepieciešams atbalsts lauksaimnieku, kā arī citu nozaru lauku uzņēmēju zināšanu līmeņa paaugstināšanai, kā arī konsultāciju nodrošināšana par uzņēmējiem aktuālām tēmām, t.sk. par ražošanas ietekmi uz vidi, bioloģisko daudzveidību un pārtikas u.c. produktu gala patērētāju.

Tādēļ ir paredzēts nodrošināt lauksaimniekus un citu nozaru lauku uzņēmējus ar tiem nepieciešamo zināšanu bāzi, apmācību un prasmju apguves pasākumiem, konsultācijām, kā arī saimniecību un mežu apmeklējumiem un demonstrējumiem par tēmām, kas palielinās lauksaimniecības, mežsaimniecības, pārtikas ražošanas nozarēs iesaistītu personu un zemes apsaimniekotāju izpratni par ekonomiski pamatotu, konkurētspējīgu un efektīvu produkcijas ražošanu, kā arī vides aspektiem, videi un klimatam draudzīgu lauksaimniecības un mežsaimniecības metožu pielietošanu, ilgtspējīgu dabas resursu apsaimniekošanu.

Investīciju atbalsts lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un pārtikas pārstrādē jābalsta uz inovatīviem risinājumiem jaunu produktu ražošanā un jaunas prakses pielietošanā, sekmējot sadarbību starp dažādiem dalībniekiem, kas var sniegt būtisku ietekmi uzņēmumu tehnoloģiskajā attīstībā, ekonomiskās dzīvotspējas uzlabošanā, kopumā veicinot lauksaimniecības un mežsaimniecības nozaru attīstību.

5.2.1.2. 1B) *Stiprināt saikni starp lauksaimniecību, pārtikas ražošanu un mežsaimniecību un pētniecību un inovāciju, tostarp lai uzlabotu vides apsaimniekošanu un vides stāvokļa rādītājus.*

5.2.1.2.1. Lauku attīstības pasākumu izvēle

- M16 - Sadarbība (35. pants)

5.2.1.2.2. Lauku attīstības pasākumu kombinācija un pamatojums

Latvija atrodas pēdējā vietā starp Eiropas Savienības dalībvalstīm inovāciju jomā, jo tikai 29% Latvijas uzņēmumu īsteno inovācijas aktivitātes, kā arī ir nepietiekama savstarpējā sadarbība starp zinātniskajām institūcijām un lauku uzņēmējiem, tādēļ, lai veicinātu augstas pievienotās vērtības un inovatīvu produktu ražošanu, vienlaikus paaugstinot uzņēmumu konkurētspēju vietējā un pasaules tirgos, nepieciešams atbalsts pētniecības un inovāciju pārnesēi.

5.2.1.3. 1C) *Rosināt mūžizglītību un profesionālo apmācību lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē.*

5.2.1.3.1. Lauku attīstības pasākumu izvēle

- M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)

5.2.1.3.2. Lauku attīstības pasākumu kombinācija un pamatojums

Latvijas lauku teritorijās, kur ir novecojoša sabiedrība, un, ņemot vērā, ka kopumā tikai 5% Latvijas pašvaldību pieaugušo piedalās mūžizglītības pasākumos, ir īpaši svarīgi lauku teritorijā turpināt mūžizglītības principa attīstīšanu, nodrošinot lauksaimniekiem, meža īpašniekiem un citiem lauku uzņēmējiem izglītības iespējas atbilstoši vajadzībām, ko izvirza nozaru attīstības iespējas un noieta tirgi, ražošanas un zinātnes attīstības tendences un inovācijas pasaulē, kā arī vides saglabāšanas nepieciešamība.

Sniedzot atbalstu zināšanu un informācijas pasākumiem tiks nodrošināta lauku uzņēmumu - īpaši mazo un vidējo, darbinieku izglītošanās un uzņēmumu vadības profesionalitātes līmeņa celšana, lai saglabātu un uzlabotu lauksaimniecības, mežsaimniecības un pārtikas ražošanas nozaru konkurētspēju, un sekmētu modernu un efektīvu uzņēmumu pārvaldības sistēmu, tehnoloģiju un iekārtu ieviešanu uzņēmumos.

Turklāt privāto mežu īpašniekiem ir būtiski paaugstināt zināšanu līmeni un prasmes meža apsaimniekošanā – mežaudžu kopšanā, atjaunošanā un augstvērtīga reprodūktīvā materiāla izmantošanā, kā arī mežsaimniecības plānošanā.

5.2.2. P2: Uzlabot visu veidu lauksaimniecības uzņēmumu rentabilitāti un konkurētspēju visos reģionos un sekmēt inovatīvas lauksaimniecības tehnoloģijas un meža ilgtspējīgu apsaimniekošanu

5.2.2.1. 2A) *Uzlabot visu lauku saimniecību ekonomiskos rādītājus un veicināt lauku saimniecību pārstrukturēšanu un modernizēšanu, jo īpaši lai pastiprinātu dalību tirgū un virzību uz tirgu, kā arī lai veicinātu lauksaimnieciskās darbības dažādošanu.*

5.2.2.1.1. Lauku attīstības pasākumu izvēle

- M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)
- M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants)
- M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)
- M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)
- M16 - Sadarbība (35. pants)

5.2.2.1.2. Lauku attīstības pasākumu kombinācija un pamatojums

Latvijā salīdzinājumā ar ES valstu vidējo rādītāju ir par 67% zemāka l/s produkcijas izlaides vērtība uz nodarbināto, zema efektivitāte pārtikas nozarē, tādēļ nepieciešams turpināt līdzšinējo investīciju atbalstu, un vairāk nodrošināt atbalstu mazajām un vidējām saimn., palielinot plašāka loka saimn. un uzņēmumu konkurētspēju.

Lauku teritorijā ar l/s un mežs. nodarbojas 35% iedzīvotāju un ir raksturīga sadrumstalota lauku saimn. struktūra, kurā 56,6% saimn. ražo tikai pašpatēriņam. Lai nodrošinātu pienācīgus ienākumus un palielinātu saimn. dzīvotspēju, ir nepieciešams atbalsts mazajām saimn., to kooperācijai, lai vismaz daļa no mazajām saimn. nākotnē kļūtu par ražojošām, uz tirgu orientētām saimn.

Lauku saimn. atbalsts nepieciešams investīcijām, kas saistītas ar saimn. pārstrukturēšanu, efektīvas ražošanas attīstību un nozaru dažādošanu (traktortehnika, l/s agregāti, visa veida tehnika, iekārtas un aprīkojums, l/s produktu raž. būvju būvniecība, pārbūve un atjaunošana), energoefektīvu iekārtu iegādi un resursu efektīvu izmantošanu. Tādējādi tiks nodrošināta ražošanas produktivitātes paaugstināšanās, samazināti riski, kas saistīti ar atsevišķu vadošo nozaru tirgus svārstību negatīvo ietekmi.

Lielo un ļoti lielo saimn. un pārtikas ražošanas uzņ. grupā, ņemot vērā to spēju apmierināt ieguldījumu vajadzību no uzņ. pašu ienākumiem, atbalsts primāri būtu novirzāms uz pietiekami šaurām ieguldījumu jomām ar konkrētu mērķi, īpaši vides prasību izpildei. Ir nepieciešams atbalstīt arī ar l/s un mežs. attīstību saistītas infrastrukt. (meliorācijas sistēmu pārbūve, pievadceļu, raž. laukumu u.tml.) uzturēšanu un izveidi.

Ieviešot uzņēmumos modernas un efektīvas uzņ. pārvaldības sistēmas, tehnoloģijas un iekārtas, kā arī, nodrošinot videi un klimatam draudzīgu saimn. metožu pielietošanu un ilgtspējīgu dabas resursu apsaimniekošanu, ir nepieciešams nepārtraukti paaugstināt lauku uzņēmēju zināšanu līmeni, kā arī nodrošināt kvalitatīvu konsultāciju pieejamību par vides aizsardzības, higiēnas, dzīvnieku labturības standartiem, labiem l/s un vides apstākļiem u.c. aktuāliem jaut., sekmēt sadarbību starp dažādiem dalībniekiem jaunu produktu ražošanā un jaunas prakses pielietošanā, kas var sniegt būtisku ietekmi uzņ. tehnoloģiskajā attīstībā, ekonomiskās dzīvotspējas uzlabošanā.

5.2.2.2. 2B) *Atvieglot atbilstīgi kvalificētu lauksaimnieku ienākšanu lauksaimniecības nozarē un jo īpaši paaudžu maiņu;*

5.2.2.2.1. Lauku attīstības pasākumu izvēle

- M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)

5.2.2.2.2. Lauku attīstības pasākumu kombinācija un pamatojums

Lauksaimniecībā tikai 10,1% saimniecību vadītāju ir jaunāki par 40 gadiem. Lauku saimniecību vadītāju struktūra pēc vecuma un izglītības līmeņa parāda, ka tikai 28,4% ir speciālā lauksaimniecības izglītība (augstākā vai vidējā līmeņa).

Ņemot vērā lauksaimniecības ražošanas koncentrācijas un efektivitātes paaugstināšanos nozarē, iespējama ~80 tūkstošu darbavietu samazināšanās, tādēļ nepieciešams atbalsts gados jaunu, izglītotu speciālistu ienākšanai lauksaimniecības nozarē, kā arī pensijas vecuma lauksaimnieku nomainībai ar šādiem speciālistiem, lai novērstu iedzīvotāju migrāciju no lauku teritorijām un augstāku lauku iedzīvotāju labklājības līmeni.

5.2.3. P3: Veicināt pārtikas piegādes ķēdes organizāciju, tostarp lauksaimniecības produktu pārstrādi un tirdzniecību, dzīvnieku labturību un riska pārvaldību lauksaimniecībā

5.2.3.1. 3A) *Uzlabot primāro ražotāju konkurētspēju, tos labāk integrējot lauksaimniecības pārtikas apritē, izmantojot kvalitātes shēmas, piešķirot papildu vērtību lauksaimniecības produktiem, veicinot noietu vietējos tirgos un izmantojot īsas piegādes ķēdes, ražotāju grupas un organizācijas un starpnozaru organizācijas.*

5.2.3.1.1. Lauku attīstības pasākumu izvēle

- M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)
- M09 - Ražotāju grupu un organizāciju izveide (27. pants)

5.2.3.1.2. Lauku attīstības pasākumu kombinācija un pamatojums

Latvijas pārtikas ražošanas uzņēmumiem ir par 68% zemāka darbaspēka produktivitāte salīdzinājumā ar Eiropas Savienības valstu vidējo rādītāju, jo daļā uzņēmumu joprojām ir salīdzinoši zema produkcijas pievienotās vērtības un inovāciju pakāpe, kuras paaugstināšanai nepieciešams turpināt investīciju atbalstu uzņēmumu modernizācijai.

Latvijā ir raksturīga sadrumstalota saimniecību struktūra, kurā dominē mazās un vidējās saimniecības (vidējā LIZ platība saimniecībās 2010. gadā bija 21,5 ha). Mazajām saimniecībām nav ekonomiski izdevīgi attīstīt pirmapstrādi un uzglabāšanu, tāpēc nepieciešama to kooperācija. Joprojām vērojama nepietiekama kooperācija un sadarbība lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarēs, kas rada problēmas liela apjoma vienvērtīgas kvalitātes preču produkcijas partiju sagatavošanai.

Atbalsts lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajām sabiedrībām paaugstinās to kapacitāti nodrošināt biedru saražotās produkcijas pirmapstrādi un pārdošanas apjomu, līdz ar to nodrošinot lauku saimniecību piekļu tirgum un produkcijas cenas stabilitāti, kā arī palielinās eksporta iespējas. No visas Latvijā bioloģiski saražotās produkcijas tikai 20–40% tiek pārdota kā bioloģiskā produkcija, un, tā kā iedzīvotāji aizvien lielāku uzmanību pievērš pārtikas produktu izcelsmei, kvalitātei un dabiskumam, ir nepieciešams attīstīt bioloģisko produktu pārstrādi, īsās pārtikas piegādes ķēdes, t.sk. ražotājus mājas apstākļos

Tā kā pārtikas ražošanas uzņēmumiem viens no atbalsta saņemšanas nosacījumiem būs vietējās izejvielas iepirkšana, tad tiks nodrošināts, ka pārstrādes uzņēmumi no lauku saimniecībām iepirks vairāk primāro lauksaimniecības produkciju, tā veicinot tās realizācijas iespējas.

5.2.3.2. 3B) Lauku saimniecību riska novēršanas un pārvaldības atbalsts.

5.2.3.2.1. Lauku attīstības pasākumu izvēle

- M05 - Dabas katastrofās un katastrofālos notikumos cietušā lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un piemērotu profilaktisko pasākumu ieviešana (18. pants)
- M 17 - Riska pārvaldība (36. pants)

5.2.3.2.2. Lauku attīstības pasākumu kombinācija un pamatojums

Latvijas teritorijā ir raksturīgi nepastāvīgi laika apstākļi, iespējamās salnas, sausuma periodi, gan lietavas, kas konkrētajā gadā var radīt būtiskus zaudējumus augkopības un arī lopbarības produkcijas ražošanas sektoriem.

Savukārt lauksaimniecības dzīvnieku sevišķi bīstamām infekcijas slimībām (epizootijām) ir raksturīga strauja izplatība un dzīvnieku masveida saslimšana un pastāv risks, ka attiecīgajā saimniecībā ir jāveic saslimušo dzīvnieku vai pat visa ganāmpulka iznīcināšana un utilizācija.

Lauksaimniecības nozaru riska negatīvās ietekmes mazināšanai ir jāīsteno kompleksa pieeja:

1. atbalsts apdrošināšanas polišu, kas paredz zaudējumu segšanu, ko izraisījuši nelabvēlīgi klimatiskie apstākļi, dzīvnieku vai augu slimības, kaitēkļu invāzija vai vides incidenti, iegādes izdevumu segšanai;
2. atbalsts ražošanas potenciāla atjaunošanai par ieguldījumiem epizootiju un epifitotiju cietušā lauksaimnieciskās ražošanas potenciāla atjaunošanā.

5.2.4. P4: Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību

5.2.4.1. 4A) *Atjaunot, saglabāt un veicināt bioloģisko daudzveidību (tostarp Natura 2000 teritorijās un apgabalos, kuros ir dabiskie vai citi specifiski ierobežojumi), un apgabalos ar augstas dabas vērtības lauksaimniecību, kā arī Eiropas ainavu stāvokli;*

5.2.4.1.1. Pasākumi attiecībā uz lauksaimniecības zemi

- M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)
- M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants)
- M10 - Agrovide un klimats (28. pants)
- M11 - Bioloģiskā lauksaimniecība (29. pants)
- M13 – Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi (31. pants)

5.2.4.1.2. Pasākumi attiecībā uz mežsaimniecības zemi

- M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)
- M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants)
- M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)
- M12 - Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi (30. pants)

5.2.4.1.3. Lauku attīstības pasākumu kombinācija un pamatojums

Latvijā tiek noteiktas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas bioloģiskās daudzveidības, vides un ainavu aizsardzībai, sabiedrības atpūtai, izglītošanai. Tajās ir noteikti dažādi saimn. darbības aprobežojumi, par kuriem ir jānodrošina neiegūto ienākumu kompensācija bioloģiskās daudzveidības (turpmāk -BD) un ainavas saglabāšanai NATURA 2000 un BVZ teritorijās un ES nozīmes biotopos un dzīvotnēs, (kuru noteikšana noslēgsies 2014.g. beigās, šīs un BVZ platības būs atbalsttiesīgas 10. pasākuma ietvaros).

Agrovīdes maksājumi mudina lauksaimniekus izvēlēties un pielietot videi draudzīgas saimniekošanas metodes, tādējādi saglabājot savdabīgo lauku ainavu un BD un nodrošina sabiedrībai pieejamu vidi un lauku ainavu, tāpēc nepieciešams veicināt lauksaimn. uzņemties brīvprātīgas agrovīdes saistības.

Ņemot vērā, ka Natura 2000 teritorijās l/s zemēs saimnieciskās darbības ierobežojumi ir noteikti tikai nelielā daļā pastāvīgo pļavu un ganību, kuras ir aizliegts pārveidot (arī uzarot vai kultivējot), turklāt I pīlāra ietvaros lauksaimniekiem ir pienākums zaļināšanas prakses ietvaros saglabāt vides jutīgos zālājus teritorijās, kas noteiktas saskaņā ar Putnu un Biotopu direktīvām (Regulas Nr. 1307/2013 45.pants), lai novērstu dubulto finansējumu II pīlāra ietvaros Natura 2000 maksājums par l/s zemi netiks īstenots.

Šobrīd ir nepietiekami attīstīta meža ugunsnovērošanas sistēma, tādēļ nepieciešams turpināt attīstīt meža preventīvos pasākumus, lai operatīvi atklātu meža ugunsgrēku jebkuros laika apstākļos un savlaicīgi to likvidētu, kas savukārt veicinās BD uzturēšanu meža zemēs.

Lai nodrošinātu vienlīdzīgus priekšnosacījumus ilgtspējīgas l/s attīstībai visā Latvijas teritorijā un mazinātu l/s izmantojamās zemes pamešanas riskus, ņemot vērā augsnes kvalitātes, l/s zemes apsaimniekošana īpatsvaru, temperatūras un veģetācijas periodu atšķirības dažādos Latvijas apvidos, ir nepieciešams atbalsts par teritorijām ar dabas un citiem specifiskajiem ierobežojumiem.

Nepieciešams paredzēt atbalstu apmācību un konsultāciju pasākumiem par tēmām, kas palielinās lauksaimn. un mežsaimn. nodarbināto izpratni un zināšanas par vides aspektiem, videi draudzīgām saimn. metodēm, savst. atb. prasībām vides jomā un var sekmēt videi un klimatam draudzīgu l/s pozīciju uzlabošanu.

5.2.4.2. 4B) *Uzlabot ūdens resursu apsaimniekošanu, tostarp mēslošanas līdzekļu un pesticīdu lietošanu.*

5.2.4.2.1. Pasākumi attiecībā uz lauksaimniecības zemi

- M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)
- M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants)
- M10 - Agrovide un klimats (28. pants)
- M11 - Bioloģiskā lauksaimniecība (29. pants)
- M13 – Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi (31. pants)

5.2.4.2.2. Pasākumi attiecībā uz mežsaimniecības zemi

- M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)
- M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants)
- M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)
- M12 - Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi (30. pants)

5.2.4.2.3. Lauku attīstības pasākumu kombinācija un pamatojums

Tā kā lauksaimniecībai un mežsaimniecībai ir būtiska ietekme uz vidi, ir svarīgi atbalstīt bioloģisko lauksaimniecības metožu pielietošanu lauksaimniecības zemes apsaimniekošanā un vidi saudzējošu metožu pielietošanu dārzkopībā un laukkopībā, kas tādejādi ierobežojot pārmērīgu augu aizsardzības un mēslošanas līdzekļu lietošanu, tā samazinot barības vielu noteci, kā arī buferjoslu izveidošanu gar

ūdensobjektiem, kas novērš šo līdzekļu nonākšanu ūdenī un vides piesārņojumu, lai saglabātu ūdens un augsnes kvalitāti.

Ūdens un augsnes aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības radīta piesārņojuma ar nitrātiem noteikta īpaši jutīgā teritorija, kas kopumā aizņem 12,8% jeb 825 870 ha no Latvijas teritorijas. Galvenie piesārņojuma avoti ir minerālmēslu izskalošanās no augsnes, organisko un neorganisko vielu pārvērtības un transformācijas procesi, tāpēc nepieciešams atbalsts tādām vidi saudzējošām lauksaimniecības metodēm, kas mazinātu noteci (piemēram, rugāju saglabāšanai ziemas periodā, buferjoslu izveidei utml. darbībām, kuru ieviešana izvērtējama programmēšanas periodā, izvērtējot un novēršot pārklāšanos I pīlāra zaļināšanas ietvaros paredzētajām darbībām).

Lai veicinātu Ūdens struktūrdirektīvas mērķu sasniegšanu un samazinātu barības vielu noteci tiks ieviests pasākuma “Agrovide un Klimats” apakšpasākumi “Rugāju lauks ziemas periodā” un “Vides saudzējošu metožu pielietošana dārzkopībā”. Palielinot lauksaimniecības produkcijas ražotāju informētību par vidi draudzīgām lauksaimnieciskās darbības metodēm, tiks nodrošināta ilgtspējīga ūdens un augsnes resursu apsaimniekošana.

Savukārt lai mazinātu iespējamo negatīvo ietekmi uz ūdens kvalitāti, riska ūdens objektos tiks veicināta vidi draudzīgu meliorācijas sistēmu izveide. Atbalsts netiks sniegts jaunu meliorācijas sistēmu izveidei.

Vienlaicīgi ir nepieciešams paredzēt atbalstu apmācību un konsultāciju pasākumiem par tēmām, kas palielinās lauksaimniecībā un mežsaimniecībā nodarbināto izpratni un zināšanas par vides aspektiem, vidi draudzīgām saimniekošanas metodēm, savstarpējās atbilstības prasībām vides jomā un var sekmēt vidi un klimatam draudzīgu lauksaimniecības pozīciju uzlabošanu.

5.2.4.3. 4C) *Novērst augsnes eroziju un uzlabot augsnes apsaimniekošanu.*

5.2.4.3.1. Pasākumi attiecībā uz lauksaimniecības zemi

- M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)
- M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants)
- M10 - Agrovide un klimats (28. pants)
- M11 - Bioloģiskā lauksaimniecība (29. pants)
- M13 – Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi (31. pants)

5.2.4.3.2. Pasākumi attiecībā uz mežsaimniecības zemi

- M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)
- M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants)
- M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)

- M12 - Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi (30. pants)

5.2.4.3.3. Lauku attīstības pasākumu kombinācija un pamatojums

Tā kā lauksaimniecībai ir būtiska ietekme uz vidi, nepieciešams atbalstīt brīvprātīgu vides saistību uzņemšanos, kas vērstas uz dabas resursu ilgtspējīgas izmantošanas uzlabošanu, ūdens kvalitātes uzlabošanu, ūdens un augsnes aizsardzību. Lai nodrošinātu lauksaimniecībā izmantojamās zemēs augsnes virskārtas aizsardzību pret augsnes degradācijas procesiem, saglabājot augsnēs organiskās vielas un samazinot barības vielu noteci, tiks īstenots pasākums „Bioloģiskā lauksaimniecība”, atbalstot lauksaimniekus, kas lauksaimniecības zemes apsaimniekošanā izmanto bioloģiskās lauksaimniecības metodes, kā arī uzņemtas brīvprātīgas agrovides saistības, īstenojot aktivitāti – rugāju lauks ziemas periodā.

Vienlaicīgi ir nepieciešams paredzēt atbalstu apmācību un konsultāciju pasākumiem par tēmām, kas palielinās lauksaimniecībā un mežsaimniecībā nodarbināto izpratni un zināšanas par vides aspektiem, videi draudzīgām saimniekošanas metodēm, savstarpējās atbilstības prasībām vides jomā un var sekmēt videi un klimatam draudzīgu lauksaimniecības pozīciju uzlabošanu.

5.2.5. P5: Veicināt resursu efektīvu izmantošanu un atbalstīt pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarē

5.2.5.1. 5A) Palielināt ūdens izmantošanas efektivitāti lauksaimniecībā.

5.2.5.1.1. Lauku attīstības pasākumu izvēle

5.2.5.1.2. Lauku attīstības pasākumu kombinācija un pamatojums

Mērķa virziens nav izvēlēts. Ūdens izmantošanas efektivitātes palielināšana lauksaimniecībā tiks veicināta ar ieguldījumiem meliorācijas sistēmu atjaunošanā, nodrošinot atbilstošu ūdens režīmu lauksaimniecības un mežsaimniecības ražošanai.

5.2.5.2. 5B) Palielināt enerģijas izmantošanas efektivitāti lauksaimniecībā un pārtikas pārstrādē.

5.2.5.2.1. Lauku attīstības pasākumu izvēle

- M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)

5.2.5.2.2. Lauku attīstības pasākumu kombinācija un pamatojums

Latvijai kā valstij ar vienu no mazākajām ietekmēm uz negatīvām klimata pārmaiņām Eiropas Savienībā ir būtiski atbalstīt lauksaimniecības, mežsaimniecības un pārtikas rūpniecības tehnoloģijas, kas vērstas uz

resursu (enerģijas, ūdens u.tml.) taupīšanu un dabai kaitīgo izmešu apjomu mazinošu ražošanas tehnoloģiju ieviešanu.

Nepieciešams atbalstīt brīvprātīgu vides saistību uzņemšanos, kas vērsta uz dabas resursu ilgtspējīgas izmantošanas uzlabošanu. Investīciju pasākumu ietvaros ieguldījumiem energoefektīvāku būvju un iekārtu iegādei tiks piemērota augstāka atbalsta intensitāte.

5.2.5.3. 5C) Sekmēt atjaunojamo energoresursu, blakusproduktu, atkritumu, atlieku un citu nepārtikas izejvielu piegādi un izmantošanu bioekonomikas vajadzībām.

5.2.5.3.1. Lauku attīstības pasākumu izvēle

- M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)

5.2.5.3.2. Lauku attīstības pasākumu kombinācija un pamatojums

Neskatoties uz to, ka Latvijai salīdzinājumā ar citām ES valstīm ir augsts atjaunojamās enerģijas izmantošanas rādītājs un īpaši fokusēti ieguldījumi, ir paredzēts atbalstīt atjaunojamo energoresursu, blakusproduktu, atkritumu, atlieku un citu pārtikā neizmantojamu izejvielu izmantošanu bioekonomikas vajadzībām, t.sk. enerģijas ražošanai.

Investīcijas energoefektivitātē tiks veicinātas ar augstākām atbalsta intensitātēm.

5.2.5.4. 5D) Samazināt siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisijas lauksaimniecībā.

5.2.5.4.1. Lauku attīstības pasākumu izvēle

- M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)

5.2.5.4.2. Lauku attīstības pasākumu kombinācija un pamatojums

Arvien pieaugošo vides aizsardzības prasību ietekmē, nepieciešams ieviest resursus taupošu un/vai to vairākkārtēju izmantošanu veicinošas, kā arī SEG emisiju apjomu mazinošas ražošanas tehnoloģijas lauksaimniecībā, pārtikas nozarē un mežsaimniecībā.

5.2.5.5. 5E) *Veicināt oglekļa uzglabāšanu un piesaisti lauksaimniecībā un mežsaimniecībā.*

5.2.5.5.1. Lauku attīstības pasākumu izvēle

- M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)

5.2.5.5.2. Lauku attīstības pasākumu kombinācija un pamatojums

Latvijā ir vairāk nekā 300 tūkstoši ha neizmantotās lauksaimniecībā izmantojamās zemes, kuras daļēji sākušas aizaugt ar neproduktīvu koksni, to produktīvai izmantošanai jāstimulē to efektīva izmantošana lauksaimniecībā vai mežsaimniecībā, lai sasniegtu uzstādījumu par katra lauksaimniecības un meža ha produktīvu izmantošanu.

Nepieciešams atbalstīt meža ieaudzēšanu lauksaimniecībai nepiemērotās, bet mežam izmantojamās zemēs, ievērojot teritoriju attīstības plānus un perspektīvo zonējumu to ietvaros, kā arī aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošanas plānus un nepieciešamību saglabāt augstas dabas vērtības lauksaimniecības teritorijas, tā palielinot CO2 piesaisti.

Nepieciešams uzlabot mežaudžu stabilitāti, struktūru un meža zemes infrastruktūru, atbalstot ieguldījumus kvalitatīvāku, produktīvāku un noturīgāku mežaudžu veidošanai, tā palielinot vai saglabājot CO2 piesaisti un samazinot kopējo emisiju.

5.2.6. P6: Veicināt sociālo iekļautību, nabadzības mazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos

5.2.6.1. 6A) *Veicināt dažādošanu, mazu uzņēmumu izveidi un attīstīšanu, kā arī darbvietu radīšanu.*

5.2.6.1.1. Lauku attīstības pasākumu izvēle

- M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)

5.2.6.1.2. Lauku attīstības pasākumu kombinācija un pamatojums

Lauku teritorijās iedzīvotāju rīcībā esošie ienākumi uz vienu mājsaimniecības personu ir par 22,7% zemāki nekā pilsētās, tādēļ, lai mazinātu nabadzības risku, veicinot nodarbinātību, ir paredzams atbalsts MVU attīstībai lauku teritorijās, nodrošinot jaunas darbavietas un pievienoto vērtību vietējo ražotāju produktiem (lauksaimniecībā, mežsaimniecībā, pārtikas ražošanā).

5.2.6.2. 6B) *Sekmēt vietējo attīstību lauku apvidos.*

5.2.6.2.1. Lauku attīstības pasākumu izvēle

- M07 - Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos (20. pants)
- M19 — atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA — sabiedrības virzīta vietējā attīstība) (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 35. pants)

5.2.6.2.2. Lauku attīstības pasākumu kombinācija un pamatojums

Izmantojot LEADER pieeju lauku teritorijas attīstībai, tiks stiprināta vietējā ekonomika, uzņēmējdarbības dažādošana, pakalpojumu pieejamība, sekmēta vietējo resursu maksimāla un produktīva izmantošana, radot pēc iespējas augstāku pievienoto vērtību, kā arī vietējās teritorijas, t.sk. dabas un kultūras objektu, sakārtošana.

Nepieciešams uzlabot un atbalstīt vietējās iniciatīvas, kuru mērķis ir dažādot sabiedriskās aktivitātes (t.sk. kultūras, sporta, vides aizsardzības u.c. brīvā laika pavadīšanas aktivitātes, apmācību un interešu klubi, sociālās aprūpes vietas), kas uzlabo lauku dzīves telpu, padarot to draudzīgāku un pievilcīgāku gan vietējiem iedzīvotājiem, gan tūristiem.

Tā kā aptuveni 50% vietējo ceļu ir kritiskā stāvoklī, tad pašvaldību teritorijās ir nepieciešams uzlabot vietējo ceļu un pievadceļu kvalitāti uzņēmējdarbības nodrošināšanai. Papildus pasākumam "Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos" atbalsts uzņēmumu pievadceļu un laukumu izveidei ir paredzēts arī pasākuma "Ieguldījumi materiālajos aktīvos" apakšpasākumā "Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā".

5.2.6.3. 6C) *Uzlabot informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) pieejamību, izmantošanu un kvalitāti lauku apvidos.*

5.2.6.3.1. Lauku attīstības pasākumu izvēle

5.2.6.3.2. Lauku attīstības pasākumu kombinācija un pamatojums

Mērķa virziens nav izvēlēts. Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) pieejamība, izmantošana un kvalitāte lauku apvidos ir jārisina, izmantojot ERAF un ESF.

5.3. Apraksts par to, kā tiks īstenoti transversālie mērķi, ieskaitot īpašās prasības, kas minētas Regulas (ES) Nr. 1305/2013 8. panta 1. punkta c) apakšpunkta v) punktā

Eiropas lauksaimniecības fonds lauku attīstībai palīdz īstenot stratēģiju „Eiropa 2020”, sekmējot ilgtspējīgu lauku attīstību, papildinot citus Kopējās lauksaimniecības politikas instrumentus, kohēzijas politiku un kopējo zivsaimniecības politiku. Tā veicina tādas lauksaimniecības nozares un lauku teritoriju attīstību, kas teritorijas un vides ziņā ir līdzsvarotāka, klimatam labvēlīgāka, noturīgāka, konkurētspējīgāka un novatoriska.

Ar Latvijas lauku attīstības programmā izvēlētajiem pasākumiem tiks veicināta lauku attīstības mērķu sasniegšana, kā arī dots ieguldījums „Eiropa 2020” mērķu sasniegšanā jeb horizontālajos mērķos – inovācijas, vide un klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās jomā.

ELFLA ieguldījums inovāciju mērķī tiks sniegts gan ar investīciju pasākumiem, piemēram, ieguldījumiem materiālajos aktīvos un lauku saimniecību attīstību, gan ar zināšanu un informācijas pārneses pasākumiem, pastarpināti arī ar LEADER pasākumiem. Atbalstu lauku saimniecības varēs novirzīt investīcijām jaunās tehnoloģijās un iekārtās, tādējādi mazinot lauksaimnieciskai ražošanai nelabvēlīgus nosacījumus, palielināt lauksaimniecības konkurētspēju tādā veidā, kas samazinātu nelabvēlīgo ietekmi uz vidi un klimatu. Savukārt informācija par jaunām zinātnes atziņām un jaunu prakšu pielietojamību iedrošinās lauksaimniekus, mežsaimniekus, MVU un pārtikas ražošanā iesaistītos īstenot inovatīvas idejas, jo jaunas idejas pamatojas uz zināšanām, sadarbību, komunikāciju, jaunu tirgu apgūšanu. Tāpat inovācijas, inovatīvs risinājums LAP pasākumos tiks noteikts par vienu no projektu atlases kritērijiem.

ELFLA ieguldījums vides un klimata mērķī tiks sniegts gan ar horizontāliem pasākumiem, tādiem kā zināšanu pārnese un konsultāciju pakalpojumi, gan arī pasākumiem, kas tiešā veidā veicinās mērķa sasniegšanu:

- M8 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā
- M10 - Agrovide un klimats
- M11 - Bioloģiskā lauksaimniecība
- M12 - Natura 2000 maksājumi
- M13 - Teritorijas ar dabas un citiem specifiskiem ierobežojumiem.

Nodrošinot konsultāciju un zināšanu pārneses pasākumus lauksaimniekiem, mežsaimniekiem, MVU un pārtikas ražošanā iesaistītajiem par specifiskām tēmām, kas saistītas ar vides aspektiem, videi draudzīgām saimniekošanas metodēm, kā arī Eiropas Savienības tiesību aktos noteiktajām savstarpējās atbilstības prasībām vides jomā un šo prasību ievērošanu ražošanā, lauksaimniecības un mežsaimniecības zemes apsaimniekošanā, tiks veicināta videi un klimatam draudzīgu, ilgtspējīgu dabas resursu apsaimniekošanas metožu pielietošana un tādējādi sniegts ieguldījums vides un klimata horizontālo prioritāšu sasniegšanā.

Tiešā veidā ieguldījumu vides un klimatu mērķu sasniegšanā nodrošinās pasākumi saistībā ar dažādiem vides maksājumiem. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu veicinās bioloģiski vērtīgo zālāju (ES nozīmes zālāju biotopu) apsaimniekošana videi draudzīgā veidā, tādējādi nodrošinot to nepamešanu un neaizaugšanu, kā arī kvalitātes nepasliktināšanos. Tāpat atbalsts tiks sniegts Natura 2000 teritorijās, tā veicinot atbalsta saņēmēju interesi par dabas vērtību saglabāšanu un nodrošinot labvēlīgus nosacījumus īpaši aizsargājamo biotopu un sugu attīstībai. Ar atbalstu par samazinātu augu aizsardzības līdzekļu un

mēslošanas līdzekļu lietošanu, bioloģisko lauksaimniecības metožu vai videi draudzīgu lauksaimniecības metožu – buferjoslu ierīkošanas, rugāju saglabāšanas ziemas periodā – izmantošanu tiks veicināta lauksaimniecības radītā piesārņojuma samazināšanās virszemes un pazemes ūdeņos un gaisā, augu barību vielu saglabāšanās augsnē, augsnes virskārtas aizsardzība pret augsnes degradācijas procesiem. Savukārt atbalsts teritorijām ar dabas ierobežojumiem veicinās zemju apsaimniekošanu un nepamešanu, līdz ar to tiks apstrādātas zemes platības un saglabāta tradicionālā lauku ainava.

Lai pilnībā izmantotu meža potenciālu CO₂ piesaistei un uzlabotu mežaudžu noturību pret sagaidāmajām klimata pārmaiņām, kā arī racionāli izmantotu zemes resursus un palielinātu CO₂ piesaistes apjomu, tiks atbalstīti ieguldījumi kvalitatīvāku, produktīvāku un noturīgāku mežaudžu veidošanai, kā arī meliorācijas sistēmu pārbūve un atjaunošana, nākotnē palielinot oglekļa piesaisti mežā un arī atjaunojamā dabas resursa – koksnes – apjomu kopumā, tādējādi sniedzot ieguldījumu klimata un vides mērķu sasniegšanā, kā arī nodrošinot ZIZIMM lēmumu (Decision 529/2013/EU) 21 May, 2013) īstenošanu, kuri vērsti uz mērķu sasniegšanu attiecībā uz piemērošanos klimata pārmaiņām. Mežaudžu pielāgošanos uzlabo savlaicīga mežaudžu kopšana, uzlabojot audzes stabilitāti (veidojot mistraudzes) un koku individuālo noturību (ko nosaka augstuma (h) un caurmēra (d) attiecība, vainaga garums, sakņu sistēma).

Lai pēc iespējas mazinātu iepriekšminēto pasākumu negatīvo ietekmi uz bioloģisko daudzveidību un ainavu, to īstenošanā noteikti ierobežojumi attiecībā uz ĪADT un Natura 2000 teritorijām, kā arī apmežošanas pasākumi tiks īstenoti strikti ierobežotā platībā.

5.4. Intervences loģikas kopsavilkuma tabula, kurā redzamas LAP atlasītās prioritātes un prioritārās jomas, kvantitatīvie mērķi un to īstenošanai izmantotā pasākumu kombinācija, ieskaitot plānotos izdevumus (tabulu ģenerē automātiski, izmantojot 5.2. un 11. punktā sniegto informāciju)

Prioritāte 1				
Prioritārā joma	Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.	Plānotie izdevumi	Pasākumu kombinācija
1A	T1: Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14., 15. un 35. panta pasākumu ietvaros veikto izdevumu procentuālā daļa no LAP kopējiem izdevumiem (prioritārā joma 1A)	2,9490%		M01, M02, M16
1B	T2: Sadarbības pasākumā atbalstīto sadarbības darbību kopskaits (Regulas (ES) Nr. 1305/2013 35. pants) (grupas, tīkli/klasteri, pilotprojekti u. c.) (prioritārā joma 1B)	95,00		M16
1C	T3: Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14. panta pasākuma ietvaros apmācīto dalībnieku kopskaits (prioritārā joma 1C)	25 000,00		M01
Prioritāte 2				
Prioritārā joma	Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.	Plānotie izdevumi	Pasākumu kombinācija
2A	T4: procentuālais daudzums lauku saimniecību ar LAP atbalstītiem ieguldījumiem pārstrukturēšanā vai modernizācijā (prioritārā joma 2A)	7,4230%	~~650 627 353,00~~ 655 741 754,00	M01, M02, M04, M06, M16
2B	T5: procentuālais daudzums lauku saimniecību ar LAP atbalstītu darījumdarbības attīstības plānu/ieguldījumiem gados jaunajiem lauksaimniekiem (prioritārā joma 2B)	0,62%	~~48 805 934,00~~ 18 699 714,00	M06
Prioritāte 3				
Prioritārā joma	Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.	Plānotie izdevumi	Pasākumu kombinācija
3A	T6: procentuālais daudzums lauku saimniecību, ko atbalsta saistībā ar dalību kvalitātes shēmās, vietējos tirgos un īsās piegādes ķēdēs, un ražotāju grupās/organizācijās (prioritārā joma 3A)	1,48%	107 906 987,00	M04, M09
3B	T7: procentuālais daudzums lauku saimniecību, kas piedalās riska pārvaldības shēmās (prioritārā joma 3B)	6,12%	59 472 227,00	M05, M17
Prioritāte 4				
Prioritārā joma	Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.	Plānotie izdevumi	Pasākumu kombinācija
4A (agri)	T9: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai un/vai ainavām labvēlīgus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4A)	23,38%	624 649 087,00	M01, M02, M10, M11, M13
4B (agri)	T10: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro uz ūdenssaimniecības uzlabošanu orientētus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4B)	28,39%		

4C (agri)	T12: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro uz augsnes apsaimniekošanas uzlabošanu un/vai augsnes erozijas novēršanu orientētus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4C)	28,39%		
4A (forestry)	T8: procentuālais daudzums meža/citas kokaugiem klātās platības, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai labvēlīgus apsaimniekošanas līgumus (prioritārā joma 4A)	1,73%	64 532 368,00	M01, M02, M08, M12
4B (forestry)				
4C (forestry)				
Prioritāte 5				
Prioritārā joma	Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.	Plānotie izdevumi	Pasākumu kombinācija
5B	T15: Ieguldījumu kopsumma energoefektivitātes jomā (€) (prioritārā joma 5B)	70 525 800,00	28 210 347,00	M04
5C	T16: Ieguldījumu kopsumma atjaunojamās enerģijas ražošanā (€) (prioritārā joma 5C)	40 000 000,00	16 000 000,00	M04
5D	T17: procentuālais daudzums LU, uz kurām attiecas ieguldījumi mājlopu turēšanā (audzēšanā), lai mazinātu SEG un/vai amonjaka emisijas (prioritārā joma 5D)	11,17%	122 903 327,00	M04
5E	T19: procentuālais daudzums lauksaimniecības un meža zemes, kurā piemēro apsaimniekošanas līgumus, kas sekmē oglekļa piesaisti un uzglabāšanu (prioritārā joma 5E)	1,88%	~~37 080 220,00~~ ~~36 519 741,00~~	M08
Prioritāte 6				
Prioritārā joma	Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.	Plānotie izdevumi	Pasākumu kombinācija
6A	T20: Atbalstīto projektu radītās darbvietas (prioritārā joma 6A)	1 000,00	~~37 693 565,00~~	M06
6B	T21: procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, uz kuriem attiecas vietējās attīstības stratēģijas (prioritārā joma 6B)	94,31%	~~225 141 305,00~~ ~~223 748 342,00~~	M07, M19
	T22: procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, kuri gūst labumu no uzlabotiem pakalpojumiem/ infrastruktūras (prioritārā joma 6B)	1,98%		
	T23: Atbalstīto projektu radītās darbvietas (LEADER) (prioritārā joma 6B)	800,00		

5.5. Konsultatīvās spējas, kura ļauj nodrošināt atbilstīgas konsultācijas un atbalstu attiecībā uz normatīvajām prasībām un darbībām inovācijas jomā, apraksts, kurā uzskatāmi parādīti nodrošinātie pasākumi, kas paredzēti Regulas (ES) Nr. 1305/2013 8. panta 1. punkta c) apakšpunkta vi) punktā

Lai nodrošinātu vienkāršotu programmas īstenošanu un konsultāciju kapacitāti, programmēšanas perioda 2007.–2013.gadam beigās zemkopības nozarē atklāts Klientu apkalpošanas centrs (KAC) – uz klientu vērsta pakalpojumu sniegšanas sistēmas izveide ZM un tās padotības iestādēs. Tajā visu nepieciešamo informāciju par dažādu institūciju pasākumiem sniedz LAD klientu apkalpošanas speciālisti. KAC apmeklētāji var saņemt informāciju par ZM un tās sešu padotības iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem; daudziem no tiem var iesniegt dokumentus gan papīra formātā, gan elektroniski. KAC pieejami arī bezmaksas nozares publiskie datori, kurus apmeklētāji var izmantot gan aktuālās informācijas meklēšanai, gan dokumentu iesniegšanai elektroniski tiem pakalpojumiem, kurus var iesniegt EPS.

Lai nodrošinātu informācijas pieejamību pēc iespējas tuvāk lauku teritoriju iedzīvotājiem, uzņēmējiem un organizācijām, gandrīz visos Latvijas novados darbojas Valsts lauku tīkla novadu lauku attīstības konsultanti, nodrošinot informāciju un konsultācijas par LAP atbalsta pasākumiem, programmas ieguldījumu un atbalsta saņemšanas iespējām.

Tostarp Valsts lauku tīkls darbojas kā kontaktpunkts attiecībā uz Eiropas inovāciju partnerību Latvijā, nodrošinot abpusēju informācijas plūsmu par EIP aktualitātēm, tematiskajiem pasākumiem un rezultātu izplatīšanu. VLT sniedz tehnisku atbalstu arī EIP darba grupām un interesentiem par inovācijām lauksaimniecības un pārtikas ražošanas nozarēs, lai sekmētu to veidošanos un darbības attīstību Latvijā.

Informāciju potenciālajiem atbalsta saņēmējiem, atbalsta saņēmējiem un plašākai sabiedrībai nodrošina gan VLT, gan ZM un LAD, regulāri publicējot ar programmas ieviešanu, uzraudzību un novērtēšanu saistīto aktuālo informāciju iestāžu tīmekļa vietnēs un plašsaziņas līdzekļos, kā arī individuāli sniedzot konsultācijas interesentiem gan klātienē iestādēs, gan arī elektroniski un pa telefonu.

Tā kā LAP īstenošanā šajā plānošanas periodā tiek piemērota līdzšinējā ieviešanas sistēma un vadošā iestāde ir ZM, savukārt maksājumu iestāde – LAD, tiks nodrošināta fonda administrēšanai nepieciešamā cilvēkresursu kapacitāte un kompetence, kā arī institucionālās pēctecības princips. Tādējādi tiek nodrošināta pēc iespējas efektīvāka pieeja LAP izstrādē, administrēšanā un pārvaldībā.

Administratīvās kapacitātes stiprināšanā liela nozīme ir personāla apmācībai. Gan ZM, gan LAD personāla kompetences iepriekšējā periodā stiprinātas tādās jomās kā, piemēram, publiskie iepirkumi, kontroles, risku vadība, administratīvais process, normatīvais regulējums nodokļu jomā, svešvalodas u.c. Ņemot vērā ieguldītos resursus kapacitātes stiprināšanā, būtiska nozīme ir apmācītā personāla noturēšanai LAP ieviešanas un administrēšanas sistēmā. Arī šajā periodā uzmanība tiks pievērsta gan vadošās iestādes, gan maksājumu iestādes darbinieku kompetences stiprināšanai un nepieciešamās apmācības nodrošināšanai.

6. EX-ANTE NOSACĪJUMU NOVĒRTĒJUMS

6.1. Papildu informācija

Atbilstoši 2010.gada 17.jūnijā apstiprinātajai „Eiropa 2020” stratēģijai (stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un iekļaujošai izaugsmei), būtiskākie aspekti 2014. – 2020.gadā ir politikas īstenošanas vienkāršošana, koncentrēšanās uz rezultātiem un palielināta nosacījumu izmantošana, veicinot ekonomisko, sociālo un teritoriālo attīstību Eiropas Savienībā.

Lai tiktu sasniegti kopīgie mērķi, t.sk. tematiskie mērķi, jānodrošina cieša papildinātība un saskaņotība ar Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālā fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu (vienotais stratēģiskais ietvars), kā arī plānošanai jāatbilst Eiropas Savienības lauku attīstības prioritātēm un vienlaikus jābūt pielāgotai Latvijas specifikai un vajadzībām.

Lai nodrošinātu Lauku attīstības programmas savlaicīgu uzsākšanu un efektīvu īstenošanu, jābūt izpildītiem racionāliem administratīviem priekšnosacījumiem – Ex-ante nosacījumiem. Ex-ante nosacījumi ir nepieciešamie priekšnoteikumi, lai nodrošinātu, ka dalībvalstis ir veikušas visas darbības, kas nepieciešamas ELFLA atbalsta efektīvai un racionālai izmantošanai. Saskaņā ar ELFLA regulas 10.pantu Ex-ante nosacījumi tiek iedalīti šādās grupās:

- vispārējie Ex-ante nosacījumi;
- ar ES lauku attīstības prioritātēm un tematiskajiem mērķiem saistītie Ex-ante nosacījumi.

Lai nodrošinātu ES fondu efektīvu un atbilstošu ieviešanu, detalizēti Ex-ante nosacījumu izpilde aprakstīta Partnerības līgumā par ESI fondu ieviešanu, taču Latvijas Lauku attīstības programmā ietverts kopsavilkums par attiecīgo Ex-ante nosacījumu izpildi.

6.2. Ex-ante nosacījumi

Valsts līmenī piemērojamais ex ante nosacījums	Piemērojamais ex ante nosacījums izpildīts: Jā/Nē/Daļēji	Tā izpildes novērtējums	Prioritātes/prioritārās jomas	Pasākumi
P3.1) Riska novēršana un riska pārvaldība: ir veikti valsts vai reģionāli riska novērtējumi katastrofu pārvarēšanai, ņemot vērā pielāgošanos klimata pārmaiņām.	yes	izpildīts	P4, 3B	M08, M17, M05
P4.1) Labi lauksaimniecības un vides apstākļi (LLVA): valsts līmenī ir izveidoti labu lauksaimniecības un vides apstākļu standarti, kas minēti Regulas (ES) Nr. 1306/2013 VI sadaļas I nodaļā.	yes	izpildīts	P4	M11, M10
P4.2) Mēslošanas un augu aizsardzības līdzekļu izmantošanas prasību minimums: valsts līmenī ir noteikts mēslošanas un augu aizsardzības līdzekļu izmantošanas prasību minimums, kas minēts Regulas (ES) Nr. 1305/2013 III sadaļas I nodaļas 28. pantā.	yes	izpildīts	P4	M10, M11
P4.3) Citi attiecīgi valsts standarti: ir noteikti attiecīgi obligātie valsts standarti Regulas (ES) Nr. 1305/2013 III sadaļas I nodaļas 28. panta piemērošanas vajadzībām.	yes	izpildīts	P4	M10, M11
P5.1) Energoefektivitāte: ir veiktas darbības, lai, būvējot vai atjaunojot ēkas, veicinātu galapatērēja energoefektivitātes rēķinā uzlabojumus un rentablu ieguldījumu energoefektivitātē.	yes	nav attiecināms (LAP 2014.-2020 ietvaros atbalsts plānots ieguldījumiem lauksaimniecības ēkās, kas netiek uzskaitītas par ēkām Direktīvas 2010/31/ES izpratnē (būves ar jumtu un sienām, kur enerģiju izmanto telpu mikroklimata regulēšanai). LAP 2014-2020 ietvaros nav plānoti ieguldījumi publiskajās ēkās)		
P5.2) Ūdensapgādes nozare: pastāv: a) ūdens cenu politika, kas nodrošina atbilstīgu stimulu lietotājiem ūdens resursus izmantot efektīvi, un b) atbilstīgs ieguldījums dažādā ūdens resursu izmantojumā, lai atgūtu ūdensapgādes pakalpojumu izmaksas tādā pakāpē, kas noteikta apstiprinātajā ūdens baseina pārvaldības plānā attiecībā uz investīcijām, ko atbalsta programmas.	yes	nav attiecināms (netiek plānots atbalsts attiecīgajā prioritātē)		
P5.3) Atjaunojamie energoresursi: ir veikti pasākumi, lai sekmētu atjaunojamo energoresursu ražošanu un sadali.	yes	Izpildīts	5C	M06
P6.1) Nākamās paaudzes tīklu (NGN) infrastruktūra: pastāv valsts vai reģionāli nākamās paaudzes piekļuves plāni, kuros ņemtas vērā reģionālās darbības, kas veiktas, lai sasniegtu Savienības mērķus attiecībā uz piekļuvi ātrgaitas internetam, galveno uzmanību pievēršot jomām, kurās tirgus nenodrošina atvērtu infrastruktūru par pieejamu cenu un kvalitāti, kas atbilst Savienības konkurences un valsts palīdzības noteikumiem, un lai sniegtu neaizsargātām grupām pieejamus pakalpojumus.	yes	nav attiecināms (netiek plānots atbalsts attiecīgajā prioritātē)		
G1) Diskriminācijas novēršana: ir administratīvā spēja saistībā ar ESI fondiem īstenot un piemērot Savienības tiesību aktus un politiku diskriminācijas novēršanas jomā.	yes	izpildīts	6B	M02, M19, M01

G2) Dzimumu līdztiesība: ir administratīvā spēja saistībā ar ESI fondiem īstenot un piemērot Savienības tiesību aktus un politiku dzimumu līdztiesības jomā.	yes	izpildīts	6B, 6A	M19, M02, M07, M01, M06
G3) Invalitāte: ir administratīvā spēja saistībā ar ESI fondiem īstenot un piemērot ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām (UNCRPD) atbilstoši Padomes Lēmumam 2010/48/EK.	yes	izpildīts	6B, 6A	M06, M19, M07
G4) Publiskais iepirkums: ir izstrādāta kārtība, kā saistībā ar ESI fondiem nodrošināt Savienības publiskā iepirkuma tiesību aktu faktiski piemērošanu.	yes	izpildīts	5D, 6B, 5C, 3A, 5B, 6A, 2A	M19, M02, M04, M07, M01, M06
G5) Valsts atbalsts: ir izstrādāta kārtība, kā saistībā ar ESI fondiem nodrošināt Savienības valsts atbalsta noteikumu faktiski piemērošanu.	yes	izpildīts	P4, 6B, 1A, 5E, 2B, 2A, 1B, 1C, 3A, 5B, 6A	M06, M02, M12, M01, M19, M04, M08
G6) Tiesību akti vides jomā, kas attiecas uz ietekmes uz vidi novērtējumu (IVN) un stratēģisko vides novērtējumu (SVN): ir izstrādāta kārtība faktiskai Savienības vides jomas tiesību aktu piemērošanai saistībā ar IVN un SVN.	yes	izpildīts	5D, 2A, 6A, 5E, 3A	M06, M08, M04
G7) Statistiskās sistēmas un rezultātu rādītāji: ir izstrādāta statistiskā bāze, kas vajadzīga, lai novērtētu programmu efektivitāti un ietekmi. Ir izstrādāta rezultātu rādītāju sistēma, kas vajadzīga, lai izvēlētos darbības, kuras visefektīvāk sekmēs vēlamu iznākumu, lai uzraudzītu progresu rezultātu sasniegšanā un veiktu ietekmes novērtējumu.	yes	izpildīts	P4, 6A, 2A, 3A, 5E, 2B, 1C, 5C, 5D, 3B, 1A, 5B, 6B	M09, M02, M12, M05, M10, M06, M11, M13, M19, M113, M01, M02, M17, M07, M04, M08

Valsts līmenī piemērojama ex ante nosacījums	Kritēriji	Kritēriji ir izpildīti (jā/nē)	Atsauce (ja ir izpildīti) [atsauce uz stratēģijām, tiesību aktiem vai citiem attiecīgiem dokumentiem]	Tā izpildes novērtējums
P3.1) Riska novēršana un riska pārvaldība: ir veikti valsts vai reģionāli riska novērtējumi katastrofū pārvarēšanai, ņemot vērā pielāgošanos klimata pārmaiņām.	P3.1.a) Prasība, ka ir izstrādāts valsts vai reģionāls riska novērtējums, kurā ir ietverti šādi elementi: to procesu, metodikas, metožu un nesensitīvo datu apraksts, kas izmantoti riska novērtēšanai, kā arī uz risku balstītu kritēriju novērtēšanai, lai prioritāti piešķirtu investīcijām;	Yes	MK 2009. gada 31. jūlija rīkojums Nr. 517 „Par Vides politikas pamatnostādņēm 2009. – 2015. gadam” (pieejams http://www.likumi.lv/doc.php?id=195646)	Vides politikas pamatnostādnes 2014. – 2020. gadam (turpmāk - VPP), kurās ietilpst arī Klimata adaptācijas sadaļa un kuras ir harmonizētas ar ES fondu prioritātēm, pieņemtas 2014. gada 26. martā, savukārt, spēkā ir ar 2014. gada 28. martu.
	P3.1.b) Prasība, ka ir izstrādāts valsts vai reģionāls riska novērtējums, kurā ir ietverti šādi elementi: sniegts viena riska un vairāku risku scenāriju apraksts;	Yes	Ar 2014. gada 26. marta MK rīkojumu Nr.130 „Par Vides politikas pamatnostādņēm 2014.-2020. gadam” apstiprinātās Vides politikas pamatnostādnes 2014.-2020. gadam (pieejams: http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4711); Izveidota Krīzes vadības padome, kas ir koordinējoša institūcija, kuras darbības mērķis ir nodrošināt valsts un pašvaldību institūciju saskaņotu rīcību, veicot valsts apdraudējuma preventīvos un pārvarēšanas pasākumus, kā arī tā radīto seku likvidēšanas pasākumus (Krīzes vadības padomes nolikums ir pieejams šeit: http://likumi.lv/doc.php?id=224553).	Vides politikas pamatnostādnes 2014.–2020.gadam, kurās ietilpst arī Klimata adaptācijas sadaļa un kuras ir harmonizētas ar ES fondu prioritātēm, pieņemtas 2014.gada 26.martā, savukārt, spēkā ir ar 2014.gada 28.martu. Kritērijs tiks izpildīts risku novērtēšanas procesā, kas sastāv no risku identificēšanas, risku analīzes un risku izvēršanas, savukārt viens no risku identificēšanas posmiem ir risku scenāriju izstrāde. Ņemot vērā minēto, tiks sagatavots Infomatīvais ziņojums ar viena riska un vairāku risku scenāriju aprakstiem. Risku novērtēšana tiks veikta saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumu Nr.1313/2013/ES (2013.gada 17.decembris) par Savienības civilās aizsardzības mehānismu, pamatojoties uz Eiropas Komisijas 2010.gada 12.decembra darba dokumentu "Risku novērtēšanas un kartēšanas vadlīnijas katastrofū pārvaldībai" SEC(2010) 1626, kas ir izstrādāts, izmantojot Starptautiskās Standartizācijas organizācijas izstrādātos starptautiskos standartus, jo īpaši ISO 31000, ISO 31010, un atbilstošā ISO Guide 73 terminoloģiju kopā ar specifiskāku UNISDR katastrofū riska samazināšanas terminoloģiju. Valsts nozīmes nozares nozīmīgāko risku identifikācija un apdraudējumu novēršanas plāns (plānā ietverti riska scenāriji, it īpaši uzmanību pievēršot meža ugunsgrēku riska scenārijiem). Par pasākuma izpildi atbildīgā iestāde Iekšlietu ministrija sadarbībā ar nozaru ministrijām (ministrijas, kas norādītas Valsts civilās aizsardzības plāna 30.pielikumā). Kritērija izpilde plānota līdz 2015.gada 22.decembrim.
	P3.1.c) Prasība, ka ir izstrādāts valsts vai reģionāls riska novērtējums, kurā ir ietverti šādi elementi: attiecīgā gadījumā ņemtas vērā valsts stratēģijas attiecībā uz pielāgošanos klimata pārmaiņām.	Yes	Ar 2014.gada 26.marta MK rīkojumu Nr.130 „Par Vides politikas pamatnostādņēm 2014.-2020.gadam" apstiprinātās Vides politikas pamatnostādnes 2014.-2020.gadam (pieejams: http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4711)	Vides politikas pamatnostādnes 2014. – 2020. gadam (turpmāk - VPP), kurās ietilpst arī Klimata adaptācijas sadaļa un kuras ir harmonizētas ar ES fondu prioritātēm, pieņemtas 2014. gada 26. martā, savukārt, spēkā ir ar 2014. gada 28. martu.
P4.1) Labi lauksaimniecības un vides apstākļi (LLVA): valsts līmenī ir izveidoti labu lauksaimniecības un vides apstākļu standarti, kas minēti Regulas (ES) Nr. 1306/2013 VI sadaļas I nodaļā.	P4.1.a) LLVA standarti ir noteikti valsts tiesību aktos un norādīti programmās.	Yes	LAP 2014.-2020.	Informācija ir daļa - 6.pielikums - no Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.-2020.gadam. Minētais kritērijs ir ieviests līdz ar LAP 2014.-2020.gadam apstiprināšanu.
P4.2) Mēslošanas un augu aizsardzības līdzekļu izmantošanas prasību minimums: valsts līmenī ir noteikts mēslošanas un augu aizsardzības līdzekļu izmantošanas prasību minimums, kas minēts Regulas (ES) Nr. 1305/2013 III sadaļas I nodaļas 28. pantā.	P4.2.a) Programmās ir norādīts mēslošanas un augu aizsardzības līdzekļu izmantošanas prasību minimums, kas minēts Regulas (ES) Nr. 1305/2013 III sadaļas I nodaļā.	Yes	LAP 2014.-2020.	Informācija ir daļa - 5.pielikums - no Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.-2020.gadam. Minētais kritērijs ir ieviests līdz ar LAP 2014.-2020.gadam apstiprināšanu.

P4.3) Citi attiecīgi valsts standarti: ir noteikti attiecīgi obligātie valsts standarti Regulas (ES) Nr. 1305/2013 III sadaļas I nodaļas 28. panta piemērošanas vajadzībām.	P4.3.a) Programmās ir norādīti attiecīgie obligātie valsts standarti.	Yes	LAP 2014.-2020.	Informācija ir daļa - 6.pielikums - no Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.-2020.gadam. Minētais kritērijs ir ieviests līdz ar LAP 2014.-2020.gadam apstiprināšanu.
P5.1) Energoefektivitāte: ir veiktas darbības, lai, būvējot vai atjaunojot ēkas, veicinātu galapatēriņa energoefektivitātes rentablu uzlabojumus un rentablu ieguldījumu energoefektivitātē.	P5.1.a) Pasākumi, lai nodrošinātu, ka pastāv minimālas prasības attiecībā uz ēku energoefektivitāti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2010/31/ES 3., 4. un 5. pantu;	Yes		
	P5.1.b) Pasākumi, kas vajadzīgi, lai izveidotu ēku energoefektivitātes sertifikācijas sistēmu saskaņā ar Direktīvas 2010/31/ES 11. pantu;	Yes		
	P5.1.c) Pasākumi, lai nodrošinātu energoefektivitātes stratēģisku plānošanu, saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2012/27/ES 3. pantu;	Yes		
	P5.1.d) Pasākumi, kas atbilst 13. pantam Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 206/32/EK par galapatēriņa energoefektivitāti un energopakalpojumiem, lai nodrošinātu, ka galapatēriņtājiem tiek nodrošināti individuāli skaitītāji, ciktāl tas ir iespējams tehniski un ir iespējams un samērīgs finanšu ziņā attiecībā uz potenciāliem enerģijas ietaupījumiem.	Yes		
P5.2) Ūdensapgādes nozare: pastāv: a) ūdens cenu politika, kas nodrošina atbilstīgu stimulu lietotājiem ūdens resursus izmantot efektīvi, un b) atbilstīgs ieguldījums dažādā ūdens resursu izmantojumā, lai atgūtu ūdensapgādes pakalpojumu izmaksas tāda pakāpē, kas noteikta apstiprinātajā ūdens baseina pārvaldības plānā attiecībā uz investīcijām, ko atbalsta programmas.	P5.2.a) Nozarēs, ko atbalsta ELFLA, dalībvalstis ir nodrošinājušas, ka dažāds ūdens resursu izmantojums nozarē dod ieguldījumu ūdensapgādes pakalpojumu izmaksu atgūšanā saskaņā ar Ūdens pamatdirektīvas 9. panta 1. punkta pirmo ievilkumu attiecīgā gadījumā ņemot vērā minētās atgūšanas sociālo, vides un tautsaimniecisko ietekmi, kā arī skarta reģiona vai reģionu ģeogrāfiskos un klimata apstākļus.	Yes		
P5.3) Atjaunojamie enerģoresursi: ir veikti pasākumi, lai sekmētu atjaunojamo enerģoresursu ražošanu un sadali.	P5.3.a) Pārredzamas atbalsta shēmas, prioritāra pieeja tīklam vai garantēta pieeja un prioritāte sadale, kā arī publiski izziņoti standartnoteikumi attiecībā uz tehnisku pielāgojumu izmaksu uzņemšanos un sadali, un tie atbilst Direktīvas 2009/28/EK 14. panta 1. punktam un 16. panta 2. un 3. punktam;	Yes	<p>Elektroenerģijas tirgus likums (pieejams - http://www.likumi.lv/doc.php?id=244670);</p> <p>MK 2009. gada 10. marta noteikumi Nr. 221 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā” (pieejami - http://www.likumi.lv/doc.php?id=189260);</p> <p>2010. gada 16. marta noteikumi Nr. 262 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamus enerģoresursus, un cenu noteikšanas kārtību” (pieejami - http://www.likumi.lv/doc.php?id=207458);</p> <p>Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 2012. gada 22. februāra padomes noteikumi „Sistēmas pieslēguma noteikumi elektroenerģijas ražotājiem (pieejami - http://www.likumi.lv/doc.php?id=244670).</p>	Ik gadu palielinās tādu jaunu projektu skaits, kas uzsāk elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamus enerģoresursus, saņemot atbalstu feed-in tarifa veidā, ja ir saņemtas tiesības pārdot obligātā elektroenerģijas iepirkuma ietvaros, un dod ieguldījumu to mērķu sasniegšanā, ko paredz Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 23. aprīļa Direktīvas 2009/28/EK par atjaunojamo enerģoresursu izmantošanas veicināšanu un ar ko groza un sekojoši atceļ Direktīvas 2001/77/EK un 2003/30/EK (turpmāk – Direktīva 2009/28/EK). Arī turpmākajā periodā ir paredzams šādu projektu skaita pieaugums. Vienlaikus obligātais elektroenerģijas iepirkums, kas šobrīd tiek pārskatīts, lai padarītu to elastīgāku un ekonomiski pamatotāku, ņemot vērā tā radītos riskus galalietotājiem, nav vienīgais Latvijā īstenojami atbalsta mehānisms enerģijas ražošanai, izmantojot atjaunojamus enerģoresursus.

	P5.3.b) Dalībvalsts ir pieņēmusi valsts atjaunojamo energoresursu rīcības plānu saskaņā ar Direktīvas 2009/28/EK 4. pantu.	Yes	<p>Latvija paziņojusi pasākumus, ar kuriem valsts tiesību akto pilnībā pārņēma Direktīva 2009/28/EK par atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu un ar ko groza un sekojoši atceļ Direktīvas 2001/77/EK un 2003/30/EK.</p> <p>Informatīvais ziņojums "Latvijas Republikas Rīcība atjaunojamās enerģijas jomā Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 23. aprīļa direktīvas 2009/28/EK par atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu un ar ko groza un sekojoši atceļ Direktīvas 2001/77/EK un 2003/30/EK ieviešanai līdz 2020. gadam" (Apstiprināts MK 2010. gada 12. oktobra sēdē (Prot. Nr 52, 44.§) (pieejams - http://www.mk.gov.lv/lv/mk/mksedes/saraksts/darbakartiba/?sede=465).</p> <p>Ar 2012. gada 21. februāra MK protokollēmumu Nr. 10 apstiprināts informatīvais ziņojums „Latvijas Republikas Regulārais ziņojums atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 23. aprīļa Direktīvas 2009/28/EK par atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu un ar ko groza un sekojoši atceļ Direktīvas 2001/77/EK un 2003/30/EK 22. pantam” (pieejams - http://www.mk.gov.lv/doc/2005/EMZino_150212_atjaun.384.doc)</p>	<p>Informatīvais ziņojums „Latvijas Enerģētikas ilgtermiņa stratēģija 2030 – konkurētspējīga enerģētika sabiedrībai” ir apstiprināts MK 2013. gada 28. maijā, kas norāda, ka tiks palielināts AER īpatnsvars siltumenerģijas, elektroenerģijas un transporta sektoros.</p> <p>Informatīvais ziņojums "Latvijas Republikas Otrās regulārais ziņojums atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 23. aprīļa Direktīvas 2009/28/EK par atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu un ar ko groza un sekojoši atceļ Direktīvas 2001/77/EK un 2003/30/EK 22. pantam" pieņemts zināšanai Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra sēdē (prot.Nr.1, 44.§). Pieejams Ministru kabineta tīmekļa vietnē: (http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40309751&mode=mk&date=2014-01-07).</p>
P6.1) Nākamās paaudzes tīklu (NGN) infrastruktūra: pastāv valsts vai reģionāli nākamās paaudzes piekļuves plāni, kuros ņemtas vērā reģionālās darbības, kas veiktas, lai sasniegtu Savienības mērķus attiecībā uz piekļuvi ātrgaitas internetam, galveno uzmanību pievēršot jomām, kurās tirgus nenodrošina atvērtu infrastruktūru par pieejamu cenu un kvalitāti, kas atbilst Savienības konkurences un valsts palīdzības noteikumiem, un lai sniegtu neaizsargātām grupām pieejamus pakalpojumus.	P6.1.a) Ir izstrādāts valsts vai reģionālais NGN plāns, kas paredz: plānu attiecībā uz infrastruktūras ieguldījumiem, pamatojoties uz ekonomikas analīzi, kurā ņem vērā esošās privātas un publiskās infrastruktūras un plānotos ieguldījumus.	Yes		
	P6.1.b) Ir izstrādāts valsts vai reģionālais NGN plāns, kas paredz: ilgtspējīgus ieguldījumu modeļus, kas veicina konkurenci un nodrošina atvērtu, cenas ziņā pieejamu, kvalitatīvu un nākotnē izmantojamu infrastruktūru un pakalpojumus.	Yes		
	P6.1.c) Ir izstrādāts valsts vai reģionālais NGN plāns, kas paredz: pasākumus privāto ieguldījumu veicināšanai.	Yes		
G1) Diskriminācijas novēršana: ir administratīvā spēja saistībā ar ESI fondiem īstenot un piemērot Savienības tiesību aktus un politiku diskriminācijas novēršanas jomā.	G1.a) Dalībvalstu iestāžu sistēmai un tiesiskam regulējumam atbilstoša kārtība to struktūru iesāīstei visā programmu sagatavošanas un īstenošanas gaitā, kuras ir atbildīgas par vienlīdzīgas attieksmes veicināšanu pret visām personām, tostarp konsultāciju sniegšanu par līdztiesības jautājumiem attiecībā uz darbībām, kas saistītas ar ESI.	Yes	Partnerības līguma 1.5.2.sadaļa;	<p>Latvijas Republikas Tiesībsarga birojs ir vienādas attieksmes veicināšanas iestāde saskaņā ar Eiropas Savienības Padomes 2000. gada 29. jūnija direktīvu 2000/43/EK, ar ko ievieš vienādas attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasi vai etniskās piederības, Padomes 2004. gada 13. decembra direktīvu</p> <p>2004/113/EK, ar kuru īsteno principu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm attiecībā uz piecu pieciem pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu, Padomes 2006. gada 5. jūlija direktīvu 2006/54/EK par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgas iespējas un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm nodarbinātības un profesijas jautājumos. Partnerības līguma 1.5.2.sadaļā sniegts izklāsts par stratēģisko, tiesisko un institucionālo ietvaru dzimumu līdztiesības, vienlīdzīgu iespēju un nediskriminācijas principu īstenošanai ESI fondu sagatavošanā un īstenošanā, kā arī ierosināts horizontālās prioritātes „Vienlīdzīgas iespējas” ietvars, lai koordinētu horizontālo principu ieviešanu katrā ESI fondu cikla posmā. Lai nodrošinātu Regulas Nr.1303(2013) 7.pantā noteikto horizontālo principu - dzimumu līdztiesība, nediskriminācija, pieejamība – ieviešanu, LAP paredzētie atbalsta pasākumi un atbalsta saņemšanas nosacījumi neizslēdz nevienu sabiedrības grupu un novērš jebkādu diskrimināciju dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, ticības vai pārliecības, invaliditātes vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ.</p>

	G1.b) Kārtība tā personāla apmācībai, kurš strādā iestādēs, kas iesaistītas ESI fondu pārvaldībā un kontrolē jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesību akti un politika diskriminācijas novēršanas jomā.	Yes	LAP 2014. – 2020.	Finanšu ministrijas izstrādātā Vadības un kontroles sistēmas apraksta pielikumā tiks pievienots ES KP fondu cilvēkresursu attīstības plāns, iekļaujot informāciju par ESI fondu īstenošanā iesaistītā personāla apmācību vienlīdzīgu iespēju, nedrīskriminācijas un dzimumu līdztiesības jomās, paredzot apmācībām visu ESI fondu TP līdzekļus. Vadības un kontroles sistēmas apraksta principi un saturs ir iekļauts informatīvajā ziņojumā par Vadības un kontroles sistēmu, kas apstiprināts MK 2013.gada 17.decembrī.
G2) Dzimumu līdztiesība: ir administratīvā spēja saistībā ar ESI fondiem īstenot un piemērot Savienības tiesību aktus un politiku dzimumu līdztiesības jomā.	G2.a) Dalībvalstu iestāžu sistēmai un tiesiskam regulējumam atbilstoša kārtība to struktūru iesaistei visā programmu sagatavošanas un īstenošanas gaitā, kuras ir atbildīgas par dzimumu līdztiesību, tostarp konsultāciju sniegšanu par dzimumu līdztiesības jautājumiem attiecībā uz darbībām, kas saistītas ar ESI.	Yes	Partnerības līguma 1.5.2.sadaļa;	Latvijas Republikas Tiesībsarga birojs ir vienādas attieksmes veicināšanas iestāde saskaņā ar Eiropas Savienības Padomes 2000. gada 29. jūnija direktīvu 2000/43/EK, ar ko ievieš vienādas attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības, Padomes 2004. gada 13. decembra direktīvu 2004/113/EK, ar kuru īsteno principu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem, precu piegādi un pakalpojumu sniegšanu, Padomes 2006. gada 5. jūlija direktīvu 2006/54/EK par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgas iespējas un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm nodarbinātības un profesijas jautājumos. Partnerības līguma 1.5.2.sadaļā sniegts izklāsts par stratēģisko, tiesisko un institucionālo ietvaru dzimumu līdztiesības, vienlīdzīgu iespēju un nediskriminācijas principu īstenošanai ESI fondu sagatavošanā un īstenošanā, kā arī ierosināts horizontālās prioritātes „Vienlīdzīgas iespējas” ietvars, lai koordinētu horizontālo principu ieviešanu katrā ESI fondu cikla posmā. Latvijā atbildīgā institūcija par dzimumu līdztiesības jautājumu koordinēšanu valstī ir Labklājības ministrija, kura tiks iesaistīta LAP sagatavošanas, īstenošanas, uzraudzības un izvērtēšanas procesā. Labklājības ministrija izvērtē LAP projekta atbilstību horizontālajiem principiem, attiecīgos gadījumos sniedzot savus priekšlikumus LAP papildinājumiem, precizējumiem, lai nodrošinātu vienlīdzīgu iespēju principu ieviešanu, kā arī Labklājības ministrija ir piedalījies LAP Pagaidu uzraudzības komitejas sēdē, kuras ietvaros izskatīti jautājumi, kas saistīti ar LAP sagatavošanu. Tāpat Labklājības ministrija izvērtēs izstrādātos nacionālo normatīvo aktu projektus par LAP atbalsta pasākumu īstenošanu un tiks iekļauta LAP UK sastāvā. LAP ieviešanā tiek piemērota dzimumu līdztiesības integrētā pieeja, t.i., dzimumu līdztiesība kā princips tiek ņemta vērā visos LAP ieviešanas posmos – gan sagatavošanas, īstenošanas, uzraudzības un izvērtēšanas posmā. Neviens atbalsta pasākuma īstenošanā netiks pasliktināta kāda dzimuma situācija.
	G2.b) Kārtība tā personāla apmācībai, kurš strādā iestādēs, kas iesaistītas ESI fondu pārvaldībā un kontrolē jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesību akti un politika dzimumu līdztiesības jomā, kā arī integrētā pieeja dzimumu līdztiesības nodrošināšanai.	Yes	LAP 2014. – 2020.	Finanšu ministrijas izstrādātā Vadības un kontroles sistēmas apraksta pielikumā tiks pievienots ES KP fondu cilvēkresursu attīstības plāns, iekļaujot informāciju par ESI fondu īstenošanā iesaistītā personāla apmācību vienlīdzīgu iespēju, nedrīskriminācijas un dzimumu līdztiesības jomās, paredzot apmācībām visu ESI fondu TP līdzekļus.
G3) Invalitāte: ir administratīvā spēja saistībā ar ESI fondiem īstenot un piemērot ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām (UNCPRD) atbilstoši Padomes Lēmumam 2010/48/EK.	G3.a) Dalībvalstu iestāžu sistēmai un tiesiskam regulējumam atbilstoša kārtība saziņai ar tām struktūrām un to iesaistei visā programmu sagatavošanas un īstenošanas gaitā, kuras ir atbildīgas par personu ar invaliditāti tiesībām, vai šādu personu pārstāvniecības organizāciju iesaisti vai citu attiecīgu ieinteresēto personu iesaisti.	Yes	Partnerība līguma 1.5.2. sadaļa;	Tiesībsarga birojs ir vienādas attieksmes veicināšanas un diskriminācijas novēršanas iestāde, kas saskaņā ar 2010.gada 28.janvāra likuma Par Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām 2.pantu nodrošina, veicina, aizsargā un pārrauga ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām īstenošanu. Labklājības ministrija ir atbildīgā institūcija par personu ar invaliditāti vienlīdzīgu iespēju jautājumu koordinēšanu valstī. Ar labklājības ministra rīkojumu ir izveidota Invalīdu lietu nacionālā padome (turpmāk – ILNP), kas ir koordinējošā institūcija personu ar invaliditāti politikas jomā, kas veicina ministriju, nevalstisko organizāciju, sociālo partneru, pašvaldību un citu iesaistīto pārstāvju sadarbību un līdzdalību, lai sekmētu personu ar invaliditāti politikas īstenošanu, pārraudzību un pilnveidošanu. ILNP sastāvā ir gan valsts, gan nevalstisko organizāciju, gan sociālo partneru pārstāvji. Labklājības ministrija kā par personu ar invaliditāti politiku atbildīgā ministrija piesaista papildu partnerus, lai veiksmīgāk nodrošinātu personu ar invaliditāti tiesību ieviešanu. Partnerības līguma 1.5.2.sadaļā sniegts izklāsts par stratēģisko, tiesisko un institucionālo ietvaru dzimumu līdztiesības, vienlīdzīgu iespēju un nediskriminācijas principu īstenošanai ESI fondu sagatavošanā un

				<p>īstenošanā, kā arī ierosināts horizontālās prioritātes „Vienlīdzīgas iespējas” ietvars, lai koordinētu horizontālo principu ievērošanu katrā ESI fondu cikla posmā. Lai nodrošinātu Regulas Nr.1303(2013) 7.pantā noteikto horizontālo principu - dzimumu līdztiesība, nediskriminācija, pieejamība – ievērošanu, LAP paredzētie atbalsta pasākumi un atbalsta saņemšanas nosacījumi neizslēdz nevienu sabiedrības grupu un novērš jebkādu diskrimināciju dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, ticības vai pārliecības, invaliditātes vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ.</p>
	<p>G3.b) Kārtība tā personāla apmācībai, kurš strādā iestādēs, kas iesaistītas ESI fondu pārvaldībā un kontrolē jomās, kurās piemērojami Savienības un valstu tiesību akti un politika invaliditātes jomā, tostarp vajadzības gadījumā saistībā ar pieejamības jautājumiem un UNCRPD praktisko piemērošanu, kā tas atspoguļots Savienības un valstu tiesību aktos.</p>	Yes	LAP 2014-2020	<p>Finanšu ministrijas izstrādātā Vadības un kontroles sistēmas apraksta pielikumā tiks pievienots ES KP fondu cilvēkresursu attīstības plāns, iekļaujot informāciju par ESI fondu īstenošanā iesaistītā personāla apmācību vienlīdzīgu iespēju, nediskriminācijas un dzimumu līdztiesības jomās, paredzot apmācībām visu ESI fondu TP līdzekļus.</p>
	<p>G3.c) Kārtība tam, kā visā programmu sagatavošanas un īstenošanas gaitā nodrošināt UNCRPD 9. panta īstenošanas uzraudzību saistībā ar ESI fondiem.</p>	Yes	<p>Pamatnostādnes Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām īstenošanai 2014.-2020.gadam (pieejamas: http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4559).</p>	<p>MK 2009.gada 28.aprīlī pieņēma grozījumus MK 2008.gada 21.jūlija noteikumos Nr.567 „Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-08 „Publiskas ēkas un būves””, precizējot vides pieejamības prasības personām ar redzes un dzirdes traucējumiem.</p> <p>MK 2009.gada 20.janvāra noteikumi Nr.60 „Noteikumi par obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām” paredz, ka ārstniecības iestādēs, jāparedz lifts vai slīdšās slīpnes visu stāvu līmeņos</p> <p>Saskaņā ar MK 2009. gada 20.oktobra noteikumu Nr.1218 „Kārtība, kādā piešķir un izlieto vienreizēju dotāciju pašvaldību infrastruktūras attīstībai”</p> <p>2013.gada 1.martā stājās spēkā Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr.181/2011 par autobusu pasažieru tiesībām un par grozījumiem Regulā (EK) 2006/2004. Saskaņā ar regulas nosacījumiem tās ieviešanā ir pieļaujamas atkāpes uz 4.gadiem, līdz ar to saistībā ar finanšu izmaksām liela daļa regulas nosacījumi tiks ieviesti 2017.gadā.</p> <p>MK noteikumos par kārtību, kādā iestādes ievieto informāciju internetā, noteikts, ka ir jānodrošina informācijas pieejamība viegli uztveramā valodā</p> <p>Izstrādāta rokasgrāmata „Kā nodrošināt vienlīdzīgas iespējas ES fondu īstenošanas projektos”, HP “Vienlīdzīgas iespējas” koordinēšanas ietvaros tika izstrādātas Vadlīnijas par būvnormatīvu piemērošanu attiecībā uz vides pieejamību personām ar funkcionāliem traucējumiem. 2012.gadā Vadlīnijas ir izplatītas ministriju un pašvaldību interneta vietnēs. Vadlīnijas ir pieejamas interneta vietnē: http://sf.lm.gov.lv/vienlīdzigas-iespejas/pazinojums4/</p>
<p>G4) Publiskais iepirkums: ir izstrādāta kārtība, kā saistībā ar ESI fondiem nodrošināt Savienības publiskā iepirkuma tiesību aktu faktisku piemērošanu.</p>	<p>G4.a) Kārtība, lai ar atbilstīgiem mehānismiem efektīvi piemērotu Savienības noteikumus publiskā iepirkuma jomā.</p>	Yes	<p>1. Publisko iepirkumu likums pieejams: http://www.likumi.lv/doc.php?id=133536;</p> <p>2. MK 2008. gada 5. februāra noteikumi Nr. 65 „Noteikumi par iepirkuma procedūru un tās piemērošanas kārtību pasūtītāja finansētiem projektiem” pieejami: http://www.likumi.lv/doc.php?id=170573</p>	<p>Stratēģija, lai nodrošinātu laicīgu un efektīvu pilnas e-iespējamību funkcionālā procedūras ieviešanu, tiks izstrādāta līdz 01.12.2015. Savukārt pilnas funkcionālā e-iespējamību procedūras ieviešana tiks nodrošināta līdz 01.01.2016.</p> <p>Par kritēriju ieviešanu atbildīgas iestādes Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija sadarbībā ar Valsts Reģionālās attīstības aģentūru Atbilstoši ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības likumam un uz tā pamata izdotajiem MK noteikumiem Nr. 419 iepirkumu uzraudzību nodrošina gan IUB, kura uzdevums kops 2008. gada ir veikt ES fondu ietvaros veikto iepirkuma procedūru pirmspārbaudes (skat. Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības likuma 17.pant), gan saskaņā ar MK noteikumu Nr.419 ES un KF vadībā iesaistītās atbildīgās un sadarbības iestādes, kas no 2012.gada sākuma veic iepirkumu procedūru pirmspārbaudes</p> <p>Sākot ar 2013.gada 1.septembri spēkā stājušies MK 2013.gada 4.jūnija noteikumi Nr.299 „Noteikumi par iepirkuma procedūru un tās piemērošanas kārtību pasūtītāja finansētajiem projektiem”; ievērojot šo noteikumu regulējumu, piemēram, tiks uzlabota Iepirkumu uzraudzības biroja Publikāciju vadības sistēma, lai nodrošinātu šo noteikumu ietvaros</p>

				veikto iepirkumu paziņojumu un citu iepirkuma dokumentu publicēšanu, kā rezultātā visiem tīngus dalībniekiem būs vienlīdz pieejamas iepirkumu tehniskās specifikācijas. Kā arī minētie noteikumi regulēs privāto komersantu, kā arī biedrību un nodibinājumu veiktos iepirkumus, ko finansē vai līdzfinansē Eiropas Savienība, kā arī valsts un pašvaldības. Šie noteikumi nosaka elastīgu iepirkumu veikšanas kārtību, kas veidota pēc līdzības ar privātajā sektorā izmantoto un ir balstīta uz sarunām starp finansējuma saņēmēju un iespējamajiem piegādātājiem. Jaunā iepirkumu veikšanas kārtība būtiski samazina administratīvo slogu, kā arī kļūdu iespējas, vienlaikus nodrošinot iepirkumu ekonomisko efektivitāti, kā arī pietiekamu atklātību un konkurenci piegādātāju starpā.
	G4.b) Kārtība, kas nodrošina pārredzamas līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras.	Yes	1. Publisko iepirkumu likums pieejams: http://www.likumi.lv/doc.php?id=133536 ; 2. MK 2008. gada 5. februāra noteikumi Nr. 65 „Noteikumi par iepirkuma procedūru un tās piemērošanas kārtību pasūtītāja finansētiem projektiem” pieejami: http://www.likumi.lv/doc.php?id=170573	Lai nodrošinātu iepirkumu paziņojumu publicēšanu IUB mājaslapā un elektronisku nosūtīšanu publicēšanai ES Oficiālajā Vēstnesī, ievērojot direktīvas 2004/18/EK, 2004/17/EK un 2009/8/EK prasības, 2009. gadā ir izveidota un tiek uzturēta Publikāciju vadības sistēma (Publikāciju vadības sistēmas lietošanas noteikumi pieejami: http://www.iub.gov.lv/pvs/users/registerAdmin)
	G4.c) Kārtība ESI fondu īstenošanā iesaistīta personāla apmācībai un informācijas izplatīšanai minētajam personālam.	Yes	IUB regulāri nodrošina aktuālākas informācijas publicēšanu ES fondu administrēšanā iesaistītajām iestādēm savā tīmekļa vietnē (http://iub.gov.lv/node/183 ; http://iub.gov.lv/node/98).	Izpildot MK noteikums Nr 419 uzdoto funkciju – ES fondu atbildīgo un sadarbības iestāžu uzraudzība pirmspārbažu veikšanā, IUB ir izstrādājis un regulāri aktualizē metodiku ES fondu atbildīgajām un sadarbības iestādēm ES fondu pirmspārbažu veikšanā, reizi ceturksnī organizē sanāksmi ES fondu vadībā iesaistītajām institūcijām, lai apspriestu attiecīgajā ceturksnī konstatētās problēmas iepirkumu pirmspārbažu veikšanā, vienotos par kopīgu pieeju konstatēto problēmu risināšanā, kā arī izvērtētu nepieciešamību aktualizēt pirmspārbažu veikšanas metodiķu pārlicinās, ka pirmspārbažu veikšanas metodiķa tiek atbilstoši pielietota praksē, veicot pārbaudes par ES fondu atbildīgo un sadarbības iestāžu veiktajām iepirkumu pirmspārbaudēm. IUB, īstenojot tā funkcijas metodoloģiskā atbalsta sniegšanas jomā, nodrošina pasūtītāju, tai skaitā ES fondu finansējuma saņēmēju, kā arī iestāžu, kuru uzdevumos ietilpst ES fondu projektu iepirkumu pārbaudes, izglītošanu publisko iepirkumu jomā, tādējādi veicinot gan kļūdu samazināšanos iepirkumos, gan vienotu izpratni iepirkumu pārbaudēs. LAP īstenošanā iesaistītajam personālam gan 2007-2013 periodā, gan 2014-2020 periodā tiks nodrošināta iespēja paaugstināt kvalifikāciju publiskā iepirkuma jomā (aktualitātes, grozījumi u.t.), nepieciešamības gadījumā piesaistot tieši Iepirkumu uzraudzības biroja speciālistus.
	G4.d) Kārtība, lai nodrošinātu administratīvo spēju īstenot un piemērot Savienības noteikumus publiskā iepirkuma jomā.	Yes	Ar MK lēmumu (MK 2011. gada 8. novembra protokols Nr. 66, 28. paragrafs) IUB 2012. – 2014. gadā katru gadu piešķirti 50 000 latu kapacitātes palielināšanai sūdzību izskatīšanā un tiesvedības dokumentācijas sagatavošanā.	Iepirkumu uzraudzības biroja rīcībā ir nepieciešamie finanšu un administratīvie resursi, lai veiktu tā funkcijas. LAP īstenošanā iesaistītajam personālam gan 2007-2013 periodā, gan 2014-2020 periodā tiks nodrošināta iespēja paaugstināt kvalifikāciju publiskā iepirkuma jomā (aktualitātes, grozījumi u.t.), nepieciešamības gadījumā piesaistot tieši Iepirkumu uzraudzības biroja speciālistus.
G5) Valsts atbalsts: ir izstrādāta kārtība, kā saistībā ar ESI fondiem nodrošināt Savienības valsts atbalsta noteikumu faktiski piemērošanu.	G5.a) Kārtība, lai efektīvi piemērotu Savienības valsts atbalsta noteikumus.	Yes	Lauksaimniecības un lauku attīstības likums, pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=87480	Valsts atbalsta jomā ir izstrādāta virkne normatīvo aktu, kas veido juridisko ietvaru valsts atbalsta kontrolei Latvijā, kurš tiek pastāvīgi aktualizēts pēc nepieciešamības, lai atspoguļotu izmaiņas valsts atbalsta jomā. Visas valsts atbalsta programmas neatkarīgi no tā, vai programma ir paziņojama EK, nodrošinot, ka katra atbalsta programma ietver visus nosacījumus atbilstoši tam ES valsts atbalsta regulējumam, saskaņā ar kādu programma tiek īstenota. Tai skaitā, tiek ietverta prasība, ka atbalstu nav pieļaujams piešķirt, pirms nav pārbaudīts, ka uzņēmums nav saņēmis nelikumīgu un nesaderīgu valsts atbalstu ar kopējo tīrgu (t.i. uz projekta

				<p>iesniedzēju neattiecas līdzekļu atgūšanas rīkojums), tādējādi ievērojot Degendorff principu.</p> <p>Tāpat tiek nodrošināts, ka katra atbalsta programma ietver nosacījumus atbalsta kumulācijai ar citu atbalsta programmu un atbalsta projektu veidi, paredzot, ka, vai nu kumulācija ir aizliegta, vai arī pastāv mehānisms/nosacījumi kā tiks nodrošināts maksimālās valsts atbalsta intensitātes ievērošana gadījumā, ja atbalstu ir atļauts kumulēt ar citām valsts atbalsta programmām/projektiem. Atbalsta programmās, kurās ir pieļaujama atbalsta kumulācija, atbalsta piešķirējietādē pieprasa un atbalsta pretendents iesniedz informāciju par iepriekš saņemto atbalstu citu atbalsta projektu/programmu ietvaros attiecībā uz tām pašām pieļaujamām izmaksām, t.sk. de minimis atbalstu. Projektu pēc uzraudzība tiek nodrošināta saskaņā ar fondu vadības un kontroles ieviešanas sistēmu.</p> <p>Lai nodrošinātu de minimis atbalsta nosacījumu ievērošanu, Latvijā tiek izmantotas uzskaites veidlapas par saņemto de minimis atbalstu.</p> <p>Atbalsta programmās valsts atbalsta kontroles nosacījumi ir jāievēro neatkarīgi no valsts atbalsta instrumenta un neatkarīgi no tā, cik atšķirīgos līmeņos ir iesaistīti atbalsta sniedzēji.</p> <p>Saskaņā Komercedarbības atbalsta kontroles likumā (turpmāk- KAKL), ar EK pieņemtu lēmumu atbalsta sniedzējam ir pienākums</p> <p>nodrošināt tāda atbalsta atmaksu un atbalsta saņēmējam - atmaksāt tādu atbalstu, kas komercsabiedrībai piešķirts, neievērojot Padomes regulas Nr. 659/1999 2. un 3.pantu vai neievērojot nosacījumus par atbalsta iepriekšēju paziņošanu vai kopsavilkuma informācijas nosūtīšanu EK. Atbalsta sniedzējs nelikumīgu atbalstu atgūst, ņemot vērā Padomes regulas Nr. 659/1999 15.pantā noteikto nolikumu EK tiesībām prasīt nelikumīga atbalsta atgūšanu. Pēc tam, kad saņemts EK lēmums par nelikumīga atbalsta atgūšanu, atbalsta sniedzējs veic EK lēmumā noteiktās darbības atbalsta apmēra noteikšanai, ievērojot EK lēmuma, Padomes regulas Nr. 659/1999 14.panta 2.punkta 2.punktā un Komisijas 2004.gada 21.aprīļa regulas (EK) Nr. 794/2004, ar ko īsteno padomes Regulu (EK) Nr.659/1999, ar kuru nosaka sīki izstrādātus noteikumus Eiropas Komisijas līguma 93. (tagad - Līguma par Eiropas Savienības darbību 103.) panta piemērošanai (turpmāk- Komisijas regula Nr.794/2004) 11.panta nosacījumus. Atbalsta sniedzējs lēmumu par nelikumīga atbalsta atgūšanu pieņem un šādu atbalstu atgūst Administratīvā procesa likumā un citos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā. Ja atbalsts saņemts saskaņā ar civiltiesisku līgumu, atbalsta saņēmējs nepieņem lēmumu par nelikumīga atbalsta atgūšanu, bet nelikumīgi saņemto atbalstu atgūst un citus saistītos strīdus risina Civilprocesa likumā un citos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.</p> <p>Norādām, ka aktuālākā informācija par saistošo nacionālo normatīvo aktu bāzi, kā arī ES regulējumu valsts atbalsta kontroles jomā, tai skaitā atsaucēs uz direktīvām, regulām, vadlīnijām, pamatdokumentiem, vēstulēm dalībvalstīm un EK lēmumiem par dalībvalstu atbalsta projektiem/programmām ir pieejama ZM mājas lapā.</p> <p>Šī informācija tiek atjaunota pēc nepieciešamības reizi ceturksnī.</p> <p>Saskaņā ar Padomes regulas Nr. 659/1999 21. pantu, Latvija iesniedz EK gada pārskatus par visām pastāvošā atbalsta shēmām, kā arī individuālajiem atbalsta pasākumiem.</p> <p>Kritērija izpildi lauksaimniecības, zivsaimniecības mežsaimniecības valsts atbalsta jomā pamato Lauksaimniecības un lauku attīstības likums un MK 06.02.2007. noteikumi Nr.100 „Kārtība, kādā Eiropas Komisijā elektroniski iesniedz atbalsta programmu un individuālo atbalsta projektu paziņojumus un kādā piešķir un anulē atbalsta paziņojumu elektroniskās sistēmas lietošanas tiesības”.</p> <p>Lauksaimniecības un lauku attīstības likums nosaka, ka kārtību, kādā tiek piešķirts valsts un Eiropas Savienības atbalsts lauksaimniecībai un kārtību, kādā tiek piešķirts valsts un Eiropas Savienības atbalsts lauku un zivsaimniecības attīstībai, nosaka Ministru kabinets.</p>
--	--	--	--	---

	G5.b) Kārtība ESI fondu īstenošanā iesaistītā personāla apmācībai un informācijas izplatīšanai minētajam personālam.	Yes	<p>Lauksaimniecības un lauku attīstības likums: http://likumi.lv/doc.php?id=87480;</p> <p>Lauku atbalsta dienesta nodarbināto ikgadējie apmācību plāni.</p> <p>Finanšu ministrijas izstrādātā Vadības un kontroles sistēmas apraksta pielikumā pievienots ES KP fondu cilvēkresursu attīstības plāns. Tajā iekļauta informācija par ESI fondu īstenošanā iesaistītā personāla (visās iesaistītajās institūcijās) apmācībām valsts atbalsta jautājumos, paredzot apmācībām ESI fondu TP līdzekļus.</p>	<p>Lai nodrošinātu, ka atbalsta sniedzējinstīcijas ievieš valsts atbalsta pasākumus atbilstoši esošajam ES regulējumam valsts atbalsta jomā, ir veiktas atbalsta sniedzējinstīciju apmācības par specifiskiem valsts atbalsta jautājumiem. Tāpat ZM un LAD regulāri seko līdzi izmaiņām valsts atbalsta regulējumā, Eiropas Kopienas lēmumu un Eiropas tiesu praksē.</p> <p>LAP īstenošanā iesaistītajam personālam gan 2007.-2013. periodā, gan 2014.-2020. periodā ir nodrošināta iespēja paaugstināt kvalifikāciju par valsts atbalsta administrēšanas jautājumiem.</p>
	G5.c) Kārtība, lai nodrošinātu administratīvo spēju īstenot un piemērot Savienības noteikumus valsts atbalsta jomā.	Yes	<p>Ministru kabineta 2007.gada 6.februāra noteikumi Nr.100 „Kārtība, kādā Eiropas Komisijā elektroniski iesniedz atbalsta programmu un individuālo atbalsta projektu paziņojumus un kādā piešķir un anulē atbalsta paziņojumu elektroniskās sistēmas lietošanas tiesības” pieejami: http://likumi.lv/doc.php?id=152856</p>	<p>LAP kontekstā valsts atbalsta normu ieviešanu nodrošina ZM Lauku attīstības atbalsta departaments, lai nodrošinātu, ka attiecīgie atbalsta pasākumi tiek ieviesti atbilstoši valsts atbalsta regulējumam. LAAD darbinieki pastāvīgi, atbilstoši iespējām, piedalās apmācību semināros, darba grupās EK un seko līdzi aktuālītāiem valsts atbalsta jomā. LAAD darbinieki nepieciešamības gadījumā konsultējas ar attiecīgajiem EK pārstāvjiem un citu dalībvalstu ekspertiem</p>
G6) Tiesību akti vides jomā, kas attiecas uz ietekmes uz vidi novērtējumu (IVN) un stratēģisko vides novērtējumu (SVN): ir izstrādāta kārtība faktiskai Savienības vides jomas tiesību aktu piemērošanai saistībā ar IVN un SVN.	G6.a) Kārtība Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/92/ES (IVN) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2001/42/EK (SVN) efektīvai piemērošanai.	Yes	<p>1. Likums „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=51522</p> <p>2. Ministru kabineta 2011.gada 26.marta noteikumi Nr.200 „Paredzētās darbības akceptēšanas kārtība”, pieejami: http://likumi.lv/doc.php?id=227696</p> <p>3. Ministru kabineta 2011.gada 25.janvāra noteikumi Nr.83 „Kārtība, kādā novērtējama paredzētās darbības ietekme uz vidi”, pieejami: http://likumi.lv/doc.php?id=225598</p> <p>4. Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumi Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”, pieejami: http://likumi.lv/doc.php?id=86512</p>	<p>Atbilstoši normatīvajiem aktiem ir izveidota sistēma ietekmes uz vidi novērtējumam un ietekmes uz vidi stratēģiskajam novērtējumam, nodrošinot sabiedrības iesaistīšanu ietekmes uz vidi novērtējumos.</p>
	G6.b) Kārtība IVN un SVN direktīvu īstenošanā iesaistītā personāla apmācībai un informācijas izplatīšanai minētajam personālam.	Yes	<p>1. Likums „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=51522</p> <p>2. Ministru kabineta 2011.gada 26.marta noteikumi Nr.200 „Paredzētās darbības akceptēšanas kārtība”, pieejami: http://likumi.lv/doc.php?id=227696</p> <p>3. Ministru kabineta 2011.gada 25.janvāra noteikumi Nr.83 „Kārtība, kādā novērtējama paredzētās darbības ietekme uz vidi”, pieejami: http://likumi.lv/doc.php?id=225598</p> <p>4. Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumi Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”, pieejami: http://likumi.lv/doc.php?id=86512</p>	<p>Atbilstoši normatīvajiem aktiem ir izveidota sistēma ietekmes uz vidi novērtējumam un ietekmes uz vidi stratēģiskajam novērtējumam, nodrošinot sabiedrības iesaistīšanu ietekmes uz vidi novērtējumos.</p>
	G6.c) Kārtība pietiekamas administratīvās spējas nodrošināšanai.	Yes	<p>1. Likums „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=51522</p> <p>2. Ministru kabineta 2011.gada 26.marta noteikumi Nr.200 „Paredzētās darbības akceptēšanas kārtība”, pieejami: http://likumi.lv/doc.php?id=227696</p>	<p>Atbilstoši normatīvajiem aktiem ir izveidota sistēma ietekmes uz vidi novērtējumam un ietekmes uz vidi stratēģiskajam novērtējumam, nodrošinot sabiedrības iesaistīšanu ietekmes uz vidi novērtējumos.</p>

			<p>3. Ministru kabineta 2011.gada 25.janvāra noteikumi Nr.83 „Kārtība, kādā novērtējama paredzētās darbības ietekme uz vidi”, pieejami: http://likumi.lv/doc.php?id=225598</p> <p>4. Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumi Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”, pieejami: http://likumi.lv/doc.php?id=86512</p>	
<p>G7) Statistiskās sistēmas un rezultātu rādītāji ir izstrādāta statistiskā bāze, kas vajadzīga, lai novērtētu programmu efektivitāti un ietekmi. Ir izstrādāta rezultātu rādītāju sistēma, kas vajadzīga, lai izvēlētos darbības kuras visefektīvāk sekmēs vēlamo iznākumu, lai uzraudzītu progresu rezultātu sasniegšanā un veiktu ietekmes novērtējumu.</p>	<p>G7.a) Ir ieviesta kārtība savlaicīgai statistikas datu savākšanai un apkopošanai, kurā iekļauti šādi elementi: avotu un mehānismu, kas nodrošina statistisko validāciju, apzināšana.</p>	Yes	<p>1. LAP 2014.-2020.;</p> <p>2. SUDAT (Lauku saimniecību uzskaites datu tīkls) (https://sudat.lvaei.lv/Login.aspx?ReturnUrl=%2fDefault.aspx)</p>	<p>Novērtēšanas un uzraudzības vajadzībām ir izveidota droša elektroniska sistēma valsts līmenī un Vadošās iestādes līmenī, lai nodrošinātu nepieciešamo statistikas datu un rādītāju uzkrāšanu, kā arī LAP noteikti nepieciešamie finanšu, iznākuma un rezultātīvie rādītāji.</p> <p>LAD IS un LAPSA datu bāzes tiek izmantotas operatīvām uzraudzības vajadzībām.</p> <p>Rādītāju vērtības tiek ziņotas ikgadējo ziņojumu ietvaros, kas tiek publicēti mājaslapā www.zm.gov.lv.</p> <p>LAP rādītāju atlase tiek nodrošināta programmu sagatavošanas gaitā un sadarbībā ar Ex-ante novērtētājiem.</p> <p>Centrālā statistikas pārvalde nodrošina statistiskās informācijas pieejamību jebkuram lietotājam ar vienādiem nosacījumiem, datu avotu, metožu un procedūru caurspīdīgumu, sabalansētu datu vākšanas metožu, izmantošana, t. sk. arī no administratīviem avotiem, ņemot vērā datu kvalitāti, savlaicīgumu, izmaksas un respondentu noslodzi, kā arī datu uzkrāšanu.</p>
	<p>G7.b) Ir ieviesta kārtība savlaicīgai statistikas datu savākšanai un apkopošanai, kurā iekļauti šādi elementi: kārtība attiecībā uz apkopoto datu publicēšanu un pieejamību sabiedrībai.</p>	Yes	<p>1. LAP 2014.-2020.;</p> <p>2. SUDAT (Lauku saimniecību uzskaites datu tīkls) (https://sudat.lvaei.lv/Login.aspx?ReturnUrl=%2fDefault.aspx)</p>	<p>Novērtēšanas un uzraudzības vajadzībām ir izveidota droša elektroniska sistēma valsts līmenī un Vadošās iestādes līmenī, lai nodrošinātu nepieciešamo statistikas datu un rādītāju uzkrāšanu, kā arī LAP noteikti nepieciešamie finanšu, iznākuma un rezultātīvie rādītāji.</p> <p>LAD IS un LAPSA datu bāzes tiek izmantotas operatīvām uzraudzības vajadzībām.</p> <p>Rādītāju vērtības tiek ziņotas ikgadējo ziņojumu ietvaros, kas tiek publicēti mājaslapā www.zm.gov.lv.</p> <p>LAP rādītāju atlase tiek nodrošināta programmu sagatavošanas gaitā un sadarbībā ar Ex-ante novērtētājiem.</p> <p>Centrālā statistikas pārvalde nodrošina statistiskās informācijas pieejamību jebkuram lietotājam ar vienādiem nosacījumiem, datu avotu, metožu un procedūru caurspīdīgumu, sabalansētu datu vākšanas metožu, izmantošana, t. sk. arī no administratīviem avotiem, ņemot vērā datu kvalitāti, savlaicīgumu, izmaksas un respondentu noslodzi, kā arī datu uzkrāšanu.</p>
	<p>G7.c) Efektīva rezultātu rādītāju sistēma, tostarp: tiek veikta rezultātu rādītāju atlase katrai programmai, kas sniedz informāciju par programmas finansēto politikas darbību izvēles iemesliem.</p>	Yes	<p>1. LAP 2014.-2020.;</p> <p>2. SUDAT (Lauku saimniecību uzskaites datu tīkls) (https://sudat.lvaei.lv/Login.aspx?ReturnUrl=%2fDefault.aspx)</p>	<p>Novērtēšanas un uzraudzības vajadzībām ir izveidota droša elektroniska sistēma valsts līmenī un Vadošās iestādes līmenī, lai nodrošinātu nepieciešamo statistikas datu un rādītāju uzkrāšanu, kā arī LAP noteikti nepieciešamie finanšu, iznākuma un rezultātīvie rādītāji.</p> <p>LAD IS un LAPSA datu bāzes tiek izmantotas operatīvām uzraudzības vajadzībām.</p> <p>Rādītāju vērtības tiek ziņotas ikgadējo ziņojumu ietvaros, kas tiek publicēti mājaslapā www.zm.gov.lv.</p> <p>LAP rādītāju atlase tiek nodrošināta programmu sagatavošanas gaitā un sadarbībā ar Ex-ante novērtētājiem.</p> <p>Centrālā statistikas pārvalde nodrošina statistiskās informācijas pieejamību jebkuram lietotājam ar vienādiem nosacījumiem, datu avotu, metožu un procedūru caurspīdīgumu, sabalansētu datu vākšanas metožu, izmantošana, t. sk. arī no administratīviem avotiem, ņemot vērā datu</p>

				<p>kvalitāti, savlaicīgumu, izmaksas un respondentu noslodzi, kā arī datu uzkrāšanu.</p>
G7.d) Efektīva rezultātu rādītāju sistēma, tostarp: ir izvirzīti mērķi šiem rādītājiem.	Yes	<p>1. LAP 2014.-2020.;</p> <p>2. SUDAT (Lauku saimniecību uzskaites datu tīkls) (https://sudat.lvaei.lv/Login.aspx?ReturnUrl=%2fDefault.aspx)</p>	<p>Novērtēšanas un uzraudzības vajadzībām ir izveidota droša elektroniska sistēma valsts līmenī un Vadošās iestādes līmenī, lai nodrošinātu nepieciešamo statistikas datu un rādītāju uzkrāšanu, kā arī LAP noteikti nepieciešamie finanšu, iznākuma un rezultātīvie rādītāji.</p> <p>LAD IS un LAPSA datu bāzes tiek izmantotas operatīvām uzraudzības vajadzībām.</p> <p>Rādītāju vērtības tiek ziņotas ikgadējo ziņojumu ietvaros, kas tiek publicēti mājaslapā www.zm.gov.lv.</p> <p>LAP rādītāju atlase tiek nodrošināta programmu sagatavošanas gaitā un sadarbībā ar Ex-ante novērtētājiem.</p> <p>Centrālā statistikas pārvalde nodrošina statistiskās informācijas pieejamību jebkurai lietotājam ar vienādiem nosacījumiem, datu avotu, metožu un procedūru caurspīdīgumu, sabalansētu datu vākšanas metožu, izmantošana, t. sk. arī no administratīviem avotiem, ņemot vērā datu kvalitāti, savlaicīgumu, izmaksas un respondentu noslodzi, kā arī datu uzkrāšanu.</p>	
G7.e) Efektīva rezultātu rādītāju sistēma, tostarp: katrs rādītājs atbilst šādiem priekšnosacījumiem: noturība un statistiskā validācija, normatīvās interpretācijas skaidrība, spēja reaģēt uz politiku, datu savlaicīga savākšana.	Yes	<p>1. LAP 2014.-2020.;</p> <p>2. SUDAT (Lauku saimniecību uzskaites datu tīkls) (https://sudat.lvaei.lv/Login.aspx?ReturnUrl=%2fDefault.aspx)</p>	<p>Novērtēšanas un uzraudzības vajadzībām ir izveidota droša elektroniska sistēma valsts līmenī un Vadošās iestādes līmenī, lai nodrošinātu nepieciešamo statistikas datu un rādītāju uzkrāšanu, kā arī LAP noteikti nepieciešamie finanšu, iznākuma un rezultātīvie rādītāji.</p> <p>LAD IS un LAPSA datu bāzes tiek izmantotas operatīvām uzraudzības vajadzībām.</p> <p>Rādītāju vērtības tiek ziņotas ikgadējo ziņojumu ietvaros, kas tiek publicēti mājaslapā www.zm.gov.lv.</p> <p>LAP rādītāju atlase tiek nodrošināta programmu sagatavošanas gaitā un sadarbībā ar Ex-ante novērtētājiem.</p> <p>Centrālā statistikas pārvalde nodrošina statistiskās informācijas pieejamību jebkurai lietotājam ar vienādiem nosacījumiem, datu avotu, metožu un procedūru caurspīdīgumu, sabalansētu datu vākšanas metožu, izmantošana, t. sk. arī no administratīviem avotiem, ņemot vērā datu kvalitāti, savlaicīgumu, izmaksas un respondentu noslodzi, kā arī datu uzkrāšanu.</p>	
G7.f) Procedūras, kas ieviestas, lai nodrošinātu, ka visās programmas finansētajās darbībās tiek izmantota efektīva rādītāju sistēma.	Yes	<p>1. LAP 2014.-2020.;</p> <p>2. SUDAT (Lauku saimniecību uzskaites datu tīkls) (https://sudat.lvaei.lv/Login.aspx?ReturnUrl=%2fDefault.aspx)</p>	<p>Novērtēšanas un uzraudzības vajadzībām ir izveidota droša elektroniska sistēma valsts līmenī un Vadošās iestādes līmenī, lai nodrošinātu nepieciešamo statistikas datu un rādītāju uzkrāšanu, kā arī LAP noteikti nepieciešamie finanšu, iznākuma un rezultātīvie rādītāji.</p> <p>LAD IS un LAPSA datu bāzes tiek izmantotas operatīvām uzraudzības vajadzībām.</p> <p>Rādītāju vērtības tiek ziņotas ikgadējo ziņojumu ietvaros, kas tiek publicēti mājaslapā www.zm.gov.lv.</p> <p>LAP rādītāju atlase tiek nodrošināta programmu sagatavošanas gaitā un sadarbībā ar Ex-ante novērtētājiem.</p> <p>Centrālā statistikas pārvalde nodrošina statistiskās informācijas pieejamību jebkurai lietotājam ar vienādiem nosacījumiem, datu avotu, metožu un procedūru caurspīdīgumu, sabalansētu datu vākšanas metožu, izmantošana, t. sk. arī no administratīviem avotiem, ņemot vērā datu kvalitāti, savlaicīgumu, izmaksas un respondentu noslodzi, kā arī datu uzkrāšanu.</p>	

6.2.1. Veicamo darbību saraksts vispārējiem ex ante nosacījumiem

Valsts līmenī piemērojamais ex ante nosacījums	Neizpildītie kritēriji	Action to be taken	Deadline	Bodies responsible for fulfillment
--	------------------------	--------------------	----------	------------------------------------

6.2.2. Veicamo darbību saraksts ar prioritāti saistītajiem ex ante nosacījumiem

Valsts līmenī piemērojamais ex ante nosacījums	Neizpildītie kritēriji	Action to be taken	Deadline	Bodies responsible for fulfillment
--	------------------------	--------------------	----------	------------------------------------

7. DARBĪBAS REZULTĀTU SATVARA APRAKSTS

7.1. Rādītāji

Prioritāte	Applicable	Rādītājs un mērvienība (attiecīgā gadījumā)	Mērķis 2025. (a)	Korekciju papildu maksājumi (b)	Korekcija ESAI (C)	Mērķa absolūtā < br / > vērtība(A-B-C)
P2: Uzlabot visu veidu lauksaimniecības uzņēmumu rentabilitāti un konkurētspēju visos reģionos un sekmēt inovatīvas lauksaimniecības tehnoloģijas un meža ilgtspējīgu apsaimniekošanu	X	Lauku saimniecību skaits, kurās LAP atbalsta ieguldījumus pārstrukturēšanā vai modernizācijā (prioritārā joma 2A) + saimniecības, kurās LAP atbalsta darījumdarbības attīstības plānu/ieguldījumus gados jaunajiem lauksaimniekiem (prioritārā joma 2B)	~~6 455,00~~ <u>6 605,00</u>	1 435,00	75,00	~~4 945,00~~ <u>5 095,00</u>
	X	Publiskā sektora izdevumi kopā, P2 (EUR)	~~669 433 287,00~~ <u>674 441 468,00</u>	64 200 000,00	~~16 500 000,00~~ <u>17 454 740,00</u>	~~588 733 287,00~~ <u>592 786 728,00</u>
P3: Veicināt pārtikas piegādes ķēdes organizāciju, tostarp lauksaimniecības produktu pārstrādi un tirdzniecību,	X	Publiskā sektora izdevumi kopā, P3 (EUR)	167 379 214,00	16 400 000,00		150 979 214,00
		Lauku saimniecību skaits, kuras tiek atbalstītas saistībā ar	1 235,00			1 235,00

dzīvnieku labturību un riska pārvaldību lauksaimniecībā		dalību kvalitātes shēmās, vietējos tirgos/īsās piegādes ķēdēs un ražotāju grupās (prioritārā joma 3A)				
		Lauku saimniecību skaits, kuras piedalās riska pārvaldības shēmās (prioritārā joma 3B)	5 100,00			5 100,00
P4: Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību	X	Publiskā sektora izdevumi kopā, P4 (EUR)	689 181 455,00	2 000 000,00	30 507 550,00	656 673 905,00
		Lauksaimniecības zeme, kurā īsteno apsaimniekošanas līgumus, kas veicina bioloģisko daudzveidību (prioritārā joma 4A) + uzlabo ūdens apsaimniekošanu (prioritārā joma 4B) + uzlabo augsnes apsaimniekošanu un novērš augsnes eroziju (prioritārā joma 4C)	560 000,00		280 000,00	280 000,00

P5: Veicināt resursu efektīvu izmantošanu un atbalstīt pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarē	X	Publiskā sektora izdevumi kopā, P5 (EUR)	~~204 193 894,00~~ <u>203 633 415,00</u>		27 876 434,00	~~176 317 460,00~~ <u>175 756 981,00</u>
	X	Lauksaimniecības un meža zeme, kurā piemēro apsaimniekošanas līgumus, kas sekmē oglekļa piesaisti/uzglabāšanu (prioritārā joma 5E) + lauksaimniecības zeme, kurā piemēro uz SEG un/vai amonjaka emisiju samazināšanu orientētus apsaimniekošanas līgumus (prioritārā joma 5D) + apūdeņota zeme, kurā notiek pāreja uz efektīvākām apūdeņošanas sistēmām (prioritārā joma 5A)	5 000,00			5 000,00
	X	Ieguldījumu darbību skaits energotaupības un energoefektivitātes jomā (prioritārā joma 5B) + atjaunojamās	145,00		7,00	138,00

		enerģijas ražošanā (prioritārā joma 5C)				
P6: Veicināt sociālo iekļautību, nabadzības mazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos	X	Publiskā sektora izdevumi kopā, P6 (EUR)	~~262 834 870,00~~ <u>258 387 167,00</u>		~~5 000 000,00~~ <u>4 045 260,00</u>	~~257 834 870,00~~ <u>254 341 907,00</u>
		Atbalstīto darbību skaits, kuras uzlabo pamatpakalpojumus un infrastruktūru lauku apvidos (prioritārās jomas 6B un 6C)				
	X	VRG darbības aptverto iedzīvotāju skaits (prioritārā joma 6B)	964 909,00			964 909,00

7.1.1. P2: Uzlabot visu veidu lauksaimniecības uzņēmumu rentabilitāti un konkurētspēju visos reģionos un sekmēt inovatīvas lauksaimniecības tehnoloģijas un meža ilgtspējīgu apsaimniekošanu

7.1.1.1. Lauku saimniecību skaits, kurās LAP atbalsta ieguldījumus pārstrukturēšanā vai modernizācijā (prioritārā joma 2A) + saimniecības, kurās LAP atbalsta darījumdarbības attīstības plānu/ieguldījumus gados jaunajiem lauksaimniekiem (prioritārā joma 2B)

Applicable: Jā

Mērķis 2025. (a): ~~6 455,00~~ 6 605,00

Korekciju papildu maksājumi (b): 1 435,00

Korekcija ESAI (C): 75,00

Mērķa absolūtā < br/ > vērtība(A-B-C): ~~4 945,00~~ 5 095,00

Publiskā sektora izdevumi kopā, P2 (EUR)

Applicable: Jā

Mērķis 2025. (a): ~~669 433 287,00~~ 674 441 468,00

Korekciju papildu maksājumi (b): 64 200 000,00

Korekcija ESAI (C): ~~16 500 000,00~~ 17 454 740,00

Mērķa absolūtā < br/ > vērtība(A-B-C): ~~588 733 287,00~~ 592 786 728,00

7.1.2. P3: Veicināt pārtikas piegādes ķēdes organizāciju, tostarp lauksaimniecības produktu pārstrādi un tirdzniecību, dzīvnieku labturību un riska pārvaldību lauksaimniecībā

7.1.2.1. Publiskā sektora izdevumi kopā, P3 (EUR)

Applicable: Jā

Mērķis 2025. (a): 167 379 214,00

Korekciju papildu maksājumi (b): 16 400 000,00

Korekcija ESAI (C):

Mērķa absolūtā < br/ > vērtība(A-B-C): 150 979 214,00

7.1.2.2. Lauku saimniecību skaits, kuras tiek atbalstītas saistībā ar dalību kvalitātes shēmās, vietējos tirgos/īsās piegādes ķēdēs un ražotāju grupās (prioritārā joma 3A)

Applicable: Nē

Mērķis 2025. (a): 1 235,00

Korekciju papildu maksājumi (b):

Korekcija ESAI (C):

Mērķa absolūtā < br/ > vērtība(A-B-C): 1 235,00

7.1.2.3. Lauku saimniecību skaits, kuras piedalās riska pārvaldības shēmās (prioritārā joma 3B)

Applicable: Nē

Mērķis 2025. (a): 5 100,00

Korekciju papildu maksājumi (b):

Korekcija ESAI (C):

Mērķa absolūtā < br/ > vērtība(A-B-C): 5 100,00

7.1.3. P4: Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību

7.1.3.1. *Publiskā sektora izdevumi kopā, P4 (EUR)*

Applicable: Jā

Mērķis 2025. (a): 689 181 455,00

Korekciju papildu maksājumi (b): 2 000 000,00

Korekcija ESAI (C): 30 507 550,00

Mērķa absolūtā < br/ > vērtība(A-B-C): 656 673 905,00

7.1.3.2. *Lauksaimniecības zeme, kurā īsteno apsaimniekošanas līgumus, kas veicina bioloģisko daudzveidību (prioritārā joma 4A) + uzlabo ūdens apsaimniekošanu (prioritārā joma 4B) + uzlabo augsnes apsaimniekošanu un novērš augsnes eroziju (prioritārā joma 4C)*

Applicable: Nē

Mērķis 2025. (a): 560 000,00

Korekciju papildu maksājumi (b):

Korekcija ESAI (C): 280 000,00

Mērķa absolūtā < br/ > vērtība(A-B-C): 280 000,00

7.1.4. P5: Veicināt resursu efektīvu izmantošanu un atbalstīt pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarē

7.1.4.1. *Publiskā sektora izdevumi kopā, P5 (EUR)*

Applicable: Jā

Mērķis 2025. (a): ~~204 193 894,00~~ 203 633 415,00

Korekciju papildu maksājumi (b):

Korekcija ESAI (C): 27 876 434,00

Mērķa absolūtā < br/ > vērtība(A-B-C): ~~176 317 460,00~~ 175 756 981,00

7.1.4.2. *Lauksaimniecības un meža zeme, kurā piemēro apsaimniekošanas līgumus, kas sekmē oglekļa piesaisti/uzglabāšanu (prioritārā joma 5E) + lauksaimniecības zeme, kurā piemēro uz SEG un/vai amonjaka emisiju samazināšanu orientētus apsaimniekošanas līgumus (prioritārā joma 5D) + apūdeņota zeme, kurā notiek pāreja uz efektīvākām apūdeņošanas sistēmām (prioritārā joma 5A)*

Applicable: Jā

Mērķis 2025. (a): 5 000,00

Korekciju papildu maksājumi (b):

Korekcija ESAI (C):

Mērķa absolūtā < br/ > vērtība(A-B-C): 5 000,00

7.1.4.3. Ieguldījumu darbību skaits energotaupības un energoefektivitātes jomā (prioritārā joma 5B) + atjaunojamās enerģijas ražošanā (prioritārā joma 5C)

Applicable: Jā

Mērķis 2025. (a): 145,00

Korekciju papildu maksājumi (b):

Korekcija ESAI (C): 7,00

Mērķa absolūtā < br/ > vērtība(A-B-C): 138,00

7.1.5. P6: Veicināt sociālo iekļautību, nabadzības mazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos

7.1.5.1. Publiskā sektora izdevumi kopā, P6 (EUR)

Applicable: Jā

Mērķis 2025. (a): ~~262 834 870,00~~ 258 387 167,00

Korekciju papildu maksājumi (b):

Korekcija ESAI (C): ~~5 000 000,00~~ 4 045 260,00

Mērķa absolūtā < br/ > vērtība(A-B-C): ~~257 834 870,00~~ 254 341 907,00

7.1.5.2. Atbalstīto darbību skaits, kuras uzlabo pamatpakalpojumus un infrastruktūru lauku apvidos (prioritārās jomas 6B un 6C)

Applicable: Nē

Mērķis 2025. (a): 0,00

Korekciju papildu maksājumi (b):

Korekcija ESAI (C):

Mērķa absolūtā < br/ > vērtība(A-B-C): 0,00

7.1.5.3. VRG darbības aptverto iedzīvotāju skaits (prioritārā joma 6B)

Applicable: Jā

Mērķis 2025. (a): 964 909,00

Korekciju papildu maksājumi (b):

Korekcija ESAI (C):

Mērķa absolūtā < br/ > vērtība(A-B-C): 964 909,00

7.2. Alternatīvi rādītāji

Prioritāte	Applicable	Rādītājs un mērvienība (attiecīgā gadījumā)	Mērķis 2025. (a)	Korekciju papildu maksājumi (b)	Korekcija ESAI (C)	Mērķa absolūtā vērtība(A-B-C)
P3: Veicināt pārtikas piegādes ķēdes organizāciju, tostarp lauksaimniecības produktu pārstrādi un tirdzniecību, dzīvnieku labturību un riska pārvaldību lauksaimniecībā	X	Number of operation supported for investment in agricultural holding, in processing and marketing of agriculture products	668,00	180,00		488,00
P4: Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību	X	Agricultural and forest land under management contracts contributing to biodiversity (ha) (focus area 4A) + improving water management (ha) (focus area 4B) + improving soil management and/preventing soil erosion (ha) (focus area 4C)	1 357 500,00			1 357 500,00
P5: Veicināt resursu efektīvu izmantošanu un atbalstīt pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku ar zemu	X	Number of operations supported investments improving resilience and	12 300,00			12 300,00

oglekļa dioksīda emisiju līmeni lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarē		value of forest ecosystems (5E)				
P6: Veicināt sociālo iekļautību, nabadzības mazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos	X	Uzlabotās infrastruktūras apjoms (ceļu garums) lauku teritorijās, km (mērķa virziens 6B)	840,00			840,00

7.2.1. P3: Veicināt pārtikas piegādes ķēdes organizāciju, tostarp lauksaimniecības produktu pārstrādi un tirdzniecību, dzīvnieku labturību un riska pārvaldību lauksaimniecībā

7.2.1.1. Number of operation supported for investment in agricultural holding, in processing and marketing of agriculture products

Applicable: Jā

Mērķis 2025. (a): 668,00

Korekciju papildu maksājumi (b): 180,00

Korekcija ESAI (C):

Mērķa absolūtā < br / > vērtība(A-B-C): 488,00

7.2.2. P4: Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību

7.2.2.1. Agricultural and forest land under management contracts contributing to biodiversity (ha) (focus area 4A) + improving water management (ha) (focus area 4B) + improving soil management and/preventing soil erosion (ha) (focus area 4C)

Applicable: Jā

Mērķis 2025. (a): 1 357 500,00

Korekciju papildu maksājumi (b):

Korekcija ESAI (C):

Mērķa absolūtā < br / > vērtība(A-B-C): 1 357 500,00

7.2.3. P5: Veicināt resursu efektīvu izmantošanu un atbalstīt pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarē

7.2.3.1. Number of operations supported investments improving resilience and value of forest ecosystems (5E)

Applicable: Jā

Mērķis 2025. (a): 12 300,00

Korekciju papildu maksājumi (b):

Korekcija ESAI (C):

Mērķa absolūtā < br / > vērtība(A-B-C): 12 300,00

7.2.4. P6: Veicināt sociālo iekļautību, nabadzības mazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos

7.2.4.1. Uzlabotās infrastruktūras apjoms (ceļu garums) lauku teritorijās, km (mērķa virziens 6B)

Applicable: Jā

Mērķis 2025. (a): 840,00

Korekciju papildu maksājumi (b):

Korekcija ESAI (C):

Mērķa absolūtā < br / > vērtība(A-B-C): 840,00

7.3. Rezerve

Prioritāte	Izpildes rezerve (EUR)
P2: Uzlabot visu veidu lauksaimniecības uzņēmumu rentabilitāti un konkurētspēju visos reģionos un sekmēt inovatīvas lauksaimniecības tehnoloģijas un meža ilgtspējīgu apsaimniekošanu	19 110 422,43
P3: Veicināt pārtikas piegādes ķēdes organizāciju, tostarp lauksaimniecības produktu pārstrādi un tirdzniecību, dzīvnieku labturību un riska pārvaldību lauksaimniecībā	3 565 580,31
P4: Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību	21 933 751,62
P5: Veicināt resursu efektīvu izmantošanu un atbalstīt pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarē	3 263 359,34
P6: Veicināt sociālo iekļautību, nabadzības mazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos	10 265 793,22
Kopā	58 138 906,92

8. IZVĒLĒTO PASĀKUMU APRAKSTS

8.1. Vispārīgo nosacījumu apraksts, kuri tiek piemēroti vairāk nekā vienam pasākumam, tostarp attiecīgā gadījumā lauku apvidus definīcija, bāzes līnijas, savstarpējā atbilstība, finanšu instrumentu paredzētais izmantojums, avansa maksājumu paredzētais izmantojums un kopīgie noteikumi par ieguldījumiem, tostarp Regulas (ES) Nr. 1305/2013 45. un 46. panta noteikumi.

Pasākumos un darbībās, kurās atbalsta intensitāte ir noteikta intervālā, piemērojamā atbalsta intensitāte tiks noteikta saskaņā ar LAP noteiktām prioritātēm un intervences loģiku, ņemot vērā LAP noteikto īstenošanas mērķu sasniegšanas progresu. Atbalsta saņēmējiem piemērojamā atbalsta intensitāte tiks noteikta nacionālos normatīvos aktos noteiktā kārtībā pirms projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas uzsaukšanas vai iepirkuma procedūras izsludināšanas.

Detalizēti pasākumu un darbību īstenošanas nosacījumi attiecībā uz šajā nodaļā aprakstītajiem pasākumiem noteikti nacionālajos normatīvajos aktos, projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas uzsaukumos vai iepirkuma procedūras dokumentācijā. Detalizētie nosacījumi jebkurā gadījumā tiks noteikti pirms projektu iesniegumu kārtas uzsaukšanas vai iepirkuma procedūras izsludināšanas, nodrošinot pilnīgu informāciju un pārskatāmību potenciālajiem atbalsta saņēmējiem. Šie noteikumi neskar atlases kritēriju piemērošanu, atbilstības nosacījumus un saistības, kas aprakstītas LAP saskaņā ar Komisijas deleģētās regulas Nr.808/2014 I pielikuma I daļas 8.punkta 2.apakšpunkta c) daļu.

8.1.1. Prasības attiecībā uz pasākumiem „Ieguldījumi materiālajos aktīvos” un „Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība”

Atbalsta saņemšanas nosacījumi

vispārīgie kritēriji:

- uzlabo uzņēmuma vispārējo darbību;
- investīcijām jāatbilst Kopienas standartiem, kurus piemēro attiecīgajām investīcijām
- Atbalstu nepiešķir atbalsta pretendentiem:
  - kuriem projekta iesnieguma apstiprināšanas brīdī ir konstatēts atkārtots vides aizsardzības normatīvo aktu pārkāpums jomā, kurā tiek plānots veikt ieguldījumus;
  - ja tā dalībniekiem un to saistītajiem uzņēmumiem, kuri ir reģistrēti valstī vai teritorijā, kas minēta normatīvajos aktos par zemu nodokļu vai beznodokļu valstīm vai teritorijām, pieder vairāk nekā 25 procenti kapitāldaļu atbalsta pretendenta uzņēmumā;
  - ja ir konstatēti kādi no grūtībās nonākuša uzņēmuma pazīmēm projekta iesnieguma apstiprināšanas brīdī, atbilstoši nacionālajiem normatīvajiem aktiem;

Jebkuram atbalsta pretendenta pieejamo attiecināmo izmaksu kopējā apmērā iekļauj arī šā atbalsta pretendenta saistītajiem uzņēmumiem (tai skaitā vienam vienotam uzņēmumam) piešķirtās attiecināmās izmaksas.

Saistības projekta īstenošanas un uzraudzības perioda laikā

Visiem projektiem uzraudzības periods ir pieci gadi pēc to īstenošanas (izņemot projektus, kuri īstenoti gaļas liellopu audzēšanas nozarē vai ilggadīgo augļkopības kultūru stādījumu ierīkošanā, - tiem uzraudzības periods ir septiņi gadi). Projekta uzraudzības periods tiek uzskaitīts, sākot no pirmā noslēgtā gada pēc pēdējā maksājuma pieprasījuma iesniegšanas.

Nav pieļaujama atbalsta pretendenta esošo pamatlīdzekļu aizvietošana. Par pamatlīdzekļu aizvietošanu neuzskata:

1) traktortehnikas, piekabju vai lauksaimniecībā izmantojamo tehnoloģisko agregātu (turpmāk – agregāti) iegādi, ja ievērots viens no šādiem nosacījumiem:

a) ja projektā iegādātā traktortehnika, agregāti vai piekabes papildina saimniecībā esošo traktortehnikas, agregātu vai piekabju parku, saglabājot esošās traktortehnikas, agregātu vai piekabju vienības ne mazāk kā piecus gadus (nosacījums neattiecas uz saimniecībā jau esošo traktortehnikas, agregātu un piekabju vienībām, kas ir vecākas par 10 gadiem no to izlaides datuma);

b) ja projektā iegādātā traktortehnikas jauda, agregātu ražība, piekabju celjspēja vai cits pēc būtības līdzīgs rādītājs atbilstoši agregāta specifikai ir vismaz par 25 % lielāks nekā saimniecībā nolietotās traktortehnikas jauda, agregātu ražība vai piekabju celjspēja;

2) iekārtu iegādi, ja ievērots viens no šādiem nosacījumiem:

a) ja projektā iegādātās iekārtas ražošanas jauda vai cits pēc būtības līdzīgs rādītājs atbilstoši iekārtas specifikai ir vismaz par 25% lielāks nekā saimniecībā nolietotās iekārtas ražošanas jauda;

b) ja projektā iegādātā iekārta tiek iegādāta papildus esošajām iekārtām;

c) ja projektā iegādātā iekārta vai agregāts būtiski maina ražošanas vai tehnoloģiju raksturu;

3) jaunbūvi un pārbūvi.

Atbalsta pretendents ir jāuzrāda ekonomiskā dzīvotspēja. Ekonomiskās dzīvotspējas rādītājus atkarībā no projekta attiecināmo izmaksu summas nosaka katra pasākuma ieviešanas normatīvajos aktos.

Īstenojot projektu atbalsta saņēmējs sniedz ieguldījumu Programmas mērķu un ar LAP pasākumiem tieši saistītu un projektā atbilstoši identificētu rādītāju sasniegšanu. Investīciju projektam jābūt virzītam uz noteikto mērķu un rezultatīvo rādītāju sasniegšanu uzraudzības periodā, un tas tiek kontrolēts. Ja projektā izvirzītie mērķi netiek sasniegti, atbalsta saņēmējs proporcionāli nesasniedztajiem mērķiem atmaksā saņemto finansējumu. Mērķu izpildi projektam iespējams pārcelt uz vēlāku laiku, vai pieļaut to atkāpi, ja tas noticis nepārvaramas varas dēļ, vispārēju, no atbalsta saņēmēja neatkarīgu izmaiņu tirgū un vispārēju cenu izmaiņu, kā, piemēram, valsts ekonomiskās krīzes situācija, dēļ.

Investīciju pasākumu ietvaros iesniegtajiem projektiem var tikt veikti avansa maksājumi Regulas Nr.1305/2013 45.panta 4.punkta izpratnē.

8.1.2. Pamatprasības platību maksājumiem (konkrēti nosacījumi noteikti pasākumu aprakstos)

Lai pretendētu uz LAP platību maksājumiem, lauksaimniekam jāievēro:

- savstarpējās atbilstības prasības saskaņā ar Regulas (ES) Nr.1306/2013 VI sadaļas I nodaļu (6.pielikums);

- minimālās organiskā mēslojuma un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas prasības un citas obligātās prasības (5.pielikums).

Savstarpējās atbilstības noteikumi ir tiesību aktos paredzētās obligātās apsaimniekošanas prasības un valsts līmenī noteiktie standarti attiecībā uz zemes labiem lauksaimniecības un vides apstākļiem šādās jomās:

- a) vide, klimata pārmaiņas un zemes labi lauksaimniecības apstākļi;
- b) sabiedrības, dzīvnieku un augu veselība;
- c) dzīvnieku labturība.

Visās lauksaimniecības platībās, tostarp zemē, ko vairs neizmanto ražošanai, jāuztur **labi lauksaimniecības un vides stāvokļa nosacījumi (LLVN)**.

DV jānosaka minimālie standarti atbalsta saņēmējiem attiecībā uz LLVN zemei.

Latvijas lauksaimniekiem, pretendējot uz vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanas maksājumiem, kā arī uz tiešajiem maksājumiem, jāievēro liels skaits savstarpējās atbilstības prasību, tai skaitā **labi lauksaimniecības un vides stāvokļa nosacījumi**. Pamatā nosacījumi vērsti uz vides aizsardzības, sabiedrības, dzīvnieku un augu veselības, kā arī uz dzīvnieku labturības prasību ievērošanu (6.pielikums).

Kā būtiskākās var minēt šīs 8 prasības:

- gar noteiktiem ūdensobjektiem 10 m platā joslā nelieto mēslošanas līdzekļus;
- neievada piesārņojošās vielas pazemes ūdeņos, ja nav saņemta atbilstoša atļauja saskaņā ar kārtību, kādā tiek noteikta piesārņojošo vielu emisija ūdenī..;
- LIZ izmantojamās zemes daļu, kuras nogāzes garums ir vismaz 20 metru un slīpums ir lielāks par 10 grādiem, no kārtējā gada 1.oktobra līdz nākamā gada 31.martam nodrošina vismaz ar minimālu kultūraugu veģetāciju vai saglabā rugaini;
- tiek kopta lauksaimnieka atbildībā esošā meliorācijas sistēma, nodrošinot tās darbību, saglabāšanu un zemes mitruma režīma regulēšanu;
- rugaini vai sauso zāli aizliegts dedzināt uz lauka;
- saglabā un nepieļauj dabas pieminekļu – dižakmeņu, aizsargājamu koku un aleju – iznīcināšanu vai bojāšanu, ja tie aizsargājami saskaņā ar normatīvajiem aktiem par īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzību un izmantošanu;
- lauksaimniecības zemes platībās Sosnovska latvāņu augu sugas augi nopļaujami līdz ziedēšanas fāzei;
- neveic dzīvžogu un koku griešanu laika periodā no 1.marta līdz 31.jūlijam platībās, kas atrodas īpaši aizsargājamā dabas teritorijā, un no 1.aprīļa līdz 30.jūnijam pārējās teritorijās.

8.1.3. Saistības pasākumos „Agrovide un klimats” un „Bioloģiskā lauksaimniecība”

Lauksaimnieki var uzņemties brīvprātīgas saistības pasākumā „Agrovide un klimats” un „Bioloģiskā lauksaimniecība”, kas prasa izpildīt papildus nosacījumus, salīdzinot ar tradicionālo lauksaimniecības praksi, tādējādi veicinot lauku ainavas ilgtspējīgu attīstību, radot un saglabājot dabas un kultūras ainavas un veselīgu un harmonisku dzīves vidi sabiedrībai, dabas un kultūras ainavas.

Šādas saistības uzņemas uz pieciem gadiem, sākot ar pirmo maksājuma apstiprināšanas gadu un katru gadu, saņemot atbalsta maksājumu, kas sedz šo saistību dēļ radušos izdevumus un neiegūtos ienākumus. Pēc sākotnējā perioda beigām ir paredzēta iespēja saistības katru gadu pagarināt par (n+1), līdz brīdim, kad tiks apstiprināta jaunā LAP 2021-2027, tādējādi nodrošinot, ka jaunais periods tiks uzsākts ar jaunām saistībām - atbilstoši jaunajiem nosacījumiem.

Atbilstoši pārejas nosacījumiem 2021. un 2022.gadā agrovides un bioloģiskās lauksaimniecības saistības var uzņemt uz saīsinātu laika periodu, t.i. 2021.gadā uz diviem gadiem, 2022.gadā uz vienu gadu. Saglabājas iespēja pagarināt saistības par (n+1), kas sākot ar 2022.gadu nepārsniedz vienu gadu.

Lai izvairītos no lauksaimnieku pārkompensācijas, saistības par attiecīgo platību var uzņemt vienā no pasākumiem vai aktivitātēm (atbalsta veidus lauku līmenī skat. 7.tabulā).

Atbalsta pretendents saistību periodā var paplašināt līdz 20% saistību platību, par kuru tas ir uzņēmis saistības pirmajā saistību perioda gadā, ja šāda iespēja ir paredzēta nacionālajos normatīvajos aktos atbilstoši pieejamam finansējuma apmēram. Ja saistību platība tiek paplašināta vairāk kā par 20%, tad sākas jauns piecu gadu saistību periods par visu atbalsta pretendenta pieteikto platību.

Atbilstoši Regulas Nr. 1305/2013 47.panta 1.punktam platība, uz kuru attiecas saistības pasākumā „Agrovide un klimats” un „Bioloģiskā lauksaimniecība, var atšķirties gadu no gada, bet ne vairāk kā 10% saistību periodā, salīdzinot pret pirmo saistību gadu.

Atbalsta saņēmējs var pārtraukt saistības pirms saistību perioda beigām, atmaksājot iepriekš saņemto atbalstu. Atbalstu par samazināto saistību platību neatmaksā, Regulas Nr.1305/2013 47.panta 2.punktā minētajā gadījumā.

Lauku maiņa saistību periodā

Saistību perioda laikā nedrīkst mainīt lauku atrašanās vietu pasākuma “Agrovide un klimats” aktivitātē “Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos”. Pārējās pasākuma „Agrovide un klimats” aktivitātēs un pasākumā „Bioloģiskā lauksaimniecība” ir pieļaujama lauku maiņa saistību periodā un saistības uzņemtas par kopējo saistību platību.

Pārskatīšanas klauzula

Ja saistību perioda laikā tiek grozītas savstarpējās atbilstības prasības, kas noteiktas Regulas (EK) Nr.1306/2013 VI sadaļā I nodaļā, kā arī nacionālajos tiesību aktos noteiktās minimālās mēslošanas un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas un citas obligātās prasības, atbalsta saņemšanas nosacījumi, kā arī gadījumos, kad saistību periods pārsniedz plānošanas perioda ilgumu un tiek veiktas korekcijas, lai pielāgotos nākamā plānošanas perioda tiesiskajam regulējumam, atbalsta saņēmējs veic visus vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu saimniecības atbilstību šīm prasībām. Ja atbalsta saņēmējs nespēj nodrošināt saimniecības atbilstību iepriekš minētām prasībām un ja tas ir norādīts, iesniedzot ikgadējo iesniegumu, tā saistības pasākumos „Agrovide un klimats”, „Bioloģiskā lauksaimniecība” pārtrauc bez iepriekš saņemtā atbalsta atmaksas atbilstoši Komisijas regulas (EK) Nr. 1305/2013 48.pantā noteiktajam.

8.1.4. Citi nosacījumi

Vadošā iestāde nepieciešamības gadījumā, lai nodrošinātu pilnīgu un efektīvu publiskā finansējuma apgušanu, var uzņemt virrissaistības līdz 5% apjomā no sākotnēji paredzētā budžeta, ievērojot pasākumu ieviešanas gaitu.

8.1.5. Apliecinājums par publisko iepirkumu

Vadošā iestāde apliecina, ka ELFLA finansējuma izdevumi tiks veikti, ievērojot nacionālajos normatīvajos aktos noteiktās prasības par publisko iepirkumu.

8.1.6. Vienkāršotās izmaksas

Lai vienkāršotu ELFLA atbalsta īstenošanu un administrēšanu, mazinātu administratīvo slogu un pārietu no fokusēšanās no finanšu dokumentu pārbaudes uz sasniegto rezultātu pārbaudi, pārejas periodā LAP ietverti vairāki vienkāršoto izmaksu veidi:

- Vienotas likmes finansējums lauku attīstības projektu sagatavošanas un pārējām vispārējām izmaksām pasākumam M4 “Ieguldījumi materiālajos aktīvos un apakšpasākumam M19.2 “Atbalsts darbību īstenošanai saskaņā ar SVVA stratēģiju” ;
- Vienotas likmes finansējums izmaksām, kas nav personāla izmaksas apakšpasākumam 19.4. “Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana, teritorijas aktivizēšana” ;
- Standarta izmaksas likme tehnikas un iekārtu vienību cenu noteikšanai, un tās iekļaušanai tehnikas un iekārtu katalogā apakšpasākumam M4.1 “Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās”.
- Vienreizējs maksājums sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju sagatavošanai apakšpasākumam M19.1. “Sagatavošanās atbalsts”.

8.1.7. Finanšu instrumentu izmantošana

Finanšu instrumentu sākotnējais (tirgus nepilnību) novērtējums

2020.gada oktobrī tika izstrādāts ES fondu 2021.–2027. gada plānošanas perioda finanšu instrumentu sākotnējais (tirgus nepilnību) novērtējums (turpmāk – novērtējums). Novērtējuma autors ir SIA “CSE COE”. Novērtējuma izstrādes laiks ir 2019. gada decembris – 2020. gada oktobris.[1]

Novērtējuma izstrādes mērķis ir finanšu instrumentu ieviešanas ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas perioda, t.sk LAP pārejas perioda, sākotnējā (ex-ante) novērtēšana, lai identificētu jomas, kurās pastāv neoptimāli tirgus apstākļi vai tirgus nepilnības finansējuma pieejamības nodrošināšanai, t.sk., vērtējot reģionālā griezumā, tādējādi apzinātu publisko, t.sk. ES fondu, atbalsta finanšu instrumentu veidā ieviešanas potenciālu Latvijā, nodrošinātu savlaicīgu ES fondu 2021.–2027.gada plānošanas perioda, t.sk LAP pārejas perioda uzsākšanu, kā arī samazinātu publiskā finansējuma pieejamības pārrāvuma iespējamību.

Novērtējuma ir iekļauts modulis “Lauksaimniecība, lauku attīstība un mežsaimniecība” (turpmāk – modulis). Modulī ir novērtēts lauksaimniecības, lauku attīstības un mežsaimniecības jomām pieejamais finansējums, finanšu tirgus nepilnības, nākotnes finansējuma vajadzības un piedāvātie finanšu produkti. Novērtējums veikts saskaņā ar kopējo ex-ante novērtējuma metodoloģiju.

Primārie lauksaimniecības produktu ražotāji, sīkie un mazie saimnieciskās darbības veicēji, kā arī uzsācēji, lauku apvidos sastopas ar finanšu tirgus nepilnībām. Komerbankas šādus saimnieciskās darbības veicējus kreditē ierobežoti, jo lielai daļai no tiem nav izveidojusies pietiekama kredītvēsture, tie ir darbības sākotnējā posmā, kad nav vēsturisko ienākumu un klientu loka, kā arī pietiekama aizdevuma nodrošinājuma. Pašlaik šādiem saimnieciskās darbības veicējiem ir pieejami Altum administrētie finanšu instrumenti vai arī vai nebanku kreditētāju aizdevumi, bet nebanku kreditētāju procentu likmes ir pārāk

augstas, lai saimnieciskās darbības veicēji varētu atļauties šādus aizdevumus un attīstīt saimniecisko darbību.

Novērtējuma ietvaros tika aptaujāti 3403 lauku saimnieciskās darbības veicēji, 51% no aptaujātajiem laika periodā 2016.-2019. gadā bijis nepieciešams papildus finansējums, kas galvenokārt izlietots pamatlīdzekļu (69%), zemes iegādei (41%), apgrozāmo līdzekļu finansēšanai (30%) un būvniecībai (27%). Finansējumu aptaujātie prasījuši komercbankās (42%), Altum (22%), līzings kompānijās (9%), kā arī citur, tostarp kooperatīvos (4%).

Nozaru asociāciju viedoklis par finansējuma nepieciešamību. Lielākā daļa nozaru asociāciju pārstāvji norādīja uz tirgus nepilnību, kur aizdevuma summa ir līdz 100 000 euro. Īpaši tiek izdalītas šādas prioritātes – uzņēmējdarbības uzsākšana un palielināšana.

Novērtējumā ieteikti finanšu instrumenti lauksaimniecības, lauku attīstības un mežsaimniecības jomā:

- portfelģarantijas;
- aizdevums mazajiem lauku saimnieciskās darbības veicējiem – uzņēmējdarbības attīstībai, kur maksimālā aizdevuma summa līdz 10 000 euro;
- aizdevums vidējiem lauku saimnieciskās darbības veicējiem - uzņēmējdarbības attīstībai, kur maksimālā aizdevuma summa būtu robežās no 10 000 euro līdz 100 000 euro;
- atbalsts uzņēmumu konkurētspējas un produktivitātes uzlabošana. Riska kapitāla finanšu instruments.

Finansējuma pieejamība komercbankās atkarīga no saimniecības lieluma un ražošanas veida. Parasti komercbankas prasa 100% garantiju. Līdz ar to ir akūta nepieciešamība garantiju produktos lauksaimniecības un lauku attīstības jomās. Lauku saimniecībām ar zemi līdz 100 ha grūtāk saņemt aizdevumu, tiek prasīta zeme, kā aizdevuma nodrošinājums, kas arī apgrūtina aizdevuma piesaistīšanu. Ja uzņēmējumam spēj nodrošināt garantiju, tad procentu likmes dažreiz komercbankās ir zemākas nekā Altum.

Iekārtu un tehnikas piegādātāji prasa ļoti augstas procentu likmes, 12-14% apmēra, bet priekšrocība ir lēmuma pieņemšanas un pakalpojuma sniegšanas ātrums.

Ir nepieciešams papildu atbalsts finanšu instrumenta veidā maziem un vidējiem lauku uzņēmējiem. Mazām un vidējām saimniecībām ir nepieciešams finansējums novecojušas tehnikas aizvietošanai. Ir ievērojama tirgus nepilnība segmentā ar aizdevumu līdz 100 000 euro.

Uzņēmējdarbības uzsākšanai ir nepieciešama programma ar elastīgiem atmaksas nosacījumiem apgrozāmiem līdzekļiem jauniem lauku saimnieciskās darbības veicējiem, lai spētu uzsākt darbību un attīstīties.

Akciju sabiedrība “Attīstības finanšu institūcija Altum” (turpmāk -Altum) ievieš četras ir speciālas finanšu programmas lauku saimnieciskās darbības veicējiem (programmas nav saistītas ar ES fondu plānošanas periodiem, jo netiek finansētas no ES fondu līdzekļiem) – aizdevumi zemes iegādei, aizdevumi apgrozāmiem līdzekļiem, aizdevumi lauksaimniecības, lauku un zivsaimniecības saimnieciskās darbības veicējiem, lauksaimniecības, zivsaimniecības un lauku attīstības garantijas. Laika periodā 2016.-2019.gads lauku saimnieciskās darbības veicējiem izsniegti Altum aizdevumi par aptuveni 125 milj. euro, tai skaitā 53 miljoni euro zemes iegādei.

Kopēja tirgus nepilnība lauksaimniecībasi, lauku attīstības un mežsaimniecības jomam ir novērtēta 200 milj. euro apmērā, t.i. finansējuma apjoms, ko nesaņēma lauksaimniecības un lauku saimnieciskās darbības veicēji no komercbankām vai arī Altum.

Daļu no tirgus nepilnības var risināt, izmantojot LAP finanšu līdzekļus, ieviešot portfeļgarantijas un individuālās garantijas gan komercbankām, gan Fintech kompānijām, veidojot speciālus lauku saimnieciskās darbības veicējiem domātus aizdevumus sadarbībā ar Altum, tālāk attīstot Altum finanšu produktus, kā arī veidojot kombinētos finanšu produktus (grants un aizdevums).

Novērtējuma veicējs piedāvā izvēlēties Altum, ka finanšu instrument ieviesēju, piedāvājot sekojošus finanšu instrumentus tirgus nepilnību mazināšanai:

Novērtējuma ietvāros piedāvātie finanšu instrumenti tirgus nepilnību mazināšanai

- MVU kredītu garantijas un individuālas garantijas - tālāka attīstība un iespējamā apvienošana vienā finanšu produktā – individuālās garantijas, pamatā aizdevumiem virs 100 000 euro;
- portfeļa garantijas programmas tālāka attīstība – portfeļa garantijas izsniegtas komercbankām un Fintech kompānijām lauku saimnieciskās darbības veicēju aizdevumu garantēšanai. Garantija attiecas uz visu aizdevumu portfeli kopumā nevis uz konkrētu aizdevumu. Fintech portfeļa garantijas aizdevumiem līdz 50 000 euro vienam aizdevumam. Komercbanku portfeļa garantijas aizdevumiem līdz 2 miljoniem euro;
- Lauksaimniecības un lauku saimnieciskās darbības veicēju aizdevumu programmas tālāka attīstība - aizdevumi investīciju un pamatlīdzekļu finansēšanai, palielinot pieejamā finansējuma apjomu, atvieglojot finansējuma piešķiršanas nosacījumus, pēc iespējas subsidējot procentu maksājumus.
- Aizdevumu piešķiršanu apgrozāmo līdzekļu iegādei lauksaimniecības, mežsaimniecības, zvejniecības un akvakultūras nozarē tālāka attīstība - aizdevumi apgrozāmo līdzekļu finansēšanai, palielinot pieejamā finansējuma apjomu, atvieglojot finansējuma piešķiršanas nosacījumus, pēc iespējas subsidējot procentu maksājumus;
- Kombinēto finanšu produktu izveide, noteiktu projektu finansēšanai.

Finanšu instrumenti

Ņemot vērā priekšlikumus izmantot finanšu instrumentus, tirgus nepilnību mazināšanai, kas izriet no novērtējuma, atbalstīti ieguldījumi sekojošos jau Altum administrētos finanšu produktos:

- Lauksaimniecības un lauku saimnieciskās darbības veicēju aizdevumu programmas finansēšanai, kas ir pilnībā publiskais aizdevums – 24 milj. euro;
- Lauksaimniecības, zivsaimniecības un lauku attīstības garantiju programmas finansēšanai – 1 milj. euro.

Ieguvumi no aizdevumu atbalsta programmas izsniedzāmi aizdevumi, mikro, maziem un vidējiem lauku saimniecībām un lauku uzņēmējiem, kam ir nepietiekams nodrošinājums, tās šķiet pārāk riskantas regulārājam finanšu tirgum, vai arī komercbanku procentu likmes ir pārāk augstas, lai saimnieciskās darbības veicēji varētu atļauties šādus aizdevumus un attīstīt saimniecisko darbību. Atbalsts aizdevuma veidā ir paredzēts investīciju atbalstam un apgrozāmajiem līdzekļiem saskaņā ar regulas Nr.

1305/2013 45.pantu juridiskam vai fiziskam personām, kuri nodarbojas ar saimniecisko darbību vai plāno to uzsākt. Atbalsts aizdevuma veidā veicina iedzīvotāju iesaistīšanos saimnieciskajā darbībā un palielinā finanšu resursu pieejamību saimnieciskās darbības veicējiem lauksaimniecības un lauku attīstības jomā. Aizdevumu programmai ir piesaistīta Eiropas Savienības Nodarbinātības un sociālās

inovācijas programmas (EaSI) mikrofinansēšanas garantija, ko nodrošina Eiropas Stratēģisko investīciju fonda ieguldījums.

Ieguvumi no garantiju atbalsta programmas būs izsniegtas garantijas tādiem kredītiestāžu finanšu produktiem, kam būs nepietiekaams nodrošinājums, jo īpaši mazām un vidējām lauku saimniecībām, kas visbiežāk saskaras ar nodrošinājuma nepietiekamību nepieciešmajiem aizdevumiem saimniecības konkurētspējas uzlabošanai un attīstībai. Atbalsts garantiju veidā paredzēts investīciju atbalstam un apgrozāmajiem līdzekļiem saskaņā ar regulas Nr. 1305/2013 45.pantu primārajiem lauksaimniecības ražotājiem, atzītām lauksaimniecības un mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvajam sabiedrībām, lauksaimniecības produktu pārstrādes uzņēmumiem, meža īpašniekiem, nevalstiskajām organizācijām un citiem saimnieciskās darbības veicējiem veicinot saimnieciskās darbības attīstību piesaistot finanšu līdzekļus pietiekamā apmērā investīciju un apgrozāmo līdzekļu nodrošināšanai.

Atbalsts finanšu instrumentu veidā paredzēts, lai veicinātu iedzīvotāju iesaistīšanos saimnieciskajā darbībā un palielinātu finanšu resursu pieejamību saimnieciskās darbības veicējiem lauksaimniecības un lauku attīstības jomā tādā veidā sekmējot efektīvu lauku attīstības pasākumu ieviešanu un nodrošinot tirgus nepilnību daļējo risināšanu. Atbalsts ir sniegts ņemot vērā Regulas (ES) Nr. 1305/2013 17. un 19.panta nosacījumus. Dotācijas neizmanto no finanšu instrumentiem saņemtā atbalsta atmaksai. Finanšu instrumentus neizmanto dotāciju priekšfinansēšanai.

Finanšu instrumenti, ar kopējo finansējumu 25 milj apmērā, ieviesti sekojošo apakšpasākumu ietvaros:

- M4.1. Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās;
- M4.2. Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē;
- M6.4. Atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību radīšanā un attīstīšanā.

Abus finanšu produktus ievieš Altum, saskaņā ar Vispārējās regulas Nr. 1303/2013 38.panta 4.punkta b. "iii"apakšpunktu.

Abi finanšu produkti tiek pilnībā finansēti no publiskiem līdzekļiem, līdz ar to ieguvums no 100% publisko ieguldījumu izmantošanas, tiek nodots galasaņēmējiem.

Altum - finanšu instrumentu ieviesējs

Altum, kā finanšu instrumentu ieviesējs ir atlasīts veicot atbilstības novērtējumu, saskaņā ar Komisijas Deleģētās Regulas (ES) Nr. 480/2014 7.panta prasībām – kritēriji tādu struktūru atlasei, kuras īsteno finanšu instrumentus.

Saskaņā ar Attīstības finanšu institūcijas likumā noteikto Altum ir noteikta organizatoriskā struktūra, pārvalde un finanšu vadība, programmu, kuras pilnībā vai daļēji tiek finansētas finanšu instrumentu veidā, izstrādes, apstiprināšanas, īstenošanas un uzraudzības kārtība, kā arī kārtību, kādā Altum, kā valsts kapitālsabiedrība īsteno ar kapitālsabiedrības pārvaldību saistītos jautājumus. Altum īsteno Eiropas Savienības fondu un citas ārvalstu finanšu palīdzības programmas, valsts finansētas programmas, kā arī var piedalīties Eiropas Savienības institūciju realizētajās un citas ārvalstu finanšu palīdzības finansētajās programmās. Sabiedrībai Altum ir sniegts deleģējums Attīstības finanšu institūcijas likuma 2.punktā ieviest Eiropas Savienības fondu finansētus finanšu instrumentus.

Abu finanšu produktu īstenošanai noslēgts viens finansēšanas nolīgums, saskaņā ar Vispārējās regulas Nr. 1303/2013 38.panta 7.punktu, paredzot noteikumus par programmu ieguldījumiem finanšu instrumentos, t.sk. atrunāta metode subsīdijas ekvivalentu aprēķināšanai.

Pirms finanšu instrumentu ieviešanas LAP ietvaros, līdz 2020. gada 30. novembrim spēkā bija 91 garantija 15.3 milj.euro apmērā no aizdevuma programmas uzsākšanas 2018. gada septembrī līdz 2020.gada 30. novembrim tika izsniegti 436 aizdevumi 9,9 milj. euro apmērā. Vidējā aizdevuma summa ir 23 000 euro.

[1] <https://www.vmd.gov.lv/lauku-attistiba/statiskas-lapas/2014-2020-gada-planosanas-periods/-es-fondu-2021-2027-gada-planosanas-perioda-finansu-instrumentu-sakotne?nid=2968>

Pasākums vai aktivitāte	M13	M11	M10.1.1.	M10.1.2.	M10.1.3.	M10.1.4.
M13						
M11						
M10.1.1.						
M10.1.2.						
M10.1.3.						
M10.1.4.						
	Nevar saņemt atbalstu par to pašu lauku					

7.tabula. Atbalsta veidi lauku līmenī. Avots: ZM

8.2. Apraksts atbilstīgi pasākumam

8.2.1. M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)

8.2.1.1. Juridiskais pamats

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1305/2013 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1698/2005 14.pants.

8.2.1.2. Vispārīgs pasākuma apraksts, tostarp tā intervences loģika un ieguldījums prioritārajās jomās un transversālajos mērķos

2010.gada lauksaimniecības skaitīšanas rezultāti liecina, ka tikai 26% saimniecību vadītāju ir augstākā vai profesionālā lauksaimnieciskā izglītība. Lauksaimniecības nozarē nodarbināto nepietiekamais izglītības līmenis ne tikai lauksaimniecībā, bet arī zināšanu trūkums par finansējuma piesaisti, grāmatvedību un administratīvajām procedūrām, ir būtiski iemesli, kas kavē inovāciju un modernu tehnoloģiju ienākšanu nozarē, tādējādi negatīvi ietekmējot nozares konkurētspēju kopumā.

Lai uzlabotu un saglabātu lauksaimniecības un mežsaimniecības nozares konkurētspēju un paaugstinātu uzņēmumu produktivitāti, uzņēmumiem – īpaši maziem un vidējiem, jāveicina darbinieku izglītošanās un uzņēmumu vadības profesionalitātes līmeņa celšana, lai uzņēmumos ieviestu modernas un efektīvas uzņēmumu pārvaldības sistēmas, tehnoloģijas un iekārtas. Savukārt, lai sekmētu privāto meža īpašnieku iesaistīšanos saimnieciskajā darbībā, ir būtiski paaugstināt viņu zināšanu līmeni un prasmes meža

apsaimniekošanā – mežaudžu kopšanā, atjaunošanā un augstvērtīga reprodūktīvā materiāla izmantošanā, kā arī mežsaimniecības plānošanā.

Efektīvai vides pasākumu ieviešanai lauksaimniekiem, mežu īpašniekiem un citiem vides pasākumu ieviešanā iesaistītajiem atbalsta saņēmējiem nepieciešams nodrošināt minimālo apmācību vides un klimata pārmaiņu jomā – par vides un klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās pasākumu nozīmi, saturu un veicamajām darbībām.

Pārtikas produkcijas kvalitātes uzlabošanai, arī saistībā ar pārtikas ražošanu mājas apstākļos, un konkurētspējas paaugstināšanai ir būtiski nodrošināt pārtikas ražotājiem iespēju papildināt zināšanas pārtikas produktu kvalitātes un nekaitīguma, pievienotās vērtības paaugstināšanas un higiēnas prasību jautājumos, kā arī par produktu virzību tirgū.

Lai risinātu šīs problēmas un sekmētu nozaru konkurētspēju un produkcijas noietu vietējā un starptautiskajā tirgū, ir jānodrošina zināšanu un prasmju apguve, kā arī jāveicina labās prakses nodošana un pieredzes apmaiņa lauksaimniekiem un meža apsaimniekotājiem.

Ieguldījums 1A un 1C mērķa virzienā

1A – sekmēt inovācijas, sadarbību un zināšanu bāzes attīstību lauku teritorijās

1C – rosināt mūžizglītību un apmācību lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarēs

„Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi” ir horizontālais LAP pasākums, kas sekmē visu LAP izvirzīto lauku attīstības prioritāšu sasniegšanu. Tomēr, ņemot vērā pasākuma raksturu, t.i., zināšanu pārneses un informācijas pasākumi, tas galvenokārt sekmē 1.prioritātes sasniegšanu, tai skaitā, īstenojot profesionālu apmācību par lauksaimniecības un mežsaimniecības nozaru specifiku, zinātnes atziņu un jaunas prakses pielietojamību, tiek sekmēta 1A un 1C mērķa virzienu īstenošana. Ieguldījums konkrētā mērķa virziena sasniegšanā atkarīgs no zināšanu pārneses un informācijas pasākumu tematikas.

Ieguldījums 2A mērķa virzienā

2A – uzlabot saimniecību ekonomiskos rādītājus un veicināt to restrukturizāciju un modernizāciju, jo īpaši ar mērķi iesaistīt saimniecības tirgū un dažādot lauksaimniecisko darbību

Paredzot atbalstu profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumiem, kā arī īstermiņa pieredzes apmaiņas un saimniecību apmeklējumiem un saistībā ar tiem īstenojot apmācības un citus informācijas pasākumus par tēmām, kas palielinās lauksaimniecības, pārtikas ražošanas nozarēs iesaistītu personu un zemes apsaimniekotāju izpratni par ekonomiski pamatotu, konkurētspējīgu un efektīvu produkcijas ražošanu, kā arī, sniedzot atbalstu MVU, tiek uzlabota saimniecību vadītāju un nodarbināto informētība un izpratne par efektīvu saimniekošanu, labāku rezultātu sasniegšanu, kā arī sniegtas zināšanas par saimniekošanas veidu dažādošanu. Nodrošinot nepieciešamo zināšanu bāzi un informāciju, tiks sekmēta 2A mērķa virziena īstenošana.

Ieguldījums 4 prioritātē (mērķa virzieni 4A, 4B, 4C)

4. Ar lauksaimniecību un mežsaimniecību saistīto ekosistēmu atjaunošana, saglabāšana un veicināšana

Paredzot atbalstu profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumiem, kā arī īstermiņa pieredzes apmaiņas un saimniecību apmeklējumiem un saistībā ar tiem īstenojot apmācības un citus informācijas

pasākumus par tēmām, kas palielinās lauksaimniecībā un mežsaimniecībā nodarbināto izpratni un zināšanas par vides aspektiem un var sekmēt videi un klimatam draudzīgu lauksaimniecības pozīciju uzlabošanu, ilgtspējīgu dabas resursu apsaimniekošanu veicinošu saimniekošanas metožu pielietošanu, tiks uzlabotas vispārējās lauksaimnieku un mežsaimnieku zināšanas un izpratne, lai veicinātu atbilstošu lauksaimniecisko darbību un mežu apsaimniekošanu, kas nodrošinātu 4.prioritātes īstenošanu.

Ieguldījums horizontālajos mērķos – vide, klimats un inovācijas

Nodrošinot zināšanu pārneses un informācijas pasākumus lauksaimniekiem, mežsaimniekiem, MVU un pārtikas ražošanā iesaistītajiem par specifiskām tēmām, kas saistītas ar vides aspektiem, lai sekmētu videi un klimatam draudzīgu lauksaimniecības pozīciju uzlabošanu, ilgtspējīgu dabas resursu apsaimniekošanu veicinošu saimniekošanas metožu pielietošanu, kā arī jaunu zinātnes atziņu un jaunas prakses pielietojamību (piemēram, tehnoloģijas, metodes), tiek nodrošināts ieguldījums vides un inovāciju horizontālo prioritāšu sasniegšanā.

8.2.1.3. Darbības joma, atbalsta līmenis, atbalsttiesīgie saņēmēji un attiecīgā gadījumā metodika summas vai atbalsta likmes aprēķināšanai katram apakšpasākumam un/vai attiecīgā gadījumā katram darbības veidam. Katram darbības veidam norādītas atbilstīgās izmaksas, atbilstības nosacījumi, piemērojamās summas un atbalsta likmes, kā arī principi atlases kritēriju noteikšanai.

8.2.1.3.1. 1.1. Profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumi

Apakšpasākums:

- 1.1 — atbalsts profesionālās izglītības un prasmju apguves darbībām

8.2.1.3.1.1. Darbības veida apraksts

Profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumi par lauksaimniecības (t.sk. bioloģiskās lauksaimniecības), mežsaimniecības un pārtikas ražošanas (izņemot zivsaimniecības produktus), konkurētspējas uzlabošanas, kā arī zemes un meža apsaimniekošanas, vides un klimata, ilgtspējīgu dabas resursu apsaimniekošanu veicinošu saimniekošanas metožu pielietošanas, atjaunojamajiem energoresursiem, zinātnes atziņu un jaunas prakses pielietojamības u.c. jautājumiem.

Galīgie labuma guvēji ir uzņēmumi, īpaši MVU, un personas, kas iesaistītas lauksaimniecības, pārtikas ražošanas (izņemot zivsaimniecības produktus) vai mežsaimniecības nozarēs, kā arī zemes un meža apsaimniekotāji, kuri piedalās profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumos.

Apakšpasākumā tiek atbalstīta teorētiskā un praktiskā apmācība, kā arī specifiska tālākizglītības apmācība citās valstīs. Apmācību paredzamais ilgums ir 16 – 160 h.

8.2.1.3.1.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Atbalsta saņēmējiem atbilstīgo izmaksu, kas radušās saistībā ar apmācību organizēšanu un īstenošanu, atlīdzināšana.

Maksājumu aģentūrā tiks izveidota elektroniska sistēma, kurā tiks uzskaitīta visa informācija par apmācību pakalpojuma saņēmējiem.

8.2.1.3.1.3. Saītes uz citiem tiesību aktiem

1) Regulas Nr.702/2014 38.un 47.pants.

2) Regula Nr.1407/2013 -- līdz brīdim, kad stāsies spēkā grozījumi nacionālajos normatīvajos aktos par atbalsta piešķiršanas kārtību apakšpasākumā, bet ne ilgāk kā līdz 2024.gada 30.jūnijam. Pēc tam atbalstu piešķirs saskaņā ar – Regulu Nr. 2023/2831

3) Publisko iepirkumu likums.

8.2.1.3.1.4. Atbalsta saņēmēji

Atbalsta saņēmēji ir:

1. nozares nevalstiskās organizācijas, lauksaimniecības vai mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības, kuras nav iekļautas Izglītības un zinātnes ministrijas izglītības iestāžu reģistrā ar vismaz vienu licencētu izglītības programmu lauksaimniecības, mežsaimniecības vai pārtikas ražošanas jomā vai
2. juridiskas personas, kas ir iekļautas Izglītības un zinātnes ministrijas izglītības iestāžu reģistrā ar vismaz vienu licencētu izglītības programmu lauksaimniecības, mežsaimniecības vai pārtikas ražošanas jomā,

un kas atbilst atbalsta saņemšanas nosacījumiem, un atbilstoši publisko iepirkumu likuma nosacījumiem tiek atlasīti apmācību īstenošanai.

8.2.1.3.1.5. Attiecināmās izmaksas

Attiecināmas ir ar apmācību pasākumu organizēšanu un īstenošanu saistītas izmaksas:

- mācību materiālu izmaksas;
- lektoru atlīdzība;
- tulkošanas izmaksas;
- publicitātes izmaksas;
- transporta un uzturēšanās izmaksas;
- apmācību vajadzībām nepieciešamo telpu, iekārtu, tehnikas un mācību materiālās bāzes izmaksas;
- organizatoriskās izmaksas;
- vispārējās izmaksas.

8.2.1.3.1.6. Atbilstības nosacījumi

- Atbalsta pretendents ir juridiska persona;
- Atbalsta pretendentam ir:
  - a. nepieciešamā kapacitāte personāla kvalifikācijas ziņā un pieredze apmācību īstenošanā lauksaimniecības, mežsaimniecības vai pārtikas ražošanas jomās, kas atbilst LAP 8.2.1.6. sadaļas „Specifiskā informācija, kas attiecas uz konkrētu pasākumu” apakšsadaļā „Definētas struktūru, kuras piedāvā zināšanu pārneses pakalpojumus, attiecīgās spējas veikt savus uzdevumus personāla kvalifikācijas un regulāras apmācības ziņā” minētajam;
  - b. regulāri nodrošināta apmācība personālam, kas atbilst LAP 8.2.1.6. sadaļas „Specifiskā informācija, kas attiecas uz konkrētu pasākumu” apakšsadaļā „Definētas struktūru, kuras piedāvā zināšanu pārneses pakalpojumus, attiecīgās spējas veikt savus uzdevumus personāla kvalifikācijas un regulāras apmācības ziņā” minētajam, lai īstenotu kvalitatīvas apmācības;
  - c. apmācību īstenošanai nepieciešamais materiāli tehniskais nodrošinājums;
  - d. spēja nodrošināt apmācību pakalpojumu atbilstoši LAP 8.2.1.6. sadaļas „Specifiskā informācija, kas attiecas uz konkrētu pasākumu” apakšsadaļā „Definētas struktūru, kuras piedāvā zināšanu pārneses pakalpojumus, attiecīgās spējas veikt savus uzdevumus personāla kvalifikācijas un regulāras apmācības ziņā” minētajām prasībām.
- atbalsts netiek paredzēts teorētisku vai praktisku mācību kursu organizēšanai, kas ir daļa no vidējā, profesionālā vai augstākā līmeņa lauksaimniecības, mežsaimniecības vai pārtikas ražošanas formālās izglītības programmām.

8.2.1.3.1.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Atbilstoši Publisko iepirkumu likuma nosacījumiem tiek piemērots kritērijs – saimnieciski izdevīgākais piedāvājums.

8.2.1.3.1.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Atbalsta intensitāte apmācībām (teorētiskā un praktiskā apmācība) ir no 50% līdz 100%, kā norādīts 8.1.sadaļā, piemērojamā atbalsta intensitāte ir noteikta nacionālos normatīvos aktos saskaņā ar LAP stratēģijā noteiktām prioritātēm un intervences loģiku.

8.2.1.3.1.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.1.3.1.9.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.1.3.1.9.2. *Mazināšanas darbības*

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.1.3.1.9.3. *Pasākuma vispārīgs novērtējums*

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.1.3.1.10. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Nav piemērojams.

8.2.1.3.1.11. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Definētas struktūru, kuras piedāvā zināšanu pārneses pakalpojumus, attiecīgās spējas veikt savus uzdevumus personāla kvalifikācijas un regulāras apmācības ziņā

Nepieciešamā kapacitāte personāla kvalifikācijas ziņā un pieredze apmācību īstenošanā lauksaimniecības, mežsaimniecības un pārtikas ražošanas jomās:

- atbalsta pretendenta lektoriem, kas sniedz apmācību pakalpojumu, ir augstākā vai profesionālā vidējā izglītība nozarē, kurā notiek apmācības. Lektoru skaits ar profesionālo vidējo izglītību nepārsniedz 30% no attiecīgā apmācību kursa lektoru kopskaita;
- praktiskā pieredze piesaistītajiem lektoriem nozarē, par kuru tie izglīto, ir ne mazāka par 3 gadiem;
- atbalsta pretendenta līdzšinējā pieredze pieaugušo tālākizglītības organizēšanā ir ne mazāka par 2 gadiem;
- atbalsta pretendents nodrošina regulāru apmācību iesaistītajam personālam vismaz 1 reizi gadā, kas apliecina kvalitatīvu apmācību pasākumu īstenošanas iespēju;
- atbalsta pretendents nodrošina, ka minimālais praktisko nodarbību īpatsvars mācību kursā ir vismaz 30%;
- atbalsta pretendents, kas ir juridiska persona, kas iekļauta Izglītības un zinātnes ministrijas izglītības iestāžu reģistrā ar vismaz 1 licencētu izglītības programmu lauksaimniecības, mežsaimniecības vai pārtikas ražošanas jomā, apmācību pakalpojumu nodrošina vismaz 1/3 Latvijas teritorijas.

Ilguma un satura noteikšana lauku saimniecības un meža pieredzes apmaiņas programmām un apmeklējumiem, kā minēts Deleģētās regulas (ES) Nr. 807/2014 3. pantā.

Nav piemērojams.

8.2.1.3.2. 1.2. Atbalsts demonstrējumu pasākumiem un informācijas pasākumiem

Apakšpasākums:

- 1.2. — atbalsts demonstrējumu pasākumiem un informācijas pasākumiem

8.2.1.3.2.1. Darbības veida apraksts

Atbalsts demonstrējumu pasākumiem un informācijas pasākumiem.

Demonstrējuma projekta minimālais ieviešanas laiks ir viens gads.

Demonstrējumā jānodrošina vismaz divu variantu – līdzšinējo standarta paņēmienu un jauno - labāko, ieteicamāko paņēmienu demonstrēšana.

Demonstrējuma ierīkotājam vismaz vienu reizi gadā jānoorganizē lauka diena un publisks seminārs demonstrējuma noslēgumā, kā arī jāpublisko demonstrējumu rezultāti publiski pieejamā tīmekļa vietnē. LAP kontekstā demonstrējumi uzskatāmi parāda kāda jauna agrotehniska paņēmiena, tehnoloģiska procesa, kultūrauga vai dzīvnieku šķirnes priekšrocības, kas pārbaudītas pētījumos.

Demonstrējums jāierīko saimniecībās, kas var nodrošināt demonstrējuma realizāciju atbilstoši izstrādātajai metodikai.

Saimniecībai, kas piedalās demonstrējuma/izmēģinājuma ierīkošanā, ir jāievēro labas lauksaimniecības un vides stāvokļa nosacījumi, savstarpējās atbilstības pārvaldības prasības, dzīvnieku labturības un higiēnas prasības.

8.2.1.3.2.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Atbalsta saņēmējiem atbilstīgo izmaksu, kas saistītas ar demonstrējuma ierīkošanu un īstenošanu, atlīdzināšana.

Apakšpasākumā tiek atbalstīti ieguldījumi demonstrējumu ierīkošanas izdevumu segšanai.

8.2.1.3.2.3. Saītes uz citiem tiesību aktiem

1) Regulas Nr.1305/2013 45.pants.

2) Publisko iepirkumu likums.

8.2.1.3.2.4. Atbalsta saņēmēji

Atbalsta saņēmēji ir juridiskas personas, kas reģistrētas Zinātnisko institūciju reģistrā vai Izglītības un zinātnes ministrijas izglītības iestāžu reģistrā. Atlases procedūra ir atvērta gan valsts, gan privātām struktūrām.

8.2.1.3.2.5. Attiecināmās izmaksas

Attiecināmas ir izmaksas, kas saistītas ar:

a. demonstrējumu ierīkošanu, organizēšanu, veikšanu, popularizēšanu un to rezultātu izplatīšanu:

- atlīdzība iesaistītajam personālam;
- ar demonstrējumu saistīto mācību materiālu izmaksas;
- transporta izdevumi;
- demonstrējuma ierīkošanai nepieciešamo materiālu un pakalpojumu iegāde;
- publicitātes izmaksas;
- vispārējās izmaksas (t.sk. administratīvās izmaksas);

b. ieguldījumiem materiālajos aktīvos un nemateriālajiem ieguldījumiem demonstrējumu saimniecībās, kuri tieši saistīti ar demonstrējumu mērķu sasniegšanu. Attiecināma ir materiālo un nemateriālo ieguldījumu izmaksas tikai uz demonstrējuma īstenošanas laiku.

Nomas gadījumā iznomātāja peļņa, procentu refinansēšanas izmaksas, pieskaitāmās izmaksas un apdrošināšanas izmaksas nav attiecināmas.

8.2.1.3.2.6. Atbilstības nosacījumi

Atbalsta pretendents ir:

- vismaz 3 gadu pieredze demonstrējumu ierīkošanā lauksaimniecības nozarē;
- vismaz 3 gadu darba pieredze konsultāciju sniegšanā lauksaimniecības nozarē;
- izstrādāts piedāvājums demonstrējuma ieviešanai, kurā savu dalību apliecina vismaz viena ražotājus pārstāvoša biedrība, zinātniska organizācija, konsultāciju organizācija un zemnieku saimniecība vai komercsabiedrība, kas ir reģistrēta Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā, Komercreģistrā vai ir reģistrēta kā nodokļu maksātājs;
- demonstrējuma ierīkošanai piesaistīts nozares speciālists un zinātniskais vadītājs, kurš ir augstskolu akadēmiskais personāls un/vai ieņem akadēmisko amatu zinātniskajā institūcijā un/vai kuram ir vismaz maģistra grāds lauksaimniecībā vai dabaszinātnēs;
- ir vismaz trīs gadu pieredze lauka dienu un publisku semināru organizēšanā lauksaimniecības nozarē.

8.2.1.3.2.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Atbilstoši Publisko iepirkumu likuma nosacījumiem tiek piemērots kritērijs – saimnieciski izdevīgākais piedāvājums.

8.2.1.3.2.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Atbalsta intensitāte demonstrējumu ierīkošanai – 100%.

8.2.1.3.2.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.1.3.2.9.1. *Risks(-i) pasākumu īstenošanā*

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.1.3.2.9.2. *Mazināšanas darbības*

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.1.3.2.9.3. *Pasākuma vispārīgs novērtējums*

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.1.3.2.10. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Nav piemērojams.

8.2.1.3.2.11. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Definētas struktūru, kuras piedāvā zināšanu pārneses pakalpojumus, attiecīgās spējas veikt savus uzdevumus personāla kvalifikācijas un regulāras apmācības ziņā

Nav attiecināms.

Ilguma un satura noteikšana lauku saimniecības un meža pieredzes apmaiņas programmām un apmeklējumiem, kā minēts Deleģētās regulas (ES) Nr. 807/2014 3. pantā.

Nav attiecināms.

8.2.1.3.3. 1.3. Atbalsts saimniecību un mežu apmeklējumiem

Apakšpasākums:

- 1.3 — atbalsts īstermiņa pieredzes apmaiņai lauku saimniecību un mežu apsaimniekošanas jomā, kā arī saimniecību un mežu apmeklējumiem

8.2.1.3.3.1. Darbības veida apraksts

Atbalsts saimniecību un mežu apmeklējumiem organizētiem grupās, kas ilgst līdz 6 dienām un ir īpaši vērsti uz konkrētu tematiku, kas saistīta ar konkrētām ilgtspējīgas saimniekošanas metodēm, saimniekošanas veida dažādošanu, jaunu tehnoloģiju izmantošanu u.c. jautājumiem par lauksaimniecības un mežsaimniecības tēmām.

Galīgie labuma guvēji ir personas, kas iesaistītas lauksaimniecības, pārtikas ražošanas (izņemot zivsaimniecības produktus) vai mežsaimniecības nozarēs un zemes un meža apsaimniekotāji, kuri piedalās saimniecību un meža apmeklējumos.

8.2.1.3.3.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Maksājumu aģentūrā tiks izveidota elektroniska sistēma, kurā tiks uzskaitīta visa informācija par saimniecību un meža apmeklējumu dalībniekiem.

Atbalsta saņēmējiem atbilstīgo izmaksu, kas saistītas ar saimniecību un meža apmeklējumu organizēšanu, atlīdzināšana.

8.2.1.3.3.3. Saītes uz citiem tiesību aktiem

- 1) Regulas Nr.702/2014 38.pants.
- 2) Publisko iepirkumu likums.

8.2.1.3.3.4. Atbalsta saņēmēji

Atbalsta saņēmēji ir juridiskas personas, kas reģistrētas Izglītības un zinātnes ministrijas izglītības iestāžu reģistrā ar vismaz vienu licencētu izglītības programmu lauksaimniecības vai mežsaimniecības jomā.

8.2.1.3.3.5. Attiecināmās izmaksas

Attiecināmas ir ar saimniecību un mežu apmeklējumu organizēšanu un īstenošanu saistītas izmaksas:

- transporta izmaksas;
- uzturēšanās izmaksas;

- vizītes vadītāja izmaksas;
- informatīvu un mācību materiālu sagatavošanas izmaksas;
- tulkošanas izmaksas;
- organizatoriskās izmaksas;
- vispārējās izmaksas.

8.2.1.3.3.6. Atbilstības nosacījumi

Juridiskām personām, kas nodrošina saimniecību un meža apmeklējumus, ir:

- vismaz 3 gadu pieredze izglītojošu pieredzes apmaiņas braucienu organizēšanā pieaugušajiem lauksaimniecības vai mežsaimniecības nozarēs;
- līdzšinējā pieredze pieaugušo tālākizglītības organizēšanā lauksaimniecības vai mežsaimniecības nozarēs ne mazāka par 2 gadiem;
- nepieciešamā kapacitāte personāla kvalifikācijas ziņā un pieredze zināšanu pārneses un informācijas pasākumu īstenošanā lauksaimniecības, mežsaimniecības un pārtikas ražošanas jomās;
- regulāri nodrošināta apmācība personālam, lai īstenotu kvalitatīvus zināšanu pārneses un informācijas pasākumus;
- nepieciešamais materiāli tehniskais nodrošinājums;
- spēja nodrošināt pakalpojumu vismaz 1/3 Latvijas teritorijā.

8.2.1.3.3.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Atbilstoši Publisko iepirkumu likuma nosacījumiem tiek piemērots kritērijs – saimnieciski izdevīgākais piedāvājums.

8.2.1.3.3.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Atbalsta intensitāte ir no 70% līdz 80%, augstāku atbalsta intensitāti piešķirot saimniecību un mežu apmeklējumiem Latvijas teritorijā.

8.2.1.3.3.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.1.3.3.9.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.1.3.3.9.2. *Mazināšanas darbības*

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.1.3.3.9.3. *Pasākuma vispārīgs novērtējums*

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.1.3.3.10. *Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai*

Nav piemērojams.

8.2.1.3.3.11. *Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību*

Definētas struktūru, kuras piedāvā zināšanu pārneses pakalpojumus, attiecīgās spējas veikt savus uzdevumus personāla kvalifikācijas un regulāras apmācības ziņā

Nav piemērojams.

Ilguma un satura noteikšana lauku saimniecības un meža pieredzes apmaiņas programmām un apmeklējumiem, kā minēts Deleģētās regulas (ES) Nr. 807/2014 3. pantā.

Saimniecību un mežu apmeklējumu saturs un ilgums:

- saimniecību un mežu apmeklējumi īstenojami par tēmām, kas saistītas ar konkrētām ilgtspējīgas saimniekošanas metodēm, saimniekošanas veida dažādošanu, jaunu tehnoloģiju izmantošanu u.c.
- maksimālais saimniecību un mežu apmeklējumu ilgums – ne vairāk kā 6 dienas.

8.2.1.4. *Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība*

8.2.1.4.1. *Risks(-i) pasākumu īstenošanā*

R4: publiskais iepirkums

1. Nav ievērotas atsevišķas normatīvo aktu prasības.
2. Piedāvājumus sagatavojuši neatbilstoši piegādātāji.
3. Nav noteiktas skaidras iepirkuma priekšmeta prasības u.tml.
4. Nav izvēlēta iepirkuma procedūra atbilstoši likumā noteiktajām robežvērtībām.

R7: atbalsta saņēmēju atlase

1. Pārāk vispārīgi kritēriji.

2. Atbalsta saņēmēji neizprot atlases kritēriju piemērošanu.

R8: IT sistēmas

1. Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un atbalsta saņēmējiem izmantojamu sistēmu.

R9: maksājuma pieprasījums

1. Iesniegts neatbilstošs maksājuma pieprasījums.
2. Pakalpojuma īstenošanas laikā ir veiktas izmaksas, kas nav atbilstošas saskaņā ar iepirkumu komisijas apstiprināto piedāvājumu.

8.2.1.4.2. Mazināšanas darbības

R.4.1. Izveidota iestāde (IUB), kas uzrauga publiskā iepirkuma procesu un nodrošina platformu iepirkumu informācijas izvietošanai.

R.4.2. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti, kuros noteiktas publiskā iepirkuma prasības un nosacījumi atbalsta saņēmējiem.

R.4.3. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas precīzas publiskā iepirkuma procedūras prasības un kārtība, kā arī iekļauti paraugi un norādīti labās prakses piemēri.

R.7.1. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti, kuros noteikti skaidri atbilstības pamatnosacījumi atbalsta pretendentiem.

R.7.2. Iepirkumu procedūras laikā ir publicēts iepirkuma nolikums.

R.8.

1. Atbalsta saņēmējiem izveidota EPS, kura nodrošina:

- pakalpojuma, kuram piešķirts projekta numurs, norisi apliecinošās dokumentācijas iesniegšanu;
- administrēšanas procesa izsekojamību;
- loģiskās pārbaudes;
- brīdinājumus u.tml.

2. Maksājumu aģentūrai projektu pieteikumu administrēšanai ir izveidota IS, kura nodrošina:

- informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju, sniegtajiem pakalpojumiem un to administrēšanas procesu;
- izmaiņu vēsturi un izsekojamību;
- informācijas sasaisti ar citām IS;
- loģiskās un automātiskās pārbaudes;
- brīdinājumus;
- pieteikumu atlasīti pārbaudēm uz vietas u.tml.

R.9.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija un prasības maksājumu pieprasījumu (MP) sagatavošanai, kā arī iekļauti paraugi.

R.9.2. MP tiek pārbaudīti saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R.9.3. MP pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R.9.4. MP izvērtēšanai Maksājumu aģentūra izmanto IS, kurās iestrādātas loģiskās un automātiskās pārbaudes un sasaiste ar citām IS.

R.9.5. Saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru, tiek nodrošinātas vizītes uz vietas.

R.9.6. Pretendents MP var iesniegt izmantojot EPS, kurā nodrošinātas loģiskās pārbaudes.

8.2.1.4.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Kopumā pasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.1.5. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Nav piemērojams.

8.2.1.6. Specifiskā informācija, kas attiecas uz konkrētu pasākumu

Definētas struktūru, kuras piedāvā zināšanu pārneses pakalpojumus, attiecīgās spējas veikt savus uzdevumus personāla kvalifikācijas un regulāras apmācības ziņā

Sniegts apakšpasākuma līmenī.

Ilguma un satura noteikšana lauku saimniecības un meža pieredzes apmaiņas programmām un apmeklējumiem, kā minēts Deleģētās regulas (ES) Nr. 807/2014 3. pantā.

Sniegts apakšpasākuma līmenī.

8.2.1.7. Citas svarīgas piezīmes, kas ir būtiskas, lai pasākumu izprastu un īstenotu

Nav paredzēts.

8.2.2. M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants)

8.2.2.1. Juridiskais pamats

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr.1305/2013 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības un lauku attīstības fonda (ELFLA) un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1698/2005 15.pants, I pielikums;
- 2) Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1306/2013 par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu, pārvaldību un uzraudzību un Padomes Regulu (EEK) Nr. 352/78, (EK) Nr. 165/94, (EK) Nr. 2799/98, (EK) Nr. 814/2000, (EK) Nr. 1290/2005 un (EK) Nr. 485/2005 atcelšanu 12.–14.pants, 93.pants, I pielikums.

8.2.2.2. Vispārīgs pasākuma apraksts, tostarp tā intervences loģika un ieguldījums prioritārajās jomās un transversālajos mērķos

Lauksaimniecisko un mežsaimniecisko darbību reglamentējošie tiesību akti un tajos izvirzītās prasības regulāri tiek mainīti, precizēti un papildināti. Lai palīdzētu lauksaimniekiem un mežsaimniekiem izpildīt mūsdienīgas un augstas kvalitātes lauksaimniecības standartus attiecībā uz vides aizsardzību, higiēnu, dzīvnieku labturību un labiem lauksaimniecības un vides apstākļiem, nepieciešams uzlabot to izpratni par izvirzītajām prasībām, jo saskaņā ar ES tiesību aktiem par apsaimniekošanas prasībām un laba lauksaimniecības un vides stāvokļa prasību (savstarpējās atbilstības prasību) neievērošanu tiek piemērotas soda sankcijas. Minimālais prasību apjoms, kas ir jāievēro saimnieciskajā darbībā, ir noteikts Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1306/2013 93.pantā.

Turklāt arī pieaugoša interese par bioloģiskās lauksaimniecības attīstību un bioloģisko produktu pārstrādi pārtikas mājamatniecībā rada nepieciešamību pēc zināšanām par videi draudzīgām saimniekošanas metodēm un apliecina nepieciešamību pēc konsultāciju pakalpojumiem.

Lai veicinātu privāto mežu ilgtspējīgu attīstību, liela nozīme ir kvalitatīvām konsultācijām to īpašniekiem par meža apsaimniekošanas jautājumiem. Turklāt, ņemot vērā arī pieaugošo klimata pārmaiņu ietekmi, aizvien nozīmīgāka kļūst sagaidāmo risku izvērtēšana un ilgtermiņa plāni to mazināšanai, kā arī zināšanas par pasākumiem mežaudžu pielāgošanās izmaiņām uzlabošanai un CO2 piesaistes palielināšanai.

Pasākumā paredzēts atbalsts, lai palīdzētu lauksaimniekiem, gados jauniem lauksaimniekiem, kā definēts Regulas (ES) Nr.1305/2013 2.pantā, meža tiesiskajiem valdītājiem un citiem zemes apsaimniekotājiem un MVU lauku apvidos, kuri darbojas lauksaimniecības vai mežsaimniecības nozarēs, lai tie var izmantot individuālus konsultāciju pakalpojumus, kas uzlabotu viņu saimniecības, uzņēmuma un/vai ieguldījuma ekonomiskos un ekoloģiskos rādītājus, kā arī nekaitīgumu klimatam un noturību pret klimata pārmaiņām.

Tāpat, lai veicinātu kvalitatīvu konsultāciju nodrošināšanu un konsultantu pielāgošanos jaunajām nākotnes tendencēm un izaicinājumiem gan klimata un vides, antimikrobiālās rezistences, digitalizācijas, gan inovāciju u.c. jomās, pasākuma ietvaros paredzēts atbalsts konsultantu apmācībai.

Ieguldījums 1A mērķa virzienā

1A – sekmēt inovācijas, sadarbību un zināšanu bāzes attīstību lauku teritorijās.

„Konsultāciju pakalpojumi, saimniekošanas un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi” ir horizontālais LAP pasākums, kas sekmē visu LAP izvirzīto lauku attīstības prioritāšu sasniegšanu. Tomēr, ņemot vērā izvēlētajā apakšpasākuma raksturu, t.i., konsultāciju pakalpojumu īstenošana, tas galvenokārt sekmē 1.prioritātes sasniegšanu, tai skaitā, sniedzot konsultācijas par lauksaimniecības un mežsaimniecības nozaru specifiku, zinātnes atziņu un jaunas prakses pielietojamību, tiek sekmēta 1A mērķa virziena īstenošana.

Ieguldījums 2A mērķa virzienā

2A – uzlabot saimniecību ekonomiskos rādītājus un veicināt to restrukturizāciju un modernizāciju, jo īpaši ar mērķi iesaistīt saimniecības tirgū un dažādot lauksaimniecisko darbību.

Paredzot atbalstu konsultāciju pasākumiem par tēmām, kas uzlabos lauksaimniecības, pārtikas ražošanas nozarēs iesaistītu personu un zemes apsaimniekotāju izpratni par ekonomiski pamatotu, konkurētspējīgu un efektīvu produkcijas ražošanu, kā arī, sniedzot atbalstu MVU, tiek uzlabota saimniecību vadītāju un nodarbināto informētība un izpratne par efektīvu saimniekošanu, labāku rezultātu sasniegšanu, kā arī sniegtas zināšanas par saimniekošanas veidu dažādošanu. Nodrošinot nepieciešamo zināšanu bāzi un informāciju, tiks sekmēta 2A mērķa virziena īstenošana.

Ieguldījums 4 prioritātē (4A, 4B, 4C)

4. Ar lauksaimniecību un mežsaimniecību saistīto ekosistēmu atjaunošana, saglabāšana un veicināšana

Paredzot atbalstu konsultāciju pasākumiem par tēmām, kas palielinās lauksaimniecībā un mežsaimniecībā nodarbināto izpratni un zināšanas par vides aspektiem, videi draudzīgām saimniekošanas metodēm, savstarpējās atbilstības prasībām vides jomā un var sekmēt videi un klimatam draudzīgu lauksaimniecības pozīciju uzlabošanu, ilgtspējīgu dabas resursu apsaimniekošanu veicinošu saimniekošanas metožu pielietošanu, tiks uzlabotas vispārējās lauksaimnieku un mežsaimnieku zināšanas un izpratne, lai veicinātu atbilstošu lauksaimniecisko darbību un mežu apsaimniekošanu, tādā veidā sekmējot 4.prioritātes īstenošanu.

Ieguldījums horizontālajos mērķos – vide, klimats, inovācijas

Nodrošinot konsultāciju pasākumus lauksaimniekiem, mežsaimniekiem, MVU un pārtikas ražošanā iesaistītajiem par specifiskām tēmām, kas saistītas ar vides aspektiem, videi draudzīgām saimniekošanas metodēm, Eiropas Savienības tiesību aktos noteiktajām savstarpējās atbilstības prasībām vides jomā un šo prasību ievērošanu ražošanā un lauksaimniecības un mežsaimniecības zemes apsaimniekošanā, lai uzlabotu saimniecību un uzņēmumu ekonomiskos un ekoloģiskos rādītājus, to ilgtspējīgu apsaimniekošanu, kā arī to darbības nekaitīgumu klimatam un noturību pret klimata pārmaiņām, lai sekmētu videi un klimatam draudzīgu lauksaimniecības pozīciju uzlabošanu, ilgtspējīgu dabas resursu apsaimniekošanu veicinošu saimniekošanas metožu pielietošanu, kā arī jaunu zinātnes atziņu un jaunas prakses pielietojamību (piemēram, tehnoloģijas, metodes), tiek nodrošināts ieguldījums vides, klimata un inovāciju horizontālo prioritāšu sasniegšanā.

8.2.2.3. *Darbības joma, atbalsta līmenis, atbalsttiesīgie saņēmēji un attiecīgā gadījumā metodika summas vai atbalsta likmes aprēķināšanai katram apakšpasākumam un/vai attiecīgā gadījumā katram darbības*

veidam. Katram darbības veidam norādītas atbilstīgās izmaksas, atbilstības nosacījumi, piemērojamās summas un atbalsta likmes, kā arī principi atlases kritēriju noteikšanai.

8.2.2.3.1. 2.1. Atbalsts konsultāciju pakalpojumu izmantošanas veicināšanai

Apakšpasākums:

- 2.1 — atbalsts, lai palīdzētu gūt labumu no konsultāciju pakalpojumu izmantošanas

8.2.2.3.1.1. Darbības veida apraksts

Atbalsts individuālu konsultāciju pakalpojumu izmantošanas veicināšanai, kā arī ilgtermiņa sadarbībai ar konsultāciju dienestu uzņēmuma izaugsmes un konkurētspējas veicināšanai. Konsultācijas paredzētas par savstarpējās atbilstības prasībām, vides aizsardzību, higiēnu, dzīvnieku labturību un labiem lauksaimniecības un vides apstākļiem, videi draudzīgām saimniekošanas metodēm, meža apsaimniekošanas jautājumiem, klimata pārmaiņu ietekmi, kā arī par jautājumiem, kas uzlabotu saimniecības, uzņēmuma un/vai ieguldījuma ekonomiskos un ekoloģiskos rādītājus, kā arī nekaitīgumu klimatam un noturību pret klimata pārmaiņām.

Uzņēmumu, kuri atbilst noteiktām prasībām ilgtermiņa sadarbības līgumu slēgšanai ar konsultāciju dienestu uzņēmuma izaugsmes un konkurētspējas veicināšanai, atlasi veic Lauku atbalsta dienests. Uzņēmumu atbilstības prasības tiek noteiktas nacionālajos normatīvajos aktos.

8.2.2.3.1.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Atbalsta saņēmējiem atbilstīgo izmaksu, kas radušās saistībā ar sniegtajiem konsultāciju pakalpojumiem, atlīdzināšana.

Maksājumu aģentūrā tiks izveidota sistēma, kurā tiks uzskaitīti konsultāciju pakalpojumu saņēmēji. Konsultāciju pakalpojumu sniedzējiem būs pieeja izveidotajai sistēmai, kurā tiks uzskaitīti visi pakalpojumu saņēmēji un apmērs finansiālā izteiksmē, par kādu saņemti pakalpojumi.

8.2.2.3.1.3. Saītes uz citiem tiesību aktiem

1) Publisko iepirkumu likums.

2) Regula Nr.702/2014.

8.2.2.3.1.4. Atbalsta saņēmēji

Atbalsta saņēmēji ir juridiskas personas, kuras atbilst LAP minētajiem atbalsta saņemšanas nosacījumiem un izvēlētas atbilstoši publisko iepirkumu likuma nosacījumiem, izslēdzot kandidātus ar interešu konfliktu. Atlases procedūra ir atvērta gan valsts, gan privātām struktūrām.

8.2.2.3.1.5. Attiecināmās izmaksas

Pasākumā attiecināmas izmaksas, kas saistītas ar konsultāciju pakalpojumu sniegšanu.

- konsultantu atlīdzība;
- konsultāciju sniegšanas vajadzībām nepieciešamo telpu, aprīkojuma, pakalpojumu, tehnikas un izglītojošās materiālās bāzes izmaksas;
- transporta un uzturēšanās izmaksas;
- organizatoriskās izmaksas;
- vispārējās izmaksas.

8.2.2.3.1.6. Atbilstības nosacījumi

- Atbalsta pretendents ir juridiska persona, kas ir:
  - a) valsts struktūra vai
  - b) privāta struktūra;
- atbalsta pretendents apliecina neatkarību jomā, kurā paredzēts nodrošināt konsultācijas (nav komerciālas intereses par lauksaimnieciskajā vai mežsaimnieciskajā ražošanā izmantojamās tehnikas, ķīmisko un bioloģisko materiālu reklamēšanu un izplatīšanu);
- atbalsta pretendents nodrošina regulāru apmācību iesaistītajam personālam vismaz 1 reizi gadā, kas apliecina kvalitatīvu konsultāciju pakalpojumu sniegšanas iespēju;
- atbalsta pretendenta darbiniekiem, kuri sniedz konsultāciju pakalpojumus (konsultanti), ir augstākā vai profesionālā vidējā izglītība, un konsultantu skaits ar profesionālo vidējo izglītību nepārsniedz 30 %;
- atbalsta pretendents ir vismaz 3 gadu darba pieredze konsultāciju sniegšanā attiecīgajā nozarē;
- nepieciešamais materiāli tehniskais nodrošinājums (telpas konsultāciju sniegšanai, datoraprīkojums, transports utt. konsultāciju sniegšanai nepieciešamais aprīkojums);
- nodrošina konsultāciju pakalpojumu sniegšanu vismaz 1/3 Latvijas teritorijas.

8.2.2.3.1.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Atbilstoši Publisko iepirkumu likuma nosacījumiem tiek piemērots kritērijs –saimnieciski izdevīgākais piedāvājums.

8.2.2.3.1.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Atbalsta intensitāte ir 100%.

Maksimālais atbalsta apmērs:

1. EUR 3 000 vienam konsultāciju pakalpojumu saņēmējam visā plānošanas periodā;
2. Līdz EUR 8 500 vienam konsultāciju pakalpojumu saņēmējam visā plānošanas periodā, kas slēdz ilgtermiņa sadarbības līgumu ar konsultāciju dienestu uzņēmuma izaugsmes un konkurētspējas veicināšanai.

Pakalpojuma saņēmējs pēc ilgtermiņa sadarbības līguma ar konsultāciju dienestu uzņēmuma izaugsmes un konkurētspējas veicināšanai noslēgšanas nevar izmantot 1. apakšpunktā minētās konsultācijas. Konsultāciju skaits vienam pakalpojuma saņēmējam netiek ierobežots. Vienas konsultācijas maksimālā summa ir EUR 1 500.

8.2.2.3.1.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.2.3.1.9.1. *Risks(-i) pasākumu īstenošanā*

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.2.3.1.9.2. *Mazināšanas darbības*

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.2.3.1.9.3. *Pasākuma vispārīgs novērtējums*

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.2.3.1.10. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Nav piemērojams.

8.2.2.3.1.11. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Vispārīgi principi, kas paredzēti, lai nodrošinātu atbilstīgus resursus regulāri apmācīta un kvalificēta personāla veidā, kā arī konsultēšanas pieredzi un uzticamību attiecībā uz konsultāciju jomu. To elementu norādīšana, ko konsultācija aptvers.

Konsultāciju pakalpojumu sniedzējiem, nepieciešamās atbilstības prasības noteiktas apakšpasākuma sadaļā "Atbalsttiesīguma nosacījumi", kurā noteikts, piemēram:

- konsultantu zināšanu līmenis (augstākā vai profesionālā vidējā izglītība, maksimālais konsultantu skaits ar profesionālo vidējo izglītību procentuāli no kopējā piesaistīto konsultantu skaita);
- iepriekšējā pieredze konsultāciju sniegšanā (minimālais gadu skaits), kas apliecinātu to kompetenci jomā, kurā tie sniedz konsultācijas;

- apliecinājums par neatkarību jomā, kurā pakalpojuma sniedzējs nodrošina konsultācijas (nav komerciālas intereses par lauksaimnieciskajā ražošanā izmantojamās tehnikas, ķīmisko un bioloģisko materiālu reklamēšanu un izplatīšanu);
- spēja nodrošināt nepieciešamo konsultantu zināšanu līmeni un to praktisku ieviešanu saimniecībās u.c.

Iepriekšminētās prasības detalizēti tiks noteiktas publiskā iepirkuma dokumentācijā konsultāciju pakalpojumu sniedzēju izvēlei.

Konsultāciju pakalpojumu sniedzējiem jāspēj nodrošināt pakalpojuma saņēmējiem kvalitatīvas un detalizētas konsultācijas par:

- a) Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas par (EK) Nr.1305/2013 15.panta 4.punkta „a” apakšpunktā minētajām pārvaldības prasībām un/vai labiem lauksaimniecības un vides apstākļu standartiem saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr.1306/2013 VI sadaļas I nodaļā noteikto;
- b) dalībvalsts noteiktajām prasībām, lai īstenotu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr.1107/2009 55.pantu, jo īpaši atbilstību integrētās augu aizsardzības vispārīgajiem principiem, kā minēts Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/128/EK 14.pantā;
- c) MVU lauku apvidos, kuri darbojas lauksaimniecības vai mežsaimniecības nozarēs un kuru apgrozījums gadā nepārsniedz EUR 30 000, jautājumos, kas saistīti ar uzņēmuma ekonomiskajiem un vides rādītājiem;
- d) MVU lauku apvidos, kuri darbojas lauksaimniecības nozarē un kuru apgrozījums gadā pārsniedz EUR 30 000, bet nepārsniedz EUR 70 000, uzņēmuma izaugsmes un konkurētspējas veicināšanu ilgtermiņa sadarbības līguma gadījumā.

Attiecībā uz konsultāciju nodrošināšanu meža īpašniekiem, atbalsta saņēmējiem jāspēj nodrošināt kvalitatīvas un detalizētas konsultācijas vismaz par meža īpašnieku attiecīgajiem pienākumiem, kas paredzēti Direktīvās 92/43/EEK, 2009/147/EK un 2000/60/EK. Konsultācijas var ietvert arī jautājumus, kas saistīti ar meža tiesiskā valdījuma ekonomiskajiem un ekoloģiskajiem rādītājiem.

8.2.2.3.2. 2.3. Atbalsts konsultantu apmācībai

Apakšpasākums:

- 2.3 — atbalsts konsultantu apmācībai

8.2.2.3.2.1. Darbības veida apraksts

Atbalsts konsultantu mācībām, lai celtu konsultantu kapacitāti un zināšanas konsultāciju pakalpojumu kvalitātes uzlabošanai lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē.

Apakšpasākumā tiek atbalstīta teorētiskās un praktiskās mācības Latvijā un Eiropas Savienībā. Mācību paredzamais ilgums ir 16 – 80 h.

Gala labuma guvēji :

1. konsultāciju pakalpojumu sniedzēji, kas nodrošina konsultācijas 2.1. apakšpasākumā “Atbalsts konsultāciju pakalpojumu izmantošanas veicināšanai”;
2. konsultāciju organizācijas, kas iesaistītas demonstrējumu ierīkošanā un īstenošanā 1.2. apakšpasākumā “Atbalsts demonstrējumu pasākumiem un informācijas pasākumiem”.

8.2.2.3.2.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Atbalsta saņēmējiem atbilstīgo izmaksu, kas radušās saistībā ar sniegtajiem mācību pakalpojumiem, atlīdzināšana.

Maksājumu aģentūrā tiks izveidota sistēma, kurā tiks uzskaitīti mācību pakalpojumu saņēmēji. Mācību pakalpojumu sniedzējiem būs pieeja izveidotajai sistēmai, kurā tiks uzskaitīti visi pakalpojumu saņēmēji.

8.2.2.3.2.3. Saītes uz citiem tiesību aktiem

1) Publisko iepirkumu likums.

8.2.2.3.2.4. Atbalsta saņēmēji

Atbalsta saņēmēji ir juridiskas personas, kas:

- ir iekļautas Izglītības un zinātnes ministrijas izglītības iestāžu reģistrā ar vismaz vienu licencētu izglītības programmu lauksaimniecības vai mežsaimniecības jomā;
- atbilst atbalsta saņemšanas nosacījumiem;

atbilstoši publisko iepirkumu likuma nosacījumiem tiek atlasīti mācību īstenošanai.

8.2.2.3.2.5. Attiecināmās izmaksas

Pasākumā attiecināmās izmaksas, kas saistītas ar mācību pakalpojumu sniegšanu:

- mācību materiālu izmaksas;
- lektoru atlīdzība;
- tulkošanas izmaksas;
- publicitātes izmaksas;
- transporta un uzturēšanās izmaksas;
- mācību vajadzībām nepieciešamo telpu, iekārtu, tehnikas un mācību materiālās bāzes izmaksas;
- organizatoriskās izmaksas;
- vispārējās izmaksas.

8.2.2.3.2.6. Atbilstības nosacījumi

- Atbalsta pretendents ir juridiska persona;
- Atbalsta pretendents ir:
  - a. nepieciešamā kapacitāte personāla kvalifikācijas ziņā un pieredze mācību īstenošanā lauksaimniecības un mežsaimniecības jomās, kas atbilst LAP 8.2.2.3.2.1.1. sadaļas "Specifiskā informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību" apakšsadaļā „Vispārīgi principi, kas paredzēti, lai nodrošinātu atbilstīgus resursus regulāri apmācīta un kvalificēta personāla veidā, kā arī konsultēšanas pieredzi un uzticamību attiecībā uz konsultāciju jomu. To elementu norādīšana, ko konsultācija aptvers.” minētajam;
  - b. regulāri nodrošināta apmācība personālam, kas atbilst LAP 8.2.2.3.2.1.1. sadaļas „Specifiskā informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību” apakšsadaļā „Vispārīgi principi, kas paredzēti, lai nodrošinātu atbilstīgus resursus regulāri apmācīta un kvalificēta personāla veidā, kā arī konsultēšanas pieredzi un uzticamību attiecībā uz konsultāciju jomu. To elementu norādīšana, ko konsultācija aptvers.” minētajam, lai īstenotu kvalitatīvas mācības;
  - c. mācību īstenošanai nepieciešamais materiāli tehniskais nodrošinājums.

8.2.2.3.2.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Atbilstoši Publisko iepirkumu likuma nosacījumiem tiek piemērots kritērijs – saimnieciski izdevīgākais piedāvājums.

8.2.2.3.2.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Atbalsta intensitāte ir 100%.

Maksimālais atbalsta apmērs – līdz EUR 200 000 vienam gala labuma guvējam 3 gadu periodā.

8.2.2.3.2.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.2.3.2.9.1. *Risks(-i) pasākumu īstenošanā*

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.2.3.2.9.2. *Mazināšanas darbības*

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.2.3.2.9.3. *Pasākuma vispārīgs novērtējums*

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.2.3.2.10. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Nav piemērojams.

8.2.2.3.2.11. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Vispārīgi principi, kas paredzēti, lai nodrošinātu atbilstīgus resursus regulāri apmācīta un kvalificēta personāla veidā, kā arī konsultēšanas pieredzi un uzticamību attiecībā uz konsultāciju jomu. To elementu norādīšana, ko konsultācija aptvers.

Nepieciešamā kapacitāte personāla kvalifikācijas ziņā un pieredze mācību īstenošanā lauksaimniecības un mežsaimniecības jomās tiek noteikti nacionālajos normatīvajos aktos, balstoties uz šādiem pamatprincipiem:

- atbalsta pretendenta kvalifikācija un līdzšinējā pieredze pieaugušo tālākizglītības organizēšanā;
- atbalsta pretendenta lektoru ar augstāko un profesionālo vidējo izglītību proporcija;
- prasības attiecībā uz atbalsta pretendenta citu Eiropas Savienības dalībvalstu piesaistītajiem lektoriem;
- darba pieredzes ilgums piesaistītajiem lektoriem nozarē, par kuru tie izglīto;
- apmācību regularitāte atbalsta pretendenta iesaistītajam personālam.

Tēmas konsultantu mācībām aptvers gan augkopību, gan lopkopību, gan mežsaimniecību, kā arī ekonomiskos jautājumus, tai skaitā tematus saistībā ar noturību pret klimata pārmaiņām, antimikrobiālo rezistenci, digitalizāciju u.c. jautājumiem, kas ir būtiskas konsultantu zināšanu papildināšanai saistībā ar gatavošanos Kopējās lauksaimniecības politikas darbības tvērumam pēc 2020. gada.

8.2.2.4. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.2.4.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

R4: publiskais iepirkums

1. Nav ievērotas atsevišķas normatīvo aktu prasības.
2. Piedāvājumus sagatavojuši neatbilstoši piegādātāji.
3. Nav noteiktas skaidras iepirkuma priekšmeta prasības u.tml.
4. Nav izvēlēta iepirkuma procedūra atbilstoši likumā noteiktajām robežvērtībām.

R7: atbalsta saņēmēju atlase

1. Pārāk vispārīgi kritēriji.
2. Atbalsta saņēmēji neizprot atlases kritēriju piemērošanu.

R8: IT sistēmas

1. Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un atbalsta saņēmējiem izmantojamu sistēmu.

R9: maksājuma pieprasījums

1. Iesniegts neatbilstošs maksājuma pieprasījums.
2. Maksājuma pieprasījumā ir norādītas izmaksas par faktiski nesniegtu pakalpojumu vai tā daļu.

8.2.2.4.2. Mazināšanas darbības

R.4.1. Izveidota iestāde (IUB), kas uzrauga publiskā iepirkuma procesu un nodrošina platformu iepirkumu informācijas izvietojšanai.

R.4.2. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti, kuros noteiktas publiskā iepirkuma prasības un nosacījumi atbalsta saņēmējiem.

R.4.3. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas precīzas publiskā iepirkuma procedūras prasības un kārtība, kā arī iekļauti paraugi un norādīti labās prakses piemēri.

R.7.1. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti, kuros noteikti skaidri atbilstības pamatnosacījumi atbalsta pretendentiem.

R.7.2. Iepirkumu procedūras laikā ir publicēts iepirkuma nolikums.

R.8.

Atbalsta saņēmējiem izveidota EPS, kura nodrošina:

- pakalpojuma, kuram piešķirts projekta numurs, norisi apliecinošās dokumentācijas iesniegšanu;

- administrēšanas procesa izsekojamību;
- loģiskās pārbaudes;
- brīdinājumus u.tml.

Maksājumu aģentūrai projektu pieteikumu administrēšanai ir izveidota IS, kura nodrošina:

- informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju, projektiem un to administrēšanas procesu;
- izmaiņu vēsturi un izsekojamību;
- informācijas sasaisti ar citām IS;
- loģiskās un automātiskās pārbaudes;
- brīdinājumus;
- pieteikumu atlasī pārbaudēm uz vietas u.tml.

R.9.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija un prasības maksājumu pieprasījumu (MP) sagatavošanai, kā arī iekļauti paraugi.

R.9.2. MP tiek pārbaudīti saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R.9.3. MP pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R.9.4. MP izvērtēšanai Maksājumu aģentūra izmanto IS, kurās iestrādātas loģiskās un automātiskās pārbaudes un sasaiste ar citām IS.

R.9.5. Saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru, pakalpojuma sniegšanas laikā tiek nodrošinātas vizītes uz vietas.

R.9.6. Pretendents MP var iesniegt izmantojot EPS, kurā nodrošinātas loģiskās pārbaudes.

8.2.2.4.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Kopumā pasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.2.5. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Nav piemērojams.

8.2.2.6. Specifiskā informācija, kas attiecas uz konkrētu pasākumu

Vispārīgi principi, kas paredzēti, lai nodrošinātu atbilstīgus resursus regulāri apmācīta un kvalificēta personāla veidā, kā arī konsultēšanas pieredzi un uzticamību attiecībā uz konsultāciju jomu. To elementu norādīšana, ko konsultācija aptvers.

Sniegts apakšpasākuma līmenī.

8.2.2.7. Citas svarīgas piezīmes, kas ir būtiskas, lai pasākumu izprastu un īstenotu

Nav attiecināms.

8.2.3. M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)

8.2.3.1. Juridiskais pamats

Eiropas Parlamenta un Padomes regulas par atbalstu lauku attīstībai no ELFLA (EK) Nr. 1305/2013 17.pants.

8.2.3.2. Vispārīgs pasākuma apraksts, tostarp tā intervences loģika un ieguldījums prioritārajās jomās un transversālajos mērķos

Lai gan kopumā, pateicoties Eiropas Savienības fondu līdzfinansējumam, ir palielinājusies Latvijas lauku saimniecību tehnoloģiskā modernizācija, saimniecību efektivitāte vēl joprojām ir viena no zemākajām ES – gan produkcijas izlaidē, gan bruto pievienotajā vērtībā uz nodarbināto un LIZ ha.

Arī pārtikas pārstrādes uzņēmumu ražošanas efektivitāte un konkurētspēja ES vienotajā un trešo valstu tirgos ir būtiski zemāka salīdzinājumā ar ES vidējo līmeni.

Lai gan lauksaimniecības un pārtikas ražošanas nozare pēdējos gados ir ievērojami kāpinājusi ražošanas un eksporta apjomu, pārstrādātā lauksaimniecības produkcija veido tikai 65,8% no kopējā eksportētās lauksaimniecības un pārtikas produkcijas.

Lauksaimniecībā un pārtikas ražošanas nozarē joprojām ir vāji attīstīta horizontālā (uzņēmumiem savā starpā) un vertikālā (starp pārstrādes uzņēmumiem, lauksaimniecības produkcijas ražotājiem un mazumtirgotājiem) integrācija.

Tāpēc gan lauku saimniecībās, gan pārtikas ražošanas uzņēmumos joprojām nepieciešamas investīcijas mūsdienīgās tehnoloģijās, iekārtās, kas nepieciešamas projekta mērķu sasniegšanai, tai skaitā atjaunojamo energoresursu ražošanas iekārtās (izņemot iekārtas, kas paredzētas enerģijas ražošanai no lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes biomasas) pašu vajadzībām, un ražošanas būvēs, it sevišķi vidēja lieluma saimniecībām un uzņēmumiem. Uzņēmumu attīstībai un/vai pārstrukturēšanai šiem mērķiem ir nepieciešams būtiski uzlabot apgrozāmo un investīciju līdzekļu pieejamību, jo šobrīd komercbanku kredītpolitika ierobežo mazo saimniecību pieejas iespējas kredītresursiem.

Savukārt, lai veicinātu lauksaimniecības produktu papildu pievienotās vērtības radīšanu, nepieciešams veicināt pārtikas ražošanas nozares efektivitāti, jo īpaši attiecībā uz inovatīvu produktu ražošanu un bioloģiski audzētu lauksaimniecības produktu pārstrādi.

Bez zemes mitruma regulācijas un aizsardzības no applūšanas Latvijā nav iedomājama intensīvas lauksaimniecības un mežsaimniecības attīstība. Lai atjaunotu meliorāciju sistēmu efektīvu darbību, nepieciešama to atjaunošana un pārbūve.

Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības veicina lauksaimnieku kooperāciju, nodrošina gatavās produkcijas savākšanu un graudkopības produkcijas eksportu. Lai palielinātu lauksaimnieku konkurētspēju un nodrošinātu efektīvu produkcijas savākšanu un nogādāšanu ostās tālākam eksportam, nepieciešams sniegt iespēju 4.3.apkašpasākuma ietvaros atbalstīt ieguldījumus pievadceļu un laukumu izveidei lauku saimniecībām un lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrībām. Lai nodrošinātu līdzsvarotus investīciju ieguldījumus, atbalsta intensitāte tiek diferencēta atkarībā no investīciju veida, atbalsta pretendenta ekonomiskā lieluma, ieguldījuma mērķa un vietas.

Atbalstu šajā pasākumā var apvienot ar atbalstu pasākumos „Zināšanu pārnese un informācijas pasākumi”, „Konsultāciju pasākumi, saimniekošanas un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi”, kā arī „Ražotāju grupu izveide” (atbalsts kooperācijai).

Pasākumam paredzētais publiskais finansējums plānošanas periodā ir 35,7% no kopējā programmas finansējuma. No šī apmēra apakšaktivitātei „Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās” ir paredzēts izlietot 70,1%, tai skaitā 20,9% ir paredzēts kā minimālais garantētais apmērs mazajām saimniecībām (ar gada apgrozījumu līdz EUR 70 000) un 6,4% atbilstīgajām lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajām sabiedrībām. Savukārt, apakšaktivitātei „Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē” paredzēts izlietot 14,6% no pasākumam paredzētā finansējuma. Apakšaktivitātei „Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā” paredzēts izlietot 12,4 % no pasākumam paredzētā publiskā finansējuma.

Pasākumam tiek piešķirts papildu valsts finansējums daļējai procentu likmes subsīdijai, uz kuru var pretendēt tādi atbalsta pretendenti, kas kvalificētos kā atbalsta saņēmēji, ja pretendētu uz M04 atbalstu.

Procentu likmes daļējai dzēšanai subsīdijas veidā paredzētais atbalsts primārajiem lauksaimniecības produkcijas ražotājiem, lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajām sabiedrībām un pārtikas produktu ražotājiem ļauj samazināt finansiālo slogu saimniecībām un uzņēmumiem. Atbalsts ir nepieciešams, lai veicinātu lauksaimniecības primārās produkcijas ražotāju, pārtikas produkcijas ražotāju, kā arī lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību saimnieciskās darbības attīstību, piesaistot finanšu līdzekļus pietiekamā apmērā investīciju nodrošināšanai. Atbalsts procentu likmes daļējai dzēšanai subsīdijas veidā paredzēts kā papildus atbalsta instruments, lai nodrošinātu efektīvu Lauku attīstības programmas 2014.-2020.gadam atbalsta pasākuma M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos investīciju projektu īstenošanu, kā arī lai tiktu veicināta uzņēmumu efektivitāte un nodrošināta arī turpmāka investīciju ieplūšana uzņēmumos. Lauksaimniecības un lauksaimniecības produktu pārstrādes uzņēmumos lieli līdzekļi tiek novirzīti aizdevuma procentu maksājumiem, ko šie uzņēmumi varētu izmantot investīcijām efektivitātes palielināšanai un jaunu darbavietu radīšanai.

Lai sekmētu pāreju uz nākotnes KLP pēc 2023.gada un Zaļā kursa prasībām, kā arī palīdzētu atgūties pēc Covid-19 izraisītās krīzes pasākuma M4.1. Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās īstenošanai piešķirti papildus resursi - “Resursi Savienības lauksaimniecības nozares un lauku apvidu atveseļošanai” (ESAI finansējums), kas tiek piešķirts ievērojot tādus pašus nosacījumus kā šobrīd norādīts pasākumu aprakstos, nepiemērojot atšķirīgu pieeju atbalstāmās darbībās un atbalsta apjomā. Darbībām, kas tieši saistītas ar klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos var tikt piemērota augstāka atbalsta intensitāte.

Ieguldījums mērķa virzienā 2A

2A – veicināt lauku saimniecību, it īpaši mazo un vidējo, konkurētspēju, paaugstinot to ražošanas produktivitāti, atbalstot kooperāciju un tirgus pieejamību.

Ieviešot šo pasākumu, tiks atbalstītas investīcijas, kas saistītas ar lauku saimniecību pārstrukturēšanu, efektīvas ražošanas attīstību un nozaru dažādošanu (lauksaimniecības produktu ražošanai nepieciešamo pamatlīdzekļu iegāde – traktortehnika, lauksaimniecības agregāti, visa veida tehnika, iekārtas un aprīkojums, kā arī lauksaimniecības produktu ražošanas būvju būvniecība). Tādējādi tiks nodrošināta ražošanas produktivitātes paaugstināšanās, samazināti riski, kas saistīti ar atsevišķu vadošo nozaru tirgus svārstību negatīvo ietekmi. Atbalsts kooperatīviem paaugstinās to kapacitāti nodrošināt biedru saražotās produkcijas pirmapstrādi un pārdošanas apjomu, līdz ar to nodrošinot lauku saimniecību piekļuvi tirgum un produkcijas cenas stabilitāti. Īstenojot meliorācijas sistēmu atjaunošanu un pārbūvi, lauksaimniecības kultūru audzēšanai tiek nodrošināti labvēlīgi apstākļi, kas uzlabos saimniecību ekonomiskos rādītājus.

Ieguldījums mērķa virzienā 3A

3A – primāro ražotāju konkurētspējas uzlabošana, tos labāk integrējot lauksaimniecības pārtikas apritē, izmantojot kvalitātes shēmas, piešķirot papildu vērtību lauksaimniecības produktiem, veicinot noietu vietējos tirgos un izmantojot īsas piegādes ķēdes, ražotāju grupas un organizācijas un starpnozaru organizācijas.

Mērķa virziena sasniegšana tiks nodrošināta, jo pasākumā atbalsta pretendentiem – pārtikas ražošanas uzņēmumiem – viens no atbalsta saņemšanas nosacījumiem būs vietējās izejvielas iepirkšanas nepieciešamība. Tādējādi tiks nodrošināts, ka pārstrādes uzņēmumi no zemniekiem iepirks vairāk primāros lauksaimniecības produktus, ko pārstrādās Latvijā. Turklāt tiem atbalsta pretendentiem, kas piedalās pārtikas kvalitātes shēmās, tiks piešķirta papildu atbalsta intensitāte. Savukārt šis nosacījums radīs papildu stimulu pārstrādes uzņēmumiem ražot kvalitatīvus produktus ar augstu pievienoto vērtību. Tā kā lielākā daļa saražotās pārtikas tiek patērēta vietējā tirgū, tad, izpildoties iepriekšminētajiem nosacījumiem, tiks attīstīts arī vietējais tirgus, un kopumā samazināsies pārtikas transportēšanas attālumš līdz gala patērētājam.

Ieguldījums mērķa virzienā 5B

5B – palielināt enerģijas izmantošanas efektivitāti lauksaimniecībā un pārtikas pārstrādē.

Mērķa virziena 5B sasniegšana tiks nodrošināta, jo pasākumā pārtikas ražošanas uzņēmumiem atbalsts tiks piešķirts jaunu un energoefektīvāku iekārtu iegādei un ēku energoefektivitātes palielināšanai. Tādējādi uzņēmumi arī varēs palielināt jaudas, saglabājot vai samazinot līdzšinējo enerģijas patēriņu. Lauksaimniecībā, būvējot jaunas ēkas un pārbūvējot esošās ēkas, uzlabosies ēku energoefektivitāte.

Ieguldījums mērķa virzienā 5C

5C - Sekmēt atjaunojamo energoresursu, blakusproduktu, atkritumu, atlieku un citu nepārtikas izejvielu piegādi un izmantošanu bioekonomikas vajadzībām.

Mērķa virziena 5C izpilde tiks īstenota atbalstot lauksaimnieciskās darbības veicējus, kuri enerģijas ražošanā izmanto savā saimniecībā radušos atlikumproduktus, lai saražotu enerģiju izmantotu savas saimniecības vajadzībām.

Ieguldījums mērķa virzienā 5D

5D – samazināt siltumnīcu gāzu un amonjaka emisijas no lauksaimniecības.

5D mērķa virzienu plānots sasniegt galvenokārt lauksaimniecībā, atbalstot, piemēram, jaunu kūtsmēsļu krātuvju būvniecību, precīzu tehnoloģiju izmantošanu, lai uzlabotu saimniecību konkurētspēju un ekonomiskos rādītājus. Modernu, standartiem atbilstošu kūtsmēsļu krātuvju būvniecība nodrošinās siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisijas samazināšanos, savukārt precīzu tehnoloģiju izmantošana samazinās gan SEG un amonjaka emisijas, gan mēslojuma un augu aizsardzības līdzekļu lietošanu.

Pasākuma mērķis

Attīstīt konkurētspējīgu un ilgtspējīgu lauksaimniecību un mežsaimniecību.

Pasākuma īstenošanas vieta

Visa Latvijas teritorija.

Pasākuma ietvaros nav attiecināmas Komisijas Deleģētās Regulas (ES) Nr.807/2014 13.panta (a) punktā norādītās izmaksas. Pasākuma ietvaros atbalsts netiek sniegts lietotas tehnikas iegādei, ja vien tas nesniegts finanšu instrumentu veidā.

8.2.3.3. Darbības joma, atbalsta līmenis, atbalsttiesīgie saņēmēji un attiecīgā gadījumā metodika summas vai atbalsta likmes aprēķināšanai katram apakšpasākumam un/vai attiecīgā gadījumā katram darbības veidam. Katram darbības veidam norādītas atbilstīgās izmaksas, atbilstības nosacījumi, piemērojamās summas un atbalsta likmes, kā arī principi atlases kritēriju noteikšanai.

8.2.3.3.1. 4.1. Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās

Apakšpasākums:

- 4.1 — atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās

8.2.3.3.1.1. Darbības veida apraksts

Atbalsts investīcijām lauksaimniecībā, lai uzlabotu saimniecību konkurētspēju, un ekonomiskos rādītājus, mazinātu tirgus svārstību negatīvo ietekmi, kā arī nodrošinātu vides prasību ievērošanu.

Jaunie lauksaimnieki var saņemt atbalstu ieguldījumiem, lai panāktu atbilstību lauksaimniecības ražošanai piemērojamiem Savienības standartiem (piemēram, kūtsmēsļu krātuvju izveidošanai). Šādu atbalstu var sniegt, ilgākais, divdesmit četrus mēnešus no dibināšanas dienas.

Esošas saimniecības atbalstu ieguldījumiem, kas saistīti ar kūtsmēsļu krātuves izveidošanu pie esošām dzīvnieku novietnes vai pārbūvējot, vai būvējot jaunu dzīvnieku novietni, kā arī pārbūvējot vai modernizējot esošu kūtsmēsļu krātuvi.

Pasākumā „Ieguldījumi materiālajos aktīvos” atbalstu var saņemt arī tie jaunie lauksaimnieki, kas veic ieguldījumus arī saistībā ar pasākumu „Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība”.

Papildus atbalsta instruments procentu likmes daļēja dzēšana subsīdijas veidā tiek paredzēts par kredītiestādēs ņemtiem kredītiem investīciju iegādei.

Atbalsts procentu likmes subsīdijai paredzēts faktiski samaksātā ilgtermiņa aizdevuma vai finanšu līzings daļējai procentu gada summas segšanai par ilgtermiņa aizdevumu vai finanšu līzingu. Atbalsta apmērs nepārsniedz aizdevuma gada procentu likmi četru procentu apmērā vai faktisko likmi, ja procentu likme ir mazāka par četriem procentiem.

Atbalsts aizdevuma veidā ir paredzēts investīciju atbalstam un apgrozāmajiem līdzekļiem juridiskām vai fiziskām personām, kuras nodarbojas ar lauksaimniecisko darbību vai plāno to uzsākt. Atbalsts aizdevuma veidā veicina lauku iedzīvotāju t.sk. arī jauno lauksaimnieku iesaistīšanos lauksaimniecības nozarē, palielinot finanšu resursu pieejamību saimnieciskās darbības veicējiem.

Atbalsts garantiju veidā paredzēts investīciju atbalstam un apgrozāmajiem līdzekļiem primārajiem lauksaimniecības ražotājiem, atzītām lauksaimniecības un mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvajam sabiedrībām, meža īpašniekiem, nevalstiskajām organizācijām un citiem saimnieciskās darbības veicējiem

veicinot saimnieciskās darbības attīstību piesaistot finanšu līdzekļus pietiekamā apmērā investīciju un apgrozāmo līdzekļu nodrošināšanai.

Garantiju nodrošina šādiem kredītiestāžu finanšu produktiem:

1. aizdevumam investīcijām;
2. aizdevumam apgrozāmo līdzekļu finansēšanai, tai skaitā kredītlimita veidā;
3. finanšu līzīngam un finanšu līzīnga limitam;
4. faktoringam, kurā klients (saimnieciskās darbības veicējs) saskaņā ar noslēgto faktoringa līgumu atbild faktoram (kredītiestāde vai tās meitas sabiedrība) par nodotā vai nododamā prasījuma drošību;
5. banku garantijai (konkursa, avansa maksājuma, maksājuma izpildes vai laika garantijai), banku garantiju limitam un kredītvēstule.

Atbalsts aizdevumu vai garantiju veidā ir paredzēts lauksaimnieciskās darbības veicināšanai, ekonomiski dzīvotspējīgu projektu īstenošanai.

8.2.3.3.1.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas un finanšu instrumenti

Investīciju atbalsts.

Ja atbalsts ir sniegts finanšu instrumentu veidā, ir atbalstāmi apgrozāmie līdzekļi, atbilstoši regulas Nr. 1305/2013 45. panta 5. punktam.

Ja atbalsts ir sniegts finanšu instrumentu veidā ir atbalstāmās abūvētas un neapbūvētas zemes iegāde par summu, kura nepārsniedz 10% kopējā aizdevuma vai garantētā aizdevuma summas. Vienotas likmes finansējums projektu sagatavošanas un pārējām vispārējām izmaksām.

Standarta likmes tehnikas un iekārtu vienības izmaksa, kas balstīta uz eksperta vērtējumu Tehnikas un iekārtu kataloga ietvaros.

8.2.3.3.1.3. Saītes uz citiem tiesību aktiem

- 1) Regulas Nr.1303/2013 65.pants.
- 2) Regulas Nr. 1303/2013 37.pants
- 3) Regulas Nr. 1305/2013 45. pants.
- 4) Regulas Nr. 1305/2013 45. panta 5.punkts
- 5) Regulas Nr. 1305/2013 58.a pants.

6) Regulas (ES) Nr. 1303/2013 67.panta 1.punkta d) apakšpunkts un 5.punkta a) apakšpunkts.

7) Regulas (ES) Nr.1303/2013 67.panta 1.punkta b) apakšpunkts un 5.punkta a) apakšpunkts (eksperta vērtējums)

8.2.3.3.1.4. Atbalsta saņēmēji

Šajā apakšpasākumā atbalsta saņēmēji ir lauksaimnieki (fiziskas vai juridiskas personas), jaunie lauksaimnieki vai lauksaimnieku grupas, lauksaimniecības nozares valsts zinātniskās institūcijas, ja tās atbilst Regulas Nr.1305/2013 17.panta 2.punkta nosacījumiem.

8.2.3.3.1.5. Galasaņēmēju vispārīgās kategorijas

Šajā apakšpasākumā atbalsta saņēmēji ir lauksaimnieki (fiziskas vai juridiskas personas), jaunie lauksaimnieki vai lauksaimnieku grupas, lauksaimniecības nozares valsts zinātniskās institūcijas, ja tās atbilst Regulas Nr.1305/2013 17.panta 2.punkta nosacījumiem.

8.2.3.3.1.6. Attiecināmās izmaksas

Apakšpasākumā tiek atbalstītas šādas aktivitātes:

1. pamatlīdzekļu iegāde, tehnikas un iekārtu vienību iegādēm standarta likmes vienības izmaksas, kas balstītas uz neatkarīgu ekspertu vērtējumu izmantojot Tehnikas un iekārtu katalogu. Savukārt ja atbalsts ir sniegts finanšu instrumentu veidā, arī lietotu pamatlīdzekļu iegāde;
2. ilggadīgo stādījumu ierīkošana;
3. būvniecība un pārbūve (t.sk. elektroenerģijas pieslēguma pakalpojums);
4. nemateriālās investīcijas, ja atbalsts sniegts finanšu instrumentu veidā;
5. apgrozāmie līdzekļi, ja atbalsts ir sniegts finanšu instrumentu veidā;
6. apbūvētas un neapbūvētas zemes iegāde, ja atbalsts ir sniegts finanšu instrumentu veidā;
7. vispārējās izmaksas,saskaņā ar vienoto likmes finansējumu .

Apakšpasākuma ietvaros netiek atbalstīti ieguldījumi lauksaimnieciskās ražošanas tiesību, tiesību uz maksājumu, savukārt dzīvnieku, viengadīgo augu iegāde un to stādīšana ir atbalstāma tikai tad ja atbalsts ir sniegts finanšu instrumentu veidā.

Lai atvieglotu lauksaimniekiem prasības par iepirkumu veikšanas procedūram, veicot tehnikas vai iekārtu iegādes ir piemērota standarta likmes vienības izmaksa, kas balstīta uz neatkarīgu ekspertu vērtējumu tehnikas un iekārtu kataloga ietvaros, saskaņā ar Vispārējās regulas Nr. 1303/2013 67.panta 1.punkta b) apakšpunktu un 5.punkta a) apakšpunktu.

Izmantojot Tehnikas un iekārtu katalogu, nav nepieciešams veikt iepirkumu salīdzinošos darījumus, bet tehnikas vai iekārtu vienību ir jāizvēlas no tehnikas un iekārtu kataloga, kur par cenu pamatotību jau ir iedots ekspertu slēdziens.

Lauksaimnieks izvēlas atbilstošo vienību no Tehnikas un iekārtu kataloga, izvēlēta tehnika vai iekārtas automātiski tiek ierakstīta projekta pieteikuma tāmē. Tehnikas un iekārtu katalogā ir noteiktas

maksimālas vienības izmaksas, lai izvairītos no cenu sadārdzināšanas riska un arī atvieglotu iepirkuma procedūru prasības. Tehnikas un iekārtu katalogā ir ievietota informācija tikai par jaunām vienībām.

8.2.3.3.1.7. Atbilstīgo izmaksu vispārīgās kategorijas

Atbilstīgo izmaksu vispārīgās kategorijas ir investīcijas, apgrozāmie līdzekļi un apbūvētas un neapbūvētas zemes iegāde.

8.2.3.3.1.8. Atbilstības nosacījumi

Atbalsta saņemšanas nosacījumi:

- 1) atbalsta pretendents iesniedz darījumdarbības plānu, izņemot atbalsta procentu likmes subsīdijas gadījumā;
- 2) investīcijām, kurām paredzama negatīva ietekme uz vidi, jāveic ietekmes uz vidi novērtēšana. Atbalsts tiks sniegts atbilstošām investīcijām, kas ir saņēmušas kompetento iestāžu pozitīvo atzinumu;
- 3) atbalsta pretendents izpilda 8.1.1. sadaļā minētos atbalsta saņemšanas nosacījumus.

Lai sekmētu pāreju uz nākotnes KLP pēc 2023.gada un Zaļā kursa prasībām nacionālajos normatīvos aktos tiks noteikts nepieciešamais ieguldījumu līmenis vides un klimata mērķos (piemēram, nepieciešamība investēt precīzo tehnoloģiju izmantošanā augkopībā, lopkopībā, dārzkopībā, kūtsmēslu apsaimniekošanā ilggadīgajos stādījumos kūdrājos, energoefektivitātē, labturībā, klimata pārmaiņu pielāgošanās pasākumos) atkarībā no saimniecības apgrozījuma apmēra.

8.2.3.3.1.9. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Iesniegtie projekti tiks izvērtēti pēc objektīviem atbalsta pretendentu un projektu raksturojošiem kritērijiem, tādiem kā, piemēram, projekta gatavība ieviešanai (piemēram, būvprojekta esamība), iepriekš saņemtais atbalsta apmērs, teritorijas attīstības rādītāji un izmantotā ražošanas metode u.c.

Atbalstam procentu likmes subsīdija iesniegumi atbalsta saņemšanai, kredītlīguma vai finanšu līzings līguma kopijas, kredītiestāžu izziņas par nomaksājamiem procentu likmēm noteiktā laika posmā, īpašuma tiesības apliecinājoši dokumenti, būvniecības gadījumā - būvniecības līgumi un ar tiem saistīto maksājumu dokumenti tiks izvērtēti ik gadu. Ja iesniegumos norādītais izmaksājamā atbalsta apmērs pārsniedz paredzēto finansējumu, aprēķinātajam atbalstam tiks piemērots proporcionālais samazinājums, par ko potenciālie atbalsta saņēmēji tiks informēti pirms pieteikšanās atbalstam.

8.2.3.3.1.10. Maksimālais atbalsta apjoms

uMaksimālais atbalsta līmenis ir noteikts nepārsniedzot Regulas 1305/2013 17.pantā un II pielikumā maksimāli noteiktās atbalsta intensitātes.

Maksimālā aizdevuma summa ir noteikta nacionālos normatīvos aktos un finansēšanas nolīgumā, saskaņā ar LAP stratēģijā noteiktām prioritātēm un intervences loģiku, ņemot vērā mērķu sasniegšanas progresu.

Garantijas sedz līdz 80 procentiem no finanšu produkta summas.

Garantijas saņēmējam par garantijas piešķiršanu tiek piemērota maksa no 0 līdz diviem procentiem no garantijas summas.

8.2.3.3.1.11. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Atbalstāmo aktivitāšu īstenošanai tiek piemērota atbalsta intensitāte no 20% līdz 50%,

kā norādīts 8.1.sadaļā, piemērojamā atbalsta intensitāte ir noteikta nacionālos normatīvos aktos saskaņā ar LAP stratēģijā noteiktām prioritātēm un intervences loģiku, ņemot vērā mērķu sasniegšanas progresu. Attiecīgos gadījumos papildu atbalsta intensitāte var tikt piemērota saskaņā ar Regulas Nr. (ES) 1305/2013 II pielikumu. Atbalsta intensitāte nedrīkst pārsniegt minētajā pielikumā noteikto maksimālo apjomu. Darbībām, kas tieši saistītas ar klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos, labturību, var tikt piemērota augstāka atbalsta intensitāte. ESAI ieguldījumiem var tikt piemērota papildus atbalsta intensitāte atbilstoši Regulas Nr. (ES) Nr.1305/2013 58a.pantu.

Apakšpasākuma ietvaros atbalsts ražotāju grupām un organizācijām tiks sniegts par darbībām, kas nav attaisnojamas saskaņā ar Vienotās TKO regulas nosacījumiem. Administratīvās procedūras nodrošinās, ka Eiropas kopienas Kopējā Tirgus Organizācijas sniegtais atbalsts augļu un dārzeņu sektorā nepārklāsies ar atbalstu šīs programmas ietvaros.

Maksimālā aizdevuma summa ir noteikta nacionālos normatīvos aktos un finansēšanas nolīgumā, saskaņā ar LAP stratēģijā noteiktām prioritātēm un intervences loģiku, ņemot vērā mērķu sasniegšanas progresu.

Garantijas sedz līdz 80 procentiem no finanšu produkta summas.

Garantijas saņēmējam par garantijas piešķiršanu tiek piemērota maksa no 0 līdz diviem procentiem no garantijas summas.

Atbalstu procentu likmes subsīdiju var apvienot ar apstiprināto projektu investīciju atbalstu, vai finanšu instrumentu atbalstu, nepārsniedzot Regulas 1305/2013 17.pantā un II pielikumā maksimāli noteiktās atbalsta intensitātes.

Finanšu instrumentu atbalstu var apvienot ar apstiprināto projektu investīciju atbalstu, vai procentu likmes subsīdiju, nepārsniedzot Regulas 1305/2013 17.pantā un II pielikumā maksimāli noteiktās atbalsta intensitātes.

Vienotas likmes apmērs ir diferencēts pēc projekta attiecināmo izmaksu apjoma un ieguldījuma veida. Vienotas likmes finansējums projektu sagatavošanas un vispārējam izmaksām paredz noteiktu konstantu lielumu divu veidu attiecināmām izmaksām:

- projekta pieteikuma sagatavošanās izmaksām, vienotā likme no 0.5% līdz 1.5%, no projekta attiecināmo izmaksu summas;

- pārējām vispārējām izmaksām, vienotā likme veido no 0.5% līdz 3% no projekta attiecināmo izmaksu summas.

8.2.3.3.1.12. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.3.3.1.12.1. *Risks(-i) pasākumu īstenošanā*

R1: piedāvājumu konkursa procedūra privātiem atbalsta saņēmējiem

1. Nav iesniegti vismaz 2 vai 3 derīgi piedāvājumi.
2. Piedāvājumus sagatavojuši neatbilstoši piegādātāji
3. Nav noteiktas skaidras iepirkuma priekšmeta prasības u.tml.

R2: izmaksu pamatojums

1. Sadārdzinātas cenas.

R3: adekvātas kontroles un pārbaudes sistēmas

1. Atbalsta saņēmējs neatbilst finansējuma saņemšanas nosacījumiem.
2. Apstiprināts projekts, kurā paredzētas vai iegādātas neatbilstošas investīcijas, ir cenu sadārdzinājums vai neatbilstība iepirkuma prasībām.

R7: atbalsta saņēmēju atlase

1. Pārāk vispārīgi kritēriji.
2. Atbalsta saņēmēji neizprot atlases kritēriju piemērošanu.

R8: IT sistēmas

1. Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un atbalsta saņēmējiem izmantojamu sistēmu.

R9: maksājumu pieprasījums

1. Iesniegts neatbilstošs maksājuma pieprasījums.
2. Veiktas projekta mērķim neatbilstošas investīcijas.

8.2.3.3.1.12.2. *Mazināšanas darbības*

R.1.

R.1.1. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti ar iepirkuma prasībām un nosacījumiem atbalsta saņēmējiem.

R.1.2. Publiski izsludināto iepirkumu procedūru platforma pilnveidota, paredzot iespēju pievienot iepirkuma priekšmeta tehnisko specifikāciju.

R.1.3. Sagatavots informatīvs materiāls atbilstošas iepirkuma procedūras veikšanai, kā arī iekļauti paraugi un norādīti labās prakses piemēri.

R.1.4. Iepirkuma procedūras atbilstība normatīvo aktu prasībām tiek pārbaudīta saskaņā ar LAD izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R.2.

R.2.1. Atbilstošu cenu nosaka ar vismaz divu vai trīs prasībām atbilstošu piedāvājumu salīdzināšanu.

R.2.2. Cenu papildu pārbaude tiek veikta, salīdzinot Maksājumu aģentūras rīcībā esošo informāciju (projektu datubāze) u.c. pieejamo informāciju.

R.2.3. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas normatīvo aktu prasības atbalsta saņēmējiem.

R.2.4. Piemēro vienkāršotās izmaksas, piemēram “Vienotas likmes finansējums projektu sagatavošanas un vispārējam izmaksām” un tehnikas un iekārtu vienību izmaksu standarta likmi, tādējādi novēršot iespēju segt sadārdzinātas izmaksas un atvieglojot dokumentācijas sagatavošanu.

R.3.

R.3.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas normatīvo aktu prasības atbalsta saņēmējiem.

R.3.2. Izstrādāta procedūra un kontroles lapas projektu iesniegumu pārbaudei, paredzot atbalsta saņēmēju atbilstību, investīciju atbilstību un projekta dzīvotspējas pārbaudi.

R.3.3. Projektu pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R.3.4. Atbilstošu cenu nosaka ar vismaz divu prasībām atbilstošu piedāvājumu salīdzināšanu.

R.3.5. Cenu papildu pārbaude tiek veikta, salīdzinot Maksājumu aģentūras rīcībā esošo informāciju (projektu datubāze) u.c. pieejamo informāciju.

R.3.6. Pretendenta sniegtā informācija tiek pārbaudīta, izmantojot citu institūciju datubāzes, kā arī pieprasot informāciju no citām institūcijām.

R.3.7. Tiek veikts regulārs datu monitoringa ar citām valsts institūcijām.

R.3.8. Notiek regulāra sadarbība ar citām institūcijām (piemēram, PVD, VMD, LDC u.c.)

R.7.

R.7.1. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti, kuros noteikti skaidri un pārbaudāmi projektu atlases kritēriji, pēc kuriem var atlasīt pasākumam atbilstošākos projektus.

R.7.2. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija par projektu atlases kritērijiem un to piemērošanas kārtību.

R.8.

Atbalsta saņēmējiem izveidota EPS, kura nodrošina:

- projektu dokumentācijas iesniegšanu;
- administrēšanas procesa izsekojamību;
- loģiskās pārbaudes;
- brīdinājumus u.tml.

Maksājumu aģentūrai projektu pieteikumu administrēšanai ir izveidota IS, kura nodrošina:

- informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju, projektiem un to administrēšanas procesu;
- izmaiņu vēsturi un izsekojamību;
- informācijas sasaisti ar citām IS;
- loģiskās un automātiskās pārbaudes;
- brīdinājumus;
- pieteikumu atlasī pārbaudēm uz vietas u.tml.

R.9.

R.9.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija un prasības maksājumu pieprasījumu (MP) sagatavošanai, kā arī iekļauti paraugi.

R.9.2. MP tiek pārbaudīti saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R.9.3. MP pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R.9.4. MP izvērtēšanai Maksājumu aģentūra izmanto IS, kurās iestrādātas loģiskās un automātiskās pārbaudes un sasaiste ar citām IS.

R.9.5. Saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru, pirms maksājumu veikšanas tiek nodrošinātas vizītes uz vietas.

R.9.6. Pretendents MP var iesniegt izmantojot EPS, kurā nodrošinātas loģiskās pārbaudes.

R.10. Procentu likmes subsīdijas gadījumā atbalsta saņēmēja investīciju projektu aizdevumam dzīvotspējas pārbaudi pirms aizdevuma izsniegšanas veic kredītiestādes.

8.2.3.3.1.12.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Kopumā apakšpasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.3.3.1.13. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Apakšpasākumā tiek piemērota vienkāršotā izmaksas – vienotas likmes finansējums projektu sagatavošanas un vispārējām izmaksām un vienas vienības izmaksu standarta likmju aprēķins -tehnikas un iekārtu kataloga ieviešanai. Zemkopības ministrija apstiprina detalizētas metodikas vienkāršoto izmaksu piemērošanai.

Finanšu instrumentu ieviešanai subsīdijas ekvivalentu aprēķināšanas metode ir atrunāta finansēšanas nolīgumā.

8.2.3.3.1.14. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Definēti ar ražošanu nesaistīti ieguldījumi

Nav paredzēts pasākumā.

Definēti kolektīvie ieguldījumi

Par kolektīvo ieguldījumu jeb kopprojektu uzskatāma divu vai vairāku pretendentu ilgtermiņa sadarbības līgums par kopēju ražošanas procesa nodrošināšanu vai infrastruktūras izveidi vai izmantošanu. Kolektīvo ieguldījumu gadījumā atbalstu saņem un saistības ar pārējiem kopprojekta dalībniekiem nodrošina viens vai visi pretendenti.

Definēti integrētie projekti

Nav piemērojams.

Definētas un norādītas atbilstīgās Natura 2000 teritorijas un citas atbilstīgās augstas dabas vērtības teritorijas

Nav piemērojams.

Aprakstīta atbalsta novirzīšana lauku saimniecībām saskaņā ar SVID analīzi, kura veikta saistībā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 5. panta 2. punktā minēto prioritāti

Nav specifisku nosacījumu.

Savienības tiesību aktos noteiktu jaunu prasību saraksts, kuru ievērošanai var piešķirt atbalstu saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 17. panta 6. punktu

Nav attiecināms.

Attiecīgā gadījumā energoefektivitātes minimālie standarti, kas minēti Deleģētās regulas (ES) Nr. 807/2014 13. panta c) punktā

Nav attiecināms.

Attiecīgā gadījumā definētas robežvērtības, kas minētas Deleģētās regulas (ES) Nr. 807/2014 13.panta e) punktā

Nav attiecināms.

8.2.3.3.2. 4.2. Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē

Apakšpasākums:

- 4.2 — atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības produktu pārstrādē/tirdzniecībā un/vai attīstībā

8.2.3.3.2.1. Darbības veida apraksts

Atbalsts investīcijām tehnoloģijās un ražošanas būvēs lauksaimniecības produktu pārstrādei.

Pasākuma ietvaros uzņēmumiem, kas darbojas valstspilsētās, ir noteikts ierobežojums par vietējās pamatizejvielas iepirkšanu - 300 km rādiusā no pārstrādes uzņēmuma, neattiecas, ja atbalsts ir sniegts finanšu instrumenta veidā un procentu likmes subsīdijas veidā.

Pārējā teritorijā nav noteikts ierobežojums par pamatizejvielas iegādi. Vairākiem atbalsta pretendentiem ir iespēja iesniegt kopprojektus, kopīgi veicot ieguldījumus bez atsevišķa uzņēmuma dibināšanas. Kopprojektā iesaistītajiem uzņēmumiem ir jābūt noslēgtam līgumam par savstarpējo sadarbību projekta īstenošanā.

Pasākuma ietvaros var atbalstīt uzņēmumu pamatlīdzekļu iegādi, kas sekmē atjaunojamo energoresursu, blakusproduktu, atkritumu, atlieku un citu nepārtikas izejvielu piegādi un izmantošanu bioekonomikas vajadzībām. Ar bioekonomiku saprot, kur pārtikas, barības un enerģijas ražošanā un rūpniecībā izmanto zemes un jūras bioloģiskos resursus, kā arī atkritumus. Ražošanā kā izejvielu izmantojot Līguma par Eiropas Savienības darbību 1. pielikumā minētos lauksaimniecības produktus.

Papildus atbalsta instruments procentu likmes daļēja dzēšana subsīdijas veidā tiek paredzēts par kredītiestādēs ņemtiem kredītiem investīciju iegādei.

Atbalsts procentu likmes subsīdija paredzēts faktiski samaksātā ilgtermiņa aizdevuma vai finanšu līzings daļējai procentu gada summas segšanai par ilgtermiņa aizdevumu vai finanšu līzingu. Atbalsta apmērs nepārsniedz aizdevuma gada procentu likmi četru procentu apmērā vai faktisko likmi, ja procentu likme ir mazāka par četriem procentiem.

Atbalsts aizdevuma veidā ir paredzēts investīciju atbalstam un apgrozāmajiem līdzekļiem. Atbalsts aizdevuma veidā veicina veikt ieguldījumus lauksaimniecības produktu pārstrādē, tirdzniecībā un/vai attīstībā, palielinot finanšu resursu pieejamību saimnieciskās darbības veicējiem.

Atbalsts garantiju veidā paredzēts investīciju atbalstam un apgrozāmajiem līdzekļiem ieguldījumiem lauksaimniecības produktu pārstrādē, tirdzniecībā un/vai attīstībā, veicinot saimnieciskās darbības attīstību piesaistot finanšu līdzekļus pietiekamā apmērā investīciju un apgrozāmo līdzekļu nodrošināšanai.

Garantiju nodrošina šādiem kredītiestāžu finanšu produktiem:

1. aizdevumam investīcijām;
2. aizdevumam apgrozāmo līdzekļu finansēšanai, tai skaitā kredītlimita veidā;
3. finanšu līzingsam un finanšu līzingsam limitam;
4. faktoringam, kurā klients (saimnieciskās darbības veicējs) saskaņā ar noslēgto faktoringa līgumu atbild faktoram (kredītiestāde vai tās meitas sabiedrība) par nodotā vai nododamā prasījuma drošību;

5. banku garantijai (konkursa, avansa maksājuma, maksājuma izpildes vai laika garantijai), banku garantiju limitam un kredītvēstule.

Atbalsts aizdevumu vai garantiju veidā ir paredzēts, investīcijām tehnoloģijās un ražošanas būvēs lauksaimniecības produktu pārstrādei, ekonomiski dzīvotspējīgu projektu īstenošanai.

8.2.3.3.2.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas un finanšu instrumenti

Investīciju atbalsts.

Ja atbalsts ir sniegts finanšu instrumentu veidā, ir atbalstāmi apgrozāmie līdzekļi, atbilstoši regulas Nr.1305/2013 45.panta 5.punktam.

Ja atbalsts ir sniegts finanšu instrumentu veidā ir atbalstāmās abūvētas un neapbūvētas zemes iegāde par summu, kura nepārsniedz 10% kopējā aizdevuma vai garantētā aizdevuma summas. Vienotas likmes finansējums projektu sagatavošanas un pārējām vispārējām izmaksām.

8.2.3.3.2.3. Saītes uz citiem tiesību aktiem

1) Regulas Nr.1303/2013 65.pants.

2) Regulas Nr. 1303/2013 37.pants

3) Regulas Nr. 651/2014 14.pants.

4) Regulas Nr. 1305/2013 45.pants.

5) Regulas Nr. 1305/2013 45.panta 5.punkts

6) Regulas (ES) Nr. 1303/2013 67. 1.punkta d) apakšpunkts un 5.punkta a) apakšpunkts

7) Regula Nr.1407/2013 - līdz brīdim, kad stāsies spēkā grozījumi nacionālajos normatīvajos aktos par atbalsta piešķiršanas kārtību apakšpasākumā, bet ne ilgāk kā līdz 2024.gada 30.jūnijam. Pēc tam atbalstu piešķirs saskaņā ar – Regulu Nr. 2023/2831

8.2.3.3.2.4. Atbalsta saņēmēji

Šajā apakšpasākumā atbalsta saņēmēji ir juridiskas personas vai to grupas, kas veic vai veiks lauksaimniecības produktu pārstrādi, ražošanā, kā izejvielu izmantojot Līguma par Eiropas Savienības darbību 1. pielikumā minētos lauksaimniecības produktus.

8.2.3.3.2.5. Galasaņēmēju vispārīgās kategorijas

Šajā apakšpasākumā atbalsta saņēmēji ir fiziskas vai juridiskas personas vai to grupas, kas veic vai veiks lauksaimniecības produktu pārstrādi, ražošanā, kā izejvielu izmantojot Līguma par Eiropas Savienības darbību 1. pielikumā minētos lauksaimniecības produktus.

8.2.3.3.2.6. Attiecināmās izmaksas

Apakšpasākumā tiek atbalstītas šādas aktivitātes:

- pamatlīdzekļu iegāde, ja atbalsts ir sniegts finanšu instrumentu veidā arī lietotas tehnikas iegāde;
- būvniecība un pārbūve (t.sk. elektroenerģijas pieslēguma pakalpojums);
- nemateriālās investīcijas, ja atbalsts sniegts finanšu instrumentu veidā;
- apgrozāmie līdzekļi, ja atbalsts ir sniegts finanšu instrumentu veidā;
- apbūvētas un neapbūvētas zemes iegāde, ja atbalsts ir sniegts finanšu instrumentu veidā;
- vispārējās izmaksas, saskaņā ar vienoto likmes finansējumu

8.2.3.3.2.7. Atbilstīgo izmaksu vispārīgās kategorijas

Atbilstīgo izmaksu vispārīgas kategorijas ir investīcijas, apgrozāmie līdzekļi un apbūvētas un neapbūvētas zemes iegāde.

8.2.3.3.2.8. Atbilstības nosacījumi

Atbalstu dotāciju veidā, var saņemt, ja projekta īstenošanas vieta atrodas valstspilsētās, atbalsta pretendents ir jāiepērk pamtaizejvielas ne mazāk kā:

- a) 40% (30% 2014.gadā) – gaļas pārstrādē (gaļa);
- b) 30% (20% 2014.gadā) – augļu un dārzeņu pārstrādē (augļi, dārzeņi un kartupeļi);
- c) 50% – maize, miltu konditoreja, sausiņu un cepumu ražotāji (milti);
- d) 70% – pārējos sektoros;

Atbalsta pretendents izpilda 8.1.1. sadaļā minētos atbalsta saņemšanas nosacījumus.

8.2.3.3.2.9. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Projektu atlases kritēriju izvēle ir cieši saistīta ar pasākuma mērķu sasniegšanu. Attiecīgi priekšroka dodama projektiem, kas vērsti uz atbalsta pretendenta iesaistīšanos kvalitātes shēmās, projekta gatavību (būvprojekta esamība), teritorijas attīstības indekss, iepriekš saņemtais atbalsts.

Atbalstam procentu likmes subsīdija iesniegumi atbalsta saņemšanai, kredītlīguma vai finanšu līzings līguma kopijas, kredītiestāžu izziņas par nomaksājamiem procentu likmēm noteiktā laika posmā, īpašuma

tiesības apliecinājoši dokumenti, būvniecības gadījumā - būvniecības līgumi un ar tiem saistīto maksājumu dokumentitiks izvērtēti ik gadu. Ja iesniegumos norādītais izmaksājamā atbalsta apmērs pārsniedz paredzēto finansējumu, aprēķinātajam atbalstam tiks piemērots proporcionālais samazinājums.

8.2.3.3.2.10. Maksimālais atbalsta apjoms

Maksimālais atbalsta līmenis ir noteikts nepārsniedzot Regulas 1305/2013 17.pantā un II pielikumā maksimāli noteiktās atbalsta intensitātes.

Maksimālā aizdevuma summa ir noteikta nacionālos normatīvos aktos un finansēšanas nolīgumā, saskaņā ar LAP stratēģijā noteiktām prioritātēm un intervences loģiku, ņemot vērā mērķu sasniegšanas progresu.

Garantijas sedz līdz 80 procentiem no finanšu produkta summas.

Garantijas saņēmējam par garantijas piešķiršanu tiek piemērota maksa no 0 līdz diviem procentiem no garantijas summas.

8.2.3.3.2.11. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Atbalstāmo aktivitāšu īstenošanai tiek piemērota atbalsta intensitāte no 30% līdz 50%, kā norādīts 8.1.sadaļā, piemērojamā atbalsta intensitāte ir noteikta nacionālos normatīvos aktos saskaņā ar LAP stratēģijā noteiktām prioritātēm un intervences loģiku, ņemot vērā mērķu sasniegšanas progresu. Attiecīgos gadījumos papildu atbalsta intensitāte var tikt piemērota saskaņā ar Regulas Nr. (ES) 1305/2013 II pielikumu. Atbalsta intensitāte nedrīkst pārsniegt minētajā pielikumā noteikto maksimālo apjomu.

Maksimālā aizdevuma summa ir noteikta nacionālos normatīvos aktos un finansēšanas nolīgumā, saskaņā ar LAP stratēģijā noteiktām prioritātēm un intervences loģiku, ņemot vērā mērķu sasniegšanas progresu.

Garantijas sedz līdz 80 procentiem no finanšu produkta summas.

Garantijas saņēmējam par garantijas piešķiršanu tiek piemērota maksa no 0 līdz diviem procentiem no garantijas summas.

Vienotas likmes finansējums projektu sagatavošanas un vispārējam izmaksām paredz noteiktu konstantu lielumu divu veidu attiecināmām izmaksām:

- projekta pieteikuma sagatavošanās izmaksām, vienotā likme no 0.5% līdz 1.5%, no projekta attiecināmo izmaksu summas;
- pārējām vispārējām izmaksām, vienotā likme veido no 2% līdz 4% no projekta attiecināmo izmaksu summas.

Vienotas likmes apmērs ir diferencēts pēc projekta attiecināmo izmaksu apjoma un ieguldījuma veida.

Atbalstu procentu likmes subsīdiju var apvienot ar apstiprināto projektu investīciju atbalstu, vai finanšu instrumentu atbalstu, nepārsniedzot Regulas 1305/2013 17.pantā un II pielikumā maksimāli noteiktās atbalsta intensitātes.

Finanšu instrumentu atbalstu var apvienot ar apstiprināto projektu investīciju atbalstu, vai procentu likmes subsīdiju, nepārsniedzot Regulas 1305/2013 17.pantā un II pielikumā maksimāli noteiktās atbalsta intensitātes.

8.2.3.3.2.12. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.3.3.2.12.1. *Risks(-i) pasākumu īstenošanā*

R1: piedāvājumu konkursa procedūra privātiem atbalsta saņēmējiem

1. Nav iesniegti vismaz 2 vai 3 derīgi piedāvājumi.
2. Piedāvājumus sagatavojuši neatbilstoši piegādātāji
3. Nav noteiktas skaidras iepirkuma priekšmeta prasības u.tml.

R2: izmaksu pamatojums

1. Sadārdzinātas cenas.
2. Piemēro vienkāršotās izmaksas “Vienotas likmes finansējums projektu sagatavošanas un vispārējām izmaksām”, tādējādi novēršot iespēju segt sadārdzinātas izmaksas un atvieglot projekta dokumentācijas sagatavošanu.

R3: adekvātas kontroles un pārbaudes sistēmas

1. Atbalsta saņēmējs neatbilst finansējuma saņemšanas nosacījumiem.
2. Apstiprināts projekts, kurā paredzētas vai iegādātas neatbilstošas investīcijas, ir cenu sadārdzinājums vai neatbilstība iepirkuma prasībām.

R7: atbalsta saņēmēju atlase

1. Pārāk vispārīgi kritēriji.
2. Atbalsta saņēmēji neizprot atlases kritēriju piemērošanu.

R8: IT sistēmas

1. Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un atbalsta saņēmējiem izmantojamu sistēmu.

R9: maksājumu pieprasījums

1. Iesniegts neatbilstošs maksājuma pieprasījums.
2. Veiktas projekta mērķim neatbilstošas investīcijas.

8.2.3.3.2.12.2. *Mazināšanas darbības*

R.1.

R.1.1. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti ar iepirkuma prasībām un nosacījumiem atbalsta saņēmējiem.

R.1.2. Publiski izsludināto iepirkumu procedūru platforma pilnveidota, paredzot iespēju pievienot iepirkuma priekšmeta tehnisko specifikāciju.

R.1.3. Sagatavots informatīvs materiāls atbilstošas iepirkuma procedūras veikšanai, kā arī iekļauti paraugi un norādīti labās prakses piemēri.

R.1.4. Iepirkuma procedūras atbilstība normatīvo aktu prasībām tiek pārbaudīta saskaņā ar LAD izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R.2.

R.2.1. Atbilstošu cenu nosaka ar vismaz divu vai trīs prasībām atbilstošu piedāvājumu salīdzināšanu.

R.2.2. Cenu papildu pārbaude tiek veikta, salīdzinot Maksājumu aģentūras rīcībā esošo informāciju (projektu datubāze) u.c. pieejamo informāciju.

R.2.3. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas normatīvo aktu prasības atbalsta saņēmējiem.

R.2.4. Atbalsta saņēmēju projektu investīciju un apgrozāmo līdzekļu aizdevumiem dzīvotspējas pārbaudi pirms aizdevuma izsniegšanas un garantijas pieprasīšanas veic akciju sabiedrība "Attīstības finanšu institūcija "Altum".

R.3.

R.3.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas normatīvo aktu prasības atbalsta saņēmējiem.

R.3.2. Izstrādāta procedūra un kontroles lapas projektu iesniegumu pārbaudei, paredzot atbalsta saņēmēju atbilstību, investīciju atbilstību un projekta dzīvotspējas pārbaudi.

R.3.3. Projektu pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R.3.4. Atbilstošu cenu nosaka ar vismaz divu prasībām atbilstošu piedāvājumu salīdzināšanu.

R.3.5. Cenu papildu pārbaude tiek veikta, salīdzinot Maksājumu aģentūras rīcībā esošo informāciju (projektu datubāze) u.c. pieejamo informāciju.

R.3.6. Pretendenta sniegtā informācija tiek pārbaudīta, izmantojot citu institūciju datubāzes, kā arī pieprasot informāciju no citām institūcijām.

R.3.7. Tiek veikts regulārs datu monitorings ar citām valsts institūcijām.

R.3.8. Notiek regulāra sadarbība ar citām institūcijām (piemēram, PVD, VMD, ALTUM, LDC u.c.)

R.7.

R.7.1. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti, kuros noteikti skaidri un pārbaudāmi projektu atlases kritēriji, pēc kuriem var atlasīt pasākumam atbilstošākos projektus.

R.7.2. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija par projektu atlases kritērijiem un to piemērošanas kārtību.

R.8.

Atbalsta saņēmējiem izveidota EPS, kura nodrošina:

- projektu dokumentācijas iesniegšanu;
- administrēšanas procesa izsekojamību;
- loģiskās pārbaudes;
- brīdinājumus u.tml.

Maksājumu aģentūrai projektu pieteikumu administrēšanai ir izveidota IS, kura nodrošina:

- informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju, projektiem un to administrēšanas procesu;
- izmaiņu vēsturi un izsekojamību;
- informācijas sasaisti ar citām IS;
- loģiskās un automātiskās pārbaudes;
- brīdinājumus;
- pieteikumu atlasī pārbaudēm uz vietas u.tml.

R.9.

R.9.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija un prasības maksājumu pieprasījumu (MP) sagatavošanai, kā arī iekļauti paraugi.

R.9.2. MP tiek pārbaudīti saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R.9.3. MP pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R.9.4. MP izvērtēšanai Maksājumu aģentūra izmanto IS, kurās iestrādātas loģiskās un automātiskās pārbaudes un sasaiste ar citām IS.

R.9.5. Saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru, pirms maksājumu veikšanas tiek nodrošinātas vizītes uz vietas.

R.9.6. Pretendents MP var iesniegt izmantojot EPS, kurā nodrošinātas loģiskās pārbaudes.

R.10. Procentu likmes subsīdijas atbalsta saņēmēja investīciju projektu aizdevumam dzīvotspējas pārbaudi pirms aizdevuma izsniegšanas veic kredītiestādes.

8.2.3.3.2.12.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Kopumā apakšpasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.3.3.2.13. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Apakšpasākumā tiek piemērota vienkāršotā izmaksa – vienotas likmes finansējums projektu sagatavošanas un pārējām vispārējām izmaksām. Zemkopības ministrija apstiprina detalizētu metodiku vienotas likmes finansējuma piemērošanai.

Finanšu instrumentu ieviešanai subsīdijas ekvivalentu aprēķināšanas metode ir atrunāta finansēšanas nolīgumā.

8.2.3.3.2.14. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Definēti ar ražošanu nesaistīti ieguldījumi

Nav piemērojams.

Definēti kolektīvie ieguldījumi

Par kolektīvo ieguldījumu jeb kopprojektu uzskatāma divu vai vairāku pretendentu ilgtermiņa sadarbības līgums par kopēju ražošanas procesa nodrošināšanu vai infrastruktūras izveidi vai izmantošanu. Kolektīvo ieguldījumu gadījumā atbalstu saņem un saistības ar pārējiem kopprojekta dalībniekiem nodrošina viens vai visi pretendenti.

Definēti integrētie projekti

Nav piemērojams.

Definētas un norādītas atbilstīgās Natura 2000 teritorijas un citas atbilstīgās augstas dabas vērtības teritorijas

Nav piemērojams.

Aprakstīta atbalsta novirzīšana lauku saimniecībām saskaņā ar SVID analīzi, kura veikta saistībā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 5. panta 2. punktā minēto prioritāti

Nav piemērojams.

Savienības tiesību aktos noteiktu jaunu prasību saraksts, kuru ievērošanai var piešķirt atbalstu saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 17. panta 6. punktu

Nav attiecināms.

Attiecīgā gadījumā energoefektivitātes minimālie standarti, kas minēti Deleģētās regulas (ES) Nr. 807/2014 13. panta c) punktā

Nav attiecināms.

Attiecīgā gadījumā definētas robežvērtības, kas minētas Deleģētās regulas (ES) Nr. 807/2014 13. panta e) punktā

Nav attiecināms.

8.2.3.3.3. 4.3. Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā

Apakšpasākums:

- 4.3. — atbalsts ieguldījumiem infrastruktūrā saistībā ar lauksaimniecības un mežsaimniecības attīstību, modernizāciju vai pielāgošanu

8.2.3.3.3.1. Darbības veida apraksts

Atbalsts infrastruktūrai - meliorācijas sistēmu pārbūvei un atjaunošanai lauksaimniecības un meža zemēs, laukumu pie ražošanas objektiem un pievadceļu būvniecība, pārbūve un atjaunošana.

Apakšpasākuma īstenošanas vieta ir visa Latvijas teritorija.

Atbalsta saņēmēji izpilda 8.1.1. sadaļā minētos atbalsta saņemšanas nosacījumus.

Lai tiktu pildītas Ūdens Struktūrdirektīvas prasības par labu ūdens kvalitātes stāvokli, pasākuma atbalsta intensitāti meliorācijas objektu atjaunošanai vai pārbūvei plānots palielināt, ja projekta ietvaros tiks realizēti ūdens kvalitātei un vidi saudzējoši pasākumi – sedimentācijas dīķu, mitrāju, ūdensnoteku meandru – ierīkošana, īpaši riska ūdens objektu baseinos.

Meliorācijas sistēmu atjaunošana vai pārbūve netiek atbalstīta īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, Natura 2000 teritorijās (izņemot, ja to paredz teritorijas Dabas aizsardzības plāns) un bioloģiski vērtīgos zālajos.

Lai novērtētu iecerētās darbības ietekmi, saskaņā ar Padomes 1992.gada 21.maija direktīvu 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību 6.panta 3 daļu, un atbilstoši nacionālajam regulējumam ietekmes uz vidi novērtējuma procedūru ar likumu koordinē un pārrauga kompetentā valsts iestāde – Vides pārraudzības valsts birojs (VPVB), izvērtējot projekta ietekmi uz aizsargājamo dabas teritoriju, un nepieciešamības gadījumā veic būves projekta sabiedrisko apspriešanu.

Ietekmes uz vidi novērtējums ir vairākstadiju procedūra, kuras procedūra ietver pasākumu kopumu, kas paredz esošā vides stāvokļa izpēti paredzētajā teritorijā, objekta ietekmes uz vidi izpēti, priekšlikumu izstrādi nelabvēlīgo ietekmju samazināšanai vai novēršanai, kā arī nepieciešamo monitoringa prasību izstrādi paliekošo ietekmju novērošanai.

Prasības ietekmes uz vidi novērtējuma procedūrai Latvijā nosaka likums “Par ietekmes uz vidi novērtējumu”, Ministru kabineta 2011.gada 25.janvāra noteikumi Nr.83 „Kārtība, kādā novērtējama paredzētās darbības ietekme uz vidi” un Ministru kabineta 2011.gada 15.marta noteikumi Nr.200 „Paredzētās darbības akceptēšanas kārtība”. Šajos normatīvajos aktos ir pārņemtas Eiropas Savienības dalībvalstīm saistošās prasības. Ietekmes uz vidi novērtējumu veic:

- esošu meliorācijas vai apūdeņošanas sistēmu pārbūves gadījumā, ja to zemes platība ir lielāka par 500 hektāriem (likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 2.pielikuma 1. punkta 3.apakšpunkts);

- ja kompetentā institūcija uzskata, ka paredzētā darbība var būtiski ietekmēt vidi (likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 3.2 panta 1.daļas 5.apakšpunkts).

Potenciāli negatīvā ietekme uz vidi tiks mazināta un pozitīvi uzlabota. Finansiālais atbalsts drenāžas kanālu pārbūvei tiks sniegts tikai tad, ja tas būs saskaņā ar ūdens pamatdirektīvas 4.panta (7), (8) un (9),

ņemot vērā kumulatīvo ietekmi un attiecīgo mazināšanas pasākumus upju baseinu apsaimniekošanas līmenī.

8.2.3.3.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Investīciju atbalsts.

Vienotas likmes finansējums projektu sagatavošanas un pārējām vispārējām izmaksām .

8.2.3.3.3.3. Saites uz citiem tiesību aktiem

1) Direktīva 2001/822/EC.

2) Regulas Nr.1303/2013 65.pants.

3) Regulas Nr. 1305/2013, 45.pants.

4) Regulas Nr. 651/2014 14.pants.

5) Komisijas Regulas (ES) Nr. 702/2014 (2014. gada 25. jūnijs), ar kuru konkrētas atbalsta kategorijas lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē un lauku apvidos atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108.pantu, 40. pants.

6) Likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu".

7) Ministru kabineta 2011.gada 25.janvāra noteikumi Nr.83 „Kārtība, kādā novērtējama paredzētās darbības ietekme uz vidi”.

8) Ministru kabineta 2011.gada 15.marta noteikumi Nr.200 „Paredzētās darbības akceptēšanas kārtība”.

9) Ministru kabineta 2011.gada 31.maija noteikumi Nr.418 “Noteikumi par riska ūdensobjektiem”.

10) Normatīvie akti par hidrotehnisko un meliorācijas būvju būvnoteikumiem.

11) Regulas (ES) Nr. 1303/2013 67. 1.punkta d) apakšpunkts un 5.punkta a) apakšpunkts.

8.2.3.3.3.4. Atbalsta saņēmēji

Šajā apakšpasākumā atbalsta saņēmēji ir:

- a. pašvaldību, koplietošanas un viena īpašnieka meliorācijas sistēmu tiesiskie valdītāji, kā arī valsts un valsts nozīmes meliorācijas sistēmu apsaimniekotājs, infrastruktūras izveidei – juridiskas personas, vai to grupas;

b. lauksaimnieki (fiziskas vai juridiskas personas), jaunie lauksaimnieki vai lauksaimnieku grupas, kam nepieciešama grants pievadceļu izbūve un/vai pārbūve, saskaņā ar vietējās pašvaldības plāniem, lai varētu pārvadāt savu saražoto produkciju.

8.2.3.3.3.5. Attiecināmās izmaksas

Apakšpasākumā tiek atbalstītas šādas aktivitātes:

- meliorācijas kadastrā reģistrētu meliorācijas sistēmu pārbūve un atjaunošana;
- meliorācijas objektam pieguloša ceļa būvniecība, pārbūve vai atjaunošana saskaņā ar pārbūves vai atjaunošanas tehnisko projektu;
- LPKS un lauksaimniekiem nepieciešamās infrastruktūras (piemēram, laukumu pie ražošanas objektiem, pievadceļu) būvniecība, pārbūve vai atjaunošana;
- vispārējās izmaksas (piemēram, uzmērīšanas darbi pirms iekļaušanas meliorācijas kadastrā, inženieru un konsultantu honorāri, juridiskie pakalpojumi, tehniski ekonomiskie pamatojumi, kas tieši saistīti ar projekta sagatavošanu vai īstenošanu, arhitektu, inženieru un konsultantu honorāri u.tml.) - vienkāršotā izmaksa vienotas likmes veidā.

Apakšpasākuma ietvaros nav atbalstāmas izmaksas, kas saistītas ar pievadceļu uzturēšanu.

8.2.3.3.3.6. Atbilstības nosacījumi

Atbalsta saņemšanas nosacījumi:

1. atbalstu par meliorācijas sistēmas atjaunošanu var saņemt, ja būvdarbi meliorācijas sistēmā ir veikti vairāk nekā pirms 15 gadiem vai projektā paredzētajos meliorācijas sistēmas atjaunošanu darbos izrokamais grunts daudzums (kubikmetros) ir vismaz 30% apjomā no atjaunojamās meliorācijas sistēmas izbūvē izraktā grunts daudzuma (kubikmetros);
2. atbalstu riska ūdensobjektu sateces baseinos iespējams saņemt tikai par videi draudzīgu meliorācijas sistēmu izveidi;
3. Pierādījums, ka projekts ir izvērtēts saskaņā ar Ūdens pamatdirektīvas 4.7 pantu, attiecīgi ņemot vērā kopējās ietekmes, un tiek ierosināti atvieglotoši pasākumi, ko apliecina Valsts vides dienests vai Vides valsts pārraudzības birojs, izsniedzot atbilstošu atļauju visiem meliorācijas projektiem šī pasākuma ietvaros, ar lūgumu pildīt saistības, kuras var izrietēt no Ūdens pamatdirektīvas 4.panta 7.punkta, ja tas ir atbilstoši.

Atbalsta pretendents izpilda 8.1.1. sadaļā minētos atbalsta saņemšanas nosacījumus.

8.2.3.3.3.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Iesniegtie projekti tiks izvērtēti pēc objektīviem atbalsta pretendentu un projektu raksturojošiem kritērijiem, tādiem kā, piemēram, projekta gatavība ieviešanai, iepriekš saņemtais atbalsta apmērs, ieguldījumi videi draudzīgās meliorācijas sistēmās, projekta realizācijas vieta, priekšroku sniedzot

projektiem, kas tiek īstenoti riska ūdensobjektu baseinos, neradot to stāvokļa pasliktināšanos vai netraucējot tā uzlabošanos u.c.

8.2.3.3.3.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Atbalstāmo aktivitāšu īstenošanai tiek piemērota atbalsta intensitāte ir no 50% līdz 100%, kā norādīts 8.1.sadaļā, piemērojamā atbalsta intensitāte ir noteikta nacionālos normatīvos aktos saskaņā ar LAP stratēģijā noteiktām prioritātēm un intervences loģiku, ņemot vērā mērķu sasniegšanas progresu. Attiecīgos gadījumos papildu atbalsta intensitāte var tikt piemērota saskaņā ar Regulas Nr. (ES) 1305/2013 II pielikumu. Atbalsta intensitāte nedrīkst pārsniegt minētajā pielikumā noteikto maksimālo apjomu.

Vienotas likmes finansējums projektu sagatavošanas un vispārējam izmaksām paredz noteiktu konstantu lielumu divu veidu attiecināmām izmaksām:

- projekta pieteikuma sagatavošanās izmaksām, vienotā likme no 0.5% līdz 1% no projekta attiecināmo izmaksu summas;
- pārējām vispārējām izmaksām, vienotā likme veido 4% no projekta attiecināmo izmaksu summas.

Vienotas likmes apmērs ir diferencēts pēc projekta attiecināmo izmaksu apjoma un ieguldījuma veida.

8.2.3.3.3.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.3.3.3.9.1. *Risks(-i) pasākumu īstenošanā*

R1: piedāvājumu konkursa procedūra privātiem atbalsta saņēmējiem

1. Nav iesniegti vismaz 2 vai 3 derīgi piedāvājumi.
2. Piedāvājumus sagatavojuši neatbilstoši piegādātāji
3. Nav noteiktas skaidras iepirkuma priekšmeta prasības u.tml.

R2: izmaksu pamatojums

1. Sadārdzinātas cenas.
2. Piemēro vienkāršotās izmaksas “Vienotas likmes finansējums projektu sagatavošanas un vispārējam izmaksām”, tādējādi novēršot iespēju segt sadārdzinātas izmaksas un atvieglojot projekta dokumentācijas sagatavošanu.

R3: adekvātas kontroles un pārbaudes sistēmas

1. Atbalsta saņēmējs neatbilst finansējuma saņemšanas nosacījumiem.
2. Apstiprināts projekts, kurā paredzētas vai iegādātas neatbilstošas investīcijas, ir cenu sadārdzinājums vai neatbilstība iepirkuma prasībām.

R4: publiskais iepirkums

1. Nav ievērotas atsevišķas normatīvo aktu prasības.
2. Piedāvājumus sagatavojuši neatbilstoši piegādātāji.
3. Nav noteiktas skaidras iepirkuma priekšmeta prasības u.tml.
4. Nav izvēlēta iepirkuma procedūra atbilstoši likumā noteiktajām robežvērtībām.

R7: atbalsta saņēmēju atlase

1. Pārāk vispārīgi kritēriji.
2. Atbalsta saņēmēji neizprot atlases kritēriju piemērošanu.

R8: IT sistēmas

1. Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un atbalsta saņēmējiem izmantojamu sistēmu.

R9: maksājumu pieprasījums

1. Iesniegts neatbilstošs maksājuma pieprasījums.
2. Veiktas projekta mērķim neatbilstošas investīcijas.

8.2.3.3.3.9.2. *Mazināšanas darbības***R.1.**

R.1.1. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti ar iepirkuma prasībām un nosacījumiem atbalsta saņēmējiem.

R.1.2. Publiski izsludināto iepirkumu procedūru platforma pilnveidota, paredzot iespēju pievienot iepirkuma priekšmeta tehnisko specifikāciju.

R.1.3. Sagatavots informatīvs materiāls atbilstošas iepirkuma procedūras veikšanai, kā arī iekļauti paraugi un norādīti labās prakses piemēri.

R.1.4. Iepirkuma procedūras atbilstība normatīvo aktu prasībām tiek pārbaudīta saskaņā ar LAD izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R.2.

R.2.1. Atbilstošu cenu nosaka ar vismaz divu vai trīs prasībām atbilstošu piedāvājumu salīdzināšanu.

R.2.2. Cenu papildu pārbaude tiek veikta, salīdzinot Maksājumu aģentūras rīcībā esošo informāciju (projektu datubāze) u.c. pieejamo informāciju.

R.2.3. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas normatīvo aktu prasības atbalsta saņēmējiem.

R.3.

R.3.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas normatīvo aktu prasības atbalsta saņēmējiem.

R.3.2. Izstrādāta procedūra un kontroles lapas projektu iesniegumu pārbaudei, paredzot atbalsta saņēmēju atbilstību, investīciju atbilstību un projekta dzīvotspējas pārbaudi.

R.3.3. Projektu pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R.3.4. Atbilstošu cenu nosaka ar vismaz divu prasībām atbilstošu piedāvājumu salīdzināšanu.

R.3.5. Cenu papildu pārbaude tiek veikta, salīdzinot Maksājumu aģentūras rīcībā esošo informāciju (projektu datubāze) u.c. pieejamo informāciju.

R.3.6. Pretendenta sniegtā informācija tiek pārbaudīta, izmantojot citu institūciju datubāzes, kā arī pieprasot informāciju no citām institūcijām.

R.3.7. Tiek veikts regulārs datu monitorings ar citām valsts institūcijām.

R.3.8. Notiek regulāra sadarbība ar citām institūcijām (piemēram, PVD, VMD, LDC u.c.)

R.4.

R.4.1. Izveidota iestāde (IUB), kas uzrauga publiskā iepirkuma procesu un nodrošina platformu iepirkumu informācijas izvietojumam.

R.4.2. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti, kuros noteiktas publiskā iepirkuma prasības un nosacījumi atbalsta saņēmējiem.

R.4.3. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas precīzas publiskā iepirkuma procedūras prasības un kārtība, kā arī iekļauti paraugi un norādīti labās prakses piemēri.

R.7.

R.7.1. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti, kuros noteikti skaidri un pārbaudāmi projektu atlases kritēriji, pēc kuriem var atlasīt pasākumam atbilstošākos projektus.

R.7.2. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija par projektu atlases kritērijiem un to piemērošanas kārtību.

R.8.

Atbalsta saņēmējiem izveidota EPS, kura nodrošina:

- projektu dokumentācijas iesniegšanu;
- administrēšanas procesa izsekojamību;
- loģiskās pārbaudes;
- brīdinājumus u.tml.

Maksājumu aģentūrai projektu pieteikumu administrēšanai ir izveidota IS, kura nodrošina:

- informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju, projektiem un to administrēšanas procesu;
- izmaiņu vēsturi un izsekojamību;
- informācijas sasaisti ar citām IS;
- loģiskās un automātiskās pārbaudes;

- brīdinājumus;
- pieteikumu atlasī pārbaudēm uz vietas u.tml.

R.9.

R.9.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija un prasības maksājumu pieprasījumu (MP) sagatavošanai, kā arī iekļauti paraugi.

R.9.2. MP tiek pārbaudīti saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R.9.3. MP pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R.9.4. MP izvērtēšanai Maksājumu aģentūra izmanto IS, kurās iestrādātas loģiskās un automātiskās pārbaudes un sasaiste ar citām IS.

R.9.5. Saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru, pirms maksājumu veikšanas tiek nodrošinātas vizītes uz vietas.

R.9.6. Pretendents MP var iesniegt izmantojot EPS, kurā nodrošinātas loģiskās pārbaudes.

8.2.3.3.3.9.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Kopumā apakšpasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.3.3.3.10. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Apakšpasākumā tiek piemērota vienkāršotā izmaksa – vienotas likmes finansējums projektu sagatavošanas un pārējām vispārējām izmaksām. Zemkopības ministrija apstiprina detalizētu metodiku vienotas likmes finansējuma piemērošanai.

8.2.3.3.3.11. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Definēti ar ražošanu nesaistīti ieguldījumi

Nav piemērojams.

Definēti kolektīvie ieguldījumi

Par kolektīvo ieguldījumu jeb kopprojektu uzskatāma divu vai vairāku pretendentu ilgtermiņa sadarbības līgums par kopēju ražošanas procesa nodrošināšanu vai infrastruktūras izveidi vai izmantošanu. Kolektīvo ieguldījumu gadījumā atbalstu saņem un saistības ar pārējiem kopprojekta dalībniekiem nodrošina viens vai visi pretendenti.

Definēti integrētie projekti

Nav piemērojams.

Definētas un norādītas atbilstīgās Natura 2000 teritorijas un citas atbilstīgās augstas dabas vērtības teritorijas

Meliorācija ir atbalstāma saskaņā ar dabas aizsardzības plāniem.

Aprakstīta atbalsta novirzīšana lauku saimniecībām saskaņā ar SVID analīzi, kura veikta saistībā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 5. panta 2. punktā minēto prioritāti

Īstenojot meliorācijas sistēmu atjaunošanu un pārbūvi, tiek nodrošināti labvēlīgi apstākļi lauksaimniecības kultūru audzēšanai, kas uzlabos saimniecību ekonomiskos rādītājus.

Saglabājot funkcionējošas meliorācijas sistēmas meža zemēs, meliorētajās platībās tiks nodrošināts esošais CO2 piesaistes līmenis un saglabāta esošā mežaudžu struktūras dažādība.

Savienības tiesību aktos noteiktu jaunu prasību saraksts, kuru ievērošanai var piešķirt atbalstu saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 17. panta 6. punktu

Nav piemērojams.

Attiecīgā gadījumā energoefektivitātes minimālie standarti, kas minēti Deleģētās regulas (ES) Nr. 807/2014 13. panta c) punktā

Nav attiecināms.

Attiecīgā gadījumā definētas robežvērtības, kas minētas Deleģētās regulas (ES) Nr. 807/2014 13. panta e) punktā

Nav attiecināms.

8.2.3.4. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.3.4.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

R1: piedāvājumu konkursa procedūra privātiem atbalsta saņēmējiem

1. Nav iesniegti vismaz 2 derīgi piedāvājumi.
2. Piedāvājumus sagatavojuši neatbilstoši piegādātāji

3. Nav noteiktas skaidras iepirkuma priekšmeta prasības u.tml.

R2: izmaksu pamatojums

1. Sadārdzinātas cenas.

R3: adekvātas kontroles un pārbaudes sistēmas

1. Atbalsta saņēmējs neatbilst finansējuma saņemšanas nosacījumiem.
2. Apstiprināts projekts, kurā paredzētas vai iegādātas neatbilstošas investīcijas, ir cenu sadārdzinājums vai neatbilstība iepirkuma prasībām.

R7: atbalsta saņēmēju atlase

1. Pārāk vispārīgi kritēriji.
2. Atbalsta saņēmēji neizprot atlases kritēriju piemērošanu.

R8: IT sistēmas

1. Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un atbalsta saņēmējiem izmantojamu sistēmu.

R9: maksājumu pieprasījums

1. Iesniegts neatbilstošs maksājuma pieprasījums.
2. Veiktas projekta mērķim neatbilstošas investīcijas.

8.2.3.4.2. Mazināšanas darbības

R.1.1. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti ar iepirkuma prasībām un nosacījumiem atbalsta saņēmējiem.

R.1.2. Izveidota iestāde (IUB), kas nodrošina platformu iepirkumu informācijas izvietošanai.

R.1.3. Sagatavots informatīvs materiāls atbilstošas iepirkuma procedūras veikšanai, kā arī iekļauti paraugi un norādīti labās prakses piemēri.

R.1.4. Iepirkuma procedūras atbilstība likumdošanai tiek pārbaudīta saskaņā ar LAD izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R.2.1. Atbilstošu cenu nosaka ar vismaz divu prasībām atbilstošu piedāvājumu salīdzināšanu.

R.2.2. Cenu papildu pārbaude tiek veikta, salīdzinot Maksājumu aģentūras rīcībā esošo informāciju (projektu datubāze) u.c. pieejamo informāciju.

R.2.3. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas normatīvo aktu prasības atbalsta saņēmējiem.

R.2.4. Standartizmaksu gadījumā izmaksu pārbaude tiek veikta, ņemot vērā nacionālajos normatīvajos aktos noteiktās standartizmaksas, kā arī tiek sagatavots informatīvs materiāls ar skaidrojumu atbalsta saņēmējiem.

R.3.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas normatīvo aktu prasības atbalsta saņēmējiem.

R.3.2. Izstrādāta procedūra un kontroles lapas projektu iesniegumu pārbaudei, paredzot atbalsta saņēmēju atbilstību, investīciju atbilstību un projekta dzīvotspējas pārbaudi.

R.3.3. Projektu pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R.3.4. Atbilstošu cenu nosaka ar vismaz divu prasībām atbilstošu piedāvājumu salīdzināšanu.

R.3.5. Cenu papildu pārbaude tiek veikta, salīdzinot Maksājumu aģentūras rīcībā esošo informāciju (projektu datubāze) u.c. pieejamo informāciju.

R.3.6. Pretendenta sniegtā informācija tiek pārbaudīta, izmantojot citu institūciju datubāzes, kā arī pieprasot informāciju no citām institūcijām.

R.3.7. Tiek veikts regulārs datu monitorings ar citām valsts institūcijām.

R.3.8. Notiek regulāra sadarbība ar citām institūcijām (piemēram, PVD, VMD, LDC u.c.)

R.7.1. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti, kuros noteikti skaidri un pārbaudāmi projektu atlases kritēriji, pēc kuriem var atlasīt pasākumam atbilstošākos projektus.

R.7.2. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija par projektu atlases kritērijiem un to piemērošanas kārtību.

R.8.

Atbalsta saņēmējiem izveidota EPS, kura nodrošina:

- projektu dokumentācijas iesniegšanu;
- administrēšanas procesa izsekojamību;
- loģiskās pārbaudes;
- brīdinājumus u.tml.

Maksājumu aģentūrai projektu pieteikumu administrēšanai ir izveidota IS, kura nodrošina:

- informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju, projektiem un to administrēšanas procesu;
- izmaiņu vēsturi un izsekojamību;
- informācijas sasaisti ar citām IS;
- loģiskās un automātiskās pārbaudes;
- brīdinājumus;

- pieteikumu atlasi pārbaudēm uz vietas u.tml.

R.9.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija un prasības maksājumu pieprasījumu (MP) sagatavošanai, kā arī iekļauti paraugi.

R.9.2. MP tiek pārbaudīti saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R.9.3. MP pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R.9.4. MP izvērtēšanai Maksājumu aģentūra izmanto IS, kurās iestrādātas loģiskās un automātiskās pārbaudes un sasaiste ar citām IS.

R.9.5. Saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru, pirms maksājumu veikšanas tiek nodrošinātas vizītes uz vietas.

R.9.6. Pretendents MP var iesniegt izmantojot EPS, kurā nodrošinātas loģiskās pārbaudes.

8.2.3.4.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Kopumā pasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.3.5. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Noteikts apakšpasākumu līmenī.

8.2.3.6. Specifiskā informācija, kas attiecas uz konkrētu pasākumu

Definēti ar ražošanu nesaistīti ieguldījumi

Nav piemērojams.

Definēti kolektīvie ieguldījumi

Sniegts apakšpasākumu līmenī.

Definēti integrētie projekti

Nav piemērojams.

Definētas un norādītas atbilstīgās Natura 2000 teritorijas un citas atbilstīgās augstas dabas vērtības teritorijas

Sniegts apakšpasākumu līmenī.

Aprakstīta atbalsta novirzīšana lauku saimniecībām saskaņā ar SVID analīzi, kura veikta saistībā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 5. panta 2. punktā minēto prioritāti

Sniegts apakšpasākumu līmenī.

Savienības tiesību aktos noteiktu jaunu prasību saraksts, kuru ievērošanai var piešķirt atbalstu saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 17. panta 6. punktu

Nav piemērojams.

Attiecīgā gadījumā energoefektivitātes minimālie standarti, kas minēti Deleģētās regulas (ES) Nr. 807/2014 13. panta c) punktā

Nav attiecināms.

Attiecīgā gadījumā definētas robežvērtības, kas minētas Deleģētās regulas (ES) Nr. 807/2014 13. panta e) punktā

Nav attiecināms.

8.2.3.7. *Citas svarīgas piezīmes, kas ir būtiskas, lai pasākumu izprastu un īstenotu*

Izmantojot ERAF finansējumu, paredzēts īstenot Eiropas Savienības fondu līdzfinansēto Darbības programmu "Izaugsme un nodarbinātība" (SAM 5.1.2. – samazināt plūdu riskus lauku teritorijās). Programmā paredzēts mazināt plūdu risku, pārbūvējot valsts meliorācijas sistēmas (hidrotehniskās būves, polderus, aizsargdambjus) atbilstoši Plūdu risku programmai (periodam pēc 2015. gada). Šo sistēmu pārbūve nav attiecināma pasākumā „Ieguldījumi materiālajos aktīvos”.

Garāks uzraudzības periods tiek noteikts ieguldījumiem, tādās nozarēs kā ilggadīgie stādījumu vai gaļas liellopu audzēšana, kur atdeve jeb pilnvērtīga ražošana sākas tikai pēc pieciem gadiem, tāpēc 4. pasākumā 7 gadu uzraudzības periods tiek piemērots ilggadīgajiem stādījumiem (izņemot zemenes), gaļas liellopu audzēšanai, pārējiem ieguldījumiem – 5 gadu uzraudzības periods.

8.2.4. M05 - Dabas katastrofās un katastrofālos notikumos cietušā lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un piemērotu profilaktisko pasākumu ieviešana (18. pants)

8.2.4.1. Juridiskais pamats

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas par atbalstu lauku attīstībai no ELFLA (EK) Nr. 1305/2013 18.panta 1.punkts

8.2.4.2. Vispārīgs pasākuma apraksts, tostarp tā intervences loģika un ieguldījums prioritārajās jomās un transversālajos mērķos

Dzīvnieku sevišķi bīstamām infekcijas slimībām (epizootijām) ir raksturīga strauja izplatība un dzīvnieku masveida saslimšana, kā arī jaunu karantīnas organismu (epifitotijas) parādīšanos un izplatīšanos valstī ir grūti prognozēt, bet, kad tos konstatē, svarīgi tiem nekavējoties piemērot fitosanitāros pasākumus, kuri vērsti uz to, lai pēc iespējas ātrāk ierobežotu organismu tālāku izplatīšanos vai pilnībā tos iznīcinātu.

Šādas ārkārtas situācijas būtiski ietekmē lauksaimniecības nozari, tās attīstību, starptautisko tirdzniecību un valsts ekonomiku, kā arī rada ietekmi uz dzīvnieku un cilvēku veselību.

Ja ir iestājusies ārkārtas situācija, lai novērstu epizootiju tālāku izplatību, ir jāveic pasākumi – kā ganāmpulka izkaušana un nokauto dzīvnieku pilnīga utilizācija, stādījumu vai augu pilnīga iznīcināšana.

Iestājoties šiem gadījumiem, saimniecībām nav pietiekami pašu līdzekļi vai nav iespējams pierādīt bankām saimniecības dzīvotspēju savas darbības pārstrukturēšanai vai esošā ražošanas profila atjaunošanai pēc epizootijas vai epifitotijas seku novēršanas. Sa vukārt saimniecības darbības pārtraukšana nozīmē negatīvu ietekmi uz attiecīgās pašvaldības, kā arī uz valsts ekonomiku un nodarbinātību kopumā teritorijā.

Ņemot vērā iepriekš minēto, atbalsts šī pasākuma ietvaros attieksies:

- Profilaktisko pasākumu ieviešanai, lai mazinātu epizootijas vai epifitotijas teritorijā esošām saimniecībām katastrofālo notikumu sekas vai profilaktisko pasākumu ieviešanai ārpus epizootijas vai epifitotijas teritorijā esošām saimniecībām, lai mazinātu riskus epizootijas vai epifitotijas straujai izplatībai;
- Ieguldījumiem katastrofālos notikumos cietušo saimniecību lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošanai (dzīvnieku vai stādu iegādei).

Šī pasākuma ietvaros netiks atbalstīti ar būvniecības darbiem saistītie izdevumi, izņemot žogu un dezinfekcijas barjeru uzstādīšanas vai ierīkošanas izdevumi, jo šim mērķim tiks paredzēts atbalsts pasākumā „Ieguldījumi materiālajos aktīvos”, kura ietvaros ir paredzēts finansējums projektiem, kas saistīti ar epizootiju un epifitotiju radīto zaudējumu seku novēršanu.

Ieguldījums 3B mērķa virzienā

3B – Lauku saimniecību riska novēršanas un pārvaldības atbalsts

3B mērķa virzienu plānots sasniegt veicot profilaktiskus pasākumus, lai mazinātu epizootijas vai epifitotijas teritorijā esošo saimniecību pasargāšanu no epizootijas vai epifitotijas tālākās izplatības, kā

arī atbalstot lauksaimnieka veiktos pasākumus ražošanas atjaunošanai pēc iepriekš īstenotās būtiskās ražošanas samazināšanas vai pārtraukšanas.

8.2.4.3. *Darbības joma, atbalsta līmenis, atbalsttiesīgie saņēmēji un attiecīgā gadījumā metodika summas vai atbalsta likmes aprēķināšanai katram apakšpasākumam un/vai attiecīgā gadījumā katram darbības veidam. Katram darbības veidam norādītas atbilstīgās izmaksas, atbilstības nosacījumi, piemērojamās summas un atbalsta likmes, kā arī principi atlases kritēriju noteikšanai.*

8.2.4.3.1. 5.1. Atbalsts profilaktiskajiem pasākumiem, lai mazinātu epizootiju un epifitotiju iespējamās sekas

Apakšpasākums:

- 5.1 — atbalsts ieguldījumiem profilaktiskos pasākumos, kuru mērķis ir mazināt iespējamo dabas katastrofu, nelabvēlīgu klimatisko apstākļu un katastrofu sekas

8.2.4.3.1.1. Darbības veida apraksts

Atbalsta mērķis ir sniegt atbalstu dzīvnieku sevišķi bīstamo infekcijas slimību (epizootiju) un augu karantīnas organismu (epifitotiju) riska mazināšanai, paredzot preventīvo pasākumu ieviešanu teritorijās, kurās jau ir konstatēta saslimšana, kā arī profilaktisko pasākumu ieviešanai ārpus epizootijas vai epifitotijas teritorijā esošām saimniecībām, lai mazinātu riskus epizootijas vai epifitotijas straujai izplatībai citās teritorijās.

Atbalsts šī pasākuma ietvaros attieksies uz profilaktisko pasākumu ieviešanu, lai mazinātu epizootijas vai epifitotijas teritorijā esošo saimniecību riskus.

Profilaktisko pasākumu ieviešanai atbalstīti tiks izdevumi, kas saistīti ar kompetento iestāžu noteikto pasākumu kopumu.

8.2.4.3.1.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Atbalsts ieguldījumiem lauksaimnieciskās ražošanas profilaktisko pasākumu ieviešanai.

8.2.4.3.1.3. Saites uz citiem tiesību aktiem

- 1) Direktīva 2000/29/EK.
- 2) Padomes lēmums 2009/470/EK par izdevumiem veterinārijas jomā.
- 3) Regulas 1305/2013 45.pants

8.2.4.3.1.4. Atbalsta saņēmēji

Lauksaimnieki (fiziskas un juridiskas personas), lauksaimnieku grupa (vairāk kā viens saņēmējs, kuri kolektīvi īsteno profilaktisko pasākumu).

8.2.4.3.1.5. Attiecināmās izmaksas

Apakšpasākumā tiek atbalstīti profilaktiskie pasākumi saskaņā ar kompetentās iestādes noteikto pasākumu plānu.

Šī pasākuma ietvaros nav pieļaujama pārkompensācija, apvienojot šos pasākumus ar citiem valsts un vai Eiropas Savienības atbalsta instrumentiem vai privātām apdrošināšanas shēmām.

8.2.4.3.1.6. Atbilstības nosacījumi

Atbalstam var pieteikties lauksaimnieks vai lauksaimnieku grupa profilaktisko pasākumu īstenošanai:

- Ja ir sagatavots un iesniegts LAD profilaktisko pasākumu ieviešanas plāns saskaņā ar kompetentās iestādes noteikto pasākumu kopumu.

8.2.4.3.1.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Nav attiecināms

8.2.4.3.1.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

80% atbalsta intensitāte attiecināmām ieguldījumu izmaksām, kas saistītas ar profilaktiskiem pasākumiem – individuāliem lauksaimniekiem.

100% atbalsta intensitāte attiecināmām ieguldījumu izmaksām, kas saistītas ar profilaktiskiem pasākumiem, kurus kolektīvi īsteno vairāk kā viens saņēmējs - lauksaimnieku grupa.

8.2.4.3.1.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.4.3.1.9.1. *Risks(-i) pasākumu īstenošanā*

Sniegts pasākuma līmenī

8.2.4.3.1.9.2. *Mazināšanas darbības*

Sniegts pasākuma līmenī

8.2.4.3.1.9.3. *Pasākuma vispārīgs novērtējums*

Sniegts pasākuma līmenī

8.2.4.3.1.10. *Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai*

Nav attiecināms

8.2.4.3.1.11. *Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību*

8.2.4.3.2. 5.2. Atbalsts ieguldījumiem epizootiju un epifitotiju cietušo lauku saimniecību ražošanas potenciāla atjaunošanā

Apakšpasākums:

- 5.2. — atbalsts ieguldījumiem dabas katastrofās, nelabvēlīgos klimatiskos apstākļos un katastrofās cietušas lauksaimniecības zemes un ražošanas potenciāla atjaunošanā

8.2.4.3.2.1. Darbības veida apraksts

Atbalsta mērķis ir sniegt atbalstu dzīvnieku sevišķi bīstamo infekcijas slimību (epizootiju) un augu karantīnas organismu (epifitotiju) radīto zaudējumu seku novēršanai, nodrošinot lauksaimnieciskās ražošanas potenciāla atjaunošanu, t.sk., pieļaujot analogu ražošanu.

Atbalsts šī pasākuma ietvaros attieksies uz ieguldījumiem katastrofālos notikumos cietušo saimniecību lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošanai (dzīvnieku vai stādu iegādei);

Ražošanas potenciālā atjaunošanai atbalstu piešķir lauksaimniekam, ja ir kompetento iestāžu (Pārtikas un veterinārā dienesta vai Valsts augu aizsardzības dienesta) atzinums, ka epizootija un epifitotija ir notikusi un tā ir izraisījusi attiecīgā lauksaimniecības potenciāla iznīcināšanu vismaz 30 % apmērā attiecīgajā saimniecībā.

Tiks atbalstīta jaunu vai alternatīvu dzīvnieku iegādes izdevumu segšana un ilggadīgo stādījumu iegādes un ierīkošanas izmaksu segšana, kas ir līdzvērtīga radītajiem zaudējumiem.

Cietušajai saimniecībai tiks noteikta radušos zaudējumu vērtība un ražošanas atjaunošanai nepieciešamās izmaksas tā brīža tirgus cenās. Ja lauksaimnieks vēlēšies pārstrukturizēties uz citu dzīvnieku audzēšanu, tad tiks aprēķināts, cik liels atbalsts nepieciešams, lai lauksaimnieks varētu sasniegt analogus iepriekšējā ražošanas līmeņa finanšu rādītājus.

8.2.4.3.2.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Atbalsts investīcijām lauksaimnieciskās ražošanas potenciāla atjaunošanai.

8.2.4.3.2.3. Saītes uz citiem tiesību aktiem

- 1) Direktīva 2000/29/EK.
- 2) Padomes lēmums 2009/470/EK par izdevumiem veterinārijas jomā.
- 3) Regulas 1305/2013 45.pants

8.2.4.3.2.4. Atbalsta saņēmēji

Lauksaimnieki (fiziskas un juridiskas personas).

8.2.4.3.2.5. Attiecināmās izmaksas

Apakšpasākumā tiek atbalstīta:

- dzīvnieku iegāde;
- stādu vai augu iegāde un stādījumu atjaunošana, izņemot viengadīgu augu iegādi un to stādīšanu;
- vispārējās izmaksas saskaņā ar Regulas Nr.1305/2013 45.panta 2.punkta c) apakšpunktu.

Attiecināma ir alternatīvu dzīvnieku sugu iegāde, ja ir pierādama iegādājamās sugas un aizstājamās sugas ražošanas potenciāla līdzvērtība.

Lauksaimniecības ieguldījumu gadījumā nav tiesību pretendēt uz ieguldījumu atbalstu par lauksaimnieciskās ražošanas tiesību, tiesību uz maksājumu, viengadīgu augu iegādi un to stādīšanu.

Šī pasākuma ietvaros nav pieļaujama pārkompensācija, apvienojot šos pasākumus ar citiem valsts un vai Eiropas Savienības atbalsta instrumentiem vai privātām apdrošināšanas shēmām.

8.2.4.3.2.6. Atbilstības nosacījumi

Atbalstam var pieteikties lauksaimnieks dzīvnieku vai augu (stādu) iegādei un stādījumu atjaunošanai, kurš saņēmis valsts kompetento iestāžu (piem. Pārtikas un veterinārais dienests, Valsts augu aizsardzības dienests) apstiprinājumu, ka epizootija un epifitotija ir notikusi un tā izraisījusi attiecīgā lauksaimniecības potenciāla iznīcināšanu vismaz 30% apmērā attiecīgajā saimniecībā.

Apdrošināšana attiecībā šo pasākumu ir kā papildinoša, bet ne dublējošs pasākums. Respektīvi, uz atbalstu nevarēs pieteikties par to pašu zaudējumu kompensāciju, ja par tiem zaudējumiem saimniecība būs saņēmusi apdrošināšanas atlīdzības kompensāciju.

8.2.4.3.2.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Nav attiecināms

8.2.4.3.2.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

100% atbalsta intensitāte attiecināmām investīciju izmaksām, kas saistītas ar pasākumiem, lai atjaunotu lauksaimniecības ražošanas potenciālu, kas cietis katastrofālā notikumā.

8.2.4.3.2.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.4.3.2.9.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

Sniegts pasākuma līmenī

8.2.4.3.2.9.2. Mazināšanas darbības

Sniegts pasākuma līmenī.

8.2.4.3.2.9.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Sniegts pasākuma līmenī.

8.2.4.3.2.10. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Cietušajai saimniecībai tiks noteikta radušos zaudējumu vērtība un ražošanas atjaunošanai nepieciešamās izmaksas tā brīža tirgus cenās. Ja lauksaimnieks vēlēšies pārstrukturizēties uz, piemēram, citu dzīvnieku audzēšanu, tad tiks aprēķināts, cik liels atbalsts nepieciešams, lai lauksaimnieks varētu sasniegt analogus iepriekšējā ražošanas līmeņa finanšu rādītājus.

8.2.4.3.2.11. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

8.2.4.4. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.4.4.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

R1: piedāvājumu konkursa procedūra privātiem atbalsta saņēmējiem

1. Nav iesniegti vismaz 2 vai 3 derīgi piedāvājumi.
2. Piedāvājumus sagatavojuši neatbilstoši piegādātāji
3. Nav noteiktas skaidras iepirkuma priekšmeta prasības u.tml.

R2: izmaksu pamatojums

1. Sadārdzinātas cenas.

R3: adekvātas kontroles un pārbaudes sistēmas

1. Atbalsta saņēmējs neatbilst finansējuma saņemšanas nosacījumiem.
2. Apstiprināts projekts, kurā paredzētas vai iegādātas neatbilstošas investīcijas, ir cenu sadārdzinājums vai neatbilstība iepirkuma prasībām.

R7: atbalsta saņēmēju atlase

1. Pārāk vispārīgi kritēriji.
2. Atbalsta saņēmēji neizprot atlases kritēriju piemērošanu.

R8: IT sistēmas

1. Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un atbalsta saņēmējiem izmantojamu sistēmu.

R9: maksājuma pieprasījums

1. Iesniegts neatbilstošs maksājuma pieprasījums.
2. Veiktas projekta mērķim neatbilstošas investīcijas.

8.2.4.4.2. Mazināšanas darbības**R.1.**

R.1.1. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti ar iepirkuma prasībām un nosacījumiem atbalsta saņēmējiem.

R.1.2. Publiski izsludināto iepirkumu procedūru platforma pilnveidota, paredzot iespēju pievienot iepirkuma priekšmeta tehnisko specifikāciju.

R.1.3. Sagatavots informatīvs materiāls atbilstošas iepirkuma procedūras veikšanai, kā arī iekļauti paraugi un norādīti labās prakses piemēri.

R.1.4. Iepirkuma procedūras atbilstība normatīvo aktu prasībām tiek pārbaudīta saskaņā ar LAD izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R.2.

R.2.1. Atbilstošu cenu nosaka ar vismaz divu vai trīs prasībām atbilstošu piedāvājumu salīdzināšanu.

R.2.2. Cenu papildu pārbaude tiek veikta, salīdzinot Maksājumu aģentūras rīcībā esošo informāciju (projektu datubāze) u.c. pieejamo informāciju.

R.2.3. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas normatīvo aktu prasības atbalsta saņēmējiem.

R.3.

R.3.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas normatīvo aktu prasības atbalsta saņēmējiem.

R.3.2. Izstrādāta procedūra un kontroles lapas projektu iesniegumu pārbaudei, paredzot atbalsta saņēmēju atbilstību, investīciju atbilstību un projekta dzīvotspējas pārbaudi.

R.3.3. Projektu pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R.3.4. Atbilstošu cenu nosaka ar vismaz divu prasībām atbilstošu piedāvājumu salīdzināšanu.

R.3.5. Cenu papildu pārbaude tiek veikta, salīdzinot Maksājumu aģentūras rīcībā esošo informāciju (projektu datubāze) u.c. pieejamo informāciju.

R.3.6. Pretendenta sniegtā informācija tiek pārbaudīta, izmantojot citu institūciju datubāzes, kā arī pieprasot informāciju no citām institūcijām.

R.3.7. Tiek veikts regulārs datu monitorings ar citām valsts institūcijām.

R.3.8. Notiek regulāra sadarbība ar citām institūcijām (piemēram, PVD, VMD, LDC u.c.)

R.7.

R.7.1. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti, kuros noteikti skaidri un pārbaudāmi projektu atlases kritēriji, pēc kuriem var atlasīt pasākumam atbilstošākos projektus.

R.7.2. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija par projektu atlases kritērijiem un to piemērošanas kārtību.

R.8.

Maksājumu aģentūrai projektu pieteikumu administrēšanai ir izveidota IS, kura nodrošina:

- informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju, projektiem un to administrēšanas procesu;
- izmaiņu vēsturi un izsekojamību;
- informācijas sasaisti ar citām IS;
- loģiskās un automātiskās pārbaudes;
- brīdinājumus;
- pieteikumu atlasī pārbaudēm uz vietas u.tml.

R.9.

R.9.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija un prasības maksājumu pieprasījumu (MP) sagatavošanai, kā arī iekļauti paraugi.

R.9.2. MP tiek pārbaudīti saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R.9.3. MP pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R.9.4. MP izvērtēšanai Maksājumu aģentūra izmanto IS, kurās iestrādātas loģiskās un automātiskās pārbaudes un sasaiste ar citām IS.

R.9.5. Saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru, pirms maksājumu veikšanas tiek nodrošinātas vizītes uz vietas.

R.9.6. Pretendents MP var iesniegt izmantojot EPS, kurā nodrošinātas loģiskās pārbaudes.

8.2.4.4.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Kopumā pasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.4.5. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Sniegts apakšpasākuma līmenī.

8.2.4.6. Specifiskā informācija, kas attiecas uz konkrētu pasākumu

8.2.4.7. Citas svarīgas piezīmes, kas ir būtiskas, lai pasākumu izprastu un īstenotu

Lauku atbalsta dienests izvērtēs vai:

- uz atbalstu pretendējošais lauksaimnieks nesaņem pārmērīgu kompensāciju, kas varētu rasties, apvienojot šos pasākumus ar citiem atbalsta instrumentiem vai privātajām apdrošināšanas shēmām.
- ar ražošanas potenciāla atjaunošano saistītās izmaksas nepārsniedz to vidējo tirgus izmaksu apmēru.

8.2.5. M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)

8.2.5.1. Juridiskais pamats

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas par atbalstu lauku attīstībai no ELFLA (ES) Nr. 1305/2013 19.pants.

8.2.5.2. Vispārīgs pasākuma apraksts, tostarp tā intervences loģika un ieguldījums prioritārajās jomās un transversālajos mērķos

Latvijas lauksaimniecībai raksturīgs augsts gados vecāku cilvēku nodarbinātības īpatsvars. Lauksaimniecībā 50,4% saimniecību vadītāju ir vecāki par 55 gadiem.

Lai veicinātu saimniecību vecuma struktūras uzlabošanu, nepieciešams motivēt jauniešus pārņemt lauku saimniecības savā īpašumā. Piesaistot personas, kas ir jaunākas par 40 gadiem, lai veidotu jaunas lauku saimniecības vai pārņemtu jau esošās, tiktu piesaistīts lauksaimniecības nozarei nepieciešamais darbaspēks ar jaunām zināšanām un prasmēm. Jauno īpašnieku vadības prasmes sekmēs jaunu ideju izmantošanu, lauku saimniecību efektivitātes un nozares konkurētspējas pieaugumu, kā arī ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu.

Latvijas lauksaimniecības produkcijas ražošanas struktūra ir sadrumstalota. Vērtējot saimniecības pēc to ekonomiskā lieluma, vairāk nekā puse – 56,5% jeb 46 tūkst. – saimniecību ražo produkciju tikai pašpatēriņam un tirgū realizē niecīgu daļu, tādējādi pazeminot lauksaimniecības ražošanas efektivitāti. Lielākā daļa no šīm saimniecībām ir ELK līdz 4 tūkst. EUR (43,6 tūkst.). Produkciju tirgum ražo tikai 37,4 tūkstoši saimniecību, un arī no tām 9,2 tūkstoši saimniecību realizē tikai līdz 25% no saražotās produkcijas. Lai palielinātu uz tirgu orientētu saimniecību īpatsvaru kopējā saimniecību skaitā, jāveicina mazo un daļēji naturālo saimniecību darbības attīstība un pārstrukturēšana (saimniecībām ar apgrozījumu no 2 000 līdz 15 000 EUR)

Katra ceturrtā saimniecība ir tāda, kas pārdod mazāk nekā pusi no saražotās produkcijas apjoma. Tikai 15 % no kopējā skaita ir saimniecības, kas vairāk nekā pusi produkcijas ražo pārdošanai. Atbalsta saņemšanas iespējas šajā pasākumā ļaus kāpināt mazo un daļēji naturālo saimniecību jaudu un spēju efektīvi saražot produkciju pārdošanai tirgū. Mazajām saimniecībām nav ekonomiski izdevīgi attīstīt pirmapstrādi un uzglabāšanu, tāpēc papildus būtu jāveicina mazo saimniecību iesaiste kooperācijā.

Lauksaimniecībā un it īpaši mazajās saimniecībās strādājošo izglītības līmenis kopumā ir zems, trūkst nepieciešamās zināšanas savstarpējās atbilstības, vides saglabāšanas, meža īpašumu apsaimniekošanas, mārketinga, grāmatvedības, bioloģiskās lauksaimniecības prakses u.c. jautājumos. Tādēļ atbalsta saņēmēji šī pasākuma ietvaros tiks rosināti izmantot arī LAP pasākumos „Zināšanu pārnese un informācijas pasākumi”, „Konsultāciju pasākumi, saimniekošanas un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi” paredzēto atbalstu.

Tāpat kā citur Eiropā, arī Latvijā mazie un vidējie uzņēmumi veido lielu tautsaimniecības daļu, un tiem ir liela nozīme iekšzemes kopprodukta radīšanā un nodarbinātībā.

Lauku novadu nodarbinātības struktūrā vislielākais nodarbināto iedzīvotāju īpatsvars ir lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un zivsaimniecībā – ap 35%. Šajās nozarēs ir vērojama tendence samazināties nodarbināto skaitam, tādēļ lauku teritorijā ir nepieciešams papildus attīstīt arī citas nozares.

Lauku novados ik gadu reģistrē desmit reizu mazāk jauno ekonomiski aktīvo vienību nekā republikas pilsētās, kaut gan nodarbināto skaits šajās teritorijās ir tikai divas reizes mazāks.

Lai sekmētu pāreju uz nākotnes KLP pēc 2023.gada un Zaļā kursa prasībām, kā arī palīdzētu atgūties pēc Covid-19 izraisītās krīzes pasākumu M6.3. Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības un M6.4. Atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību radīšanā un attīstīšanā īstenošanai piešķirti papildus resursi - “Resursi Savienības lauksaimniecības nozares un lauku apvidu atveseļošanai” (ESAI finansējums), kas tiek piešķirts ievērojot tādas pašas nosacījumus kā šobrīd norādīts pasākumu aprakstos, nepiemērojot atšķirīgu pieeju atbalstāmās darbībās un atbalsta apjomā.

Ieguldījums 2A mērķa virzienā

2A – veicināt lauku saimniecību, it īpaši mazo un vidējo, konkurētspēju, paaugstinot to ražošanas produktivitāti, atbalstot kooperāciju un tirgus pieejamību.

Ieviešot šo apakšpasākumu, mazajām lauku saimniecībām tiks kompensēti pamatlīdzekļu iegādes izdevumi (jauna un lietota lauksaimniecības tehnika, ilggadīgo stādījumu ierīkošana, vaislas lauksaimniecības dzīvnieki un ražošanas ēku būvniecība), kas saistīti ar uzņēmējdarbības uzsākšanu, saimniecības pārstrukturēšanu, efektīvas un produktīvas ražošanas attīstību un dalības tirgū nodrošināšanu (iesaistīšanās kooperācijā). Tādējādi tiks panākta lielākās daļas atbalstu saņēmušo mazo saimniecību pāreja uz vidējo saimniecību grupu, tām kļūstot par tirgum ražojošām un konkurētspējīgām saimniecībām.

Ieguldījums 2B mērķa virzienā

2B – atvieglot ienākšanu lauksaimniecības nozarē, it īpaši paaudžu maiņu.

Ieviešot pasākumu „Atbalsts jaunajiem lauksaimniekiem”, tiks sekmēta gados jaunu cilvēku iesaistīšanās pastāvīgās lauksaimniecības aktivitātēs, un tas veicinās ekonomiski dzīvotspējīgu saimniecību dibināšanu un nodrošinās darbaspēka atjaunošanos lauksaimniecības sektorā.

Ieguldījums 6A mērķa virzienā

6A – veicināt dažādošanu, mazu uzņēmumu izveidi un attīstīšanu un darbavietu radīšanu.

Sniedzot atbalstu lauksaimniecībai alternatīvu MVU attīstībai un lauksaimnieciskās darbības dažādošanai, tiek samazināta iedzīvotāju migrācija no lauku teritorijām un nodrošināti alternatīvi ienākumu avoti, kā arī augstāks lauku iedzīvotāju labklājības līmenis. Līdz ar lauksaimniecības ražošanas koncentrācijas un efektivitātes paaugstināšanos nozarē iespējama ~80 tūkstošu darbavietu samazināšanās tuvāko desmit gadu laikā, tādēļ, sniedzot atbalstu mazo uzņēmumu attīstībai un ar lauksaimniecību nesaistītu darbību uzsākšanai, tiek saglabātas esošās darbavietas un radītas jaunas darbavietas lauku teritorijas iedzīvotājiem.

8.2.5.3. Darbības joma, atbalsta līmenis, atbalsttiesīgie saņēmēji un attiecīgā gadījumā metodika summas vai atbalsta likmes aprēķināšanai katram apakšpasākumam un/vai attiecīgā gadījumā katram darbības

veidam. Katram darbības veidam norādītas atbilstīgās izmaksas, atbilstības nosacījumi, piemērojamās summas un atbalsta likmes, kā arī principi atlases kritēriju noteikšanai.

8.2.5.3.1. 6.1. Atbalsts jaunajiem lauksaimniekiem uzņēmējdarbības uzsākšanai

Apakšpasākums:

- 6.1 — uzņēmējdarbības sākšanas atbalsts jauniem lauksaimniekiem

8.2.5.3.1.1. Darbības veida apraksts

Atbalsts jauniem lauksaimniekiem par lauksaimniecības uzņēmuma dibināšanu pirmo reizi kā saimniecības vadītājam ar mērķi ražot lauksaimniecības produkciju. Pasākuma ietvaros tiek atbalstīta jaunā lauksaimnieka darbījumu darbības plāna ieviešana jaunas saimniecības dibināšanai vai esošas saimniecības pārņemšana savā īpašumā, veicinot tālāku saimniecības attīstību. Atbalstu piešķir, pamatojoties uz iesniegto pieteikumu, darbījumu darbības plānu un darbījumu darbības plānā noteiktajiem sasniedzamajiem rādītājiem. Saimniecības dibināšanas process (*setting-up*) ir process, kura laikā jaunais lauksaimnieks veic vairāk kā vienu no sekojošiem saimniecības dibināšanas procesa elementiem:

1. reģistrē saimniecību Uzņēmumu reģistrā saimniecības dibināšanas gadījumā;
2. pārreģistrē saimniecību Uzņēmumu reģistrā saimniecības pārņemšanas vai mantošanas gadījumā.
3. iegūst saimniecības darbībai nepieciešamās lietu tiesības par zemi, dzīvniekiem un citiem ražošanas līdzekļiem.
4. reģistrējas kā saimnieciskās darbības veicējs Valsts ieņēmumu dienestā.
5. veic saimniecības saimnieciskās darbības uzskaiti.

Lai nodrošinātu to, ka atbalstam var pieteikties fiziskas vai juridiskas personas, kuras atrodas saimniecības dibināšanas procesā un nav to pabeigušas, ir noteikts laika posms (ne vairāk kā 24 mēneši pirms pieteikuma un darbījumu darbības plāna iesniegšanas LAD), kas nepieciešams, lai veiktu vismaz vienu no darbībām, kas ir saimniecības dibināšanas procesa sastāvdaļa, tāda kā saimniecības reģistrācija Uzņēmumu reģistrā, administratīvā procesa pabeigšana saistībā ar īpašuma nostiprināšanu *Zemesgrāmatā*, kā arī lai visās nozarēs sasniegtu atbilstības nosacījumu - ražošanas resursa standarta izlaides vērtību vai apgrozījumu vismaz 15 000 EUR apmērā. Tādējādi, atbalsta pretendents - fiziskai personai, kura reģistrēta Valsts ieņēmumu dienestā kā saimnieciskās darbības veicējs, vai juridiskai personai, kura reģistrēta Uzņēmumu reģistrā, ir jābūt reģistrētai ne vairāk kā 24 mēnešus pirms pieteikuma un darbījumu darbības plāna iesniegšanas LAD.

Atbalsta pretendents pieder vismaz 51 procentus pamatkapitāla daļu un ir uzņēmuma valdē ar paraksttiesībām atbilstoši LR Komerclikumam.

Uz pieteikšanās brīdi jaunajam lauksaimniekam ir jābūt saimniecības dibināšanas (*setting-up*) procesā, t.i., uz darbījumu darbības plāna iesniegšanas brīdī ir jābūt izpildītam vismaz vienam no augstāk minētajiem saimniecības dibināšanas (*setting-up*) elementiem, bet ne visiem elementiem, lai šajā apakšpasākumā atbalstītu tos, kuri saimniecības izveides procesu vēl nav pabeiguši. Saimniecības dibināšanas procesu (*setting-up*) uzskata par pabeigtu, kad darbījumu darbības plāns ir īstenots, uzņēmums ir reģistrēts Uzņēmumu reģistrā vai saimnieciskā darbība – VID - un attiecībā uz ražošanas līdzekļiem ir noteiktas lietu tiesības, kas nepieciešamas saimniecības darbībai.

Darbījumu darbības plāna īstenošanas laiks nepārsniedz 4 gadus no pieteikuma apstiprināšanas.

Saistību neievērošanas gadījumā, saskaņā ar Komisijas deleģētās regulas 640/2014 35. pantā izklāstītajiem kritērijiem atbalstu var pilnībā vai daļēji atsaukt. Turklāt, saskaņā ar Komisijas īstenošanas regulas 809/2014 63.pantu var tikt piemēroti sodi.

Pasākumam tiek piešķirts papildu valsts finansējums atbilstoši apakšpasākuma nosacījumiem.

8.2.5.3.1.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Vienreizējs maksājums jaundibināta (vai pārņemta) lauksaimniecības uzņēmuma dibināšanai un attīstībai, saskaņā ar iesniegto darījuma darbības plānu.

8.2.5.3.1.3. Saītes uz citiem tiesību aktiem

- 1) Regulas Nr.1303/2013 65.pants.
- 2) Regulas Nr. 1307/2013 9.pants.
- 3) Regulas Nr.651/2014 I pielikums.
- 4) Latvijas Republikas normatīvajos aktos nedefinētie lauksaimniecības mācību priekšmeti, kas attiecināmi, lai novērtētu kompetences un iemaņas lauksaimniecībā.
- 5) Komerclikums.
- 6) Regulas Nr.640/2014 35.pants.
- 7) Regulas Nr.809/2014 63.pants

8.2.5.3.1.4. Atbalsta saņēmēji

Fiziska persona vai juridiska persona:

1. kas atbilst jaunā lauksaimnieka definīcijai, pieteikuma iesniegšanas brīdī ir ne vairāk kā 40 gadu veca;
2. iegūta augstākā vai profesionālā vidējā lauksaimniecības izglītība, kurās apgūti lauksaimniecības priekšmeti 320 stundu apmērā vai apņemas to iegūt 36 mēnešu laikā;
3. kura pirmo reizi dibina saimniecību kā saimniecības vadītājs.

Atbalstu var saņemt arī jauno lauksaimnieku grupa, kā arī jaunais lauksaimnieks sadarbībā ar citu lauksaimnieku, kas neatbilst atbalsta saņēmēja prasībām, pie nosacījuma, ka jaunajam lauksaimniekam ir noteicošā loma saimnieciskajā darbībā atbilstoši Komerclikuma 141.pantam un 144.pantam.

8.2.5.3.1.5. Attiecināmās izmaksas

Atbalstu maksā saskaņā ar iesniegto un apstiprināto darījumdarbības plānu.

8.2.5.3.1.6. Atbilstības nosacījumi

Atbalsta saņemšanas nosacījumi:

- 1) ir izstrādājis darījumdarbības plānu visam saistību periodam, paredzot visus nepieciešamos ieguldījumus, nodrošinot patstāvīgu ienesīgu saimniecisko darbību;
- 2) darījumdarbības īstenošana ir jāuzsāk deviņos mēnešos no dienas, kad pieņemts lēmums par darījumdarbības plāna apstiprināšanu;
- 3) darījumdarbības plāns nodrošina, ka jaunais lauksaimnieks atbildīs aktīvā lauksaimnieka definīcijai saskaņā ar Regulas Nr.1307/2013 9.pantu 18 mēnešu laikā pēc saimniecības dibināšanas;
- 4) ja nav iegūta lauksaimnieciskā izglītība, tad apņemas to iegūt 36 mēnešu laikā;
- 5) atbilst mikrouzņēmumu un mazo uzņēmumu definīcijai;
- 6) jaunā lauksaimnieka rīcībā ir ražošanas resurss standarta izlaides vērtībā vai apgrozījums robežās no 15 000 līdz 70 000 EUR.

8.2.5.3.1.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Projektu atlases kritēriju izvēle ir cieši saistīta ar pasākuma mērķu sasniegšanu, attiecīgi priekšroku dodot, ja saimniecības pamatdarbības nozares ir saistītas ar lopkopību, augļkopību un dārzkopību. Saskaņā ar Regulas 1305/2013 49(3) pantu ir paredzēts noteikt ekonomiskos kritēriju, paredzot piešķirt lielāku punktu skaitu tām saimniecībām, kuras plāno progresīvāku saimniecību attīstību. Papildus punkti tiks piešķirti arī tām saimniecībām, kas realizē darījumdarbības plānu reģionos ar zemāku attīstības indeksu.

8.2.5.3.1.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Saskaņā ar darījumdarbības plānā noteiktajām aktivitātēm pieejamais atbalsts 40 000 EUR apmērā.

Saskaņā ar apstiprināto darījumdarbības plānu, maksājums tiek veikts sekojoši:

- pirmais maksājums - 80% pēc darījumdarbības plāna apstiprināšanas;
- gala maksājums – 20% apmērā tiek veikts pēc darījumdarbības plānā paredzēto aktivitāšu pilnīgas īstenošanas.

8.2.5.3.1.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.5.3.1.9.1. *Risks(-i) pasākumu īstenošanā*

R3: adekvātas kontroles un pārbaudes sistēmas

1. Atbalsta saņēmējs neatbilst finansējuma saņemšanas nosacījumiem.
2. Darījumdarbības plāns nav ieviests atbilstoši pasākuma nosacījumiem

R7: atbalsta saņēmēju atlase

1. Pārāk vispārīgi kritēriji.
2. Atbalsta saņēmēji neizprot atlases kritēriju piemērošanu.

R8: IT sistēmas

1. Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un atbalsta saņēmējiem izmantojamu sistēmu.

R9: maksājumu pieprasījums

1. Iesniegts neatbilstošs maksājuma pieprasījums.
2. Veiktas projekta mērķim neatbilstošas investīcijas.

8.2.5.3.1.9.2. *Mazināšanas darbības*

R.3.

R.3.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas normatīvo aktu prasības atbalsta saņēmējiem.

R.3.2. Izstrādāta procedūra un kontroles lapas projektu iesniegumu pārbaudei, paredzot atbalsta saņēmēju atbilstību, investīciju atbilstību un projekta dzīvotspējas pārbaudi.

R.3.3. Projektu pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R.3.4. Pretendenta sniegtā informācija tiek pārbaudīta, izmantojot citu institūciju datubāzes, kā arī pieprasot informāciju no citām institūcijām.

R.3.5. Tiek veikts regulārs datu monitorings ar citām valsts institūcijām.

R.3.6. Notiek regulāra sadarbība ar citām institūcijām (piemēram, PVD, VMD, LDC u.c.)

R.7.

R.7.1. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti, kuros noteikti skaidri un pārbaudāmi projektu atlases kritēriji, pēc kuriem var atlasīt pasākumam atbilstošākos projektus.

R.7.2. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija par projektu atlases kritērijiem un to piemērošanas kārtību.

R.8.

Atbalsta saņēmējiem izveidota EPS, kura nodrošina:

- projektu dokumentācijas iesniegšanu;
- administrēšanas procesa izsekojamību;
- loģiskās pārbaudes;
- brīdinājumus u.tml.

Maksājumu aģentūrai projektu pieteikumu administrēšanai ir izveidota IS, kura nodrošina:

- informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju, projektiem un to administrēšanas procesu;
- izmaiņu vēsturi un izsekojamību;
- informācijas sasaisti ar citām IS;
- loģiskās un automātiskās pārbaudes;
- brīdinājumus;
- pieteikumu atlasī pārbaudēm uz vietas u.tml.

R.9.

R.9.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija un prasības maksājumu pieprasījumu (MP) sagatavošanai, kā arī iekļauti paraugi.

R.9.2. MP tiek pārbaudīti saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R.9.3. MP pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R.9.4. MP izvērtēšanai Maksājumu aģentūra izmanto IS, kurās iestrādātas loģiskās un automātiskās pārbaudes un sasaiste ar citām IS.

R.9.5. Saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru, pirms maksājumu veikšanas tiek nodrošinātas vizītes uz vietas.

R.9.6. Pretendents MP var iesniegt izmantojot EPS, kurā nodrošinātas loģiskās pārbaudes.

8.2.5.3.1.9.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Kopumā apakšpasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.5.3.1.10. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Ekonomiskais pamatojums noteiktajam atbalsta apjomam.

Tā kā lauku saimnieki noveco, ir būtiski motivēt jaunu cilvēku saimniekošanu laukos. Lauku saimniecību vadītāju struktūra 2013. gadā pēc vecuma uzrāda, ka tikai 8294 10,1% no kopējā skaita ir vadītāji vecumā līdz 40 gadiem, no kuriem tikai 26% ir augstākā vai arodizglītība lauksaimniecībā.

Ir nepieciešams atbalstīt jaunu speciālistu piesaistīšanu lauksaimniecības nozarei, jo vitāli svarīgi ir apturēt jaunu cilvēku aizplūšanu no lauku teritorijām uz pilsētām un ārvalstīm, kā arī gados jauni lauksaimnieki ir atvērti jaunām tehnoloģijām un idejām, tā veicinot inovāciju ieviešanu lauksaimniecībā. Atbalstot jaunus lauksaimniekus, tiek radītas jaunas darbavietas, lai pats lauksaimnieks ar savu saimniecisko darbību varētu nodrošināt sev vismaz valsts vidējo mēneša algu (716 EUR, bruto 2013. gadā). Vidējā alga augkopības un lopkopības nozarēs šajā gadā bija 587 EUR mēnesī.

Lai arī Latvijas ekonomikā ir vērojama straujākā izaugsme ES, tomēr 2013. gadā IKP joprojām ir par 7,4% mazāks nekā bija pirms krīzes 2007. gadā (salīdzināmās cenās) un Latvija ievērojami atpaliek no ES vidējā rādītāja (43,6% no ES-28 2013.gadā), it īpaši lauku reģionos (NUTS 3) IKP uz vienu iedzīvotāju ir tikai 32,5 % no ES-27 vidējā . Lauku teritorijā ir ļoti augsts nabadzības līmenis - 40,6% no kopējiem iedzīvotājiem. Lauku novados ir ievērojami zemāka ekonomiskā aktivitāte salīdzinot ar republikas pilsētām - ekonomiski aktīvo komersantu un komercsabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotājiem (2010. gadā) ir tikai 65%, valstī augstākie bezdarba rādītāji un ievērojami zemāki mājsaimniecību rīcībā esošie ienākumi uz vienu personu - par 21,0% mazāk salīdzinot ar pilsētām 2013. gadā.

Latvijai ir arī viens no augstākajiem reģionālās (NUTS 3) IKP dispersijas rādītājs uz vienu iedzīvotāju ES valstu vidū - 36,9 % 2011. gadā. 2013. gadā lauksaimniecībā bija nodarbināti tikai 50,7 tūkst. iedzīvotāju jeb 5,7 % no kopējo nodarbināto skaita, kur piecu gadu laikā (82,6 tūkst. iedzīvotāju jeb 7,4 % 2007. gadā) vērojams samazinājums par 38,6%. Līdzvērtīgu samazinājumu var vērot arī lauku teritoriju apdzīvotības rādītājos.

Tāpēc nepieciešams īpaši atbalstīt uz tirgu orientētu saimniecību ar gados jauniem vadītājiem izveidi un attīstību. Šobrīd Latvijā saimniecības ar SI virs 4 tūkst. EUR, ir tādas, kuras spēj nodrošināt nodarbinātajiem konkurētspējīgus ienākumus, ir 22 tūkstoši jeb 26,3% no kopējo saimniecību skaita, dodot 74% no kopējās SI.

Patlaban jaunajiem lauksaimniekiem uzsākt lauksaimniecisko ražošanu ir gandrīz neiespējami trūkstošās pieredzes, sākuma kapitāla un aizdevuma nodrošinājuma dēļ. Viena no galvenajām problēmām, ar kurām saskaras jaunie lauksaimnieki uzsākot savu saimniecisko darbību, ir nodrošinājums ar galveno ražošanas līdzekli zemi, jo ir nepieciešami ievērojami līdzekļi tās iegādei īpašumā, bet nomas gadījumā pastāv risks, ka reālais zemes īpašnieks var izlemt priekšlaikus lauzt nomas līgumu.

Lai sekmīgi uzsāktu saimniekošanu un izveidotu konkurētspējīgu uzņēmumu, jaunajam lauksaimniekam, atkarībā no nozares ir nepieciešami vismaz 20 – 100 ha LIZ, kas finansiāli prasa 20 līdz 100 tūkst. EUR un vairāk ieguldījumus.

Ņemot vērā visus, iepriekš minētos apsvērumus, un, lai veicinātu tādu konkurētspējīgu saimniecību izveidi un attīstību, kuras vada gados jauni lauksaimnieki, ir nepieciešams piemērot atbalsta summu 40 tūkst. EUR.

8.2.5.3.1.11. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Regulas (ES) Nr. 1305/2013 19. panta 1. punkta a) apakšpunkta iii) punktā minētās mazās lauku saimniecības definēšana

Nav attiecināms.

Definēta Regulas (ES) Nr. 1305/2013 19. panta 4. punkta trešajā daļā minētā maksimālā un minimālā robežvērtība

Mazās lauku saimniecības - fiziska vai juridiska persona, kuras apgrozījums vai standarta izlaide ir 2 000–15 000 EUR.

Jauno lauksaimnieku atbalstam var pretendēt saimniecības, ja jaunā lauksaimnieka rīcībā ir ražošanas resurss standarta izlaides vērtībā vai apgrozījums ir no 15 000 EUR līdz 70 000 EUR.

Īpaši nosacījumi par piekļuvi atbalstam gadījumos, kad gados jauns lauksaimnieks nesāk darbību kā vienīgais lauku saimniecības vadītājs, saskaņā ar Deleģētās regulas Nr. 807/2014 2. panta 1. un 2. punktu

Gadījumā, ja projektu kopīgi iesniedz divi vai vairāki jaunie lauksaimnieki, tad darījumdarbības plānā ir skaidri jādefinē savstarpēja sadarbība, atbildība un sasniedzamie rādītāji saistību periodā. Gadījumā, ja projektu kopīgi īsteno jaunais lauksaimnieks un persona, kas neatbilst jaunā lauksaimnieka kritērijiem, tad jaunajam lauksaimniekam ir jābūt noteicošajai lomai uzņēmumā – kas ir vismaz 51% kapitāldaļu, daļība uzņēmuma valdē ar paraksttiesībām bez ierobežojumiem.

Informācija par Deleģētās regulas Nr. 807/2014 2. panta 3. punktā minētā atvieglojumu laikposma piemērošanu

Termiņš lauksaimnieciskās izglītības ieguvei ir 36 mēneši no darījumdarbības plāna apstiprināšanas brīža.

Darījumdarbības plāna prasību kopsavilkums

Atbalsta pretendents saimniecības darījumdarbības plānā paredz:

1. saimniecības sākotnējās situācijas aprakstu;
2. detalizētas ziņas par nepieciešamajiem ieguldījumiem saimnieciskās darbības attīstībai (tai skaitā norādot aktivitāšu ieviešanas plānu);
3. plānoto darbību aprakstu (mācības, konsultācijas, darbības, kas saistītas ar vides ilgtspēju un resursu efektivitāti, vai citas netiešā veidā saistītās aktivitātes, tai skaitā izglītības iegūšanu 36 mēnešu laikā, ja tā nav iegūta pirms darījumdarbības plāna iesniegšanas), kas nepieciešamas saimnieciskās darbības attīstībai;
4. saimniecība ir ekonomiski dzīvotspējīga, paredzot pozitīvu saimniecības naudas plūsmu darījumdarbības plāna īstenošanas periodā;
5. paredz neto apgrozījuma vai ražošanas pieaugumu (fiziskās vienībās vai SI);
6. paredz lauku saimniecības darbības attīstības mērķus pa gadiem;
7. paredz atbilstību aktīvā lauksaimnieka definīcijai saskaņā ar Regulas Nr.1307/2013 9.pantu 18 mēnešu laikā pēc saimniecības dibināšanas.

Kā realizēta iespēja darījumdarbības plānā apvienot dažādus pasākumus, kas gados jaunajam lauksaimniekam nodrošina piekļuvi minētajiem pasākumiem

Atbalsts apakšpasākumā ir apvienojams ar atbalstu pasākumā "Investīcijas materiālajos aktīvos".

Ietvertās dažādošanas jomas

Nav piemērojams.

8.2.5.3.2. 6.3. Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības

Apakšpasākums:

- 6.3. — darījumdarbības sākšanas atbalsts mazo lauku saimniecību attīstībai

8.2.5.3.2.1. Darbības veida apraksts

Apakšpasākuma īstenošanas vieta ir lauku teritorija.

Apakšpasākuma ietvaros tiek atbalstīta mazo lauku saimniecību attīstība, lai palielinātu tirgū pārdotās produkcijas apjomu.

Saistību periodā (saistību periods ir darījumdarbības plāna īstenošanas laiks maksimāli 4 gadi):

1. saimniecības darījumdarbības plāna īstenošana notiek konsultanta uzraudzībā, nodrošinot patstāvīgu, ienesīgu saimniecisko darbību;
2. sasniedz saimniecības darījumdarbības plānā noteiktos mērķus pēc darījuma darbības plāna īstenošanas;

Saistību neievērošanas gadījumā, saskaņā ar Komisijas deleģētās regulas 640/2014 35. pantā izklāstītajiem kritērijiem atbalstu var pilnībā vai daļēji atsaukt. Turklāt, saskaņā ar Komisijas īstenošanas regulas 809/2014 63.pantu var tikt piemēroti sodi.

8.2.5.3.2.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Vienreizējs maksājums darbības sākšanas atbalstam mazo saimniecību attīstībai, saskaņā ar darījumdarbības plānu.

8.2.5.3.2.3. Saites uz citiem tiesību aktiem

- 1) Regulas Nr.1303/2013 65.pants.
- 2) Regulas Nr.640/2014 35.pants.
- 3) Regulas Nr.809/2014 63.pants.
- 4) Regulas Nr. 1305/2013 58.a pants.

8.2.5.3.2.4. Atbalsta saņēmēji

Mazās lauku saimniecības - fiziska vai juridiska persona, kuras apgrozījums vai standarta izlaide ir 2 000–15 000 EUR un kuras īpašumā vai valdījumā ir līdz 50 ha LIZ.

Atbalsts tiek sniegts mazajām lauku saimniecībām, kas ir reģistrētas pirms darījuma darbības plāna iesniegšanas LAD.

8.2.5.3.2.5. Attiecināmās izmaksas

Atbalstu maksā saskaņā ar iesniegto un apstiprināto darījumdarbības plānu.

Izmaksām konsultanta piesaistei darījumdarbības plāna izstrādē un uzraudzībā novirzāmi ne vairāk kā 7% no atbalsta apjoma.

8.2.5.3.2.6. Atbilstības nosacījumi

Atbalsta saņemšanas nosacījumi:

1. saimniecības apgrozījums vai SI ir robežās no 2 000 līdz 15 000 EUR;
2. atbalsta pretendents izstrādā un iesniedz saimniecības darījumdarbības plānu, paredzot visus nepieciešamos ieguldījumus visam saistību periodam un nodrošinot patstāvīgu ienesīgu saimniecisko darbību. Darījumdarbības plāna izstrādē un īstenošanā piesaista konsultantu;
3. iegūta vai iegūs lauksaimniecības pamatzināšanas vismaz 160 stundu noteiktā apjomā vai pierāda praktisko pieredzi lauksaimniecībā, kas ir ne mazāka par 5 gadiem;
4. darījumdarbības plāna ieviešana jāuzsāk 9 mēnešu laikā pēc lēmuma par atbalsta piešķiršanu.

8.2.5.3.2.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Lai izvēlētos atbilstošākos projektus, atlases kritēriji tiks izveidoti, ņemot vērā to, kurā nozarē projekts tiek īstenots konvencionālā vai bioloģiskā u.tml., vai ir iepriekš saņemts publiskais finansējums saimniecības attīstībai. Turklāt priekšroka tiks dota atbalsta pretendentiem ar mazāku saimniecības gada apgrozījumu.

8.2.5.3.2.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Vienreizējā maksājuma apmērs mazajām saimniecībām ir 15 000 EUR, kas tiek maksāts divās daļās – pirmais maksājums 80% apmērā, otrs maksājums 20% apmērā atbilstoši darījuma darbības plānam (atbilstoši faktiskajiem izdevumiem). Pēdējais maksājums tiek veikts pēc saimniecības darījuma darbības plāna pilnīgas īstenošanas.

8.2.5.3.2.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.5.3.2.9.1. *Risks(-i) pasākumu īstenošanā*

R3: adekvātas kontroles un pārbaudes sistēmas

1. Atbalsta saņēmējs neatbilst finansējuma saņemšanas nosacījumiem.
2. Darījumdarbības plāns nav ieviests atbilstoši pasākuma nosacījumiem
3. Dubultā finansējuma risks konsultāciju izmaksām saistībā ar atbalstu LAP 2.pasākuma „Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi” ietvaros
4. Pārlicības gūšana par atbalsta pretendenta praktisko pieredzi lauksaimniecībā

R7: atbalsta saņēmēju atlase

- 1.Pārāk vispārīgi kritēriji.
- 2.Atbalsta saņēmēji neizprot atlases kritēriju piemērošanu.

R8: IT sistēmas

1. Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un atbalsta saņēmējiem izmantojamu sistēmu.

R9: maksājumu pieprasījums

- 1.Iesniegts neatbilstošs maksājuma pieprasījums.
- 2.Veiktas projekta mērķim neatbilstošas investīcijas.

8.2.5.3.2.9.2. *Mazināšanas darbības*

R.3.

R.3.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas normatīvo aktu prasības atbalsta saņēmējiem.

R.3.2. Izstrādāta procedūra un kontroles lapas projektu iesniegumu pārbaudei, paredzot atbalsta saņēmēju atbilstību, investīciju atbilstību un projekta dzīvotspējas pārbaudi.

R.3.3. Projektu pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R.3.4. Pretendenta sniegtā informācija tiek pārbaudīta, izmantojot citu institūciju datubāzes, kā arī pieprasot informāciju no citām institūcijām.

R.3.5. Tiek veikts regulārs datu monitorings ar citām valsts institūcijām.

R.3.6. Notiek regulāra sadarbība ar citām institūcijām (piemēram, PVD, VMD, LDC u.c.) **R.3.7.** Ieviesta procedūra, kas nodrošina, ka par konsultācijām netiek sniegts dubults finansējums.

R.3.7. Ieviesta procedūra, kas nodrošina, ka par konsultācijām netiek sniegts dubults finansējums.

R.3.8. Pretendenta sniegtā informācija par praktisko pieredzi tiek pamatota ar dokumentāliem pierādījumiem un pārbaudīta, izmantojot citu institūciju datubāzes, kā arī pieprasot informāciju no citām institūcijām.

R.7.

R.7.1. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti, kuros noteikti skaidri un pārbaudāmi projektu atlases kritēriji, pēc kuriem var atlasīt pasākumam atbilstošākos projektus.

R.7.2. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija par projektu atlases kritērijiem, izpildāmiem nosacījumiem un to piemērošanas kārtību.

R.8.

Maksājumu aģentūrai projektu pieteikumu administrēšanai ir izveidota IS, kura nodrošina:

1. informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju, projektiem un to administrēšanas procesu;
2. izmaiņu vēsturi un izsekojamību;
3. informācijas sasaisti ar citām IS;
4. loģiskās un automātiskās pārbaudes;
5. brīdinājumus;
6. pieteikumu atlasī pārbaudēm uz vietas u.tml.

R.9.

R.9.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija un prasības maksājumu pieprasījumu (MP) sagatavošanai, kā arī iekļauti paraugi.

R.9.2. MP tiek pārbaudīti saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R.9.3. MP pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R.9.4. MP izvērtēšanai Maksājumu aģentūra izmanto IS, kurās iestrādātas loģiskās un automātiskās pārbaudes un sasaiste ar citām IS.

R.9.5. Saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru, pirms maksājumu veikšanas tiek nodrošinātas vizītes uz vietas.

R.9.6. Pretendents MP var iesniegt izmantojot EPS, kurā nodrošinātas loģiskās pārbaudes.

8.2.5.3.2.9.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Kopumā apakšpasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.5.3.2.10. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Vidējā alga augkopības un lopkopības nozarēs 2013. gadā bija tikai 587 EUR mēnesī.

Lai arī pēdējos divus gadus Latvijas ekonomikā ir vērojama straujākā izaugsme ES, tomēr 2013. gadā IKP joprojām ir par 7,4% mazāks nekā bija pirms krīzes 2007.gadā un Latvija pēc ievērojami atpaliek no ES vidējā rādītāja (43,6 % no ES-27 2013.gadā), it īpaši lauku reģionos (NUTS 3) IKP uz vienu iedzīvotāju ir tikai 32,5 % no ES-27 vidējā. Lauku teritorijā ir ļoti augsts nabadzības līmenis - 40,6% no kopējiem iedzīvotājiem (2012. gadā).

Lauku novados ir ievērojami zemāka ekonomiskā aktivitāte salīdzinot ar republikas pilsētām - ekonomiski aktīvo komersantu un komercsabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotājiem ir tikai 65%, (2010. gadā) valstī augstākie bezdarba rādītāji un ievērojami zemāki mājsaimniecību rīcībā esošie ienākumi uz vienu personu - par 21,0% mazāk salīdzinot ar pilsētām.

Latvijai ir arī viens no augstākajiem reģionālās (NUTS 3) IKP dispersijas rādītājs uz vienu iedzīvotāju ES valstu vidū – 36,9% 2011. gadā, 2013. gadā lauksaimniecībā bija nodarbināti tikai 50,7 tūkst. iedzīvotāju jeb 5,7 % no kopējo nodarbināto skaita, kur sešu gadu laikā (82,6 tūkst. iedzīvotāju jeb 7,4 % 2007. gadā) vērojams samazinājums par 38,6 %. Līdzvērtīgu samazinājumu var vērot arī lauku teritoriju apdzīvotības rādītājos.

Ņemot vērā iepriekš minēto, apakšpasākuma ietvaros mazo saimniecību attīstībai nepieciešams sniegt atbalstu Regulas Nr.1305/2014 II pielikumā noteiktajā apmērā – 15 000 EUR vienai mazajai saimniecībai.

8.2.5.3.2.11. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Regulas (ES) Nr. 1305/2013 19. panta 1. punkta a) apakšpunkta iii) punktā minētās mazās lauku saimniecības definēšana

Mazās lauku saimniecības - fiziska vai juridiska persona, kuras apgrozījums vai standarta izlaide ir 2 000–15 000 EUR.

Definēta Regulas (ES) Nr. 1305/2013 19. panta 4. punkta trešajā daļā minētā maksimālā un minimālā robežvērtība

Mazās lauku saimniecības - fiziska vai juridiska persona, kuras apgrozījums vai standarta izlaide ir 2 000–15 000 EUR.

Jauno lauksaimnieku atbalstam var pretendēt saimniecības, ja jaunā lauksaimnieka rīcībā ir ražošanas resurss standarta izlaides vērtībā vai apgrozījums ir no 15 000 EUR līdz 70 000 EUR.

Īpaši nosacījumi par piekļuvi atbalstam gadījumos, kad gados jauns lauksaimnieks nesāk darbību kā vienīgais lauku saimniecības vadītājs, saskaņā ar Deleģētās regulas Nr. 807/2014 2. panta 1. un 2. punktu

Nav piemērojams.

Informācija par Deleģētās regulas Nr. 807/2014 2. panta 3. punktā minētā atvieglojumu laikposma piemērošanu

Nav piemērojams.

Darījumdarbības plāna prasību kopsavilkums

Atbalsta pretendents saimniecības darījuma darbības plānā ietver:

- 1) saimniecības sākotnējās situācijas aprakstu;
- 2) saimniecības ekonomiskās dzīvotspējas pamatojumu;
- 3) detalizētas ziņas par nepieciešamajiem ieguldījumiem;
- 4) saimniecības darbības attīstības mērķus;
- 5) plānoto darbību (mācības, konsultācijas vai citas darbības, kas saistītas ar vides ilgtspēju un resursu efektivitāti), kas nepieciešamas saimnieciskās darbības attīstībai, aprakstu;
- 6) projekta nobeigumā sasniedzamos rādītājus.

Kā realizēta iespēja darījumdarbības plānā apvienot dažādus pasākumus, kas gados jaunajam lauksaimniekam nodrošina piekļuvi minētajiem pasākumiem

Saimniecība vienlaicīgi var pretendēt uz atbalstu pasākumā "Ieguldījumi materiālajos aktīvos".

Ietvertās dažādošanas jomas

Nav piemērojams.

8.2.5.3.3. 6.4. Atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību radīšanā un attīstīšanā

Apakšpasākums:

- 6.4 — atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību izveidei un attīstībai

8.2.5.3.3.1. Darbības veida apraksts

Apakšpasākuma īstenošanas vieta ir lauku teritorija, atbalsts finanšu instrumenta veidā tiek sniegts visā Latvijas teritorijā.

Apakšpasākuma ietvaros tiek atbalstīta:

1. esošo mazo un mikrouzņēmumu attīstība ar lauksaimniecības produktu ražošanu, pirmapstrādi un pārstrādi nesaistītas ražošanas un pakalpojumu jomā (t.sk. lauku tūrisms);
2. ar lauksaimniecību nesaistītu darbību dažādošana.

Atbalsts aizdevuma veidā ir paredzēts investīciju atbalstam un apgrozāmajiem līdzekļiem juridiskam vai fiziskam personām, kuri nodarbojas ar lauksaimniecību nesaistīto darbību vai plāno to uzsākt. Atbalsts aizdevuma veidā veicina topošo un esošo mazo un mikrouzņēmumu attīstību ar lauksaimniecības produktu ražošanu, pirmapstrādi un pārstrādi nesaistītas ražošanas un pakalpojumu jomā (t.sk. lauku tūrisma), ka arī ar lauksaimniecību nesaistītu darbību dažādošanas iespējas, palielinot finanšu resursu pieejamību saimnieciskās darbības veicējiem.

Atbalsts garantiju veidā paredzēts investīciju atbalstam un apgrozāmajiem līdzekļiem saimnieciskās darbības veicējiem, kuri nodarbojas ar lauksaimniecību nesaistīto darbību. Atbalsts garantiju veidā veicina topošo un esošo mazo un mikrouzņēmumu attīstību ar lauksaimniecības produktu ražošanu, pirmapstrādi un pārstrādi nesaistītas ražošanas un pakalpojumu jomā (t.sk. lauku tūrisma), ka arī ar lauksaimniecību nesaistītu darbību dažādošanas iespējas, veicinot saimnieciskās darbības attīstību piesaistot finanšu līdzekļus pietiekamā apmērā investīciju un apgrozāmo līdzekļu nodrošināšanai.

Garantiju nodrošina šādiem kredītiestāžu finanšu produktiem:

1. aizdevumam investīcijām;
2. aizdevumam apgrozāmo līdzekļu finansēšanai, tai skaitā kredītlimita veidā;
3. finanšu līzīngam un finanšu līzīnga limitam;
4. faktoringam, kurā klients (saimnieciskās darbības veicējs) saskaņā ar noslēgto faktoringa līgumu atbild faktoram (kredītiestāde vai tās meitas sabiedrība) par nodotā vai nododamā prasījuma drošību;
5. banku garantijai (konkursa, avansa maksājuma, maksājuma izpildes vai laika garantijai), banku garantiju limitam un kredītvēstule.

Atbalsts aizdevumu vai garantiju veidā ir paredzēts ar lauksaimniecību nesaistītu darbību izveidei, attīstībai un dažādošanai, ekonomiski dzīvotspējīgu projektu īstenošanai.

8.2.5.3.3.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas un finanšu instrumenti

Investīciju atbalsts.

Ja atbalsts ir sniegts finanšu instrumentu veidā, ir atbalstāmi apgrozāmie līdzekļi, atbilstoši regulas Nr.1305/2013 45.panta 5.punktam.

Ja atbalsts ir sniegts finanšu instrumentu veidā ir atbalstāmās abūvētas un neapbūvētas zemes iegāde par summu, kura nepārniedz 10% kopējā aizdevuma vai garantētā aizdevuma summas.

8.2.5.3.3.3. Saītes uz citiem tiesību aktiem

1) Regulas Nr.1303/2013 65.pants.

2) Regulas Nr. 1303/2013 37.pants

3) Regula Nr. 807/2014.

4) Regulas Nr. 1305/2013 45.pants.

5) Regulas Nr. 1305/2013 45.panta 5.punkts.

6) Regulas Nr. 702/2014 45.pants.

7) Regulas Nr. 651/2014 14.pants.

8) Regulas Nr. 1305/2013 58.a pants.

9) Regula Nr.1407/2013 – līdz brīdim, kad stāsies spēkā grozījumi nacionālajos normatīvajos aktos par atbalsta piešķiršanas kārtību apakšpasākumā, bet ne ilgāk kā līdz 2024.gada 30.jūnijam. Pēc tam atbalstu piešķirs saskaņā ar – Regulu Nr. 2023/2831.

8.2.5.3.3.4. Atbalsta saņēmēji

Atbalsta saņēmēji ir:

1. lauksaimnieki, kas ir reģistrēti lauku teritorijā;
2. juridiskas vai fiziskas personas, kas atbilst mazā un mikrouzņēmuma definīcijai un ir reģistrētas lauku teritorijā.
3. juridiskas vai fiziskās personas, ja atbasts ir sniegts finanšu instrumenta veidā.

8.2.5.3.3.5. Galasaņēmēju vispārīgās kategorijas

Atbalsta saņēmēji ir:

1. lauksaimnieki, kas ir reģistrēti lauku teritorijā;
2. juridiskas vai fiziskas personas, kas atbilst mazā un mikrouzņēmuma definīcijai un ir reģistrētas lauku teritorijā.
3. juridiskas vai fiziskās personas, ja atbasts ir sniegts finanšu instrumenta veidā.

8.2.5.3.3.6. Attiecināmās izmaksas

Ieguldījumu ar lauksaimniecību nesaistītu darbību radīšanā un attīstīšanā gadījumā:

Attiecināmās izmaksas ir :

- jaunu pamatlīdzekļu iegāde, ja atbalsts ir sniegts finanšu instrumentu veidā, tad arī lietotu pamatlīdzekļu iegāde;
- būvniecība un un pārbūve (t.sk. elektroenerģijas pieslēguma pakalpojums);
- nemateriālās investīcijas, ja atbalsts ir sniegts finanšu instrumentu veidā;
- apgrozāmie līdzekļi, ja atbalsts ir sniegts finanšu instrumentu veidā;
- apbūvētas un neapbūvētas zemes iegāde, ja atbalsts ir sniegts finanšu instrumentu veidā;
- vispārējās izmaksas.

Atbilstoši Regulas Nr.807/2014 13.panta a) punktam pasākumā izpirkumnomas gadījumā citas izmaksas, kas ir saistītas ar izpirkumnomas līgumu, piemēram, iznomātāja peļņa, procentu refinansēšanas izmaksas, pieskaitāmās izmaksas un apdrošināšanas izmaksas, nav attiecināmie izdevumi.

Atbilstoši Regulas Nr.1305/2013 45.panta 2.punkta c) apakšpunktam, izdevumi, kas ir tiesīgi saņemt ELFLA atbalstu ir vispārējās izmaksas, kas saistītas ar a) un b) apakšpunktā minētajiem izdevumiem, piemēram, arhitektu, inženieru un konsultantu atalgojumu, maksu par konsultācijām vides un ekonomikas ilgtspējas jautājumos, tostarp priekšizpēti. Priekšizpētes pasākumi ietilpst atbilstīgos izdevumos pat tad, ja, balstoties uz to rezultātiem, nav veikti a) un b) apakšpunktā minētie izdevumi.

8.2.5.3.3.7. Atbilstīgo izmaksu vispārīgās kategorijas

Atbilstīgo izmaksu vispārīgas kategorijas ir investīcijas, apgrozāmie līdzekļi un apbūvētas un neapbūvētas zemes iegāde.

8.2.5.3.3.8. Atbilstības nosacījumi

Atbalsta saņemšanas nosacījumi:

1. atbalsta pretendents izpilda 8.1.sadaļā minētos atbalsta saņemšanas nosacījumus;
2. atbalsta pretendents sagatavo un iesniedz projekta pieteikumu, paredzot konkrētu mērķu sasniegšanu, neattiecas ja atbalsts tiek sniegts finanšu instrumentu veidā;

3. atbalsta pretendents projekta pieteikumā uzrāda pozitīvu naudas plūsmu.

8.2.5.3.3.9. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Atlases kritēriji tiek izvēlēti, lai maksimāli sasniegtu apakšpasākuma mērķi, veicinot neluksaimnieciska rakstura uzņēmējdarbības attīstību lauku teritorijā (priekšroku dodot projektiem, kuros tiek veikta ražošana lauku teritorijā), veicinot uzņēmējdarbību mazāk attīstītākos reģionos (teritorijas attīstības indekss). Priekšroka tiek dota arī tiem projektiem, kuri iesniegšanas brīdī spēj uzrādīt gatavību projekta ieviešanai (gatavi būvniecības dokumenti u.tt).

8.2.5.3.3.10. Maksimālais atbalsta apjoms

Maksimālais atbalsta līmenis ir noteikts nepārsniedzot Regulas 1305/2013 17.pantā un II pielikumā maksimāli noteiktās atbalsta intensitātes.

Maksimālā aizdevuma summa ir noteikta nacionālos normatīvos aktos un finansēšanas nolīgumā, saskaņā ar LAP stratēģijā noteiktām prioritātēm un intervences loģiku, ņemot vērā mērķu sasniegšanas progresu.

Garantijas sedz līdz 80 procentiem no finanšu produkta summas.

Garantijas saņēmējam par garantijas piešķiršanu tiek piemērota maksa no 0 līdz diviem procentiem no garantijas summas.

8.2.5.3.3.11. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Atbalstāmo aktivitāšu īstenošanai tiek piemērota atbalsta intensitāte no 25% līdz 50%, kā norādīts 8.1.sadaļā, piemērojamā atbalsta intensitāte ir noteikta nacionālos normatīvos aktos saskaņā ar LAP stratēģijā noteiktām prioritātēm un intervences loģiku, ņemot vērā mērķu sasniegšanas progresu.

Maksimālā aizdevuma summa ir noteikta nacionālos normatīvos aktos un finansēšanas nolīgumā, saskaņā ar LAP stratēģijā noteiktām prioritātēm un intervences loģiku, ņemot vērā mērķu sasniegšanas progresu.

Garantijas sedz līdz 80 procentiem no finanšu produkta summas.

Garantijas saņēmējam par garantijas piešķiršanu tiek piemērota maksa no 0 līdz diviem procentiem no garantijas summas.

Finanšu instrumentu atbalstu var apvienot ar apstiprināto projektu investīciju atbalstu, nepārsniedzot Regulas 1305/2013 17.pantā un II pielikumā maksimāli noteiktās atbalsta intensitātes.

8.2.5.3.3.12. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.5.3.3.12.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

R1: piedāvājumu konkursa procedūra privātiem atbalsta saņēmējiem

1. Nav iesniegti vismaz 2 vai 3 derīgi piedāvājumi.
2. Piedāvājumus sagatavojuši neatbilstoši piegādātāji
3. Nav noteiktas skaidras iepirkuma priekšmeta prasības u.tml.

R2: izmaksu pamatojums

1. Sadārdzinātas cenas.

R3: adekvātas kontroles un pārbaudes sistēmas

1. Atbalsta saņēmējs neatbilst finansējuma saņemšanas nosacījumiem.
2. Apstiprināts projekts, kurā paredzētas vai iegādātas neatbilstošas investīcijas, ir cenu sadārdzinājums vai neatbilstība iepirkuma prasībām.

R7: atbalsta saņēmēju atlase

1. Pārāk vispārīgi kritēriji.
2. Atbalsta saņēmēji neizprot atlases kritēriju piemērošanu.

R8: IT sistēmas

1. Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un atbalsta saņēmējiem izmantojamu sistēmu.

R9: maksājumu pieprasījums

1. Iesniegts neatbilstošs maksājuma pieprasījums.
2. Veiktas projekta mērķim neatbilstošas investīcijas.

8.2.5.3.3.12.2. Mazināšanas darbības

R.1.

R.1.1. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti ar iepirkuma prasībām un nosacījumiem atbalsta saņēmējiem.

R.1.2. Publiski izsludināto iepirkumu procedūru platforma pilnveidota, paredzot iespēju pievienot iepirkuma priekšmeta tehnisko specifikāciju.

R.1.3. Sagatavots informatīvs materiāls atbilstošas iepirkuma procedūras veikšanai, kā arī iekļauti paraugi un norādīti labās prakses piemēri.

R.1.4. Iepirkuma procedūras atbilstība normatīvo aktu prasībām tiek pārbaudīta saskaņā ar LAD izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R.2.

R.2.1. Atbilstošu cenu nosaka ar vismaz divu vai trīs prasībām atbilstošu piedāvājumu salīdzināšanu.

R.2.2. Cenu papildu pārbaude tiek veikta, salīdzinot Maksājumu aģentūras rīcībā esošo informāciju (projektu datubāze) u.c. pieejamo informāciju.

R.2.3. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas normatīvo aktu prasības atbalsta saņēmējiem.

R.3.

R.3.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas normatīvo aktu prasības atbalsta saņēmējiem.

R.3.2. Izstrādāta procedūra un kontroles lapas projektu iesniegumu pārbaudei, paredzot atbalsta saņēmēju atbilstību, investīciju atbilstību un projekta dzīvotspējas pārbaudi.

R.3.3. Projektu pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R.3.4. Atbilstošu cenu nosaka ar vismaz divu prasībām atbilstošu piedāvājumu salīdzināšanu.

R.3.5. Cenu papildu pārbaude tiek veikta, salīdzinot Maksājumu aģentūras rīcībā esošo informāciju (projektu datubāze) u.c. pieejamo informāciju.

R.3.6. Pretendenta sniegtā informācija tiek pārbaudīta, izmantojot citu institūciju datubāzes, kā arī pieprasot informāciju no citām institūcijām.

R.3.7. Tiek veikts regulārs datu monitorings ar citām valsts institūcijām.

R.3.8. Notiek regulāra sadarbība ar citām institūcijām (piemēram, PVD, VMD, ALTUM, LDC u.c.)

R.7.

R.7.1. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti, kuros noteikti skaidri un pārbaudāmi projektu atlases kritēriji, pēc kuriem var atlasīt pasākumam atbilstošākos projektus.

R.7.2. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija par projektu atlases kritērijiem un to piemērošanas kārtību.

R.8.

Atbalsta saņēmējiem izveidota EPS, kura nodrošina:

- projektu dokumentācijas iesniegšanu;
- administrēšanas procesa izsekojamību;
- loģiskās pārbaudes;
- brīdinājumus u.tml.

Maksājumu aģentūrai projektu pieteikumu administrēšanai ir izveidota IS, kura nodrošina:

1. informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju, projektiem un to administrēšanas procesu;
2. izmaiņu vēsturi un izsekojamību;
3. informācijas sasaisti ar citām IS;
4. loģiskās un automātiskās pārbaudes;
5. brīdinājumus;
6. pieteikumu atlasī pārbaudēm uz vietas u.tml.

R.9.

R.9.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija un prasības maksājumu pieprasījumu (MP) sagatavošanai, kā arī iekļauti paraugi.

R.9.2. MP tiek pārbaudīti saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R.9.3. MP pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R.9.4. MP izvērtēšanai Maksājumu aģentūra izmanto IS, kurās iestrādātas loģiskās un automātiskās pārbaudes un sasaiste ar citām IS.

R.9.5. Saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru, pirms maksājumu veikšanas tiek nodrošinātas vizītes uz vietas.

R.9.6. Pretendents MP var iesniegt izmantojot EPS, kurā nodrošinātas loģiskās pārbaudes.

8.2.5.3.3.12.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Kopumā apakšpasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.5.3.3.13. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Finanšu instrumentu ieviešanai subsīdijas ekvivalentu aprēķināšanas metode ir atrunāta finansēšanas nolīgumā.

8.2.5.3.3.14. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Regulas (ES) Nr. 1305/2013 19. panta 1. punkta a) apakšpunkta iii) punktā minētās mazās lauku saimniecības definēšana

Nav piemērojams.

Definēta Regulas (ES) Nr. 1305/2013 19. panta 4. punkta trešajā daļā minētā maksimālā un minimālā robežvērtība

Nav piemērojams.

Īpaši nosacījumi par piekļuvi atbalstam gadījumos, kad gados jauns lauksaimnieks nesāk darbību kā vienīgais lauku saimniecības vadītājs, saskaņā ar Deleģētās regulas Nr. 807/2014 2. panta 1. un 2. punktu

Nav piemērojams.

Informācija par Deleģētās regulas Nr. 807/2014 2. panta 3. punktā minētā atvieglojumu laikposma piemērošanu

Nav piemērojams.

Darījumdarbības plāna prasību kopsavilkums

Nav piemērojams.

Kā realizēta iespēja darījumdarbības plānā apvienot dažādus pasākumus, kas gados jaunajam lauksaimniekam nodrošina piekļuvi minētajiem pasākumiem

Nav specifisku ierobežojumu.

Ietvertās dažādošanas jomas

Visas nozares, izņemot lauksaimniecību un lauksaimniecības produktu pārstādi.

8.2.5.4. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.5.4.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

Sniegts apakšpasākumu līmenī.

8.2.5.4.2. Mazināšanas darbības

Sniegts apakšpasākumu līmenī.

8.2.5.4.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Sniegts apakšpasākumu līmenī.

8.2.5.5. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Sniegts apakšpasākumu līmenī.

8.2.5.6. Specifiskā informācija, kas attiecas uz konkrētu pasākumu

Regulas (ES) Nr. 1305/2013 19. panta 1. punkta a) apakšpunkta iii) punktā minētās mazās lauku saimniecības definēšana

Sniegts apakšpasākumu līmenī.

Definēta Regulas (ES) Nr. 1305/2013 19. panta 4. punkta trešajā daļā minētā maksimālā un minimālā robežvērtība

Sniegts apakšpasākumu līmenī.

Īpaši nosacījumi par piekļuvi atbalstam gadījumos, kad gados jauns lauksaimnieks nesāk darbību kā vienīgais lauku saimniecības vadītājs, saskaņā ar Deleģētās regulas Nr. 807/2014 2. panta 1. un 2. punktu

Sniegts apakšpasākumu līmenī.

Informācija par Deleģētās regulas Nr. 807/2014 2. panta 3. punktā minētā atvieglojumu laikposma piemērošanu

Sniegts apakšpasākumu līmenī.

Darījumdarbības plāna prasību kopsavilkums

Sniegts apakšpasākumu līmenī.

Kā realizēta iespēja darījumdarbības plānā apvienot dažādus pasākumus, kas gados jaunajam lauksaimniekam nodrošina piekļuvi minētajiem pasākumiem

Sniegts apakšpasākumu līmenī.

Ietvertās dažādošanas jomas

Sniegts apakšpasākumu līmenī.

8.2.5.7. Citas svarīgas piezīmes, kas ir būtiskas, lai pasākumu izprastu un īstenotu

Sniegts apakšpasākumu līmenī.

8.2.6. M07 - Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos (20. pants)

8.2.6.1. Juridiskais pamats

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1305/2013 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1698/2005 20.pants.

8.2.6.2. Vispārīgs pasākuma apraksts, tostarp tā intervences loģika un ieguldījums prioritārajās jomās un transversālajos mērķos

Lauku teritorijā ir nepietiekami priekšnoteikumi uzņēmējdarbības aktivitātes pieaugumam un kvalitatīvas dzīves vides nodrošināšanai pašvaldībās, t.sk. nepilnīga infrastruktūra – ceļi, kas ir par iemeslu nepietiekamai attīstībai.

Sasniedzamība ir ļoti nozīmīga iedzīvotāju mobilitātes nodrošināšanai kopumā, bet īpaši un pilsētu un lauku mijiedarbības sekmēšanai, nodrošinot darbavietu un pakalpojumu sasniedzamību arī lauku teritoriju iedzīvotājiem. Turklāt transporta infrastruktūra ir būtiska uzņēmējdarbības attīstībā, nodrošinot efektīvu pārvietošanos uzņēmumu transportam.

Situācijas analīze liecina, ka 2011.gadā 39% no autoceļu ar grants segumu un vairāk nekā 27% autoceļu ar melno segumu ir klasificējami kā sabrukušī un tiem ir nepieciešama pilnīga seguma atjaunošana.

Ņemot vērā pašvaldību budžetā pieejamos finanšu līdzekļus, pašvaldības lauku teritorijā pamatā var nodrošināt tikai ceļu uzturēšanas un saglabāšanas funkciju, kas negatīvi ietekme uzņēmējdarbības attīstības potenciālu un iedzīvotāju labklājību. Tādēļ pasākuma ietvaros paredzēts atbalstīt pašvaldības lauku ceļu izbūvi un pārbūvi atbilstoši teritorijas plānošanas dokumentos noteiktajām prioritātēm un rīcības/investīciju plānam ar mērķi veicināt uzņēmējdarbības attīstību, tādējādi uzlabojot arī iedzīvotāju dzīves vidi.

Ieguldījums 6B mērķa virzienā

6B – Sekmēt vietējo attīstību lauku apvidos

Transporta infrastruktūra ir būtiska uzņēmējdarbības attīstībā, nodrošinot efektīvu pārvietošanos uzņēmumu transportam. Veicot ieguldījumus ceļu infrastruktūras uzlabošanā, tiks veicināts uzņēmējdarbības aktivitātes pieaugums, nodrošinot un uzlabojot darba vietu sasniedzamību.

Uzlabojot ceļu infrastruktūru, tiks veicināta sasniedzamība, kas ir ļoti nozīmīga iedzīvotāju mobilitātes nodrošināšanai kopumā, bet īpaši un pilsētu un lauku mijiedarbības sekmēšanai, nodrošinot darbavietu un pakalpojumu sasniedzamību arī lauku teritoriju iedzīvotājiem.

8.2.6.3. Darbības joma, atbalsta līmenis, atbalsttiesīgie saņēmēji un attiecīgā gadījumā metodika summas vai atbalsta likmes aprēķināšanai katram apakšpasākumam un/vai attiecīgā gadījumā katram darbības

veidam. Katram darbības veidam norādītas atbilstīgās izmaksas, atbilstības nosacījumi, piemērojamās summas un atbalsta likmes, kā arī principi atlases kritēriju noteikšanai.

8.2.6.3.1. 7. Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos

Apakšpasākums:

- 7.2 — atbalsts ieguldījumiem visa veida maza mēroga infrastruktūru ierīkošanā, uzlabošanā vai paplašināšanā, tostarp investīcijas atjaunojamos energoresursos un energotaupībā

8.2.6.3.1.1. Darbības veida apraksts

Pasākuma īstenošanas vieta ir lauku teritorija.

Pasākuma ietvaros tiek atbalstīta maza mēroga infrastruktūras – lauku pašvaldības ceļu izbūve un/vai pārbūve, kas saistīts ar uzņēmējdarbības aktivitāšu veicināšanu teritorijā.

Pašvaldības ceļu izbūve un/vai pārbūve, tiek veikta saskaņā ar teritorijas attīstības plānošanas dokumentos noteiktajam prioritātēm un rīcības/investīciju plānos iekļautajiem projektiem.

Pašvaldība definē objektus, kuriem tiks piemērots atbalsts, ņemot vērā objekta nozīmīgumu uzņēmējdarbības veicināšanā. Prioritāte ir ceļiem, kas veicina lauksaimniecības uzņēmējdarbības konkurētspējas celšanos teritorijā, lai nodrošinātu efektīvāku ceļu infrastruktūras attīstību un vietējo uzņēmēju intereses.

Atbalsts tiek sniegts objektiem tikai grants seguma izveidošanai/pārbūvei. Projektā pašvaldība var paredzēt melnā (asfaltbetona) seguma vai cementbetona seguma ieklāšanu, ietverot to neattiecināmās izmaksas.

8.2.6.3.1.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Investīciju atbalsts

8.2.6.3.1.3. Saites uz citiem tiesību aktiem

- 1) Regulas Nr. 1303/2013 65.pants
- 2) Publisko iepirkumu likums.
- 3) Būvniecības likums.

8.2.6.3.1.4. Atbalsta saņēmēji

Lauku teritorijas pašvaldības.

8.2.6.3.1.5. Attiecināmās izmaksas

Atbilstoši regulas 1305/2014 45.panta 2.punkta nosacījumiem, attiecināmās izmaksas ir būvniecība, pārbūve un ar to saistītās izmaksas.

Netiek atbalstīti valsts ceļu un Transeiropas transporta tīkla (TEN-T) savienojumu būvniecība un pārbūve, kā arī ceļu uzturēšanas izmaksas.

8.2.6.3.1.6. Atbilstības nosacījumi

Atbalsta saņemšanas nosacījumi:

1. Pašvaldības izvirzītajiem objektiem veikta apspriešana ar vietējiem uzņēmējiem, nosakot ceļa garumu atbalsta saņemšanai, tā sākuma un beigu kilometru un ceļa tehnisko stāvokli;
2. Pašvaldības ceļa būvniecība/pārbūve ir paredzēta Teritorijas plānošanas dokumentos.

8.2.6.3.1.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Atlases kritērijus piemēro novadu līmenī. Tie tiek izvēlēti, lai maksimāli sasniegtu apakšpasākuma mērķi, uzlabojot ceļu infrastruktūru lauku teritorijās un konsultējoties ar uzņēmējiem. Priekšroka tiek dota projektiem, kuri tiek īstenoti kā integrēta tipa projekti, kas tiek īstenoti kopā ar pievadceļu izbūvi pie uzņēmējdarbības objektiem 4.3.apakšpasākuma ietvaros.

8.2.6.3.1.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Atbalsta intensitāte ir 90%.

8.2.6.3.1.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.6.3.1.9.1. *Risks(-i) pasākumu īstenošanā*

R4: publiskais iepirkums

1. Nav ievērotas atsevišķas normatīvo aktu prasības.
2. Piedāvājumus sagatavojuši neatbilstoši piegādātāji.
3. Nav noteiktas skaidras iepirkuma priekšmeta prasības u.tml.
4. Nav izvēlēta iepirkuma procedūra atbilstoši likumā noteiktajām robežvērtībām.

R7: atbalsta saņēmēju atlase

1. Pārāk vispārīgi kritēriji.
2. Atbalsta saņēmēji neizprot atlases kritēriju piemērošanu.

R8: IT sistēmas

1. Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un atbalsta saņēmējiem izmantojamu sistēmu.

R9: maksājumu pieprasījums

1. Iesniegts neatbilstošs maksājuma pieprasījums.
2. Veiktas projekta mērķim neatbilstošas investīcijas.

8.2.6.3.1.9.2. Mazināšanas darbības**R.4.**

R.4.1. Izveidota iestāde (IUB), kas uzrauga publiskā iepirkuma procesu un nodrošina platformu iepirkumu informācijas izvietošanai.

R.4.2. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti, kuros noteiktas publiskā iepirkuma prasības un nosacījumi atbalsta saņēmējiem.

R.4.3. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas precīzas publiskā iepirkuma procedūras prasības un kārtība, kā arī iekļauti paraugi un norādīti labās prakses piemēri.

R.7.

R.7.1. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti, kuros noteikti skaidri un pārbaudāmi projektu atlases kritēriji, pēc kuriem var atlasīt pasākumam atbilstošākos projektus.

R.7.2. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija par projektu atlases kritērijiem un to piemērošanas kārtību.

R.8.

Maksājumu aģentūrai projektu pieteikumu administrēšanai ir izveidota IS, kura nodrošina:

- informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju, projektiem un to administrēšanas procesu;
- izmaiņu vēsturi un izsekojamību;
- informācijas sasaisti ar citām IS;
- loģiskās un automātiskās pārbaudes;
- brīdinājumus;
- pieteikumu atlasī pārbaudēm uz vietas u.tml.

R.9.

R.9.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija un prasības maksājumu pieprasījumu (MP) sagatavošanai, kā arī iekļauti paraugi.

R.9.2. MP tiek pārbaudīti saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R.9.3. MP pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R.9.4. MP izvērtēšanai Maksājumu aģentūra izmanto IS, kurās iestrādātas loģiskās un automātiskās pārbaudes un sasaiste ar citām IS.

R.9.5. Saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru, pirms maksājumu veikšanas tiek nodrošinātas vizītes uz vietas.

R.9.6. Pretendents MP var iesniegt izmantojot EPS, kurā nodrošinātas loģiskās pārbaudes.

8.2.6.3.1.9.3. *Pasākuma vispārīgs novērtējums*

Kopumā pasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.6.3.1.10. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Katrai pašvaldībai tiek noteikts maksimālais pieejamais attiecināmo izmaksu apjoms periodā, ņemot vērā pašvaldības teritorijā esošo: kopējo grants ceļu garumu (40%), kopējo dzīvnieku skaitu (30%) un kopējās laukaugu platības (30%), ņemot vērā datus uz 2013. gada 1. janvāri.

8.2.6.3.1.11. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Regulas (ES) Nr. 1305/2013 20. panta 1. punkta e) apakšpunktā minētās maza mēroga infrastruktūras, ieskaitot maza mēroga tūrisma infrastruktūras, definēšana

Maza mēroga infrastruktūra šī pasākuma ietvaros ir pašvaldības ceļi lauku pašvaldības teritorijā atbilstoši Valsts autoceļu klasifikācijai.

Ja piemērojams, īpaša atkāpe, kas ļauj atbalstīt liela apjoma infrastruktūru attiecībā uz ieguldījumiem platjoslā un atjaunojamajos energoresursos

Nav piemērojams.

Informācija par Deleģētās regulas Nr. 807/2014 2. panta 3. punktā minētā atvieglojumu laikposma piemērošanu

Nav piemērojams.

Energoefektivitātes minimālie standarti, kas minēti Deleģētās regulas (ES) Nr. 807/2014 13. panta c) punktā

Nav piemērojams.

Definētas robežvērtības, kas minētas [DA RD – C(2014)1460] 13. panta e) punktā

Nav piemērojams.

8.2.6.4. *Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība*

8.2.6.4.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

Sniegts apakšpasākuma līmenī.

8.2.6.4.2. Mazināšanas darbības

Sniegts apakšpasākuma līmenī.

8.2.6.4.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Sniegts apakšpasākuma līmenī.

8.2.6.5. *Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai*

Sniegts apakšpasākuma līmenī.

8.2.6.6. *Specifiskā informācija, kas attiecas uz konkrētu pasākumu*

Regulas (ES) Nr. 1305/2013 20. panta 1. punkta e) apakšpunktā minētās maza mēroga infrastruktūras, ieskaitot maza mēroga tūrisma infrastruktūras, definēšana

Sniegts apakšpasākuma līmenī.

Ja piemērojams, īpaša atkāpe, kas ļauj atbalstīt liela apjoma infrastruktūru attiecībā uz ieguldījumiem platjoslā un atjaunojamajos energoresursos

Nav piemērojams.

Informācija par Deleģētās regulas Nr. 807/2014 2. panta 3. punktā minētā atvieglojumu laikposma piemērošanu

Nav piemērojams.

Energoefektivitātes minimālie standarti, kas minēti Deleģētās regulas (ES) Nr. 807/2014 13. panta c) punktā

Nav piemērojams.

Definētas robežvērtības, kas minētas [DA RD – C(2014)1460] 13. panta e) punktā

Nav piemērojams.

8.2.6.7. Citas svarīgas piezīmes, kas ir būtiskas, lai pasākumu izprastu un īstenotu

Dubultais finansējums tiks novērsts, un sinerģija ar ERAF finansētajiem atbalsta pasākumiem tiks nodrošināta, plānojot investīcijas pašvaldības attīstības programmas līmenī un vērtējot iesniegtos investīciju projektus sadarbībā starp maksājumu iestādēm, tādejādi nodrošinot demarkāciju.

Pašvaldības izvirzītajiem objektiem tiks veikta apspriešana, informāciju visiem vietējiem uzņēmējiem par šo apspriešanu darot zināmu plašsaziņas līdzekļos (presē, pašvaldību interneta vietnēs u.tml.).

8.2.7. M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)

8.2.7.1. Juridiskais pamats

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1305/2013 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1698/2005 21., 22., 24., un 25.pants.

8.2.7.2. Vispārīgs pasākuma apraksts, tostarp tā intervences loģika un ieguldījums prioritārajās jomās un transversālajos mērķos

Meža apsaimniekošanai Latvijā ir noteicošā loma zemes izmantošanas, zemes izmantošanas izmaiņas un mežsaimniecības sektora SEG bilances nodrošināšanā. Ir vērojama SEG piesaistes samazinājuma tendence, gan meža izmantošanas, gan nevienmērīgas mežaudžu vecumstruktūras dēļ. Ar pārdomātu un mērķtiecīgu meža apsaimniekošanu iespējams būtiski palielināt mežaudžu ražību un CO₂ piesaistes apjomu, vienlaikus paaugstinot nākotnes produkcijas vērtību. Ģenētiski augstvērtīga meža stādāmā materiāla izmantošana, mērķtiecīga jaunaudžu retināšana par 20–30 % var palielināt mežaudžu krāju un oglekļa uzkrājumu mežaudzē. Turklāt nākotnē aizvien nozīmīgāka kļūs arī mežaudžu noturība un pielāgošanās spēja iespējamām klimata pārmaiņām, jo zinātnieki prognozē ekstrēmu dabas parādību biežuma pieaugumu, nokrišņu un temperatūras režīmu izmaiņas. Savlaicīgi veidojot jaunaudzes sastāvu un vienmērīgu kociņu izvietojumu ar mērķtiecīgu retināšanu iespējams šo risku mazināt.

Turklāt vairāk nekā 300 tūkst. ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes netiek izmantotas – aizaug vai ir aizaugušas ar krūmiem. Daļā no šīm platībām nodarboties ar lauksaimniecību ir ekonomiski neizdevīgi, šīs platības iespējams izmantot racionālāk – ieaudzējot mežu. Mežaudžu izveidošana mazproduktīvās platībās uzlabos zemes izmantošanas efektivitāti, vienlaikus samazinot erozijas risku un ievērojami palielinot oglekļa dioksīda (CO₂) piesaisti. Lai pilnībā izmantotu meža potenciālu CO₂ piesaistei un uzlabotu mežaudžu noturību pret sagaidāmajām klimata pārmaiņām, kā arī racionāli izmantotu zemes resursus un palielinātu CO₂ piesaistes apjomu, zemes izmantošanu mežsaimniecības sektorā, ir atbalstāmi ieguldījumi kvalitatīvāku, produktīvāku un noturīgāku mežaudžu veidošanai, nākotnē palielinot oglekļa piesaisti mežā un arī atjaunojamā dabas resursa – koksnes – apjomu kopumā, kā arī daļēji aizaugušo mazproduktīvu lauksaimniecības zemju pārvēršana produktīvās mežaudzēs.

Valsts civilās aizsardzības plāns nosaka teritorijas ar paaugstinātu ugunsbīstamību un meža un purvu ugunsgrēku preventīvos pasākumus. Zemkopības ministrija ir izstrādājusi Valsts nozīmes nozares nozīmīgāko risku identifikācijas un apdraudējuma novēršanas plānu, kurā risku identifikācija ietver arī meža ugunsgrēkus. Saskaņā ar šiem plāniem, meža ugunsdrošības uzraudzība no uguns novērošanas torņiem ir paredzēts kā viens no profilaktiskajiem pasākumiem.

Meža ugunsgrēku radīto ekonomisko, sociālo un ekoloģisko sekū mazināšanā būtiska ir savlaicīga meža ugunsgrēka vietas atklāšana. Meža ugunsgrēku atklāšanā liela nozīme ir ugunsnovērošanas torņu tīklam. Latvijā ugunsnedrošajā laikposmā torņos tiek nodarbināti torņu dežuranti. Savukārt lielā daļā Eiropas Savienības dalībvalstu, t.sk. Lietuvā, meža ugunsgrēku atklāšanā tiek izmantotas dažādas attālinātās novērošanas metodes.

Līdzšinējai praksei mūsu valstī, kad meža ugunsgrēku atklāšanu no ugunsnovērošanas torņiem veic torņu dežuranti, ir vairāki trūkumi. Torņu dežurantu novērojumus nevar izmantot sliktos laika apstākļos, kad ir

apgrūtināta redzamība krēslas, tumsas, miglas vai piedūmojuma dēļ. Var netikt pamanīti arī nelieli uguns avoti.

Savlaicīgu meža ugunsgrēka atklāšanu būtiski ietekmē arī subjektīvie faktori – indivīda vērīgums, pieredze, iespējams nogurums u.tml. Nelabvēlīgos laika apstākļos, kad ir stiprs vējš torņu dežurants nevar uzturēties ugunsnovērošanas tornī drošības apsvērumu dēļ. Darba apstākļi ugunsnovērošanas tornī karstā vai vējainā laikā ir smagi, jo torņa kabīnē ir paaugstināta temperatūra un tā ir pakļauta svārstībām, kuru amplitūdas lielums ir atkarīgs no torņa konstrukcijas un vēja stipruma.

Smagie darba apstākļi un ierobežotā darbaspēka pieejamība mazapdzīvotos lauku apvidos apgrūtinā darbaspēka piesaistīšanu sezonas darbam ugunsnovērošanas torņos, kā arī citos ar ugunsdzēsību saistītos darbos. Lai nodrošinātu operatīvu meža ugunsgrēku atklāšanu jebkuros laika apstākļos visā diennakts laikā un līdz ar to savlaicīgu meža ugunsgrēku likvidāciju, nepieciešams izmantot mūsdienu tehnoloģiskās iespējas, izveidojot attālinātās novērošanas sistēmu.

Meža ugunsbīstamības klases ir definētas Ministru kabineta noteikumos. Kopumā visas mežaudzes un izcirtumi tiek iedalīti piecās ugunsbīstamības klasēs, atkarībā no meža augšanas apstākļu tipa.

Arī meža kaitēkļu un slimību monitoringam ir liela nozīme potenciāli šo faktoru ietekmē meža īpašniekam radīto zaudējumu samazināšanā. Kvalitatīvas prognozes par slimību un kaitēkļu izplatīšanos ļauj meža īpašniekiem pieņemt atbilstošus lēmumus par meža īpašumu.

Meža ugunsgrēku un dabas katastrofu ietekmē tiek iznīcinātas mežaudzes, radot meža īpašniekiem ievērojamus zaudējumus. Zaudējumi meža īpašniekam netiek atlīdzināti un no iznīcinātās mežaudzes meža īpašnieks nevar iegūt ieņēmumus, ko ieguldīt mežaudzes atjaunošanā. Šādos gadījumos būtiski ir veicināt mežsaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošanu Biežākās dabas katastrofas Latvijā, kuru ietekmē tiek iznīcinātas mežaudzes, ir vējgāzes, vējlauzes, snieglieces un snieglauzes. Atbalsts paredzēts platībās, par kurām Valsts meža dienests sniedz atzinumu, ka konkrētajā platībā ir bijis ugunsgrēks vai dabas katastrofa, kuru rezultātā mežaudze ir iznīcināta un šajā platībā veicama meža atjaunošana.

Saskaņā ar Meža likuma definīciju mežaudze ir mežs ar viendabīgiem meža augšanas apstākļiem, koku sugu sastāvu un vecumu un mežs ir ekosistēma visās tās attīstības stadijās, kur galvenais organiskās masas ražotājs ir koki, kuru augstums konkrētajā vietā var sasniegt vismaz piecus metrus un kuru pašreizējā vai potenciālā vainaga projekcija ir vismaz 20 procentu no mežaudzes aizņemtās platības.

Pasākumā ir paredzētais atbalsts, noteikts pamatojoties uz standarta izmaksām, un atbalstāmās darbības var veikt meža īpašnieks. Līdz ar to ļoti svarīgi nodrošināt iespēju meža īpašniekiem uzlabot zināšanas un saņemt konsultācijas par meža apsaimniekošanas jautājumiem.

Pasākuma īstenošanas vieta ir visa Latvijas teritorija.

Ieguldījums 4A mērķa virzienā

4A – bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, atjaunošana un palielināšana, ietverot NATURA 2000 teritorijas, teritorijas ar dabas u.c. ierobežojumiem, bioloģiski vērtīgas lauksaimniecības sistēmas, un Eiropas nozīmes ainavu statusa saglabāšana.

Īstenojot profilaktiskos pasākumus meža ugunsgrēku novēršanā un atbalstot meža ugunsgrēku un dabas katastrofu ietekmē iznīcināto mežaudžu atjaunošanu, tiks sekmēta bioloģiskās daudzveidības saglabāšana

un atjaunošana meža zemēs. Pasākumā atbalstītās darbības meža bojājumu profilaksei un atjaunošanai ir vērstas uz ārējo faktoru ietekmes samazināšanu uz mežaudzēm.

Ieguldījums mērķa virzienā 5E

5E – veicināt oglekļa uzglabāšanu un piesaisti lauksaimniecībā un mežsaimniecībā.

Pasākums palīdzēs veicināt oglekļa saglabāšanu un piesaisti lauksaimniecībā un mežsaimniecībā. Ģenētiski augstvērtīga meža stādāmā materiāla izmantošana, mērķtiecīga jaunaudžu retināšana palielina mežaudžu krāju un audzes noturību, un tādējādi ilgtermiņā tiek palielināts mežaudzēs uzkrātais oglekļa apjoms. Atvasāju mežaudžu aizstāšana palīdz palielināt un stabilizēt oglekļa piesaistes apjomus mežaudzēs. Lai bojāto mežaudžu platību ātrāk iesaistītu atpakaļ oglekļa aprites ciklā, paredzēta meža atjaunošana pēc dabas katastrofām un meža ugunsgrēkiem.

Ieguldījums horizontālajos mērķos – vide un klimats

Pasākums veicina klimata un vides mērķu sasniegšanu, kā arī ZIZIMM lēmuma īstenošanu, kas vērsts uz mērķa sasniegšanu attiecībā uz piemērošanos klimata pārmaiņām un to radīto seku mazināšanu. Tiek pievērsta uzmanība preventīvajiem pasākumiem, lai nodrošinātu minimālu dabas katastrofu un meža ugunsgrēku ietekmi uz meža ekosistēmām. Latvijas Meža politikas un Meža un saistīto nozaru pamatnostādņēs definētais rīcības virziens - Meža un meža zemes efektīva un ilgtspējīga apsaimniekošana cieši saskan ar Eiropas Savienības lauku attīstības politikas mērķiem. Tāpat pasākuma mērķi sasaucas ar Jaunajā Eiropas Savienības Meža stratēģijā mežiem un meža rūpniecībai izvirzītajiem mērķiem, īpaši klimata pārmaiņu ierobežošanai un zaļās ekonomikas attīstības jomā.

8.2.7.3. Darbības joma, atbalsta līmenis, atbalsttiesīgie saņēmēji un attiecīgā gadījumā metodika summas vai atbalsta likmes aprēķināšanai katram apakšpasākumam un/vai attiecīgā gadījumā katram darbības veidam. Katram darbības veidam norādītas atbilstīgās izmaksas, atbilstības nosacījumi, piemērojamās summas un atbalsta likmes, kā arī principi atlases kritēriju noteikšanai.

8.2.7.3.1. 8.1. Meža ieaudzēšana, papildinot daļēji aizaugušās lauksaimniecības zemes, un to kopšana. Meža ieaudzēšana un kopšana

Apakšpasākums:

- 8.1 — atbalsts apmežošanai un meža zemes izveidei

8.2.7.3.1.1. Darbības veida apraksts

Meža ieaudzēšana un kopšana.

8.2.7.3.1.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Atbalsta maksājums par platību, kurš aprēķināts, pamatojoties uz standarta izmaksām meža ieaudzēšanai un ieaudzētās mežaudzes uzturēšanai.

8.2.7.3.1.3. Saites uz citiem tiesību aktiem

- 1) Regulas Nr. 702/2014 32.pants;
- 2) Regulas Nr. 807/2014 6.pants;
- 3) 2012.gada 2.maija Ministru kabineta noteikumi Nr.308 "Meža atjaunošanas, meža ieaudzēšanas un plantāciju meža noteikumi";
- 4) 2013.gada 26.marta Ministru kabineta noteikumi Nr. 159 "Noteikumi par meža reproduktīvo materiālu".

8.2.7.3.1.4. Atbalsta saņēmēji

Šajā pasākumā atbalsta pretendenti ir privātās zemes īpašnieki.

8.2.7.3.1.5. Attiecināmās izmaksas

Meža ierīkošanas izmaksas, ieaudzētās mežaudzes kopšanas izmaksas trīs reizes piecu gadu periodā.

Izmaksās ietvertas augsnes sagatavošanas, reproduktīvā materiāla iegādes, stādīšanas, stādījumu aizsardzības, papildināšanas, kopšanas un citas izmaksas saskaņā ar 4.pielikumu.

8.2.7.3.1.6. Atbilstības nosacījumi

Apakšpasākumu īsteno:

- 1) lauksaimniecības zemēs, kuru auglība ir 25 balles un mazāk (uz nelielām platībām līdz 4 ha šis nosacījums neattiecas), vai erozijai pakļautās zemēs (E2, E3);
- 2) daļēji aizaugušās lauksaimniecības zemēs (daļēji aizaugušas lauksaimniecības zemes ir tās, kurās koku skaits ir mazāks par koku skaitu, kas atbilst mežaudzes kritiskajam šķērslaukumam);
- 3) krūmājos;
- 4) lauksaimniecības zemēs uz kūdras augsnēm;
- 5) pārējā zemes.

Latvijas normatīvie akti (Meža atjaunošanas, meža ieaudzēšanas un plantāciju meža noteikumi) nosaka, ka ieaudzēšana veicama tikai ar augšanas apstākļiem piemērotām vietējām meža koku sugām (meža atjaunošanai un meža ieaudzēšanai izmantojamās koku sugas uzskaitītas noteikumu pielikumā). Atbilstoši

normatīvajiem aktiem par meža reproduktīvo materiālu meža ieaudzēšanai izmanto augstvērtīgu stādāmo materiālu. Visos gadījumos tiek atbalstīta tikai vietējo koku sugu mistraudžu veidošana, izņemot smiltājus, kur zemās auglības dēļ, iespējamas tikai priežu mežaudzes. Atbalsts motivēs zemju īpašniekus veidot bioloģiski daudzveidīgākas mežaudzes, kur to ļauj augsnes kvalitāte, tā nodrošinot apakšpasākumā iekļauto vides prasību kopuma izpildi.

Viens atbalsta saņēmējs (arī saistītās personās) ieaudzē ne vairāk kā 20 ha plānošanas periodā.

Atbalstu var saņemt, ja atbalsta pretendents nav pārkāpis normatīvos aktus attiecībā uz meža apsaimniekošanu.

Ieaudzēšanu veic, saglabājot savrup augošus kokus, koku grupas un rindas un alejas. Turklāt, stādot kokus ūdensteces aizsargjoslā, ņem vērā mežaudzes koku sugu sastāva ierobežojumus. Augsnes apstrādi neveic tērcēs, pārmitrās vietās, mikroieplakās u.c.

Netiek atbalstīta meža ieaudzēšana platībās ar slēgtām meliorācijas sistēmām.

Netiek atbalstīta meža ieaudzēšana bioloģiski vērtīgos zālajos, meža laucēs.

Atbalstu meža ieaudzēšanai nepiešķir par: Ziemassvētku kociņu stādījumiem, īscirtmeta atvasājiem, ātraudzīgu koku sugu enerģētiskām plantācijām (aprites cikls īsāks par 15 gadiem), kā arī NATURA 2000 teritorijās un citās aizsargājamās teritorijās, izņemot, ja to paredz aizsargājamās teritorijas apsaimniekošanas plāns.

Atbalsta pretendents ir jā sagatavo meža apsaimniekošanas atbalsta pasākumu plāns par platību, kuru paredzēts pieteikt atbalstam.

Meža ieaudzēšanas gadījumā, meža īpašniekam jānodrošina meža inventarizācijas dati par ieaudzēto mežaudzi.

8.2.7.3.1.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Lai izvēlētos atbilstošākos projektus, atlases kritēriji tiks izveidoti, priekšroku sniedzot projektiem, kuros meža ieaudzēšana paredzēta platībās, kurās ir lielāks erozijas risks un zemāka augsnes auglība.

8.2.7.3.1.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Atbalsta apmērs aprēķināts, ņemot vērā tirgus cenas 2013.gadā par precēm un pakalpojumiem. Kopējais attiecināmo izmaksu apmērs ietverts 4.pielikumā. Atbalsta intensitāte pasākumā ir 60% un 70% no attiecināmām izmaksām atkarībā no stādāmā materiāla kategorijas. Apakšpasākumā „Meža ieaudzēšana, papildinot daļēji aizaugušās lauksaimniecības zemes, un to kopšana. Meža ieaudzēšana un kopšana” atbalstīta mistraudžu un priežu mežaudžu (nabadzīgās augsnēs) veidošana. Attiecināmo izmaksu aprēķins ietver tikai augstvērtīga stādāmā materiāla izmantošanu, tādējādi nodrošinot selekcijas pozitīvo efektu un veselīgu, pret klimata pārmaiņām noturīgu mežaudžu veidošanu. Meža ieaudzēšanai izmantojamās koku sugām nosaka Meža atjaunošanas, meža ieaudzēšanas un plantāciju meža noteikumi – nosacījumi definēti sadaļā „Atbilstības nosacījumi”.

Attiecināmo izmaksu summu un atbalsta intensitāti skatīt tabulā.

*Mistraudzē citas koku sugas piemistrojuma īpatsvars mežaudzē ir vismaz 25%. Citu koku sugas piemistrojumu mežaudzē var veidot vienmērīgi vai grupās, kuru maksimālā vienlaidus platība ir 0,2 ha.

Izmaksās ietvertas augsnes sagatavošanas, reproduktīvā materiāla iegādes, stādīšanas, stādījumu aizsardzības, papildināšanas, kopšanas un citas izmaksas saskaņā ar 4.pielikumu

Atbalstāmā aktivitāte	Attiecināmo izmaksu summa (euro par hektāru)		Atbalsta intensitāte (%)
	par mežaudzes ierīkošanu	par retināšanu vai kopšanu	
Meža ieaudzēšana			
Meža ieaudzēšana	1085	204	70, izmantojot meža reproduktīvā materiāla kategorijas "atlasīts", "uzlabots" un "pārāks" mistraudzē* un priedēm tīraudzē
			60, izmantojot meža reproduktīvo materiālu "ieguves vieta zināma" mistraudzē
Ieaugušas mežaudzes papildināšana un kopšana	648	204	70 mistraudzēm* un priedēm tīraudzē

Attiecināmo izmaksu summas un atbalsta intensitāte

8.2.7.3.1.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.7.3.1.9.1. Risks(-) pasākumu īstenošanā

R7: atbalsta saņēmēju atlase

1. Pārāk vispārīgi kritēriji.
2. Atbalsta saņēmēji neizprot atlases kritēriju piemērošanu.

R8: IT sistēmas

1. Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un atbalsta saņēmējiem izmantojamu sistēmu.

R9: maksājuma pieprasījums

1. Iesniegts neatbilstošs maksājuma pieprasījums.

2. Veiktas projekta mērķim neatbilstošas investīcijas.

8.2.7.3.1.9.2. *Mazināšanas darbības*

R.7.1. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti, kuros noteikti skaidri un pārbaudāmi projektu atlases kritēriji, pēc kuriem var atlasīt pasākumam atbilstošākos projektus.

R.7.2. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija par projektu atlases kritērijiem un to piemērošanas kārtību.

R.8.

Atbalsta saņēmējiem izveidota EPS, kura nodrošina:

- projektu dokumentācijas iesniegšanu;
- administrēšanas procesa izsekojamību;
- loģiskās pārbaudes;
- brīdinājumus u.tml.

Maksājumu aģentūrai projektu pieteikumu administrēšanai ir izveidota IS, kura nodrošina:

- informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju, projektiem un to administrēšanas procesu;
- izmaiņu vēsturi un izsekojamību;
- informācijas sasaisti ar citām IS;
- loģiskās un automātiskās pārbaudes;
- brīdinājumus;
- pieteikumu atlasī pārbaudēm uz vietas u.tml.

R.9.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija un prasības maksājumu pieprasījumu (MP) sagatavošanai, kā arī iekļauti paraugi.

R.9.2. MP tiek pārbaudīti saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R.9.3. MP pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R.9.4. MP izvērtēšanai Maksājumu aģentūra izmanto IS, kurās iestrādātas loģiskās un automātiskās pārbaudes un sasaiste ar citām IS.

R.9.5. Saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru, pirms maksājumu veikšanas tiek nodrošinātas vizītes uz vietas.

R.9.6. Pretendents MP var iesniegt izmantojot EPS, kurā nodrošinātas loģiskās pārbaudes.

8.2.7.3.1.9.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Kopumā pasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.7.3.1.10. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Attiecināmo izmaksu apmērs aprēķināts, ņemot vērā reālās tirgus cenas 2013.gadā par precēm un pakalpojumiem bez pievienotās vērtības nodokļa. Izmaksās ietvertas augsnes sagatavošanas, reproduktīvā materiāla iegādes, stādīšanas, stādījumu aizsardzības, papildināšanas, kopšanas un citas izmaksas saskaņā ar 4.pielikumu.

Tiešos maksājumus par apmežotajām platībām nesaņem.

8.2.7.3.1.11. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Noteikts un pamatots lauku saimniecību lielums, kuru pārsniedzot atbalsts tiks izmaksāts ar nosacījumu, ka tiek iesniegts meža apsaimniekošanas plāns vai līdzvērtīgs instruments

Prasība attiecībā uz meža apsaimniekošanas plānu vai tā ekvivalentu (meža inventarizāciju) tiek piemērota visiem meža īpašniekiem, neatkarīgi no īpašuma lieluma.

“Līdzvērtīga instrumenta” definēšana

Meža apsaimniekošanas plāns Latvijā nav obligāts visiem meža īpašniekiem, tomēr obligāts nosacījums ir nodrošināt meža inventarizāciju savā tiesiskajā valdījumā. Tā kā meža inventarizācija ir obligāta un Latvijas normatīvie akti salīdzinoši detalizēti nosaka atļautās mežsaimniecības darbības robežas, šo prasību kopumu var uzskatīt par ekvivalentu meža apsaimniekošanas plānam. Līdz ar to visos gadījumos, neatkarīgi no īpašuma lieluma, meža īpašniekam ir jānodrošina meža apsaimniekošanas plāns vai tā ekvivalents, ja viņš vēlas saņemt mežsaimniecības atbalstu. Meža ieaudzēšanas gadījumā meža inventarizācijas prasība attiecas uz ieaudzēto mežaudzi.

Papildus iepriekš minētajam, mežsaimniecības atbalsta pasākumos visiem atbalsta pretendentiem ir jā sagatavo meža apsaimniekošanas atbalsta pasākumu plāns. Šī prasība attiecas uz pasākumā „Ieguldījumi mežu attīstībā un mežu dzīvotspējas pilnveidošanā” ietvertajām aktivitātēm:

- 1) meža ieaudzēšana;
- 2) meža ugunsgrēkos un dabas katastrofās iznīcinātu mežaudžu atjaunošana;
- 3) ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai.

Meža ieaudzēšanas gadījumā, meža īpašniekam jānodrošina meža inventarizācijas dati par ieaudzēto mežaudzi.

[Apmežošana un meža platību izveide] Norādītas sugas, platības un izmantojamās metodes nepiemērotas apmežošanas nepieļaušanai, kas minēta Deleģētās regulas Nr. 807/2014 6. panta a) punktā, ieskaitot tādu apgabalu vides un klimata apstākļu aprakstu, kuros ir paredzēta apmežošana, kā minēt s tās pašas regulas 6. panta b) punktā

Ieaudzēšanu veic ar augšanas apstākļiem piemērotām vietējām meža koku sugām, atbilstoši normatīvajiem aktiem par meža reproduktīvo materiālu. Apmežošanā izmanto augstvērtīgu (definēts kā uzlabots, atlasīts un pārākš) stādāmo materiālu.

Ieaudzēšanu veic, saglabājot savrup augošus kokus un krūmus, koku grupas un rindas un alejas. Turklāt, stādot kokus ūdensteces aizsargjoslā, ņem vērā mežaudzes koku sugu sastāva ierobežojumus. Augsnes apstrādi neveic tērcēs, pārmitrās vietās, mikroieplakās u.c.

Netiek atbalstīta meža ieaudzēšana platībās ar slēgtām meliorācijas sistēmām.

[Apmežošana un meža platību izveide] Noteiktas Deleģētās regulas (ES) Nr. 807/2014 6. pantā minētās minimālās vides prasības

Netiek atbalstīta meža ieaudzēšana bioloģiski vērtīgos zālajos, meža laucēs.

Atbalstu meža ieaudzēšanai nepiešķir par: Ziemassvētku kociņu stādījumiem, īscirtmeta atvasājiem, ātraudzīgu koku sugu enerģētiskām plantācijām, kā arī NATURA 2000 teritorijās un citās aizsargājamās teritorijās, izņemot, ja to paredz aizsargājamās teritorijas apsaimniekošanas plāns.

[Agromežsaimniecības sistēmu ierīkošana] Norādīts stādāmo koku un pieaugušu saglabājamo koku minimālais un maksimālais skaits uz vienu hektāru un izmantojamās mežsaimniecības sugas, kā minēts Regulas (ES) Nr. 1305/2013 23. panta 2. punktā

Nav piemērojams.

[Agromežsaimniecības sistēmu ierīkošana:] Norādīti atbalstāmo sistēmu paredzamie ieguvumi attiecībā uz vidi

Nav piemērojams.

[Profilakse un atjaunošana pēc bojājumiem, ko nodarījuši meža ugunsgrēki, dabas katastrofas un katastrofāli notikumi] Attiecīgā gadījumā saraksts ar to augiem kaitīgo organismu sugām, kuras var izraisīt katastrofu

Nav piemērojams.

[Profilakse un atjaunošana pēc bojājumiem, ko nodarījuši meža ugunsgrēki, dabas katastrofas un katastrofāli notikumi] Norādītas tādas meža platības, kas saskaņā ar attiecīgo meža aizsardzības plānu klasificētas kā vidēja līdz augsta meža ugunsgrēku riska platības

Nav piemērojams.

[Profilakse un atjaunošana pēc bojājumiem, ko nodarījuši meža ugunsgrēki, dabas katastrofas un katastrofāli notikumi] Ja veic kaitīgo organismu un slimību profilakses pasākumus, attiecīgās katastrofas apraksts, kas pamatots ar zinātniskiem pierādījumiem, ieskaitot attiecīgā gadījumā zinātniskas organizācijas ieteikumus par kaitīgo organismu un slimību apkarošanu

Nav piemērojams.

[Ieguldījumi meža ekosistēmu izturētspējas un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai] Noteikti atbilstīga ieguldījuma veidi un gaidāmais iznākums attiecībā uz vidi, un/vai estētiskā vērtība

Nav piemērojams.

8.2.7.3.2. 8.3./8.4. Atbalsts meža bojājumu profilaksei un atjaunošanai, ko nodarījuši ugunsgrēki, dabas katastrofas, katastrofāli notikumi

Apakšpasākums:

- 8.3. — atbalsts profilaksei pret bojājumiem, ko mežam nodara meža ugunsgrēki, dabas katastrofas un katastrofāli notikumi
- 8.4. — atbalsts atjaunošanai pēc bojājumiem, ko mežam nodarījuši meža ugunsgrēki, dabas katastrofas un katastrofāli notikumi

8.2.7.3.2.1. Darbības veida apraksts

Atbalstāmās aktivitātes ir:

- 1) meža ugunsgrēku, kaitēkļu un slimību monitoringa iekārtu un sakaru aprīkojuma ierīkošana un uzlabošana;
- 2) ugunsgrēkos un citās dabas katastrofās pēc vēja un uguns postījumiem, kaitēkļu un slimību bojājumiem cietuša meža potenciāla atjaunošana.

8.2.7.3.2.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

- 1) Investīciju atbalsts, kas saistīts ar monitoringa ierīkošanu un uzlabošanu;
- 2) Atbalsta maksājums par platību meža potenciāla atjaunošanai, kas aprēķināta, pamatojoties uz standarta izmaksām par precēm un pakalpojumiem.

8.2.7.3.2.3. Saites uz citiem tiesību aktiem

- 1) Regulas Nr. 702/2014 34. pants.
- 2) Meža likums.
- 3) 2012.gada 18.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr.935 "Noteikumi par koku ciršanu mežā".
- 4) 2012.gada 2.maija Ministru kabineta noteikumi Nr.308 "Meža atjaunošanas, meža ieaudzēšanas un plantāciju meža noteikumi".
- 5) 2004.gada 17. februāra Ministru kabineta Nr. 82 "Ugunsdrošības noteikumi".

8.2.7.3.2.4. Atbalsta saņēmēji

Aktivitatē „Meža ugunsgrēku, kaitēkļu un slimību monitoringa iekārtu un sakaru aprīkojuma ierīkošana un uzlabošana” atbalsts saņēmējs ir valsts iestādes, kuru funkcijās ietilpst meža ugunsdrošības uzraudzība vai meža kaitēkļu un slimību monitorings.

Aktivitatē „Ugunsgrēkos un citās dabas katastrofās cietuša meža potenciāla atjaunošana” atbalsta saņēmēji ir privātās meža zemes tiesiskie valdītāji, meža īpašnieku kooperatīvi, apvienības un pašvaldības.

8.2.7.3.2.5. Attiecināmās izmaksas

Aktivitatē „Meža ugunsgrēku, kaitēkļu un slimību monitoringa iekārtu un sakaru aprīkojuma ierīkošana un uzlabošana” – uguns novērošanas torņu būvniecības un pārbūves izmaksas, vispārīgās izmaksas, monitoringa iekārtu un sakaru aprīkojuma izmaksas.

Aktivitatē „Ugunsgrēkos un citās dabas katastrofās cietuša meža potenciāla atjaunošana” – meža atjaunošanas izmaksas, atjaunotās mežaudzes kopšanas izmaksas. Attiecināmo izmaksu aprēķins ietver šādas pozīcijas - platības sagatavošanu, augsnes apstrādi, stādāmā materiāla iegādi, meža stādīšanu, stādījumu papildināšanu un kopšanu (4.pielikums).

Mežaudzes kopšanas izmaksas nav attiecināmas lauksaimniecības darbībām, kas saistītas ar jomām, uz kurām attiecas agrovides saistības.

8.2.7.3.2.6. Atbilstības nosacījumi

Aktivitatē „Ugunsgrēkos un citās dabas katastrofās cietuša meža potenciāla atjaunošana” - atbalsts paredzēts platībās, par kurām Valsts meža dienests sniedz atzinumu, ka konkrētajā platībā ir bijis ugunsgrēks, dabas katastrofa vai kaitēkļu un slimību bojājumi, kuru rezultātā mežaudze ir iznīcināta un šajā platībā veicama meža atjaunošana. Mežaudze tiek atzīta par iznīcinātu, ja tās šķērslaukums ir mazāks par kritisko, kas noteikts nacionālajos normatīvajos aktos (Meža likums, Noteikumi par koku ciršanu mežā) – šajā gadījumā turpmāka produktīva mežaudzes attīstība nav iespējama. Līdz ar to regulas nosacījums attiecībā uz 20% potenciāla samazinājumu tiek ievērots.

Nacionālais regulējums nedefinējis terminus un robežvērtības. Meža likums nosaka – kritiskais šķērslaukums ir mežaudzes šķērslaukuma robežvērtība, par kuru mazākas vērtības gadījumā nav iespējama mežaudzes apmierinoša attīstība un mežaudze ir atjaunojama.

Savukārt – minimālais šķērslaukums – mazākais mežaudzes šķērslaukums, kāds nepieciešams, lai būtu iespējama turpmāka produktīva mežaudzes attīstība.

Mežaudzes minimālo un kritisko šķērslaukumu nosaka tieši vai netieši atkarībā no pirmajā stāvā augošo valdošās koku sugas koku vidējā augstuma un to robežvērtības noteiktas noteikumu par koku ciršanu mežā pielikumos.

Atbalstu par atjaunotās mežaudzes kopšanu atbilstoši saskaņotajam plānam var saņemt 3 reizes piecu gadu periodā.

Atbalsta pretendents ir jāgatavo meža apsaimniekošanas atbalsta pasākumu plāns par platību, kuru paredzēts pieteikt atbalstam.

8.2.7.3.2.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Nav attiecināms.

8.2.7.3.2.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Atbalsta apjoms:

- 1) aktivitātē „Meža ugunsgrēku, kaitēkļu un slimību monitoringa iekārtu un aprīkojuma un sakaru aprīkojuma ierīkošana un uzlabošana” atbalstu saņem tikai valsts iestādes 100% apmērā no attaisnotajiem projekta izdevumiem par monitoringa un sakaru iekārtu uzstādīšanu vai uzlabošanu;
- 2) aktivitātē „Ugunsgrēkos un citās dabas katastrofās cietuša meža potenciāla atjaunošana” atbalsta likmes par meža atjaunošanu un kopšanu ir 100%.

Attiecināmo izmaksu summu un atbalsta intensitāti skatīt tabulā.

Atbalstāmā aktivitāte	Attiecināmo izmaksu summa euro par hektāru		Atbalsta intensitāte %
	Par mežaudzes ierīkošanu	Par kopšanu	
Meža ugunsgrēkos un dabas katastrofās iznīcinātu mežaudžu atjaunošana			
Meža atjaunošana un kopšana	1085	204	100

Attiecināmo izmaksu summa un atbalsta intensitāte

8.2.7.3.2.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.7.3.2.9.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

R4: publiskais iepirkums

1. Nav ievērotas atsevišķas normatīvo aktu prasības.
2. Piedāvājumus sagatavojuši neatbilstoši piegādātāji.
3. Nav noteiktas skaidras iepirkuma priekšmeta prasības u.tml.
4. Nav izvēlēta iepirkuma procedūra atbilstoši likumā noteiktajām robežvērtībām.

R7: atbalsta saņēmēju atlase

1. Pārāk vispārīgi kritēriji.
2. Atbalsta saņēmēji neizprot atlases kritēriju piemērošanu.

R8: IT sistēmas

1. Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un atbalsta saņēmējiem izmantojamu sistēmu.

R9: maksājuma pieprasījums

1. Iesniegts neatbilstošs maksājuma pieprasījums.
2. Veiktas projekta mērķim neatbilstošas investīcijas.

8.2.7.3.2.9.2. *Mazināšanas darbības*

R.4.1. Izveidota iestāde (IUB), kas uzrauga publiskā iepirkuma procesu un nodrošina platformu iepirkumu informācijas izvietošanai.

R.4.2. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti, kuros noteiktas publiskā iepirkuma prasības un nosacījumi atbalsta saņēmējiem.

R.4.3. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas precīzas publiskā iepirkuma procedūras prasības un kārtība, kā arī iekļauti paraugi un norādīti labās prakses piemēri.

R.7.1. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti, kuros noteikti skaidri un pārbaudāmi projektu atlases kritēriji, pēc kuriem var atlasīt pasākumam atbilstošākos projektus.

R.7.2. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija par projektu atlases kritērijiem un to piemērošanas kārtību.

R.8.

Atbalsta saņēmējiem izveidota EPS, kura nodrošina:

- projektu dokumentācijas iesniegšanu;
- administrēšanas procesa izsekojamību;
- loģiskās pārbaudes;
- brīdinājumus u.tml.

Maksājumu aģentūrai projektu pieteikumu administrēšanai ir izveidota IS, kura nodrošina:

- informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju, projektiem un to administrēšanas procesu;
- izmaiņu vēsturi un izsekojamību;
- informācijas sasaisti ar citām IS;
- loģiskās un automātiskās pārbaudes;
- brīdinājumus;

- pieteikumu atlasī pārbaudēm uz vietas u.tml.

R.9.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija un prasības maksājumu pieprasījumu (MP) sagatavošanai, kā arī iekļauti paraugi.

R.9.2. MP tiek pārbaudīti saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R.9.3. MP pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R.9.4. MP izvērtēšanai Maksājumu aģentūra izmanto IS, kurās iestrādātas loģiskās un automātiskās pārbaudes un sasaiste ar citām IS.

R.9.5. Saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru, pirms maksājumu veikšanas tiek nodrošinātas vizītes uz vietas.

R.9.6. Pretendents MP var iesniegt izmantojot EPS, kurā nodrošinātas loģiskās pārbaudes.

8.2.7.3.2.9.3. *Pasākuma vispārīgs novērtējums*

Kopumā pasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.7.3.2.10. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Aktivitātē „Meža ugunsgrēku, kaitēkļu un slimību monitoringa iekārtu un aprīkojuma un sakaru aprīkojuma ierīkošana un uzlabošana” tiks segtas attiecināmās izmaksas, pamatojoties uz attaisnojuma dokumentiem.

Aktivitātē „Ugunsgrēkos un citās dabas katastrofās cietuša meža potenciāla atjaunošana” paredzēts atbalsta maksājums par platību, kurš aprēķināts, ņemot vērā standarta izmaksas meža atjaunošanai un atjaunotās mežaudzes uzturēšanai. Attiecināmo izmaksu apmērs aprēķināts, ņemot vērā reālās tirgus cenas 2013.gadā par precēm un pakalpojumiem bez pievienotās vērtības nodokļa. Izmaksās ietvertas augsnes sagatavošanas, reproduktīvā materiāla iegādes, stādīšanas, stādījumu aizsardzības, papildināšanas, kopšanas un citas izmaksas saskaņā ar 4.pielikumu

8.2.7.3.2.11. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Noteikts un pamatots lauku saimniecību lielums, kuru pārsniedzot atbalsts tiks izmaksāts ar nosacījumu, ka tiek iesniegts meža apsaimniekošanas plāns vai līdzvērtīgs instruments

Prasība attiecībā uz meža apsaimniekošanas plānu vai meža inventarizāciju tiek piemērota visiem meža īpašniekiem, neatkarīgi no īpašuma lieluma.

“Līdzvērtīga instrumenta” definēšana

Meža apsaimniekošanas plāns Latvijā nav obligāts visiem meža īpašniekiem, tomēr obligāts nosacījums ir nodrošināt meža inventarizāciju savā tiesiskajā valdījumā. Ņemot vērā to, ka meža inventarizācija ir obligāta un Latvijas normatīvie akti salīdzinoši detāli definē atļautās mežsaimniecības darbības robežas, šo prasību kopums ir ekvivalents meža apsaimniekošanas plānam.

Atbalsta pretendents ir jā sagatavo meža apsaimniekošanas atbalsta pasākumu plāns par platību, kuru paredzēts pieteikt atbalstam.

[Apmežošana un meža platību izveide] Norādītas sugas, platības un izmantojamās metodes nepiemērotas apmežošanas nepieļaušanai, kas minēta Deleģētās regulas Nr. 807/2014 6. panta a) punktā, ieskaitot tādu apgabalu vides un klimata apstākļu aprakstu, kuros ir paredzēta apmežošana, kā minēt s tās pašas regulas 6. panta b) punktā

Nav piemērojams.

[Apmežošana un meža platību izveide] Noteiktas Deleģētās regulas (ES) Nr. 807/2014 6. pantā minētās minimālās vides prasības

Nav piemērojams

[Agromežsaimniecības sistēmu ierīkošana] Norādīts stādāmo koku un pieaugušu saglabājamo koku minimālais un maksimālais skaits uz vienu hektāru un izmantojamās mežsaimniecības sugas, kā minēts Regulas (ES) Nr. 1305/2013 23. panta 2. punktā

Nav piemērojams.

[Agromežsaimniecības sistēmu ierīkošana:] Norādīti atbalstāmo sistēmu paredzamie ieguvumi attiecībā uz vidi

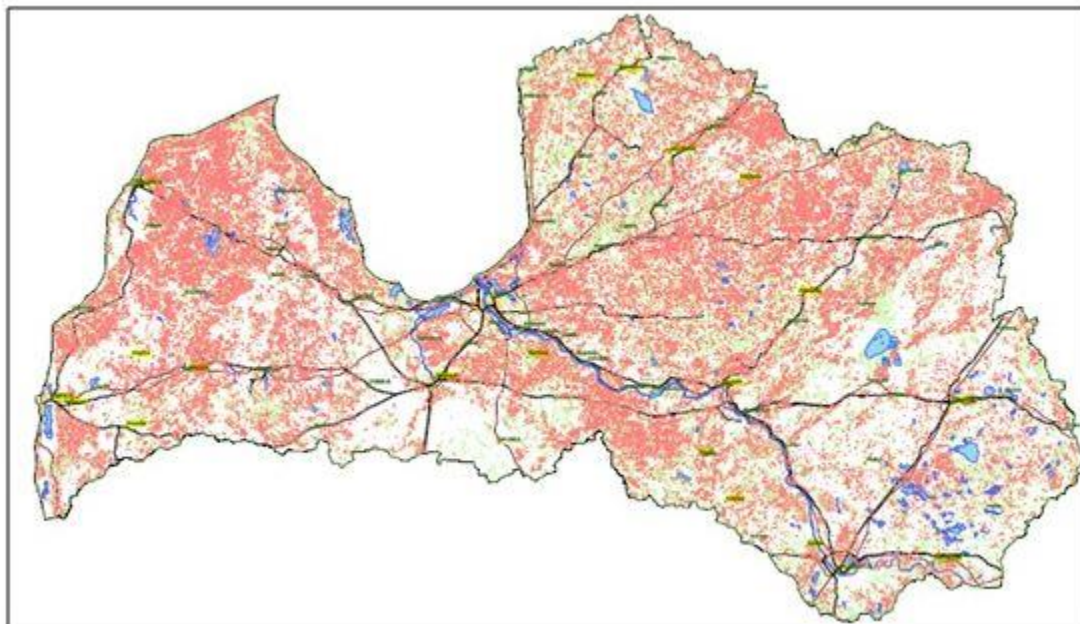
Nav piemērojams.

[Profilakse un atjaunošana pēc bojājumiem, ko nodarījuši meža ugunsgrēki, dabas katastrofas un katastrofāli notikumi] Attiecīgā gadījumā saraksts ar to augiem kaitīgo organismu sugām, kuras var izraisīt katastrofu

Nav piemērojams.

[Profilakse un atjaunošana pēc bojājumiem, ko nodarījuši meža ugunsgrēki, dabas katastrofas un katastrofāli notikumi] Norādītas tādas meža platības, kas saskaņā ar attiecīgo meža aizsardzības plānu klasificētas kā vidēja līdz augsta meža ugunsgrēku riska platības

Meža ugunsbīstamības klases ir definētas Ministru kabineta noteikumos Nr.82. Kopumā visas mežaudzes un izcirtumi tiek iedalīti piecās ugunsbīstamības klasēs, atkarībā no meža augšanas apstākļu tipa. Pasākuma īstenošanai Valsts meža dienests izmanto Meža valsts reģistrā esošo informāciju par mežaudzēm, kuras pamatā ir meža inventarizācijas dati.

Paaugstinātas bīstamības mežaudzes. Avots: Valsts meža dienests

[Profilakse un atjaunošana pēc bojājumiem, ko nodarījuši meža ugunsgrēki, dabas katastrofas un katastrofāli notikumi] Ja veic kaitīgo organismu un slimību profilakses pasākumus, attiecīgās katastrofas apraksts, kas pamatots ar zinātniskiem pierādījumiem, ieskaitot attiecīgā gadījumā zinātniskas organizācijas ieteikumus par kaitīgo organismu un slimību apkarošanu

Nav piemērojams. Pasākuma ietvaros netiek paredzēts atbalsts preventīvām darbībām kaitēkļu un slimību potenciālās ietekmes mazināšanai.

[Ieguldījumi meža ekosistēmu izturētspējas un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai] Noteikti atbilstīga ieguldījuma veidi un gaidāmais iznākums attiecībā uz vidi, un/vai estētiskā vērtība

Nav piemērojams.

8.2.7.3.3. 8.5. Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai

Apakšpasākums:

- 8.5. — atbalsts ieguldījumiem meža ekosistēmu izturētspējas un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai

8.2.7.3.3.1. Darbības veida apraksts

Mazvērtīgu mežaudžu nomaiņa un mežaudžu retināšana tiks veikta, lai veicinātu klimata un vides mērķu sasniegšanu. Klimata izmaiņu un ietekmes uz vidi pētījumi Latvijā apliecina risku pieaugumu mežaudžu attīstībai[1]. Atbalstāmās aktivitātes uzlabos CO₂ piesaisti mežaudzēs un to pielāgošanos sagaidāmajām klimata pārmaiņām. Pētījumi parāda, ka atbilstoša meža reprodūktīvā materiāla izvēle mazina klimata izmaiņu negatīvo ietekmi uz audžu produktivitāti[2], kā arī apstiprināta pozitīvā atjaunošanas paņēmienu un retināšanas intensitātes ietekme[3] oglekļa piesaistē.

Apakšpasākumā, lai klimata mērķu sasniegšanai papildus veicinātu arī bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai nozīmīgu ieguldījumu, tiks atbalstīta:

- sētu vai stādītu audžu retināšana, tādējādi uzsvāru liekot uz kvalitatīvu ekoloģisko aspektu nodrošinot pret klimata izmaiņām noturīgāku mežaudžu veidošanos;
- retināšana mežaudzēs, kuras retinot veidojas dažāda vecuma audze, pamatā mistraudze, kas ir daudz noturīgāka pret klimata pārmaiņu un cita veida draudiem. Tāpat audzes ar dažāda vecuma struktūru nodrošina meža ilglaicīgāku stabilitāti un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu;
- pakāpeniska mežaudžu nomaiņa, platībās saglabājot 30 -50 vecākos dzīvotspējīgus iepriekšējās paaudzes kokus uz hektāra, priekšroku dodot koku sugām ar garāku dzīves ciklu.

Apakšpasākuma īstenošanai nav nepieciešams veikt meža zemes meliorāciju.

Pasākumā tiek atbalstītas šādas darbības meža īpašumos:

1. jaunaudžu retināšana un jaunaudžu retināšana ar atzarošanu;
2. neproduktīvo mežaudžu nomaiņa saskaņā ar normatīvajiem aktiem par koku ciršanu mežā;
3. valdošās koku sugas nomaiņa baltalkšņa sugu mežaudzēs no 30 gadu vecuma vai blīgznas sugu mežaudzēs.

[1] Latvijas Mežzinātnes diena, 2014, Silava Prezentācija Virziens: «Potenciālo klimata izmaiņu ietekmes vērtējums un kvantifikācija»http://www.silava.lv/userfiles/file/Pasakumi/2014_01_17_MZ_diena%20JansonsA.pdf

[2] Meža apsaimniekošana klimata izmaiņu kontekstā, INTERREG IV C "FUTUREforest", Silava

[3] MEŽSAIMNIECISKO DARBĪBU IETEKME UZ SILTUMNĪCEFĒKTA GĀZU EMISIJĀM UN CO₂ PIESAISTI, Silava
http://www.lvm.lv/images/lvm/Petijumi_un_publicācijas/Petijumi/CO2_20130102090501339.pdf

8.2.7.3.3.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Atbalsta maksājums par platību, kas aprēķināts, ņemot vērā standarta izmaksas jaunaudžu retināšanai, atzarošanai un mežaudžu nomaiņai.

8.2.7.3.3.3. Saites uz citiem tiesību aktiem

- 1) Regulas Nr.702/2014 35. pants.
- 2) Meža likums.
- 3) 2012.gada 18.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr.935 "Noteikumi par koku ciršanu mežā".
- 4) 2012.gada 2.maija Ministru kabineta noteikumi Nr.308 " Meža atjaunošanas, meža ieaudzēšanas un plantāciju meža noteikumi".
- 5) Normatīvie akti, kas regulē īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (tai skaitā Natura 2000 teritoriju) aizsardzību un apsaimniekošanu.

8.2.7.3.3.4. Atbalsta saņēmēji

Atbalsta saņēmēji ir privātas fiziskas un juridiskas personas, kas ir privāto un pašvaldību meža zemes tiesiskie valdītāji.

8.2.7.3.3.5. Attiecināmās izmaksas

Atbalstu var saņemt par jaunaudžu retināšanu, atzarošanu, augsnes sagatavošanu, neproduktīvo un pāraugušo mežaudžu aizstāšanu ar mērķi paaugstināt meža ekoloģisko vērtību, stādu iegādi, stādīšanu, robežu iezīmēšanas, skices sagatavošanas un citām izmaksām, kas uzskaitītas 4.pielikumā. Mazvērtīgo un pāraugušo mežaudžu novākšanas izmaksas nav attiecināmas.

8.2.7.3.3.6. Atbilstības nosacījumi

Īstenojot apakšpasākumu, meža īpašniekam jāievēro Meža likumā un noteikumos par koku ciršanu meža zemēs noteiktās dabas aizsardzības prasības.

Atbalstu apakšpasākuma "Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanā" aktivitātēs nepiešķir platībās, kas atrodas NATURA 2000 teritorijās, izņemot, ja to pieļauj šo teritoriju aizsardzības un izmantošanas noteikumi vai dabas aizsardzības plāns. Ja teritorijai nav izstrādāts dabas aizsardzības plāns, tad nepieciešams saskaņojums ar Dabas aizsardzības pārvaldi.

Veicot mežaudžu nomaiņu to veic pakāpeniski, platībās saglabājot 30 -50 vecākos dzīvotspējīgus iepriekšējās paaudzes kokus uz hektāra, priekšroku dodot koku sugām ar garāku dzīves ciklu. Saglabājamo koku sugu un skaitu norāda meža apsaimniekošanas atbalsta pasākumu plānā.

Atbalsta pretendentu īpašumā jābūt jaunaudzēm, neproduktīvām mežaudzēm vai baltalkšņu, blīgznu audzēm, kas atbilst noteiktajiem kritērijiem:

- jaunaudžu retināšanai – palielināts valdošās koku sugas koku vai konkurējošo koku skaits, kuru nepieciešams būtiski samazināt;
- neproduktīvu mežaudžu nomaiņai – mežaudzes atbilstoši nacionālajos normatīvajos aktos noteiktajiem kritērijiem;
- baltalkšņa vai blīgznas mežaudžu nomaiņai - baltalkšņa mežaudze no 30 gadu vecuma vai blīgznas mežaudze.

Atbalstu par nosacījumiem atbilstošu jaunaudžu retināšanu var saņemt ne vairāk kā divas reizes programmēšanas periodā, atbilstoši ikreizējam meža apsaimniekošanas atbalsta pasākumu plānam.

Atbalstu nepiešķir, ja apakšaktivitātes īstenošanai nepieciešams veikt meža meliorāciju.

Atsauces uz nacionālo regulējumu - Meža likums nosaka, ka neproduktīva mežaudze ir mežaudze, kuru nav lietderīgi audzēt koksnes krājas nepietiekama pieauguma, koku sugu sastāva vai koku kvalitātes dēļ. Savukārt noteikumi par koku ciršanu mežā nosaka kārtību, kādā mežaudze atzīstama par neproduktīvu. Saskaņā ar šiem noteikumiem, daļa no mazproduktīvas mežaudzes kritērijiem neattiecas uz NATURA 2000 teritorijām.

Atbalsta pretendentam ir jā sagatavo meža apsaimniekošanas atbalsta pasākumu plāns par platību, kuru paredzēts pieteikt atbalstam.

8.2.7.3.3.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Lai izvēlētos atbilstošākos projektus, atlases kritēriji tiks izveidoti, priekšroku dodot atbalsta pretendentiem, kas veikuši lielākus ieguldījumus meža īpašumā, piemēram, mežaudzes atjaunojuši mākslīgi, meža īpašumus ir sertificējuši, kā arī tad, ja meža īpašnieks ir meža īpašnieku apvienības vai kooperatīva biedrs.

8.2.7.3.3.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Paredzēts atbalsta maksājums par platību, kas aprēķināts, ņemot vērā standarta izmaksas jaunaudžu retināšanai, jaunaudžu retināšanai ar atzarošanu un mežaudzes nomaiņai.

Attiecināmās izmaksas un atbalsta intensitāti skatīt tabulā.

Atbalstāmā aktivitāte	Attiecināmās izmaksu summa EUR par ha		Atbalsta intensitāte %
	Par mežaudzes ierīkošanu	Par retināšanu	
Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai			
Jaunaudžu retināšana	-	440	50% atbalsta pretendentiem, kam īpašumā esošā meža platība ir 200 hektāri un vairāk; 60% pārējiem
Jaunaudžu retināšana ar atzarošanu	-	611	50% atbalsta pretendentiem, kam īpašumā esošā meža platība ir 200 hektāri un vairāk; 60% pārējiem
Neproduktīvās mežaudzes nomaiņa	1365	-	50% atbalsta pretendentiem, kam īpašumā esošā meža platība ir 200 hektāri un vairāk; 60% pārējiem
Valdošās koku sugas nomaiņa	1365	-	

Attiecināmās izmaksas un atbalsta intensitāte

8.2.7.3.3.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.7.3.3.9.1. Risks(-) pasākumu īstenošanā

R1: piedāvājumu konkursa procedūra privātiem atbalsta saņēmējiem

1. Nav iesniegti vismaz 2 derīgi piedāvājumi.
2. Piedāvājumus sagatavojuši neatbilstoši piegādātāji
3. Nav noteiktas skaidras iepirkuma priekšmeta prasības u.tml.

R2: izmaksu pamatojums

1. Sadārdzinātas cenas

R3: adekvātas kontroles un pārbaudes sistēmas

1. Atbalsta saņēmējs neatbilst finansējuma saņemšanas nosacījumiem.
2. Apstiprināts projekts, kurā paredzētas vai iegādātas neatbilstošas investīcijas, ir cenu sadārdzinājums vai neatbilstība iepirkuma prasībām.

R4: publiskais iepirkums

1. Nav ievērotas atsevišķas normatīvo aktu prasības.
2. Piedāvājumus sagatavojuši neatbilstoši piegādātāji.
3. Nav noteiktas skaidras iepirkuma priekšmeta prasības u.tml.
4. Nav izvēlēta iepirkuma procedūra atbilstoši likumā noteiktajām robežvērtībām.

R7: atbalsta saņēmēju atlase

1. Pārāk vispārīgi kritēriji.
2. Atbalsta saņēmēji neizprot atlases kritēriju piemērošanu.

R8: IT sistēmas

1. Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un atbalsta saņēmējiem izmantojamu sistēmu.

R9: maksājuma pieprasījums

1. Iesniegts neatbilstošs maksājuma pieprasījums.
2. Veiktas projekta mērķim neatbilstošas investīcijas.

8.2.7.3.3.9.2. *Mazināšanas darbības*

R.1.1. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti ar iepirkuma prasībām un nosacījumiem atbalsta saņēmējiem.

R.1.2. Izveidota iestāde (IUB), kas nodrošina platformu iepirkumu informācijas izvietošanai.

R.1.3. Sagatavots informatīvs materiāls atbilstošas iepirkuma procedūras veikšanai, kā arī iekļauti paraugi un norādīti labās prakses piemēri.

R.1.4. Iepirkuma procedūras atbilstība normatīvo aktu prasībām tiek pārbaudīta saskaņā ar LAD izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R.2.1. Atbilstošu cenu nosaka ar vismaz divu prasībām atbilstošu piedāvājumu salīdzināšanu.

R.2.2. Cenu papildu pārbaude tiek veikta, salīdzinot Maksājumu aģentūras rīcībā esošo informāciju (projektu datubāze) u.c. pieejamo informāciju.

R.2.3. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas likumdošanas prasības atbalsta saņēmējiem.

R.2.4. Standartizmaksu gadījumā izmaksu pārbaude tiek veikta, ņemot vērā nacionālajos normatīvajos aktos noteiktās standartizmaksas, kā arī tiek sagatavots informatīvs materiāls ar skaidrojumu atbalsta saņēmējiem.

R.3.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas normatīvo aktu prasības atbalsta saņēmējiem.

R.3.2. Izstrādāta procedūra un kontroles lapas projektu iesniegumu pārbaudei, paredzot atbalsta saņēmēju atbilstību, investīciju atbilstību un projekta dzīvotspējas pārbaudi.

R.3.3. Projektu pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R.3.4. Atbilstošu cenu nosaka ar vismaz divu prasībām atbilstošu piedāvājumu salīdzināšanu.

R.3.5. Cenu papildu pārbaude tiek veikta, salīdzinot Maksājumu aģentūras rīcībā esošo informāciju (projektu datubāze) u.c. pieejamo informāciju.

R.3.6. Pretendenta sniegtā informācija tiek pārbaudīta, izmantojot citu institūciju datubāzes, kā arī pieprasot informāciju no citām institūcijām.

R.3.7. Tiek veikts regulārs datu monitorings ar citām valsts institūcijām.

R.3.8. Notiek regulāra sadarbība ar citām institūcijām (piemēram, PVD, VMD u.c.)

R.4.1. Izveidota iestāde (IUB), kas uzrauga publiskā iepirkuma procesu un nodrošina platformu iepirkumu informācijas izvietošanai.

R.4.2. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti, kuros noteiktas publiskā iepirkuma prasības un nosacījumi atbalsta saņēmējiem.

R.4.3. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas precīzas publiskā iepirkuma procedūras prasības un kārtība, kā arī iekļauti paraugi un norādīti labās prakses piemēri.

R.7.1. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti, kuros noteikti skaidri un pārbaudāmi projektu atlases kritēriji, pēc kuriem var atlasīt pasākumam atbilstošākos projektus.

R.7.2. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija par projektu atlases kritērijiem un to piemērošanas kārtību.

R.8.

Atbalsta saņēmējiem izveidota EPS, kura nodrošina:

- projektu dokumentācijas iesniegšanu;
- administrēšanas procesa izsekojamību;
- loģiskās pārbaudes;
- brīdinājumus u.tml.

Maksājumu aģentūrai projektu pieteikumu administrēšanai ir izveidota IS, kura nodrošina:

- informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju, projektiem un to administrēšanas procesu;
- izmaiņu vēsturi un izsekojamību;
- informācijas sasaisti ar citām IS;
- loģiskās un automātiskās pārbaudes;
- brīdinājumus;
- pieteikumu atlasī pārbaudēm uz vietas u.tml.

R.9.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija un prasības maksājumu pieprasījumu (MP) sagatavošanai, kā arī iekļauti paraugi.

R.9.2. MP tiek pārbaudīti saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R.9.3. MP pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R.9.4. MP izvērtēšanai Maksājumu aģentūra izmanto IS, kurās iestrādātas loģiskās un automātiskās pārbaudes un sasaiste ar citām IS.

R.9.5. Saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru, pirms maksājumu veikšanas tiek nodrošinātas vizītes uz vietas.

R.9.6. Pretendents MP var iesniegt izmantojot EPS, kurā nodrošinātas loģiskās pārbaudes.

8.2.7.3.3.9.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Kopumā pasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.7.3.3.10. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Attiecināmo izmaksu apmērs aprēķināts, ņemot vērā reālās tirgus cenas 2013.gadā par precēm un pakalpojumiem bez pievienotās vērtības nodokļa. Izmaksās ietvertas jaunaudzēs retināšanas, atzarošanas, augsnes sagatavošanas, reproduktīvā materiāla iegādes, stādīšanas, stādījumu aizsardzības, papildināšanas, un citas izmaksas saskaņā ar 4.pielikumu.

8.2.7.3.3.11. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Noteikts un pamatots lauku saimniecību lielums, kuru pārsniedzot atbalsts tiks izmaksāts ar nosacījumu, ka tiek iesniegts meža apsaimniekošanas plāns vai līdzvērtīgs instruments

Prasība attiecībā uz meža apsaimniekošanas plānu vai meža inventarizāciju tiek piemērota visiem meža īpašniekiem, neatkarīgi no īpašuma lieluma.

“Līdzvērtīga instrumenta” definēšana

Meža apsaimniekošanas plāns Latvijā nav obligāts visiem meža īpašniekiem, tomēr obligāts nosacījums ir nodrošināt meža inventarizāciju savā tiesiskajā valdījumā. Ņemot vērā to, ka meža inventarizācija ir obligāta un Latvijas normatīvie akti salīdzinoši detāli definē atļautās mežsaimniecības darbības robežas, šo prasību kopums ir ekvivalents meža apsaimniekošanas plānam.

Atbalsta pretendents ir jā sagatavo meža apsaimniekošanas atbalsta pasākumu plāns par platību, kuru paredzēts pieteikt atbalstam.

[Apmežošana un meža platību izveide] Norādītas sugas, platības un izmantojamās metodes nepiemērotas apmežošanas nepieļaušanai, kas minēta Deleģētās regulas Nr. 807/2014 6. panta a) punktā, ieskaitot tādu apgabalu vides un klimata apstākļu aprakstu, kuros ir paredzēta apmežošana, kā minēt s tās pašas regulas 6. panta b) punktā

Nav piemērojams.

[Apmežošana un meža platību izveide] Noteiktas Deleģētās regulas (ES) Nr. 807/2014 6. pantā minētās minimālās vides prasības

Nav piemērojams.

[Agromežsaimniecības sistēmu ierīkošana] Norādīts stādāmo koku un pieaugušu saglabājamo koku minimālais un maksimālais skaits uz vienu hektāru un izmantojamās mežsaimniecības sugas, kā minēts Regulas (ES) Nr. 1305/2013 23. panta 2. punktā

Nav piemērojams.

[Agromežsaimniecības sistēmu ierīkošana:] Norādīti atbalstāmo sistēmu paredzamie ieguvumi attiecībā uz vidi

Nav piemērojams.

[Profilakse un atjaunošana pēc bojājumiem, ko nodarījuši meža ugunsgrēki, dabas katastrofas un katastrofāli notikumi] Attiecīgā gadījumā saraksts ar to augiem kaitīgo organismu sugām, kuras var izraisīt katastrofu

Nav piemērojams.

[Profilakse un atjaunošana pēc bojājumiem, ko nodarījuši meža ugunsgrēki, dabas katastrofas un katastrofāli notikumi] Norādītas tādas meža platības, kas saskaņā ar attiecīgo meža aizsardzības plānu klasificētas kā vidēja līdz augsta meža ugunsgrēku riska platības

Nav piemērojams.

[Profilakse un atjaunošana pēc bojājumiem, ko nodarījuši meža ugunsgrēki, dabas katastrofas un katastrofāli notikumi] Ja veic kaitīgo organismu un slimību profilakses pasākumus, attiecīgās katastrofas apraksts, kas

pamatots ar zinātniskiem pierādījumiem, ieskaitot attiecīgā gadījumā zinātniskas organizācijas ieteikumus par kaitīgo organismu un slimību apkarošanu

Nav piemērojams.

[Ieguldījumi meža ekosistēmu izturētspējas un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai] Noteikti atbilstīga ieguldījuma veidi un gaidāmais iznākums attiecībā uz vidi, un/vai estētiskā vērtība

Pasākuma ietvaros tiek atbalsstītas šādas darbības meža īpašumos:

- 1) jaunaudžu retināšana un jaunaudžu retināšana ar atzarošanu;
- 2) neproduktīvo mežaudžu nomaiņa saskaņā ar normatīvajiem aktiem par koku ciršanu mežā;
- 3) valdošās koku sugas nomaiņa baltalkšņa sugu mežaudzēs no 30 gadu vecuma vai blīgzņas sugu pāraugušās mežaudzēs.

Atbalstāmās darbības ļaus efektīvāk izmantot meža potenciālu CO2 piesaistei, stabilizēt piesaistītā CO2 apjomu ilgtermiņā un uzlabot mežaudžu noturību pret sagaidāmajām klimata pārmaiņām.

8.2.7.4. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.7.4.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

Sniegts apakšpasākuma līmenī

8.2.7.4.2. Mazināšanas darbības

Sniegts apakšpasākuma līmenī

8.2.7.4.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Sniegts apakšpasākuma līmenī

8.2.7.5. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Skatīt 4.pielikumu "Pasākuma „Ieguldījumi mežu attīstībā un mežu dzīvotspējas pilnveidošanā” attiecināmo izmaksu aprēķins”.

8.2.7.6. *Specifiskā informācija, kas attiecas uz konkrētu pasākumu*

Noteikts un pamatots lauku saimniecību lielums, kuru pārsniedzot atbalsts tiks izmaksāts ar nosacījumu, ka tiek iesniegts meža apsaimniekošanas plāns vai līdzvērtīgs instruments

Prasība attiecībā uz meža apsaimniekošanas plānu vai meža inventarizāciju tiek piemērota visiem meža īpašniekiem, neatkarīgi no īpašuma lieluma.

“Līdzvērtīga instrumenta” definēšana

Meža apsaimniekošanas plāns Latvijā nav obligāts visiem meža īpašniekiem, tomēr obligāts nosacījums ir nodrošināt meža inventarizāciju savā tiesiskajā valdījumā. Ņemot vērā to, ka meža inventarizācija ir obligāta un Latvijas normatīvie akti salīdzinoši detāli definē atļautās mežsaimniecības darbības robežas, šo prasību kopumu var uzskatīt par ekvivalentu meža apsaimniekošanas plānam.

Atbalsta pretendents ir jā sagatavo meža apsaimniekošanas atbalsta pasākumu plāns par platību, kuru paredzēts pieteikt atbalstam.

[Apmežošana un meža platību izveide] Norādītas sugas, platības un izmantojamās metodes nepiemērotas apmežošanas nepieļaušanai, kas minēta Deleģētās regulas Nr. 807/2014 6. panta a) punktā, ieskaitot tādu apgabalu vides un klimata apstākļu aprakstu, kuros ir paredzēta apmežošana, kā minēt s tās pašas regulas 6. panta b) punktā

Ieaudzēšanu veic ar augšanas apstākļiem piemērotām vietējām meža koku sugām, atbilstoši normatīvajiem aktiem par meža atjaunošanu un ieaudzēšanu. Apmežošanā izmanto augstvērtīgu (definēts kā uzlabots, atlasīts un pārāks) stādāmo materiālu.

Ieaudzēšanu veic, saglabājot savrup augošus kokus un krūmus, koku grupas un rindas un alejas. Turklāt, stādot kokus ūdensteces aizsargjoslā, ņem vērā mežaudzes koku sugu sastāva ierobežojumus. Augsnes apstrādi neveic tērcēs, pārmitrās vietās, mikroieplakās u.c.

Netiek atbalstīta meža ieaudzēšana platībās ar slēgtām meliorācijas sistēmām.

Netiek atbalstīta meža ieaudzēšana bioloģiski vērtīgos zālajos, meža laucēs.

Atbalstu meža ieaudzēšanai nepiešķir par: Ziemassvētku kociņu stādījumiem, īscirtmeta atvasājiem, ātraudzīgu koku sugu enerģētiskām plantācijām, kā arī NATURA 2000 teritorijās un citās aizsargājamās teritorijās, izņemot, ja to paredz aizsargājamās teritorijas apsaimniekošanas plāns.

[Apmežošana un meža platību izveide] Noteiktas Deleģētās regulas (ES) Nr. 807/2014 6. pantā minētās minimālās vides prasības

Netiek atbalstīta meža ieaudzēšana bioloģiski vērtīgos zālajos, meža laucēs.

Atbalstu meža ieaudzēšanai nepiešķir par: Ziemassvētku kociņu stādījumiem, īscirtmeta atvasājiem, ātraudzīgu koku sugu enerģētiskām plantācijām, kā arī NATURA 2000 teritorijās un citās aizsargājamās teritorijās, izņemot, ja to paredz aizsargājamās teritorijas apsaimniekošanas plāns.

[Agromežsaimniecības sistēmu ierīkošana] Norādīts stādāmo koku un pieaugušu saglabājamo koku minimālais un maksimālais skaits uz vienu hektāru un izmantojamās mežsaimniecības sugas, kā minēts Regulas (ES) Nr. 1305/2013 23. panta 2. punktā

Nav piemērojams.

[Agromežsaimniecības sistēmu ierīkošana:] Norādīti atbalstāmo sistēmu paredzami ieguvumi attiecībā uz vidi

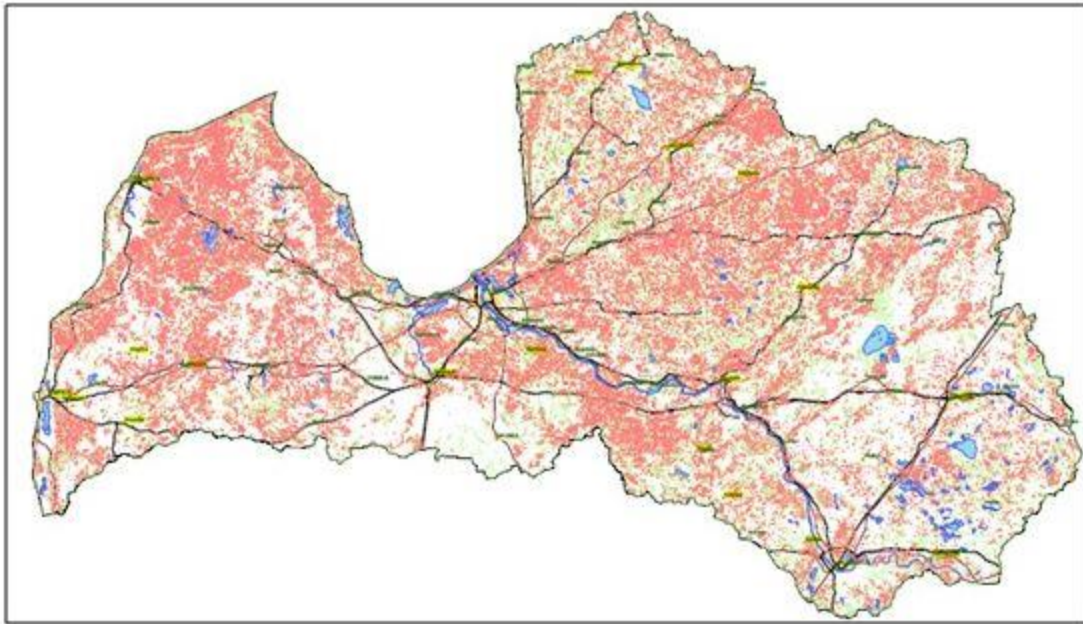
Nav piemērojams.

[Profilakse un atjaunošana pēc bojājumiem, ko nodarījuši meža ugunsgrēki, dabas katastrofas un katastrofāli notikumi] Attiecīgā gadījumā saraksts ar to augiem kaitīgo organismu sugām, kuras var izraisīt katastrofu

Nav piemērojams.

[Profilakse un atjaunošana pēc bojājumiem, ko nodarījuši meža ugunsgrēki, dabas katastrofas un katastrofāli notikumi] Norādītas tādas meža platības, kas saskaņā ar attiecīgo meža aizsardzības plānu klasificētas kā vidēja līdz augsta meža ugunsgrēku riska platības

Meža ugunsbīstamības klases ir definētas Ministru kabineta noteikumos. Kopumā visas mežaudzes un izcirtumi tiek iedalīti piecās ugunsbīstamības klasēs, atkarībā no meža augšanas apstākļu tipa. Valsts civilās aizsardzības plāns nosaka teritorijas ar paaugstinātu ugunsbīstamību.

Paaugstinātas bīstamības mežaudzes. Avots: Valsts meža dienests

[Profilakse un atjaunošana pēc bojājumiem, ko nodarījuši meža ugunsgrēki, dabas katastrofas un katastrofāli notikumi] Ja veic kaitīgo organismu un slimību profilakses pasākumus, attiecīgās katastrofas apraksts, kas pamatots ar zinātniskiem pierādījumiem, ieskaitot attiecīgā gadījumā zinātniskas organizācijas ieteikumus par kaitīgo organismu un slimību apkarošanu

Nav piemērojams.

[Ieguldījumi meža ekosistēmu izturētspējas un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai] Noteikti atbilstīga ieguldījuma veidi un gaidāmais iznākums attiecībā uz vidi, un/vai estētiskā vērtība

Pasākuma ietvaros tiek atbalstītas šādas darbības meža īpašumos:

- 1) jaunaudžu retināšana un jaunaudžu retināšana ar atzarošanu;
- 2) neproduktīvo mežaudžu nomaiņa saskaņā ar normatīvajiem aktiem par koku ciršanu mežā;
- 3) valdošās koku sugas nomaiņa baltalkšņa sugu mežaudzēs no 30 gadu vecuma vai blīgznas sugu pāraugušās mežaudzēs.

Atbalstāmās darbības ļaus efektīvāk izmantot meža potenciālu CO₂ piesaistei, stabilizēt piesaistītā CO₂ apjomu ilgtermiņā un uzlabot mežaudžu noturību pret sagaidāmajām klimata pārmaiņām.

8.2.7.7. Citas svarīgas piezīmes, kas ir būtiskas, lai pasākumu izprastu un īstenotu

Ņemot vērā to, ka pasākumā ir paredzēts atbalsts, kas noteikts pamatojoties uz standarta izmaksām, atbalstāmās darbības var veikt arī meža īpašnieks. Līdz ar to svarīgi nodrošināt iespēju meža īpašniekiem

uzlabot zināšanas un saņemt konsultācijas par meža apsaimniekošanas jautājumiem. 1. un 2. pasākums ir papildinošs un bieži vien arī priekšnosacījums 8.pasākuma īstenošanai.

Regulas 1305/2013 35.pants – kooperācija – nav tieši saistīts ar šī pasākuma īstenošanu, jo nacionālā līmenī atbalsta saņēmēju loks ir sašaurināts – meža īpašnieks.

8.2.8. M09 - Ražotāju grupu un organizāciju izveide (27. pants)

8.2.8.1. Juridiskais pamats

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1305/2013 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1698/2005 27.pants.

8.2.8.2. Vispārīgs pasākuma apraksts, tostarp tā intervences loģika un ieguldījums prioritārajās jomās un transversālajos mērķos

Latvijā, pateicoties labvēlīgai ES un valsts atbalsta politikai kooperācijas attīstīšanā, saskaņā ar Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra datiem, 2012.gada beigās darbojās 122 lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības un tika nodibinātas 2 mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības. Lai nodrošinātu kooperācijas pamatprincipu ievērošanas uzraudzību un sekmīgu kooperācijas attīstību Latvijā, ir izveidota kooperatīvu atbilstības izvērtēšanas sistēma. Katrs kooperatīvs, izpildot noteiktu kritēriju kopumu, var saņemt atbilstības statusu un ir tiesīgs pretendēt uz valsts un Eiropas Savienības atbalstu. Atbilstības statusa piešķiršanu veic Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija.

Visveiksmīgāk attīstījušas lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības piena un graudu nozarē. 2012.gada beigās no 122 lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvām sabiedrībām 34 darbojās piena nozarē, 42 – graudu nozarē, 12 – gaļas nozarē, 15 – augļu un dārzeņu nozarē un 2 – medus nozarē. 2012.gadā atbilstības statusu ir saņēmušas 49 lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības, no kurām 22 darbojās piena nozarē, 19 – graudu nozarē, 3 – augļu un dārzeņu nozarē, 2 – gaļas nozarē un 2 – bioloģiskajā nozarē, 1- lauksaimniecības pakalpojumu nozarē.

Lai gan kooperatīvu skaits pakāpeniski palielinās, tomēr joprojām ir mazs procents to aktīvo saimniecību, kas ir iesaistījušās kooperatīvu darbībā, tāpēc nepieciešams turpināt atbalstīt jaunu kooperatīvu veidošanos. Spēcīgākie kooperatīvi ir piensaimniecības un graudkopības nozarē – tur caur kooperatīviem tiek realizēti attiecīgi 26,9 un 32,7% no kopējās saražotās produkcijas Latvijā. Savukārt gaļas ražošanas nozares un bioloģiskās lauksaimniecības kooperatīvi vēl tikai attīstās. Ekonomiskās krīzes ietekmē samazinājās kooperatīvo sabiedrību apgrozījums, tomēr jau 2011.gadā tas gandrīz sasniedza pirmskrīzes apgrozījuma apjomu – 244,3 milj. EUR. Biedru skaits lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvos 2011.gadā sasniedza 9150 (2000.gadā bija 2380 biedru), kas ir 42% no tirgus orientētajām saimniecībām (21,9 tūkst.).

2012.gadā tika veiktas izmaiņas likumdošanā, kas nodrošināja, ka var sākt veidoties arī mežu nozares kooperatīvās sabiedrības. 2012.gadā izveidojās pirmās divas mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības.

Latvijā tikai tās lauksaimniecības un mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības, kurām būs piešķirts atbilstības statuss varēs pretendēt uz ražotāju grupas vai organizācijas atzīšanu Lauku atbalsta dienestā, pamatojoties uz tās izstrādāto darījumdarbības plānu.

Nākotnē līdz ar vispārējo kooperatīvu attīstību nepieciešams kooperatīvos veicināt arī pārstrādes procesus (t.i., vertikālā kooperācija), kas ļautu ražot produkciju ar augstāku pievienoto vērtību, kā arī palielinātu kooperatīvo sabiedrību apgrozījumu un peļņu. Īstenojot vertikālās kooperācijas modeli, papildus būs

jāpievērš uzmanība realizācijas tirgus apguvei, meklējot tirdzniecības un realizācijas iespējas kooperatīvu biedru saražotajai produkcijai.

Ieguldījums 3A mērķa virzienā

3A – primāro ražotāju konkurētspējas uzlabošana, tos labāk integrējot lauksaimniecības pārtikas aprītē, izmantojot kvalitātes shēmas, piešķirot papildu vērtību lauksaimniecības produktiem, veicinot noietu vietējos tirgos un izmantojot īsas piegādes ķēdes, ražotāju grupas un organizācijas un starpnozaru organizācijas.

Tiks veicināta saimniecību konkurētspēja, paaugstinot ražošanas produktivitāti un efektivitāti.

Tiks veicināta lauksaimniecības produkcijas ražošana un tirgus pieejamība, kopīgojot produkcijas pielāgošanu tirgus prasībām.

8.2.8.3. Darbības joma, atbalsta līmenis, atbalsttiesīgie saņēmēji un attiecīgā gadījumā metodika summas vai atbalsta likmes aprēķināšanai katram apakšpasākumam un/vai attiecīgā gadījumā katram darbības veidam. Katram darbības veidam norādītas atbilstīgās izmaksas, atbilstības nosacījumi, piemērojamās summas un atbalsta likmes, kā arī principi atlases kritēriju noteikšanai.

8.2.8.3.1. 9. Ražotāju grupu un organizāciju izveide

Apakšpasākums:

- 9.1 — ražotāju grupu un organizāciju izveide lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarēs

8.2.8.3.1.1. Darbības veida apraksts

Atbalsts ražotāju grupu un ražotāju organizāciju izveidei lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē, kuras atbilstības statusu pirmo reizi ir ieguvušas ne agrāk kā 2019.gada 1.janvārī un, kuras atbilst mazo un vidējo uzņēmumu definīcijai.

Saistību periodā pretendents katru gadu iegūst atbilstības statusu, regulāri iesniedz pārskatus par darījumdarbības plānā plānoto rezultatīvo rādītāju izpildi un mērķu sasniegšanu. Saistību perioda beigās sasniedz visus darījumdarbības plānā plānotos mērķus un rezultatīvos rādītājus.

8.2.8.3.1.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Kompensējošs maksājums.

8.2.8.3.1.3. Saites uz citiem tiesību aktiem

1) Līguma par Eiropas Savienības darbību I pielikums.

2) Regulas Nr.1303/2013 2.panta 28) punkts.

3) Regula Nr.1308/2013.

4) Regula Nr.1407/2013.

8.2.8.3.1.4. Atbalsta saņēmēji

Šajā pasākumā atbalstu var saņemt lauksaimniecības un mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības, augļu un dārzeņu ražotāju grupas vai organizācijas, kuras atbilstības statusu pirmo reizi ir ieguvušas ne agrāk kā 2019.gada 1.janvārī un, kuras atbilst mazo un vidējo uzņēmumu definīcijai.

Pasākuma ietvaros netiek atbalstītas konvenciālās piena un graudu lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības, jo šajās nozarēs kooperācija ir veiksmīgi attīstījusies, izņemot tādas kooperatīvās sabiedrības, kuru biedri ir tikai citas kooperatīvās sabiedrības.

8.2.8.3.1.5. Attiecināmās izmaksas

Attiecināmās izmaksas ir vispārējās izmaksas, kas tieši attiecināmas uz darījumdarbības plānā paredzēto aktivitāšu īstenošanu.

8.2.8.3.1.6. Atbilstības nosacījumi

Atbalsta pretendents jāatbilst šādiem nosacījumiem:

1. pretendents Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācijā atbilstības statusu pirmo reizi ir ieguvis ne agrāk kā 2019.gada janvārī;
2. pretendents atbilst mazo un vidējo uzņēmumu definīcijai, kā noteikts Regulas (ES) Nr.1303/2013 pantā.
3. pretendents ir izstrādājis darījumdarbības plānu vismaz viena mērķa īstenošanai atbilstoši Regulas (ES) Nr. 1305/2013, 27.panta 2.punktam.

Pasākuma ietvaros netiks atbalstītas jau darbojošās lauksaimniecības un mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības, augļu un dārzeņu ražotāju grupas vai organizācijas, kuras atbilstības statusu pirmo reizi ieguva pirms 2019.gada.

Netiks atbalstīta divu atbilstības statusu ieguvušu ražotāju grupu vai organizāciju apvienošanās, izņemot tādas kooperatīvās sabiedrības, kuru biedri ir tikai citas kooperatīvās sabiedrības.

Lai izvairītos no situācijām, kad pasākuma ietvaros lauksaimniecības un mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības, ražotāju grupas vai organizācijas biedri saņem to pašu atbalstu divas reizes atbalsta aprēķināšanai piemēros šādus nosacījumus:

1. atbalsta apjomu proporcionāli samazinās, atbilstoši to biedru pārdotās produkcijas apjomam, kuriem ir piešķirts atbalsts kā citas lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības, ražotāju grupas vai

organizācijas biedriem 2004.-2006.gada, 2007.-2013.gada un 2014.-2020.gada programmēšanas periodā šī pasākuma ietvaros.

2. atbalsta apjomu proporcionāli samazinās, atbilstoši to biedru pārdotās produkcijas apjomam, no kuriem lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrība realizācijai iepērk konvenciālo pienu un graudus.

Šīs prasības neattiecinā uz kooperatīvajām sabiedrībām, kuru biedri ir tikai citas kooperatīvās sabiedrības.

8.2.8.3.1.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Lai izvēlētos atbilstošākos darījumsdarbības plāna projektus, atlases kritēriji tiks izveidoti, priekšroku dodot atbalsta pretendentiem, kuriem ir izstrādāts kvalitatīvāks darījumsdarbības plāns. Piemēram, lielāks punktu skaits tiks paredzēts darījumsdarbības plāna projektiem, kurā tiks ietverta detalizēta informācija par izvēlētajās aktivitātes īstenošanu, norādot šīs aktivitātes izvēles pamatojumu, saimniecisko izdevīgumu un ieguvumu, salīdzinājumā ar citām līdzīgām alternatīvām, ar kurām varētu sasniegt plāno to mērķi. Kā arī, piemēram, lielāks punktu skaits tiks paredzēts, ja pretendents darījumsdarbības plāna īstenošanai būs izvērtējis iespējamus riskus saistībā ar tirgus izmaiņām, cilvēkresursiem un citiem iespējamajiem riskiem, kas varētu rasties darījumsdarbības plāna īstenošanas laikā.

8.2.8.3.1.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Atbalsta robežlikme noteikta 10% apmērā, kā procentuālā daļa no attiecīgajā periodā pārdotās produkcijas, ar nosacījumu, ka katru gadu atbalstu pakāpeniski jāsamazina. Pirmajā gadā atbalsta likme ir 10 %, otrajā 8 %, trešajā 6%, ceturtajā 4 % un piektajā gadā 2%.

Atbalstu izmaksā pirmos piecus gadus pēc darījumsdarbības plāna atzīšanas, kā vienotas likmes atbalstu, kas sadalīts gada maksājumos.

Atbalstu izmaksā reizi gadā, pamatojoties uz faktiskajām attiecināmajām izmaksām, kuras atbalsta pretendents veicis atbilstoši darījumsdarbības plānam.

Atbalsta pēdējo daļu izmaksā tikai pēc tam, kad ir īstenoti darījumsdarbības plānā norādītie pasākumi un sasniegti izvirzītie mērķi.

8.2.8.3.1.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.8.3.1.9.1. *Risks(-i) pasākumu īstenošanā*

R7: atbalsta saņēmēju atlase

1. Pārāk vispārīgi kritēriji.
2. Atbalsta saņēmēji neizprot atlases kritēriju piemērošanu.

R8: IT sistēmas

1. Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un atbalsta saņēmējiem izmantojamu sistēmu.

R9: maksājuma pieprasījums

1. Iesniegts neatbilstošs maksājuma pieprasījums.
2. Veiktas projekta mērķim neatbilstošas investīcijas.

8.2.8.3.1.9.2. *Mazināšanas darbības***R.7.**

R7.1. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti, kuros noteikti skaidri un pārbaudāmi projektu atlases kritēriji, pēc kuriem var atlasīt pasākumam atbilstošākos projektus.

R7.2. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija par projektu atlases kritērijiem un to piemērošanas kārtību.

R8.

Maksājumu aģentūrai projektu pieteikumu administrēšanai ir izveidota IS, kura nodrošina:

- informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju, projektiem un to administrēšanas procesu;
- izmaiņu vēsturi un izsekojamību;
- informācijas sasaisti ar citām IS;
- loģiskās un automātiskās pārbaudes;
- brīdinājumus;
- pieteikumu atlasī pārbaudēm uz vietas u.tml.

R.9.

R9.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija un prasības maksājumu pieprasījumu (MP) sagatavošanai, kā arī iekļauti paraugi.

R9.2. MP tiek pārbaudīti saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R9.3. MP pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R9.4. MP izvērtēšanai Maksājumu aģentūra izmanto IS, kurās iestrādātas loģiskās un automātiskās pārbaudes un sasaiste ar citām IS.

R9.5. Saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru, pirms maksājumu veikšanas tiek nodrošinātas vizītes uz vietas.

R9.6. Pretendents MP var iesniegt, izmantojot EPS, kurā nodrošinātas loģiskās pārbaudes.

8.2.8.3.1.9.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Kopumā pasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.8.3.1.10. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Ražotāju grupu skaita noteikšanai tika ņemti vērā sekojošie dati:

- iepriekšējā programmēšanas periodā izveidoto un uz atbalstu pieteikto Ražotāju grupu skaits;
- statistikas dati par jaunizveidotajiem lauksaimniecības un mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīviem, kuri varētu būt potenciālie pretendenti uz LAP 2014.-2020.gadam pasākuma „Ražotāju grupu izveide” atbalsta saņemšanu;
- jaunizveidoto lauksaimniecības un mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvu darbības atbilstība LR normatīvajos aktos noteiktajām prasībām atbilstības statusa iegūšanai.

Iesaistīto Saimniecību skaita noteikšanai tika ņemti vērā sekojoši dati:

- iepriekšējā programmēšanas periodā jaunizveidoto Ražotāju grupās iesaistītais vidējais biedru skaits;
- LR likumdošanā noteiktais kritērijs par nepieciešamo minimālo biedru skaitu, lai iegūtu lauksaimniecības vai mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīva atbilstības statusu.

Izejot no iepriekšējā programmēšanas perioda datiem tika pieņemts, ka Ražotāju grupu (ar vidējo biedru skaitu – 12) aptuvenais kopējais apgrozījums **gadā** vidēji visā atbalsta periodā no 2014. gada līdz 2020.gadam būs aptuveni 926 729 EUR. Aprēķiniem tika pieņemts vidējais atbalsta procents 6% ($10+8+6+4+2/5=6$) no apgrozījuma vidēji visā atbalsta periodā 2014.-2020.gadam, ņemot vērā maksimālo atbalsta apjomu 100 000 EUR gadā.

No 2021. Līdz 2025.gadam aptuvenais kopējais apgrozījums gadā būs aptuveni 3,3 milj. EUR. Aprēķiniem tika pieņemts vidējais atbalsta procents 6% ($10+8+6+4+2/5=6$) no apgrozījuma vidēji visā atbalsta periodā 2021.-2025.gadam, ņemot vērā maksimālo atbalsta apjomu 100 000 EUR gadā. Ņemot vērā pieejamo pasākuma budžetu, paredzams, ka atbalstu varēs saņemt 8 kooperatīvās sabiedrības, tai skaitā 2014.līdz 2020.gada periodā atbalstu saņem 3 kooperatīvās sabiedrības mežsaimniecības nozarē.

8.2.8.3.1.11. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Grupu un organizāciju atzīšanas oficiālās procedūras apraksts

Ražotāju grupu un organizāciju atzīšana LAD, pamatojoties uz to darījumdarbības plānu.

Atbalsta pretendents LAD iesniedz iesniegumu par ražotāju grupas vai organizācijas atzīšanu, tam pievienoto darbījumbdarbības plānu un dokumentus, kas apliecina pretendenta atbilstību nosacījumiem, un kas apliecina pretendenta grupas locekļu pārdotās produkcijas apjomu iepriekšējā gadā (lauksaimniecības nozarei) vai pēdējos piecos gados (mežsaimniecības nozarei).

LAD:

1. pārbauda iesniegto dokumentu atbilstību administratīvajiem kritērijiem;
2. pārlicinās, ka pretendentam Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija atbilstības statusu pirmo reizi ir piešķīrusi ne agrāk kā 2019.gada 1.janvārī;
3. pārbauda pretendenta atbilstību mazo un vidējo uzņēmumu definīcijai;
4. pārbauda darbījumbdarbības plāna atbilstību vismaz vienam Regulas (ES) Nr. 1305/2013 27.panta 1.punktā noteiktajam mērķim;
5. veic pretendenta un darbījumbdarbības plānu izvērtēšanu atbilstoši atlases kritērijiem, izvērtē darbījumbdarbības plāna kvalitāti, izvēlēto aktivitāšu īstenošanas pamatojumu, saimniecisko izdevīgumu salīdzinājumā ar citām iespējamām alternatīvām, finansiālo rādītāju pamatotību, izmaksu atbilstību tirgus cenām, darbījumbdarbības plāna saimniecisko izdevīgumu kopumā un citus rādītājus;
6. pārbauda pretendenta biedru sarakstu. Gūst pārlicību, ka pretendenta biedri iepriekšējā periodā nav saņēmuši atbalstu šī pasākuma ietvaros un, ka tie ir tiesīgi pretendēt uz atbalstu. Ja ir biedri, kuri iepriekš ir saņēmuši atbalstu, tad aprēķinot ikgadējo atbalsta apjomu, šo biedru pārdotās produkcijas gada apjomu neņem vērā. Šī punkta prasības nepiemēro kooperatīvajām sabiedrībām, kuru biedri ir tikai citas kooperatīvās sabiedrības;
7. pieņem lēmumu par pretendenta atzīšanu, pamatojoties uz tā darbījumbdarbības plānu, un aprēķina atbalsta apjomu;
8. informē pretendentu par tā atzīšanu un atbalsta piešķiršanu.

Ražotāju grupas vai organizācijas atzīšana LAD, pamatojoties uz tās darbījumbdarbības plānu, ir datums (pirmā atzīšanas diena), no kuras pretendentam ir tiesības saņemt atbalstu, ne ilgāk kā piecus gadus ar nosacījumu, ka atbalstu pakāpeniski samazina.

8.2.8.4. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.8.4.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

Sniegts apakšpasākuma līmenī

8.2.8.4.2. Mazināšanas darbības

Sniegts apakšpasākuma līmenī

8.2.8.4.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Sniegts apakšpasākuma līmenī

8.2.8.5. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Sniegts apakšpasākuma līmenī

8.2.8.6. Specifiskā informācija, kas attiecas uz konkrētu pasākumu

Grupu un organizāciju atzīšanas oficiālās procedūras apraksts

Sniegts apakšpasākuma līmenī.

8.2.8.7. Citas svarīgas piezīmes, kas ir būtiskas, lai pasākumu izprastu un īstenotu

Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācijas atbilstības statusa piešķiršana lauksaimniecības un mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvajām sabiedrībām.

Atbilstības statusa iegūšana ir brīvprātīgs process. Lauksaimniecības un mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības (turpmāk - sabiedrība), kuras grib pretendēt uz ES atbalstu katru gadu var brīvprātīgi iesniegt iesniegumu Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācijā, to darbības izvērtēšanai atbilstoši noteiktajiem kooperācijas pamatprincipiem un atbilstības statusa iegūšanai.

Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija atbilstības statusa piešķiršanai izvērtē šādus pamatkritērijus:

1. sabiedrība realizē tikai tādu lauksaimniecības vai mežsaimniecības produkciju, kura saražota tās biedra saimniecībā;
2. tiek noteikts minimālais lauksaimniecības vai mežsaimniecības preču un pakalpojumu apgrozījums starp sabiedrību un tās biedriem;
3. tiek noteikts minimālais lauksaimniecības vai mežsaimniecības preču un pakalpojumu apgrozījums starp sabiedrību un tās biedriem procentos no sabiedrības lauksaimniecības vai mežsaimniecības preču un pakalpojumu kopējā apgrozījuma;
4. sabiedrība pārpalikumu starp sabiedrības biedriem sadala proporcionāli tiem sniegto lauksaimniecības vai mežsaimniecības preču un pakalpojumu apgrozījumam;
5. noteiktu daļu no pārpalikuma līdzekļiem ir jāiegulda sabiedrības attīstībā.

Šī pasākuma ietvaros uz atbalstu nevar pretendēt:

1. lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības, kuras atzītas kā ražotāju grupas vai organizācijas un, kuras saņem vai ir saņēmušas atbalstu TKO regulējuma ietvaros;
2. lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības, kuras ir atzītas kā ražotāju grupas vai organizācijas un, kurām ir piešķirts atbalsts 2004.–2006.gada un 2007.-2013.gada programmēšanas periodā pasākuma ietvaros;
3. lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības, ražotāju grupas vai organizācijas, kuras Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācijā ir ieguvušas atbilstības statusu pirms 2019.gada un pēc tam reorganizētas vai dibinātas no jauna;
4. konvenciālās piena un graudu nozares lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības, izņemot tādas kooperatīvās sabiedrības, kuru biedri ir citas sabiedrības.

Darījumsdarbības plāna minimālās prasības:

pretendents darījumsdarbības plānā iekļauj aprakstu par sākotnējo stāvokli, plānotajām aktivitātēm, sasniedzamajiem starpposma mērķiem un gala mērķiem, sasniedzamajiem rezultatīvajiem rādītājiem, kā arī indikatīvo darījumsdarbības projekta izmaksu plānu pa gadiem.

8.2.9. M10 - Agrovide un klimats (28. pants)

8.2.9.1. Juridiskais pamats

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas par atbalstu lauku attīstībai no ELFLA (ES) Nr. 1305/2013 28.pants.

8.2.9.2. Vispārīgs pasākuma apraksts, tostarp tā intervences loģika un ieguldījums prioritārajās jomās un transversālajos mērķos

Pasākums „Agrovide un klimats” tiek īstenots, pamatojoties uz “Bioloģiskās daudzveidības nacionālajā programmā” definētajiem mērķiem un risinājumiem lauksaimniecības ekosistēmu bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai un Kopienas bioloģiskās daudzveidības stratēģiju. Agrovides maksājumi veicina lauku teritoriju attīstību un nodrošina sabiedrībai pieejamu vidi un lauku ainavu. Tie mudina lauksaimniekus izvēlēties un pielietot videi draudzīgas saimniekošanas metodes, tādējādi saglabājot savdabīgo lauku ainavu un bioloģisko daudzveidību.

Agrovides atbalsts tika ieviests jau iepriekšējos programmēšanas periodos (no 2004. līdz 2006.gadam un no 2007. līdz 2013.gadam), un dažas ieviestās aktivitātes tiks īstenotas arī šajā periodā, tās pārstrukturizējot, ar mērķi paaugstināt atbalsta efektivitāti vides politikas mērķu sasniegšanā.

Plānošanas periodā pasākumā „Agrovide un klimats” tiks īstenotas četras agrovides un klimata maksājumu aktivitātes:

1. bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos;
2. vidi saudzējošu metožu pielietošana dārzkopībā;
3. rugāju lauks ziemas periodā;
4. saudzējošas vides izveide, audzējot augus nektāra ieguvei.

Agrovides maksājumu mērķis ir saglabāt bioloģisko daudzveidību, nepieļaujot lauku ainavas degradāciju, tādējādi nodrošinot vides resursu ilgtspējīgu izmantošanu. Izmantojot vidi saudzējošas lauksaimniecības metodes, ierobežojot vai pārtraucot augu aizsardzības līdzekļu un minerālmēsli lietošanu, tiek nodrošināta ilgtspējīga augstas kvalitātes un veselīgas produkcijas ražošana (nevis maksimālās ražas ieguve), vienlaikus samazinot piesārņojumu virszemes un pazemes ūdeņos un gaisā, kā arī saglabājot augsnē augu barības vielas un samazinot erozijas procesus lauksaimniecībā izmantojamās zemēs.

Lai mazinātu augu aizsardzības līdzekļu un minerālmēsli lietošanu, tādējādi samazinot arī piesārņojumu virszemes un pazemes ūdeņos, tiek īstenotas aktivitātes „Vides saudzējošu metožu pielietošana dārzkopībā” un „Rugāju lauks ziemas periodā”, kas papildus veicinās augu barības vielu saglabāšanu un samazinās erozijas procesu augsnēs.

Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai tiek īstenota aktivitāte “Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos”. Aktivitātes īstenošanas vieta ir visā Latvijas teritorijā apsektie bioloģiski vērtīgie zālāji un Dabas aizsardzības pārvaldes apstiprinātie Eiropas nozīmes zālāju biotopi un putnu dzīvotnes. Atbalsta maksājumu var saņemt, ja šo zālāju apsaimniekošanā izmanto tādus paņēmienus, kuri saglabā šādas dabas un bioloģiskās vērtības, un, ja prasības pārsniedz savstarpējās atbilstības prasības.

Aktivitātē „Vides saudzējošu metožu pielietošana dārzkopībā” ir paredzēts maksājums lauksaimniekiem - dārzkopjiem, kuri dārzkopības produktu audzēšanā, ievēro ne tikai obligātās integrētās augu aizsardzības metodes, atbilstoši *2009. gada 21. oktobra EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVĀ 2009/128/EK ar kuru nosaka Kopienas sistēmu pesticīdu ilgtspējīgas lietošanas nodrošināšanai noteiktajam*, bet, papildus tām, veic dažādus mērķtiecīgi orientētus dārza kopšanas darbus un aizsardzības pasākumus jeb īpašas vides saudzējošas dārzu apsaimniekošanas metodes, - ar mērķi samazināt ar augu aizsardzības līdzekļu lietošanu saistīto risku cilvēku un dzīvnieku veselībai un to ietekmi uz vidi. Šī atbalsta aktivitāte mudinās lauksaimniekus arvien vairāk izvēlēties un pielietot videi draudzīgas saimniekošanas metodes, tādējādi saglabājot savdabīgo lauku ainavu un bioloģisko daudzveidību neskatoties uz to, ka šo papildus dārza kopšanas darbu un aizsardzības pasākumu pielietošanas rezultātā būtiski palielinās mehanizētais un roku darbs, laika patēriņš, samazinās ražība.

Aktivitātē „Rugāju lauks ziemas periodā” samazinātu erozijas procesus lauksaimniecības zemēs. Rugāju lauka saglabāšana ziemas periodā ir aktivitāte, kas guva pieaugušu atsaucību lauksaimnieku vidū iepriekšējā plānošanas periodā un platības kopš pasākuma uzsākšanas palielinājušās vairāk nekā divas reizes. Šis pasākums, salīdzinot ar parasto saimniekošanas praksi, ir ļoti efektīvs barības vielu noteces samazināšanas veicināšanai.

Aktivitātē "Saudzējošas vides izveide, audzējot augus nektāra ieguvei" lauksaimnieks var uzņemties brīvprātīgas piecu gadu saistības par atbalstam pieteikto platību, mainot ierasto lauksaimniecības praksi un saimniecībā uzsākot audzēt vai palielinot augu platības nektāra ieguvei.

Lauksaimnieciskās darbības kritēriji (Regulas Nr. 1307/2013 4.panta 1. punkta c) apakšpunkta ii) un iii) punktu), ievērojot šādus pamatprincipus:

- **aramzeme uzturēta kultūraugu audzēšanai piemērotā stāvoklī** (augšnes virsma ir līdzena atbilstoši lauksaimniecības apsaimniekošanas veidam un vietas mikroreljefam, tā ir piemērota pirmssējas apstrādei vai zālāja un citu augu nopļaušanai vai novākšanai, nav nepieciešama augsnes uzklāšana vai augsnes virsmas nolīdzināšana izmantojot šķūrēšanas vai iekrāvēju tehniku; tajā nav krūmu dzinumu, kas vecāki par vienu gadu; izmantojot to kā papuvi, līdz kārtējā gada 15.septembrim nezāles tiek apkarotas, un augi, tai skaitā tie, kas audzēti zaļmēslojumam, tiek iestrādāti augsnē)

- **zālāji uzturēti zālājus ganīšanai piemērotā stāvoklī** (noganīti vai nopļauti un novākti līdz kārtējā gada 15. augustam), agrovides aktivitāšu ietvaros tiek paredzēti ekstensīvāki apsaimniekošanas nosacījumi.

Par lauksaimniecības platību šī pasākuma ietvaros ir uzskatāma Regulas Nr.1305/2014 2.panta f) punktā minētā platība, kā arī:

- 10.1.1.aktivitātē - ES aizsargājami zālāju biotopi un putnu dzīvotnes ārpus lauku blokiem,

- 10.1.2. aktivitātē - augstais sūnu purvs vai izstrādāts kūdras purvs, kas tiek izmantotas lauksaimniecībā – augļu un ogu dārzu ierīkošanai.

Ieguldījums 4A mērķa virzienā

4A – bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, atjaunošana un palielināšana, ietverot NATURA 2000 teritorijas, teritorijas ar dabas u.c. ierobežojumiem, bioloģiski vērtīgas lauksaimniecības sistēmas, un Eiropas nozīmes ainavu statusa saglabāšana.

Īstenojot aktivitāti „Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos”, tiks veicināta bioloģiski daudzveidīgo zālāju saglabāšana, savvaļas augu, dzīvnieku, putnu populāciju un ainavas uzturēšanu apsaimniekotajās lauksaimniecībā izmantojamās zemes bioloģiski vērtīgo zālāju platībās, kā arī uzturēt no lauksaimnieciskās darbības atkarīgos ES aizsargājamās zālāju biotopus un putnu dzīvotnes labvēlīgā aizsardzības stāvoklī, nodrošinot tiem atbilstošu apsaimniekošanu. Atbalstot vidi saudzējošu lauksaimniecības metožu izmantošanu lauksaimniecībā izmantojamās zemes apsaimniekošanā, tiks veicināta Eiropas Savienības līmeņa mērķu sasniegšana bioloģiskās daudzveidības un ūdens kvalitātes uzlabošanā, tādējādi nodrošināt to ekosistēmu aizsardzību, kuras ir atkarīgas no lauksaimniecības.

Īstenojot aktivitāti „Vides saudzējošu metožu pielietošanai dārzkopībā, tiks veicināta apkārtējās vides saglabāšana un uzlabošana, pēc iespējas mazāk un kontrolēti izmantojot augu aizsardzības līdzekļus, kā arī minerālmēslojumu visā valsts teritorijā, it īpaši tajos valsts apgabalos, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi, kā arī īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

Lauksaimniecības nozares produkcijas ražošanā iesaistot lauksaimniecībā mazefektīvi izmantotās zemes, tiks veicināta lauku ainaviskās vides uzlabošanās un dabas vērtību saglabāšana.

Īstenojot aktivitāti „Saudzējošas vides izveide, audzējot augus nektāra ieguvei”, tiks veicināta bioloģiskās daudzveidības saglabāšanās un atbilstošas saudzējošas vides izveidei dabīgiem apputeksnētājiem un medus bitēm.

Ieguldījums 4B mērķa virzienā

4B – uzlabot ūdens resursu apsaimniekošanu, ietverot minerālmēsli un augu aizsardzības līdzekļu pielietošanu.

Īstenojot aktivitāti „Vides saudzējošu metožu pielietošanai dārzkopībā” un „Rugāju lauks ziemas periodā”, tiks nodrošināta lauksaimniecībā izmantojamās zemēs augsnes virskārtas aizsardzība pret augsnes degradācijas procesiem, saglabājot augsnēs organiskās vielas un samazinot barības vielu noteci. Palielinot lauksaimniecības produkcijas ražotāju informētību par videi draudzīgām lauksaimnieciskās darbības metodēm, tiks nodrošināta ilgtspējīga ūdens un augsnes resursu apsaimniekošana.

Ieguldījums 4C mērķa virzienā

4C – uzlabot augsnes apsaimniekošanu un novērst augsnes eroziju.

Īstenojot aktivitāti „Rugāju lauks ziemas periodā”, tiks nodrošināta lauksaimniecībā izmantojamās zemēs augsnes virskārtas aizsardzība pret augsnes degradācijas procesiem, saglabājot augsnēs organiskās vielas un samazinot barības vielu noteci.

Samazinot atkārtotu graudaugu audzēšanu augsekā, tiks veicināta mēslošanas un ķīmisko augu aizsardzības līdzekļu izmantošanas samazināšana.

Tiks sekmēta atmosfēras slāpekļa piesaistīšana un uzkrāšana augsnē, samazinot slimību risku sekojošām graudaugu kultūrām, kā arī veicināta augsnes apstrādes darbu kvalitatīva un laicīga veikšana. Tāpat, tiks ievērojami uzlabota augsnes auglība un palielināts organiskās vielas saturs augsnē.

Ieguldījums horizontālajā mērķī – vide, klimata pārmaiņas

Pasākums veicina ES pārnozaru mērķu sasniegšanu, īpaši vides aizsardzības jomā un klimata pārmaiņu mazināšanai. Atbalsts veicinās lauksaimniekus un citus zemes īpašniekus, ieviest vai turpināt piemērot

lauksaimniecības praksi, kas veicina ar klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos, un kas būtu saderīga ar bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un vides, ūdens, augsnes un ainavas apsaimniekošanu un uzlabošanu.

Aktivitāte „Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālājos” nodrošina dabīgo un daļēji dabīgo bioloģiski vērtīgo zālāju saglabāšanu un nepamešanu. Šādu zālāju pareiza apsaimniekošana nodrošina to neiznīcināšanu, kvalitātes nepasliktināšanos un neaizaugšanu, kas pozitīvi ietekmē arī savvaļas dzīvnieku populāciju.

Aktivitāte „Vides saudzējošu metožu pielietošanai dārzkopībā” nodrošina vides saudzējošu metožu pielietošanu dārzkopībā ne tikai profesionālo augu aizsardzības līdzekļu lietotāju, bet arī citu lauksaimnieku vidū. Aktivitātē noteiktas ievērojami stingrākas prasības nekā parastajā integrētās augu aizsardzības praksē, tādējādi īpaši veicinot samazinātu augu aizsardzības līdzekļu un mēslošanas līdzekļu lietošanu un līdz ar to būtiski samazinot saimniekošanas ietekmi uz vidi, dzīvo un nedzīvo dabu.

Aktivitāte „Rugāju lauks ziemas periodā” nodrošina ilgspējīgu augstas kvalitātes un veselīgas produkcijas ražošanu, vienlaikus saglabājot augsnes augu barības vielas un samazinot erozijas procesus lauksaimniecības zemēs.

Aktivitāte „Saudzējošas vides izveide, audzējot augus nektāra ieguvei” nodrošina bitēm un citiem apputeksnētājiem nozīmīgu barības bāzes platību palielināšanos vienlaicīgi ar saudzējošas vides izveidi konvenciālās saimniekošanas praksēs, tādējādi veicinot bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos.

8.2.9.3. Darbības joma, atbalsta līmenis, atbalsttiesīgie saņēmēji un attiecīgā gadījumā metodika summas vai atbalsta likmes aprēķināšanai katram apakšpasākumam un/vai attiecīgā gadījumā katram darbības veidam. Katram darbības veidam norādītas atbilstīgās izmaksas, atbilstības nosacījumi, piemērojamās summas un atbalsta likmes, kā arī principi atlases kritēriju noteikšanai.

8.2.9.3.1. 10.1.1. Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālājos

Apakšpasākums:

- 10.1 — maksājumi agrovides un klimata saistībām

8.2.9.3.1.1. Darbības veida apraksts

Aktivitātes mērķis ir uzturēt no lauksaimnieciskās darbības atkarīgos bioloģiski vērtīgos zālājus, nodrošinot tiem atbilstošu apsaimniekošanu. Tas ir tieši vērsts uz šo īpašo dabas vērtību saglabāšanu, tāpēc ir nozīmīgi, lai tas vienlīdz efektīvi saglabā visus ES nozīmes zālāju biotopus un putnu dzīvotnes. Pamatot šos zālājus neapsaimniekotus, vai darot to neatbilstoši - pasliktinās biotopa struktūru (sugu sastāvs, veģetācijas struktūra) un funkcijas (ekoloģiskos procesus) laikā un telpā, savukārt, mērķtiecīga apsaimniekošana veicina zālāju botāniskās kvalitātes uzlabošanu, veicina platību iesaisti lauksaimnieciskajā ražošanā. To apstiprina arī vairāki Latvijas Agrārās ekonomikas institūta veiktie pētījumi[1];[2].

Atbalstu aktivitātes ietvaros var saņemt par zālāja biotopa vai putnu dzīvotnes uzturēšanu videi draudzīgā veidā, ekstensīvi noganot vai nopļaujot, atbilstoši mainot ierasto saimniekošanas praksi.

Aktivtāte attiecās uz zālājiem, kas noteikti kā bioloģiski vērtīgs zālājs, vai, ja zālājs atzīts par ES nozīmes zālāju biotopu vai putnu dzīvotni.

Pašlaik (2014.gadā) Dabas aizsardzības pārvalde veic bioloģiski vērtīgo zālāju inventarizāciju.

Inventarizācijas rezultātā (2014.gada nogalē) bioloģiski vērtīgie zālāji iegūst ES aizsargājamo zālāju biotopu vai putnu dzīvotnes statusu vai tos pārkvalificē par cita tipa zālājiem.

Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” ietvaros paredzēto aktivitāti “5.4. Aizsargāt un atjaunot bioloģisko daudzveidību un augsni un veicināt ekosistēmu pakalpojumus, tostarp ar Natura 2000 un zaļo infrastruktūru.”, tiks nodrošināta pietiekama esošo zālāju apsekošana un jaunu bioloģiski vērtīgo zālāju kartēšana, lai līdz 2020.gadam būtu iespējams sasniegt indikatīvi 47 000 ha bioloģiski vērtīgos zālājus (platības kurās būs iespējams saņemt atbalstu pasākuma “Agrovide un klimats” ietvaros), tādējādi nodrošinot papildinātību starp LAP un citiem ES fondu pasākumiem, kuru ietvaros kopumā bioloģiski vērtīgo zālāju uzturēšanai indikatīvi tiks novirzīts 30 000 000 EUR sabiedriskā finansējuma.

Atbalsttiesīgā platība (arī tad, kad tiek veikta platību pārapsekošana) ir lauksaimniecības zeme, kā arī cita lauksaimniecības platība, kas ir bioloģiski vērtīgie zālāji vai no lauksaimnieciskās darbības atkarīgie ES nozīmes zālāju biotopi un putnu dzīvotnes.

Paredzēts, ka zālāji, kas atzīti kā bioloģiski vērtīgie zālāji, saņems pamata atbalsta likmi 55 EUR apmērā par hektāru.

Pēc šo zālāju inventarizācijas, zālāji, iegūstot ES nozīmes biotopu vai putnu dzīvotnes statusu, tiek saklasificēti atbilstoši vienai no četrām kategorijām, kuras ir sadalītas atbilstoši zālāju ražībai. Pēc zālāju inventarizācijas atbalsta likme tiek piemērota atbilstoši noteiktajai zālāju kategorijai.

Ja inventarizācijas rezultātā zālājs neiegūst ES nozīmes biotopu vai putnu dzīvotnes statusu, tad šis zālājs zaudē bioloģiski vērtīgā zālāja statusu, bet to turpina apsaimniekot videi draudzīgi un uzņemtās saistības tiek turpinātas 5 gadus no pirmā saistību gada.

Atbalsta saņēmēja saistības: zālāju uztur labā stāvoklī, veicot ekstensīvu lauksaimniecisko darbību:

1. veic zālāju apsaimniekošanu, tos noganot un/vai nopļaujot, ievērojot, ka:

1.1. noganot:

- atļauts ganīt ar zālēdāju dzīvniekiem;
- nav atļauta augsnes bojāšana, ko izraisa pārganīšanas efekts, kad nosacītais zālēdāju dzīvnieku blīvums ir vairāk kā 0,9 nosacītās liellopu vienības uz 1 ha vidēji ganību sezonā;
- nepietiekami noganītās platības līdz 15. septembrim ir apļaujamas.

1.2. nopļaujot:

- nebijā augsnes virskārtu, izvēloties augsnes mitruma apstākļiem piemērotu pļaušanas tehniku;
- vienu reizi gadā nopļauj un nopļauto zāli novāc un aizved prom no lauka ne vēlāk kā līdz 15.septembrim.

2. neveic iekultivēšanas pasākumus (piemēram, mehāniska augsnes apstrāde, sintētisko minerālmēsļu, ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļu lietošana, graudzāļu un tauriņziežu sēklu piesēja un tml.).

3. kārtā lauku vēsturi, kurā atzīmē visus veiktos pasākumus, lai izpildītu iepriekšminētās prasības.

4. ja atbalsttiesīgā platība ir ES nozīmes zālāju biotops vai putnu dzīvotne, iegūst pamatiemaņas zālāju biotopu vai sugu dzīvotņu apsaimniekošanā vēlākais saistību 2.gadā[3]).

Par saistību prasību ievērošanu zālāju apsaimniekošanā LAD sagatavos informatīvu materiālu lauksaimniekiem.

Ierobežojumi

Par attiecīgo platību atbalsta saņēmējs nevar saņemt vienlaicīgi atbalstu no pasākuma „Bioloģiskā lauksaimniecība” un pasākuma “Agrovide un klimats” apakšpasākumiem „Vidi saudzējošu metožu pielietošanai dārzkopībā” un „Rugāju lauks ziemas periodā”.

[1] LVAEI, Lauku attīstības programmas (LAP) 2007-2013 Agrovides apakšpasākuma ”Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos” novērtējums, Rīga, 2013,
Pieejams: http://www.lvaei.lv/images/Nacionalie_projekti/LAP_2013/Bioloiskas_daudzveidibas_uzturesana_zalajos_petijums_2013.pdf

[2] LVAEI, *Lauku attīstības programma (LAP) 2007-2013 Agrovides pasākuma (2.1.4.) novērtējums*, Rīga, 2014,
Pieejams: http://www.lvaei.lv/images/Nacionalie_projekti/LAP_2013/Agrovides_Atskaites_LANN.pdf

[3] Dabas aizsardzības pārvalde, ES LIFE+ programmas atbalstu projekta „Natura 2000 teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma” LIFE 11 NAT/LV/371 NAT-PROGRAMME : http://nat-programme.daba.gov.lv/public/lat/biotopu_grupas/zalaji_un_krumaji/#rezultati

8.2.9.3.1.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Kompensācijas maksājums par platību.

8.2.9.3.1.3. Saites uz citiem tiesību aktiem

1) Regula Nr. 1307/2013.

2) Regula Nr. 1306/2013.

8.2.9.3.1.4. Atbalsta saņēmēji

Atbalstu var saņemt:

- lauksaimnieks (fiziska vai juridiska persona);

- citi zemes apsaimniekotāji, kas ievēro zālāju biotopu apsaimniekošanas nosacījumus un nodrošina šī apakšpasākuma mērķa sasniegšanu.

8.2.9.3.1.5. Attiecināmās izmaksas

Izmaksas, kas saistītas ar neiegūtajiem ienākumiem un papildus izmaksām, kas saistītas ar saistību ievērošanu.

8.2.9.3.1.6. Atbilstības nosacījumi

Atbalsta saņēmējs var saņemt atbalstu, ja:

- 1) veic uz atbalsttiesīgas lauksaimniecības platības apsaimniekošanu vismaz 1 ha platībā, kuru var veidot lauki vismaz 0,3 ha platībā;
- 2) atbalstam pieteiktā platība ir bioloģiski vērtīgais zālājs (noteiktas līdz 2013.gadam, saņem pamata maksājumu) vai no lauksaimnieciskās darbības atkarīgais ES nozīmes biotops vai putnu dzīvotne (noteiktas pēc 2013.gada, saņem diferencēto atbalsta maksājumu).

Lai nodrošinātu pasākumu vides mērķu īstenošanu un samazinātu risku zaudēt bioloģiski vērtīgos zālājus, pasākuma ietvaros ir attiecināmas teritorijas, kas pēc 2007.-2013.gada kartēšanas ir bioloģiski vērtīgais zālājs. Šīs teritorijas var saņemt pamata maksājumu 55 EUR/ha. Veicot jauno kartēšanu, teritorija var saņemt augstāku atbalsta likmi, kas atbilst attiecīgajai biotopu klasifikācijai un noteiktajai atbalsta likmei.

8.2.9.3.1.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Nav piemērojams.

8.2.9.3.1.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Maksājuma apjoms tiek noteikts šāds:

- 1) Bioloģiski vērtīgais zālājs, kas atbilst pamatnosacījumiem - 55 EUR/ha;**
- 2) ES aizsargājamais biotops un putnu dzīvotnes grupē pēc ražības un likmi diferencē 4 klasēs (skat.attēlu).**

Platība, kas uzņēmusies saistības un atbilst pamatnosacījumiem, pēc kartēšanas var tikt iekļauta kādā no biotopu 4 klasēm ar augstāku maksājuma likmi. Lai izvairītos no nepamatoti zemas kompensācijas piemērošanas pēc kartēšanas beigām, tiks veikta atbalsta saņēmēja pārklasifikācija atbilstoši ES aizsargājamo biotopu 4 grupām. Ņemot to vērā, atbalsta saņēmēja līgumā tiks iekļauti pārējas nosacījumi. Maksājuma likmes pārskatīšana nav uzskatāma par iemeslu pārtraukt 5 gadu

saistības par bioloģiski vērtīgo zālāju apsaimniekošanu. Maksājums ir balstīts uz papildus izmaksu un negūto ienākumu kompensāciju, ņemot vērā biotopu, kā aprēķina pamatelementu.

Zālāja ražības klase	Zālāja veids pēc tā ražības	Biotopu kodi	Atbalsta likme EUR/ha
2.1.	lauku blokos esošie zālāji auglīgās augsnēs un putnu dzīvotnēs	6450_2; 6510_1; 6510_2; 6450_1; 6270*_1.	83
2.2.	lauku blokos esošie zālāji mēreni auglīgās augsnēs	6270*_2; 6270*_3; 6450_3.	155
2.3.	lauku blokos esošie zālāji nabadzīgās augsnēs	1630*_1; 4030_3; 2330_2; 2320_3; 2190_2; 2130*_4; 5130*_3; 6110*_3; 6120*_1; 6120*_2; 6120*_3; 6210_1; 6210_2; 6210_3; 6210_4; 7230_3; 6230*_1; 6230*_2; 6410_1; 6410_2; 6410_3; 6410_4; 6530*_1.	206
2.4.	ārpus lauku blokiem esošie ES aizsargājамie biotopi	1630*_2; 6100; 6110*_1; 6110*_2; 2130*_1; 2130*_2; 2130*_3; 2190_1; 6410_5; 2320_1; 2320_2; 2330_1; 6230*_3; 4010_1; 4010_2; 4030_1; 4030_2; 5130*_1; 5130*_2; 6530*_2; 6450_4; 7230_1; 7230_2.	330

Diferenciētas atbalsta maksājuma likmes

8.2.9.3.1.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.9.3.1.9.1. *Risks(-i) pasākumu īstenošanā*

R5: Saistības sarežģīti pārbaudīt un/vai kontrolēt

1. Gūt pārliecību, ka pieteiktā platība ir bioloģiski vērtīgais zālājs, kas noteikts līdz 2013. gadam, vai ES nozīmes aizsargājamais biotops vai putnu dzīvotne (noteikts pēc 2013. gada).

2. Pārliecības gūšana, ka uzņemtās saistības tiek pildītas visu saistību periodu no saistību uzņemšanās brīža.

3. Atbilstoša dzīvnieku blīvuma nodrošināšana nosacītās liellopu vienības vidēji ganību sezonā ekstensīvās noganīšanas gadījumā, nodrošinot sabalansētu apsaimniekošanu (nepārganīšanu).

R6: Pamatprasības/saistības

1. Lauku attīstības programmā saistības noteiktas kā atbalsta saņemšanas nosacījumi

2. Nacionālajos normatīvajos aktos saistības nav nošķirtas no atbalsta saņemšanas nosacījumiem

R8: IT sistēmas

1. Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un pasākumu izkontrolējamību un pārbaudāmību.

R9: Maksājuma pieprasījums

1. Pretendents nepilda uzņemtās saistības;

2. Tiek pieteiktas neatbilstošas platības;

3. Pasākuma pieteikums ir saskaņā ar citiem pasākumiem pieteikumā.

8.2.9.3.1.9.2. Mazināšanas darbības

R5.1. Atbilstoša Ģeogrāfiskās informācijas slāņa izveidošana sadarbībā ar Dabas aizsardzības pārvaldi.

R5.2. Pretendentus ik gadus iesniedz pieteikumu LAD

R5.3. Sadarbībā ar Lauksaimniecības Datu Centru tiek uzkrāta visa informācija par lauksaimniecības dzīvniekiem. LAD ir nodrošināta tiešsaiste ar Lauksaimniecības datu centra datu bāzi.

Tā kā uzskaitē jāveic par zālēdāju dzīvniekiem ganību sezonā, kas ilgst no 15. maija līdz 15. septembrim, tad Lauksaimniecības Datu Centrs, balstoties uz uzkrāto informāciju, sagatavo datus saimniecības līmenī par pretendenta īpašumā esošu dzīvnieku blīvumu nosacītās liellopu vienībās vidēji ganību sezonā.

LAD veic administratīvās pārbaudes un pārbaudes uz vietas, kuru laikā pārbauda, vai atbalsta pretendents izpilda saistību nosacījumus. Sadarbībā ar Lauksaimniecības Datu Centru pārbauda saimniecībā esošo dzīvnieku blīvumu. Pārbaudēs uz vietas (saskaņā ar Regulas Nr. 809/2014 32. pantā noteikto kontroles apjomu) pārliecinās par saimniecībā esošo dzīvnieku blīvumu.

R6.1. Lauku attīstības programmas līmenī tiek skaidri identificēti un nodalīti atbalsta saņemšanas nosacījumi no saistībām, kas jāpilda saistību periodā.

R6.2. Nacionālajos normatīvajos aktos tiek skaidri identificēti un nodalīti atbalsta saņemšanas nosacījumi no saistībām, kas jāpilda saistību periodā. Kā arī tiek noteikts samērīgas sankcijas par saistību nepildīšanu.

R.8.

Atbalsta saņēmējiem izveidota Elektroniskā Pieteikšanās Sistēma, kas nodrošina:

- Platību veida maksājumu pieteikumu iesniegšanu elektroniski (t.sk. kartogrāfiskā materiāla iesniegšanu);
- Loģiskās pārbaudes;
- Brīdinājumus un atgādinājumus.

Maksājumu aģentūrai platību veida pasākumu administrēšanai ir izveidota informācijas sistēma, kas nodrošina:

- Informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju un iesniegumu;
- Loģiskās un automātiskās pārbaudes;
- Informācijas sasaisti ar citām IS;
- Brīdinājumus;
- Pieteikumu atlasī pārbaudēm uz vietas u.tml.

R9.1. Sagatavots ikgadējs informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija par pieteikšanās kārtību un atbalsta saņemšanas nosacījumiem.

R9.2. Pretendents pieteikumu var iesniegt izmantojot EPS, kurā ir iestrādātas loģiskās pārbaudes.

R9.3. Operatīva ortofoto atjaunošana.

R9.4. Vienots pieteikums visiem platību veida maksājumiem.

8.2.9.3.1.9.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Kopumā apakšpasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.9.3.1.9.4. Agrovides un klimata saistības

8.2.9.3.1.9.4.1. Zālāju biotopu vai sugu dzīvotnes apsaimniekošana, veicot ekstensīvu lauksaimniecisko darbību – noganot vai nopļaujot to.

8.2.9.3.1.9.4.1.1. Saistību pārbaudes metodes

LAD veic šādas pārbaudes:

1. ar kādu metodi veikta ekstensīvā lauksaimnieciskā darbība, lai uzturētu zālāju biotopu vai sugu dzīvotni labā stāvoklī – noganīts vai nopļauts.

2. Ja ganīts, tad pārbauda LDC reģistrā zālēdāju dzīvnieku skaitu un to blīvuma rādītāju, izteiktu nosacītajās liellopu vienībās, kas nedrīkst pārsniegt 0.9 ganību sezonā.
3. Ja pļauts, tad pārbauda vai platība visa ir nopļauta pareizā termiņā, un, vai nopļautā zāle novesta no lauka.

LAD fiziskās kontrole laikā saimniecībā uz vietas, pārbauda, vai nav veikti iekultivēšanas pasākumi (piemēram, piemēram, mehāniska augsnes apstrāde, sintētisko minerālmēsli, ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļu lietošana, graudzāļu un tauriņziežu sēklu piesēja un tml.).

LAD fiziskās kontroles laikā saimniecībā uz vietas, pārbauda, vai pretendents ir katram atbalstam pieteiktajam laukam uzturējis lauka vēsturi, norādot visas veiktās darbības un to izpildes datumus t.sk. pļaušanas datums.

Par pamatiemaņu apgūšanu LAD pārliecinās, veicot regulārās administratīvās kontroles un kontroļu uz vietas veikšanas ietvaros.

8.2.9.3.1.10. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Norādīti un definēti attiecīgie bāzes līnijas elementi; tas ietver attiecīgos obligātos standartus, kas noteikti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1306/2013 VI sadaļas I nodaļu, attiecīgos kritērijus un darbību minimumu, kas noteikti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1307/2013 4. panta 1. punkta c) apakšpunkta ii) un iii) punktu, mēslošanas un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas attiecīgās minimālās prasības un citas valsts tiesību aktos noteiktās attiecīgās obligātās prasības

Atbalsta pretendents visā saimniecībā:

- ievēro savstarpējās atbilstības prasības saskaņā ar Regulas Nr.1306/2013 VI sadaļas I nodaļu (programmas 6.pielikums).

Pamatelementi (baseline):

- Zaļināšana – vides jutīgo zālāju uzaršanas aizliegums (Regulas Nr.1307/2013 45.pants).

Minimālajās prasībās attiecībā uz mēslošanas līdzekļiem inter alia jāietver labas lauksaimniecības prakses kodeksi, kas izveidoti saskaņā ar Padomes Direktīvu 91/676/EEK, attiecībā uz saimniecībām ārpus nitrātjutīgām zonām un prasības par fosfora piesārņojumu; minimālajās prasībās attiecībā uz augu aizsardzības līdzekļu izmantošanu inter alia jāietver vispārīgie integrētās augu aizsardzības pamatprincipi, kas ieviesti ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/128/EK, prasības iegūt atļauju šo līdzekļu izmantošanai un apgūt vajadzīgos mācību kursus, prasības par drošu uzglabāšanu, izmantoto iekārtu pārbaudi un noteikumus par pesticīdu izmantošanu ūdens un valsts tiesību aktos noteikto citu jutīgo vietu tuvumā

Minimālās mēslojuma un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas prasības un citas obligātās prasības noteiktas programmas 5.pielikumā.

Vietējo šķirņu, kurām draud izzušana no lauksaimniecības, un augu ģenētisko resursu, kuriem draud ģenētiskā erozija, saraksts

Nav piemērojams.

Tādas metodikas un tādu agronomisko apsvērumu un parametru apraksts (ieskaitot Regulas (ES) Nr. 1305/2013 29. panta 2. punktā minēto tādu bāzes līnijas prasību aprakstu, kuras attiecas uz katru īpašo saistību veidu), kuri tiek izmantoti kā atsauce aprēķiniem, ar ko pamato papildu izmaksas, no saistībām izrietošus negūtos ienākumus un darījumu izmaksu līmeni; attiecīgā gadījumā metodikā ņem vērā atbalstu, kas piešķirts saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1307/2013, ieskaitot maksājumu par klimatam un videi labvēlīgu lauksaimniecības praksi, lai nepieļautu divkāršu finansēšanu; attiecīgā gadījumā metode, kas izmantota citu vienību konversijai saskaņā ar šīs regulas 9. pantu

Atbalsta likme bioloģiski vērtīgajiem zālājiem noteikta 66% apmērā no 1.klases likmes. Šāds apjoms noteikts, lai netiktu veikta pārkompensācija par negūtajiem ieņēmumiem, bet būtu pietiekams, lai turpinātos bioloģiski vērtīgo zālāju apsaimniekošana līdz inventarizācijas pabeigšanai.

Atbalsta likme inventarizētajiem zālājiem kompensē negūtos ienākumus, salīdzinot ekstensīvās apsaimniekošanas metodes ar kultivētu zālāju apsaimniekšanu. Aprēķins ir diferencēts katrai kategorijai atbilstoši zālāju ražību un proteīna saturam, kā arī pļaušanas un siena novākšanas izmaksām:

- 1) zālāji auglīgās augsnēs un putnu dzīvotnes;
- 2) zālāji mēreni auglīgās augsnēs;
- 3) zālāji nabadzīgās augsnēs;
- 4) ārpus lauku blokiem esošie ES nozīmes biotopi un putnu dzīvotnes.

Iegūto 4 dažādo kompensāciju likmes ir vidējā svērtā likme, katras zālāju biotopu klasēs ietvaros, ņemot vērā radušos zaudējumus un negūtos ienākumus, salīdzinot ES nozīmes zālāju biotopus un putnu dzīvotnes ar kultivētiem zālājiem (zālāju ražību, proteīna saturu, pļaušanas un siena novākšanas izmaksas, ekstensīvo ganīšanu).

Aprēķinā nav ietvertas investīciju un darījumu izmaksas. Atbalsta maksājums sedz starpību starp tradicionālo un agrovides praksi.

Atbalsta maksājuma aprēķinu veicis Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs. Kultivētiem zālājiem dati iegūti no A.Adamoviča u.c. LLU pētnieku publikācijām, kā arī Lietuvā veiktiem pētījumiem, diferencētā atbalsta maksājuma aprēķinam dati iegūti no G.Sabardinas pētījumiem Latvijā, kas precizēti pēc jaunākiem I.Straupes un projekta “Integrēta plānošanas pieeja zālāju dzīvotspējai” (LIFE GRASSSERVICE, Nr. LIFE12 BIO/LV/001130), datiem par zāles ražību ES nozīmes zālāju biotopos, kā arī Lietuvā, Igaunijā u.c. ES valstīs veiktiem pētījumiem (izvērsti aprēķina skaidrojums, pa biotopu veidiem – programmas 7.pielikumā)

Tiešmaksājumu ietvaros netiek ieviestas līdzvērtīgas prakses Regulas Nr.1307/2013 43.panta 8.punkta izpratnē. Nav dubultā finansējuma riska.

8.2.9.3.1.10.1. Agrovides un klimata saistības

8.2.9.3.1.10.1.1. Zālāju biotopu vai sugu dzīvotnes apsaimniekošana, veicot ekstensīvu lauksaimniecisko darbību – noganot vai nopļaujot to.

8.2.9.3.1.10.1.1.1. Bāzes līnija

Attiecīgie LLVA un/vai OPP

LLVA - gar noteiktiem ūdensobjektiem 10 m platā joslā nelieto mēslošanas līdzekļus (LLVA1);

PP - pasākumi, lai saglabātu, uzturētu vai atjaunotu atsevišķu putnu sugu dzīvotņu daudzveidību un teritoriju (SMR2),

PP - dabisko biotopu un savvaļas dzīvnieku un augu aizsardzībai, pasākumi attiecībā uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām (SMR3).

Mēslošanas un augu aizsardzības līdzekļu izmantošanas prasību minimums

Minimālās mēslojuma un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas prasības un citas obligātās prasības, kas noteiktas programmas 5. pielikumā.

Citas attiecīgas valsts/reģionālās prasības

Nav attiecināms.

Darbību minimums

Lauksaimnieciskās darbības kritēriji – uztur zālājus ganīšanai piemērotā stāvoklī (noganīti vai nopļauti un novākti līdz kārtējā gada 15. augustam).

Ilggadīgos zālājus, kuri atzīti par bioloģiski vērtīgiem zālājiem vai no lauksaimnieciskās darbības atkarīgiem ES nozīmes zālāju biotopiem un putnu dzīvotnēm, ja tie ir noganīti vai nopļauti un novākti termiņā, kas noteikts normatīvajos aktos par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanu, administrēšanu un uzraudzību vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanai 2014.-2020.gada plānošanas periodā.

Zaļināšana – aizsargājamo ekoloģiski jutīgo ilggadīgo zālāju uzaršanas aizliegums (Regulas Nr.1307/2013 45.pants).

8.2.9.3.1.10.1.1.2. Attiecīgā tradicionālā lauksaimniecības prakse

Parastā praksē pļaušanas biežums ir vairākas reizes sezonā, lai iegūtu maksimālo ražas kvalitāti un kvantitāti, kā arī tiek veikta zālāju ielabošana – ražības paaugstināšanai.

8.2.9.3.2. 10.1.2. Vides saudzējošu metožu pielietošana dārzkopībā

Apakšpasākums:

- 10.1 — maksājumi agrovides un klimata saistībām

8.2.9.3.2.1. Darbības veida apraksts

Aktivitātes ietvaros ir paredzēts atbalstīt lauksaimniekus, kuri dārzkopības produktu audzēšanā, pielieto dažādus papildus vidi saudzējošas metodes dārzkopībā un aizsardzības pasākumus, kas pārsniedz obligātās Direktīvas 2009/128/EK prasības (integrētās augu aizsardzības ietvaros). Šo papildus dārza kopšanas darbu un aizsardzības pasākumu pielietošanas rezultātā tiek mainīta lauksaimniecības prakse un būtiski palielinās mehanizētais un roku darbs, laika patēriņš, samazinās ražība, taču tas vērā ņemamos apjomos samazinās izmantotos augu aizsardzības līdzekļus, tādējādi veicinot vides saudzēšanu[1].

Atbalsttiesīgā platība ir lauksaimniecības zeme, kā arī cita lauksaimniecības platība, kas ir augstais sūnu purvs vai izstrādāts kūdras purvs, kas tiek izmantotas lauksaimniecībā – augļu un ogu dārzu ierīkošanai.

Pasākums veicina bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos un samazina vides piesārņojumu.

Atbalsta saņēmēja saistības:

1. Dārzkopībā pielieto vidi saudzējošas dārzkopības metodes, kas pārsniedz pamatprasības (baseline) noteiktās (t.sk. Direktīvā 2009/128/EK [2]) tādas kā:
  - a. lieto mazāk augu aizsardzības līdzekļus (herbicīdu, insekticīdu un fungicīdu) un minerālmēsļus;
  - b. veic mehāniskus un bioloģiskus augu kaitēkļu un slimību un nezāļu apkarošanas pasākumus;
2. Pēc Valsts augu aizsardzības dienesta pārbaudes atbalstam pieteiktā platība ir ietverta Lauksaimniecības produktu integrētās audzēšanas reģistrā ar atzīmi, ka izpildītas atbilstošas vides saudzējošas metodes dārzkopībā.

Ierobežojumi

Par attiecīgo platību atbalsta saņēmējs nevar saņemt vienlaicīgi atbalstu no pasākuma „Bioloģiskā lauksaimniecība” un pasākuma “Agrovide un klimats” apakšpasākumiem, „Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos” un „Rugāju lauks ziemas periodā”.

[1] Zinātniskais pētījums „Vidi un ūdeņus saudzējošai audzēšanai piemērotu augļaugu šķirņu sortimenta, audzēšanas tehnoloģiju un integrētās augu aizsardzības sistēmas izstrāde dažādos agroklimatiskajos apstākļos”, LVAEI

[2] *EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2009/128/EK, Kopienas sistēmu pesticīdu ilgtspējīgas lietošanas nodrošināšanai* <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:309:0071:0086:lv:PDF>

8.2.9.3.2.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Kompensācijas maksājums par platību.

8.2.9.3.2.3. Saītes uz citiem tiesību aktiem

- 1) Regula Nr. 1307/2013
- 2) Regula Nr. 1306/2013;
- 3) Direktīva 2009/128/EK
- 4) Ministru kabineta 2009.gada 15.septembra noteikumi Nr. 1056 „Lauksaimniecības produktu integrētās audzēšanas, uzglabāšanas un marķēšanas prasības un kontroles kārtība”

8.2.9.3.2.4. Atbalsta saņēmēji

Atbalstu var saņemt lauksaimnieks (fiziska vai juridiska persona), kurš veic lauksaimniecisko darbību, izmantojot vidi saudzējošas dārkopības metodes.

8.2.9.3.2.5. Attiecināmās izmaksas

Izmaksas, kas saistītas ar neiegūtajiem ienākumiem un papildus izmaksām, kas saistītas ar saistību ievērošanu

8.2.9.3.2.6. Atbilstības nosacījumi

Atbalsta saņēmējs var saņemt atbalstu, ja:

- 1) veic lauksaimniecisko darbību uz atbalsttiesīgās lauksaimniecības platības vismaz 1 ha platībā, kuru veido lauki vismaz 0,3 ha platībā;
- 2) ir reģistrēts Valsts augu aizsardzības dienesta Lauksaimniecības produktu integrētās audzēšanas reģistrā.

8.2.9.3.2.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Nav piemērojams

8.2.9.3.2.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Kultūraugi tiek iedalīti šādās grupās:

- ābeles, bumbieres, ķirši (saldie un skābie), plūmes, mellenes (krūmmellenes), lieloģu dzērvenes, zilenes: 364 EUR/ha;
- avenes, kazenes, upenes, jānogas (sarkanās un baltās), zemenes, ērkšķogas, krūmcidonijas, smiltsērķšķi, aronijas, vīnogas, dārza pīlādži: 229 EUR/ha;
- ziedkāposti, kāposti (izņemot lopbarības), burkāni, galda bietes un citi dārzeni, gurķi (lauka), sīpoli, ķiploki: 74 EUR/ha.

8.2.9.3.2.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.9.3.2.9.1. *Risks(-i) pasākumu īstenošanā*

R5: Saistības sarežģīti pārbaudīt un/vai kontrolēt

1. Gūt pārliecību, ka pieteiktajā platībā tiek saimniekots atbilstoši vidi saudzējošām metodēm dārzkopībā.

2. Pārliecības gūšana, ka uzņemtās saistības tiek pildītas visu saistību periodu no saistību uzņemšanas brīža.

R6: Pamatprasības/saistības

1. Lauku attīstības programmā saistības noteiktas kā atbalsta saņemšanas nosacījumi

2. Nacionālajos normatīvajos aktos saistības nav nošķirtas no atbalsta saņemšanas nosacījumiem

R8: IT sistēmas

1. Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un pasākumu izkontrolējamību un pārbaudāmību.

R9: Maksājuma pieprasījumi

1. Pretendents nepilda uzņemtās saistības

2. Pasākuma pieteikums ir saskaņā ar citiem pasākumiem pieteikumā.

8.2.9.3.2.9.2. *Mazināšanas darbības*

R5.1. Ikgadējas pārbaudes veikšana sadarībā ar Valsts augu aizsardzības dienestu.

R5.2. Pretendentus ik gadus iesniedz pieteikumu LAD.

R6.1. Lauku attīstības programmas līmenīt tiek skaidri identificētas un nodalīti atbalsta saņemšanas nosacījumi no saistībām, kas jāpilda saistību periodā.

R6.2. Nacionālajos normatīvajos aktos tiek skaidri identificētas un nodalīti atbalsta saņemšanas nosacījumi no saistībām, kas jāpilda saistību periodā. Kā arī tiek noteikts samērīgas sankcijas par saistību nepildīšanu.

R.8.

Atbalsta saņēmējiem izveidota Elektroniskā Pieteikšanās Sistēma, kas nodrošina:

- Platību veida maksājumu pieteikumu iesniegšanu elektroniski (t.sk. kartogrāfiskā materiāla iesniegšanu);
- Loģiskās pārbaudes;
- Brīdinājumus un atgādinājumus.

Maksājumu aģentūrai platību veida pasākumu administrēšanai ir izveidota informācijas sistēma, kas nodrošina:

- Informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju un iesniegumu;
- Loģiskās un automātiskās pārbaudes;
- Informācijas sasaisti ar citām IS;
- Brīdinājumus;
- Pieteikumu atlasī pārbaudēm uz vietas u.tml.

R9.1. Sagatavots ikgadējs informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija par pieteikšanās kārtību un atbalsta saņemšanas nosacījumiem.

R9.2. Pretendents pieteikumu var iesniegt izmantojot EPS, kurā ir iestrādātas loģiskās pārbaudes.

R9.3. Vienots pieteikums visiem platību veida maksājumiem.

8.2.9.3.2.9.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Kopumā pasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.9.3.2.9.4. Agrovides un klimata saistības

8.2.9.3.2.9.4.1. i. Atbalstam pieteikto atbalsttiesīgo platību apsaimnieko ar videi draudzīgām metodēm dārzkopībā

8.2.9.3.2.9.4.1.1. Saistību pārbaudes metodes

LAD veic administratīvo pārbaudi, vai atbalsta pretendents ievēro vidi saudzējošas dārzkopības metodes, ko apliecina tā iekļaušana Valsts augu aizsardzības dienesta Lauksaimniecības produktu integrētās audzēšanas reģistrā un Valsts augu aizsardzības dienesta atzinums par atbilstību vidi saudzējošu dārzkopības metožu izmantošanā.

8.2.9.3.2.10. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Norādīti un definēti attiecīgie bāzes līnijas elementi; tas ietver attiecīgos obligātos standartus, kas noteikti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1306/2013 VI sadaļas I nodaļu, attiecīgos kritērijus un darbību minimumu, kas noteikti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1307/2013 4. panta 1. punkta c) apakšpunkta ii) un iii) punktu, mēslošanas un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas attiecīgās minimālās prasības un citas valsts tiesību aktos noteiktās attiecīgās obligātās prasības

Atbalsta pretendents visā saimniecībā:

- ievēro savstarpējās atbilstības prasības saskaņā ar Regulas (ES) Nr.1306/2013 VI sadaļas I nodaļu, (programmas 6.pielikums)
- minimālās mēslojuma un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas prasības un citas obligātās prasības, kas noteiktas programmas 5. pielikumā

Pamatelementi (baseline):

- Zaļināšana – kultūraugu dažādošana, ja aramzemes platība no 10 ha, ekoloģiskās nozīmes platības, ja aramzemes platība pārsniedz 15 ha (Regulas Nr.1307/2014 43.pants)

Integrētās augu aizsardzības vispārīgie pamatprincipi, kas noteikti saskaņā ar Direktīvu 2009/128/EK III pielikumu

Minimālajās prasībās attiecībā uz mēslošanas līdzekļiem inter alia jāietver labas lauksaimniecības prakses kodeksi, kas izveidoti saskaņā ar Padomes Direktīvu 91/676/EEK, attiecībā uz saimniecībām ārpus nitrātjutīgām zonām un prasības par fosfora piesārņojumu; minimālajās prasībās attiecībā uz augu aizsardzības līdzekļu izmantošanu inter alia jāietver vispārīgie integrētās augu aizsardzības pamatprincipi, kas ieviesti ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/128/EK, prasības iegūt atļauju šo līdzekļu izmantošanai un apgūt vajadzīgos mācību kursus, prasības par drošu uzglabāšanu, izmantoto iekārtu pārbaudi un noteikumus par pesticīdu izmantošanu ūdens un valsts tiesību aktos noteikto citu jutīgo vietu tuvumā

Minimālās mēslojuma un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas prasības un citas obligātās prasības, noteiktas programmas 5.pielikumā.

Vietējo šķirņu, kurām draud izzušana no lauksaimniecības, un augu ģenētisko resursu, kuriem draud ģenētiskā erozija, saraksts

Nav piemērojams

Tādas metodikas un tādu agronomisko apsvērumu un parametru apraksts (ieskaitot Regulas (ES) Nr. 1305/2013 29. panta 2. punktā minēto tādu bāzes līnijas prasību aprakstu, kuras attiecas uz katru īpašo saistību veidu), kuri tiek izmantoti kā atsauce aprēķiniem, ar ko pamato papildu izmaksas, no saistībām izrietošus negūtos ienākumus un darījumu izmaksu līmeni; attiecīgā gadījumā metodikā ņem vērā atbalstu, kas piešķirts saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1307/2013, ieskaitot maksājumu par klimatam un videi labvēlīgu lauksaimniecības praksi, lai nepieļautu divkāršu finansēšanu; attiecīgā gadījumā metode, kas izmantota citu vienību konversijai saskaņā ar šīs regulas 9. pantu

Atbalsta maksājuma (7.pielikums) aprēķins veikts, salīdzinot ieņēmumus un izdevumus tradicionālajā lauksaimniecības praksē un agrovides praksē, ievērojot dārzkopībā vidi saudzējošas metodes. Aprēķinus veicis Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs, izmantojot bruto segumu, CSP datus aprēķinā nav ietvertas investīciju un darījumu izmaksas. Atbalsta maksājums sedz starpību starp tradicionālo un agrovides praksi daļējā apmērā.

Tiešmaksājumu ietvaros netiek ieviestas līdzvērtīgas prakses Regulas Nr.1307/2013 43.panta 8.punkta izpratnē. Nav dubultā finansējuma riska.

Tradicionālajā (konvencionālā) praksē lauksaimniekam jāizpilda savstarpējās atbilstības prasības un citas obligātās prasības. Agrovidē papildus izmaksas un neiegūtie ieņēmumi veidojas, ievērojot vidi saudzējošas metodes dārzkopībā, t.i. augļu koku, ogulāju un dārzeņu audzēšanā izmantojot optimālu agrotehniku, mehāniskās kaitīgo organismu ierobežošanas metodes, kaitīgo organismu dabisko ienaidnieku piesaistīšanu, tādējādi samazinot augu aizsardzības līdzekļu un minerālmēsli lietošanu

Ilggadīgos stādījumos tiek izmantota mulča, kuras lietošanas rezultātā nav nepieciešams lietot herbicīdus nezāļu ierobežošanai, kā arī palielinās organiskās vielas saturs augsnē kultūraugu sakņu zonā, kā rezultātā samazinās lietojamo minerālmēsli daudzums; rindstarpās regulāri tiek pļauts zālājs, nopļautā sasmalcinātā zāle paliek stādījumā, tādējādi palielinot organiskās vielas saturu augsnē, kā rezultātā samazinās lietojamā minerālmēslojuma daudzums; kokiem tiek izgriezti slimību un kaitēkļu bojātie zari, tie no dārza tiek izvākti un iznīcināti, no dārza izvāc un utilizē bojātos, sapuvušos un mumificētos augļus, tādējādi samazinot fungicīdu lietošanas nepieciešamību.

Dzērveņu un krūmmelleņu stādījumos katru gadu veic augšņu vai augu lapu audu analīzes, uz kurām balstoties, stādījumu mēslošana notiek sabalansēti atbilstoši šīm analīzēm. Katru gadu dzērveņu stādījums tiek ķemmēts, ravēts, stīgas tiek apgrieztas un no lauka izvāktas, kas būtiski samazina slimību izplatību, tādējādi samazinot nepieciešamību lietot fungicīdus.

Augļu kokus, ogulājus un dārzeņus stāda optimālā biežībā, nodrošinot tiem labvēlīgus augšanas apstākļus, kā rezultātā augi ir spēcīgi un spējīgi pretoties slimībām un kaitēkļiem, tādējādi nepieciešamība lietot fungicīdus un insekticīdus samazinās. Dārzeņu atliekas utilizē (kompostē, izved uz izgāztuvi vai iestrādā augsnē), kas ierobežo slimību izplatību, kā rezultātā nepieciešamība lietot fungicīdus samazinās.

Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai jāizmanto iespējas piesaistīt dabiskos kaitīgo organismu ienaidniekus, nodrošinot tiem labvēlīgu vidi.

8.2.9.3.2.10.1. Agrovides un klimata saistības

8.2.9.3.2.10.1.1. i. Atbalstam pieteikto atbalsttiesīgo platību apsaimnieko ar videi draudzīgām metodēm dārzkopībā

8.2.9.3.2.10.1.1.1. Bāzes līnija

Attiecīgie LLVA un/vai OPP

LLVA - gar noteiktiem ūdensobjektiem 10 m platā joslā nelieto mēslošanas līdzekļus (LLVA1);

PP - paredz prasību attiecībā uz mēslošanas līdzekļu lietošanu: 10 metrus platā joslā aizliegts lietot mēslošanas līdzekļus un ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļus (SMR1);

PP - prasība "Augu aizsardzības līdzekļu lietošana" regulēta ar Augu aizsardzības likumu (SMR10).

Mēslošanas un augu aizsardzības līdzekļu izmantošanas prasību minimums

Minimālās mēslojuma un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas prasības un citas obligātās prasības, kas noteiktas programmas 5. pielikumā

Citas attiecīgas valsts/reģionālās prasības

Ministru kabineta 2009.gada 15.septembra noteikumi Nr. 1056 „Lauksaimniecības produktu integrētās audzēšanas, uzglabāšanas un marķēšanas prasības un kontroles kārtība”. Skatīt 12. pielikumu.

Darbību minimums

Lauksaimnieciskās darbības kritēriji - uztur aramzemi kultūraugu audzēšanai piemērotā stāvoklī (augšnes virsma ir līdzena atbilstoši lauksaimniecības apsaimniekošanas veidam un vietas mikroreljefam, tā ir piemērota pirmssējas apstrādei vai zālāja un citu augu nopļaušanai vai novākšanai, nav nepieciešama augšnes uzklāšana vai augšnes virsmas nolīdzināšana izmantojot šķūrēšanas vai iekrāvēju tehniku; tajā nav krūmu dzinumu, kas vecāki par vienu gadu; izmantojot to kā papuvi, līdz kārtējā gada 15.septembrim nezāles tiek apkarotas, un augi, tai skaitā tie, kas audzēti zaļmēslojumam, tiek iestrādāti augsnē)

Zaļināšana – kultūraugu dažādošana, ja aramzemes platība no 10 ha, ekoloģiskās nozīmes platības, ja aramzemes platība pārsniedz 15 ha (Regulas Nr.1307/2013 44 un 46.pants)

8.2.9.3.2.10.1.1.2. Attiecīgā tradicionālā lauksaimniecības prakse

Konvencionālā dārzkopības prakse.

8.2.9.3.3. 10.1.3. Rugāju lauks ziemas periodā

Apakšpasākums:

- 10.1 — maksājumi agrovides un klimata saistībām

8.2.9.3.3.1. Darbības veida apraksts

Lauksaimnieks var uzņemties brīvprātīgas piecu gadu saistības par atbalstam pieteikto platību, īstenojot tajā darbību "Rugāju lauks ziemas periodā" turpmāko saistību periodu, mainot ierasto lauksaimniecības praksi.

Darbības mērķa teritorija ir visa Latvija.

Atbalsttiesīgā platība ir: lauksaimniecības zeme.

Neiestrādātu kultūraugu pēcpļaujas atlieku saglabāšana ziemas periodā veicina augsnes virskārtas aizsardzību pret augsnes degradācijas procesiem, eroziju, saglabā augsnēs organiskās vielas, samazinot barības vielu noteci, kas palielina augsnes bufer spēju. Neiestrādātas kultūraugu pēcpļaujas atliekas nodrošina ar barību ziemas periodā savvaļas dzīvniekus. Rugāji ir nozīmīgs barības avots ziemās sēklēdājiem putniem, pelēkām irbēm un citiem ziemojošiem putniem, kā arī pelēkajam zaķim un kā patvērums daudzām grauzēju sugām, kas ir svarīgs barības avots apdraudētajiem plēsējputniem.

Ņemot vērā, ka korelāciju starp graudaugu aizņemto vienlaidus platību un tām patērēto pesticīdu un mēslošanas līdzekļu izmantošanas daudzumu, t.i., mazākās saimniecībās tiek lietoti mazāk, tāpat arī ievērojamas erodētās un ūdens erozijas apdraudētās lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības ir Latvijas augstienēs, savukārt vēja erozija izpaužas plašos līdzenumos, kuri ir atklāti vēja iedarbībai un kuros ir smilts augsnes. Šādi lieli lauku masīvi padomju laikos izveidoti galvenokārt Rīgas, Ventspils un Liepājas rajonos, kā arī Zemgalē. Lai aktivitātes ietvaros īstenotās darbības sasniegtu izvirzīto mērķi, tās jāveic atbilstošā platībā, tāpēc aktivitātes ievaros noteikta minimālā kopējā atbalsta platība saimniecībā 10 ha lielumā.

Atbalsta saņēmēja saistības:

1) pēc ražas novākšanas līdz 31. martam saglabā neiestrādātas kultūraugu pēcpļaujas atliekas – rugājus, vai nenopļautas kultūraugu atliekas - vismaz 10 ha platībā;

2) rugāju laukā pēc ražas novākšanas aizliegts lietot augu aizsardzības līdzekļus un minerālmēslojumu.

Ierobežojumi

Par attiecīgo platību atbalsta saņēmējs nevar saņemt vienlaicīgi atbalstu no pasākuma "Agrovide un klimats" apakšpasākumiem, „Vidi saudzējošu metožu pielietošanai dārzkopībā” un „Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos”.

8.2.9.3.3.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Kompensācijas maksājums par platību.

8.2.9.3.3.3. Saites uz citiem tiesību aktiem

1) Regula Nr.1307/2013

2) Regula Nr.1306/2013

8.2.9.3.3.4. Atbalsta saņēmēji

Atbalstu var saņemt lauksaimnieks (fiziska vai juridiska persona), kurš veic lauksaimniecisko darbību.

8.2.9.3.3.5. Attiecināmās izmaksas

Izmaksas, kas saistītas ar neiegūtajiem ienākumiem un papildus izmaksām, kas saistītas ar saistību ievērošanu.

8.2.9.3.3.6. Atbilstības nosacījumi

Atbalsta saņēmējs var saņemt atbalstu, ja veic lauksaimniecisko darbību atbalsttiesīgā lauksaimniecības zemē vismaz 10 ha platībā, kuru veido lauki vismaz 0,3 ha platībā.

8.2.9.3.3.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Nav piemērojams

8.2.9.3.3.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Atbalsta maksājums par rugāju saglabāšanu: 87 EUR/ha;

8.2.9.3.3.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.9.3.3.9.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

R5: Saistības sarežģīti pārbaudīt un/vai kontrolēt

1. Pārlicības gūšana, ka uzņemtās saistības tiek pildītas visu saistību periodu no saistību uzņemšanas brīža.

R6: Pamatprasības/saistības

1. Lauku attīstības programmā saistības noteiktas kā atbalsta saņemšanas nosacījumi.
2. Nacionālajos normatīvajos aktos saistības nav nošķirtas no atbalsta saņemšanas nosacījumiem.

R8: IT sistēmas

1. Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un pasākumu izkontrolējamību un pārbaudāmību.

R9: Maksājuma pieprasījums

1. Pretendents nepilda uzņemtās saistības.
2. Pasākuma pieteikums ir saskaņā ar citiem pasākumiem pieteikumā.

8.2.9.3.3.9.2. Mazināšanas darbības

R5.1. Pretendentus ik gadus iesniedz pieteikumu LAD.

R6.1. Lauku attīstības programmas līmenī tiek skaidri identificētas un nodalīti atbalsta saņemšanas nosacījumi no saistībām, kas jāpilda saistību periodā.

R6.2. Nacionālajos normatīvajos aktos tiek skaidri identificētas un nodalīti atbalsta saņemšanas nosacījumi no saistībām, kas jāpilda saistību periodā. Kā arī tiek noteikts samērīgas sankcijas par saistību nepildīšanu.

R8.

Atbalsta saņēmējiem izveidota Elektroniskā Pieteikšanās Sistēma, kas nodrošina:

- Platību veida maksājumu pieteikumu iesniegšanu elektroniski (t.sk. kartogrāfiskā materiāla iesniegšanu);
- Loģiskās pārbaudes;
- Brīdinājumus un atgādinājumus.

Maksājumu aģentūrai platību veida pasākumu administrēšanai ir izveidota informācijas sistēma, kas nodrošina:

- Informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju un pieteikumu;
- Loģiskās un automātiskās pārbaudes;

- Informācijas sasaisti ar citām IS;
- Brīdinājumus;
- Pieteikumu atlasī pārbauēm uz vietas u.tml.

R9.1. Sagatavots ikgadējs informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija par pieteikšanās kārtību un atbalsta saņemšanas nosacījumiem.

R9.2. Pretendents pieteikumu var iesniegt izmantojot EPS, kurā ir iestrādātas loģiskās pārbaudes.

R9.3. Vienots pieteikums visiem platību veida maksājumiem.

8.2.9.3.3.9.3. *Pasākuma vispārīgs novērtējums*

Kopumā pasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.9.3.3.9.4. *Agrovides un klimata saistības*

8.2.9.3.3.9.4.1. Saglabāt rugāju platības

8.2.9.3.3.9.4.1.1. Saistību pārbaudes metodes

LAD veic administratīvo/ fiziskās kontroles pārbaudes, kuras laikā pārbauda, vai atbalsta pretendents ir saglabājis rugāju platību laika posmā no kārtējā gada 1.oktobra līdz nākamā gada 31.martam.

8.2.9.3.3.10. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Norādīti un definēti attiecīgie bāzes līnijas elementi; tas ietver attiecīgos obligātos standartus, kas noteikti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1306/2013 VI sadaļas I nodaļu, attiecīgos kritērijus un darbību minimumu, kas noteikti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1307/2013 4. panta 1. punkta c) apakšpunkta ii) un iii) punktu, mēslošanas un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas attiecīgās minimālās prasības un citas valsts tiesību aktos noteiktās attiecīgās obligātās prasības

Atbalsta pretendents visā saimniecībā:

- ievēro savstarpējās atbilstības prasības saskaņā ar Regulas (ES) Nr.1306/2013 VI sadaļas I nodaļu (programmas 6.pielikums).
- minimālās mēslojuma un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas prasības un citas obligātās prasības, kas noteiktas programmas 5. pielikumā.

Pamatelementi:

- Lauksaimnieciskās darbības kritēriji - uztur aramzemi kultūraugu audzēšanai piemērotā stāvoklī (augšnes virsma ir līdzena atbilstoši lauksaimniecības apsaimniekošanas veidam un vietas mikroreljefam, tā ir piemērota pirmssējas apstrādei vai zālāja un citu augu nopļaušanai vai novākšanai, nav nepieciešama augšnes uzklāšana vai augšnes virsmas nolīdzināšana izmantojot šķūrēšanas vai iekrāvēju tehniku; tajā

nav krūmu dzinumu, kas vecāki par vienu gadu; izmantojot to kā papuvi, līdz kārtējā gada 15.septembrim nezāles tiek apkarotas, un augi, tai skaitā tie, kas audzēti zaļmēslojumam, tiek iestrādāti augsnē).

Minimālajās prasībās attiecībā uz mēslošanas līdzekļiem inter alia jāietver labas lauksaimniecības prakses kodeksi, kas izveidoti saskaņā ar Padomes Direktīvu 91/676/EEK, attiecībā uz saimniecībām ārpus nitrātijūtīgām zonām un prasības par fosfora piesārņojumu; minimālajās prasībās attiecībā uz augu aizsardzības līdzekļu izmantošanu inter alia jāietver vispārīgie integrētās augu aizsardzības pamatprincipi, kas ieviesti ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/128/EK, prasības iegūt atļauju šo līdzekļu izmantošanai un apgūt vajadzīgos mācību kursus, prasības par drošu uzglabāšanu, izmantoto iekārtu pārbaudi un noteikumus par pesticīdu izmantošanu ūdens un valsts tiesību aktos noteikto citu jutīgo vietu tuvumā

Minimālās mēslojuma un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas prasības un citas obligātās prasības, kas noteiktas programmas 5.pielikumā.

Vietējo šķirņu, kurām draud izzušana no lauksaimniecības, un augu ģenētisko resursu, kuriem draud ģenētiskā erozija, saraksts

Nav piemērojams

Tādas metodikas un tādu agronomisko apsvērumu un parametru apraksts (ieskaitot Regulas (ES) Nr. 1305/2013 29. panta 2. punktā minēto tādu bāzes līnijas prasību aprakstu, kuras attiecas uz katru īpašo saistību veidu), kuri tiek izmantoti kā atsauce aprēķiniem, ar ko pamato papildu izmaksas, no saistībām izrietošus negūtos ienākumus un darījumu izmaksu līmeni; attiecīgā gadījumā metodikā ņem vērā atbalstu, kas piešķirts saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1307/2013, ieskaitot maksājumu par klimatam un videi labvēlīgu lauksaimniecības praksi, lai nepieļautu divkāršu finansēšanu; attiecīgā gadījumā metode, kas izmantota citu vienību konversijai saskaņā ar šīs regulas 9. pantu

Atbalsta aprēķins (7.pielikums) veikts, salīdzinot tradicionālo lauksaimniecības praksi un agrovides praksi. Aprēķins veikts, izmantojot veiktos pētījumus. Aprēķinā nav ietvertas investīciju un darījumu izmaksas. Atbalsta maksājums sedz starpību starp tradicionālo un agrovides praksi pilnā apmērā.

I pīlāra ietvaros netiek ieviestas līdzvērtīgas prakses Regulas Nr.1307/2013 43.panta 8.punkta izpratnē. Nav dubultā finansējuma riska.

Rugāju saglabāšana – laba lauksaimniecības un vides stāvokļa apstākļi paredz saglabāt rugaini lauksaimniecības zemē, kurās nogāzes slīpums ir lielāks par 10 grādiem. Tradicionāli augus vai augu atliekas un rugājus iestrādā augsnē rudenī. Atbalsta maksājums sedz papildus izdevumus un neiegūtos ieņēmumus, kas rodas, mainot ražošanas struktūru un veicot aršanu pavasarī, kas pēc agronomiskajiem pieņēmumiem samazina ražību par 5-10 %, jo sējas termiņš ir vēlāks, kā arī tie vairāk cieš no slimībām un nezālēm.

8.2.9.3.3.10.1. Agrovīdes un klimata saistības

8.2.9.3.3.10.1.1. Saglabāt rugāju platības

8.2.9.3.3.10.1.1.1. Bāzes līnija

Attiecīgie LLVA un/vai OPP

LLVA - lauksaimniecībā izmantojamā zemē izmantojamās zemes daļu, kuras nogāzes garums ir vismaz 20 metru un slīpums ir lielāks par 10 grādiem, no kārtējā gada 1.oktobra līdz nākamā gada 31.martam nodrošina vismaz ar minimālu kultūraugu veģetāciju vai saglabā rugaini. (LLVA4).

Mēslošanas un augu aizsardzības līdzekļu izmantošanas prasību minimums

Minimālās mēslojuma un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas prasības un citas obligātās prasības, kas noteiktas programmas 5. pielikumā.

Citas attiecīgas valsts/reģionālās prasības

Nav attiecināms

Darbību minimums

Lauksaimnieciskās darbības kritēriji - uztur aramzemi kultūraugu audzēšanai piemērotā stāvoklī (augšnes virsma ir līdzena atbilstoši lauksaimniecības apsaimniekošanas veidam un vietas mikroreljefam, tā ir piemērota pirmssējas apstrādei vai zālāja un citu augu noļaušanai vai novākšanai, nav nepieciešama augšnes uzklāšana vai augšnes virsmas nolīdzināšana izmantojot šķūrēšanas vai iekrāvēju tehniku; tajā nav krūmu dzinumu, kas vecāki par vienu gadu; izmantojot to kā papuvi, līdz kārtējā gada 15.septembrim nezāles tiek apkarotas, un augi, tai skaitā tie, kas audzēti zaļmēslojumam, tiek iestrādāti augsnē).

8.2.9.3.3.10.1.1.2. Attiecīgā tradicionālā lauksaimniecības prakse

Tradicionāli augus vai augu atliekas un rugājus iestrādā augsnē rudenī.

8.2.9.3.4. 10.1.4. Saudzējošas vides izveide, audzējot augus nektāra ieguvei

Apakšpasākums:

- 10.1 — maksājumi agrovides un klimata saistībām

8.2.9.3.4.1. Darbības veida apraksts

Lauksaimnieks var uzņemties brīvprātīgas saistības par atbalstam pieteikto platību, īstenojot tajā aktivitāti "Saudzējošas vides izveide, audzējot augus nektāra ieguvei" turpmākos gadus, mainot ierasto lauksaimniecības praksi, saimniecībā uzsākot audzēt vai palielinot augu platības nektāra ieguvei.

Bitēm ir liela nozīme augu apputeksnēšanā un dabā tās ir vienas no galvenajām apputeksnētājām. Lai nodrošinātu gan dabīgos apputeksnētājus, gan medus bites ar tām atbilstošas saudzējošas vides izveidi, kā arī lai veicinātu biškopības attīstību, ar pasākuma atbalstu lauksaimnieki tiek veicināti audzēt augus nektāra ieguvei plašākās platībās, tādējādi veicinot bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos.

Aktivitātē tiek atbalstīta tādu kultūraugu audzēšana nektāra ieguvei kā (turpmāk – atbalsttiesīgie kultūraugi):

- facēlija (kultūrauga kods - 715),
- esparsete (714 [tauriņziedis - TZ]),
- amoliņš (729 [TZ]),
- griķi (160),
- ragainais vanagnadziņš (728 [TZ]);
- baltais āboliņš (724 [TZ]),
- sarkanais āboliņš (723 [TZ]),
- bastarda āboliņš (725 [TZ]);
- kultivētie nektāraugi (930);
- garšaugu un kultivēti ārstniecības augi (848).

Nacionālajos ieviešanas aktos ir iespējams sarakstu papildināt ar citiem kultūraugiem, kuru īpašības nodrošina līdzvērtīgu aktivitātes mērķu sasniegšanu.

Darbības mērķa teritorija ir visa Latvija.

Atbalsttiesīgā platība ir: lauksaimniecības zeme.

Atbalsta saņēmēja saistības:

1) nodrošina, ka ik gadu tiek deklarēti vismaz trīs dažādi atbalsttiesīgie kultūraugi (iesniegumā norādīti trīs dažādi kodi), no kuriem vismaz vienā laukā tiek audzēts kāds no atbalsttiesīgajiem tauriņziežiem [TZ]. Ja vienā no laukiem ir deklarēts kods 848 vai 930, tad atbalsttiesīgie kultūraugi tiek audzēti tīrsējā vai maisījumā (maisījumā sajaucot sēklas vai maisījumā sējot/stādot slejās). Augi, kas apzīmēti ar citiem kodiem (160 vai 714, vai 715, vai 729, vai 723, vai 724, vai 725, vai 728) sējami tikai tīrsējā.

2) atbalsttiesīgos augus audzē vismaz līdz 15.septembrim. Atbalsttiesīgos augus pēc to noziedēšanas atļauts sasmalcināt un iestrādāt augu atliekas augsnē pirms 15.septembra.

3) nodrošina vismaz vienu bišu saimi uz 0,5 hektāriem atbalsttiesīgās platības;

4) nodrošina, ka attālums starp bišu stropu un nektāraugu lauka robežu ir līdz 200 m pārvietojamām novietnēm un 1000 m stacionārām novietnēm;

5) atbalsttiesīgajā platībā nelieto augu aizsardzības līdzekļus;

6) kārto lauku vēsturi, kurā atzīmē visus veiktos pasākumus, lai izpildītu saistību prasības.

Ierobežojumi

Par attiecīgo platību atbalsta saņēmējs nevar saņemt vienlaicīgi atbalstu no pasākuma “Agrovide un klimats” apakšpasākumiem, „Vidi saudzējošu metožu pielietošanai dārzkopībā” un „Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos”, „Rugāju lauks ziemas periodā” un pasākuma „Bioloģiskā lauksaimniecība”.

8.2.9.3.4.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Kompensācijas maksājums par platību.

8.2.9.3.4.3. Saites uz citiem tiesību aktiem

1) Regula Nr.1307/2013.

2) Regula Nr.1306/2013.

8.2.9.3.4.4. Atbalsta saņēmēji

Atbalstu var saņemt lauksaimnieks (fiziska vai juridiska persona), kurš veic lauksaimniecisko darbību.

8.2.9.3.4.5. Attiecināmās izmaksas

Izmaksas, kas saistītas ar neiegūtajiem ienākumiem un papildus izmaksām, kas saistītas ar saistību ievērošanu.

8.2.9.3.4.6. Atbilstības nosacījumi

Atbalsta saņēmējs var saņemt atbalstu, ja veic lauksaimniecisko darbību atbalsttiesīgā lauksaimniecības zemē vismaz 1 ha platībā, kuru veido lauki vismaz 0,3 ha platībā.

8.2.9.3.4.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Nav piemērojams.

8.2.9.3.4.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Atbalsta maksājums par augu audzēšanu nektāra ieguvei: 89 EUR/ha.

8.2.9.3.4.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.9.3.4.9.1. Risks(-) pasākumu īstenošanā

R5: Saistības sarežģīti pārbaudīt un/vai kontrolēt

1. Pārlicības gūšana, ka uzņemtās saistības tiek pildītas visu saistību periodu no saistību uzņemšanas brīža.
2. Pārlicības gūšana, ka platība netiek uzarta pirms nektāraugu noziedēšanas.

R6: Pamatprasības/saistības

1. Lauku attīstības programmā saistības noteiktas kā atbalsta saņemšanas nosacījumi.
2. Nacionālajos normatīvajos aktos saistības nav nošķirtas no atbalsta saņemšanas nosacījumiem.

R8: IT sistēmas

1. Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un pasākumu izkontrolējamību un pārbaudāmību.

R9: Maksājuma pieprasījums

1. Pretendents nepilda uzņemtās saistības.
2. Pasākuma pieteikums ir saskaņā ar citiem pasākumiem pieteikumā.

8.2.9.3.4.9.2. Mazināšanas darbības

R5.1. Pretendentus ik gadus iesniedz pieteikumu LAD.

R5.2. LAD, veicot pārbaudes uz vietas (saskaņā ar Regulas Nr. 809/2014 32.pantā noteikto kontroles apjomu) tās izlases veidā veicot agrākā termiņā (jūnijā/jūlijā).

R6.1. Lauku attīstības programmas līmenī tiek skaidri identificētas un nodalīti atbalsta saņemšanas nosacījumi no saistībām, kas jāpilda saistību periodā.

R6.2. Nacionālajos normatīvajos aktos tiek skaidri identificētas un nodalīti atbalsta saņemšanas nosacījumi no saistībām, kas jāpilda saistību periodā. Kā arī tiek noteikts samērīgas sankcijas par saistību nepildīšanu.

R8.

Atbalsta saņēmējiem izveidota Elektroniskā Pieteikšanās Sistēma, kas nodrošina:

- Platību veida maksājumu pieteikumu iesniegšanu elektroniski (t.sk. kartogrāfiskā materiāla iesniegšanu);
- Loģiskās pārbaudes;
- Brīdinājumus un atgādinājumus.

Maksājumu aģentūrai platību veida pasākumu administrēšanai ir izveidota informācijas sistēma, kas nodrošina:

- Informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju un pieteikumu;
- Loģiskās un automātiskās pārbaudes;
- Informācijas sasaisti ar citām IS;
- Pieteikumu atlasīti pārbaudēm uz vietas u.tml.

R9.1. Sagatavots ikgadējs informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija par pieteikšanās kārtību un atbalsta saņemšanas nosacījumiem.

R9.2. Pretendents pieteikumu var iesniegt izmantojot EPS, kurā ir iestrādātas loģiskās pārbaudes.

R9.3. Vienots pieteikums visiem platību veida maksājumiem.

8.2.9.3.4.9.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Kopumā pasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.9.3.4.9.4. Agrovides un klimata saistības

8.2.9.3.4.9.4.1. Uzturēt nektāraugu platības

8.2.9.3.4.9.4.1.1. Saistību pārbaudes metodes

LAD veic administratīvās pārbaudes un pārbaudes uz vietas, kuru laikā pārbauda, vai atbalsta pretendents izpilda saistību nosacījumus.

Sadarbībā ar LDC pārbauda saimniecībā esošo bišu saimju skaitu. Pārbaudēs uz vietas (saskaņā ar Regulas Nr. 809/2014 32.pantā noteikto kontroles apjomu) pārlicinās par saimniecībā esošo bišu saimju skaitu.

8.2.9.3.4.10. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Norādīti un definēti attiecīgie bāzes līnijas elementi; tas ietver attiecīgos obligātos standartus, kas noteikti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1306/2013 VI sadaļas I nodaļu, attiecīgos kritērijus un darbību minimumu, kas noteikti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1307/2013 4. panta 1. punkta c) apakšpunkta ii) un iii) punktu, mēslošanas un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas attiecīgās minimālās prasības un citas valsts tiesību aktos noteiktās attiecīgās obligātās prasības

Pamatelementi:

- LLVA – gar noteiktiem ūdensobjektiem 10 m platā joslā nelieto mēslošanas līdzekļus (LLVA1);
- Lauksaimnieciskās darbības kritēriji - uztur aramzemi kultūraugu audzēšanai piemērotā stāvoklī (augšnes virsma ir līdzena atbilstoši lauksaimniecības apsaimniekošanas veidam un vietas mikroreljefam, tā ir piemērota pirmsējās apstrādei vai zālāja un citu augu nopļaušanai vai novākšanai, nav nepieciešama augšnes uzklāšana vai augšnes virsmas nolīdzināšana izmantojot šķūrēšanas vai iekrāvēju tehniku; tajā nav krūmu dzinumu, kas vecāki par vienu gadu; izmantojot to kā papuvi, līdz kārtējā gada 15.septembrim nezāles tiek apkarotas, un augi, tai skaitā tie, kas audzēti zaļmēslojumam, tiek iestrādāti augsnē).

Minimālajās prasībās attiecībā uz mēslošanas līdzekļiem inter alia jāietver labas lauksaimniecības prakses kodeksi, kas izveidoti saskaņā ar Padomes Direktīvu 91/676/EEK, attiecībā uz saimniecībām ārpus nitrātijūtīgām zonām un prasības par fosfora piesārņojumu; minimālajās prasībās attiecībā uz augu aizsardzības līdzekļu izmantošanu inter alia jāietver vispārīgie integrētās augu aizsardzības pamatprincipi, kas ieviesti ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/128/EK, prasības iegūt atļauju šo līdzekļu izmantošanai un apgūt vajadzīgos mācību kursus, prasības par drošu uzglabāšanu, izmantoto iekārtu pārbaudi un noteikumus par pesticīdu izmantošanu ūdens un valsts tiesību aktos noteikto citu jutīgo vietu tuvumā

Minimālās mēslojuma un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas prasības un citas obligātās prasības, kas noteiktas programmas 5.pielikumā.

Vietējo šķirņu, kurām draud izzušana no lauksaimniecības, un augu ģenētisko resursu, kuriem draud ģenētiskā erozija, saraksts

Nav piemērojams.

Tādas metodikas un tādu agronomisko apsvērumu un parametru apraksts (ieskaitot Regulas (ES) Nr. 1305/2013 29. panta 2. punktā minēto tādu bāzes līnijas prasību aprakstu, kuras attiecas uz katru īpašo saistību veidu), kuri tiek izmantoti kā atsauce aprēķiniem, ar ko pamato papildu izmaksas, no saistībām izrietošus negūtos ienākumus un darījumu izmaksu līmeni; attiecīgā gadījumā metodikā ņem vērā atbalstu,

kas piešķirts saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1307/2013, ieskaitot maksājumu par klimatom un videi labvēlīgu lauksaimniecības praksi, lai nepieļautu divkāršu finansēšanu; attiecīgā gadījumā metode, kas izmantota citu vienību konversijai saskaņā ar šīs regulas 9. pantu

Atbalsta aprēķins (7.pielikums) veikts, salīdzinot tradicionālo lauksaimniecības praksi un agrovides praksi. Aprēķinā nav ietvertas investīciju un darījumu izmaksas.

Ņemot vērā nektāraugu sugu dažādību, to atšķirīgās audzēšanas tehnoloģijas, un to, ka daļa augu ir viengadīgi, bet citi divgadīgi vai daudzgadīgi, kā arī ievērtējot šobrīd pieejamo kopējā finansējuma apjomu šī pasākuma ieviešanai 2014.- 2020. plānošanas periodā un vajadzību atbalstīt videi draudzīgās saimniecības kopumā, tiek noteikts atbalsta likmes procentuālais samazinājums.

I pīlāra ietvaros netiek ieviestas līdzvērtīgas prakses Regulas Nr.1307/2013 43.panta 8.punkta izpratnē. Nav dubultā finansējuma riska.

Atbalsta maksājuma aprēķins veikts, salīdzinot tradicionālo lauksaimniecības praksi, kad aramzemē tiek audzēti graudaugi, un agrovides praksi, kad aramzemē tiek audzēti nektāraugi. Atbalsta maksājuma aprēķinā izmantots bruto seguma aprēķins par 2014.gadu.

8.2.9.3.4.10.1. Agrovides un klimata saistības

8.2.9.3.4.10.1.1. Uzturēt nektāraugu platības

8.2.9.3.4.10.1.1.1. Bāzes līnija

Attiecīgie LLVA un/vai OPP

LLVA – gar noteiktiem ūdensobjektiem 10 m platā joslā nelieto mēslošanas līdzekļus (LLVA1).

Mēslošanas un augu aizsardzības līdzekļu izmantošanas prasību minimums

Minimālās mēslojuma un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas prasības un citas obligātās prasības, kas noteiktas programmas 5. pielikumā.

Citas attiecīgas valsts/reģionālās prasības

Nav attiecināms.

Darbību minimums

Lauksaimnieciskās darbības kritēriji - uztur aramzemi kultūraugu audzēšanai piemērotā stāvoklī (augšnes virsma ir līdzena atbilstoši lauksaimniecības apsaimniekošanas veidam un vietas mikroreljefam, tā ir piemērota pirmssējās apstrādei vai zālāja un citu augu nopļaušanai vai novākšanai, nav nepieciešama augšnes uzklāšana vai augšnes virsmas nolīdzināšana izmantojot šķūrēšanas vai iekrāvēju tehniku; tajā

nav krūmu dzinumu, kas vecāki par vienu gadu; izmantojot to kā papuvi, līdz kārtējā gada 15.septembrim nezāles tiek apkarotas, un augi, tai skaitā tie, kas audzēti zaļmēslojumam, tiek iestrādāti augsnē).

8.2.9.3.4.10.1.1.2. Attiecīgā tradicionālā lauksaimniecības prakse

Konvencionālā lauksaimniecības prakse.

8.2.9.4. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.9.4.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

Sniegts aktivitāšu līmenī

8.2.9.4.2. Mazināšanas darbības

Sniegts aktivitāšu līmenī

8.2.9.4.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Sniegts aktivitāšu līmenī

8.2.9.5. Specifiskā informācija, kas attiecas uz konkrētu pasākumu

Norādīti un definēti attiecīgie bāzes līnijas elementi; tas ietver attiecīgos obligātos standartus, kas noteikti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1306/2013 VI sadaļas I nodaļu, attiecīgos kritērijus un darbību minimumu, kas noteikti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1307/2013 4. panta 1. punkta c) apakšpunkta ii) un iii) punktu, mēslošanas un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas attiecīgās minimālās prasības un citas valsts tiesību aktos noteiktās attiecīgās obligātās prasības

Apakšpasākuma pamatprasības, kas ietver savstarpējās atbilstības prasības saskaņā ar Regulas (ES) Nr.1306/2013 VI sadaļas I nodaļu, minimālās mēslojuma un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas prasības un citas obligātās prasības, ir definētas programmas 5. un 6. pielikumā.

Minimālajās prasībās attiecībā uz mēslošanas līdzekļiem inter alia jāietver labas lauksaimniecības prakses kodeksi, kas izveidoti saskaņā ar Padomes Direktīvu 91/676/EEK, attiecībā uz saimniecībām ārpus nitrātjutīgām zonām un prasības par fosfora piesārņojumu; minimālajās prasībās attiecībā uz augu aizsardzības līdzekļu izmantošanu inter alia jāietver vispārīgie integrētās augu aizsardzības pamatprincipi, kas ieviesti ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/128/EK, prasības iegūt atļauju šo līdzekļu

izmantošanai un apgūt vajadzīgos mācību kursus, prasības par drošu uzglabāšanu, izmantoto iekārtu pārbaudi un noteikumus par pesticīdu izmantošanu ūdens un valsts tiesību aktos noteikto citu jutīgo vietu tuvumā

Minimālās mēslojuma un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas prasības un citas obligātās prasības, kas noteiktas programmas pielikumā (5.pielikums).

Vietējo šķirņu, kurām draud izzušana no lauksaimniecības, un augu ģenētisko resursu, kuriem draud ģenētiskā erozija, saraksts

Nav piemērojams

Tādas metodikas un tādu agronomisko apsvērumu un parametru apraksts (ieskaitot Regulas (ES) Nr. 1305/2013 29. panta 2. punktā minēto tādu bāzes līnijas prasību aprakstu, kuras attiecas uz katru īpašo saistību veidu), kuri tiek izmantoti kā atsauce aprēķiniem, ar ko pamato papildu izmaksas, no saistībām izrietošus negūtos ienākumus un darījumu izmaksu līmeni; attiecīgā gadījumā metodikā ņem vērā atbalstu, kas piešķirts saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1307/2013, ieskaitot maksājumu par klimatom un videi labvēlīgu lauksaimniecības praksi, lai nepieļautu divkāršu finansēšanu; attiecīgā gadījumā metode, kas izmantota citu vienību konversijai saskaņā ar šīs regulas 9. pantu

Noteikts aktivitāšu līmenī

8.2.9.6. Citas svarīgas piezīmes, kas ir būtiskas, lai pasākumu izprastu un īstenotu

Pasākuma ieviešanas laiks 2015.gads. 2014.gadā pasākums tiks īstenots saskaņā ar Regulas Nr.1698/2005 nosacījumiem.

Atbalsta saņēmēji var pretendēt uz atbalstu 1.pasākumā “Zināšanu un informāciju pārnese”, kurā apmācībām, kas saistītas ar agrovidi vai bioloģisko daudzveidību, tiek piešķirta augstāka atbalsta intensitāte.

8.2.10. M11 - Bioloģiskā lauksaimniecība (29. pants)

8.2.10.1. Juridiskais pamats

Eiropas Parlamenta un Padomes regulas par atbalstu lauku attīstībai no ELFLA (EK) Nr. 1305/2013 29.pants.

8.2.10.2. Vispārīgs pasākuma apraksts, tostarp tā intervences loģika un ieguldījums prioritārajās jomās un transversālajos mērķos

Latvijā bioloģiskās lauksaimniecības nozare turpina attīstīties. Lai gan pēdējos gados bioloģiski sertificēto saimniecību skaits samazinās (2013.gadā reģistrētas 3472 saimniecības, kas ir par 3% mazāk, salīdzinot ar 2010.gadu), to izmantotajām LIZ platībām ir stabila tendence nedaudz palielināties gadu no gada. 2013.gadā sertificētās lauksaimniecībā izmantojamās zemes (LIZ) platības aizņēma 200 433 ha jeb aptuveni 10 % no kopējās LIZ platībām valstī.

Bioloģiskā ražošana aptver visas lauksaimniecības nozares: graudkopību, dārzenkopību, piena lopkopību, biškopību un citas. Īpaši strauji pieaug gaļas liellopu un aitkopības produkcijas apjomi.

Ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm apstrādātas lauksaimniecības zemju platības rada būtiski mazāku ķīmisko vielu slodzi vidē, salīdzinot ar intensīvās lauksaimniecības metodēm. Ieviešot un turpinot bioloģiskajam saimniekošanas veidam atbilstošu zemes apsaimniekošanu, tai skaitā augu maiņu, zemes platībām atbilstošu lauksaimniecības dzīvnieku skaitu un organisko mēslošanas līdzekļu izmantošanu noteiktās nepiesārņojošās normās, samazinās notece no lauksaimniecības platībām un līdz ar to arī biogēno elementu izskalošanās un nonākšana ūdenstecēs un ūdenstilpēs. Nepielietojot ķīmiski sintezētus augu aizsardzības līdzekļus, samazinās pesticīdu atliekas vidē, uzlabojas augsnes kvalitātes rādītāji. Apmierinošs organiskās vielas saturs, augsnes reakcija (pH līmenis) un galveno barības elementu (biogēno vielu) K, N un P optimālas attiecības nodrošina to, ka augsne sniedz labus barošanās apstākļus visiem augiem un dzīvniekiem.

Bioloģiskās lauksaimniecības atbalsta maksājums veicina lauksaimniekus izmantot videi draudzīgas lauksaimniecības metodes un ievērot augstus dzīvnieku labturības standartus. Lai izvairītos no lauksaimnieku atgriešanās pie tradicionālās lauksaimniecības, ir jāatbalsta gan pārējas periodā esošas, gan ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm ražojošas saimniecības. Maksājumi sedz papildu izmaksas un neiegūtos ienākumus, kas izriet no saistību uzņemšanās, un tie attiecas tikai uz saistībām, kas pārsniedz savstarpējās atbilstības prasības, kas noteiktas saskaņā ar Regulas (ES) Nr.1306/2013 VI sadaļas I nodaļu.

Ieguldījums 4A mērķa virzienā

4A – bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, atjaunošana un palielināšana, ietverot NATURA 2000 teritorijas, teritorijas ar dabas u.c. ierobežojumiem, bioloģiski vērtīgas lauksaimniecības sistēmas, un Eiropas nozīmes ainavu statusa saglabāšana.

Īstenojot pasākumu „Bioloģiskā lauksaimniecība” tiks veicināta bioloģiskās daudzveidības saglabāšana apsaimniekotajās lauksaimniecības zemēs. Atbalstot vidi saudzējošu lauksaimniecības metožu izmantošanu lauksaimniecībā izmantojamās zemes apsaimniekošanā, tiks veicināta Eiropas Savienības

līmeņa mērķu sasniegšana bioloģiskās daudzveidības un ūdens kvalitātes uzlabošanā, tādējādi nodrošināt to ekosistēmu aizsardzību, kuras ir atkarīgas no lauksaimniecības.

Ieguldījums 4B mērķa virzienā

4B Uzlabot ūdens resursu apsaimniekošanu, ietverot minerālmēslu un augu aizsardzības līdzekļu pielietošanu

Īstenojot pasākumu „Bioloģiskā lauksaimniecība”, tiks sekmēta bioloģiskās lauksaimniecības metožu pielietošana apsaimniekotajās lauksaimniecībā izmantojamās zemes platībās, tādējādi nodrošinot vidi saudzējošu lauksaimniecības metožu izmantošanu lauksaimniecībā izmantojamās zemēs, veicinot mēslošanas un ķīmisko augu aizsardzības līdzekļu izmantošanas samazināšanu un tā samazinot barības vielu noteci.

Ieguldījums 4C mērķa virzienā

4C Uzlabot augsnes apsaimniekošanu un novērst augsnes eroziju

Īstenojot pasākumu „Bioloģiskā lauksaimniecība” tiks nodrošināta lauksaimniecībā izmantojamās zemēs augsnes virskārtas aizsardzība pret augsnes degradācijas procesiem, saglabājot augsnēs organiskās vielas.

Ieguldījums horizontālajā mērķī - vide un klimata pārmaiņas

Pasākums veicina ES pārnozaru mērķu sasniegšanu, īpaši vides aizsardzības jomā un klimata pārmaiņu mazināšanai. Atbalsts veicinās lauksaimniekus un citus zemes īpašniekus ieviest vai turpināt piemērot lauksaimniecības praksi, kas veicina ar klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos, un kas būtu saderīga ar bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un vides, ūdens, augsnes un ainavas apsaimniekošanu un uzlabošanu. Veicināt ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm apstrādātas lauksaimniecības zemju platības palielināšanos, tādējādi nodrošinot augsnes virskārtas aizsardzību pret augsnes degradācijas procesiem, saglabājot augsnē organiskās vielas un samazinot barības vielu noteci lauksaimniecībā izmantojamās zemēs.

Pārejas laikā pirms jaunu saistību uzņemšanas aktivitātē tiek vērtēts kārtējā gadā piejamais finansējuma apmērs aktivitātei, un, ja tas ir nepietiekošs pilnībā visu pieteikto kultūraugu iekļaušanai saistību platībās, tad tiek piemēroti saistību uzņemšanas rindošanas principi jeb “piroritāri uzņemāmās saistības”, tās detalizētāk nosakot nacionālajos normatīvajos aktos.

Pārejas laikā bioloģiskās lauksaimniecības atbalsta īstenošanai tiek piešķirti papildus resursi - “Resursi Savienības lauksaimniecības nozares un lauku apvidu atveseļošanai” (ESAI finansējums), ievērojot tādu pašus nosacījumus kā šobrīd norādīts pasākumu aprakstos, nepiemērojot atšķirīgu pieeju ne atbalstāmās darbībās, ne atbalsta likmēs.

8.2.10.3. *Darbības joma, atbalsta līmenis, atbalsttiesīgie saņēmēji un attiecīgā gadījumā metodika summas vai atbalsta likmes aprēķināšanai katram apakšpasākumam un/vai attiecīgā gadījumā katram darbības*

veidam. Katram darbības veidam norādītas atbilstīgās izmaksas, atbilstības nosacījumi, piemērojamās summas un atbalsta likmes, kā arī principi atlases kritēriju noteikšanai.

8.2.10.3.1. 11.1. Pāreja uz bioloģisko lauksaimniecību

Apakšpasākums:

- 11.1 — maksājums, lai pārietu uz bioloģiskās lauksaimniecības praksi un metodēm

8.2.10.3.1.1. Darbības veida apraksts

Apakšpasākuma ietvaros ir paredzēts atbalstīt saimniecības, kurām ne viena no to saimniecības vienībām iepriekš nav tikusi iekļauta bioloģiskās lauksaimniecības sistēmā, un tās pirmo reizi uzsāk pielietot bioloģiskās lauksaimniecības praksi un metodes, lai uzsāktu bioloģisko ražošanu saimniecībā.

Apakšpasākuma īstenošanas vieta ir visa Latvija, jo atsevišķu lauksaimniecības uzņēmumu lauksaimniecības zeme atrodas arī pilsētās, piemēram, dārzniecības. Atbalsttiesīgā platība pilsētās un lauku teritorijās ir lauksaimniecības zeme, kas ir iekļauta Lauku atbalsta dienesta Lauku reģistrā.

Apakšpasākuma ietvaros ir paredzēts atbalstīt saimniecības, kuras uzņemas saistības, apsaimniekojot lauksaimniecības platību, ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm, lai pārietu uz bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanu.

Pēc saistību perioda beigām, atbalsta saņēmējs var pieteikties uz atbalstu 11.2. apakšpasākuma ietvaros, uzņemoties attiecīgi jaunu saistību periodu - trīs gadi.

Atbalsta saņēmēja saistības:

1. papildina iemaņas bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas ražošanā - pirmajos divos saistību gados, apmeklējot apmācību kursu par bioloģisko lauksaimniecību;
2. ilggadīgo zālāju platībā ar bioloģiski sertificētiem zālēdāju dzīvniekiem nodrošina minimālo blīvumu vismaz 0,3 nosacītās liellopu vienības uz vienu ilggadīgo zālāju (tai skaitā aramzemē sēto zālāju) hektāru vidēji ganību sezonā (izņemot par platību, kurā ievāc savvaļas ārstniecības augus tējām, kurās nav jānodrošina minimālais dzīvnieku blīvums);
3. visa saimniecība kopumā (visas saimniecības vienības) ir ietverta bioloģiskās lauksaimniecības kontroles sistēmā (izņēmums zinātniskām institūcijām, kurām var būt daļa saimniecības ietverta bioloģiskās lauksaimniecības kontroles sistēmā).
4. nodrošina, ka papuvju platība aizņem ne vairāk kā 25 % no saimniecības aramzemes platības.

Atbalstu par ilggadīgiem zālājiem vai aramzemē sētiem zālājiem var saņemt par to platības daļu, kurā nodrošināts minimālais zālēdāju dzīvnieku blīvums. Aprēķinā tiek ņemti vērā zālēdāji dzīvnieki. Par pārējām lauksaimniecības kultūrām nav ierobežojumu saņemt atbalstu.

Ja papuvju platība aizņem vairāk kā 25% no saimniecības aramzemes platības, atbalstu piešķir par platības daļu līdz 25%.

Ierobežojumi

Par attiecīgo platību atbalsta saņēmējs nevar pretendēt uz atbalstu pasākumā „Agrovide un klimats”, izņemot aktivitātē „Rugāju lauks ziemas periodā”, kas var pārklāties ar bioloģiskās lauksaimniecības

atbalstu. Dubultā finansējuma risks nepastāv, jo bioloģiskās lauksaimniecības prasībās saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 834/2007 prasībām, neparedz ziemas periodā saglabāt rugājus.

Maksimālā atbalsta platība, par kuru tiek piemērots izņēmums saistību nosacījumam par minimālo dzīvnieku blīvumu attiecībā uz platībām, kurās ievāc savvaļas ārstniecības augus tējām, ir 50 ha.

8.2.10.3.1.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Kompensācijas maksājums par platību.

8.2.10.3.1.3. Saites uz citiem tiesību aktiem

- 1) Regula Nr. 834/2007.
- 2) Regula Nr.889/2008.
- 3) Regulas Nr. 1307/2013 9.pants.
- 4) Regulas Nr. 1306/2013 VI sadaļa.

8.2.10.3.1.4. Atbalsta saņēmēji

Atbalstu var saņemt lauksaimnieks - zemes apsaimniekotājs (fiziska vai juridiska persona), kurš pāriet uz bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanu un kurš atbilst aktīvā lauksaimnieka nosacījumiem.

8.2.10.3.1.5. Attiecināmās izmaksas

Daļēja kompensācija par izmaksām, kas saistītas ar neiegūtajiem ienākumiem un papildus izmaksām par saistībām, kas uzņemtas, pārejot uz bioloģisko lauksaimniecību.

8.2.10.3.1.6. Atbilstības nosacījumi

Atbalsta saņēmējs var saņemt atbalstu, ja:

- 1) veic lauksaimniecisko darbību uz atbalsttiesīgās lauksaimniecības zemes 1 ha platībā, kuru veido lauki vismaz 0,3 ha platībā;
- 2) saimniecība ir ietverta bioloģiskās lauksaimniecības kontroles sistēmā atbilstoši Regulas (EK) Nr. 834/2007 „Par bioloģisko ražošanu un bioloģisko produktu marķēšanu” prasībām.

8.2.10.3.1.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Ja atbalstam pieteikto platību apjoms pārsniedz pasākumā pieejamo finansējumu, jaunas saistības uzņem prioritārā secībā saskaņā ar LAP stratēģijā noteiktām prioritātēm un intervences loģiku, piemērojot šādus principus - prioritārās mērķa teritorijās (īpaši jutīgā teritorija, risku ūdens objekti, Natura 2000 teritorijas), kā arī atkarībā no kultūraugu veida – ilggadīgie stādījumi, dārzeņu platības, ilggadīgo zālāju platībām.

8.2.10.3.1.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Maksājumu piešķir katru gadu, un tas kompensē saņēmējam daļu no papildu izmaksām un neiegūtos ienākumus, kas izriet no uzņemtajām saistībām.

Kultūraugi tiek iedalīti šādās grupās:

- ilggadīgie zālāji (t.sk. par savvaļas ārstniecības augu ievākšanu), aramzemē sētie zālāji, papuve: 97 EUR/ ha;
- laukaugi (t.sk. tehniskās kultūras), pārējās kultūras uz aramzemes, zālāji sēklu ieguvei, nektāraugi : 117 EUR/ ha;
- dārzeņi, garšaugi un kultivētie ārstniecības augi: 399 EUR/ha;
- kartupeļi un cietes kartupeļi: 397 EUR/ ha;
- augļu koki un ogulāji: 485 EUR/ ha.

Atbalsta maksājums tiek piešķirts par bišu saimi 40 EUR apmērā, ja vidējais bišu saimju skaits kārtējā gada ganību sezonā saimniecībā ir vairāk nekā 20.

8.2.10.3.1.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.10.3.1.9.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

Noteikts pasākuma līmenī.

8.2.10.3.1.9.2. Mazināšanas darbības

Noteikts pasākuma līmenī.

8.2.10.3.1.9.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Noteikts pasākuma līmenī.

8.2.10.3.1.10. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Norādīti un definēti attiecīgie bāzes līnijas elementi; tas ietver attiecīgos obligātos standartus, kas noteikti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1306/2013 VI sadaļas I nodaļu, attiecīgos kritērijus un darbību minimumu, kas noteikti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1307/2013 4. panta 1. punkta c) apakšpunkta ii) un iii) punktu, mēslošanas un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas attiecīgās minimālās prasības un citas valsts tiesību aktos noteiktās attiecīgās obligātās prasības

Noteikts pasākuma līmenī.

Tādas metodikas un tādu agronomisko apsvērumu un parametru apraksts (ieskaitot Regulas (ES) Nr. 1305/2013 29. panta 2. punktā minēto tādu bāzes līnijas prasību aprakstu, kuras attiecas uz katru īpašo saistību veidu), kuri tiek izmantoti kā atsauce aprēķiniem, ar ko pamato papildu izmaksas, no saistībām izrietošus negūtos ienākumus un darījumu izmaksu līmeni; attiecīgā gadījumā metodikā ņem vērā atbalstu, kas piešķirts saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1307/2013, ieskaitot maksājumu par klimatom un videi labvēlīgu lauksaimniecības praksi, lai nepieļautu divkāršu finansēšanu; attiecīgā gadījumā metode, kas izmantota citu vienību konversijai saskaņā ar šīs regulas 9. pantu

Noteikts pasākuma līmenī.

8.2.10.3.2. 11.2. Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība

Apakšpasākums:

- 11.1 — maksājums, lai saglabātu bioloģiskās lauksaimniecības praksi un metodes

8.2.10.3.2.1. Darbības veida apraksts

Apakšpasākuma ietvaros ir paredzēts atbalstīt saimniecības, kuras iekļautas bioloģiskās lauksaimniecības kontroles sistēmā un, apsaimniekojot lauksaimniecības platību, ražo bioloģiskās lauksaimniecības produktus.

Apakšpasākuma īstenošanas vieta ir visa Latvija, jo atsevišķu lauksaimniecības uzņēmumu lauksaimniecības zeme atrodas arī pilsētās, piemēram, dārzniecības. Atbalsttiesīgā platība pilsētās un lauku teritorijās ir lauksaimniecības zeme, kas ir iekļauta LAD Lauku reģistrā.

Apakšpasākuma ietvaros ir paredzēts atbalstīt saimniecības, kuras uzņemas saistības, apsaimniekojot lauksaimniecības zemi, ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm ražo bioloģiskās lauksaimniecības produktus.

Tiem atbalsta saņēmējiem, kuriem noslēdzies saistību periods 11.1.apakšpasākumā, šajā apakšpasākumā saistību periods tiek noteikts trīs gadi.

Atbalsta saņēmēja saistības:

1) ilggadīgo zālāju platībās ar bioloģiski sertificētiem zālējāņu dzīvniekiem nodrošina minimālo blīvumu vismaz 0,3 nosacītās liellopu vienības uz vienu ilggadīgo zālāju (tai skaitā aramzemē sēto zālāju) hektāru vidēji ganību sezonā (izņemot par platību, kurā ievāc savvaļas ārstniecības augus tējām, kurās nav jānodrošina minimālais dzīvnieku blīvums),

2) visa saimniecība kopumā (visas saimniecības vienības) ir ietverta bioloģiskās lauksaimniecības kontroles sistēmā (izņēmums zinātniskām institūcijām, kurām var būt daļa saimniecības ietverta bioloģiskās lauksaimniecības kontroles sistēmā).

3) nodrošina, ka papuvju platība aizņem ne vairāk kā 25% no saimniecības aramzemes platības.

Atbalstu par ilggadīgiem zālājiem vai aramzemē sētiem zālājiem var saņemt par to platības daļu, kurā nodrošināts minimālais zālējāņu dzīvnieku blīvums. Aprēķinā tiek ņemti vērā zālējāņu dzīvnieki. Par pārējām lauksaimniecības kultūrām nav ierobežojumu saņemt atbalstu.

Ja papuvju platība aizņem vairāk kā 25% no saimniecības aramzemes platības, atbalstu piešķir par platības daļu līdz 25%.

Ierobežojumi

Par attiecīgo platību atbalsta saņēmējs nevar pretendēt uz atbalstu pasākumā „Agrovide un klimats”, izņemot aktivitātē „Rugāju lauks ziemas periodā”, kas var pārklāties ar bioloģiskās lauksaimniecības atbalstu. Dubultā finansējuma risks nepastāv, jo bioloģiskās lauksaimniecības prasībās saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 834/2007 neparedz ziemas periodā saglabāt rugājus.

Maksimālā atbalsta platība, par kuru tiek piemērots izņēmums saistību nosacījumam par minimālo dzīvnieku blīvumu attiecībā uz platībām, kurās ievāc savvaļas ārstniecības augus tējām, ir 50 ha.

8.2.10.3.2.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Kompensācijas maksājums par platību.

8.2.10.3.2.3. Saītes uz citiem tiesību aktiem

- 1) Regula Nr. 834/2007.
- 2) Regula Nr.889/2008.
- 3) Regulas Nr. 1307/2013 9.pants.
- 4) Regulas Nr. 1306/2013 VI sadaļa.

8.2.10.3.2.4. Atbalsta saņēmēji

Atbalstu var saņemt lauksaimnieks - zemes apsaimniekotājs (fiziska vai juridiska persona), kurš pāriet uz bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanu un kurš atbilst aktīvā lauksaimnieka nosacījumiem.

8.2.10.3.2.5. Attiecināmās izmaksas

Daļēja kompensācija par izmaksām, kas saistītas ar neiegūtajiem ienākumiem un papildus izmaksām par saistībām, kas uzņemtas, uzturot bioloģisko lauksaimniecību un tās metodes.

8.2.10.3.2.6. Atbilstības nosacījumi

Atbalsta saņēmējs var saņemt atbalstu, ja:

- 1) veic lauksaimniecisko darbību uz atbalsttiesīgās lauksaimniecības zemes 1 ha platībā, kuru veido lauki vismaz 0,3 ha platībā;
- 2) saimniecība ir ietverta bioloģiskās lauksaimniecības kontroles sistēmā atbilstoši Regulas (EK) Nr. 834/2007 „Par bioloģisko ražošanu un bioloģisko produktu marķēšanu” prasībām.

8.2.10.3.2.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Ja atbalstam pieteikto platību apjoms pārsniedz pasākumā pieejamo finansējumu, jaunas saistības uzņem prioritārā secībā saskaņā ar LAP stratēģijā noteiktām prioritātēm un intervences loģiku, piemērojot šādus principus - prioritārās mērķa teritorijās (īpaši jutīgā teritorija, risku ūdens objekti, Natura 2000 teritorijas), kā arī atkarībā no kultūraugu veida – ilggadīgie stādījumi, dārzeņu platības, ilggadīgo zālāju platībām.

8.2.10.3.2.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Maksājumu piešķir katru gadu, un tas kompensē saņēmējam daļu no papildu izmaksām un neiegūtos ienākumus, kas izriet no uzņemtajām saistībām.

Kultūraugi tiek iedalīti šādās grupās:

- ilggadīgie zālāji (t.sk. par savvaļas ārstniecības augu ievākšanu), aramzemē sētie zālāji, papuve: 97 EUR/ ha;
- laukaugi (t.sk. tehniskās kultūras), pārējās kultūras uz aramzemes, zālāji sēklu ieguvei, nektāraugi : 117 EUR/ ha;
- dārzeņi, garšaugi un kultivētie ārstniecības augi: 399 EUR/ha;
- kartupeļi un cietes kartupeļi: 397 EUR/ ha;
- augļu koki un ogulāji: 485 EUR/ ha.

Atbalsta maksājums tiek piešķirts par bišu saimi 40 EUR apmērā, ja vidējais bišu saimju skaits kārtējā gada ganību sezonā saimniecībā ir vairāk nekā 20.

8.2.10.3.2.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.10.3.2.9.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

Noteikts pasākuma līmenī.

8.2.10.3.2.9.2. Mazināšanas darbības

Noteikts pasākuma līmenī.

8.2.10.3.2.9.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Noteikts pasākuma līmenī.

8.2.10.3.2.10. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Norādīti un definēti attiecīgie bāzes līnijas elementi; tas ietver attiecīgos obligātos standartus, kas noteikti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1306/2013 VI sadaļas I nodaļu, attiecīgos kritērijus un darbību minimumu, kas noteikti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1307/2013 4. panta 1. punkta c) apakšpunkta ii) un iii) punktu, mēslošanas un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas attiecīgās minimālās prasības un citas valsts tiesību aktos noteiktās attiecīgās obligātās prasības

Noteikts pasākuma līmenī.

Tādas metodikas un tādu agronomisko apsvērumu un parametru apraksts (ieskaitot Regulas (ES) Nr. 1305/2013 29. panta 2. punktā minēto tādu bāzes līnijas prasību aprakstu, kuras attiecas uz katru īpašo saistību veidu), kuri tiek izmantoti kā atsauce aprēķiniem, ar ko pamato papildu izmaksas, no saistībām izrietošus negūtos ienākumus un darījumu izmaksu līmeni; attiecīgā gadījumā metodikā ņem vērā atbalstu, kas piešķirts saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1307/2013, ieskaitot maksājumu par klimatom un videi labvēlīgu lauksaimniecības praksi, lai nepieļautu divkāršu finansēšanu; attiecīgā gadījumā metode, kas izmantota citu vienību konversijai saskaņā ar šīs regulas 9. pantu

Noteikts pasākuma līmenī.

8.2.10.4. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.10.4.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

R5: Saistības sarežģīti pārbaudīt un/vai kontrolēt

1. Grūtības saimniecības līmenī nošķirt sertificētās jomas no nesertificētajām.
2. Pārlicības gūšana, ka uzņemtās saistības tiek pildītas visu saistību periodu no saistību uzņemšanas brīža.
3. Atbilstoša dzīvnieku blīvuma nodrošināšana nosacītās liellopu vienībās vidēji ganību sezonā tikai zālāju platībās, nodrošinot to efektīvu apsaimniekošanu.

R6: Pamatprasības/saistības

1. Lauku attīstības programmā saistības noteiktas kā atbalsta saņemšanas nosacījumi.
2. Nacionālajos normatīvajos aktos saistības nav nošķirtas no atbalsta saņemšanas nosacījumiem.

R8: IT sistēmas

1. Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un pasākumu izkontrolējamību un pārbaudāmību.

R9: Maksājuma pieprasījums

1. Pretendents nepilda uzņemtās saistības.
2. Tiek pieteiktas neatbilstošas platības.
3. Pasākuma pieteikums ir saskaņā ar citiem pasākumiem pieteikumā.

8.2.10.4.2. Mazināšanas darbības

R5.1. Atbalstu var saņemt tikai tajos gadījumos, kad visa saimniecība ir sertificēta kā bioloģiskā saimniecība.

R5.2. Pretendentus ik gadus iesniedz iesniegumu LAD un veic ikgadējo bioloģiskās lauksaimniecības sertifikāciju sertificējošajā iestādē.

R5.3. Sadarbībā ar Lauksaimniecības Datu Centru tiek uzkrāta visa informācija par lauksaimniecības dzīvniekiem. LAD ir nodrošināta tiešsaiste ar Lauksaimniecības datu centra datu bāzi.

Tā kā uzskaitē jāveic par zālēdāju dzīvniekiem ganību sezonā, kas ilgst no 15. maija līdz 15. septembrim, tad Lauksaimniecības Datu Centrs, balstoties uz uzkrāto informāciju, sagatavo datus saimniecības līmenī par pretendenta īpašumā esošu bioloģiski sertificētu dzīvnieku blīvumu nosacītās liellopu vienībās vidēji ganību sezonā.

LAD veic administratīvās pārbaudes un pārbaudes uz vietas, kuru laikā pārbauda, vai atbalsta pretendents izpilda saistību nosacījumus. Sadarbībā ar Lauksaimniecības Datu Centru pārbauda saimniecībā esošo dzīvnieku blīvumu. Pārbaudēs uz vietas (saskaņā ar Regulas Nr. 809/2014 32. pantā noteikto kontroles apjomu) pārlicinās par saimniecībā esošo dzīvnieku blīvumu.

R5.4. Fizisko kontroļu laikā Lauku atbalsta dienesta kontrolieri pārbaudīs lauku vēsturi un vizuāli pārbaudīs, vai atbilst situācija dabā.

R6.1. Lauku attīstības programmas līmenīt tiek skaidri identificētas un nodalīti atbalsta saņemšanas nosacījumi no saistībām, kas jāpilda saistību periodā.

R6.2. Nacionālajos normatīvajos aktos tiek skaidri identificētas un nodalīti atbalsta saņemšanas nosacījumi no saistībām, kas jāpilda saistību periodā. Kā arī tiek noteikts samērīgas sankcijas par saistību nepildīšanu.

R8.

Atbalsta saņēmējiem izveidota Elektroniskā Pieteikšanās Sistēma, kas nodrošina:

- Platību veida maksājumu iesniegumu iesniegšanu elektroniski (t.sk. kartogrāfiskā materiāla iesniegšanu);
- Loģiskās pārbaudes;

- Brīdinājumus un atgādinājumus.

Maksājumu aģentūrai platību veida pasākumu administrēšanai ir izveidota informācijas sistēma, kas nodrošina:

- Informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju un iesniegumu;
- Loģiskās un automātiskās pārbaudes;
- Informācijas sasaisti ar citām IS;
- Brīdinājumus;
- Pieteikumu atlasī pārbaudēm uz vietas u.tml.

R9.1. Sagatavots ikgadējs informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija par pieteikšanās kārtību un atbalsta saņemšanas nosacījumiem.

R9.2. Pretendents iesniegumu var iesniegt izmantojot EPS, kurā ir iestrādātas loģiskās pārbaudes.

R9.3. Operatīva ortofoto atjaunošana.

R9.4. Vienots pieteikums visiem platību veida maksājumiem.

8.2.10.4.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Kopumā pasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.10.5. *Specifiskā informācija, kas attiecas uz konkrētu pasākumu*

Norādīti un definēti attiecīgie bāzes līnijas elementi; tas ietver attiecīgos obligātos standartus, kas noteikti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1306/2013 VI sadaļas I nodaļu, attiecīgos kritērijus un darbību minimumu, kas noteikti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1307/2013 4. panta 1. punkta c) apakšpunkta ii) un iii) punktu, mēslošanas un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas attiecīgās minimālās prasības un citas valsts tiesību aktos noteiktās attiecīgās obligātās prasības

Atbalsta pretendents visā saimniecībā:

- ievēro savstarpējās atbilstības prasības saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1306/2013 VI sadaļas I nodaļu, (programmas 6.pielikums);
- minimālās mēslojuma un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas prasības un citas obligātās prasības, kas noteiktas programmas 5. pielikumā.

Pamatelementi (baseline):

- Lauksaimnieciskās darbības kritēriji:

– **aramzeme uzturēta kultūraugu audzēšanai piemērotā stāvoklī** (augnes virsma ir līdzena atbilstoši apsaimniekošanas veidam un vietas mikroreljefam, nezāles apkarotas, augu atliekas novāktas vai iestrādātas augsnē, tajā nav krūmu dzinumumu, kas vecāki par vienu gadu, papuvē nezāles tiek apkarotas

izmantojot mehāniskus apkaršanas veidus un kurā, ja aug dabiski pašiesējušies augi vai tiek audzēti augi zaļmēslojumam, tie tiek iestrādāti augsnē).

- **zālāji uzturēti ganišanai piemērotā stāvoklī** (noganīti vai nopļauti un novākti līdz kārtējā gada 15. augustam).

Tādas metodikas un tādu agronomisko apsvērumu un parametru apraksts (ieskaitot Regulas (ES) Nr. 1305/2013 29. panta 2. punktā minēto tādu bāzes līnijas prasību aprakstu, kuras attiecas uz katru īpašo saistību veidu), kuri tiek izmantoti kā atsauce aprēķiniem, ar ko pamato papildu izmaksas, no saistībām izrietošus negūtos ienākumus un darījumu izmaksu līmeni; attiecīgā gadījumā metodikā ņem vērā atbalstu, kas piešķirts saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1307/2013, ieskaitot maksājumu par klimatu un videi labvēlīgu lauksaimniecības praksi, lai nepieļautu divkāršu finansēšanu; attiecīgā gadījumā metode, kas izmantota citu vienību konversijai saskaņā ar šīs regulas 9. pantu

Atbalsta maksājuma aprēķins (8.pielikums) apakšpasākumā veikts, salīdzinot bruto segumus tradicionālajā lauksaimniecības praksē ar bioloģiskajām audzēšanas metodēm. Tradicionālajā (konvencionālā) praksē lauksaimniekam jāizpilda savstarpējās atbilstības prasības.

Bioloģiskajā lauksaimniecībā lauksaimniekam papildus savstarpējās atbilstības prasībām, jāievēro Regulā Nr.834/2007 noteiktās prasības, kas veido papildus izmaksas un neiegūtos ieņēmumus. Turklāt, pielietojot bioloģiskās lauksaimniecības metodes, samazinās kultūraugu ražība. Atbalsta maksājumā ietvertas arī sertifikācijas izmaksas.

Aprēķinos izmantoti dati par vidējām graudaugu un zālāju ražībām un slaucamo govju produktivitāti tradicionālajā lauksaimniecībā, kas iegūti no Centrālās statistikas pārvaldes datu bāzes, un aprēķinos ir izmantoti vidējie rādītāji par laika periodu no 2010. līdz 2012. gadam.

Dati par kartupeļu, dārzeņu augļu koku un ogulāju ražībām, kā arī gaļas lopu un bišu produktivitāti ir ņemti no bruto segumu aprēķiniem par 2010.-2012.gadu.

Ražībām un dzīvnieku produktivitātes aprēķiniem bioloģiskajā lauksaimniecībā ir izmantoti sertificējošo institūciju apkopotie dati par 2010.-2012.gadu.

Produkcijas realizācijas cenas iegūtas no bruto seguma aprēķiniem par 2012. gadu (LLKC sagatavots informatīvs izdevums lauksaimnieciskās darbības plānošanai).

Izmaksu aprēķinos tradicionālajām kultūrām, kā arī bioloģiski audzētajiem graudiem, zālājiem, kartupeļiem un dārzeņiem ir izmantoti dati no bruto segumu aprēķiniem par 2012. gadu. Savukārt slaucamajām govīm, gaļas lopiem un augļu kokiem un ogulājiem aprēķinos ir izmantoti ekspertu dotie dati par izmaksām.

Atbalsta maksājums par bišu stropu aprēķināts, salīdzinot izdevumus un ieņēmumus par bišu saimes uzturēšanu konvencionālā lauksaimniecībā (79 EUR) un bioloģiskajā lauksaimniecībā (39 EUR). Aprēķinā izmantots bruto seguma aprēķins par 2014.gadu. Atbalsta maksājums sedz starpību starp šiem saimniekošanas veidiem.

Ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm apsaimniekoto platībās lielāko īpatsvaru veido ilggadīgo zālāju un aramzemē sēto zālāju platības aptuveni 81% no visām platībām, savukārt dārzeņu un kartupeļu

platības tikai 1%, un augļu koku un ogulāju platības 0,4% no kopējās ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm apsaimniekotās platības.

Ņemot vērā bioloģiskās lauksaimniecības attīstības tendences pēdējos gados, kā arī ievērtējot šobrīd pieejamo kopējā finansējuma apjoma šī pasākuma ieviešanai no 2014.gada līdz 2020.gadam un vajadzību atbalstīt bioloģisko lauksaimniecību kopumā, tiek noteikts likmes procentuālais samazinājums ilggadīgiem zālājiem, aramzemē sētie zālājiem un papuvei. Likmes pilnā apjomā ir saglabātas nozarēm, kurām pēdējos gados nav bijis ievērojams platību pieaugums, bet kuras ir nozīmīgas kopējā bioloģiskā produkcijas ražošanā un kurām pēdējos gados pieprasījums no patērētājiem pieaug.

Atbalsta maksājuma aprēķinos ietvertās prasības:

- Pretendents pilda augu maiņas nosacījumus saskaņā ar Regulas 834/2007 12.panta 1.punkta b.apakšpunktu;
- Pretendents audzē tauriņziežus vismaz 20% no aramzemes, ieskaitot tauriņziežus zālajos un pasējā;
- Pretendentam ir jāpiedalās apmācībās bioloģiskās lauksaimniecības jomā;
- Pretendentam ir jānodrošina minimālā segtā un nesegtā platības par dzīvnieku blīvumu telpā, atbilstoši regulas pielikumā;
- Pretendentam ir jānodrošina pastaigu laukumi un ganības;
- Pretendentam nav atļauts turēt vairāk dzīvnieku uz platības vienību, lai no tiem iegūtais kūtsmēsļu daudzums nepārsniegtu 170kg/ha;
- Izveido aizsargstādījumus gar valsts nozīmes autoceļiem. Augļu dārzā izvieta aizsargbūrīšus vai laktas (vismaz 10 gab./ha), kas veicina kaitīgo organismu dabisko ienaidnieku savairošanos, tādējādi samazinot augu aizsardzības līdzekļu lietošanas nepieciešamību;
- Jaunajiem augļu kokiem apdobs mulčē, mulčas lietošanas rezultātā nav nepieciešams lietot mehānisko līdzekļus nezāļu ierobežošanai apdobēs, kā arī kultūraugu sakņu zonā palielinās organiskās vielas saturs augsnē, kā rezultātā samazinās lietojamo organisko mēsļu daudzums;
- Rindstarpās uztur melno papuvi (ogulājiem) vai izveido zālāju, kas aizņem 1/2 - 2/3 no kopējās augļu dārzu platības. Regulāra zālāja pļaušana rindstarpās, nopļautās sasmalcinātās zāles atstāšana stādījumā, tādējādi palielinot organiskās vielas saturu augsnē, kā rezultātā samazinās papildus lietojamā organiskā mēslojuma daudzums;
- Koku vainagus kopj. Slimību un kaitēkļu bojāto zaru izgriešana, izvākšana no dārza un iznīcināšana, tādējādi samazinot bioloģisko augu aizsardzības līdzekļu lietošanas nepieciešamību. bojāto, sapuvušo un mumificēto augļu utilizēšana, tādējādi samazinot bioloģisko augu aizsardzības un mehānisko kaitēkļu ierobežošanas līdzekļu lietošanas nepieciešamību;
- Augšņu vai augu lapu audu analīžu ikgadēja veikšana dzērveņu un krūmmeleņu stādījumos, uz kurām balstoties, stādījumu mēslošana notiek sabalansēti atbilstoši šīm analīzēm;
- Ikgadēja dzērveņu stādījuma ķemmēšana, ravēšana, stīgu apgriešana un izvākšana no lauka, kas būtiski samazina slimību izplatību, tādējādi samazinot nepieciešamību lietot bioloģiskos augu aizsardzības līdzekļus;

- Kultūraugu stādīšana optimālā biežībā, nodrošinot tiem labvēlīgus augšanas apstākļus, kā rezultātā augi ir spēcīgi un spējīgi pretoties slimībām un kaitēkļiem, tādējādi nepieciešamība lietot bioloģiskos augu aizsardzības un mehāniskos kaitēkļu ierobežošanas līdzekļus samazinās;
- Dārzeņu atlieku utilizēšana (kompostēšana, vai iestrādāšana augsnē), kas ierobežo slimību izplatību, kā rezultātā nepieciešamība lietot bioloģiskos augu aizsardzības līdzekļus samazinās.

8.2.10.6. *Citas svarīgas piezīmes, kas ir būtiskas, lai pasākumu izprastu un īstenotu*

Pasākuma ieviešana tiks uzsākta 2015.gadā. 2014.gadā pasākums tiks īstenots saskaņā ar Regulas Nr.1698/2005 nosacījumiem.

LAP ietvaros bioloģiskā lauksaimniecība ir viens no vadmotīviem, kurš tiek ņemts vērā citu pasākumu īstenošanā, tādējādi nodrošinot politiku kombināciju atbilstoši reģionālām vajadzībām, piemēram, tas ir viens no projektu atlases kritērijiem (4.pasākums), tāpat arī tiek nodrošināta augstāka līdzfinansējuma likme 1.pasākuma "Zināšanu pārnese un informācijas pasākumi" ietvaros paredzētām apmācībām, kas saistīta ar bioloģisko lauksaimniecību. Līdzīga pieeja ir bioloģiskiem lauksaimniekiem nodrošināta arī: 6.pasākuma Mazo saimniecību atbalsta apakšpasākumā, kā arī bioloģiskie lauksaimnieki var pieteikties uz atsevišķām 10.pasākuma Agrovide un klimats aktivitātēm (rugāju lauks ziemas periodā un buferjoslu ierīkošana) vai 12.pasākuma NATURA 2000 atbalstu mežu īpašniekiem un 13.pasākuma atbalstu par saimniekošanu teritorijās ar dabas ierobežojumiem.

8.2.11. M12 - Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi (30. pants)

8.2.11.1. Juridiskais pamats

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1305/2013 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1698/2005 30.pants.

8.2.11.2. Vispārīgs pasākuma apraksts, tostarp tā intervences loģika un ieguldījums prioritārajās jomās un transversālajos mērķos

Lai izpildītu direktīvu 92/43/EEK un 2009/147/EK prasības, Latvijā ir izveidots NATURA 2000 teritoriju tīkls, ar **kopējo sauszemes teritoriju 787 729 ha.**

Pasākuma ietvaros paredzēts īstenot apakšpasākumu:

- Kompensācijas maksājums par NATURA2000 mežu teritorijām (N2MT);

Apakšpasākumā paredzēts maksāt kompensāciju ne tikai par atbalsttiesīgajām platībām NATURA2000 tīklā, bet arī par citām norobežotām dabas aizsardzības teritorijām ar vides radītiem ierobežojumiem **līdz 5% platības ārpus NATURA2000 platībām saskaņā ar Regulas 1305/2013 30(6).panta b) apakšpunktu.**

Atsevišķu ārpus Natura 2000 **mežu teritorijām** esošu biotopu un dzīvotņu aizsardzībai ir izveidoti mikroliegumi. Noteikto mērķu sasniegšanai šajās teritorijās ir noteikti saimnieciskās darbības ierobežojumi, tāpēc nepieciešams kompensēt mežsaimnieciskās darbības ierobežojumu dēļ neiegūtos ieņēmumus teritorijās, kas nodrošina direktīvu 92/43/EEK un 2009/147/EK prasību īstenošanu.

Pēc Meža valsts reģistra 2014. gada datiem privāto īpašnieku mežos Natura 2000 teritorijās un mikroliegumos mežsaimnieciskā darbība ierobežota šādās platībās:

- aizliegta mežsaimnieciskā darbība, aizliegta galvenā cirte un kopšanas cirte: 16322 ha (tai skaitā mikroliegumi 2360 ha);
- aizliegta galvenā cirte: 6597 ha;
- aizliegta kailcirte: 44 783 ha;
- *kopā: 67 702 ha.*

Šobrīd izveidoto mikroliegumu platība privātajos mežos sastāda ap 0,3% no Natura 2000 teritoriju platības.

Pēc Meža valsts reģistra 2020. gada datiem privāto īpašnieku mežos Natura 2000 teritorijās un mikroliegumos mežsaimnieciskā darbība ierobežota 63 590 ha, no kā:

- aizliegta mežsaimnieciskā darbība, aizliegta galvenā cirte un kopšanas cirte: 24 260 ha (tai skaitā mikroliegumi 4 216 ha);
- aizliegta galvenā cirte: 55 ha;
- aizliegta kailcirte: 37 275 ha

Ieguldījums 4A mērķa virzienā

4A Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, atjaunošana un palielināšana, ietverot NATURA 2000 teritorijas, teritorijas ar dabas u.c. ierobežojumiem, bioloģiski vērtīgas lauksaimniecības sistēmas, un Eiropas nozīmes ainavu statusa saglabāšana

Pasākums veicina bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, atjaunošanu un palielināšanu NATURA 2000 teritorijās, vienlaicīgi saglabājot tradicionālo Latvijas lauku ainavu.

Ieguldījums horizontālajā mērķī - vide

Tiek veicināta meža īpašnieku, apsaimniekotāju interese par dabas vērtību saglabāšanu, nodrošinot labvēlīgus nosacījumus īpaši aizsargājamo biotopu un sugu attīstībai.

8.2.11.3. *Darbības joma, atbalsta līmenis, atbalsttiesīgie saņēmēji un attiecīgā gadījumā metodika summas vai atbalsta likmes aprēķināšanai katram apakšpasākumam un/vai attiecīgā gadījumā katram darbības veidam. Katram darbības veidam norādītas atbilstīgās izmaksas, atbilstības nosacījumi, piemērojamās summas un atbalsta likmes, kā arī principi atlases kritēriju noteikšanai.*

8.2.11.3.1. 12.2. Kompensācijas maksājums par NATURA2000 mežu teritorijām

Apakšpasākums:

- 12.2 — kompensācijas maksājums par Natura 2000 meža teritorijām

8.2.11.3.1.1. Darbības veida apraksts

Ikgadējs kompensācijas maksājums par mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem meža zemēs saistībā ar Direktīvu 92/43/EEK un 2009/147/EK.

Eiropas nozīmes aizsargājamo teritoriju (Natura 2000) saraksts sniegts Latvijas Republikas likumā „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”. Kopā Latvijā noteiktas 332 NATURA 2000 teritorijas, daļā no kurām aizsardzībai un saglabāšanai noteikti saimnieciskās darbības ierobežojumi. 49% NATURA 2000 teritoriju atrodas meža zemēs. Meža platībās atkarībā no teritorijas noteikti dažādi mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi - no kailcirtes ierobežojuma līdz pilnībā aizliegtai mežsaimnieciskai darbībai.

8.2.11.3.1.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Ikgadējs kompensācijas maksājums par platību.

8.2.11.3.1.3. Saītes uz citiem tiesību aktiem

1) Regulas Nr. 702/2014 36. pants.

2) Likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”, vispārīgie un individuālie aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošanu un izmantošanu regulējošie normatīvie akti, Ministru kabineta noteikumi “Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”.

8.2.11.3.1.4. Atbalsta saņēmēji

Privāto mežu tiesiskie valdītāji, to kooperatīvi, apvienības.

8.2.11.3.1.5. Attiecināmās izmaksas

Izmaksas, kas saistītas ar neiegūtajiem ienākumiem, kas saistītas ar prasību ievērošanu un noteiktajiem ierobežojumiem NATURA 2000 teritorijās mežu tiesiskajiem valdītājiem, to kooperatīviem, apvienībām.

8.2.11.3.1.6. Atbilstības nosacījumi

Atbalsta saņēmējs var saņemt atbalstu, ja:

1) ievēro nacionālos normatīvos aktos noteiktās prasības par mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem NATURA 2000 teritorijās un mikroliegumos;

2) atbalstam deklarē atbalsttiesīgo platību vismaz 1 ha platībā, kuru veido lauki, kuru minimālā platība noteikta nacionālajos normatīvajos aktos;

Attiecīgajā platībā nacionālā finansējuma kompensējoši maksājumi nedrīkst pārklāties ar NATURA 2000 maksājumiem, taču, ja atbalsta saņēmējs saņēmis kompensāciju par kopšanas cirtes aizliegumu, NATURA 2000 maksājumu var saņemt pilnā apmērā.

8.2.11.3.1.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Nav piemērojams

8.2.11.3.1.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Atbalsta apmērs par vienu hektāru ir šāds:

- aizliegta mežsaimnieciskā darbība, aizliegta galvenā cirte un kopšanas cirte: 196 EUR/ha;

- aizliegta galvenā cirte: 145 EUR/ha;
- aizliegta kailcirte: 52 EUR/ha

Vizuālā kontrole (robežas dabā) notiek pa ārējo atbalsta platības robežu, neizdalot aprobežojuma zonas.

8.2.11.3.1.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.11.3.1.9.1. *Risks(-i) pasākumu īstenošanā*

R5: Saistības sarežģīti pārbaudīt un/vai kontrolēt

1. Gūt pārliecību, ka atbalstam pieteiktās platības ir ar attiecīgiem ierobežojumiem

R6: Pamatprasības/saistības

Neattiecas.

R8: IT sistēmas

1. Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un pasākumu izkontrolējamību un pārbaudāmību.

R9: Maksājuma pieprasījums

1. Tiek pieteiktas neatbilstošas platības.
2. Pasākuma pieteikums ir saskaņā ar citiem pasākumiem

8.2.11.3.1.9.2. *Mazināšanas darbības*

R5.1. Sadarbībā ar Valsts mežu dienestu ir izveidots atbilstošs ĢIS slānis

R6. Neattiecas.

R8.

Atbalsta saņēmējiem izveidota Elektroniskā Pieteikšanās Sistēma, kas nodrošina:

- Platību veida maksājumu iesniegumu iesniegšanu elektroniski (t.sk. kartogrāfiskā materiāla iesniegšanu);
- Loģiskās pārbaudes;
- Brīdinājumus un atgādinājumus.

Maksājumu aģentūrai platību veida pasākumu administrēšanai ir izveidota informācijas sistēma, kas nodrošina:

- Informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju un iesniegumu;
- Loģiskās un automatiskās pārbaudes;
- Informācijas sasaisti ar citām IS;
- Brīdinājumus;
- Pieteikumu atlasī pārbaudēm uz vietas u.tml.

R9.1. Sagatavots ikgadējs informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija par pieteikšanās kārtību un atbalsta saņemšanas nosacījumiem.

R9.2. Pretendents iesniegumu var iesniegt izmantojot EPS, kurā ir iestrādātas loģiskās pārbaudes.

R9.3. Operatīva ortofoto atjaunošana.

R9.4. Vienots pieteikums visiem platību veida maksājumiem.

8.2.11.3.1.9.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Kopumā pasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.11.3.1.10. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Norādīti un definēti bāzes līnijas elementi; attiecībā uz Natura 2000 maksājumiem tas ietver labus lauksaimniecības un vides apstākļus, kas minēti Regulas (ES) Nr. 1306/2013 94. pantā un II pielikumā, un attiecīgos kritērijus un darbību minimumu, kas minēti Regulas (ES) Nr. 1307/2013 4. panta 1. punkta c) apakšpunkta ii) un iii) punktā; attiecībā uz ŪPD maksājumiem tas ietver obligātos standartus saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1306/2013 VI sadaļas I nodaļu un attiecīgos kritērijus un darbību minimumu, kas noteikti saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1307/2013 4. panta 1. punkta c) apakšpunkta ii) un iii) punktā

Nav piemērojams

Norādīti ierobežojumu/trūkumi, uz kuriem pamatojoties var piešķirt maksājumus, un norādīta obligāta prakse

Atbalstu var saņemt, ja NATURA 2000 teritorijās vai mikrolieģumos meža zemēs (izņemot purvus) noteikti šādi saimnieciskās darbības ierobežojumi: aizliegta mežsaimnieciskā darbība, aizliegta galvenā cirte un kopšanas cirte, aizliegta galvenā cirte vai aizliegta kailcirte.

Attiecībā uz ŪPD maksājumiem: definētas būtiskas izmaiņas saistībā ar zemes izmantojuma veidu un sniegts apraksts par saiknēm ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2000/60/EK ("ŪPD") 13. pantā minētā upju baseinu apsaimniekošanas plāna pasākumu programmām;

Nav piemērojams

attiecībā uz Natura 2000: teritorijas, kas izraudzītas Padomes Direktīvas 92/43/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK īstenošanai, un lauksaimnieku pienākumi, kas izriet no atbilstīgiem valsts un/vai reģionālās pārvaldības noteikumiem

Nav piemērojams

Tādas metodikas un tādu agronomisko apsvērumu un parametru apraksts (ieskaitot tādu bāzes līnijas prasību aprakstu, kuras minētas Regulas (ES) 1305/2013 30. panta 3. punktā attiecībā uz Direktīvām 92/43/EEK un 2009/147/EK un minētās regulas 30. panta 4. punktā attiecībā uz ŪPD), kuri tiek izmantoti kā atsauce aprēķiniem, ar ko pamato papildu izmaksas un negūtos ienākumus, kas attiecīgajās teritorijās izriet no nelabvēlīgiem apstākļiem, kuri saistīti ar Direktīvu 92/43/EEK, 2009/147/EK un ŪPD īstenošanu; attiecīgā gadījumā, lai nepieļautu divkāršu finansēšanu, minētajā metodikā ņem vērā maksājumu par klimatam un videi labvēlīgu lauksaimniecības praksi, kas piešķirts saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1307/2013

Atbalsts paredzēts trīs lieguma veidiem:

1. aizliegta mežsaimnieciskā darbība, aizliegta galvenā cirte un kopšanas cirte;
2. aizliegta galvenā cirte;
3. aizliegta kailcirte;

Atbalsta apmērs noteikts, aprēķinot neiegūtos ienākumus, kas saistītas ar prasību ievērošanu un ierobežojumiem, kas noteikti NATURA 2000 teritorijā mežu īpašniekiem.

Aprēķina metode atbalsta apmēra noteikšanai:

Neiegūtie ieņēmumi noteikti modelējot biežāk sastopamo un saimnieciski vērtīgāko koku sugu - priedes, egles un bērza - raksturīgāko bonitāšu audžu augšanas gaitu un mežsaimniecisko darbību, ar to saistītos ieņēmumus un izdevumus attiecinot uz ierobežojuma trīs pakāpēm: aizliegta mežsaimnieciskā darbība, aizliegta galvenā cirte un kopšanas cirte; aizliegta galvenā cirte; aizliegta kailcirte. Audžu nociršana galvenā cirtē modelēta pēc galvenās cirtes vecuma. Aprēķinos par pamatu ņemtas AS "Latvijas valsts meži" no 2015.gada līdz 2020. gadam vidējās kokmateriālu sortimentu cenas un mežizstrādes izmaksas.

Ja šajā pasākumā izvēlas atbalstīt citas norobežotas dabas aizsardzības teritorijas ar vides radītiem ierobežojumiem, norāda šīs teritorijas un ieguldījumu Direktīvas 92/43/EEK 10. panta īstenošanā

Atsevišķu ārpus NATURA 2000 mežu teritorijām esošu biotopu un dzīvotņu aizsardzībai ir izveidoti mikroliegumi. Noteikto mērķu sasniegšanai šajās teritorijās ir noteikti saimnieciskās darbības ierobežojumi, tāpēc nepieciešams kompensēt mežsaimnieciskās darbības ierobežojumu dēļ neiegūtos ieņēmumus teritorijās, kas nodrošina direktīvu 92/43/EEK un 2009/147/EK prasību īstenošanu.

Pēc Meža valsts reģistra datiem privāto īpašnieku mežos NATURA 2000 teritorijās un mikroliegumos mežsaimnieciskā darbība ierobežota šādās platībās:

2014. gadā: aizliegta mežsaimnieciskā darbība, aizliegta galvenā cirte un kopšanas cirte: 16 322 ha (tai skaitā mikroliegumi 2 360 ha);

2020. gadā: aizliegta mežsaimnieciskā darbība, aizliegta galvenā cirte un kopšanas cirte: 24 260 ha (tai skaitā mikroliegumi 4 216 ha).

Norādīta saikne starp pasākuma īstenošanu un prioritāras rīcības plānu (Direktīvas 92/43/EEK 8. panta 4. punkts)

Pasākuma īstenošana risina Prioritizētajā rīcības ietvarā (PAF) noteikto 18. prioritāti – kompensāciju pasākumi par zemes izmantošanas ierobežojumiem dabas aizsardzības teritorijās. Atbilstoši tai ir noteikts, ka kompensāciju pasākumi ir būtiski, lai kompensētu ekonomiskās darbības ierobežojumus NATURA 2000 teritorijās un mikroliegumos un tam izmantojami atbilstošie ES fondi. Atbalsta apjoms nosakāms atbilstoši šajās teritorijās noteiktajiem ierobežojumiem. Šīs prioritātes sagaidāmais iznākums ir privātās zemes īpašniekiem pieejami līdzsvaroti atbalsta maksājumi par lauksaimniecības un mežsaimniecības ierobežojumiem NATURA 2000 teritorijās un mikroliegumos.

8.2.11.4. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.11.4.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

Sniegts apakšpasākumu līmenī

8.2.11.4.2. Mazināšanas darbības

Sniegts apakšpasākumu līmenī

8.2.11.4.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Sniegts apakšpasākumu līmenī

8.2.11.5. Specifiskā informācija, kas attiecas uz konkrētu pasākumu

Norādīti un definēti bāzes līnijas elementi; attiecībā uz Natura 2000 maksājumiem tas ietver labus lauksaimniecības un vides apstākļus, kas minēti Regulas (ES) Nr. 1306/2013 94. pantā un II pielikumā, un attiecīgos kritērijus un darbību minimumu, kas minēti Regulas (ES) Nr. 1307/2013 4. panta 1. punkta c) apakšpunkta ii) un iii) punktā; attiecībā uz ŪPD maksājumiem tas ietver obligātos standartus saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1306/2013 VI sadaļas I nodaļu un attiecīgos kritērijus un darbību minimumu, kas noteikti saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1307/2013 4. panta 1. punkta c) apakšpunkta ii) un iii) punktā

Nav attiecināms

Norādīti ierobežojumu/trūkumi, uz kuriem pamatojoties var piešķirt maksājumus, un norādīta obligāta prakse

Sniegts apakšpasākuma līmenī

Attiecībā uz ŪPD maksājumiem: definētas būtiskas izmaiņas saistībā ar zemes izmantojuma veidu un sniegts apraksts par saiknēm ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2000/60/EK ("ŪPD") 13. pantā minētā upju baseinu apsaimniekošanas plāna pasākumu programmām;

Nav attiecināms

attiecībā uz Natura 2000: teritorijas, kas izraudzītas Padomes Direktīvas 92/43/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK īstenošanai, un lauksaimnieku pienākumi, kas izriet no atbilstīgiem valsts un/vai reģionālās pārvaldības noteikumiem

Nav attiecināms

Tādas metodikas un tādu agronomisko apsvērumu un parametru apraksts (ieskaitot tādu bāzes līnijas prasību aprakstu, kuras minētas Regulas (ES) 1305/2013 30. panta 3. punktā attiecībā uz Direktīvām 92/43/EEK un 2009/147/EK un minētās regulas 30. panta 4. punktā attiecībā uz ŪPD), kuri tiek izmantoti kā atsauce aprēķiniem, ar ko pamato papildu izmaksas un negūtos ienākumus, kas attiecīgajās teritorijās izriet no nelabvēlīgiem apstākļiem, kuri saistīti ar Direktīvu 92/43/EEK, 2009/147/EK un ŪPD īstenošanu; attiecīgā gadījumā, lai nepieļautu divkāršu finansēšanu, minētajā metodikā ņem vērā maksājumu par klimatom un videi labvēlīgu lauksaimniecības praksi, kas piešķirts saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1307/2013

Sniegts apakšpasākuma līmenī

Ja šajā pasākumā izvēlas atbalstīt citas norobežotas dabas aizsardzības teritorijas ar vides radītiem ierobežojumiem, norāda šīs teritorijas un ieguldījumu Direktīvas 92/43/EEK 10. panta īstenošanā

Sniegts apakšpasākuma līmenī

Norādīta saikne starp pasākuma īstenošanu un prioritāras rīcības plānu (Direktīvas 92/43/EEK 8. panta 4. punkts)

Sniegts apakšpasākuma līmenī

8.2.11.6. Citas svarīgas piezīmes, kas ir būtiskas, lai pasākumu izprastu un īstenotu

Pasākuma ieviešana tiks uzsākta 2015.gadā. 2014.gadā pasākums tiks īstenots saskaņā ar Regulas Nr.1698/2005 nosacījumiem.

8.2.12. M13 – Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi (31. pants)

8.2.12.1. Juridiskais pamats

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr.1305/2013 par atbalstu lauku attīstībai no ELFLA 31.pants. un 32. pants.

8.2.12.2. Vispārīgs pasākuma apraksts, tostarp tā intervences loģika un ieguldījums prioritārajās jomās un transversālajos mērķos

Latvija īsteno atbalstu teritorijās, kurās ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi un kas noteiktas saskaņā ar Padomes regulas Nr. 1305/2013 32.pantu. Iepriekšējā plānošanas periodā (2007-2013) atbalsts tika sniegts mazāk labvēlīgo apvidu teritorijām, kas noteiktas saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 1257/1999 19.pantu un aizņēma 74,4% no valsts kopējās platības.

Latvija atrodas mērenā klimata joslā. Vidējā gada gaisa temperatūra Latvijas teritorijā (1971.-2000.g.) bija +6,1°C. Visaugstākā gada vidējā gaisa temperatūra ir Baltijas jūras piekrastē, viszemākā – Vidzemes un Latgales augstienes teritorijā. Līdz ar to Latvijā ir novērojamas būtiskas klimatisko un lauksaimniecisko apstākļu, tsk. augsnes auglības, atšķirības Latvijas teritorijā. Zemes izmantošanu būtiski ietekmē 180-190 dienu īsais veģetācijas periods, turklāt kultūraugiem kā nevēlama parādība pavasarī un rudenī vērojamas salnas, kad temperatūra noslīd zem 00C. Ziemāju kultūrām riska faktors var būt stiprs kailsals, bieži atkušņi, kas mijas ar spēcīgu salu, kā arī izsušana zem biezas sniega kārtas uz nesasalušas augsnes [48]. 57% Latvijas teritorijas augsnes auglības līmenis ir zemāks par 38 ballēm, kas, ņemot vērā Latvijas klimatiskos apstākļus, tiek uzskatīts par minimālo auglības līmeni attiecībā uz lauksaimniecības zemi, lai varētu nodrošināt komerciāli dzīvotspējīgu lauksaimniecību. Klimatu būtiski ietekmē reljefa lielformas. Augstienēs, sevišķi Vidzemes augstienē, atšķirībā no līdzenumiem, raksturīga zemāka temperatūra, īsāks bezsala periods, lielāks mitrums un mākoņainums, ilgstošāka sniega sega.

Lauksaimniekiem, kas nodarbojas ar lauksaimniecisko ražošanu teritorijās, kurās ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi, nepieciešams segt papildus izdevumus, kas nepieciešami, lai pielāgotos esošajiem agroklmatiskajiem apstākļiem un segtu ienākumu samazinājumu, ko rada lauksaimnieciskā darbība šādās teritorijās, kā arī lai saglabātu un uzlabotu zemes apsaimniekošanu, uzturētu lauku ainavas, vienlaicīgi sniedzot ieguldījumu vides stāvokļa uzlabošanā un palielinot tūrisma potenciālu šajās teritorijās.

Ieguldījums 4A mērķa virzienā

4A Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, atjaunošana un palielināšana, ietverot NATURA 2000 teritorijas, teritorijas ar dabas u.c. ierobežojumiem, bioloģiski vērtīgas lauksaimniecības sistēmas, un Eiropas nozīmes ainavu statusa saglabāšana

Nevienlīdzīgu klimatisko un dabas apstākļu izraisīto seku novēršana lauksaimnieciskajā ražošanā. Teritorijās, kurās ir apgrūtināta lauksaimnieciskā darbība, tiks veicināta tās nepamešana, tādējādi saglabājot tradicionālo Latvijas lauku vides mozaīkveida ainavu - to ilgtspējīgi apsaimniekojot.

Ieguldījums horizontālajā mērķī - vide

Atbalsts veicina lauksaimniecības zemju apsaimniekošanu un nepamešanu, līdz ar to tiek saglabāta tradicionālā lauku ainava un apstrādātas zemes platības. Augsne ir viens no nozīmīgākajiem dabas resursiem. Latvijas augsnes pēc savas izcelsmes ir nabadzīgas ar minerālajām augu barības vielām. Galvenās augsnes kvalitātes problēmas izraisa gan nepārdomāta saimnieciskā darbība, gan dabiskie procesi, radot augsnes eroziju, paskābināšanos un organisko vielu samazināšanos, kas nosaka lauksaimniecības produkcijas kvalitāti un ražību. Sakarā ar zemajiem ienākumiem vai pat zaudējumiem lauksaimniecībā, kurus ietekmē agroklimatiskie apstākļi, apgabalos, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi, tiek pārtraukta lauksaimnieciskā darbība, pieaug neapsaimniekotās lauksaimniecības zemju platības, degradējas kopējā lauku ainava. Lai veicinātu lauku ainavas uzturēšanu un ilgtspējīgu lauksaimniecības sistēmu uzturēšanu un attīstību, turpinot izmantot lauksaimniecības zemi, nepieciešams atbalsts lauksaimniekiem, kas saimnieko apgabalos, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi.

8.2.12.3. *Darbības joma, atbalsta līmenis, atbalsttiesīgie saņēmēji un attiecīgā gadījumā metodika summas vai atbalsta likmes aprēķināšanai katram apakšpasākumam un/vai attiecīgā gadījumā katram darbības veidam. Katram darbības veidam norādītas atbilstīgās izmaksas, atbilstības nosacījumi, piemērojamās summas un atbalsta likmes, kā arī principi atlases kritēriju noteikšanai.*

8.2.12.3.1. 13.2. Kompensācijas maksājums par citiem apgabaliem, kuros ir ievērojami dabas ierobežojumi

Apakšpasākums:

- 13.2. — kompensācijas maksājums par citiem apgabaliem, kuros ir ievērojami dabas ierobežojumi

8.2.12.3.1.1. Darbības veida apraksts

Atbalsts tiek piešķirts par lauksaimniecības zemes hektāru.

Pasākuma mērķis ir kompensēt lauksaimniekiem papildu izmaksas un negūtos ienākumus, kas saistīti ar lauksaimnieciskās ražošanas ierobežojumiem apgabalos, kuros ir dabas ierobežojumi.

Pasākuma ietvaros atbalsts tiek sniegts teritorijā, kurās ir dabas ierobežojumi, atbilstoši Regulas Nr.1305/2013 32.panta 1.punkta b) apakšpunktam. Latvijā šīs teritorijas noteiktas mazākajā administratīvās teritorijas (LAU 2 - novads) vienībā - pagastu līmenī. Dabas ierobežojumi, kas balstīti uz klimata kritērijiem, noteikti 10.pielikumā pievienotajā ziņojumā, savukārt *fine-tuning* aktivitāšu rezultāti iekļauti 11.pielikumā.

Atbalstu par ilggadīgiem zālājiem vai aramzemē sētiem zālājiem var saņemt par to platības daļu, kurā nodrošināts minimālais zālēdāju dzīvnieku blīvums. Aprēķinā tiek ņemti vērā zālēdāji dzīvnieki. Par pārējām lauksaimniecības kultūrām nav ierobežojumu saņemt atbalstu.

Atbalsta pretendents visā saimniecībā ievēro savstarpējās atbilstības prasības saskaņā ar Regulas (ES) Nr.1306/2013 VI sadaļas I nodaļu, minimālās mēslojuma un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas prasības un citas obligātās prasības, kas noteiktas programmas 5. pielikumā.

Atbalsta saņēmēja saistības: ilggadīgo zālāju vai aramzemē sēto zālāju platībā nodrošina minimālo zālēdāju dzīvnieku blīvumu, 0,3 nosacītās liellopu vienības uz hektāra vidēji ganību periodā.

Zemes auglības novērtējums ballēs balstīts uz līdz pat 40 gadu periodā iegūtiem datiem un, izmantojot šo informāciju, tiek veikta regulāra zemes auglības baļļu pārskatīšana. Latvijā īsteno pasākumus, nodrošinot

regulāru *Fine-tuning* izmantoto datu pārskatīšanu. 2015.gadā tiks nodrošināta zemes auglības novērtējuma ballēs ietekmes uz reālo ražību pārvērtēšana, nepieciešamības gadījumā veicot precizējumus *Fine-tuning* rezultātos.

8.2.12.3.1.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Ikgadējs kompensācijas maksājums par lauksaimniecības zemes hektāru.

8.2.12.3.1.3. Saītes uz citiem tiesību aktiem

1) Regulas Nr. 1306/2013 VI sadaļa.

2) Regulas Nr. 1307/2013 9.pants.

8.2.12.3.1.4. Atbalsta saņēmēji

Atbalstu var saņemt aktīvais lauksaimnieks saskaņā ar Regulas Nr. 1307/2013 9.pantu (fiziska vai juridiska persona), kura apsaimniekotā lauksaimniecības platība atrodas teritorijā ar dabas ierobežojumiem, kas noteikta saskaņā ar Regulas Nr.1305/2013 32.panta 1.punkta b) apakšpunktu.

8.2.12.3.1.5. Attiecināmās izmaksas

Izmaksas, kas saistītas ar neiegūtiem ienākumiem, kas saistīti ar lauksaimnieciskai darbībai nelabvēlīgiem apstākļiem attiecīgajā teritorijā.

8.2.12.3.1.6. Atbilstības nosacījumi

Atbalsta saņēmējs var saņemt atbalstu, ja veic lauksaimniecisko darbību uz atbalsttiesīgās lauksaimniecības zemes vismaz 1 ha platībā, kuru veido lauki vismaz 0,3 ha platībā.

8.2.12.3.1.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Nav piemērojams.

8.2.12.3.1.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Maksājums daļēji kompensē lauksaimniecības produkcijas ražotāju neiegūtos ienākumus, kas saistīti ar lauksaimnieciskai darbībai nelabvēlīgiem apstākļiem attiecīgajā teritorijā.

Atbalsta maksājumu apmērs pa apgabalu ar dabas ierobežojumiem kategorijām:

1.kategorija – 35 EUR/ha;

2.kategorija – 45 EUR/ha;

3.kategorija – 50 EUR/ha.

8.2.12.3.1.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.12.3.1.9.1. *Risks(-i) pasākumu īstenošanā*

Sniegts pasākuma līmenī.

8.2.12.3.1.9.2. *Mazināšanas darbības*

Sniegts pasākuma līmenī.

8.2.12.3.1.9.3. *Pasākuma vispārīgs novērtējums*

Sniegts pasākuma līmenī.

8.2.12.3.1.10. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Sniegts pasākuma līmenī.

8.2.12.3.1.11. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Definēta tāda platības robežvērtība katrai saimniecībai, uz kuru pamatojoties dalībvalsts aprēķina maksājumu pakāpenisku samazinājumu

Sniegts pasākuma līmenī.

[To apgabalu noteikšana, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi:] tāda vietējās vienības līmeņa apraksts, kas tiek izmantots apgabalu noteikšanai;

Sniegts pasākuma līmenī.

[To apgabalu noteikšana, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi] Apraksts par metodes piemērošanu, ieskaitot kritērijus, kas minēti Regulas (ES) Nr. 1305/2013 32. pantā, attiecībā uz robežu noteikšanu minētajā pantā minētajām trijām apgabalu kategorijām, ieskaitot precizēšanas aprakstu un rezultātus apgabaliem, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi un kuri nav kalnu apgabali.

Sniegts pasākuma līmenī.

8.2.12.3.2. 13.3. Kompensācijas maksājums par citiem apgabaliem, kurus ietekmē specifiski ierobežojumi

Apakšpasākums:

- 13.3. — kompensācijas maksājums par citiem apgabaliem, kurus ietekmē specifiski ierobežojumi

8.2.12.3.2.1. Darbības veida apraksts

Atbalsts tiek piešķirts par lauksaimniecības zemes hektāru.

Pasākuma mērķis ir kompensēt lauksaimniekiem papildu izmaksas un negūtos ienākumus, kas saistīti ar lauksaimnieciskās ražošanas ierobežojumiem apgabalos, kuros ir citi specifiski ierobežojumi.

Pasākuma ietvaros atbalsts tiek sniegts teritorijā, kurās ir citi specifiski ierobežojumi, atbilstoši Regulas Nr.1305/2013 32.panta 1.punkta c) apakšpunktam. Latvijā šīs teritorijas noteiktas mazākajā administratīvās teritorijas (LAU 2 - novads) vienībā - pagastu līmenī. Ziņojums par specifisko ierobežojumu noteikšanu pievienots programmas 14.pielikumā.

Atbalstu par ilggadīgiem zālājiem vai aramzemē sētiem zālājiem var saņemt par to platības daļu, kurā nodrošināts minimālais zālēdāju dzīvnieku blīvums. Aprēķinā tiek ņemti vērā zālēdāji dzīvnieki. Par pārējām lauksaimniecības kultūrām nav ierobežojumu saņemt atbalstu.

Atbalsta pretendents visā saimniecībā ievēro savstarpējās atbilstības prasības saskaņā ar Regulas (ES) Nr.1306/2013 VI sadaļas I nodaļu, minimālās mēslojuma un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas prasības un citas obligātās prasības, kas noteiktas programmas 5. pielikumā.

Atbalsta saņēmēja saistības: ilggadīgo zālāju vai aramzemē sēto zālāju platībā nodrošina minimālo zālēdāju dzīvnieku blīvumu, 0,3 nosacītās liellopu vienības uz hektāra vidēji ganību periodā.

Zemes auglības novērtējums ballēs balstīts uz līdz pat 40 gadu periodā iegūtiem datiem un, izmantojot šo informāciju, tiek veikta regulāra zemes auglības baļļu pārskatīšana. Latvijā īsteno pasākumus, nodrošinot regulāru *Fine-tuning* izmantoto datu pārskatīšanu. 2015.gadā tiks nodrošināta zemes auglības novērtējuma ballēs ietekmes uz reālo ražību pārvērtēšana, nepieciešamības gadījumā veicot precizējumus *Fine-tuning* rezultātos.

8.2.12.3.2.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Ikgadējs kompensācijas maksājums par lauksaimniecības platības hektāru.

8.2.12.3.2.3. Saites uz citiem tiesību aktiem

- 1) Regulas Nr. 1306/2013 VI sadaļa.
- 2) Regulas Nr. 1307/2013 9.pants.

8.2.12.3.2.4. Atbalsta saņēmēji

Atbalstu var saņemt aktīvais lauksaimnieks saskaņā ar Regulas Nr. 1307/2013 9.pantu (fiziska vai juridiska persona), kura apsaimniekotā lauksaimniecības platība atrodas teritorijā ar citiem specifiskiem ierobežojumiem, kas noteikta saskaņā ar Regulas Nr.1305/2013 32.panta 1.punkta c) apakšpunktu.

8.2.12.3.2.5. Attiecināmās izmaksas

Izmaksas, kas saistītas ar neiegūtiem ienākumiem, kas saistīti ar lauksaimnieciskai darbībai nelabvēlīgiem apstākļiem attiecīgajā teritorijā.

8.2.12.3.2.6. Atbilstības nosacījumi

Atbalsta saņēmējs var saņemt atbalstu, ja veic lauksaimniecisko darbību uz atbalsttiesīgās lauksaimniecības zemes vismaz 1 ha platībā, kuru veido lauki vismaz 0,3 ha platībā.

8.2.12.3.2.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Nav piemērojams.

8.2.12.3.2.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Maksājums daļēji kompensē lauksaimniecības produkcijas ražotāju neiegūtos ienākumus, kas saistīti ar lauksaimnieciskai darbībai nelabvēlīgiem apstākļiem attiecīgajā teritorijā.

Atbalsta maksājuma apmērs par apgabalu ar specifiskiem ierobežojumiem teritoriju - 25 EUR/ha.

8.2.12.3.2.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.12.3.2.9.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

Sniegts pasākuma līmenī.

8.2.12.3.2.9.2. Mazināšanas darbības

Sniegts pasākuma līmenī.

8.2.12.3.2.9.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Sniegts pasākuma līmenī.

8.2.12.3.2.10. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Sniegts pasākuma līmenī.

8.2.12.3.2.11. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Definēta tāda platības robežvērtība katrai saimniecībai, uz kuru pamatojoties dalībvalsts aprēķina maksājumu pakāpenisku samazinājumu

Sniegts pasākuma līmenī.

[To apgabalu noteikšana, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi:] tāda vietējās vienības līmeņa apraksts, kas tiek izmantots apgabalu noteikšanai;

Sniegts pasākuma līmenī.

[To apgabalu noteikšana, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi] Apraksts par metodes piemērošanu, ieskaitot kritērijus, kas minēti Regulas (ES) Nr. 1305/2013 32. pantā, attiecībā uz robežu noteikšanu minētajā pantā minētajām trijām apgabalu kategorijām, ieskaitot precizēšanas aprakstu un rezultātus apgabaliem, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi un kuri nav kalnu apgabali.

Sniegts pasākuma līmenī.

8.2.12.4. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.12.4.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

R5: Saistības sarežģīti pārbaudīt un/vai kontrolēt

1. Atbilstoša dzīvnieku blīvuma nodrošināšana nosacītās liellopu vienībās vidēji ganību sezonā tikai zālāju platībās, nodrošinot to efektīvu apsaimniekošanu.

R6:Pamatprasības/saistības

1. Lauku attīstības programmā saistības noteiktas kā atbalsta saņemšanas nosacījumi.
2. Nacionālajos normatīvajos aktos saistības nav nošķirtas no atbalsta saņemšanas nosacījumiem.

R8: IT sistēmas

1. Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un pasākumu izkontrolējamību un pārbaudāmību.

R9: Maksājuma pieprasījums

1. Tiek pieteiktas neatbilstošas platības.
2. Pasākuma pieteikums ir saskaņā ar citiem pasākumiem.

8.2.12.4.2. Mazināšanas darbības

R5.1. Sadarbībā ar Lauksaimniecības Datu Centru tiek uzkrāta visa informācija par lauksaimniecības dzīvniekiem. LAD ir nodrošināta tiešsaiste ar Lauksaimniecības datu centra datu bāzi.

Tā kā uzskaitē jāveic par zālēdāju dzīvniekiem ganību sezonā, kas ilgst no 15.maija līdz 15.septembrim, tad Lauksaimniecības Datu Centrs, balstoties uz uzkrāto informāciju, sagatavo datus saimniecības līmenī par pretendenta īpašumā esošu dzīvnieku blīvumu nosacītās liellopu vienībās vidēji ganību sezonā.

LAD veic administratīvās pārbaudes un pārbaudes uz vietas, kuru laikā pārbauda, vai atbalsta pretendents izpilda saistību nosacījumus. Sadarbībā ar Lauksaimniecības Datu Centru pārbauda saimniecībā esošo dzīvnieku blīvumu. Pārbaudēs uz vietas (saskaņā ar Regulas Nr. 809/2014 32.pantā noteikto kontroles apjomu) pārlicinās par saimniecībā esošo dzīvnieku blīvumu.

R6.1. Lauku attīstības programmas līmenī tiek skaidri identificētas un nodalīti atbalsta saņēmšanas nosacījumi no saistībām.

R6.2. Nacionālajos normatīvajos aktos tiek skaidri identificētas un nodalīti atbalsta saņēmšanas nosacījumi no saistībām.

R8.

Atbalsta saņēmējiem izveidota Elektroniskā Pieteikšanās Sistēma, kas nodrošina:

- Platību veida maksājumu iesniegumu iesniegšanu elektroniski (t.sk. kartogrāfiskā materiāla iesniegšanu);
- Loģiskās pārbaudes;
- Brīdinājumus un atgādinājumus.

Maksājumu aģentūrai platību veida pasākumu administrēšanai ir izveidota informācijas sistēma, kas nodrošina:

- Informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju un iesniegumu;
- Loģiskās un automātiskās pārbaudes;
- Informācijas sasaisti ar citām IS;
- Brīdinājumus;
- Pieteikumu atlasī pārbaudēm uz vietas u.tml.

R9.1. Sagatavots ikgadējs informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija par pieteikšanās kārtību un atbalsta saņemšanas nosacījumiem.

R9.2. Pretendents iesniegumu var iesniegt izmantojot EPS, kurā ir iestrādātas loģiskās pārbaudes.

R9.3. Operatīva ortofoto atjaunošana.

R9.4. Vienots pieteikums visiem platību veida maksājumiem.

8.2.12.4.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Kopumā pasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.12.5. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Kompensācijas maksājuma aprēķinu veicis Latvijas Valsts Agrārās ekonomikas institūts, aprēķinus novērtējusi neatkarīga institūcija SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs".

Kompensācijas maksājuma aprēķins balstīts uz Centrālās Statistikas pārvaldes sniegtajiem datiem par rudzu ražību teritorijās ar dabas un specifiskiem ierobežojumiem salīdzinot ar teritoriju, kas nav teritorijas ar dabas vai specifiskiem ierobežojumiem.

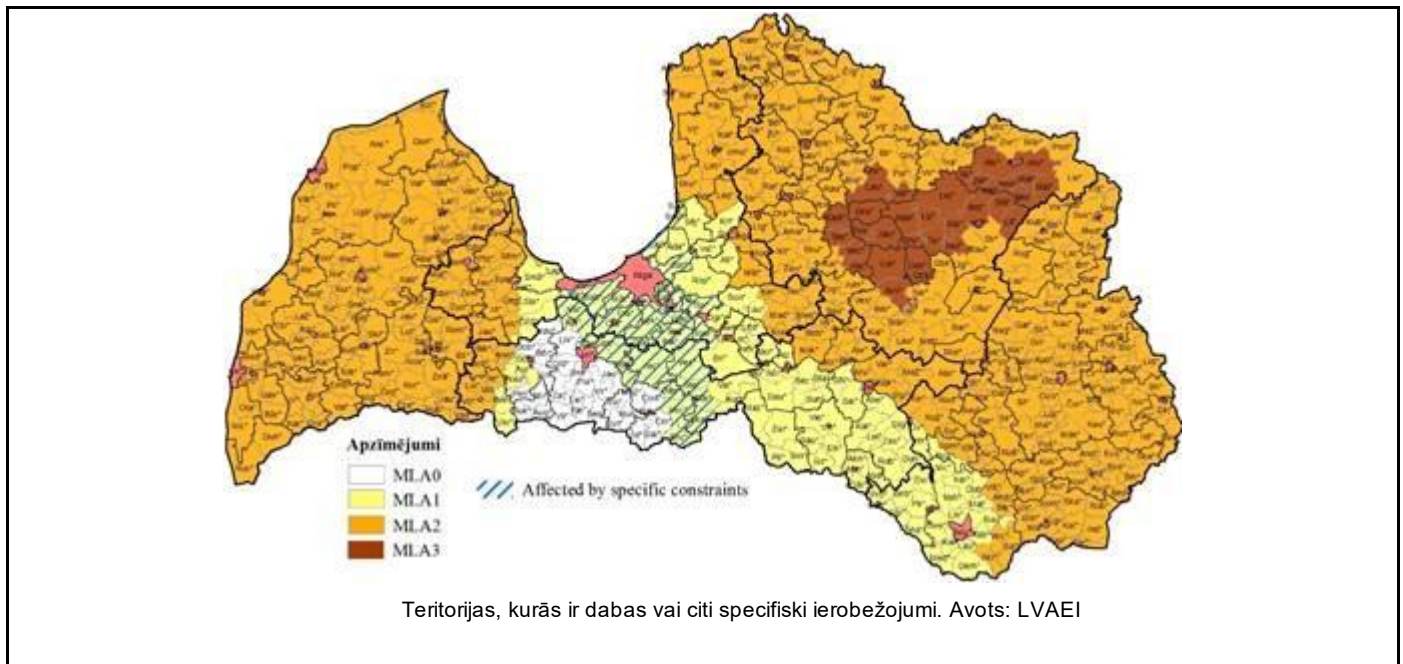
Teritorija ar dabas ierobežojumiem (32.panta pirmā punkta b) apakšpunkts) sagrupēta 3 kategorijās atbilstoši klimata kritērijam saskaņā ar programmas 9.pielikumu.

Teritorijā ar specifiskiem ierobežojumiem (32.panta pirmā punkta c) apakšpunkts), izmantojot apstrādātas lauksaimniecības zemes īpatsvara kritēriju, noteikta viena kategorija ar vienu atbalsta maksājuma likmi.

Ņemot vērā pasākumam piešķirto finansējuma apjomu, atbalsta maksājums sedz tikai daļu no negūtiem ieņēmumiem aptuveni 10% apmērā (aprēķins 9.pielikumā).

Aprēķinātā kompensācija par ADI un ASI teritorijās esošo zālāju nopļaušanu nesasniedz Regulas Nr.1305/2013 II pielikumā minēto minimālo apmēru (25 Eur/ha) un **kompensācija par zālāju nopļaušanu netiek piemērota** (pamatojums 16.pielikumā).

Teritorijas, kurās ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi, skatīt attēlā.

8.2.12.6. Specifiskā informācija, kas attiecas uz konkrētu pasākumu

Definēta tāda platības robežvērtība katrai saimniecībai, uz kuru pamatojoties dalībvalsts aprēķina maksājumu pakāpenisku samazinājumu

Atbalsta maksājumiem, kuri pārsniedz 25 EUR/ha piemēro atbalsta maksājuma samazinājumu jeb regresivitāti, bet ne mazāk kā vidēji 25 EUR/ha saimniecībā (skat. 15.pielikumu).

Par saimniecības pirmajiem 100 ha atbalsts netiktu samazināts, taču:

- no 100 – 500 ha - 90% no atbalsta apjoma,
- 501 – 1 000 ha –80% no atbalsta apjoma,
- 1 001 ha – 1 500 ha – 70% no atbalsta apjoma,
- virs 1 501 ha – 60% no atbalsta apjoma.

[To apgabalu noteikšana, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi:] tāda vietējās vienības līmeņa apraksts, kas tiek izmantots apgabalu noteikšanai;

Pasākuma ietvaros atbalsts tiek sniegts teritorijām, kurās ir dabas ierobežojumi, atbilstoši Regulas Nr.1305/2013 32.panta 1.punkta b) apakšpunktam. Latvijā šīs teritorijas noteiktas mazākajā administratīvās teritorijas (LAU 2 - novads) vienībā - pagastu līmenī.

[To apgabalu noteikšana, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi] Apraksts par metodes piemērošanu, ieskaitot kritērijus, kas minēti Regulas (ES) Nr. 1305/2013 32. pantā, attiecībā uz robežu noteikšanu minētajā pantā minētajām trijām apgabalu kategorijām, ieskaitot precizēšanas aprakstu un rezultātus apgabaliem, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi un kuri nav kalnu apgabali.

Atbilstoši regulas nosacījumiem ir izdalīti trīs aprobežojumu kategorijas:

(a) kalnu apgabali;

(b) apgabali, kuri nav kalnu apgabali un kuros ir ievērojami dabas ierobežojumi;

Fine-tuning

Vienlaicīgi, regula paredz, ka pēc iepriekš minēto kategoriju identificēšanas dalībvalstīm ir jāveic Fine-tuning, kas nozīmē atsevišķu teritoriju identificēšanu un izslēgšanu, ja tiek pamatoti konstatēti, ka identificētajās teritorijās saimniekošanas aprobežojumi ir pārvarēti ar investīciju ieguldījumiem, vai normālu zemes produktivitāti, vai saimniekošanas sistēma kompensē ieņēmumu zudumus vai papildus izdevumus.

(c) citi apgabali, kurus ietekmē specifiski ierobežojumi.

Latvijas gadījumā nav identificēti kalnu apgabali, līdz ar to ir veiktas darbības, lai identificētu Latvijas teritorijas, kuras atbilst citiem apgabaliem, kuros ir dabas ierobežojumiem, šīm teritorijām piemērojot Fine-tuning aktivitāti un papildus tiek identificēti apgabali ar specifiskiem ierobežojumiem.

Apgabali, kuros ir dabas ierobežojumi un Fine-tuning

Balstoties uz biofizikālajiem kritērijiem, ir identificētas teritorijas, kuras Latvijā atbilst teritorijai ar dabas ierobežojumiem. Teritorijas noteikšanai tika modelēti tādi kritēriji kā: Zema temperatūra, Augsnes granulometriskais sastāvs un akmeņainība, Augsnes skābums, Nogāžu slīpums.

Nozīmīgāko ieguldījumu atbilstīgu teritoriju identificēšanai sniedza kritērijs “Zema temperatūra”. Pārējo minēto kritēriju ieguldījums netika tālāk apskatīts, jo attiecīgās ģeogrāfiskās informācijas digitalizācija un apstrāde attiecībā uz citiem kritērijiem nebūtu samērīga ar nolūku definēt teritorijas (10.pielikums).

Teritoriju identificēšanas posmā ir īstenota Fine-tuning pieeja, lai identificētu un izslēgtu teritorijas, kurās tiek pamatoti konstatēti, ka saimniekošanas aprobežojumi ir pārvarēti ar investīciju ieguldījumiem, vai normālu zemes produktivitāti, vai saimniekošanas sistēma kompensē ieņēmumu zudumus vai papildus izdevumus.

Atbilstoši vadlīnijām „Fine-tuning in areas facing significant natural and specific constraints” Latvijā Fine-tuning veikts, modelējot sekojošus kritērijus: Apūdeņošana, meliorācija, siltumnīcas, Koku blīvums, Dzīvnieku blīvums, Vidējās ražas, Saimniekošanas sistēmas un ražošanas metodes, Standarta izlaide, Zemes produktivitāte.

Nozīmīgākā ietekme, īstenojot Fine-tuning pieeju, ir balstīta uz kritērijiem “Standarta izlaide” un “Zemes produktivitāte” (11.pielikums).

Šo modelāciju rezultātā iegūta teritorija, kura atbilst ADSI kategorijai: citi apgabali, kuros ir dabas ierobežojumi (11.pielikums).

Citi apgabali, kurus ietekmē specifiski ierobežojumi

Atsevišķs posms ADSI noteikšanai ir “citi apgabali, kurus ietekmē specifiski ierobežojumi” identificēšana. Balstoties uz noteiktiem kritērijiem, identificētas teritorijas, kurās ir īpaši augsts risks Lauksaimniecības zemju pamešanai un kuru iekļaušana ADSI teritorijā ir būtiska (14.pielikums).

Atbilstoši Biofizikālo kritēriju, Fine-tuning un Specific constraints modulāciju rezultātā ir identificētas teritorijas, kuras Latvijā atbilst ADSI nosacījumiem.

Identificētajā *ADSI jeb teritorijā ar dabas un citiem specifiskiem ierobežojumiem* lauksaimniecības platību apjoms ir noteikts 14.pielikumā.

8.2.12.7. Citas svarīgas piezīmes, kas ir būtiskas, lai pasākumu izprastu un īstenotu

Pasākuma ieviešana tiks uzsākta 2015.gadā. 2014.gadā pasākums tiks īstenots saskaņā ar Regulas Nr.1698/2005 nosacījumiem.

I pīlāra ietvaros netiks ieviests maksājums teritorijām ar dabas ierobežojumiem.

8.2.13. M16 - Sadarbība (35. pants)

8.2.13.1. Juridiskais pamats

Eiropas Parlamenta un Padomes regulas par atbalstu lauku attīstībai no ELFLA (EK)
Nr.1305/2013 35.pants.

8.2.13.2. Vispārīgs pasākuma apraksts, tostarp tā intervences loģika un ieguldījums prioritārajās jomās un transversālajos mērķos

Lauksaimniecībā un mežsaimniecībā ir nepietiekama sadarbība starp lauksaimniecības, mežsaimniecības un lauksaimniecības produktu pārstrādes nozari un pētniekiem. Tāpēc ir nepieciešams veicināt lauksaimnieku, mežsaimnieku, lauksaimniecības produktu pārstrādes uzņēmumu un pētnieku sadarbību konkrētu mērķu sasniegšanai, izstrādājot jaunu produktu, procesu, tehnoloģiju šajās nozarēs.

Ar inovāciju šī pasākuma ietvaros apzīmē procesu vai darbību, kura rezultātā tiek radīts jauns produkts vai pakalpojums, tehnoloģija, metode un kurā tiek iesaistīts pamatā valsts intelektuālais potenciāls, nodrošinot nepārtrauktu mijiedarbību visā procesa garumā, t.i., zinātne-pētniecība-ražošana-tirgus izpēte un gatavās produkcijas ražošana.

Apakšpasākuma "Atbalsts EIP lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas darba grupu projektu īstenošanai" ietvaros atbalsts paredzēts Eiropas Inovāciju partnerības (EIP) darba grupām inovatīvu projektu īstenošanai. EIP mērķis ir attīstīt konkurētspējīgu un ilgtspējīgu lauksaimniecību un mežsaimniecību, kas darbojas pēc principa „mazāk izejvielu, vairāk rezultāta” un ir harmonijā ar vidi. EIP ietver produktu un metožu izstrādi un to integrāciju ražošanas procesā.

Apakšpasākuma „Atbalsts jaunu produktu, metožu, procesu un tehnoloģiju izstrādei” ietvaros tiks atbalstīta sadarbība starp vismaz diviem dažādiem dalībniekiem lauksaimniecības, mežsaimniecības un lauksaimniecības produktu pārstrādes nozarē, veicinot lauku attīstības politikas mērķu un prioritāšu sasniegšanu.

Savukārt apakšpasākuma „Ar lauku tūrismu saistītu tūrisma pakalpojumu attīstīšanā” mērķis ir atbalstīt sadarbību starp mazajiem ekonomikas dalībniekiem, veicināt lauku tūrisma attīstību, lauksaimniecības un lauku tūrisma nozares sadarbību, attīstot un popularizējot lauku tūrismu lauku vidē.

Tāpēc nepieciešama tādu tūrisma pakalpojumu virzība un attīstīšana tirgū, kas saistīti ar kulināro tūrismu, kultūru un lauku amatniecību - dalība ārvalstu gadatirgos, izstādēs, konferencēs un semināros, kā arī mārketinga kampaņas lauku tūrisma popularizēšanai lauku vidē un jaunu tirgu sasniedzamības palielināšana.

Pasākuma ietvaros netiek atbalstīta jau uzsāktu projektu īstenošana.

Pasākuma ietvaros netiek atbalstīta lietotas tehnikas iegāde.

Maksimālais projektu īstenošanas termiņš pasākuma ietvaros ir 5 gadi.

Ieguldījums 1A ,1B, 1C , 2A, 3A, 4, 5B, 5C, 5D, 5E mērķa virzienā

Ieviešot šo pasākumu tiks veicināta sadarbība, inovāciju attīstība un stiprināta saikne starp lauksaimniecību, lauksaimniecības produktu pārstrādi, mežsaimniecību un pētniecību, atbalstīta sadarbība starp dažādiem dalībniekiem lauksaimniecības, mežsaimniecības, lauksaimniecības produktu pārstrādes nozarē, lai risinātu šo nozaru praktiskās vajadzības, izstrādājot jaunus produktus, metodes, procesus un tehnoloģijas. Investīciju atbalsts lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un lauksaimniecības produktu pārstrādē jābalsta uz inovatīviem risinājumiem jaunu produktu ražošanā un jaunas prakses pielietošanā, kas radušies, lai risinātu šo nozaru praktiskās vajadzības. Ieviešot praksē inovatīvus risinājumus, tiks sniegts ieguldījums saimniecību/uzņēmumu konkurētspējas uzlabošanā, pārstrukturēšanā un to iesaistei tirgū. EIP darba grupu attīstība un sadarbība starp dažādiem dalībniekiem var sniegt būtisku ietekmi uzņēmumu, t.sk. lauku saimniecību, tehnoloģiskajā attīstībā, ekonomiskās dzīvotspējas uzlabošanā un ražīguma paaugstināšanā, pielietojot praksē progresīvā pētniecībā radītās zināšanas un tehnoloģijas, kopumā veicinot lauksaimniecības un mežsaimniecības nozaru attīstību.

Ieguldījums horizontālajā mērķī –inovācijas

Šī pasākuma ietvaros ir paredzēti divi apakšpasākumi - „Atbalsts jaunu produktu, metožu, procesu un tehnoloģiju izstrādei” (16.2) un „Atbalsts EIP lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas EIP darba grupu projektu īstenošanai” (16.1.), kuri tieši veicina inovāciju izstrādi un ieviešanu praksē.

Ieviešot šo pasākumu, tiks atbalstīta ciešāka sadarbība starp ražošanu, konsultācijām un pētniecību, veicinot pieejamo inovācijas pasākumu plašāku izmantošanu un jaunu risinājumu ātrāku un plašāku ieviešanu praksē. Rezultātā tiks radīts jauns produkts vai pakalpojums, kurā būs iesaistīts pamatā valsts intelektuālais potenciāls, nodrošinot nepārtrauktu mijiedarbību visā procesa garumā, jo EIP ietver produktu un metožu izstrādi un to integrāciju ražošanas procesā (gatavās produkcijas ražošana), tādejādi nodrošinot ieguldījumu inovāciju horizontālo prioritāšu sasniegšanā.

8.2.13.3. Darbības joma, atbalsta līmenis, atbalsttiesīgie saņēmēji un attiecīgā gadījumā metodika summas vai atbalsta likmes aprēķināšanai katram apakšpasākumam un/vai attiecīgā gadījumā katram darbības veidam. Katram darbības veidam norādītas atbilstīgās izmaksas, atbilstības nosacījumi, piemērojamās summas un atbalsta likmes, kā arī principi atlases kritēriju noteikšanai.

8.2.13.3.1. 16.1. Atbalsts EIP lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas darba grupu projektu īstenošanai

Apakšpasākums:

- 16.1 — atbalsts EIP lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas darba grupu izveidei un darbībai

8.2.13.3.1.1. Darbības veida apraksts

Eiropas inovācijas partnerība (EIP) ir jauna pieeja ES pētniecības un inovāciju jomā. EIP darbojas visā pētniecības un inovācijas ķēdē, apvienojot visus attiecīgos dalībniekus dažādos līmeņos (valsts, ES), lai stiprinātu sadarbību lauksaimniecības praksē, sekmētu inovatīvu risinājumu ieviešanu praksē, lai nodrošinātu jaunus risinājumus komercializācijai.

Apakšpasākuma ietvaros tiek sniegts atbalsts EIP darba grupām inovatīvu projektu īstenošanai lauksaimniecības, mežsaimniecības un lauksaimniecības produktu pārstrādes nozarē, atbalstot tādu projektu īstenošanu, kas paredz inovatīvus risinājumus nozares līmenī, ievērojami plašāku potenciālo

labuma guvēju loku, tēmas aktualitāti, potenciālo pievienoto vērtību un būtiskumu, sekmējot nozaru attīstību kopumā. EIP darba grupas ir daļa no EIP lauksaimniecības ražīgumam un ilgtspējai.

Lai veicinātu inovatīvu risinājumu ātrāku un plašāku ieviešanu praksē, EIP darba grupas izplata sava projekta rezultātus, jo īpaši izmantojot EIP tīklu (EIP tīkls ES līmenī (Regulas Nr.1305/2013 57.panta 3.punkts) un Valsts Lauku tīklu.

Saistības:

- EIP grupa īsteno projektus rezultātus izplata, t.sk. izmantojot EIP tīklu.

8.2.13.3.1.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Atbilstīgo izmaksu atlīdzināšana atbilstoši Regulas Nr.1303/2013 67.pantam un Regulas Nr.1290/2013 29.panta nosacījumiem.

Atbalsts netiek sniegts individuāliem pētniecības projektiem.

8.2.13.3.1.3. Saītes uz citiem tiesību aktiem

Komisijas paziņojums - nostādnes par valsts atbalstu pētniecībai, attīstībai un inovācijai (2014/C198/01)
Regulas Nr.807/2014 11.pants

8.2.13.3.1.4. Atbalsta saņēmēji

EIP darba grupa, kas apvieno lauksaimniekus, mežsaimniekus, lauksaimniecības produktu pārstrādātājus, pārstāvjus no lauksaimniecības, meža īpašnieku vai lauksaimniecības produktu pārstrādes nozares nevalstiskajām organizācijām vai kooperatīviem, pētniekus (tai skaitā studentus), uzņēmējus, konsultantus vai citas inovācijās ieinteresētās puses.

EIP grupas vadošais partneris, atbilstoši sadarbības līgumā definētajam, koordinē un nodrošina projekta īstenošanu atbilstoši to veiktajām aktivitātēm.

8.2.13.3.1.5. Attiecināmās izmaksas

Attiecināmas ir ar projekta īstenošanu saistītās izmaksas atbilstoši Regulas Nr.1305/2013 35.panta 5.punktam, tai skaitā:

1. sadarbības kārtējās izmaksas (t.sk. atlīdzība, projekta koordinācijas izmaksas, telpu, publicitātes izmaksas, komandējumu izmaksas);

2. konkrētā projekta tiešās izmaksas, tostarp materiālu un pakalpojumu izmaksas, instrumentu, tehnikas, iekārtu un to aprīkojuma izmaksas, testēšanas izmaksas;
3. projekta netiešās izmaksas.

Netiešās izmaksas ir projekta attiecināmās izmaksas, kas nav tieši saistītas ar projekta rezultātu sasniegšanu, bet atbalsta un nodrošina atbilstošus apstākļus projekta darbību īstenošanai un projekta rezultātu sasniegšanai. Izmaksas, kas ietvertas netiešajās izmaksās, nevar tikt attiecinātas kā tiešās izmaksas.

Par netiešajām izmaksām šajā pasākumā tiek uzskatītas tikai tās izmaksas, kas noteiktas pamatprogrammas *Apvārsnis 2020* ietvaros.

8.2.13.3.1.6. Atbilstības nosacījumi

- EIP darba grupa apvieno (noslēdzot sadarbības līgumu) vismaz trīs dažādu ieinteresēto pušu pārstāvjus, no kuriem vismaz viens ir lauksaimnieks vai mezsaimnieks;
- Vērtēšanas komisija sniegusi pozitīvu atzinumu par projekta ideju;
- EIP darba grupas projekts ir saistīts ar lauksaimniecību, mezsaimniecību vai lauksaimniecības produktu pārstrādi;
- Ir izstrādāts un iesniegts projekta pieteikums, kas ietver projekta aprakstu, mērķus, sagaidāmo rezultātu, finanšu plānu, projekta īstenošanas laika grafiku, iesaistīto partneru darbības;
- Ir izstrādātas iekšējās procedūras, kas nodrošina lēmumu pieņemšanas caurspīdīgumu, atbildības sadalījumu grupas ietvaros un novērš interešu konfliktu.

8.2.13.3.1.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Projektu atlases kritēriji, kas galvenokārt saistīti ar:

- projekta mērķiem un rezultātiem, praktisko pielietojumu un aktualitāti,
- potenciālās EIP darba grupas sastāva atbilstība paredzamajam rezultātam, priekšroku paredzot projektiem, kurus iesniegušas potenciālās EIP darba grupas ar plašāku dažādu iesaistīto pušu pārstāvniecību;
- projekta ieguldījums resursu saglabāšanā un efektivitātē, klimata pārmaiņu samazināšanā,
- projekta ieguldījums prioritārajā jomā, atbilstoši lauku attīstības prioritātēm un mērķa virzieniem;
- projekta sagaidāmā rezultāta potenciālais lauksaimnieku/mezsaimnieku labuma guvēju skaits.

Lai saņemtu atbalstu ir nepieciešams sasniegt minimālo projektu atlases kritēriju punktu skaitu.

8.2.13.3.1.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Atbalsta intensitāte ir līdz 90% no attiecināmām izmaksām, piemērojamā atbalsta intensitāte ir noteikta nacionālos normatīvos aktos saskaņā ar LAP stratēģijā noteiktām prioritātēm un intervences loģiku.

Atbalsts pasākuma ietvaros tiek paredzēts galvenokārt neproduktīvām investīcijām. Atsevišķos gadījumos, kad tas ir nepieciešams projekta īstenošanai un ja neviens no iesaistītajiem partneriem nespēj nodrošināt attiecīgo tehniku, iekārtas vai aprīkojumu projekta īstenošanai vai to nav iespējams iznomāt, atbalsts var tikt sniegts produktīvām investīcijām, piemērojot M04 noteiktās atbalsta intensitātes un papildus intensitāti 10% apmērā. Produktīvas investīcijas šī pasākuma izpratnē ir kapitāla ieguldīšana investīcijās, kas tieši nodrošina peļņas gūšanu vai produktu ražošanas procesu nodrošināšanai. Atbalsts var tikt piešķirts tikai tādām produktīvo investīciju izmaksām, kas ir tieši saistītas ar projekta ieviešanu, pārējās izmaksas (ar projektu nesaistītās aktivitātēs), kas saistītas ar produktīvām investīcijām, atbalsta saņēmējam uzņemas pašam (tas ietver arī izmaksas pēc projekta beigām).

Attiecinot Regulas Nr.1303/2013 67.panta 5.(b) punkta nosacījumus, netiešām izmaksām piemēro vienotu likmi 25% apmērā no kopējām tiešajām izmaksām, pilnībā piemērojot programmas Apvārsnis 2020 ietvaros noteikto metodiku.

Lai nodrošinātu pasākuma mērķu un rezultatīvo rādītāju sasniegšanu, katrā projektu iesniegumu pieņemšanas kārtā tiks noteikti maksimālie atbalsta vai attiecināmo izdevumu apjomi saskaņā ar nacionālajos normatīvajos aktos noteikto kārtību un ievērojot valsts atbalsta nosacījumus.

8.2.13.3.1.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.13.3.1.9.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

Noteikts pasākuma līmenī

8.2.13.3.1.9.2. Mazināšanas darbības

Noteikts pasākuma līmenī

8.2.13.3.1.9.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Noteikts pasākuma līmenī

8.2.13.3.1.10. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Nav piemērojams

8.2.13.3.1.11. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Norādītas izmēģinājuma projektu, kopu, tīklu, īso piegādes ķēžu un vietējo tirgu īpašības

M16.1. tiek īstenots divos posmos.

1.posms (finansē tikai no nacionālā budžeta) – idejas atlase, EIP izveidošanās. Atlases komisiju veido: ELFLA Vadošā iestāde, zinātnes eksperti un nozaru praktiķi. Komisija izvērtē iesniegto nacionāli nozīmīga inovatīvā projekta ideju un EIP izveidošanā ieinteresēto personu grupas atbilstību izvirzītajai projekta idejai, izmantojot sekojošus kritērijus: inovatīvu risinājumu ieviešana/attīstība nozares līmenī, potenciālais labuma guvēju loks (priekšroku dodot pamatoti lielākai grupai), tēmas aktualitāte, potenciālā pievienotā vērtība un būtiskums, sekmējot nozaru attīstību kopumā, ievērojot M16.1. nosacījumus.

Projekta idejai jābūt balstītai uz nepieciešamajiem uzlabojumiem praktiskajā darbībā lauksaimniecības, mežsaimniecības un lauksaimniecības produktu pārstrādes nozarē. Komisija var veikt ieteikumus ieinteresēto personu grupas sastāva un projekta idejas uzlabošanai. Ieinteresēto personu grupa apvieno, piemēram, lauksaimniekus, mežsaimniekus, pētniekus, konsultantus un uzņēmumus, kas iesaistīti lauksaimniecības, mežsaimniecības un lauksaimniecības produktu pārstrādes nozarē (potenciālā EIP darba grupa). Potenciālo EIP darba grupu inovatīvo projektu ideju izstrādei tehnisko atbalstu nodrošina EIP tīkla kontaktpunkts, kura funkcijas pilda Valsts Lauku tīkls.

2.posms (līdzfinansē no ELFLA budžeta) – atlasīto projekta ideju sagatavoto projektu pieteikumu atlase atbilstoši 1.posmā un sadaļā Principi atlases kritēriju noteikšanai minētajiem principiem un atbilstības nosacījumiem. Atlasi veic LAD.

Šāds ieviešanas modelis veicina kvalitatīvu ELFLA finanšu līdzekļu izmantošanu, finansējot tikai kvalitatīvus, nacionāli nozīmīgus, uz apzināta mērķa sasniegšanu vērstus projektus, kurus īsteno efektīvi darboties spējīga EIP grupa.

Atlases kritēriju kopumu 1. un 2.posmam apstiprina ELFLA Uzraudzības komiteja.

8.2.13.3.2. 16.2. Atbalsts jaunu produktu, metožu, procesu un tehnoloģiju izstrādei

Apakšpasākums:

- 16.2. — atbalsts pilotprojektiem un atbalsts jaunu produktu, metožu, procesu un tehnoloģiju izstrādei

8.2.13.3.2.1. Darbības veida apraksts

Sadarbības veicināšana starp vismaz diviem dalībniekiem lauksaimniecības, mežsaimniecības vai lauksaimniecības produktu pārstrādes nozarē, kas var būt, piemēram, lauksaimnieks, mežsaimnieks vai lauksaimniecības produktu pārstrādātājs, ražotāju grupa, kooperatīvs, nozares novalstiskā organizācija, pētnieks.

Pasākuma ietvaros jānoslēdz sadarbības līgums starp vismaz diviem sadarbības partneriem, tajā atrunājot pušu pienākumus un atbildību projekta izstrādē.

Pēc projekta īstenošanas atbalsta saņēmējs izplata projekta rezultātus. Īstenoto projektu rezultāti jāizplata, izmantojot vienoto kopsavilkuma paraugu.

Saistības:

- atbalsta saņēmējs īsteno projektā rezultātus izplata, t.sk. izmantojot EIP tīklu.

8.2.13.3.2.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Atbilstīgo izmaksu atlīdzināšana atbilstoši Regulas Nr.1303/2013 67.pantam un Regulas Nr.1290/2013 29.panta nosacījumiem.

8.2.13.3.2.3. Saites uz citiem tiesību aktiem

Komisijas paziņojums - nostādnes par valsts atbalstu pētniecībai, attīstībai un inovācijai (2014/C198/01)

8.2.13.3.2.4. Atbalsta saņēmēji

Atbalstu var saņemt atbalsta pretendentu grupa, kuru veido vismaz divi sadarbības partneri, tādi kā: lauksaimnieks, mežsaimnieks, lauksaimniecības produktu pārstrādātājs, ražotāju grupa, kooperatīvs, tos pārstāvošās nevalstiskās organizācijas vai starpnozaru organizācijas, pētnieks.

8.2.13.3.2.5. Attiecināmās izmaksas

Attiecināmas ir ar projekta īstenošanu saistītās izmaksas atbilstoši Regulas Nr.1305/2013 35.panta 5.punktam:

1. sadarbības kārtējās izmaksas (t.sk. atlīdzība, projekta koordinācijas izmaksas, telpu, publicitātes izmaksas, komandējumu izmaksas);
2. konkrētā projekta tiešās izmaksas, tostarp materiālu un pakalpojumu izmaksas, instrumentu, tehnikas, iekārtu un to aprīkojuma izmaksas, testēšanas izmaksas;
3. projekta netiešās izmaksas.

Netiešās izmaksas ir projekta attiecināmās izmaksas, kas nav tieši saistītas ar projekta rezultātu sasniegšanu, bet atbalsta un nodrošina atbilstošus apstākļus projekta darbību īstenošanai un projekta rezultātu sasniegšanai. Izmaksas, kas ietvertas netiešajās izmaksās, nevar tikt attiecinātas kā tiešās izmaksas.

Par netiešajām izmaksām šajā pasākumā tiek uzskatītas tikai tās izmaksas, kas noteiktas pamatprogrammas *Apvārsnis 2020* ietvaros.

8.2.13.3.2.6. Atbilstības nosacījumi

Atbalstu var saņemt, ja:

- noslēgts sadarbības līgums starp vismaz diviem dalībniekiem par jauna produkta, procesa vai tehnoloģiju izstrādi, pārbaudi, pielāgošanu vai ieviešanu praksē. Projektam jābūt saistītam ar lauksaimniecību, mežsaimniecību vai lauksaimniecības produktu pārstrādi;
- izstrādāts projekts, kas ietver projekta aprakstu, mērķus, sagaidāmo rezultātu, finanšu plānu projekta īstenošanas laika grafiku.

8.2.13.3.2.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Atlases kritēriji nodrošinās, ka piešķirtais atbalsts ir atbilstošs lauku attīstības prioritātēm. Lai saņemtu atbalstu ir nepieciešams sasniegt minimālo projektu atlases kritēriju punktu skaitu. Par galvenajiem projektu atlases kritērijiem tiks noteikti tādi kritēriji kā projekta rezultātā radītā pievienotā vērtība, nozare, kurā projekts tiek īstenots, tiek attīstīts pilns ražošanas cikls (ietverot primāro ražošanu un pārstrādi), projekta mērķa atbilstība lauku attīstības prioritātēm, projekta īstenošanas nozīme uzņēmuma konkurētspējas veicināšanā, prioritāte tiks piešķirta projektiem, kurus īsteno vairāk sadarbības dalībnieku.

8.2.13.3.2.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Atbalsta intensitāte ir līdz 90% no attiecināmām izmaksām, piemērojamā atbalsta intensitāte ir noteikta nacionālos normatīvos aktos saskaņā ar LAP stratēģijā noteiktām prioritātēm un intervences loģiku.

Atbalsts pasākuma ietvaros tiek paredzēts galvenokārt neproduktīvām investīcijām. Atsevišķos gadījumos, kad tas ir nepieciešams projekta īstenošanai un ja neviens no iesaistītajiem partneriem nespēj

nodrošināt attiecīgo tehniku, iekārtas vai aprīkojumu projekta īstenošanai vai to nav iespējams iznomāt, atbalsts var tikt sniegts produktīvām investīcijām, piemērojot M04 noteiktās atbalsta intensitātes. Produktīvas investīcijas šī pasākuma izpratnē ir kapitāla ieguldīšana investīcijās, kas tieši nodrošina peļņas gūšanu vai produktu ražošanas procesu nodrošināšanai. Atbalsts var tikt piešķirts tikai tādām produktīvo investīciju izmaksām, kas ir tieši saistītas ar projekta ieviešanu, pārējās izmaksas (ar projektu nesaistītās aktivitātēs), kas saistītas ar produktīvām investīcijām, atbalsta saņēmējam uzņemtās pašam (tas ietver arī izmaksas pēc projekta beigām).

Attiecinot Regulas Nr.1303/2013 67.panta 5.(b) punkta nosacījumus, netiešām izmaksām piemēro vienotu likmi 25% apmērā no kopējām tiešajām izmaksām, pilnībā piemērojot programmas Apvārsnis 2020 ietvaros noteikto metodiku.

Lai nodrošinātu pasākuma mērķu un rezultātīvo rādītāju sasniegšanu, katrā projektu iesniegumu pieņemšanas kārtā tiks noteikti maksimālie atbalsta vai attiecināmo izdevumu apjomi saskaņā ar nacionālajos normatīvajos aktos noteikto kārtību un ievērojot valsts atbalsta nosacījumus.

8.2.13.3.2.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.13.3.2.9.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

Noteikts pasākuma līmenī

8.2.13.3.2.9.2. Mazināšanas darbības

Noteikts pasākuma līmenī

8.2.13.3.2.9.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Noteikts pasākuma līmenī

8.2.13.3.2.10. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Nav piemērojams

8.2.13.3.2.11. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Norādītas izmēģinājuma projektu, kopu, tīklu, īso piegādes ķēžu un vietējo tirgu īpašības

Nav piemērojams

8.2.13.3.3. 16.3. Lauku tūrisma attīstības veicināšana

Apakšpasākums:

- 16.3 — (cita) sadarbība starp mazajiem ekonomikas dalībniekiem kopīgu darba procesu organizēšanā, iekārtu un resursu kopīgā izmantošanā, un tūrisma attīstībai/ mārketingam

8.2.13.3.3.1. Darbības veida apraksts

Maziem ekonomikas dalībniekiem darbojoties atsevišķi, īpaši lauku tūrisma nozarē, ir sarežģīti nodrošināt tādu lauku tūrisma pakalpojumus, kas nodrošinātu ceļotāju un tūristu interesi par sniegto pakalpojumu, tāpēc nepieciešams sniegt atbalstu sadarbībai starp mazajiem ekonomikas dalībniekiem, veicinot lauku tūrisma pakalpojumu attīstību.

Atbalsts apakšpasākumā tiek sniegts sadarbībai starp mazajiem ekonomikas dalībniekiem lauku tūrisma nozarē, lai veiktu lauku tūrisma popularizēšanu, mārketinga pasākumus. Atbalsts apakšpasākuma ietvaros palielinās mazo ekonomikas dalībnieku dzīvotspēju. Par mazo ekonomikas dalībnieku šī pasākuma izpratnē uzskata mikrouzņēmumu (Komisijas Ieteikums 2003/361/EK).

Atbalstāmās darbības ir šādas:

- tāda lauku tūrisma pakalpojumu virzība un attīstīšana tirgū, jo īpaši, kas saistīts ar kultūru un lauku amatniecību, kulināro tūrismu;
- lauku tūrisma pakalpojumu mārketinga un mārketinga kampaņas lauku tūrisma popularizēšanai lauku vidē;
- jaunu tirgu sasniedzamības palielināšana.

Mārketinga aktivitātes tādas kā dalība izstādēs var tikt īstenotas arī ārpus Latvijas teritorijas.

8.2.13.3.3.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Atbilstīgo izmaksu atlīdzināšana atbilstoši Regulas Nr.1303/2013 67.pantam un Regulas Nr.1290/2013 29.panta nosacījumiem.

8.2.13.3.3.3. Saītes uz citiem tiesību aktiem

Komisijas Regula (EK) Nr. 1407/2013 (2013. gada 18. decembris) par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta piemērošanu *de minimis* atbalstam

8.2.13.3.3.4. Atbalsta saņēmēji

Atbalsta saņēmēji ir fiziskas vai juridiskas personas, kuru lielums atbilst mikrouzņēmumu definīcijai, t.sk. nevalstiskās organizācijas.

8.2.13.3.3.5. Attiecināmās izmaksas

Attiecināmas ir ar projekta īstenošanu saistītās izmaksas atbilstoši Regulas Nr.1305/2013 35.panta 5.punktam, tai skaitā:

- sadarbības kārtējās izmaksas (t.sk. atlīdzība, projekta koordinācijas izmaksas, mārketinga materiālu t.sk. bukletu, karšu izmaksas, publicitātes izmaksas, komandējumu izmaksas un citas ar mārketinga aktivitātēm saistītās izmaksas);
- konkrētā projekta tiešās izmaksas, tostarp materiālu un pakalpojumu izmaksas;
- projekta netiešās izmaksas.

Netiešās izmaksas ir projekta attiecināmās izmaksas, kas nav tieši saistītas ar projekta rezultātu sasniegšanu, bet atbalsta un nodrošina atbilstošus apstākļus projekta darbību īstenošanai un projekta rezultātu sasniegšanai. Izmaksas, kas ietvertas netiešajās izmaksās, nevar tikt attiecinātas kā tiešās izmaksas.

Par netiešajām izmaksām šajā pasākumā tiek uzskatītas tikai tās izmaksas, kas noteiktas pamatprogrammas *Apvārsnis 2020* ietvaros.

Pasākuma ietvaros nav attiecināmas izmaksas, kas saistītas ar pārtikas produktu veicināšanas pasākumiem.

8.2.13.3.3.6. Atbilstības nosacījumi

Atbalstu var saņemt, ja:

- noslēgts sadarbības līgums vismaz starp diviem dalībniekiem;
- atbalsts tiek sniegts jaunu sadarbības formu veidošanai starp lauku tūrisma pakalpojumu sniedzējiem;
- pretendents jādarbības lauku tūrisma pakalpojumu jomā.

8.2.13.3.3.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Atlases kritēriji nodrošinās, ka piešķirtais atbalsts ir atbilstošs lauku attīstības prioritātēm. Lai saņemtu atbalstu ir nepieciešams sasniegt minimālo projektu atlases kritēriju punktu skaitu. Priekšroka tiks dota pretendentiem, kuru projektos plānotās darbības aptver lielāku mikrouzņēmumu skaitu lauku tūrisma

nozarē, atbalsta pretendenta darbība nozarē (cik ilgu laiku darbojas nozarē), kuri iepriekš nav saņēmuši atbalstu.

8.2.13.3.3.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Atbalsta intensitāte ir līdz 80% no attiecināmām izmaksām, piemērojamā atbalsta intensitāte ir noteikta nacionālos normatīvos aktos saskaņā ar LAP stratēģijā noteiktām prioritātēm un intervences loģiku.

Attiecinot Regulas Nr.1303/2013 67.panta 5.(b) punkta nosacījumus, netiešām izmaksām piemēro vienotu likmi 25% apmērā no kopējām tiešajām izmaksām, pilnībā piemērojot programmas Apvārsnis 2020 ietvaros noteikto metodiku.

Lai nodrošinātu pasākuma mērķu un rezultatīvo rādītāju sasniegšanu, katrā projektu iesniegumu pieņemšanas kārtā tiks noteikti maksimālie atbalsta vai attiecināmo izdevumu apjomi saskaņā ar nacionālajos normatīvajos aktos noteikto kārtību un ievērojot valsts atbalsta nosacījumus.

8.2.13.3.3.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.13.3.3.9.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

Noteikts pasākuma līmenī

8.2.13.3.3.9.2. Mazināšanas darbības

Noteikts pasākuma līmenī

8.2.13.3.3.9.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Noteikts pasākuma līmenī

8.2.13.3.3.10. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Nav piemērojams

8.2.13.3.3.11. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Norādītas izmēģinājuma projektu, kopu, tīklu, īso piegādes ķēžu un vietējo tirgu īpašības

Nav piemērojams

8.2.13.4. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.13.4.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

R7: Atbalsta saņēmēju atlase

1. Pārāk vispārīgi kritēriji;
2. Atbalsta saņēmēji neizprot atlases kritēriju piemērošanu.

R8: IT sistēmas

Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un atbalsta saņēmējiem izmantojamu sistēmu.

R9: Maksājuma pieprasījums

1. Iesniegts neatbilstošs maksājuma pieprasījums.
2. Veiktas projekta mērķim neatbilstošas investīcijas.

8.2.13.4.2. Mazināšanas darbības

R7.1. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti, kuros noteikti skaidri un pārbaudāmi projektu atlases kritēriji, pēc kuriem var atlasīt pasākumam atbilstošākos projektus.

R7.2. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija par projektu atlases kritērijiem un to piemērošanas kārtību.

R8.

Atbalsta saņēmējiem izveidota EPS, kura nodrošina:

- Projektu dokumentācijas iesniegšanu;
- Administrēšanas procesa izsekojamību;
- Loģiskās pārbaudes;
- Brīdinājumus u.tml.

Maksājumu aģentūrai projektu pieteikumu administrēšanai ir izveidota IS, kura nodrošina:

- Informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju, projektiem un to administrēšanas procesu;
- Izmaiņu vēsturi un izsekojamību;
- Informācijas sasaisti ar citām IS;

- Loģiskās un automātiskās pārbaudes;
- Brīdinājumus;
- Pieteikumu atlasī pārbaudēm uz vietas u.tml.

R9.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija un prasības maksājumu pieprasījumu (MP) sagatavošanai, kā arī iekļauti paraugi.

R9.2. MP tiek pārbaudīti saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R9.3. MP pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R9.4. MP izvērtēšanai Maksājumu aģentūra izmanto IS, kurās iestrādātas loģiskās un automātiskās pārbaudes un sasaiste ar citām IS.

R9.5. Saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru, pirms maksājumu veikšanas tiek nodrošinātas vizītes uz vietas.

R9.6. Pretendents MP var iesniegt izmantojot EPS, kurā nodrošinātas loģiskās pārbaudes.

8.2.13.4.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Kopumā pasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.13.5. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Ņemot vērā, ka pētniecības un inovāciju pamatprogramma *Apvārsnis 2020* sniedz atbalstu līdzīga veida projektiem kā tas ir paredzēts 16.pasākuma - Sadarbība – ietvaros un ņemot vērā Regulas Nr. 1303/2013 67.panta 5.(b) punkta nosacījumus, šim pasākumam tiek pilnībā piemērota programmai *Apvārsnis 2020* noteiktā metodika netiešo izdevumu likmes aprēķināšanai.

8.2.13.6. Specifiskā informācija, kas attiecas uz konkrētu pasākumu

Norādītas izmēģinājuma projektu, kopu, tīklu, īso piegādes ķēžu un vietējo tirgu īpašības

Nav piemērojams

8.2.13.7. Citas svarīgas piezīmes, kas ir būtiskas, lai pasākumu izprastu un īstenotu

Izplatot projekta rezultātus, to veic izmantojot vienotu kopsavilkuma paraugu, atvieglojot informācijas nodošanu un savstarpējo sazināšanos ar lauksaimniekiem, pētniekiem un citiem iesaistītajiem. Līdzīgi

projektu kopsavilkumi tiek izmantoti citos projektos ES līmenī, kas veicinās pārredzamību un atvieglos pētnieku darbu projektos.

Kopsavilkums ietver:

- Projekta nosaukumu;
- Norādi par teksta sagatavotāju;
- Norādi projekta koordinātoru un kontaktinformāciju;
- Partnerus un to kontaktinformāciju;
- Darbības/projekta rezumējums (īss kopsavilkums, ietverot mērķus, problēmas/iespējas, ieguvumus/iespējas gala lietotājam, galvenās darbības/aktivitātes, (sagaidāmos) praktiskos rezultātus/rekomendācijas);
- Atslēgas vārdus

8.2.14. M 17 - Riska pārvaldība (36. pants)

8.2.14.1. Juridiskais pamats

1) Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas par atbalstu lauku attīstībai no ELFLA (ES) Nr. 1305/2013 36. un 37.pants.

2) Latvijas Republikas “Apdrošināšanas līguma likums”.

8.2.14.2. Vispārīgs pasākuma apraksts, tostarp tā intervences loģika un ieguldījums prioritārajās jomās un transversālajos mērķos

Latvijas augkopības nozarei regulāri ievērojamus zaudējumus rada nelabvēlīgi klimatiskie apstākļi (krusa, sausums, ilgstošs kailsals, lietavas, u.c.), dzīvnieku vai augu slimības, kas būtiski pasliktina augkopības un lopkopības saimniecību ražošanas un finanšu rādītājus.

Iestājoties šiem riskiem, saimniecību rīcībā nav pietiekami brīvu līdzekļu, lai mazinātu un segtu radītos zaudējumus no saviem resursiem, tādēļ ir jāveicina apdrošināšanas instrumenta izmantošana kā iespējamais risinājums risku un iespējamo zaudējumu mazināšanai, ko rada nelabvēlīgi klimatiskie apstākļi, dzīvnieku vai augu slimības.

Īstenojot atbalstu apdrošināšanas polišu iegādes izmaksu segšanai, tiks sasniegti vairāki pozitīvi efekti:

- Lauksaimniekam būs iespēja saņemt kompensāciju par zaudējumiem, ko radījuši nelabvēlīgi klimatiskie apstākļi, dzīvnieku vai augu slimības. Brīvo līdzekļu trūkums apdrošināšanas polišu iegādei attur lauksaimniekus aktīvāk izmantot apdrošināšanas iespējas, taču daļēji kompensējot polises iegādes izdevumus, tās izmaksas kļūst lauksaimniekiem pieņemamākas – lauksaimnieki aktīvāk sāks izmantot apdrošināšanu kā risku mazināšanas instrumentu saimniecību attīstībā
- Tāpat ir jāņem vērā, ka apdrošināšana ne tikai dod iespēju saņemt kompensāciju par radītajiem zaudējumiem, bet vienlaikus uzliek lauksaimniekam arī papildus prasības un pienākumus no apdrošināšanas kompāniju puses, lai lauksaimnieks mazinātu potenciālo risku iestāšanās iespēju, īstenojot preventīvus pasākumus. Piemēram, netiek maksāta kompensācija, ja ziemāji tiks sēti laukos, kuri ir pakļauti pavasara palu applūšanas riskam. Dzīvnieku gadījumā, lauksaimniekam ir jānodrošina dzīvnieku labturības prasību ievērošana. Ieviešot un aktivizējot apdrošināšanas pasākumus, saimniecības kļūš mazāk riskantas arī komercbanku skatījumā – uzlabosies situācija ar ķīlas nodrošināšanu, jo zaudējumu rezultātā lauksaimniekam būs pieejami noteikti resursu saistību izpildei.

Ieguldījums 3B mērķa virzienā

3B – Lauku saimniecību riska novēršanas un pārvaldības atbalsts

Ieguldījums 3B mērķa virzienā tiks nodrošināts daļēji kompensējot lauksaimniekiem izdevumus par apdrošināšanas polišu iegādi, tādējādi padarot apdrošināšanu saistošāku kā vienu no ražošanas risku mazināšanas instrumentiem.

8.2.14.3. *Darbības joma, atbalsta līmenis, atbalsttiesīgie saņēmēji un attiecīgā gadījumā metodika summas vai atbalsta likmes aprēķināšanai katram apakšpasākumam un/vai attiecīgā gadījumā katram darbības veidam. Katram darbības veidam norādītas atbilstīgās izmaksas, atbilstības nosacījumi, piemērojamās summas un atbalsta likmes, kā arī principi atlases kritēriju noteikšanai.*

8.2.14.3.1. Crop, animal and plant insurance premium

Apakšpasākums:

- 17.1 — ražas, dzīvnieku un augu apdrošināšanas prēmija

8.2.14.3.1.1. Darbības veida apraksts

Atbalsta mērķis ir, sedzot apdrošināšanas polises iegādes izdevumus par kultūraugu un produktīvo lauksaimniecības dzīvnieku apdrošināšanu, veicināt lauksaimnieku iesaistīšanos lauksaimniecības nozaru riska mazināšanā.

Apdrošināšana ir kā viens no instrumentiem lauksaimniecības risku radīto zaudējumu kompensēšanai. Daļēji kompensējot apdrošināšanas polišu iegādes izdevumus, tiks nodrošināta ražošanas risku samazināšana lauku saimniecībās, tādējādi nodrošinot saimniecību stabilitāti un iespēju attīstīties, mazinot finansiālos zaudējumus.

Apdrošināšanas ņēmējs, kas nodarbojas ar primāro lauksaimniecības produktu ražošanu, var saņemt atbalstu par apdrošināšanas polises faktiskajiem izdevumiem kārtējā gadā.

Apdrošināšanas polisē paredz sējumu un dzīvnieku apdrošināšanas nosacījumus par zaudējumu segšanu, ko izraisījuši nelabvēlīgi klimatiskie apstākļi, dzīvnieku vai augu slimība, un kas, atbilstoši kompetentās iestādes slēdzienam, iznīcina vairāk nekā 20 procentu no attiecīgā lauksaimnieka vidējā produkcijas gada apjoma iepriekšējos trīs gados vai no trīs gadu produkcijas vidējā apjoma, kas aprēķināts, pamatojoties uz iepriekšējo piecu gadu laikposmu un izslēdzot augstāko un zemāko rādītāju.

8.2.14.3.1.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Kompensējošs maksājums lauksaimniekam, pamatojoties uz iesniegto apdrošināšanas polisi par ražas, augu un dzīvnieku apdrošināšanu un tās apmaksu apliecinošajiem dokumentiem.

8.2.14.3.1.3. Saites uz citiem tiesību aktiem

- 1) Regulas Nr.1307/2013 9.pants.
- 2) Latvijas Republikas likums "Par apdrošināšanas līgumu".

8.2.14.3.1.4. Atbalsta saņēmēji

Lauksaimnieks (fiziskā vai juridiskā persona), kas atbilst Regulas Nr.1307/2013 9.panta prasībām par atbilstību Aktīvā lauksaimnieka statusam.

8.2.14.3.1.5. Attiecināmās izmaksas

Tiešie izdevumi par apdrošināšanas polises iegādi.

Netiek atbalstītas ar polises iegādi iespējamās administratīvās vai pārvaldības izmaksas, piemēram, kontu pārvaldības, darījumu aktivitātes, ko īsteno starpnieki, u.c.

8.2.14.3.1.6. Atbilstības nosacījumi

Atbalsta saņēmējs ir noslēdzis līgumu ar apdrošināšanas kompāniju, kurā ir paredzēts apdrošināt ražu, augus vai dzīvniekus.

Apdrošināšanas līgums paredz segt zaudējumus, ko izraisījuši nelabvēlīgi klimatiskie apstākļi, dzīvnieku vai augu slimības, un kas, atbilstoši kompetentās iestādes slēdzienam, iznīcina vairāk nekā 20 procentu no attiecīgā lauksaimnieka vidējā produkcijas gada apjoma iepriekšējos trīs gados vai no trīs gadu produkcijas vidējā apjoma, kas aprēķināts, pamatojoties uz iepriekšējo piecu gadu laikposmu un izslēdzot augstāko un zemāko rādītāju.

Sējumu gadījumā apdrošināšanas atlīdzība tiek izmaksāta, sākot no 20 procentu skaitliskā ražas zuduma par katru kultūraugu sugu attiecīgajā lauka vienībā.

Apdrošināšanas maksājumi kompensē ne vairāk kā kopējās izmaksas, kas sedz radītos zaudējumus, un nav saistīti ar prasībām vai norādēm par turpmākās produkcijas veidu vai apjomu.

Lauksaimnieks iesniedz LAD apdrošināšanas polises kopiju, kā arī polises apmaksu apliecināšu maksājumu dokumentu izdevumu kopijas.

8.2.14.3.1.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Nav attiecināms

8.2.14.3.1.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Līdz 70% no apdrošināšanas polises iegādes izmaksām.

8.2.14.3.1.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.14.3.1.9.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

R8: IT sistēmas

1. Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un atbalsta saņēmējiem izmantojamu sistēmu.

R9: maksājuma pieprasījums

1. Iesniegts neatbilstošs maksājuma pieprasījums.
2. Veiktas projekta mērķim neatbilstošas investīcijas.

8.2.14.3.1.9.2. Mazināšanas darbības

R.8.

Maksājumu aģentūrai projektu pieteikumu administrēšanai ir izveidota IS, kura nodrošina:

- informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju, projektiem un to administrēšanas procesu;
- izmaiņu vēsturi un izsekojamību;
- informācijas sasaisti ar citām IS;
- loģiskās un automātiskās pārbaudes;
- brīdinājumus;
- pieteikumu atlasī pārbaudēm uz vietas u.tml.

R.9.

R.9.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija un prasības maksājumu pieprasījumu (MP) sagatavošanai, kā arī iekļauti paraugi.

R.9.2. MP tiek pārbaudīti saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R.9.3. MP pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R.9.4. MP izvērtēšanai Maksājumu aģentūra izmanto IS, kurās iestrādātas loģiskās un automātiskās pārbaudes un sasaiste ar citām IS.

R.9.5. Saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru, pirms maksājumu veikšanas tiek nodrošinātas vizītes uz vietas.

R.9.6. Pretendents MP var iesniegt, izmantojot EPS, kurā nodrošinātas loģiskās pārbaudes.

8.2.14.3.1.9.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Kopumā pasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.14.3.1.10. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Nav attiecināms.

8.2.14.3.1.11. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Tāda mehānisma apraksts, kurš nodrošina, lai nenotiktu zaudējumu pārmērīga kompensēšana

Latvijā apdrošināšanas kompāniju darbībai ir saistošs Apdrošināšanas līguma likums, kura 42.pants *Kompensācijas princips* nosaka, ka apdrošināšanā zaudējumi tiek atlīdzināti pēc kompensācijas principa un izmaksātā apdrošināšanas atlīdzība nedrīkst pārsniegt apdrošinātajam apdrošināšanas gadījumā radītos zaudējumus. Iestājoties apdrošināšanas gadījumam, apdrošināšanas kompānija veic zaudējumu aprēķināšanu *pēc fakta*, ņemot vērā tā brīža tirgus cenas. Apdrošināšanas kompānijas neveic apdrošināšanu pret tādiem riskiem, ja to radīto zaudējumu kompensācijām būs paredzēts Eiropas Savienības vai valsts atbalsta finansējums.

Lauksaimnieku apdrošināšanai pieteiktā sējumu platība tiek pārbaudīta pret LAD tiešajiem maksājumiem kārtējam deklarēto platību, ar integrēto pārvaldes un kontroles sistēmu (turpmāk – IACS) tiek nodrošināta platību tolerance jeb varbūtējā kļūda +/- 3%.

Ja apdrošināto risku rezultātā, tiek dota pārsēšanas atļauja, apdrošinātajam ir iespēja saņemt pārskatu par jaunapdrošinātajām platībām un pārsēto kultūraugu.

Lauks ar tajā iesēto kultūraugu vienā apdrošināšanas periodā var tikt apdrošināts tikai no viena apdrošinātāja puses.

Apdrošināšanas noteikumos, kuri ir saistoši lauksaimniekam ir iekļauti vairāki nosacījumi, kas nepieļauj pārmērīgu zaudējumu kompensēšanu un vienlaicīgi ierobežo pārkompensācijas risku, piemēram, pašriskā līmenis, noteiktā augstākā atlīdzības robeža, katrai kultūrai noteiktā maksimālā hektārvērtība.

Sējumu apdrošināšanā nozīmīgāko risku veido ziemāju sējumu pārziemošana. Gadījumos, kad ziemāju sējumi ir cietuši no pārziemošanai nelabvēlīgiem klimatiskajiem apstākļiem (piemēram, ilgstošs kailsals vai izsušana), tiek vērtēta cietusī platība – vai no viena lauka vismaz 30 procentu platības tiek dota pārsēšanas atļauja. Ja ziemāju sējumu platības ir jāpārsēj, tad kompensācija veido 15 – 20 procentu no apdrošinātā hektāra vērtības, attiecīgi pārrēķinot pārsētā lauka daļu. Šādos gadījumos netiek maksāta kompensācija pilnā apmērā par 100 procentu ražas zudumu, jo zaudējumi ir tikai rudenī ieguldītās izmaksas (agrotehniskie darbi un sēklas materiāls), bet lauksaimnieks vēl var iesēt vasarājus un iegūt ražu.

Ja tiek veikta bojā gājušo ziemāju sējumu pārsēšana, tad apdrošināšanas kompānijas aicina apdrošināt arī iesētos vasarājus. Gadījumā, ja lauksaimnieks pieņem apdrošināšanas kompensāciju (15 – 20 procentu apmērā), bet neveic pārsēšanu, tad apdrošināšanas līgums pārtrauc darboties.

Ražas zudums tiek atlīdzināts apdrošinātā riska un tā radīto apdrošināto bojājumu iestāšanās gadījumā. Atlīdzības apmērs izriet no tā sauktās hektārvērtības (kultūrauga apdrošinājuma summa/ha) un skartās

kultūras procentuālā ražas zuduma par katru apdrošināto lauku. Hektārvērtību dota robežās, starp minimālo un maksimālo, to izvēlas apdrošināšanasņēmējs, orientējoties pēc sagaidāmās ražas un cenas lieluma savā reģionā aktuālajā apdrošināšanas periodā.

Attiecībā uz apdrošināšanas prēmijas lielumu un zaudējumu kompensācijas korelāciju, lauksaimnieki paši ir ieinteresēti noteikt optimālo apdrošināšanas prēmijas lielumu, jo:

1. nosakot pārlietu zemu cenu, zaudējumu gadījumā tiks saņemta atlīdzība, kas ir zemāka par patiesajiem zaudējumiem;
2. nosakot pārlietu augstu cenu, situācijā, kad apdrošinātais risks neiestājas, lauksaimnieks pārmaksā par apdrošināšanas polisi.

Gadījumos, kad lauksaimnieks būs noslēdzis apdrošināšanas līgumu, kas paredz apdrošināšanas atlīdzības izmaksu, ja zaudējumi ir mazāki par 20 procentiem no vidēja gada produkcijas apjoma vai apdrošināšanas līgums sedz citu nelabvēlīgu klimatisko apstākļu gadījumu, dzīvnieku un augu slimību, un kaitēkļu invāzijas radītos zaudējumus – tiks izmantota valsts atbalsta shēma.

[Ražas, dzīvnieku un augu apdrošināšana] Nosacījumu apraksts attiecībā uz apdrošināšanas līgumu atbilstību atbalsta saņemšanai; ietver vismaz: (a) īpašos apdrošinātos riskus (b) īpašos apdrošināšanas segtos ekonomiskos zaudējumus

LAD izvērtē vai attiecīgā lauksaimnieka:

- apdrošināšanas polisē raža, augi un dzīvnieki ir apdrošināti attiecībā uz zaudējumiem, ko izraisa nelabvēlīgi klimatiskie apstākļi, kā, piemēram: lietusegāzes, vētra, krusa, sausums, salnas, dzīvnieku vai augu slimības un kas, atbilstoši kompetentās iestādes slēdzienam, iznīcina vairāk kā 20 procentus no attiecīgā lauksaimnieka vidējā produkcijas gada apjoma iepriekšējos trīs gados vai no trīs gadu produkcijas vidējā apjoma, kas aprēķināts, pamatojoties uz iepriekšējo piecu gadu laikposmu un izslēdzot augstāko un zemāko rādītāju;
- platības kārtējā gadā ir pieteiktas LAD platību maksājumu saņemšanai;
- dzīvnieki ir reģistrēti Lauksaimniecība datu centra reģistrā.

Apdrošināšanas kompānijas ņem vērā kompetentās iestādes meteoroloģiskos datus.

[Ražas, dzīvnieku un augu apdrošināšana:] Noteikumi, ko izmanto, lai aprēķinātu lauksaimnieka vidējās gada produkcijas daļu, kas ir iznīcināta

Latvijā apdrošināšanas kompāniju darbībai ir saistošs likums “Par apdrošināšanas līgumu”, kur 36.pants *Kompensācijas princips* nosaka, ka apdrošināšanā pret zaudējumiem, tie tiek atlīdzināti pēc kompensācijas principa un izmantotā apdrošināšanas atlīdzība nevar pārsniegt apdrošinātajam apdrošināšanas gadījumā radītos zaudējumus. Iestājoties apdrošināšanas gadījumam, apdrošināšanas kompānija veic zaudējumu aprēķināšanu *pēc fakta*, ņemot vērā tā brīža tirgus cenas. Apdrošināšanas kompānijas neveic apdrošināšanu pret tādiem riskiem, ja to radīto zaudējumu kompensācijām būs paredzēts Eiropas Savienības vai valsts atbalsta finansējums.

Sējumu gadījumā apdrošināšanas atlīdzība tiek izmaksāta, sākot no 20 procentu skaitliskā ražas zuduma par katru kultūraugu sugu attiecīgajā lauka vienībā.

Gadījumos, kad lauksaimnieks būs noslēdzis apdrošināšanas līgumu, kas paredz apdrošināšanas atlīdzības izmaksu, ja zaudējumi ir mazāki par 20 procentiem no vidēja gada produkcijas apjoma vai apdrošināšanas līgums sedz citu nelabvēlīgu klimatisko apstākļu gadījumu, dzīvnieku un augu slimību, un kaitēkļu invāzijas radītos zaudējumus – tiks izmantota valsts atbalsta shēma.

[Kopfondi nelabvēlīgiem klimatiskajiem apstākļiem, dzīvnieku un augu slimībām, kaitīgo organismu invāzijām un vides incidentiem] Finansēšanas kārtības, kopfondu izveidošanas un pārvaldības principi; ietver konkrēti (skat. sarakstu Īstenošanas regulas (ES) Nr. 808/2014 1. pielikumā)

Nav attiecināms.

[Kopfondi nelabvēlīgiem klimatiskajiem apstākļiem, dzīvnieku un augu slimībām, kaitīgo organismu invāzijām un vides incidentiem] Ja kopfonda izmaksājamās finansiālās kompensācijas avots ir komerciāls aizņēmums, šī aizņēmuma minimālais un maksimālais ilgums

Nav attiecināms.

[Ienākumu stabilizācijas instruments] Finansēšanas kārtības, kopfondu izveidošanas un pārvaldības principi saistībā ar maksājumu piešķiršanu lauksaimniekiem; ietver konkrēti (skat. sarakstu Īstenošanas regulas (ES) Nr. 808/2014 1. pielikumā)

Nav attiecināms.

[Ienākumu stabilizācijas instruments:] Ja kopfonda izmaksājamās finansiālās kompensācijas avots ir komerciāls aizņēmums, šī aizņēmuma minimālais un maksimālais ilgums

Nav attiecināms.

8.2.14.4. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.14.4.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

Sniegts apakšpasākuma līmenī.

8.2.14.4.2. Mazināšanas darbības

Sniegts apakšpasākuma līmenī.

8.2.14.4.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Sniegts apakšpasākuma līmenī.

8.2.14.5. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Nav attiecināms.

8.2.14.6. Specifiskā informācija, kas attiecas uz konkrētu pasākumu

Tāda mehānisma apraksts, kurš nodrošina, lai nenotiktu zaudējumu pārmērīga kompensēšana

Sniegts apakšpasākuma līmenī.

[Ražas, dzīvnieku un augu apdrošināšana] Nosacījumu apraksts attiecībā uz apdrošināšanas līgumu atbilstību atbalsta saņemšanai; ietver vismaz: (a) īpašos apdrošinātos riskus (b) īpašos apdrošināšanas segtos ekonomiskos zaudējumus

Sniegts apakšpasākuma līmenī.

[Ražas, dzīvnieku un augu apdrošināšana:] Noteikumi, ko izmanto, lai aprēķinātu lauksaimnieka vidējās gada produkcijas daļu, kas ir iznīcināta

Sniegts apakšpasākuma līmenī.

[Kopfondi nelabvēlīgiem klimatiskajiem apstākļiem, dzīvnieku un augu slimībām, kaitīgo organismu invāzijām un vides incidentiem] Finansēšanas kārtības, kopfondu izveidošanas un pārvaldības principi; ietver konkrēti (skat. sarakstu Īstenošanas regulas (ES) Nr. 808/2014 1. pielikumā)

Nav attiecināms.

[Kopfondi nelabvēlīgiem klimatiskajiem apstākļiem, dzīvnieku un augu slimībām, kaitīgo organismu invāzijām un vides incidentiem] Ja kopfonda izmaksājamās finansiālās kompensācijas avots ir komerciāls aizņēmums, šī aizņēmuma minimālais un maksimālais ilgums

Nav attiecināms.

[Ienākumu stabilizācijas instruments] Finansēšanas kārtības, kopfondu izveidošanas un pārvaldības principi saistībā ar maksājumu piešķiršanu lauksaimniekiem; ietver konkrēti (skat. sarakstu Īstenošanas regulas (ES) Nr. 808/2014 1. pielikumā)

Nav attiecināms.

[Ienākumu stabilizācijas instruments:] Ja kopfonda izmaksājamās finansiālās kompensācijas avots ir komerciāls aizņēmums, šī aizņēmuma minimālais un maksimālais ilgums

Nav attiecināms.

8.2.14.7. Citas svarīgas piezīmes, kas ir būtiskas, lai pasākumu izprastu un īstenotu

Nav attiecināms.

8.2.15. M19 — atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA — sabiedrības virzīta vietējā attīstība) (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 35. pants)

8.2.15.1. Juridiskais pamats

Eiropas Parlamenta un Padomes regulas par atbalstu lauku attīstībai no ELFLA (ES) Nr.1305/2013 no 42. līdz 44.pants un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas par kopīgiem noteikumiem ESI fondiem (ES) Nr. 1303/2013 no 32. līdz 35.pants.

8.2.15.2. Vispārīgs pasākuma apraksts, tostarp tā intervences loģika un ieguldījums prioritārajās jomās un transversālajos mērķos

LEADER ir mērķtiecīgas un savstarpēji koordinētas aktivitātes lauku attīstības veicināšanai. Viens no LEADER pieejas pamatprincipiem ir pieeja no „apakšas uz augšu”, kad iniciatīva nāk no vietējiem iedzīvotājiem, iesaistoties savas teritorijas problēmu identificēšanā un risināšanā.

Plānošanas periodā no 2014.-2020. gadam LEADER pieejas īstenošanu var paplašināt, piesaistot ne tikai ELFLA, bet arī EJZF, ERAF un ESF finansējumu vietēja mēroga iniciatīvām un sekmējot koordināciju starp dažādiem fondiem vietējā līmenī. Šādu pieeju sauc par sabiedrības virzītu vietējo attīstību (turpmāk – SVVA).

Latvija plāno īstenot SVVA, piesaistot divu fondu finansējumu, t.i., ELFLA un EJZF, kur ELFLA ir izvēlēts par vadošo fondu.

Galvenās SVVA sastāvdaļas:

- **Vietējā rīcības grupa (VRG)** ir publisko un privāto partneru apvienība, kas darbojas noteiktā teritorijā ar iedzīvotāju skaitu robežās no 10 līdz 65 tūkstošiem;
- **SVVA stratēģija** ir VRG izstrādāts daudznozaru stratēģisks attīstības plāns, kas nosaka un pamato vietējās teritorijas attīstības prioritātes un pārmaiņu nepieciešamību;
- **Teritorija un iedzīvotāji** - visa Latvijas lauku teritorija un pilsētas, kurās iedzīvotāju skaits ir no 5000 līdz 15 000, nepārsniedz 49% no kopējās VRG teritorijas iedzīvotāju skaita. Pasākuma ietvaros ir atbalstāmas darbības pilsētās virs 15 000 iedzīvotāju (izņemot Rīgu), ja tas ir pamatots SVVA stratēģijā un tiešais labuma guvējs ir VRG darbības teritorijas lauksaimniecības produktu ražotājs, pārstrādātājs (tai skaitā, mājražotājs) vai lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība.

LEADER pieejas pasākuma īstenošana atšķiras no pārējo LAP pasākumu īstenošanas. Tā paredz īstenot nevis LAP noteiktus pasākumus, bet dod iespēju, sadarbojoties vietējiem iedzīvotājiem, organizācijām, uzņēmējiem un vietējām pašvaldībām, pašiem noteikt savas teritorijas attīstības vajadzības, noteikt uz vietējām vajadzībām balstītus mērķus un izteikt tos rīcībās, un rīcībām, kas sekmē LAP noteikto mērķu sasniegšanu, saņemt atbalstu. Atšķirībā no pārējiem LAP pasākumiem projektu konkurss notiek vietējā līmenī un VRG tiek uzticēts pienākums vērtēt projektu atbilstību SVVA stratēģijai, pēc tajā noteiktajiem projektu vērtēšanas kritērijiem, un uzraudzīt to saturisko īstenošanu, tāpat atbalsta intensitāte projektiem tiek noteikta nevis pēc atbalsta saņēmēja, bet pēc projekta veida, tiek dota iespēja īstenot kopprojektus.

Pasākuma mērķi:

- Sniegt atbalstu lauku kopienu ilgspēju veicinošām vietējās attīstības iniciatīvām, kas ir atbilstošas LAP un iekļautas VRG izstrādātajās SVVA stratēģijās, un uzlabo sociālo situāciju laukos, veido labvēlīgu vidi dzīvošanai, uzņēmējdarbībai un lauku teritoriju attīstībai.
- Sekmēt tādu pārvaldības mehānismu attīstību vietējā līmenī, kas balstīti uz iekļaujošiem vienlīdzīgas partnerības principiem un rada pievienoto vērtību teritorijas un vietējās sabiedrības potenciālam.
- Veicināt starpteritoriālu un starpvalstu sadarbību vietējās attīstības potenciāla un resursu ilgspējīgai izmantošanai.

LEADER pieejas pasākums ietver šādus apakšpasākumus:

- Sagatavošanās atbalsts;
- Darbību īstenošana saskaņā ar sabiedrības virzītu vietējās attīstības stratēģiju;
- Starpteritoriālā un starpvalstu sadarbība;
- Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana, teritorijas aktivizēšana.

Ieguldījums 6.prioritātē (6B mērķa virzienā)

6B Sekmēt vietējo attīstību lauku apvidos;

Pasākums sekmēs vietējo attīstību lauku teritorijā, stiprinās vietējo ekonomiku un uzņēmējdarbības dažādību, sekmēs vietējo resursu maksimālu un produktīvu izmantošanu, radot, pēc iespējas augstāku, pievienoto vērtību, veicinās teritorijas, t.sk., dabas un kultūras objektu, sakārtošanu pakalpojumu pieejamībai, kvalitātei un sasniedzamībai, uzlabos lauku dzīves telpu un padarīs to draudzīgāku un pievilcīgāku iedzīvotājiem, kas ļaus tiem parūpēties pašiem par sevi, par savām ģimenēm un par savas teritorijas attīstību, veicinās sociāli maznodrošināto personu iesaisti vietējās sabiedrības dzīves dažādošanā un pilnveidošanā.

Pasākums var dot ieguldījumu arī citās prioritātēs, ja VRG ar teritorijas attīstības vajadzību analīzi (t.sk. SVID) to pamato SVVA stratēģijā.

Ieguldījums horizontālajos mērķos – vide un klimats, inovācijas

Vietas potenciālu veido dabas, fiziskais, sociālais, cilvēkkapitāls un kultūras kapitāls. To stratēģiska un ilgspējīga izmantošana var sekmēt jaunu integrētu tūrisma, kultūras, veselības un citu saistītu pakalpojumu un produktu piedāvājuma attīstību. Taču nozīmīgs attīstības apgrūtinājums ir nolietojusies vai neesoša infrastruktūra, kas nodrošina piekļuvi minētajiem kapitāliem, vietējie vides piesārņojumi, kas var apdraudēt drošību un veselību. LEADER apakšpasākumos „Darbību īstenošana saskaņā ar sabiedrības virzītu vietējās attīstības stratēģiju” un „Starpteritoriālā un starpvalstu sadarbība” ir iespēja rast efektīvus risinājumus vides un klimata horizontālo mērķu īstenošanā, kā arī piedāvāt atbalstu inovatīviem risinājumiem nodarbinātības veicināšanā un ienākumu iespējas palielināšanā, uzlabojot vietējo iedzīvotāju dzīves apstākļus, kā arī sekmēt ilgspējīgas attīstības principu ievērošanu, nodrošinot dzimumlīdztiesību un jauniešu iesaistīšanos.

8.2.15.3. *Darbības joma, atbalsta līmenis, atbalsttiesīgie saņēmēji un attiecīgā gadījumā metodika summas vai atbalsta likmes aprēķināšanai katram apakšpasākumam un/vai attiecīgā gadījumā katram darbības*

veidam. Katram darbības veidam norādītas atbilstīgās izmaksas, atbilstības nosacījumi, piemērojamās summas un atbalsta likmes, kā arī principi atlases kritēriju noteikšanai.

8.2.15.3.1. 19.1. Sagatavošanās atbalsts

Apakšpasākums:

- 19.1. — gatavošanās atbalsts

8.2.15.3.1.1. Darbības veida apraksts

Atbalsts ir paredzēts vietējās rīcības grupas kapacitātes celšanai, pētījumiem, vietējās sabiedrības iesaistei, ar mērķi sagatavot kvalitatīvu SVVA stratēģiju.

8.2.15.3.1.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Vienreizējs maksājums sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju gatavošanai par sasniegto rezultātu - ir izstrādāta un iesniegta izskatīšanai Sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģijas atlases komitejā sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģija.

8.2.15.3.1.3. Saites uz citiem tiesību aktiem

- 1) Regulas Nr. 1303/2013 65.-71.pants.
- 2) Regulas Nr. 2020/2220 4.pants.
- 3) Regulas Nr. 1303/2013 67.panta 1.punkta c) apakšpunkts un 5.punkta a) apakšpunkts.

8.2.15.3.1.4. Atbalsta saņēmēji

Vietējās rīcības grupas, kuras SVVA stratēģijas atlases komiteja ir apstiprinājusi pirmajā atlases posmā, ja vien vietējā rīcības grupa SVVA stratēģijas gatavošanai plānošanas periodam no 2023.-2027.gadam nesaņem atbalstu no Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda.

8.2.15.3.1.5. Attiecināmās izmaksas

attiecināmās izmaksas ir:

- izmaksas, kas rodas, lai veicinātu informācijas apmaiņu starp iesaistītajām un ieinteresētajām personām un organizācijām, un apspriestu SVVA stratēģijas projektu, tai skaitā publicitāte;
- VRG darbības teritorijas izpēte un ekspertu piesaiste, kas saistīta ar SVVA stratēģijas izstrādi;
- SVVA stratēģijas gatavošanā un īstenošanā iesaistīto VRG personu mācības;

- administratīvās izmaksas (VRG personāla izmaksas, darbības izmaksas).

Administratīvās izmaksas ir attiecināmas, ja tās netiek finansētas no M19.4. Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana un teritorijas aktivizēšana.

8.2.15.3.1.6. Atbilstības nosacījumi

Atbalstu var saņemt VRG, kura atbilst vismaz šādiem nosacījumiem:

- tā ir reģistrēta biedrību un nodibinājumu reģistrā;
- tās darbības teritorija ir kompakta un neiekļaujas citas VRG darbības teritorijā, kas saņem ELFLA atbalstu;
- tās darbības teritorijā programmēšanas periodā no 2014.-2020.gadam:

a) iedzīvotāju skaits ir no 10 000 līdz 65 000, ietverot pilsētas, kurās iedzīvotāju skaits ir no 5000 līdz 15 000;

b) iedzīvotāju īpatsvars no pilsētām, kurās iedzīvotāju skaits ir no 5000 līdz 15000, nepārsniedz 49% no kopējā teritorijas iedzīvotāju skaita;

- tās darbības teritorijā programmēšanas periodā no 2023.-2027.gadam - iedzīvotāju skaits ir no 10 000 līdz 125 000, ietverot visu lauku teritoriju un pilsētas, izņemot valstspilsētas;
- VRG vietējās attīstības stratēģijā ar vērtēšanas kritērijiem var paredzēt priekšrocības atbalsta saņemšanai lauku teritorijā, kas ir visa Latvijas teritorija, izņemot valstspilsētas un novadu teritoriālās vienības – pilsētas ar iedzīvotāju skaitu virs 5000;
- tās lēmēj institūciju veido publisko un privāto sociālekonomisko interešu pārstāvji un lēmumu pieņemšanas līmenī ne publiskajam sektoram, ne jebkurai atsevišķai interešu grupai nav vairāk kā 49% balsstiesību;
- tās lēmēj institūcijā ir pārstāvētas lauksaimnieku, lauku teritorijā dzīvojošu sieviešu un jauniešu intereses.

8.2.15.3.1.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Tiks piemēroti tādi VRG atlases kritēriji, kā, piemēram, VRG biedru skaits un to teritoriālais pārklājums, lai veicinātu vienmērīgu teritorijas attīstību, VRG lēmēj institūcijas daudzveidība, pašvaldību skaits VRG darbības teritorijā, veiktie informēšanas pasākumi, tai skaitā publicitāte, un citas aktivitātes.

8.2.15.3.1.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Atbalsta intensitāte ir 100%.

Atbalsts sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģijas sagatavošanai līdz 20 000 EUR.

8.2.15.3.1.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.15.3.1.9.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.15.3.1.9.2. Mazināšanas darbības

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.15.3.1.9.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.15.3.1.10. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Apakšpasākumā tiek piemērota vienkāršotā izmaksa – Vienreizējs maksājums sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju sagatavošanai. Metodikas “Vienreizējs maksājums sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju sagatavošanai” sagatavošanu veicis SIA “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs”. Metodika ir izstrādāta, saskaņā ar Vispārējās regulas Nr. 1303/2013 67.panta 1.punkta c) apakšpunktu un 5.punkta a) apakšpunktu. Zemkopības ministrija apstiprina detalizētu metodiku vienreizēja maksājuma piemērošanai.

8.2.15.3.1.11. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Tādu sabiedrības virzītas vietējās attīstības (turpmāk "SVVA") obligāto elementu apraksts, no kuriem ir veidots pasākums LEADER: sagatavošanās atbalsts, darbību īstenošana saskaņā ar SVVA stratēģiju, vietējās rīcības grupas (turpmāk "VRG") sadarbības pasākumu sagatavošana un īstenošana, pamatdarbības izmaksas un iedzīvināšana, kas minēti Regulas (ES) Nr. 1303/2013 35. panta 1. punktā

Sagatavošanās atbalsts.

Attiecīgā gadījumā apraksts par LEADER darbības uzsākšanas komplekta, kas minēts Regulas (ES) Nr. 1305/2013 43. pantā, kā īpaša sagatavošanās atbalsta veida izmantojumu

LEADER *start-up-kit* netiek paredzēts, ņemot vērā, ka būtiskas izmaiņas VRG sastāvā nav gaidāmas; atsevišķas VRG apvieno darbības teritoriju, lai tās atbilstu atbalsta saņemšanas nosacījumam, ka iedzīvotāju skaits VRG darbības teritorijā ir no 10 000 līdz 65 000, bet kopumā tām ir pietiekama kapacitāte un pieredze.

Tiks nodrošināts metodiskais atbalsts, tajā skaitā konsultācijas, VRG SVVA stratēģijas izstrādei.

Apraksts par nepārtrauktas pieteikšanās sistēmu LEADER sadarbības projektiem, kura minēta Regulas (ES) Nr. 1305/2013 44. panta 3. punktā

Nav piemērojams.

Vietējās attīstības stratēģiju atlases procedūra un grafiks

Sniegts pasākumam kopumā.

Pamatojums tādu ģeogrāfisko apgabalu izvēlei vietējās attīstības stratēģijas īstenošanai, kuru iedzīvotāju skaits neatbilst Regulas (ES) Nr. 1303/2013 33. panta 6. punktā noteiktajiem ierobežojumiem

Nav piemērojams.

Saskaņotība ar citiem Eiropas strukturālajiem un investīciju (ESI) fondiem attiecībā uz SVVA, ieskaitot iespējamo risinājumu, kas tiek piemērots attiecībā uz galvenā fonda iespējas izmantošanu, un jebkura cita vispārīga ESI fondu savstarpēja papildināmība sagatavošanās atbalsta finansēšanā

Sniegts pasākumam kopumā.

Avansa maksājumu iespējamība vai neiespējamība

Pasākumu ietvaros iesniegtajiem projektiem var tikt veikti avansa maksājumi Regulas Nr.1305/2013 42.panta 2.punkta izpratnē.

Noteikti vadošās iestādes, maksājumu aģentūras un saskaņā ar LEADER izveidotās VRG uzdevumi īpaši attiecībā uz nediskriminējošu un pārredzamu darbību atlases procedūru un objektīviem kritērijiem, kas minēti Regulas (ES) Nr. 1303/2013 34. panta 3. punkta b) apakšpunktā

Sniegts pasākumam kopumā.

Apraksts par paredzētajiem koordinācijas mehānismiem un nodrošināto papildināmību ar darbībām, kas tiek atbalstītas saskaņā ar citiem lauku attīstības pasākumiem, īpaši attiecībā uz: ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītās darbībās un atbalsts jaunizveidotiem uzņēmumiem saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 19. pantu; ieguldījumiem saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 20. pantu; un sadarbību saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 35. pantu, īpaši publiskā un privātā sektora partnerību vietējās attīstības stratēģiju īstenošanā.

Nav attiecināms.

8.2.15.3.2. 19.2. Darbību īstenošana saskaņā ar SVVA stratēģiju

Apakšpasākums:

- 19.2. — atbalsts darbību īstenošanai saskaņā ar sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju

8.2.15.3.2.1. Darbības veida apraksts

Lai stiprinātu vietējo ekonomiku un uzņēmējdarbības dažādību, nepieciešams veicināt cilvēkos interesi pievērsties uzņēmējdarbībai, mājražošanai un mājamatniecībai, lauku ekonomikas dažādošanai, pakalpojumu pieejamības nodrošināšanai, sadarbības un īso piegādes ķēžu veidošanai, kā arī jaunu vietējās produkcijas realizācijas vietu izveidei vai labiekārtošanai (t.sk. ārpus VRG darbības teritorijas), lauku tūrisma attīstībai, piedāvājot iespēju arī apgūt jaunas vai papildus zināšanas un prasmes, uzlabojot atbalsta saņēmēja uzņēmējdarbības spējas un iemaņas par produktu ražošanu un pārstrādi, par iekļūšanu tirgū, par tirgus izpēti nepieciešamību, par pārdošanas prasmēm u.c. prasmēm atbilstoši plānotajai nodarbei, līdz ar to sekmējot vietējo resursu maksimālu un produktīvu izmantošanu, radot, pēc iespējas augstāku, pievienoto vērtību, un gala rezultātā ļaujot iedzīvotājiem parūpēties pašiem par sevi, par savām ģimenēm un par savas teritorijas attīstību.

Lai veicinātu sabiedrības līdzatbildību par kvalitatīvas dzīves telpas radīšanu, nepieciešams iesaistīt iedzīvotājus teritorijas, t.sk., dabas un kultūras objektu, sakārtošanā pakalpojumu pieejamībai, kvalitātei un sasniedzamībai, kā arī maza apjoma infrastruktūras radīšanā vai attīstībā sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai, kas uzlabo lauku dzīves telpu un padara to draudzīgāku un pievilcīgāku gan vietējiem iedzīvotājiem, īpaši ģimenēm, gan teritorijas apmeklētājiem.

Lauku teritorijās, pateicoties nozīmīgai iedzīvotāju migrācijai uz attīstības centriem vai ārpus valsts robežām, ir raksturīga sociālā un cilvēkkapitāla samazināšanās, kas apdraud līdzsvarotas vietējās attīstības iespējas un samazina lauku iedzīvotāju drošumspēju. Diemžēl lauku teritorijās palielinās tādu iedzīvotāju grupu īpatsvars, kas dažādu iemeslu dēļ neiesaistās vietējās sabiedrības ekonomiskajā un sociālajā dzīvē, bet ir atkarīgi no valsts un pašvaldības sniegtajiem pabalstiem. Tāpēc, lai nodrošinātu visiem vietējās teritorijas iedzīvotājiem līdzvērtīgas iespējas piedalīties savas dzīves vides un vietējās teritorijas uzlabošanā un attīstībā, nepieciešams arī sociālās aprūpes pakalpojumu sniegšanas vietas un sociāli maznodrošinātās personas nodrošināt ar iespēju iesaistīties ikdienas dzīves dažādošanā un pilnveidošanā.

Apakšpasākuma mērķi

Veicināt sabiedrības iesaisti vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvās, tādā veidā radot jaunas vērtības vietējā teritorijā, produktīvāk izmantojot vietējos resursus, sekmējot sadarbību un vietējo patēriņu, attīstot jaunus uzņēmējdarbības modeļus, kas paaugstina lauku teritoriju iedzīvotāju dzīves kvalitāti, konkurētspēju un vietējās teritorijas sociālekonomisko attīstību.

Veicināt sabiedrības iesaisti vietējā dabas, fiziskā, sociālā, cilvēkkapitāla stiprināšanas un kultūras kapitāla stratēģiskas un ilgtspējīgas izmantošanas un attīstības iniciatīvās, tādā veidā paaugstinot lauku iedzīvotāju drošumspēju, vietas potenciālu un pievilcību, kas var kļūt par priekšnosacījumu jaunu integrētu tūrisma, kultūras, veselības un citu saistītu pakalpojumu un produktu piedāvājuma attīstībai.

Izmantojot LEADER pieeju, atbalstāmas šādas aktivitātes:

1. aktivitāte „Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas”, kurā atbalstu var saņemt, piemēram, šādām darbībām:

- jaunu produktu un pakalpojumu radīšana, esošu produktu un pakalpojumu attīstīšana, kā arī ar produktu un pakalpojumu realizēšana tirgū (piemēram, produkta zīmola izstrāde u.tml.);
- vides, kurā tiek realizēta vietējā produkcija, radīšanu, labiekārtošana (piemēram, tirdzniecības vietas izveide), jaunu realizācijas veidu īstenošana (piemēram, jauna tiešās tirdzniecības pakalpojuma izveide);
- darbinieku produktivitātes kāpināšana (piemēram, apmācības mājražotājiem) un kvalitatīvu darba apstākļu izveide, uzlabošana (piemēram, attālinātās nodarbinātības centru izveide);
- sadarbības un kooperācijas starp vietējiem ražotājiem stiprināšana, kā arī vietējā patēriņa veicināšana (piemēram, vietējās pārtikas festivāla organizēšana);
- citas darbības, kuru mērķis ir veicināt vietējās ekonomikas stiprināšanu ar LEADER pieeju.

2. aktivitāte „Vietas potenciāla attīstības iniciatīvas”, kurā atbalstu var saņemt, piemēram, šādām darbībām:

- vietējās teritorijas, t.sk. dabas un kultūras objektu, sakārtošana pakalpojumu pieejamībai, kvalitātei un sasniedzamībai;
- sabiedrisko aktivitāšu (t.sk. apmācību un interešu klubu, sociālo aprūpes vietu, kultūras, vides aizsardzības, sporta un citu brīvā laikā pavadīšanas aktivitāšu) dažādošana;
- citas darbības, kuru mērķis ir veicināt sakārtotas vietējās teritorijas izveidošanu un nodrošināt lauku iedzīvotāju drošumspēju ar LEADER pieeju.

Vismaz 50% no publiskā finansējuma, kas pieejams apakšpasākuma aktivitāšu īstenošanai, būtu novirzāms darbībām, kas veicina vietējās ekonomikas attīstību, atbalstot uzņēmējdarbības projektus (īpaši, lauku tūrismā, lauku ekonomikas dažādošanā uzņēmumiem, kuru apgrozījums ir ne vairāk kā 70 000 EUR/gadā, un mājražošanā).

8.2.15.3.2.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Ieguldījumu atbalsts par veiktajām darbībām.

Vienotas likmes finansējums projektu sagatavošanas un vispārējam izmaksām.

8.2.15.3.2.3. Saītes uz citiem tiesību aktiem

1) Regula Nr. 1407/2013.

2) Regula Nr. 1303/2013 67.panta 1.punkta d) apakšpunkts un 5.punkta a) apakšpunkts.

8.2.15.3.2.4. Atbalsta saņēmēji

Apakšpasākuma ietvaros atbalsta saņēmējs ir juridiska vai fiziska persona, kas darbojas VRG SVVA stratēģijas īstenošanas teritorijā.

VRG, kā organizācija, nav tiešais labuma guvējs apakšpasākuma ietvaros.

8.2.15.3.2.5. Attiecināmās izmaksas

Attiecināmās izmaksas ir:

Aktivitātē „Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas”:

- investīciju atbalsts – pamatlīdzekļu iegāde, būvniecības izmaksas, vispārējās izmaksas (vienkāršotās izmaksas vienotas likmes veidā) nemateriāli ieguldījumi;
- kā arī darbības izmaksas, personāla izmaksas, mācību izmaksas, ar sabiedriskajām attiecībām saistītas izmaksas, finanšu izmaksas.

Aktivitātē „Vietas potenciāla attīstības iniciatīvas”:

- investīciju atbalsts - pamatlīdzekļu iegāde, būvniecības izmaksas, vispārējās izmaksas (vienkāršotās izmaksas vienotas likmes veidā), nemateriāli ieguldījumi;
- kā arī darbības izmaksas, personāla izmaksas, mācību izmaksas, ar sabiedriskajām attiecībām saistītas izmaksas, finanšu izmaksas.

8.2.15.3.2.6. Atbilstības nosacījumi

Konkursa kārtībā atbalstītās SVVA stratēģijas tiek ieviestas, īstenojot tās mērķiem un rīcībām atbilstošus projektus un programmas.

Privāta labuma projektiem ir jāuzrāda ekonomiskās dzīvotspējas rādītāji.

Atbalstu var saņemt projekti, kas sekmē LAP mērķu sasniegšanu.

Pašvaldības nevar īstenot projektus pilsētās, kas ir reģionālās nozīmes attīstības centri, izņemot vietējās produkcijas realizēšanai paredzētas vides radīšanai vai labiekārtošanai.

8.2.15.3.2.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Projektu atlases kritērijus, lai noteiktu projektu atbilstību SVVA stratēģijai, VRG nosaka stratēģijā un tos apstiprina SVVA stratēģiju atlases komiteja. Projektu atlases kritērijus VRG nosaka, pamatojoties uz dokumentētu izvērtējumu, kas pierāda pieņemto lēmumu pamatotību un godīgumu. Tie nodrošina, ka projekti tiek sarindoti pēc to atbilstības konkrētam SVVA stratēģijā izvirzītajam mērķim un rīcībai un sasniedzamiem rezultātiem. Priekšroka būtu dodama projektiem, piemēram, kas atstāj ilgspējīgu efektu, paredz inovatīvus risinājumus, veicina nodarbinātību, ir kopdarbība, savukārt ja projekts ir vērsts uz sabiedrisko labumu, būtu ņemams vērā arī, cik liels ir labuma guvēju loks, kāda ir projekta ietekmes

teritorija (pagasta, novada vai vairāku novadu līmenis), jauniešu iesaiste un pieejamība cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Atlases kritēriji ir publiski pieejami.

8.2.15.3.2.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Atbalsta intensitāte ir no 70% līdz 90%, kā norādīts 8.1.sadaļā, maksimālā atbalsta intensitāte ir noteikta nacionālos normatīvos aktos saskaņā ar LAP stratēģijā noteiktām prioritātēm un intervences loģiku, ņemot vērā mērķu sasniegšanas progresu, piemērojamā atbalsta intensitāte tiek noteikta VRG SVVA stratēģijā.

8.2.15.3.2.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.15.3.2.9.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.15.3.2.9.2. Mazināšanas darbības

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.15.3.2.9.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.15.3.2.10. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Projekta maksimālā attiecināmo izmaksu summa, kā arī atbalsta intensitāte noteikta, ņemot vērā līdzšinējo pieredzi LEADER tipa aktivitāšu īstenošanā.

Apakšpasākumā tiek piemērota vienkāršotā izmaksa – vienotās likmes finansējums projektu sagatavošanas un vispārējam izmaksām. Metodikas “Vienotās likmes finansējums Lauku attīstības projektu sagatavošanas un vispārējām izmaksām” sagatavošanu veicis SIA “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs”. Metodika ir izstrādāta, saskaņā ar Vispārējās regulas Nr. 1303/2013 67. panta 1. punkta “d” apakšpunktu un 5. punkta “a” apakšpunktu. Zemkopības ministrija apstiprina metodiku vienotās likmes finansējuma piemērošanai.

8.2.15.3.2.11. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Tādu sabiedrības virzītas vietējās attīstības (turpmāk "SVVA") obligāto elementu apraksts, no kuriem ir veidots pasākums LEADER: sagatavošanās atbalsts, darbību īstenošana saskaņā ar SVVA stratēģiju, vietējās

rīcības grupas (turpmāk "VRG") sadarbības pasākumu sagatavošana un īstenošana, pamatdarbības izmaksas un iedzīvināšana, kas minēti Regulas (ES) Nr. 1303/2013 35. panta 1. punktā

Darbību īstenošanu saskaņā ar sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju.

Attiecīgā gadījumā apraksts par LEADER darbības uzsākšanas komplekta, kas minēts Regulas (ES) Nr. 1305/2013 43. pantā, kā īpaša sagatavošanās atbalsta veida izmantojumu

Nav piemērojams.

Apraksts par nepārtrauktas pieteikšanās sistēmu LEADER sadarbības projektiem, kura minēta Regulas (ES) Nr. 1305/2013 44. panta 3. punktā

Nav piemērojams.

Vietējās attīstības stratēģiju atlases procedūra un grafiks

Sniegts pasākumam kopumā.

Pamatojums tādu ģeogrāfisko apgabalu izvēlei vietējās attīstības stratēģijas īstenošanai, kuru iedzīvotāju skaits neatbilst Regulas (ES) Nr. 1303/2013 33. panta 6. punktā noteiktajiem ierobežojumiem

Nav piemērojams.

Saskaņotība ar citiem Eiropas strukturālajiem un investīciju (ESI) fondiem attiecībā uz SVVA, ieskaitot iespējamo risinājumu, kas tiek piemērots attiecībā uz galvenā fonda iespējas izmantošanu, un jebkura cita vispārīga ESI fondu savstarpēja papildināmība sagatavošanās atbalsta finansēšanā

Nav piemērojams.

Avansa maksājumu iespējamība vai neiespējamība

Nav paredzēts maksāt avansa maksājumus.

Noteikti vadošās iestādes, maksājumu aģentūras un saskaņā ar LEADER izveidotās VRG uzdevumi īpaši attiecībā uz nediskriminējošu un pārredzamu darbību atlases procedūru un objektīviem kritērijiem, kas minēti Regulas (ES) Nr. 1303/2013 34. panta 3. punkta b) apakšpunktā

Sniegts pasākumam kopumā.

Apraksts par paredzētajiem koordinācijas mehānismiem un nodrošināto papildināmību ar darbībām, kas tiek atbalstītas saskaņā ar citiem lauku attīstības pasākumiem, īpaši attiecībā uz: ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītās darbībās un atbalsts jaunizveidotiem uzņēmumiem saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 19. pantu; ieguldījumiem saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 20. pantu; un sadarbību saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 35. pantu, īpaši publiskā un privātā sektora partnerību vietējās attīstības stratēģiju īstenošanā.

Investīcijas ar lauksaimniecību nesaistītām darbībām un atbalsts jaunizveidotiem uzņēmumiem saskaņā ar Regulas (ES) Nr.1305/2013 19.pantu.

Uzņēmēji, kuru apgrozījums ir līdz 150 000 EUR/gadā, var pretendēt arī uz investīciju atbalstu, izmantojot LEADER pieeju, ja tas ir saskaņā ar SVVA stratēģiju. Nošķirtība tiks vērtēta projektu līmenī.

Investīcijas saskaņā ar Regulas (ES) Nr.1305/2013 20.pantu.

Ar LEADER pieeju nav atbalstāms atbalsts pašvaldības ceļu izbūvei un pārbūvei.

8.2.15.3.3. 19.3. Starpteritoriālā un starpvalstu sadarbība

Apakšpasākums:

- 19.3. — vietējās rīcības grupas sadarbības pasākumu sagatavošana un īstenošana

8.2.15.3.3.1. Darbības veida apraksts

Viens no ilgtspējīgas un uz panākumiem orientētas vietējās attīstības nosacījumiem ir pozitīvo pārmaiņu pamanīšana, kas pamudina sabiedrību jauninājumiem un jauniem problēmu risinājumiem. Šāda pozitīvo pārmaiņu pamanīšana ir iespējama, nododot savas darbības pieredzi citiem, iegūstot līdzīgu problēmu risinājumu pieredzi citviet, kā arī apvienojot dažādas pieredzes kopīgu jautājumu risinājumu meklēšanā. Iepriekšējās darbības pieredze liecina, ka tieši pieredzes apmaiņas rezultātā gūtā informācija un zināšana sniedz lielāko efektu jaunu pieeju meklēšanā un īstenošanā.

Atbalsts sadarbības projektiem nacionālā (starpteritoriālā) un starptautiskā (starpvalstu) līmenī veicinās VRG kvalitatīvu pieredzes nodošanu un iegūšanu vietējiem iedzīvotājiem aktuālu jautājumu risināšanā, kā arī jaunu un inovatīvu sadarbības ideju īstenošanā lauku teritorijās, tādā veidā sekmējot uzņēmējdarbības attīstību un nodarbinātības iespējas lauku teritorijās, un veicinātu SVVA stratēģijā izvirzīto mērķu sasniegšanu un veidotu pievienoto vērtību sadarbībā iekļautajām teritorijām.

Lai palielinātu sadarbības projektu nozīmi lauku teritoriju attīstībā, atbalstītajiem projektiem ir jāveicina LEADER pasākuma mērķu sasniegšana.

Apakšpasākuma ietvaros tiek atbalstītas šādas aktivitātes:

- tehniskais sagatavošanās atbalsts starpteritoriāliem un starpvalstu sadarbības projektiem;
- starpteritoriālā sadarbība starp VRG nacionālajā līmenī;
- starpvalstu sadarbība starp VRG un līdzīgām organizācijām Eiropas Savienības dalībvalstīs un teritorijās, kurās darbojas organizācijas, kas īsteno LEADER pieejai līdzīgas aktivitātes.

8.2.15.3.3.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Ieguldījumu atbalsts par veiktajām darbībām.

8.2.15.3.3.3. Saites uz citiem tiesību aktiem

Nav attiecināms.

8.2.15.3.3.4. Atbalsta saņēmēji

Atbalsta saņēmēji ir:

- vietējās rīcības grupas;
- biedrības un nodibinājumi.

8.2.15.3.3.5. Attiecināmās izmaksas

Attiecināmas ir šādas izmaksas ir :

- tehniskajam sagatavošanas atbalstam atbalstāmas ir izmaksas, piemēram, kas saistītas ar potenciālo partneru tikšanos, pētījumu veikšanu, tulkošanas pakalpojumu veikšanu, juridisko pakalpojumu sadarbības līguma sagatavošanā;
- sadarbības projekta īstenošanai atbalstāmas ir, piemēram, kopīgu darbību izmaksas (t.sk. pamatlīdzekļu iegāde), ar sabiedriskajām attiecībām saistītas izmaksas, administratīvās izmaksas, kas tieši saistītas ar sadarbības projekta koordinēšanu un uzraudzību, tulkošanas un vispārējās izmaksas.

Izmaksas ir attiecināmas, ja tās netiek finansētas no 19.4.apakšpasākuma „Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana, teritorijas aktivizēšana”.

Ne vēlāk kā divus gadus pēc LAP apstiprināšanas LAD savā tīmekļa vietnē publicē starpvalstu sadarbības projektu atlases kārtību un attiecināmo izmaksu sarakstu.

8.2.15.3.3.6. Atbilstības nosacījumi

Tehniskais sagatavošanās atbalsts tiek piešķirts ar nosacījumu, ka VRG spēj pierādīt, ka tās plāno īstenot konkrētu sadarbības projektu.

Atbalstu var saņemt VRG, kas īsteno SVVA LAP ietvaros.

Atbalstu var saņemt sadarbības projektiem, kas sekmē LAP mērķu sasniegšanu.

Starpteritoriālās sadarbības projekti ir balstīti uz partneru savstarpējās sadarbības vienošanos, kurā ir noteikta koordinējošā VRG.

Starpvalstu sadarbības projektos ir iesaistīts vismaz viens partneris ārpus Latvijas teritorijas.

Atbalsta saņemšanas nosacījumi starpteritoriālās un starpvalstu sadarbības projektos:

- sadarbībā ir iesaistīti vismaz divi partneri;
- ir noteiktas kopīgas darbības projekta iesniegumā;
- ir noteikti katra projekta partnera pienākumi.

VRG nevar saņemt atbalstu par vienām un tām pašām sadarbības projekta aktivitātēm no citiem Eiropas Savienības finanšu avotiem un valsts budžeta.

8.2.15.3.3.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Projektu atlases kritēriju izvēle ir cieši saistīta ar apkšpasākuma mērķu sasniegšanu. Attiecīgi priekšroka būtu dodama projektiem, kas aptver iespējami lielu labuma guvēju loku, projekts atstāj ilgtspējīgu efektu, kā arī inovatīviem projektiem.

8.2.15.3.3.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Atbalsta intensitāte ir **100%**.

8.2.15.3.3.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.15.3.3.9.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.15.3.3.9.2. Mazināšanas darbības

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.15.3.3.9.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.15.3.3.10. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Nav attiecināms.

8.2.15.3.3.11. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Tādu sabiedrības virzītas vietējās attīstības (turpmāk "SVVA") obligāto elementu apraksts, no kuriem ir veidots pasākums LEADER: sagatavošanās atbalsts, darbību īstenošana saskaņā ar SVVA stratēģiju, vietējās rīcības grupas (turpmāk "VRG") sadarbības pasākumu sagatavošana un īstenošana, pamatdarbības izmaksas un iedzīvināšana, kas minēti Regulas (ES) Nr. 1303/2013 35. panta 1. punktā

Sagatavošanās un īstenošanas elementi VRG sadarbības apakšpasākuma aktivitātēm:

- tehniskais sagatavošanās atbalsts starpteritoriāliem un starpvalstu sadarbības projektiem;
- starpteritoriālā sadarbība starp VRG nacionālajā līmenī;

- starpvalstu sadarbība starp VRG un līdzīgām organizācijām Eiropas Savienības dalībvalstīs un teritorijās, kurās darbojas organizācijas, kas īsteno LEADER pieejai līdzīgas aktivitātes.

Attiecīgā gadījumā apraksts par LEADER darbības uzsākšanas komplekta, kas minēts Regulas (ES) Nr. 1305/2013 43. pantā, kā īpaša sagatavošanās atbalsta veida izmantojumu

Nav piemērojams.

Apraksts par nepārtrauktas pieteikšanās sistēmu LEADER sadarbības projektiem, kura minēta Regulas (ES) Nr. 1305/2013 44. panta 3. punktā

Sadarbības projektu pieņemšanu, atlasī un vērtēšanu organizē LAD, nodrošinot nepārtraukto projektu iesniegumu pieņemšanu un ievērojot sekojošus nosacījumus:

- izsludina projektu pieņemšanas kārtu ar ilgumu vismaz 30 kalendāra dienas un vismaz 3 reizes gadā;
- pēc sadarbības projektu iesniegumu pieņemšanas uzsāk to vērtēšanu un lēmumu par atbalstu sadarbības projektam pieņem ne vēlāk kā 4 mēnešu laikā no sadarbības projekta pieņemšanas brīža.
- publicē savā tīmekļa vietnē informāciju par izsludinātajai kārtai piešķirtā publiskā finansējuma atlikumu, atjaunojot informāciju ne retāk kā reizi nedēļā.

Vadošā iestāde informē Eiropas Komisiju par apstiprinātiem starpvalstu sadarbības projektiem.

Vietējās attīstības stratēģiju atlasē procedūra un grafiks

Sniegts pasākumam kopumā.

Pamatojums tādu ģeogrāfisko apgabalu izvēlei vietējās attīstības stratēģijas īstenošanai, kuru iedzīvotāju skaits neatbilst Regulas (ES) Nr. 1303/2013 33. panta 6. punktā noteiktajiem ierobežojumiem

Nav piemērojams.

Saskaņotība ar citiem Eiropas strukturālajiem un investīciju (ESI) fondiem attiecībā uz SVVA, ieskaitot iespējamo risinājumu, kas tiek piemērots attiecībā uz galvenā fonda iespējas izmantošanu, un jebkura cita vispārīga ESI fondu savstarpēja papildināmība sagatavošanās atbalsta finansēšanā

Nav attiecināms.

Avansa maksājumu iespējamība vai neiespējamība

Pasākumu ietvaros iesniegtajiem projektiem var tikt veikti avansa maksājumi Regulas Nr.1305/2013 42.panta 2.punkta izpratnē.

Noteikti vadošās iestādes, maksājumu aģentūras un saskaņā ar LEADER izveidotās VRG uzdevumi īpaši attiecībā uz nediskriminējošu un pārredzamu darbību atlases procedūru un objektīviem kritērijiem, kas minēti Regulas (ES) Nr. 1303/2013 34. panta 3. punkta b) apakšpunktā

Sniegts pasākumam kopumā.

Apraksts par paredzētajiem koordinācijas mehānismiem un nodrošināto papildināmību ar darbībām, kas tiek atbalstītas saskaņā ar citiem lauku attīstības pasākumiem, īpaši attiecībā uz: ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītās darbībās un atbalsts jaunizveidotiem uzņēmumiem saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 19. pantu; ieguldījumiem saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 20. pantu; un sadarbību saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 35. pantu, īpaši publiskā un privātā sektora partnerību vietējās attīstības stratēģiju īstenošanā.

Valsts un privāto partneru grupu vietējās attīstības stratēģijas saskaņā ar Regulas Nr.1305/2013 35.panta 2.i.apakšpunktu netiek ieviestas.

8.2.15.3.4. 19.4. Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana, teritorijas aktivizēšana

Apakšpasākums:

- 19.4. — Atbalsts pamatdarbības izmaksām un iedzīvināšanai

8.2.15.3.4.1. Darbības veida apraksts

Sekmēt efektīvu VRG darbību SVVA stratēģijas, īstenošanā, uzraudzībā un aktualizēšanā, tādējādi nodrošinot vietējās teritorijas attīstības procesa nepārtrauktību. Nodrošināt VRG sadarbību vietējās attīstības procesiem nozīmīgu jautājumu risināšanā nacionālā un starptautiskā līmenī, kā arī veicināt vietējās sabiedrības pieredzes apmaiņu un pilnvērtīgu līdzdalību SVVA stratēģijas īstenošanā, nodrošinot tam nepieciešamo informāciju, zināšanas un citus resursus.

Īpaša uzmanība tiks pievērsta sabiedrības aktivizēšanai ar nolūku veicināt informācijas apmaiņu starp iesaistītajām un ieinteresētajām personām, lai informētu vietējo sabiedrību par SVVA stratēģiju un veicinātu SVVA stratēģiju īstenošanu, kā arī sniegt atbalstu potenciālajiem atbalsta saņēmējiem projektu ideju radīšanā, projektu izstrādāšanā un projektu iesniegumu sagatavošanā.

Atbalstāmas šādas aktivitātes:

- VRG darbības nodrošināšana;
- Aktivizēšana.

8.2.15.3.4.2. Atbalsta veids

Atbalsta veids: Dotācijas

Ieguldījumu atbalsts par veiktajām darbībām, paredzot nacionālos avansa maksājumus.

Pārejas periodā - *Vienotas likmes finansējums izmaksām, kas nav personāla izmaksas*, saskaņā ar Regulas Nr. 1303/2013 68 b.punktu – vienota likme 40 % no atbilstīgajām tiešajām personāla izmaksām var izmantot, lai segtu darbības atlikušās atbilstīgās izmaksas.

8.2.15.3.4.3. Saites uz citiem tiesību aktiem

Nav attiecināms.

8.2.15.3.4.4. Atbalsta saņēmēji

Vietējās rīcības grupas.

8.2.15.3.4.5. Attiecināmās izmaksas

Apakšpasākuma ietvaros tiek atbalstītas šādas attiecināmās izmaksas (vienkāršotās izmaksas vienotas likmes veidā):

1) VRG darbības nodrošināšana;

- Darbības izmaksas (t.sk. arī apdrošināšana);
- Personāla izmaksas (t.sk. veselības apdrošināšana);
- Apmācību izmaksas (apmācības VRG personālam un VRG pārvaldes institūciju locekļiem (projektu iesniedzējiem nav attiecināmas apmācību izmaksas no VRG darbības nodrošināšanas izmaksām);
- Sadarbības (tīklošanās) izmaksas: VRG personāla un pārvaldes institūciju locekļu dalība VRG sadarbības (tīklošanās) sanāksmēs, t.sk., Valsts lauku tīkla un Eiropas Tīkla lauku attīstībai organizētās tikšanās, kā arī biedru naudas dalībai VRG sadarbības tīklos (reģionālā, nacionālā, Eiropas mērogā);
- Finanšu izmaksas (piemēram, maksu par bankas kontu pārvaldību);
- Izmaksas, kas saistītas ar SVVA stratēģiju uzraudzību un novērtēšanu (VRG līmenī), kā arī atjaunošanas izmaksas.

2) Aktivizēšana (vienkāršotās izmaksas vienotas likmes veidā);

- Informācijas un pieredzes apmaiņas pasākumi ar nolūku informēt un popularizēt vietējā sabiedrībā SVVA stratēģiju un veicinātu SVVA stratēģiju īstenošanu, kā arī sniegt atbalstu potenciālajiem atbalsta saņēmējiem projektu ideju radīšanā, projektu izstrādāšanā un projektu iesniegumu sagatavošanā;
- Aktivizēšanas izmaksās var iekļaut arī īpašas personāla, kas atbildīgs par aktivizēšanas pasākumu īstenošanu, izmaksas. Šādu darbinieku izmaksas ir jāuzskata par aktivizēšanas izmaksām, nevis par darbības nodrošināšanas izmaksām.

8.2.15.3.4.6. Atbilstības nosacījumi

Nav attiecināms.

8.2.15.3.4.7. Principi atlases kritēriju noteikšanai

Nav attiecināms.

8.2.15.3.4.8. (Piemērojamās) summas un atbalsta likmes

Atbalsta intensitāte ir 100%.

Atbalsts apakšpasākuma ietvaros nepārsniedz 15% no ELFLA kopējā SVVA stratēģijas īstenošanai piešķirtā finansējuma apjoma. Tas var tikt palielināts līdz 20% īpašos gadījumos, lai nodrošinātu ELFLA kā vadošā fonda funkcijas izpildi.

Vietējām rīcības grupām, kurām pārejas periodā piešķirtais ELFLA atbalsts stratēģijas īstenošanai ir līdz 500 000 EUR, var palielināt vēl par 5% no pārejas perioda piešķirtā finansējuma.

Vienotas likmes finansējums izmaksām, kas nav personāla izmaksas, saskaņā ar Regulas Nr. 1303/2013 68 b.punktu – vienota likme 40 % no atbilstīgajām tiešajām personāla izmaksām var izmantot, lai segtu darbības atlikušās atbilstīgās izmaksas.

8.2.15.3.4.9. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.15.3.4.9.1. *Risks(-i) pasākumu īstenošanā*

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.15.3.4.9.2. *Mazināšanas darbības*

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.15.3.4.9.3. *Pasākuma vispārīgs novērtējums*

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.15.3.4.10. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Nav attiecināms.

8.2.15.3.4.11. Specifiska informācija, kas attiecas uz konkrētu darbību

Tādu sabiedrības virzītas vietējās attīstības (turpmāk "SVVA") obligāto elementu apraksts, no kuriem ir veidots pasākums LEADER: sagatavošanās atbalsts, darbību īstenošana saskaņā ar SVVA stratēģiju, vietējās rīcības grupas (turpmāk "VRG") sadarbības pasākumu sagatavošana un īstenošana, pamatdarbības izmaksas un iedzīvināšana, kas minēti Regulas (ES) Nr. 1303/2013 35. panta 1. punktā

- Pamatdarbības izmaksas, kas saistītas ar SVVA stratēģijas īstenošanas vadību un ietver darbības izmaksas, personāla izmaksas, apmācību izmaksas, ar sabiedriskajām attiecībām saistītas izmaksas, finanšu izmaksas, kā arī izmaksas saistībā ar SVVA stratēģijas īstenošanas uzraudzību un novērtēšanu;
- SVVA stratēģijas iedzīvināšanu, lai veicinātu ieinteresēto personu viedokļu apmaiņu, sniegtu informāciju un popularizētu stratēģiju, kā arī sniegtu atbalstu potenciālajiem atbalsta saņēmējiem projektu izstrādē un pieteikumu sagatavošanā.

Attiecīgā gadījumā apraksts par LEADER darbības uzsākšanas komplekta, kas minēts Regulas (ES) Nr. 1305/2013 43. pantā, kā īpaša sagatavošanās atbalsta veida izmantojumu

Nav piemērojams.

Apraksts par nepārtrauktas pieteikšanās sistēmu LEADER sadarbības projektiem, kura minēta Regulas (ES) Nr. 1305/2013 44. panta 3. punktā

Nav piemērojams.

Vietējās attīstības stratēģiju atlases procedūra un grafiks

Sniegts pasākumam kopumā.

Pamatojums tādu ģeogrāfisko apgabalu izvēlei vietējās attīstības stratēģijas īstenošanai, kuru iedzīvotāju skaits neatbilst Regulas (ES) Nr. 1303/2013 33. panta 6. punktā noteiktajiem ierobežojumiem

Nav piemērojams.

Saskaņotība ar citiem Eiropas strukturālajiem un investīciju (ESI) fondiem attiecībā uz SVVA, ieskaitot iespējamo risinājumu, kas tiek piemērots attiecībā uz galvenā fonda iespējas izmantošanu, un jebkura cita vispārīga ESI fondu savstarpēja papildināmība sagatavošanās atbalsta finansēšanā

SVVA pieejas īstenošanā no ELFLA un EJZF, kur šie fondi ir papildinoši VRG darbības nodrošināšanas izmaksas tiek segtas no ELFLA, jo ELFLA ir noteikts kā vadošais fonds.

Avansa maksājumu iespējamība vai neiespējamība

Pasākumu ietvaros iesniegtajiem projektiem var tikt veikti avansa maksājumi Regulas Nr.1305/2013 42.panta 2.punkta izpratnē.

Noteikti vadošās iestādes, maksājumu aģentūras un saskaņā ar LEADER izveidotās VRG uzdevumi īpaši attiecībā uz nediskriminējošu un pārredzamu darbību atlases procedūru un objektīviem kritērijiem, kas minēti Regulas (ES) Nr. 1303/2013 34. panta 3. punkta b) apakšpunktā

Sniegts pasākumam kopumā.

Apraksts par paredzētajiem koordinācijas mehānismiem un nodrošināto papildināmību ar darbībām, kas tiek atbalstītas saskaņā ar citiem lauku attīstības pasākumiem, īpaši attiecībā uz: ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītās darbībās un atbalsts jaunizveidotiem uzņēmumiem saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013

19. pantu; ieguldījumiem saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 20. pantu; un sadarbību saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 35. pantu, īpaši publiskā un privātā sektora partnerību vietējās attīstības stratēģiju īstenošanā.

Sniegts pasākumam kopumā.

8.2.15.4. Pasākumu un darbības veidu pārbaudāmība un kontrolējamība

8.2.15.4.1. Risks(-i) pasākumu īstenošanā

R1: Piedāvājumu konkursa procedūra privātiem atbalsta saņēmējiem

1. Nav iesniegti vismaz 2 derīgi piedāvājumi.
2. Piedāvājumus sagatavojuši neatbilstoši piegādātāji (piemēram, uzņēmumi, kas darbojas citā jomā).
3. Nav noteiktas skaidras iepirkuma priekšmeta prasības u.tml.

R2: Izmaksu pamatojums

1. Neatbilstoši noteiktas standartizmaksas.
2. Piemēro vienkāršotās izmaksas, piemēram Vienotas likmes finansējums izmaksām, kas nav personāla izmaksas, saskaņā ar Regulas Nr. 1303/2013 68 b.punktu – vienota likme 40 % no atbilstīgajām tiešajām personāla izmaksām var izmantot, lai segtu darbības atlikušās atbilstīgās izmaksas.”, tādējādi novēršot iespēju segt sadardzinātas izmaksas un atvieglot dokumentācijas sagatavošanu.

R3: Adekvātas kontroles un pārbaudes sistēmas

1. Atbalsta saņēmējs neatbilst finansējuma saņemšanas nosacījumiem.
2. Apstiprināts projekts, kurā paredzētas vai iegādātas neatbilstošas investīcijas.
3. Cenu sadārdzinājums vai neatbilstība iepirkuma prasībām.

R4: Publiskais iepirkums

1. Nav ievērotas atsevišķas likumdošanas prasības.
2. Piedāvājumus sagatavojuši neatbilstoši piegādātāji.
3. Nav noteiktas skaidras iepirkuma priekšmeta prasības u.tml.
4. Nav izvēlēta iepirkuma procedūra atbilstoši likumā noteiktajām robežvērtībām.

R7: Atbalsta saņēmēju atlase (izņemot 19.1., 19.3. un 19.4.apakšpasākumu)

1. VRG nav definējusi skaidrus kritērijus.
2. VRG nav veikusi atbilstošu projektu izvērtēšanu (atbilstība SVVA stratēģijai) vai pieļāvusi subjektīvu vērtējumu, kas ietekmē projektu rindošanu.

R8: IT sistēmas

1. Izveidotā IS nenodrošina Maksājumu aģentūrai atbilstošu funkciju veikšanu un atbalsta saņēmējiem izmantojamu sistēmu.

R9: Maksājuma pieprasījums

1. Iesniegts neatbilstošs maksājuma pieprasījums;
2. Veiktas projekta mērķim neatbilstošas investīcijas.

8.2.15.4.2. Mazināšanas darbības

R1.1. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti ar iepirkuma prasībām un nosacījumiem atbalsta saņēmējiem.

R1.2. Izveidota iestāde (IUB), kas nodrošina platformu iepirkumu informācijas izvietojumam.

R1.3. Sagatavots informatīvs materiāls atbilstošas iepirkuma procedūras veikšanai, kā arī iekļauti paraugi un norādīti labās prakses piemēri.

R1.4. Iepirkuma procedūras atbilstība likumdošanai tiek pārbaudīta saskaņā ar LAD izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R2.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas likumdošanas prasības atbalsta saņēmējiem.

R2.2. Standartizmaksu gadījumā izmaksu pārbaude tiek veikta, ņemot vērā nacionālajos normatīvajos aktos noteiktās standartizmaksas, kā arī tiek sagatavots informatīvs materiāls ar skaidrojumu atbalsta saņēmējiem.

R3.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas likumdošanas prasības atbalsta saņēmējiem.

R3.2. Izstrādāta procedūra un kontroles lapas projektu iesniegumu pārbaudei, paredzot atbalsta saņēmēju atbilstību, investīciju atbilstību un projekta dzīvotspējas pārbaudi.

R3.3. Projektu pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R3.4. Atbilstošu cenu nosaka ar vismaz divu prasībām atbilstošu piedāvājumu salīdzināšanu.

R3.5. Papildus cenu pārbaude tiek veikta, salīdzinot Maksājumu aģentūras rīcībā esošo informāciju (projektu datubāze) u.c. pieejamo informāciju.

R3.6. Pretendenta sniegtā informācija tiek pārbaudīta, izmantojot citu institūciju datu bāzes, kā arī pieprasot informāciju no citām institūcijām.

R3.7. Tiek veikts regulārs datu monitorings ar citām valsts institūcijām.

R3.8. Notiek regulāra sadarbība ar citām institūcijām (piemēram, PVD, VMD, u.tml.).

R4.1. Izveidota iestāde (IUB), kas uzrauga publiskā iepirkuma procesu un nodrošina platformu iepirkumu informācijas izvietošanai.

R4.2. Izstrādāti nacionālie normatīvie akti, kuros noteiktas publiskā iepirkuma prasības un nosacījumi atbalsta saņēmējiem.

R4.3. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā izskaidrotas precīzas publiskā iepirkuma procedūras prasības un kārtība, kā arī iekļauti paraugi un norādīti labās prakses piemēri.

R7.1. Izstrādāti skaidri un objektīvi kritēriji, pēc kuriem VRG var atlasīt pasākumam atbilstošākos projektus (izņemot 19.1., 19.3. un 19.4.apakšpasākumu).

R7.2. Nodrošināts pārskatām projektu vērtēšanas process VRG (izņemot 19.1., 19.3. un 19.4.apakšpasākumu).

R8.

Atbalsta saņēmējiem izveidota EPS, kura nodrošina:

- Projektu dokumentācijas iesniegšanu;
- Administrēšanas procesa izsekojamību;
- Loģiskās pārbaudes;
- Brīdinājumus u.tml.

Maksājumu aģentūrai izveidota IS, kura nodrošina:

- Informācijas uzkrāšanu par atbalsta saņēmēju, projektiem un to administrēšanas procesu;
- Izmaiņu vēsturi un izsekojamību;
- Informācijas sasaisti ar citām IS;
- Loģiskās un automātiskās pārbaudes;
- Brīdinājumus;
- Pieteikumu atlasī pārbaudēm uz vietas u.tml.

R9.1. Sagatavots informatīvs materiāls, kurā sniegta precīza informācija un prasības maksājumu pieprasījumu (MP) sagatavošanai, kā arī iekļauti paraugi.

R9.2. MP tiek pārbaudīti saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru un kontroles lapām.

R9.3. MP pārbaude tiek veikta, nodrošinot četru acu pārbaudes principu.

R9.4. MP izvērtēšanai Maksājumu aģentūra izmanto IS, kurās iestrādātas loģiskās un automātiskās pārbaudes un sasaiste ar citām IS.

R9.5. Saskaņā ar Maksājumu aģentūras izstrādāto procedūru, pirms maksājumu veikšanas tiek nodrošinātas vizītes uz vietas.

R9.6. Pretendents MP var iesniegt izmantojot EPS, kurā nodrošinātas loģiskās pārbaudes.

8.2.15.4.3. Pasākuma vispārīgs novērtējums

Kopumā pasākuma ieviešanas nosacījumi ir izkontrolējami un pārbaudāmi.

8.2.15.5. Metodika summas vai attiecīgā gadījumā atbalsta likmes aprēķināšanai

Piešķiramais publiskā finansējuma apmērs uz vienu VRG SVVA stratēģijas īstenošanai tiks aprēķināts, balstoties uz VRG SVVA stratēģijas īstenošanas teritorijā esošo iedzīvotāju skaitu, teritorijas lielumu.

Tiek ņemts vērā SVVA stratēģijas īstenošanas progress. Daļu no SVVA stratēģijas īstenošanai paredzētā atbalsta rezervē un VRG piešķir, ja SVVA stratēģijas starpposma izvērtējumā ir vērojams pozitīvs progress noteikto (starpposma) mērķu sasniegšanā.

8.2.15.6. Specifiskā informācija, kas attiecas uz konkrētu pasākumu

Tādu sabiedrības virzītas vietējās attīstības (turpmāk "SVVA") obligāto elementu apraksts, no kuriem ir veidots pasākums LEADER: sagatavošanās atbalsts, darbību īstenošana saskaņā ar SVVA stratēģiju, vietējās rīcības grupas (turpmāk "VRG") sadarbības pasākumu sagatavošana un īstenošana, pamatdarbības izmaksas un iedzīvināšana, kas minēti Regulas (ES) Nr. 1303/2013 35. panta 1. punktā

Sniegts apakšpasākumu līmenī.

Attiecīgā gadījumā apraksts par LEADER darbības uzsākšanas komplekta, kas minēts Regulas (ES) Nr. 1305/2013 43. pantā, kā īpaša sagatavošanās atbalsta veida izmantojumu

LEADER *start-up-kit* izmantošana nav paredzēta. Skaidrojums sniegts apakšpasākuma līmenī.

Apraksts par nepārtrauktas pieteikšanās sistēmu LEADER sadarbības projektiem, kura minēta Regulas (ES) Nr. 1305/2013 44. panta 3. punktā

Nav attiecināms.

Vietējās attīstības stratēģiju atlases procedūra un grafiks

VRG iesniegumu pieņemšanu izsludina un atlasi organizē LAD pēc LAP iesniegšanas Komisijai, kā arī pēc nacionālās likumdošanas izstrādes. Orientējoši sākot ar 2015.gada janvāri.

SVVA stratēģiju atlase

VRG un SVVA stratēģiju atlasī organizē divos posmos. VRG iesniegumu un SVVA stratēģijas vērtēšanu nodrošinās Vadošās iestādes izveidota SVVA stratēģiju atlases komiteja, šādā kārtībā:

- 1.posmā konkursa kārtībā SVVA stratēģiju atlases komiteja atlasa nosacījumiem atbilstošas VRG;
- 2.posmā atlasītās VRG noteiktā termiņā iesniedz nosacījumiem atbilstošas SVVA stratēģijas.

SVVA stratēģiju atlases komiteja uzrauga SVVA stratēģiju īstenošanu (saskaņo grozījumus).

Izstrādājot SVVA stratēģiju ir būtiski:

- lai tiktu ņemta vērā un veicināta vīriešu un sieviešu līdztiesība un dzimumu līdztiesības principa integrēšana.
- novērst jebkādu diskrimināciju dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, ticības vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ. Visā stratēģijas sagatavošanas un īstenošanas laikā jo īpaši ņem vērā pieejamības nodrošināšanu personām ar invaliditāti.

SVVA stratēģiju īstenošana

Konkursa kārtībā atbalstītās SVVA stratēģijas tiek ieviestas, īstenojot tās mērķim un rīcībām atbilstošus projektus un programmas. VRG izstrādāto SVVA stratēģiju atlasei piemēro atbalsta saņemšanas nosacījumus, pēc kuriem var izvērtēt, vai SVVA stratēģijā:

- piedāvā atbalstu inovatīviem risinājumiem nodarbinātības veicināšanā un ienākumu iespējas palielināšanā, uzlabojot vietējo iedzīvotāju dzīves apstākļus;
- sekmē ilgtspējīgas attīstības principu ievērošanu, nodrošinot dzimumlīdztiesību un jauniešu iesaistīšanos.

Pamatojums tādu ģeogrāfisko apgabalu izvēlei vietējās attīstības stratēģijas īstenošanai, kuru iedzīvotāju skaits neatbilst Regulas (ES) Nr. 1303/2013 33. panta 6. punktā noteiktajiem ierobežojumiem

Latvija ir izvēlējusies īstenot LEADER pieeju teritorijās ar iedzīvotāju skaitu robežās no 10 līdz 65 tūkstošiem, ņemot vērā iepriekšējo divu programmēšanas periodu pieredzi, kad notika VRG veidošanās visā valsts teritorijā (tikai vienai VRG darbības teritorijā iedzīvotāju skaits pārsniedz 50 tūkstošus, vidējais iedzīvotāju skaits VRG darbības teritorijā ir 25 tūkstoši). Šajā periodā ir gaidāmas nelielas izmaiņas VRG darbības teritorijām, ko ietekmējusi administratīvi teritoriālā reforma (novadu izveidošanās) un arī minimālā iedzīvotāju skaita robežas paaugstināšana. Tāpat būtisks faktors ir lauku teritorijā izteikti zems apdzīvotības blīvuma rādītājs. Teritorija arī ar 65 tūkstošiem iedzīvotāju ir pietiekami plaša un fiziski grūti sasniedzama, it īpaši attālinoties no galvaspilsētas un virzienā uz Latvijas austrumiem.

Saskaņotība ar citiem Eiropas strukturālajiem un investīciju (ESI) fondiem attiecībā uz SVVA, ieskaitot iespējamo risinājumu, kas tiek piemērots attiecībā uz galvenā fonda iespējas izmantošanu, un jebkura cita vispārīga ESI fondu savstarpēja papildināmība sagatavošanās atbalsta finansēšanā

Latvija plāno īstenot SVVA piesaistot divu fondu finansējumu, t.i. ELFLA un EJZF, kur ELFLA ir izvēlēts par vadošo fondu. Starp abiem fondiem tiks nodrošināta saskaņota potenciālo VRG spēju veidošana (metodiskais atbalsts, t.sk., konsultācijas), SVVA stratēģijas sagatavošana (19.1.apakšpasākums), VRG un SVVA stratēģiju atlase un apstiprināšana (t.i., abiem fondiem vienlaikus tiks izsludināta VRG iesniegumu pieņemšana, kopīgi atlases kritēriji un saskaņoti atbalsta saņemšanas nosacījumi, abiem fondiem viena SVVA stratēģiju atlases komiteja, kā arī abiem fondiem VRG sagatavos vienu SVVA stratēģiju (skat.1.tab.), nošķirot rīcības plānus). Arī SVVA stratēģiju īstenošanas uzraudzība tiks koordinēta saskaņota starp abiem fondiem.

Lai nodrošinātu ELFLA un EJZF finansējumu nošķirtību gadījumos, ja vienā teritorijā izveidojās gan LEADER, gan EJZF partnerība, vietējās rīcības grupas tiek veidotas pēc šādas shēmas (skat.2.tab.).

Tā kā VRG ir biedrība vai nodibinājums, kas reģistrēta biedrību un nodibinājumu reģistrā, tās organizatoriskajai struktūrai un kompetencēm jāatbilst likumā „Biedrību un nodibinājumu likums” noteiktajiem nosacījumiem. Līdz ar to augstākā lēmējinstītūcija ir biedru sapulce, kuras kompetences ir noteiktas iepriekš minētajā likumā. Pārstāvju lēmējinstītūcija ir partnerība, kuras pienākumi un struktūra tiek noteikta biedrības statūtos un nolikumā, pārstāvju lēmējinstītūcijā nodrošinot proporcionālu pārstāvniecību no ELFLA un EJZF partnerībām ar vienādām tiesībām un iespējām. Tā ir atbildīga par SVVA stratēģijas izstrādi un ieviešanu, t.sk., lēmumu pieņemšanu par projektu atbilstību SVVA stratēģijai. Tai ir jāievēro partneru gan procentuālā attiecība, gan interešu pārstāvniecība, t.i., attiecībā uz ELFLA atbalstu jābūt pārstāvētām lauksaimnieku, lauku sieviešu un jauniešu interesēm. SVVA stratēģijā tiek noteikta projektu atlases un vērtēšanas procedūra, paredzot, ka lēmumu par projektu atbilstību SVVA stratēģijai var pieņemt, izmantojot arī rakstisku procedūru.

Stratēģija	
Vajadzību un teritorijas potenciāla analīze, mērķi	
Rīcības plāns ELFLA LEADER	Rīcības plāns EJZF
stratēģijas ieviešanas un uzraudzības procedūras	
Finanšu plāns	

1.tabula. SVVA stratēģijas veidošanas shēma nošķirtību gadījumos. Avots: ZM

Vietējā rīcības grupa		
Pārvaldes institūcijas	Augstākā lēmējinstītūcija	
	Pārstāvju lēmējinstītūcija	
	ELFLA LEADER partnerība (ievērojot pašvaldību un sociāli ekonomisko partneru procentuālo attiecību)	EJZF partnerība (ievērojot pašvaldību un sociāli ekonomisko partneru procentuālo attiecību)
	ELFLA LEADER projektu vērtēšanas komisija	EJZF projektu vērtēšanas komisija
	Izpildinstītūcija	
administratīvais vadītājs		
finanšu vadītājs		

2.tabula. Vietējo rīcības grupu veidošanas shēma nošķirtību gadījumos. Avots: ZM

Avansa maksājumu iespējamība vai neiespējamība

Pasākumu ietvaros iesniegtajiem projektiem var tikt veikti avansa maksājumi Regulas Nr.1305/2013 42.panta 2.punkta izpratnē.

Noteikti vadošās iestādes, maksājumu aģentūras un saskaņā ar LEADER izveidotās VRG uzdevumi īpaši attiecībā uz nediskriminējošu un pārredzamu darbību atlases procedūru un objektīviem kritērijiem, kas minēti Regulas (ES) Nr. 1303/2013 34. panta 3. punkta b) apakšpunktā

Vietējā rīcības grupa:

1. veido vietējo dalībnieku spējas izstrādāt un īstenot darbības, tostarp sekmējot viņu projektu vadības spējas;
2. izsludina un organizē projektu iesniegumu pieņemšanu:
  - atbilstoši SVVA stratēģijā noteiktajam rīcības plānam;
  - ievērojot atklātu projektu iesniegumu konkursu nosacījumus (atsevišķām iniciatīvām, kuru uzsākšanai ir nepieciešams papildus aktivizējošais darbs, var tikt piemērota nepārtrauktā projektu iesniegumu pieņemšana).
3. izvērtē projektus un atlasa SVVA stratēģijai atbilstošos projektus, ievērojot:
  - LAP noteikto attiecināmo izmaksu atbalsta intensitāti un atbalsta apjomu, kas nepārsniedz attiecīgā apakšpasākumā noteikto (VRG SVVA stratēģijā var samazināt projektu atbalsta intensitāti un apjomu);
  - projektu atlases kritērijus, kas iekļauti atbilstošajā SVVA stratēģijā;
  - lēmumu pieņemšanas procedūru (vērtēšanas procesā piemēro tādu nediskriminējošu un pārredzamu darbību atlases procedūru un kritērijus, kuros izvairās no interešu konflikta un kuri nodrošina, ka vismaz 50 % balsu atlases lēmumos sniedz partneri, kas nav publiskais sektors, paredzot iespēju pārsūdzēt atlases lēmumus un ļaujot atlasīti veikt rakstiskā procedūrā).
4. veic projektu īstenošanas saturisko uzraudzību, kā arī pārrauga projektu īstenošanas virzību, izvērtē projektu un SVVA stratēģijas īstenošanas rezultātus, ievērojot uzraudzības un izvērtēšanas procedūras, kas iekļautas atbilstošajā SVVA stratēģijā.

Lauku atbalsta dienests (LAD):

1. veic VRG atlasīto projektu izvērtēšanu atbilstoši apakšpasākuma atbalsta saņemšanas nosacījumiem un pieņem gala lēmumu par atbalsta piešķiršanu projekta īstenošanai;
2. veic atbalsta maksājumus;
3. veic projektu finansējuma izlietojuma uzraudzību, kā arī kontroles.

Apraksts par paredzētajiem koordinācijas mehānismiem un nodrošināto papildināmību ar darbībām, kas tiek atbalstītas saskaņā ar citiem lauku attīstības pasākumiem, īpaši attiecībā uz: ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītās darbībās un atbalsts jaunizveidotiem uzņēmumiem saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 19. pantu; ieguldījumiem saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 20. pantu; un sadarbību saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 35. pantu, īpaši publiskā un privātā sektora partnerību vietējās attīstības stratēģiju īstenošanā.

Sniegts apakšpasākuma līmenī.

8.2.15.7. Citas svarīgas piezīmes, kas ir būtiskas, lai pasākumu izprastu un īstenotu

Nav attiecināms.

9. NOVĒRTĒJUMA PLĀNS

9.1. Mērķi un nolūks

Novērtēšanas plāna mērķu un nolūka izklāsts, kura pamatā ir pietiekamu un atbilstošu novērtēšanas darbību veikšana, it īpaši lai sniegtu informāciju, kas vajadzīga programmas vadībai, gada īstenošanas ziņojumiem 2017. un 2019. gadā un ex-post novērtējumam, kā arī lai nodrošinātu LAP novērtēšanai vajadzīgo datu pieejamību.

Novērtēšanas plāna mērķi:

1. nodrošināt, ka dažādas programmas veidošanā iesaistītās personas vieno kopīga izpratne par novērtēšanas nozīmi programmas ieviešanā;
2. nodrošināt, ka tiek paredzēs atbilstošs resursu apjoms (finanšu, cilvēkresursu) dažādiem novērtēšanas jautājumiem (posmiem);
3. novērtēšanas kapacitātes stiprināšana starp dažādām iesaistītājām pusēm, veicinot stingrāku novērtēšanas kultūru;
4. nodrošināt, ka novērtēšanas procesam nepieciešamie dati (t.sk., sagatavojot ikgadējos ieviešanas ziņojumus 2017. un 2019.gadam, ex-post izvērtējumu u.c.) ir pieejami vajadzīgajā laikā un formā.

Saskaņā ar programmas aprakstīto SVID analīzi un Ex-ante novērtēšanas rezultātiem un no tiem izrietošajām vajadzībām, ir izstrādāts indikatīvs novērtēšanas pasākumu plāns visam periodam. Tas katru gadu tiks pārskatīts atbilstoši LAP īstenošanas progresam un konstatētajām vajadzībām.

9.2. Pārvaldība un koordinācija

Īss LAP uzraudzības un novērtēšanas sistēmas apraksts, kurā norādītas galvenās iesaistītās struktūras un to pienākumi. Skaidrojums par to, kā novērtēšanas darbības ir saistītas ar LAP īstenošanu satura un termiņu ziņā.

Pamatojoties uz MK 30.09.2014. noteikumu Nr.599 „Noteikumi par Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda, Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai, Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda, kā arī par valsts un Eiropas Savienības atbalsta lauksaimniecībai un lauku un zivsaimniecības attīstībai finansējuma administrēšanu 2014.–2020.gada plānošanas periodā” 19.pantu novērtēšanas sistēmas uzturēšanu īsteno Latvijas Valsts agrārās ekonomikas institūts, bet, pamatojoties uz tā reorganizāciju, kopš 2016. gada 1. janvāra APP “Agroresursu un ekonomikas zinātniskais institūta” Lauku attīstības novērtēšanas daļa, nodrošinot atbilstību Regulas 1303/2013 56.panta 2. un 3. punktam.

Zemkopības ministrija:

- finansē novērtētāja darbības no programmas atbalsta pasākuma „Tehniskā palīdzība” līdzekļiem. Finansējuma apmērs tiek izskatīts un piešķirts ELFLA un EJZF pasākuma "Tehniskā palīdzība" līdzekļu piešķiršanas komisijas sēdē, to nosakot katram gadam;
- slēdz līgumu ar izpildītāju, kurā tiek noteiktas izpildītāja un pasūtītāja tiesības un pienākumi, finansējuma sadalījums, izpildes termiņi, indikatīvie darba uzdevumi, kā arī pārskatu iesniegšanas termiņš par paveikto, t.i., 4 reizes gadā;
- apstiprina Neatkarīgā novērtētāja iesniegtos ikgadējos Darba plānus;

- pēc nepieciešamības izskata ar novērtēšanu saistītos jautājumus Vadošās iestādes komitejā, kā arī mazākās darba grupās, ministrijā tiekoties ar nozares departamentu pārstāvjiem un neatkarīgo novērtētāju. Novērtēšanas koordinācijas jautājumi ir deleģēti ministrijas Stratēģijas analīzes nodaļai;
- neatkarīgā novērtētāja, atbilstoši Darba plānam, iesniegtie tematiskie pētījumi vai pārskati tiek saskaņoti ar ministrijas nozaru departamentiem un citām ieinteresētajām pusēm komentāru sniegšanai pirms gala nodošanas un pieņemšanas akta parakstīšanas, tādējādi nodrošinot darba kvalitāti un iesaistīto pušu interešu ievērošanu.

Ieviešanas un uzraudzības procesā iesaistīto institūciju – Vadošās iestādes, Uzraudzības komitejas, Maksājuma aģentūras, VRG – pienākumi un atbildība ir ietverti programmas 15.1. sadaļā.

Neatkarīgs novērtētājs:

- lai veiksmīgi realizētu novērtēšanas darbu un izpildītu ministrijas pasūtījumu, nodarbina pastāvīgus ekspertus, kā arī pēc nepieciešamības, ievērojot publiskā iepirkuma likuma nosacījumus, pieaicina ārējus nozares ekspertus, lai nodrošinātu novērtēšanas uzdevumu izpildi līgumā un Darba plānā noteiktā apjomā, termiņā un pasūtītajam pieņemamā kvalitātē. Novērtēšanas līgums paredz pastāvīgo un ārējo ekspertu minimālo izglītības līmeni un finansēšanas nosacījumus;
- slēdz darba līgumu ar katru no piesaistītajiem ekspertiem par darba izpildi, termiņiem un atalgojuma izmaksas kārtību;
- pirms konkrēta darba uzdevuma izpildes nodošanas un pieņemšanas akta parakstīšanas atbilstoši Darba plānā noteiktajam izpildes grafikam, iesniedz pārskatu ministrijā saskaņošanai un komentāru sniegšanai un, ja nepieciešams, veic iesniegtā darba precizējumus vai papildinājumus.

LAP novērtēšanas procesā tiek izmantotas reprezentatīvas un uz „labu praksi” balstītas novērtēšanas metodes:

- kvantitatīvās vērtēšanas metodes – pieejamās statistiskās informācijas strukturēšana, eksperta pieņēmumi, izlases kopas veidošana, salīdzināšanas, analīzes un sintēzes, speciālie pētījumi (*case-study*) u.c.;
- kvalitatīvās vērtēšanas metodes – pieejamās informācijas/materiālu apkopošana, strukturēšana, analīze un informācijas sintēze, aptauju veikšana.

Izvēlētās metodes ir jāsaskaņo ar Vadošo iestādi, kā arī Vadošā iestāde iespēju robežās nodrošina datu ieguvu no citām institūcijām, ja tas ir nepieciešams. Pielietotās metodes jāapraksta katra veicamā darba uzdevumā.

Novērtēšanas procesā iespēju robežās izmantojami dati, kas jau ir pieejami. Specifisku vajadzību nodrošināšanā iespējama papildus datu ieguve, t.sk. viedokļu apzināšana aptaujājot vai anketējot.

Zemkopības ministrija tiek pārstāvēta ESF Vadošās iestādes izveidotajā Konsultatīvajā izvērtēšanas darba grupā (KIDG), tās ietvaros sinhronizējot novērtēšanas aktivitāšu īstenošanu un sniedzot ieguldījumu kopējo metodoloģisko risinājumu pilnveidošanā.

9.3. Novērtējuma tēmas un darbības

Indikatīvs apraksts par novērtējuma tēmām un plānotajām darbībām, tostarp – bet ne tikai – par tādu novērtēšanas prasību izpildi, kuras paredzētas Regulā (ES) Nr. 1303/2013 un Regulā (ES) Nr. 1305/2013. Tajā norāda: (a) darbības, kas vajadzīgas, lai novērtētu katras Regulas (ES) Nr. 1305/2013 5. pantā minētās LAP Savienības prioritātes ieguldījumu minētās regulas 4. pantā paredzēto lauku attīstības mērķu sasniegšanā, rezultātu un ietekmes rādītāju vērtību novērtējums, neto ietekmes analīze, tematiskie jautājumi, ieskaitot apakšprogrammas, transversālie jautājumi, valsts lauku tīkls, SVVA stratēģiju ieguldījums; (b) Plānotais atbalsts novērtējumam VDG līmenī; (c) Programmai specifiski elementi, piemēram, darbs, kas vajadzīgs, lai izstrādātu metodiku vai pievērstos konkrētām rīcībpolitikas jomām.

Novērtēšanas aktivitātes tiek iekļautas ikgadējā Darba plānā. Paredzamās aktivitātes pamatojas uz Vadošās iestādes, nozares sadarbības partneru vai novērtētāja identificētajām vajadzībām programmas ieviešanas gaitā. Ikgadējo darba plānu, tā paredzamo laika grafiku, iekļaujamās aktivitātes un darba uzdevumus saskaņo ar Vadošo iestādi.

Lai pilnveidotu novērtēšanas kvalitāti, novērtēšanas sistēma tiek plānota trīs daļās:

- metodoloģisko jautājumu risināšana: ietver intervences loģikas pasākumu griezumā un datu uzkrāšanas pilnveidošanu;
- tematisko izvērtējumu izstrāde: kas izriet no aktuālām nozares vajadzībām;
- rīcību analīze: ietver vispusīgu Darbības programmas pasākumu novērtēšanu.

Darba plāns satur sekojošu struktūru, kuras ietvaros tiek identificētas novērtēšanas aktivitātes:

- Tematiskie izvērtējumi (piem.: Mazo un vidējo saimniecību attīstības iespējas un ieteicamie risinājumi LAP kontekstā, Platībmaksājumu nosacījumu izmaiņu sagaidāmā ietekme);
- Metodoloģiskie jautājumi (piem.: VRG pašnovērtējumu ziņojumu izstrādes metodikas pilnveidošana, Intervences loģikas rādītāju aktualizācijas, iegūto datu apstrāde, strukturēšana un savietojums analīzes veikšanas (intervences loģikai/cēloniskai ķēdei) vajadzībām, Datu ievades, uzkrāšanas un apstrādes uzlabojumi LAP datu bāzē, sadarbībā ar LAD);
- Ekonomisko aspektu izvērtējums (piem.: Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības laukos analīzi, ietverot kopējo situācijas analīzi laukos uzņēmējdarbībā un konstatējamo ietekmi no ES fondiem);
- Ar lauku telpu saistīto aspektu izvērtējums (piem.: Dzīves kvalitātes novērtēšana saistībā ar LAP pasākumiem);
- Ar vidi saistīto aspektu izvērtējums (piem.: Precizēt vides novērtēšanai nepieciešamo apsekojumu plānu, ietverot vietu skaitu reģionos, lauku darbu aprakstu, nepieciešamo rezultātu);
- Informēšanas pasākumi;
- Datu uzkrāšana LAP NNS darbības nodrošināšanai.

Darba plānā tiek iekļauta konkrētu programmas prioritāšu un pasākumu novērtēšana, kas sevī ietver īstenošanas progresu, t.sk., katra programmas pasākuma novērtēšanas vai tematiskā pētījuma ietvaros rezultatīvo un ietekmes rādītāju izpildi un ietekmi uz LAP mērķiem, Latvijas vides situāciju, sociālo un ekonomisko attīstību saistīto aspektu, novērtēšanu:

- aktivitātes, kas saistās ar Metodoloģisko jautājumu, datu ieguves, uzkrāšanas un validēšanas jautājumiem, informēšanas aktivitātēm tiek nodrošināti visā periodā novērtētāja Līguma darbības ietvaros;
- provizoriski perioda vidū ir paredzēts izvērtēt ELFLA atbalsta ietekmi ieguldījumu prioritātes mērķu sasniegšanas veicināšanā, metodoloģiski sadarbībā ar ESF Vadošo iestādi;

- 2017. un 2019.gadā paredzēts nodrošināt ELFLA pasākumu ietekmes izvērtēšana katras darbības programmā iekļautās prioritātes mērķu sasniegšanā;
- 2017. un 2019. gadā tiks īstenots novērtējums par progresu, kas panākts, lai nodrošinātu integrētu pieeju ELFLA un citu ES finansēšanas instrumentu izmantošanai teritoriālās attīstības atbalstam, arī ar vietējās attīstības stratēģijām. Vismaz reizi periodā ir plānots veikt izvērtējumu, lai novērtētu katras LAP prioritātes ieguldījumu KLP lauku attīstības mērķu sasniegšanā;
- vienlaicīgi Ikgadējos darba plānos tiks iekļauti tematiskie pētījumi pasākumu, aktivitāšu līmenī, t.sk., attiecībā uz tādiem horizontāliem jautājumi kā vide, klimata pārmaiņas, ilgtspējīga attīstība, dzimumu līdztiesība, kā arī valsts lauku tīkls u.tml.;
- Atsevišķi novērtēšanas pasākumus plānots veltīt Lauku telpas izvērtējumam, pamatojoties uz SVVA pasākumiem: VRG stratēģijās ir jāparedz rezultatīvie rādītāji, kuri ik gadu tiks izvērtēti. 2015.gadā VRG pašvērtējuma veikšanai tiks atjaunota un papildināta 2012.gadā sagatavotā rokasgrāmata.

Papildus ar LAP īstenošanu saistītiem pētījumiem, nepārtraukti tiek nodrošināta datu uzkrāšana programmas novērtēšanas vajadzībām, datu bāzes metodikas izstrāde, kopā ar LAD tiek risināti metodoloģiskie jautājumi par datu iegūšanu un aprēķināšanu.

Papildus novērtēšanas aktivitātēm ik gadu tiek sagatavoti Gada īstenošanas ziņojumi, kuros ietverta informācija par finansiālajām saistībām un izdevumiem sadalījumā pa pasākumiem, kā arī kopsavilkums par darbībām, kas veiktas saistībā ar novērtēšanas plānu.

9.4. Dati un informācija

Īss apraksts par sistēmu, ko izmanto, lai reģistrētu, saglabātu, pārvaldītu un paziņotu statistikas informāciju par LAP īstenošanu un novērtējumam vajadzīgo pārraudzības datu sniegšanu. Izmantojamo datu avotu identifikācija, datu iztrūkums, potenciāli institucionāli jautājumi saistībā ar datu sniegšanu un ierosinātie risinājumi. Šajā sadaļā jāapliecina, ka atbilstošās datu pārvaldības sistēmas būs darboties spējīgas vajadzīgajā termiņā.

Ir izveidota nepieciešamo rādītāju sistēma, kuras ietvaros nepārtraukti tiek uzkrāti dati un noteikti starpposma mērķi saskaņā ar EK rekomendācijām (*milestones*), kas palīdz novērtēt programmas ieviešanas progresu, kā arī nodrošina informāciju Ikgadējiem ziņojumiem (*AIR*).

Novērtēšanas un uzraudzības vajadzībām tiek izmantotas šādas datu bāzes:

- CSP (<http://www.csb.gov.lv/dati/dati-245.html>);
- VID (http://www6.vid.gov.lv/vid_pdb);
- Lursoft (<http://www.lursoft.lv/>);
- SUDAT (<https://sudat.lvaei.lv/Login.aspx?ReturnUrl=%2fDefault.aspx>);
- LAD IS (<http://www.lad.gov.lv/lv/>) (<http://venta.lad.gov.lv:7782/discoverer/plus>) - nodrošina operatīvos datus uzraudzības vajadzībām;
- LAPSA (vienotā informācijas sistēma Lauku attīstības programmas speciālie atbalsti 2014. - 2020.gadam);
- FADN – Farm Accounting Data Network (Lauksaimniecības datu uzskaites tīkls) <http://ec.europa.eu/agriculture/rica/>;
- EUROSTAT (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>).

Pēc nepieciešamības, sadarbībā ar citām institūcijām, tiek iegūta informācija no papildus interesējošām datubāzēm. Iegūtie dati tiek uzkrāti, nodrošinot datu un informācijas aktualitāti un operatīvu datu pieejamību vajadzīgajā apjomā un termiņos. Sadarbība ar CSP nodrošina iespējas pasūtīt datu apkopojumus, kuri nav pieejami publiskajā datu bāzē vai arī iegūt operatīvus datus tūlītējām lietošanas vajadzībām.

Datu kvalitāte:

Iepriekšējos plānošanas periodos īstenojot novērtēšanas aktivitātes identificēti datu izmantošanas riski, kas saistīti ar uzkrāto rādītāju interpretāciju, kas bieži vien ir atkarīga no attiecīgās iestādes datu vākšanas metodēm un uzskaites sistēmas, kā arī atsevišķos gadījumos konstatēta nepietiekoša datu loģiskā kontrole. Nereti neprecīzus datus un kļūdainu informāciju sniedz paši respondenti.

Lai novērstu minētos riskus paredzētas turpināt sadarbību ar atbildīgajām iestādēm par IT sistēmu uzlabošanu jau programmēšanas perioda sākuma posmā, kā arī visā periodā, pilnvērtīgi iesaistot neatkarīgo novērtētāju.

9.5. Grafiks

Galvenie plānošanas perioda starposma mērķi un indikatīvas norādes par laiku, kas vajadzīgs, lai nodrošinātu, ka rezultāti ir pieejami atbilstošajā termiņā.

Nozīmīgākās novērtēšanas aktivitātes plānošanas periodā:

- Izvērtējums, lai novērtētu katras LAP prioritātes ieguldījumu KLP lauku attīstības mērķu sasniegšanā – provizoriski aktivitātes īstenošanas laiks ir 2018.gads, iespējamās izmaiņas laika grafikā, ņemot vērā LAP ieviešanas un pasākumu īstenošanas progresu. Mērķis ir, balstoties uz rezultatīvo rādītāju analīzi, izvērtēt ieguldījumu KLP mērķu īstenošanā.
- Ar Lauku telpu saistīto aspektu izvērtējums, pamatojoties uz SVVA pasākumiem – provizoriski aktivitātes īstenošanas laiks ir 2016.gads, iespējamās izmaiņas laika grafikā, ņemot vērā LAP ieviešanas un pasākumu īstenošanas progresu. Aktivitātes viens no mērķiem ir apzināt lauku iedzīvotāju informētības un atbalsta instrumentu pieejamības izvērtējumu.
- Tematiskie izvērtējumi:

- Mazo un vidējo saimniecību attīstības iespējas un ieteicamie risinājumi LAP kontekstā, provizoriski plānots 2016.gadā, iespējamās izmaiņas laika grafikā, ņemot vērā LAP ieviešanas un pasākumu īstenošanas progresu. Mērķis ir sniegt pārskatu par saimniekošanas iespējām atkarībā no saimniecības lieluma;

- Platībmaksājumu nosacījumu izmaiņu sagaidāmā ietekme. Provizoriski plānots 2015.gads, iespējamās izmaiņas laika grafikā, ņemot vērā LAP pasākumu īstenošanas progresu. Aktivitātes mērķis ir iegūt informāciju par pasākumu izmaiņu radīto ekonomisko un sociālo ietekmi;

- Ekonomisko aspektu izvērtējums - LAP pasākumu ekonomisko aspektu izvērtējums paredzēt visā LAP īstenošanas periodā. Kā viena no paredzamajām novērtēšanas tematikām identificēta: nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības laukos analīze, ietverot kopējo situācijas analīzi laukos uzņēmējdarbībā un konstatējamā ietekme no ES fondiem. Provizoriski īstenošana paredzēta 2017.gadā, iespējamās izmaiņas laika grafikā, ņemot vērā LAP ieviešanas un pasākumu īstenošanas progresu. Mērķis

ir apzināt neluksaimnieciskās darbības ietekmi lauku teritorijās, vai pastāv pieaugoša ietekme, kā arī vai nodrošina darbaspēka absorbciju no lauksaimnieciskās darbības;

- Ar vidi saistīto aspektu izvērtējums - LAP pasākumu kopējas ietekmes izvērtējums uz vidi paredzams 2020.gadā. Vienlaicīgi vides aspekti tiek izvērtēti ikgadējos novērtēšanas aktivitātēs, izvērtējot atsevišķu pasākumu novērtēšanas ietvaros. Aktivitātes mērķis ir apzināt informāciju par pasākumu ietekmi uz vides mērķiem, kā arī par vides aspektu ievērošanu pasākumu īstenošanā;

- ELFLA atbalsta ietekme ieguldījumu prioritātes mērķu sasniegšanas veicināšanā – aktivitāte provizoriski tiks īstenota 2018.gadā, iespējamās izmaiņas laika grafikā, ņemot vērā LAP ieviešanas progresu. Rezultātā tiks nodrošināta informācija par rezultātīvo rādītāju izpildi un ietekmi uz mērķu sasniegšanu.

- Ikgadēja Darba plāna izstrāde:

Novērtētājs iesniedz Vadošajā iestādē izvērtēšanai un apstiprināšanai Ikgadējā Darba plāna projektu līdz iepriekšējā gada decembrim ar konkrētām novērtēšanas aktivitātēm un izpildes laika grafiku kalendārā gada ietvaros, balstoties uz 9.3. sadaļā minēto.

- Ikgadējā Darba plāna ceturkšņa atskaites:

Līdz katra ceturkšņa sekojošā mēneša 20.datumam – aprīlis, jūlijs, oktobris, janvāris.

- Gada īstenošanas ziņojumi: 2016.; 2018.; 2020.; 2021.; 2022.; 2023.; 2024.; 2025.; 2026.

Saskaņā ar EK regulas 1305/2013 75.panta prasībām, EK tiek iesniegti gada īstenošanas ziņojumi, sākot ar 2016.gadu (par 2014. un 2015.gadu) līdz pat 2026.gadam ieskaitot, kurā arī tiek ietverta sadaļa par darbībām, kas veiktas saistībā ar novērtēšanas plānu.

- Gada īstenošanas ziņojums - Progresā ziņojums: līdz 31.05.2017., līdz 31.05.2019.

Papildus Gada īstenošanas ziņojumiem, 2017. un 2019. gadā iesniegtajos gada īstenošanas ziņojumos iekļauj arī novērtējumu par progresu, kas panākts, lai nodrošinātu integrētu pieeju ELFLA un citu ES finansēšanas instrumentu izmantošanai teritoriālās attīstības atbalstam, arī ar vietējās attīstības stratēģijām, un konstatējumus, kas saistīti ar katras darbības programmā iekļautās prioritātes mērķu sasniegšanu.

- Ex post: līdz 31.12. 2026.

Saskaņā ar Regulas 1305/2013 78.pantu un Saskaņā ar Regulas 1303/2013 57. pantu dalībvalstis sagatavo darbības programmas ex post novērtējuma ziņojumu. Šo ziņojumu iesniedz Komisijai vēlākais līdz 2026. gada 31.decembrim.

9.6. Komunikācija

Apraksts par to, kā mērķsaņēmējiem tiks izplatīti novērtējuma konstatējumi, tostarp to mehānismu apraksts, kas izveidoti, lai sekotu līdzī novērtējuma rezultātu izmantošanai.

Novērtēšanas rezultātu komunicēšana mērķa grupām tiks nodrošināta vairākos līmeņos:

- par novērtēšanas koordināciju atbildīgie darbinieki un nozaru departamenti iesaistīti ikdienas komunikācijā ar novērtētāju aktuālu koordinējošu jautājumu risināšanā. Ziņojumi vai tematiskie izvērtējumi tiek saskaņoti elektroniski gan ar nozaru departamentiem, gan novērtēšanas koordinācijā iesaistītajiem darbiniekiem. Aktuālie jautājumi, ja nepieciešams, tiek pārrunāti Vadošās iestādes komitejas sēdēs.
- Aktuālo pētījumu rezultāti un to secinājumi tiek prezentēti, un tie ir publiski pieejami, kā arī Uzraudzības komitejas sēdēs ar Eiropas Komisijas pārstāvju līdzdalību neatkarīgie eksperti dod novērtējumu par programmas ieviešanas progresu. Novērtēšanas materiāli tiek izmantoti sabiedrības informēšanai, semināros, kā arī gatavojot ministrijas politikas plānošanai nepieciešamo informāciju. Ņemot vērā veikto izvērtējumu secinājumus un sniegtos ieteikumus, Vadošā iestāde kopā ar Uzraudzības komiteju var pieņemt lēmumu par veicamajiem grozījumiem LAP.
- Aktuālo pētījumu un ceturkšņa atskaišu rezultāti, secinājumi un rekomendācijas tiek apkopotas un nosūtītas atbildīgo departamentu pārstāvjiem komentāru sniegšanai un, ja nepieciešams, konkrētai rīcībai, iestrādājot tos atbilstošajos dokumentos. Apkopoto rekomendāciju fails (datne-rekomendācijas un to komentāri) ir pieejams un tiek glabāts uz ZM servera.
- Sagatavotie tematiskie pētījumi un pusgada atskaites tiek publiskas gan neatkarīgā novērtētāja tīmekļa vietnē, gan ministrijas iekšējai lietošanai uz publiskā servera. Līdz ar to novērtēšanas rezultāti ir pieejami plašākam interesentu lokam.
- Informācija par veiktajiem izvērtējumiem, to secinājumiem un sniegtajiem priekšlikumiem tiek sniegta Ikgadējos īstenošanas plānos iesniegšanai Eiropas Komisijā un pārrunāta Ikgadējās pārskata sanāksmēs.

9.7. Resursi

Plāna īstenošanai vajadzīgo un plānoto resursu apraksts, tostarp ziņas par administratīvo spēju, datiem, finanšu resursiem, IT vajadzībām. Spēju veidošanas darbību apraksts, kas paredzētas, lai nodrošinātu novērtēšanas plāna pilnīgu īstenošanu.

Zemkopības ministrijā par Darbības programmas novērtēšanas koordinācijas jautājumiem atbildīga ir nodaļa, kas nav tieši iesaistīta programmas administrēšanā.

Līgumā ar Neatkarīgo novērtētāju tiek noteikta iesaistīto ekspertu kompetence un ikgadējais pieejamais finanšu apjoms. Finansējums Darba uzdevumu izpildei tiek piešķirts no pasākuma „Tehniskā palīdzība” līdzekļiem pēc izskatīšanas Tehniskās palīdzības komisijas sēdē, nosakot kopējo summu gadā un to sadalot pa kalendārā gada ceturkšņiem. Summa tiek izmaksāta pēc ceturkšņu pārskatu pieņemšanas un gala nodošanas un pieņemšanas akta abpusējas parakstīšanas.

Ministrijas darbinieku un novērtēšanas ekspertu kompetence tiek papildināta, piedaloties gan semināros Latvijā, gan EK rīkotās darba grupās ārpus Latvijas ar Darbības programmu saistītos jautājumos.

10. FINANSĒŠANAS PLĀNS

10.1. ELFLA gada ieguldījumi (EUR)

Reģionu veidi un papildu piešķirumi	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Total
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts - Mazāk attīstītie reģioni un tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē.	138 327 376,00	138 361 424,00	138 396 059,00	138 431 289,00	138 467 528,00	138 498 589,00	138 499 517,00	143 490 636,00	117 495 173,00	1 229 967 591,00
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta e) apakšpunkts - Darbības, kas saņem finansējumu no līdzekļiem, kas pārvietoti uz ELFLA, piemērojot Regulas (ES) Nr. 1307/2013 7. panta 2. punktu un 14. panta 1. punktu.	0,00	12 607 000,00	14 670 000,00	16 708 000,00	18 769 000,00	20 876 000,00	22 992 000,00	250 000,00	25 250 000,00	132 122 000,00
Kopā ELFLA (bez ESAI)	138 327 376,00	150 968 424,00	153 066 059,00	155 139 289,00	157 236 528,00	159 374 589,00	161 491 517,00	143 740 636,00	142 745 173,00	1 362 089 591,00
No tā izpildes rezerve (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 20. pants)	8 299 643,00	8 301 685,00	8 303 763,54	8 305 877,34	8 308 051,68	8 309 915,34	8 309 971,02			58 138 906,92
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59.								24 878 226,00	59 210 178,00	84 088 404,00

panta 4. punkta ea) apakšpunkts - ESAI(NGEU) / Darbības, kas saņem finansējumu no 58.a panta 1. punktā minētajiem papildu resursiem										
Kopā (ELFLA + ESAI)	138 327 376,00	150 968 424,00	153 066 059,00	155 139 289,00	157 236 528,00	159 374 589,00	161 491 517,00	168 618 862,00	201 955 351,00	1 446 177 995,00

Kopējā indikatīvā ELFLA un ESAI atbalsta summa, kas izmantojama klimata pārmaiņu mērķiem	~~726 561 153,00~~ <u>725 801 141,50</u>	Kopējās indikatīvās ELFLA un ESAI atbalsta summas daļa, kas izmantojama klimata pārmaiņu mērķiem (%)	50,2419
Kopējā indikatīvā ELFLA atbalsta summa, kas izmantojama klimata pārmaiņu mērķiem	~~668 177 169,00~~ <u>667 417 157,50</u>	Kopējās indikatīvās ELFLA atbalsta summas daļa, kas izmantojama klimata pārmaiņu mērķiem (%)	49,0600
Kopējā indikatīvā ESAI atbalsta summa, kas izmantojama klimata pārmaiņu mērķiem	58 383 984,00	Kopējās indikatīvās ESAI atbalsta summas daļa, kas izmantojama klimata pārmaiņu mērķiem (%)	69,43

ELFLA un ESAI ieguldījums attiecībā uz 59. panta 6. punktu	~~640 104 946,60~~ <u>639 723 820,90</u>	Kopējā ELFLA un ESAI ieguldījuma daļa attiecībā uz 59. panta 6. punktu (%)	44,2624
Kopējais ELFLA ieguldījums attiecībā uz 59. panta 6. punktu	~~581 720 962,60~~ <u>581 339 836,90</u>	Kopējā ELFLA ieguldījuma daļa attiecībā uz 59. panta 6. punktu (%)	42,7168
Kopējais ESAI ieguldījums attiecībā uz 59. panta 6. punktu	58 383 984,00	Kopējā ESAI ieguldījuma daļa attiecībā uz 59. panta 6. punktu (%)	69,43

LAP regresa nepieļaušanas robežvērtība (%)		42,68
---	--	--------------

Reg 2024/xxx: EAFRD reallocated to measure 23 and to Art 18(1), point (b):	0,00	Reg 2024/xxx RDP non-regression threshold (%):	42,68
---	-------------	--	--------------

10.2. Vienota ELFLA ieguldījuma likme visiem pasākumiem, sadalot pēc reģionu veida, kā minēts Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punktā

Pants, ar kuru nosaka maksimālo ieguldījuma likmi.	Piemērojamā ELFLA ieguldījuma likme	Minimālā piemērojamā ELFLA iemaksu likme 2014.–2022. gadā (%)	Maksimālā piemērojamā ELFLA iemaksu likme 2014.–2022. gadā (%)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts - Mazāk attīstītie reģioni un tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē.	68%	20%	85%

10.3. Sadalījums pēc pasākuma vai darbības veida ar konkrētu ELFLA iemaksu likmi (EUR, visā laikposmā no 2014. līdz 2022. gadam)

10.3.1. M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)

Reģionu veidi un papildu piešķirumi		Piemērojamā ELFLA iemaksu likme 2014.–2022. gadā (%)	Piemērojamā ELFLA iemaksu likme saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta g) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta d) un g) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Finanšu instrumentu indikatīvā ELFLA summa saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (EUR)	Kopējais plānotais Savienības ieguldījums 2014.–2022. gadā (EUR)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts - Mazāk attīstītie reģioni un tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē.	Main	68%					9 147 797,70 (2A) 5 429 415,80 (P4)
	Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta e) apakšpunkts - Darbības, kas saņem finansējumu no līdzekļiem, kas pārvietoti uz ELFLA, piemērojot Regulas (ES) Nr. 1307/2013 7. panta 2. punktu un 14. panta 1. punktu.	100%					0,00 (2A) 0,00 (P4)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts – Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta ea) apakšpunkts (ESAD)NGEU - (ESAD)NGEU / Mazāk attīstītie	Main	100%					0,00 (2A) 0,00 (P4)

reģioni, tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē							
Total (EAFRD only)						0,00	14 577 213,50
Total (EURI only)						0,00	0,00
Total (EAFRD + EURI)						0,00	14 577 213,50

10.3.2. M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants)

Reģionu veidi un papildu piešķirumi		Piemērojamā ELFLA iemaksu likme 2014.–2022. gadā (%)	Piemērojamā ELFLA iemaksu likme saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta g) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta d) un g) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Finanšu instrumentu indikatīvā ELFLA summa saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (EUR)	Kopējais plānotais Savienības ieguldījums 2014.–2022. gadā (EUR)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts - Mazāk attīstītie reģioni un tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē.	Main	68%					2 130 818,80 (2A) 4 971 909,80 (P4)
	Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta e) apakšpunkts - Darbības, kas saņem finansējumu no līdzekļiem, kas pārvietoti uz ELFLA, piemērojot Regulas (ES) Nr. 1307/2013 7. panta 2. punktu un 14. panta 1. punktu.	100%					0,00 (2A) 0,00 (P4)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts – Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta ea) apakšpunkts (ESAD)NGEU - (ESAD)NGEU / Mazāk attīstītie reģioni, tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas	Main	100%					0,00 (2A) 0,00 (P4)

Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē							
Total (EAFRD only)						0,00	7 102 728,60
Total (EURI only)						0,00	0,00
Total (EAFRD + EURI)						0,00	7 102 728,60

10.3.3. M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)

Reģionu veidi un papildu piešķirumi		Piemērojamā ELFLA iemaksu likme 2014.–2022. gadā (%)	Piemērojamā ELFLA iemaksu likme saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta g) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta d) un g) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Finanšu instrumentu indikatīvā ELFLA summa saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (EUR)	Kopējais plānotais Savienības ieguldījums 2014.–2022. gadā (EUR)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts - Mazāk attīstītie reģioni un tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē.	Main	68%		68%		6 800 000,00	~~296 575 773,00~~ <u>299 700 248,50</u> (2A) 64 204 759,50 (3A) 15 774 140,30 (5B) 10 880 000,00 (5C) 61 057 183,00 (5D)
	Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta e) apakšpunkts - Darbības, kas saņem finansējumu no līdzekļiem, kas pārvietoti uz ELFLA, piemērojot Regulas (ES) Nr. 1307/2013 7. panta 2. punktu un 14. panta 1. punktu.		100%		100%		6 000 000,00
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts – Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta ea) apakšpunkts	Main	100%					~~6 450 000,00~~ <u>7 479 120,00</u> (2A) 0,00 (3A) 2 513 082,00 (5B)

(ESAD)NGEU - (ESAI)NGEU / Mazāk attīstītie reģioni, tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē							0,00 (5C) 25 363 352,00 (5D)
Total (EAFRD only)						12 800 000,00	<u>506 588 355,80</u>
Total (EURI only)						0,00	<u>509 712 831,30</u>
Total (EAFRD + EURI)						12 800 000,00	<u>94 326 434,00</u>
							<u>35 355 554,00</u>
							<u>540 914 789,80</u>
							<u>545 068 385,30</u>

Kopējais Savienības ieguldījums, kas rezervēts darbībām, kuras ietilpst Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 6. punkta darbības jomā. (EUR)	125 837 757,30
--	----------------

no kuriem ELFLA (EUR)	97 961 323,30
------------------------------	---------------

no kuriem ESAI (EUR)	27 876 434,00
-----------------------------	---------------

10.3.4. M05 - Dabas katastrofās un katastrofālos notikumos cietušā lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un piemērotu profilaktisko pasākumu ieviešana (18. pants)

Reģionu veidi un papildu piešķirumi		Piemērojamā ELFLA iemaksu likme 2014.–2022. gadā (%)	Piemērojamā ELFLA iemaksu likme saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta g) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta d) un g) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Finanšu instrumentu indikatīvā ELFLA summa saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (EUR)	Kopējais plānotais Savienības ieguldījums 2014.–2022. gadā (EUR)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts - Mazāk attīstītie reģioni un tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē.	Main	68%					3 343 827,20 (3B)
	Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta e) apakšpunkts - Darbības, kas saņem finansējumu no līdzekļiem, kas pārvietoti uz ELFLA, piemērojot Regulas (ES) Nr. 1307/2013 7. panta 2. punktu un 14. panta 1. punktu.	100%					0,00 (3B)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts – Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta ea) apakšpunkts (ESAD)NGEU - (ESAD)NGEU / Mazāk attīstītie reģioni, tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas	Main	100%					0,00 (3B)

Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē								
						Total (EAFRD only)	0,00	3 343 827,20
						Total (EURI only)	0,00	0,00
						Total (EAFRD + EURI)	0,00	3 343 827,20

Regulation (EU) No 2024/xxx: EAFRD reallocated to the measure referred to in Article 18(1), point (b) of Regulation (EU) No 1305/2013 (EUR)	
--	--

10.3.5. M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)

Reģionu veidi un papildu piešķirumi		Piemērojamā ELFLA iemaksu likme 2014.–2022. gadā (%)	Piemērojamā ELFLA iemaksu likme saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta g) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta d) un g) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Finanšu instrumentu indikatīvā ELFLA summa saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (EUR)	Kopējais plānotais Savienības ieguldījums 2014.–2022. gadā (EUR)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts - Mazāk attīstītie reģioni un tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē.	Main	68%		68%		3 400 000,00	~~28 557 684,60~~ 28 457 459,40 (2A) ~~12 788 035,00~~ 12 715 805,40 (2B) 19 511 624,20 18 083 624,20 (6A)
	Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta e) apakšpunkts - Darbības, kas saņem finansējumu no līdzekļiem, kas pārvietoti uz ELFLA, piemērojot Regulas (ES) Nr. 1307/2013 7. panta 2. punktu un 14. panta 1. punktu.		100%		100%		4 000 000,00
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts – Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta ea) apakšpunkts	Main	100%					~~10 050 000,00~~ 9 975 620,00 (2A) 0,00 (2B) ~~5 000 000,00~~

(ESAD)NGEU - (ESAI)NGEU / Mazāk attīstītie reģioni, tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē							<u>4 045 260,00</u> (6A)
Total (EAFRD only)						7 400 000,00	~~64 857 343,80~~
Total (EURI only)						0,00	~~63 256 889,00~~
Total (EAFRD + EURI)						7 400 000,00	~~15 050 000,00~~
							<u>14 020 880,00</u>
							~~79 907 343,80~~
							<u>77 277 769,00</u>

10.3.6. M07 - Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos (20. pants)

Reģionu veidi un papildu piešķirumi		Piemērojamā ELFLA iemaksu likme 2014.–2022. gadā (%)	Piemērojamā ELFLA iemaksu likme saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta g) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta d) un g) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Finanšu instrumentu indikatīvā ELFLA summa saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (EUR)	Kopējais plānotais Savienības ieguldījums 2014.–2022. gadā (EUR)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts - Mazāk attīstītie reģioni un tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē.	Main	68%					84 044 393,50 (6B)
	Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta e) apakšpunkts - Darbības, kas saņem finansējumu no līdzekļiem, kas pārvietoti uz ELFLA, piemērojot Regulas (ES) Nr. 1307/2013 7. panta 2. punktu un 14. panta 1. punktu.	100%					0,00 (6B)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts – Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta ea) apakšpunkts (ESAD)NGEU - (ESAD)NGEU / Mazāk attīstītie reģioni, tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas	Main	100%					0,00 (6B)

Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē							
						0,00	84 044 393,50
Total (EAFRD only)						0,00	0,00
Total (EURI only)						0,00	84 044 393,50
Total (EAFRD + EURI)							

10.3.7. M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)

Reģionu veidi un papildu piešķirumi		Piemērojamā ELFLA iemaksu likme 2014.–2022. gadā (%)	Piemērojamā ELFLA iemaksu likme saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta g) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta d) un g) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Finanšu instrumentu indikatīvā ELFLA summa saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (EUR)	Kopējais plānotais Savienības ieguldījums 2014.–2022. gadā (EUR)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts - Mazāk attīstītie reģioni un tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē.	Main	68%					4 175 426,40 (P4) 25 214 549,60 24 833 423,90 (5E)
	Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta e) apakšpunkts - Darbības, kas saņem finansējumu no līdzekļiem, kas pārvietoti uz ELFLA, piemērojot Regulas (ES) Nr. 1307/2013 7. panta 2. punktu un 14. panta 1. punktu.	100%					0,00 (P4) 0,00 (5E)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts – Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta ea) apakšpunkts (ESAD)NGEU - (ESAD)NGEU / Mazāk attīstītie reģioni, tālākie reģioni un Egejas	Main	100%					0,00 (P4) 0,00 (5E)

jūras nelielās salas Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē							
Total (EAFRD only)						0,00	<u>~~29 389 976,00~~</u>
Total (EURI only)						0,00	<u>29 008 850,30</u>
Total (EAFRD + EURI)						0,00	<u>~~29 389 976,00~~</u> <u>29 008 850,30</u>

10.3.8. M09 - Ražotāju grupu un organizāciju izveide (27. pants)

Reģionu veidi un papildu piešķirumi		Piemērojamā ELFLA iemaksu likme 2014.–2022. gadā (%)	Piemērojamā ELFLA iemaksu likme saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta g) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta d) un g) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Finanšu instrumentu indikatīvā ELFLA summa saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (EUR)	Kopējais plānotais Savienības ieguldījums 2014.–2022. gadā (EUR)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts - Mazāk attīstītie reģioni un tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē.	Main	68%					1 079 991,90 (3A)
	Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta e) apakšpunkts - Darbības, kas saņem finansējumu no līdzekļiem, kas pārvietoti uz ELFLA, piemērojot Regulas (ES) Nr. 1307/2013 7. panta 2. punktu un 14. panta 1. punktu.	100%					0,00 (3A)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts – Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta ea) apakšpunkts (ESAD)NGEU - (ESAD)NGEU / Mazāk attīstītie reģioni, tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas	Main	100%					0,00 (3A)

Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē								
						Total (EAFRD only)	0,00	1 079 991,90
						Total (EURI only)	0,00	0,00
						Total (EAFRD + EURI)	0,00	1 079 991,90

10.3.9. M10 - Agrovide un klimats (28. pants)

Reģionu veidi un papildu piešķirumi		Piemērojamā ELFLA iemaksu likme 2014.–2022. gadā (%)	Piemērojamā ELFLA iemaksu likme saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta g) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta d) un g) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Finanšu instrumentu indikatīvā ELFLA summa saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (EUR)	Kopējais plānotais Savienības ieguldījums 2014.–2022. gadā (EUR)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts - Mazāk attīstītie reģioni un tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē.	Main	68%					72 999 100,80 (P4)
	Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta e) apakšpunkts - Darbības, kas saņem finansējumu no līdzekļiem, kas pārvietoti uz ELFLA, piemērojot Regulas (ES) Nr. 1307/2013 7. panta 2. punktu un 14. panta 1. punktu.	100%					0,00 (P4)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts – Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta ea) apakšpunkts (ESAD)NGEU - (ESAD)NGEU / Mazāk attīstītie reģioni, tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas	Main	100%					0,00 (P4)

Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē							
Total (EAFRD only)						0,00	72 999 100,80
Total (EURI only)						0,00	0,00
Total (EAFRD + EURI)						0,00	72 999 100,80

10.3.10. M11 - Bioloģiskā lauksaimniecība (29. pants)

Reģionu veidi un papildu piešķirumi		Piemērojamā ELFLA iemaksu likme 2014.–2022. gadā (%)	Piemērojamā ELFLA iemaksu likme saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta g) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta d) un g) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Finanšu instrumentu indikatīvā ELFLA summa saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (EUR)	Kopējais plānotais Savienības ieguldījums 2014.–2022. gadā (EUR)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts - Mazāk attīstītie reģioni un tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē.	Main	68%					145 894 119,00 (P4)
	Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta e) apakšpunkts - Darbības, kas saņem finansējumu no līdzekļiem, kas pārvietoti uz ELFLA, piemērojot Regulas (ES) Nr. 1307/2013 7. panta 2. punktu un 14. panta 1. punktu.	100%					0,00 (P4)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts – Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta ea) apakšpunkts (ESAD)NGEU - (ESAD)NGEU / Mazāk attīstītie reģioni, tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas	Main	100%					30 507 550,00 (P4)

Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē							
Total (EAFRD only)						0,00	145 894 119,00
Total (EURI only)						0,00	30 507 550,00
Total (EAFRD + EURI)						0,00	176 401 669,00

10.3.11. M12 - Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi (30. pants)

Reģionu veidi un papildu piešķirumi		Piemērojamā ELFLA iemaksu likme 2014.–2022. gadā (%)	Piemērojamā ELFLA iemaksu likme saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta g) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta d) un g) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Finanšu instrumentu indikatīvā ELFLA summa saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (EUR)	Kopējais plānotais Savienības ieguldījums 2014.–2022. gadā (EUR)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts - Mazāk attīstītie reģioni un tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē.	Main	68%					36 854 819,50 (P4)
	Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta e) apakšpunkts - Darbības, kas saņem finansējumu no līdzekļiem, kas pārvietoti uz ELFLA, piemērojot Regulas (ES) Nr. 1307/2013 7. panta 2. punktu un 14. panta 1. punktu.	100%					0,00 (P4)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts – Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta ea) apakšpunkts (ESAD)NGEU - (ESAD)NGEU / Mazāk attīstītie reģioni, tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas	Main	100%					0,00 (P4)

Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē							
						0,00	36 854 819,50
Total (EAFRD only)						0,00	0,00
Total (EURI only)						0,00	36 854 819,50
Total (EAFRD + EURI)							

Kopējais Savienības ieguldījums, kas rezervēts darbībām, kuras ietilpst Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 6. punkta darbības jomā. (EUR)	36 854 819,50
--	---------------

no kuriem ELFLA (EUR)	36 854 819,50
------------------------------	---------------

no kuriem ESAI (EUR)	0,00
-----------------------------	------

10.3.12. M13 – Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi (31. pants)

Reģionu veidi un papildu piešķirumi		Piemērojamā ELFLA iemaksu likme 2014.–2022. gadā (%)	Piemērojamā ELFLA iemaksu likme saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta g) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta d) un g) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Finanšu instrumentu indikatīvā ELFLA summa saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (EUR)	Kopējais plānotais Savienības ieguldījums 2014.–2022. gadā (EUR)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts - Mazāk attīstītie reģioni un tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē.	Main	68%					128 596 124,00 (P4)
	Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta e) apakšpunkts - Darbības, kas saņem finansējumu no līdzekļiem, kas pārvietoti uz ELFLA, piemērojot Regulas (ES) Nr. 1307/2013 7. panta 2. punktu un 14. panta 1. punktu.	100%					70 025 500,00 (P4)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts – Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta ea) apakšpunkts (ESAD)NGEU - (ESAD)NGEU / Mazāk attīstītie reģioni, tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas	Main	100%					0,00 (P4)

Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē							
Total (EAFRD only)						0,00	198 621 624,00
Total (EURI only)						0,00	0,00
Total (EAFRD + EURI)						0,00	198 621 624,00

10.3.13. M16 - Sadarbība (35. pants)

Reģionu veidi un papildu piešķirumi		Piemērojamā ELFLA iemaksu likme 2014.–2022. gadā (%)	Piemērojamā ELFLA iemaksu likme saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta g) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta d) un g) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Finanšu instrumentu indikatīvā ELFLA summa saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (EUR)	Kopējais plānotais Savienības ieguldījums 2014.–2022. gadā (EUR)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts - Mazāk attīstītie reģioni un tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē.	Main	68%					18 942 905,50 18 747 225,00 (2A)
	Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta e) apakšpunkts - Darbības, kas saņem finansējumu no līdzekļiem, kas pārvietoti uz ELFLA, piemērojot Regulas (ES) Nr. 1307/2013 7. panta 2. punktu un 14. panta 1. punktu.	100%					0,00 (2A)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts – Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta ea) apakšpunkts (ESAD)NGEU - (ESAD)NGEU / Mazāk attīstītie reģioni, tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas	Main	100%					0,00 (2A)

Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē							
						0,00	~~18 942 905,50~~
Total (EAFRD only)						0,00	<u>18 747 225,00</u>
Total (EURI only)						0,00	<u>0,00</u>
Total (EAFRD + EURI)							~~18 942 905,50~~
							<u>18 747 225,00</u>

10.3.14. M 17 - Riska pārvaldība (36. pants)

Reģionu veidi un papildu piešķirumi		Piemērojamā ELFLA iemaksu likme 2014.–2022. gadā (%)	Piemērojamā ELFLA iemaksu likme saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta g) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta d) un g) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Finanšu instrumentu indikatīvā ELFLA summa saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (EUR)	Kopējais plānotais Savienības ieguldījums 2014.–2022. gadā (EUR)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts - Mazāk attīstītie reģioni un tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē.	Main	68%					33 697 287,10 (3B)
	Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta e) apakšpunkts - Darbības, kas saņem finansējumu no līdzekļiem, kas pārvietoti uz ELFLA, piemērojot Regulas (ES) Nr. 1307/2013 7. panta 2. punktu un 14. panta 1. punktu.	100%					0,00 (3B)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts – Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta ea) apakšpunkts (ESAD)NGEU - (ESAD)NGEU / Mazāk attīstītie reģioni, tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas	Main	100%					0,00 (3B)

Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē								
						Total (EAFRD only)	0,00	33 697 287,10
						Total (EURI only)	0,00	0,00
						Total (EAFRD + EURI)	0,00	33 697 287,10

Attiecībā uz darbībām, kas īstenotas saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 37. panta 1. punktu, lūdzu, norādiet plānoto indikatīvo kopējo Savienības ieguldījumu (EUR).	33 697 287,10	indikatīvā ieguldījuma likme (%)	68,00
Attiecībā uz darbībām, kas īstenotas saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 39.a pantu, lūdzu, norādiet plānoto indikatīvo kopējo Savienības ieguldījumu (EUR).		indikatīvā ieguldījuma likme (%)	
Attiecībā uz darbībām, kas īstenotas saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 38. panta 3. punktu, norādiet plānoto indikatīvo kopējo Savienības ieguldījumu (EUR)		indikatīvā ieguldījuma likme (%)	
Attiecībā uz darbībām, kas īstenotas saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 39. panta 1. punktu, norādiet plānoto indikatīvo kopējo Savienības ieguldījumu (EUR)		indikatīvā ieguldījuma likme (%)	
Attiecībā uz darbībām, kas īstenotas saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 37. panta 1. punktu, norādiet plānoto indikatīvo kopējo ESAI ieguldījumu (EUR)		indikatīvā ieguldījuma likme (%)	
Attiecībā uz darbībām, kas īstenotas saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 38. panta 3. punktu, lūdzu, norādiet plānoto indikatīvo kopējo ESAI ieguldījumu (EUR)		indikatīvā ieguldījuma likme (%)	
Attiecībā uz darbībām, kas īstenotas saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 39.a pantu, norādiet plānoto indikatīvo kopējo ESAI ieguldījumu (EUR)		indikatīvā ieguldījuma likme (%)	
Attiecībā uz darbībām, kas īstenotas saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 39. panta 1. punktu, lūdzu, norādiet plānoto indikatīvo kopējo ESAI ieguldījumu (EUR)		indikatīvā ieguldījuma likme (%)	

10.3.15. M19 — atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA — sabiedrības virzīta vietējā attīstība) (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 35. pants)

Reģionu veidi un papildu piešķirumi		Piemērojamā ELFLA iemaksu likme 2014.–2022. gadā (%)	Piemērojamā ELFLA iemaksu likme saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta g) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta d) un g) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Finanšu instrumentu indikatīvā ELFLA summa saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (EUR)	Kopējais plānotais Savienības ieguldījums 2014.–2022. gadā (EUR)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts - Mazāk attīstītie reģioni un tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē.	Main	68%					~~69 051 694,20~~ 68 104 479,70 (6B)
	Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta e) apakšpunkts - Darbības, kas saņem finansējumu no līdzekļiem, kas pārvietoti uz ELFLA, piemērojot Regulas (ES) Nr. 1307/2013 7. panta 2. punktu un 14. panta 1. punktu.	100%					0,00 (6B)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts – Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta ea) apakšpunkts (ESAD)NGEU - (ESAD)NGEU / Mazāk attīstītie reģioni, tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas	Main	100%					0,00 (6B)

Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē							
Total (EAFRD only) Total (EURI only) Total (EAFRD + EURI)						0,00 0,00 0,00	~~69 051 694,20~~ <u>68 104 479,70</u> ~~69 051 694,20~~ <u>68 104 479,70</u>

10.3.16. M20 — Tehniskā palīdzība pēc dalībvalsts iniciatīvas (51.- 54. pants)

Reģionu veidi un papildu piešķirumi		Piemērojamā ELFLA iemaksu likme 2014.–2022. gadā (%)	Piemērojamā ELFLA iemaksu likme saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta g) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta d) un g) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Finanšu instrumentu indikatīvā ELFLA summa saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (EUR)	Kopējais plānotais Savienības ieguldījums 2014.–2022. gadā (EUR)
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts - Mazāk attīstītie reģioni un tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē.	Main	68%					66 755 108,30
	Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta e) apakšpunkts - Darbības, kas saņem finansējumu no līdzekļiem, kas pārvietoti uz ELFLA, piemērojot Regulas (ES) Nr. 1307/2013 7. panta 2. punktu un 14. panta 1. punktu.	100%					0,00
Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 3. punkta a) apakšpunkts – Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta ea) apakšpunkts (ESAD)NGEU - (ESAD)NGEU / Mazāk attīstītie reģioni, tālākie reģioni un Egejas jūras nelielās salas	Main	100%					4 204 420,00

Regulas (EEK) Nr. 2019/93 nozīmē							
Total (EAFRD only)						0,00	66 755 108,30
Total (EURI only)						0,00	4 204 420,00
Total (EAFRD + EURI)						0,00	70 959 528,30

10.3.17. M113 - Priekšlaicīga pensionēšanās

Reģionu veidi un papildu piešķirumi		Piemērojamā ELFLA iemaksu likme 2014.–2022. gadā (%)	Piemērojamā ELFLA iemaksu likme saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta g) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta d) un g) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Finanšu instrumentu indikatīvā ELFLA summa saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (EUR)	Kopējais plānotais Savienības ieguldījums 2014.–2022. gadā (EUR)
Pārtrauktie pasākumi - Pasākums netiek turpināts	Main	68%					8 289 102,30
Total (EAFRD only)						0,00	8 289 102,30
Total (EURI only)						0,00	0,00
Total (EAFRD + EURI)						0,00	8 289 102,30

10.3.18. M131 - No Kopienas tiesību aktiem izrietošo standartu ievērošana

Reģionu veidi un papildu piešķirumi	Piemērojamā ELFLA iemaksu likme 2014.–2022. gadā (%)	Piemērojamā ELFLA iemaksu likme saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta g) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta d) un g) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Finanšu instrumentu indikatīvā ELFLA summa saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (EUR)	Kopējais plānotais Savienības ieguldījums 2014.–2022. gadā (EUR)
Total (EAFRD only) Total (EURI only) Total (EAFRD + EURI)					0,00 0,00 0,00	0,00 0,00 0,00

10.3.19. M341 - Prasmju apguve, iedzīvināšana un īstenošana

Reģionu veidi un papildu piešķirumi	Piemērojamā ELFLA iemaksu likme 2014.–2022. gadā (%)	Piemērojamā ELFLA iemaksu likme saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta g) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Likme, kas piemērojama finanšu instrumentiem, kuri atrodas vadošās iestādes atbildības jomā saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 59. panta 4. punkta d) un g) apakšpunktu, 2014.–2022. gadā (%)	Finanšu instrumentu indikatīvā ELFLA summa saskaņā ar 59. panta 4. punkta d) apakšpunktu 2014.–2022. gadā (EUR)	Kopējais plānotais Savienības ieguldījums 2014.–2022. gadā (EUR)
Total (EAFRD only) Total (EURI only) Total (EAFRD + EURI)					0,00 0,00 0,00	0,00 0,00 0,00

10.4. Indikatīvs sadalījums pa pasākumiem katrā apakšprogrammā

Tematiskās apakšprogrammas nosaukums	Pasākums	Kopējais plānotais Savienības ieguldījums 2014.–2022. gadā (EUR)
--------------------------------------	----------	--

11. RĀDĪTĀJU PLĀNS

11.1. Rādītāju plāns

11.1.1. P1: Veicināt zināšanu pārnesi lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un lauku apvidos

11.1.1.1. 1A) Sekmēt inovāciju, sadarbību un zināšanu bāzes attīstību lauku apvidos.

Mērķa rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.
T1: Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14., 15. un 35. panta pasākumu ietvaros veikto izdevumu procentuālā daļa no LAP kopējiem izdevumiem (prioritārā joma 1A)	~~2,91~~ <u>2,90</u>
LAP kopējie plānotie publiskā sektora izdevumi	2 049 853 920,00
Publiskā sektora izdevumi (prioritārā joma 1A)	~~59 739 482,00~~ <u>59 451 717,00</u>

Plānotā iznākuma rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Pasākuma nosaukums	Rādītāja nosaukums	Vērtība	No kuriem finansē ESAI
M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR (mācības, saimniecības apmaiņa, demonstrācijas) (1.1 — 1.3)	21 437 079,00	0,00
M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR (2.1-2.3)	10 445 189,00	0,00
M16 - Sadarbība (35. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR (16.1-16.9)	~~27 857 214,00~~ <u>27 569 449,00</u>	0,00

11.1.1.2. 1B) Stiprināt saikni starp lauksaimniecību, pārtikas ražošanu un mežsaimniecību un pētniecību un inovāciju, tostarp lai uzlabotu vides apsaimniekošanu un vides stāvokļa rādītājus.

Mērķa rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.
T2: Sadarbības pasākumā atbalstīto sadarbības darbību kopskaits (Regulas (ES) Nr. 1305/2013 35. pants) (grupas, tīkli/klasteri, pilotprojekti u. c.) (prioritārā joma 1B)	95,00

Plānotā iznākuma rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Pasākuma nosaukums	Rādītāja nosaukums	Vērtība	No kuriem finansē ESAI
M16 - Sadarbība (35. pants)	Atbalstāmo EIP darba grupu skaits (izveide un darbība) (16.1)	45,00	0
M16 - Sadarbība (35. pants)	Citu sadarbības darbību skaits (grupas, tīkli/klasteri, izmēģinājuma projekti...) (16.2 — 16.9)	50,00	0

11.1.1.3. 1C) Rosināt mūžizglītību un profesionālo apmācību lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē.

Mērķa rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.
T3: Regulas (ES) Nr. 1305/2013 14. panta pasākuma ietvaros apmācīto dalībnieku kopskaits (prioritārā joma 1C)	25 000,00

Plānotā iznākuma rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Pasākuma nosaukums	Rādītāja nosaukums	Vērtība	No kuriem finansē ESAI
M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)	Mācības/prasmju apguve (1.1) — mācību dalībnieku skaits	25 000,00	0,00

11.1.2. P2: Uzlabot visu veidu lauksaimniecības uzņēmumu rentabilitāti un konkurētspēju visos reģionos un sekmēt inovatīvas lauksaimniecības tehnoloģijas un meža ilgtspējīgu apsaimniekošanu

11.1.2.1. 2A) Uzlabot visu lauku saimniecību ekonomiskos rādītājus un veicināt lauku saimniecību pārstrukturēšanu un modernizēšanu, jo īpaši lai pastiprinātu dalību tirgū un virzību uz tirgu, kā arī lai veicinātu lauksaimnieciskās darbības dažādošanu.

Mērķa rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.
T4: procentuālais daudzums lauku saimniecību ar LAP atbalstītiem ieguldījumiem pārstrukturēšanā vai modernizācijā (prioritārā joma 2A)	~~7,12~~ 7,30
Lauku saimniecību skaits, kurās LAP atbalsta ieguldījumus pārstrukturēšanā vai modernizācijā (prioritārā joma 2A)	~~5 940,00~~ 6 090,00

Konteksta rādītājs, ko izmanto kā saucēju mērķim

Konteksta rādītāja nosaukums	Pamata gada vērtība
17 Lauksaimniecības uzņēmumiem (lauku saimniecības) - kopā	83 390,00

Plānotā iznākuma rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Pasākuma nosaukums	Rādītāja nosaukums	Vērtība	No kuriem finansē ESAI
M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)	Mācības/prasmju apguve (1.1) — mācību dalībnieku skaits	16 750,00	0,00
M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)	Mācības/prasmju apguve (1.1) — kopējie publiskā sektora izdevumi attiecībā uz mācībām/prasmēm	9 609 523,00	0,00
M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR (mācības, saimniecības apmaiņa, demonstrācijas) (1.1 — 1.3)	13 452 644,00	0,00
M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants)	Konsultēto atbalsta saņēmēju skaits (2.1)	3 150,00	0,00
M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR (2.1-2.3)	3 133 557,00	0,00
M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)	Atbalstīto saimniecību skaits attiecībā uz ieguldījumiem lauku saimniecībās (4.1)	~~5 940,00~~ 6 090,00	75,00
M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)	Kopā publiskā sektora izdevumi attiecībā uz ieguldījumiem infrastruktūrā (4.3)	84 821 005,00	0,00
M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)	Kopējie ieguldījumi EUR (publiskie un privātie)	~~1 205 480 000,00~~ ~~1 238 900 000,00~~	~~16 125 000,00~~ ~~18 697 800,00~~
M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (4.1.)	~~469 316 338,00~~ ~~474 940 274,00~~	~~6 450 000,00~~ ~~7 479 120,00~~
M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR	~~554 137 343,00~~ ~~559 761 279,00~~	~~6 450 000,00~~ ~~7 479 120,00~~
M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)	Atbalsta saņēmēju skaits (saimniecības), kas saņem atbalstu uzņēmējdarbības sākšanai mazo saimniecību attīstībai (6.3)	3 903,00	1 000,00
M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)	Kopējie ieguldījumi EUR (publiskie un privātie)	~~52 046 595,00~~ ~~51 824 825,00~~	~~10 050 000,00~~ ~~9 975 620,00~~

M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR	~~52 046 595,00~~	~~10 050 000,00~~
		51 824 825,00	9 975 620,00
M16 - Sadarbība (35. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR (16.1-16.9)	~~27 857 214,00~~	0,00
		27 569 449,00	

11.1.2.2. 2B) *Atvieglot atbilstīgi kvalificētu lauksaimnieku ienākšanu lauksaimniecības nozarē un jo īpaši paaudžu maiņu;*

Mērķa rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.
T5: procentuālais daudzums lauku saimniecību ar LAP atbalstītu darījumdarbības attīstības plānu/ieguldījumiem gados jaunajiem lauksaimniekiem (prioritārā joma 2B)	0,62
Lauku saimniecību skaits, kurās LAP atbalsta darījumdarbības attīstības plānu/ieguldījumus gados jaunajiem lauksaimniekiem (prioritārā joma 2B)	515,00

Konteksta rādītājs, ko izmanto kā saucēju mērķim

Konteksta rādītāja nosaukums	Pamata gada vērtība
17 Lauksaimniecības uzņēmumiem (lauku saimniecības) - kopā	83 390,00

Plānotā iznākuma rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Pasākuma nosaukums	Rādītāja nosaukums	Vērtība	No kuriem finansē ESAI
M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)	Atbalsta saņēmēju skaits (saimniecības), kas saņem atbalstu uzņēmējdarbības sākšanai jaunajiem lauksaimniekiem (6.1)	515,00	0
M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)	Atbalsta saņēmēju skaits (saimniecības), kas saņem atbalstu ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītām darbībām lauku apgabalos (6.4)	0	0
M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)	Atbalsta saņēmēju skaits (saimniecības), kas saņem nodošanas maksājumu (6.5)	0	0
M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)	Kopējie ieguldījumi EUR (publiskie un privātie)	~~18 805 934,00~~ 18 699 714,00	0
M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (6.1.)	~~18 805 934,00~~ 18 699 714,00	0
M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR	~~18 805 934,00~~ 18 699 714,00	0

11.1.3. P3: Veicināt pārtikas piegādes ķēdes organizāciju, tostarp lauksaimniecības produktu pārstrādi un tirdzniecību, dzīvnieku labturību un riska pārvaldību lauksaimniecībā

11.1.3.1. 3A) Uzlabot primāro ražotāju konkurētspēju, tos labāk integrējot lauksaimniecības pārtikas aprīē, izmantojot kvalitātes shēmas, piešķirot papildu vērtību lauksaimniecības produktiem, veicinot noietu vietējos tirgos un izmantojot īsas piegādes ķēdes, ražotāju grupas un organizācijas un starpnozaru organizācijas.

Mērķa rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.
T6: procentuālais daudzums lauku saimniecību, ko atbalsta saistībā ar dalību kvalitātes shēmās, vietējos tirgos un īsās piegādes ķēdēs, un ražotāju grupās/organizācijās (prioritārā joma 3A)	1,48
Lauku saimniecību skaits, kuras tiek atbalstītas saistībā ar dalību kvalitātes shēmās, vietējos tirgos un īsās piegādes ķēdēs, un ražotāju grupās/organizācijās (prioritārā joma 3A)	1 235,00

Konteksta rādītājs, ko izmanto kā saucēju mērķim

Konteksta rādītāja nosaukums	Pamata gada vērtība
17 Lauksaimniecības uzņēmumiem (lauku saimniecības) - kopā	83 390,00

Plānotā iznākuma rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Pasākuma nosaukums	Rādītāja nosaukums	Vērtība	No kuriem finansē ESAI
M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)	Atbalstīto darbību skaits ieguldījumiem (piemēram, lauku saimniecībās, lauksaimniecības produktu pārstrādē un realizācijā) (4.1 un 4.2)	668,00	0,00
M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)	Kopējie ieguldījumi EUR (publiskie un privātie)	241 196 910,00	0,00
M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR	106 318 764,00	0,00
M09 - Ražotāju grupu un organizāciju izveide (27. pants)	Atbalstīto darbību skaits (izveidotās ražotāju grupas)	8,00	0,00
M09 - Ražotāju grupu un organizāciju izveide (27. pants)	Saimniecību skaits, kas piedalās atbalstītajās ražotāju grupās	1 235,00	0,00
M09 - Ražotāju grupu un organizāciju izveide (27. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR)	1 588 223,00	0,00

11.1.3.2. 3B) Lauku saimniecību riska novēršanas un pārvaldības atbalsts.

Mērķa rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.
T7: procentuālais daudzums lauku saimniecību, kas piedalās riska pārvaldības shēmās (prioritārā joma 3B)	6,12
Lauku saimniecību skaits, kuras piedalās riska pārvaldības shēmās (prioritārā joma 3B)	5 100,00

Konteksta rādītājs, ko izmanto kā saucēju mērķim

Konteksta rādītāja nosaukums	Pamata gada vērtība
17 Lauksaimniecības uzņēmumiem (lauku saimniecības) - kopā	83 390,00

Plānotā iznākuma rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Pasākuma nosaukums	Rādītāja nosaukums	Vērtība	No kuriem finansē ESAI
M05 - Dabas katastrofās un katastrofālos notikumos cietušā lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un piemērotu profilaktisko pasākumu ieviešana (18. pants)	Atbalsta saņēmēju skaits attiecībā uz preventīviem pasākumiem (5.1) — lauku saimniecības	100,00	0
M05 - Dabas katastrofās un katastrofālos notikumos cietušā lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un piemērotu profilaktisko pasākumu ieviešana (18. pants)	Atbalsta saņēmēju skaits attiecībā uz preventīviem pasākumiem (5.1) — publiskās iestādes	0,00	0
M05 - Dabas katastrofās un katastrofālos notikumos cietušā lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un piemērotu profilaktisko pasākumu ieviešana (18. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (5.1.)	4 916 117,00	0
M05 - Dabas katastrofās un katastrofālos notikumos cietušā lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un piemērotu profilaktisko pasākumu ieviešana (18. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR (5.1-5.2)	4 917 393,00	0
M 17 - Riska pārvaldība (36. pants)	Atbalstīto lauku saimniecību skaits attiecībā uz prēmiju par apdrošināšanu (17.1.)	5 000,00	0
M 17 - Riska pārvaldība (36. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (17.1)	54 554 834,00	0
M 17 - Riska pārvaldība (36. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (17.1), no kuriem atbalsta minimālos zaudējumu sliekšņus zem 30 %	54 554 834,00	0
M 17 - Riska pārvaldība (36. pants)	Lauku saimniecību skaits, kuras piedalās kopfondos (17.2)	0	0
M 17 - Riska pārvaldība (36. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (17.2)	0	0
M 17 - Riska pārvaldība (36. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (17.2), no kuriem atbalsta minimālos zaudējumu sliekšņus zem 30 %	0	0
M 17 - Riska pārvaldība (36. pants)	Lauku saimniecību skaits, kas piedalās ienākumu stabilizācijas instrumentā (17.3)	0	0
M 17 - Riska pārvaldība (36. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (17.3)	0	0
M 17 - Riska pārvaldība (36. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (17.3), no kuriem atbalsta minimālos zaudējumu sliekšņus zem 30 %	0	0

11.1.4. P4: Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību

Lauksaimniecība

Plānotā iznākuma rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Pasākuma nosaukums	Rādītāja nosaukums	Vērtība	No kuriem finansē ESAI
M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)	Mācības/prasmju apguve (1.1) — mācību dalībnieku skaits	6 750,00	0
M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)	Mācības/prasmju apguve (1.1) — kopējie publiskā sektora izdevumi attiecībā uz mācībām/prasmēm	4 220 976,00	0
M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR (mācības, saimniecības apmaiņa, demonstrācijas) (1.1 — 1.3)	6 521 827,00	0
M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants)	Konsultēto atbalsta saņēmēju skaits (2.1)	6 600,00	0
M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR (2.1-2.3)	6 580 469,00	0
M10 - Agrovide un klimats (28. pants)	Platība (ha) saskaņā ar agrovidi un klimatu (10.1)	190 000,00	0
M10 - Agrovide un klimats (28. pants)	Publiskā sektora izdevumi ģenētisko resursu saglabāšanai (10.2)	0,00	0
M10 - Agrovide un klimats (28. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR)	107 351 619,00	0
M11 - Bioloģiskā lauksaimniecība (29. pants)	Platība (ha) — pāreja uz bioloģisko lauksaimniecību (11.1.)	65 000,00	0
M11 - Bioloģiskā lauksaimniecība (29. pants)	Platība (ha) — bioloģiskās lauksaimniecības saglabāšana (11.2.)	305 000,00	280 000,00
M11 - Bioloģiskā lauksaimniecība (29. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR)	245 057 725,00	30 507 550,00
M13 – Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi (31. pants)	Platība (ha) — kalnu apgabali (13.1)	0,00	0
M13 – Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi (31. pants)	Platība (ha) — citos apgabalos, kuros ir būtiski dabas ierobežojumi (13.2)	1 232 650,00	0
M13 – Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi (31. pants)	Platība (ha) — apgabali ar īpašiem ierobežojumiem (13.3.)	64 850,00	0
M13 – Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi (31. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR)	259 137 447,00	0

Mežs

Plānotā iznākuma rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Pasākuma nosaukums	Rādītāja nosaukums	Vērtība	No kuriem finansē ESAI
M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)	Mācības/prasmju apguve (1.1) — mācību dalībnieku skaits	1 500,00	0
M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)	Mācības/prasmju apguve (1.1) — kopējie publiskā sektora izdevumi attiecībā uz mācībām/prasmēm	700 000,00	0
M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR (mācības, saimniecības apmaiņa, demonstrācijas) (1.1 — 1.3)	1 462 608,00	0
M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants)	Konsultēto atbalsta saņēmēju skaits (2.1)	750,00	0
M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR (2.1-2.3)	731 163,00	0

M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (8.1.)	0	0
M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (8.2.)	0	0
M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (8.3.)	6 140 333,00	0
M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (8.4.)	0	0
M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)	Atbalsta saņēmēju skaits attiecībā uz preventīvām darbībām (8.3.)	3,00	0
M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (8.5.)	0	0
M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)	Darbību skaits (ieguldījumi, kas uzlabo meža ekosistēmu izturētspēju un vērtību) (8.5.)	0	0
M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)	Platības, uz kurām attiecas ieguldījumi, kas uzlabo meža ekosistēmu izturētspēju un ekoloģisko vērtību (8.5.)	0	0
M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (8.6.)	0	0
M12 - Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi (30. pants)	Platība (ha) — Natura 2000 mežsaimniecības zeme (12.2)	60 000,00	0
M12 - Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi (30. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR)	56 198 264,00	0

11.1.4.1. 4A) Atjaunot, saglabāt un veicināt bioloģisko daudzveidību (tostarp Natura 2000 teritorijās un apgabalos, kuros ir dabiskie vai citi specifiski ierobežojumi), un apgabalos ar augstas dabas vērtības lauksaimniecību, kā arī Eiropas ainavu stāvokli;

Lauksaimniecība

Mērķa rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.
T9: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai un/vai ainavām labvēlīgus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4A)	23,38
Lauksaimniecības zeme, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai un/vai ainavām labvēlīgus apsaimniekošanas līgumus (ha) (prioritārā joma 4A)	420 000,00

Konteksta rādītājs, ko izmanto kā saucēju mērķim

Konteksta rādītāja nosaukums	Pamata gada vērtība
18 Lauksaimniecības platība - Kopējā LIZ	1 796 290,00

Mežs

Mērķa rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.
T8: procentuālais daudzums meža/citas kokaugiem klātās platības, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai labvēlīgus apsaimniekošanas līgumus (prioritārā joma 4A)	1,73
Meži/citas kokaugiem klātās platības, kurā piemēro bioloģiskajai daudzveidībai labvēlīgus apsaimniekošanas līgumus (ha) (prioritārā joma 4A)	60 000,00

Konteksta rādītājs, ko izmanto kā saucēju mērķim

Konteksta rādītāja nosaukums	Pamata gada vērtība
29 Meži un citas meža zemes (tk) - kopā	3 467,00

11.1.4.2. 4B) Uzlabot ūdens resursu apsaimniekošanu, tostarp mēslošanas līdzekļu un pesticīdu lietošanu.

Lauksaimniecība

Mērķa rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.
T10: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro uz ūdenssaimniecības uzlabošanu orientētus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4B)	28,39
Lauksaimniecības zeme, kurā piemēro uz ūdenssaimniecības uzlabošanu orientētus pārvaldības līgumus (ha) (prioritārā joma 4B)	510 000,00

Konteksta rādītājs, ko izmanto kā saucēju mērķim

Konteksta rādītāja nosaukums	Pamata gada vērtība
18 Lauksaimniecības platība - Kopējā LIZ	1 796 290,00

Mežs

Mērķa rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.
T11: procentuālais daudzums mežsaimniecības zemes, kurā piemēro uz ūdenssaimniecības uzlabošanu orientētus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4B)	0
Mežsaimniecības zeme, kurā piemēro uz ūdenssaimniecības uzlabošanu orientētus apsaimniekošanas līgumus (ha) (prioritārā joma 4B)	0

Konteksta rādītājs, ko izmanto kā saucēju mērķim

Konteksta rādītāja nosaukums	Pamata gada vērtība
29 Meži un citas meža zemes (tk) - kopā	3 467,00

11.1.4.3. 4C) Novērst augsnes eroziju un uzlabot augsnes apsaimniekošanu.

Lauksaimniecība

Mērķa rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.
T12: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro uz augsnes apsaimniekošanas uzlabošanu un/vai augsnes erozijas novēršanu orientētus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4C)	28,39
Lauksaimniecības zeme, kurā piemēro uz augsnes apsaimniekošanas uzlabošanu un/vai augsnes erozijas novēršanu orientētus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4C)	510 000,00

Konteksta rādītājs, ko izmanto kā saucēju mērķim

Konteksta rādītāja nosaukums	Pamata gada vērtība
18 Lauksaimniecības platība - Kopējā LIZ	1 796 290,00

Mežs

Mērķa rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.
T13: procentuālais daudzums mežsaimniecības zemes, kurā piemēro uz augsnes apsaimniekošanas uzlabošanu un/vai augsnes erozijas novēršanu orientētus pārvaldības līgumus (prioritārā joma 4C)	0
Mežsaimniecības zeme, kurā piemēro uz augsnes apsaimniekošanas uzlabošanu un/vai augsnes erozijas novēršanu orientētus pārvaldības līgumus (ha)(prioritārā joma 4C)	0

Konteksta rādītājs, ko izmanto kā saucēju mērķim

Konteksta rādītāja nosaukums	Pamata gada vērtība
29 Meži un citas meža zemes (tk) - kopā	3 467,00

11.1.5. P5: Veicināt resursu efektīvu izmantošanu un atbalstīt pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarē

11.1.5.1. 5A) Palielināt ūdens izmantošanas efektivitāti lauksaimniecībā.

Stratēģijā šai prioritārajai jomai nav atlasīts neviens pasākums

11.1.5.2. 5B) Palielināt enerģijas izmantošanas efektivitāti lauksaimniecībā un pārtikas pārstrādē.

Mērķa rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.
T15: Ieguldījumu kopsumma energoefektivitātes jomā (€) (prioritārā joma 5B)	70 525 800,00

Plānotā iznākuma rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Pasākuma nosaukums	Rādītāja nosaukums	Vērtība	No kuriem finansē ESAI
M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)	Atbalstīto darbību skaits ieguldījumiem (lauku saimniecībās, lauksaimniecības produktu pārstrādē un realizācijā) (4.1, 4.2 un 4.3)	120,00	7,00
M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)	Kopējie ieguldījumi EUR (publiskie un privātie)	70 525 800,00	6 282 000,00
M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR	28 210 347,00	2 513 082,00

11.1.5.3. 5C) *Sekmēt atjaunojamo energoresursu, blakusproduktu, atkritumu, atlieku un citu nepārtikas izejvielu piegādi un izmantošanu bioekonomikas vajadzībām.*

Mērķa rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.
T16: Ieguldījumu kopsumma atjaunojamās enerģijas ražošanā (€) (prioritārā joma 5C)	40 000 000,00

Plānotā iznākuma rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Pasākuma nosaukums	Rādītāja nosaukums	Vērtība	No kuriem finansē ESAI
M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)	Atbalstīto darbību skaits ieguldījumiem (4.1, 4.3)	25,00	0
M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)	Kopējie ieguldījumi EUR (publiskie un privātie)	40 000 000,00	0
M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR	16 000 000,00	0

11.1.5.4. 5D) Samazināt siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisijas lauksaimniecībā.

Mērķa rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.
LU, uz kurām attiecas ieguldījumi mājlopu turēšanā (audzēšanā), lai mazinātu SEG un/vai amonjaka emisijas (prioritārā joma 5D)	53 000,00
T17: procentuālais daudzums LU, uz kurām attiecas ieguldījumi mājlopu turēšanā (audzēšanā), lai mazinātu SEG un/vai amonjaka emisijas (prioritārā joma 5D)	11,17
T18: procentuālais daudzums lauksaimniecības zemes, kurā piemēro uz SEG un/vai amonjaka emisiju samazināšanu orientētus apsaimniekošanas līgumus (prioritārā joma 5D)	0
Lauksaimniecības zeme, kurā piemēro uz SEG un/vai amonjaka emisiju samazināšanu orientētus apsaimniekošanas līgumus (ha) (prioritārā joma 5D)	0,00

Konteksta rādītājs, ko izmanto kā saucēju mērķim

Konteksta rādītāja nosaukums	Pamata gada vērtība
21 Ganāmpulka vienības - kopā	474 630,00
18 Lauksaimniecības platība - Kopējā LIZ	1 796 290,00

Plānotā iznākuma rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Pasākuma nosaukums	Rādītāja nosaukums	Vērtība	No kuriem finansē ESAI
M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)	Atbalstīto darbību skaits ieguldījumiem (piemēram, kūtsmēslus glabātavas, kūtsmēslu apstrāde) (4.1, 4.4 un 4.3)	3 035,00	635,00
M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)	GV, uz ko attiecas ieguldījumi mājlopu pārvaldībā, lai samazinātu SEG un amonjaka emisijas	53 000,00	6 700,00
M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)	Kopējie ieguldījumi EUR (publiskie un privātie)	307 270 000,00	63 408 000,00
M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR	122 903 327,00	25 363 352,00

11.1.5.5. 5E) Veicināt oglekļa uzglabāšanu un piesaisti lauksaimniecībā un mežsaimniecībā.

Mērķa rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.
T19: procentuālais daudzums lauksaimniecības un meža zemes, kurā piemēro apsaimniekošanas līgumus, kas sekmē oglekļa piesaisti un uzglabāšanu (prioritārā joma 5E)	1,88
Lauksaimniecības un meža zeme, kurā piemēro apsaimniekošanas līgumus, kas sekmē oglekļa piesaisti/uzglabāšanu (ha) (prioritārā joma 5E)	98 800,00

Konteksta rādītājs, ko izmanto kā saucēju mērķim

Konteksta rādītāja nosaukums	Pamata gada vērtība
18 Lauksaimniecības platība - Kopējā LIZ	1 796 290,00
29 Meži un citas meža zemes (tk) - kopā	3 467,00

Plānotā iznākuma rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Pasākuma nosaukums	Rādītāja nosaukums	Vērtība	No kuriem finansē ESAI
M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)	Apmežojamā platība (ha) (ierīkošana — 8.1.)	5 000,00	0
M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (8.1.)	~~7 039 949,00~~ 6 786 922,00	0
M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)	Platība (ha), kas ierīkojama agromežsaimniecības sistēmās (8.2.)	0	0
M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (8.2.)	0	0
M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (8.3.)	0	0
M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (8.4.)	0	0
M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (8.5.)	~~30 040 271,00~~ 29 732 819,00	0
M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)	Darbību skaits (ieguldījumi, kas uzlabo meža ekosistēmu izturētspēju un vērtību) (8.5.)	12 300,00	0
M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (8.6.)	0	0

11.1.6. P6: Veicināt sociālo iekļautību, nabadzības mazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos

11.1.6.1. 6A) Veicināt dažādošanu, mazu uzņēmumu izveidi un attīstīšanu, kā arī darbvietu radīšanu.

Mērķa rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.
T20: Atbalsīto projektu radītās darbvietas (prioritārā joma 6A)	1 000,00

Plānotā iznākuma rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Pasākuma nosaukums	Rādītāja nosaukums	Vērtība	No kuriem finansē ESAI
M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)	Atbalsta saņēmēju skaits (saimniecības), kas saņem atbalstu uzņēmējdarbības sākšanai/atbalstu ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītām darbībām lauku apgabalos (6.2 un 6.4)	510,00	76,00
M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)	Kopējie ieguldījumi EUR (publiskie un privātie)	~~80 733 930,00~~ 74 473 500,00	~~7 500 000,00~~ 6 067 900,00
M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR	~~37 693 565,00~~ 34 638 825,00	~~5 000 000,00~~ 4 045 260,00

11.1.6.2. 6B) Sekmēt vietējo attīstību lauku apvidos.

Mērķa rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Mērķa rādītāja nosaukums	Mērķa vērtība 2025.
T21: procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, uz kuriem attiecas vietējas attīstības stratēģijas (prioritārā joma 6B)	94,31
Lauku iedzīvotāji, uz kuriem attiecas vietējas attīstības stratēģijas (prioritārā joma 6B)	964 909,00
T22: procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, kuri gūst labumu no uzlabotiem pakalpojumiem/ infrastruktūras (prioritārā joma 6B)	1,98
T23: Atbalstīto projektu radītās darbvietas (LEADER) (prioritārā joma 6B)	800,00
Iedzīvotāju skaits, kuri gūst labumu no uzlabotiem pakalpojumiem	20 241,00

Konteksta rādītājs, ko izmanto kā saucēju mērķim

Konteksta rādītāja nosaukums	Pamata gada vērtība
1 Iedzīvotāji - lauku	37,07
1 Iedzīvotāji - pārejas	13,04
1 Iedzīvotāji - kopā	2 041 763,00
1 Iedzīvotāji - īpaša lauku apvidu definīcija, ko izmanto mērķiem: T21; T22 un T24 (attiecinīgā gadījumā)	0

Plānotā iznākuma rādītājs(-i) 2014.–2022. gadā

Pasākuma nosaukums	Rādītāja nosaukums	Vērtība	No kuriem finansē ESAI
M07 - Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos (20. pants)	Darbību skaits, kas atbalstītas, lai izstrādātu ciema attīstības un N2000/HNV teritorijas apsaimniekošanas plānus (7.1.)	0	0
M07 - Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos (20. pants)	Darbību skaits, kas atbalstītas ieguldījumiem maza mēroga infrastruktūrā, tostarp investīcijas atjaunojamajos energoresursos un energotaupībā (7.2)	0	0
M07 - Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos (20. pants)	Darbību skaits, kas atbalstītas ieguldījumiem vietējos pamatpakalpojumos lauku iedzīvotājiem (7.4)	0	0
M07 - Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos (20. pants)	Darbību skaits, kas atbalstītas ieguldījumiem atpūtas un tūrisma infrastruktūrā (7.5)	0	0
M07 - Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos (20. pants)	Darbību skaits, kas atbalstītas pētījumiem/ ieguldījumiem lauku kultūrā un dabas mantojumā, ieskaitot HNV (7.6)	0	0
M07 - Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos (20. pants)	Darbību skaits, kas atbalstītas ieguldījumiem darbību pārvietošanā vides/dzīves kvalitātes iemeslu dēļ (7.7)	0	0
M07 - Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos (20. pants)	Darbību skaits, citi (7.8.)	0	0
M07 - Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos (20. pants)	Iedzīvotāji, kuri gūst labumu no uzlabotiem pakalpojumiem/infrastruktūras (7.1; 7.2; 7.4; 7.5.;7.6; 7.7)	20 241,00	0
M07 - Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos (20. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR)	123 594 696,00	0
M19 — atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA — sabiedrības virzīta vietējā attīstība) (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 35. pants)	Atlasīto VRG skaits	32,00	0
M19 — atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA — sabiedrības virzīta vietējā attīstība) (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 35. pants)	VRG aptvertie iedzīvotāji	964 909,00	0

M19 — atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA — sabiedrības virzīta vietējā attīstība) (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 35. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) — sagatavošanās atbalsts (19.1.)	861 935,00	0
M19 — atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA — sabiedrības virzīta vietējā attīstība) (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 35. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) — atbalsts darbību īstenošanā saskaņā ar SVVA stratēģiju (19.2.)	81 998 490,00	0
M19 — atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA — sabiedrības virzīta vietējā attīstība) (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 35. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) — vietējās rīcības grupas sadarbības pasākumu sagatavošana un īstenošana (19.3.)	3 849 834,00	0
M19 — atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA — sabiedrības virzīta vietējā attīstība) (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 35. pants)	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) — atbalsts pamatdarbības izmaksām un iedzīvināšanai (19.4.)	~~14 836 350,00~~ <u>13 443 387,00</u>	0

11.1.6.3. 6C) Uzlabot informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) pieejamību, izmantošanu un kvalitāti lauku apvidos.

Stratēģijā šai prioritārajai jomai nav atlasīts neviens pasākums

11.2. Pārskats pār plānoto iznākumu un plānotajiem izdevumiem sadalījumā pa pasākumiem un prioritārajām jomām (automātiski)

Pasākumi	Rādītāji	P2		P3		P4			P5					P6			Kopā
		2A	2B	3A	3B	4A	4B	4C	5A	5B	5C	5D	5E	6A	6B	6C	
M01	Mācības/prasmju apguve (1.1) — mācību dalībnieku skaits	16,750					8,250										25,000
	Mācības/prasmju apguve (1.1) — kopējie publiskā sektora izdevumi attiecībā uz mācībām/prasmēm	9,609,523					4,920,976										14,530,499
	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR (mācības, saimniecības apmaiņa, demonstrācijas) (1.1 — 1.3)	13,452,644					7,984,435										21,437,079
M02	Konsultēto atbalsta saņēmēju skaits (2.1)	3,150					7,350										10,500
	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR (2.1-2.3)	3,133,557					7,311,632										10,445,189
M04	Kopējie ieguldījumi EUR (publiskie un privātie)	1,205,480,000		241,196,910						70,525,800	40,000,000	307,270,000					1,864,472,710
	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR	554,137,343		106,318,764						28,210,347	16,000,000	122,903,327					827,569,781
M05	Atbalsta saņēmēju skaits attiecībā uz preventīviem pasākumiem (5.1) — lauku saimniecības				100												100
	Atbalsta saņēmēju skaits attiecībā uz preventīviem pasākumiem (5.1) — publiskās iestādes				0												0
	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR (5.1-5.2)				4,917,393												4,917,393
M06	Kopējie ieguldījumi EUR (publiskie un privātie)	52,046,595	18,805,934											80,733,930			151,586,459
	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR	52,046,595	18,805,934											37,693,565			108,546,094

M07	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR)												123,594,696		123,594,696
M08	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (8.1.)										7,039,949				7,039,949
	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (8.3.)					6,140,333									6,140,333
	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (8.5.)										30,040,271				30,040,271
M09	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR)			1,588,223											1,588,223
M10	Platība (ha) saskaņā ar agrovidi un klimatu (10.1)					190,000									190,000
	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR)					104,851,619									104,851,619
M11	Platība (ha) — pāreja uz bioloģisko lauksaimniecību (11.1.)					65,000									65,000
	Platība (ha) — bioloģiskās lauksaimniecības saglabāšana (11.2.)					305,000									305,000
	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR)					245,057,725									245,057,725
M12	Platība (ha) — Natura 2000 mežsaimniecības zeme (12.2)					60,000									60,000
	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR)					56,198,264									56,198,264
M13															0.00
	Platība (ha) — citos apgabalos, kuros ir būtiski dabas ierobežojumi (13.2)					1,232,650									1,232,650
	Platība (ha) — apgabali ar īpašiem ierobežojumiem (13.3.)					64,850									64,850
	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR)					259,137,447									259,137,447
M16	Kopējie publiskā sektora izdevumi EUR (16.1-16.9)	27,857,214													27,857,214

M17	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (17.1)				54,554,834									54,554,834
	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) (17.1), no kuriem atbalsta minimālos zaudējumu sliekšņus zem 30 %				54,554,834									54,554,834
M19	Atlasīto VRG skaits												32	32
	VRG aptvertie iedzīvotāji												964,909	964,909
	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) — sagatavošanās atbalsts (19.1.)												861,935	861,935
	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) — atbalsts darbību īstenošanā saskaņā ar SVVA stratēģiju (19.2.)												81,998,490	81,998,490
	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) — vietējās rīcības grupas sadarbības pasākumu sagatavošana un īstenošana (19.3.)												3,849,834	3,849,834
	Kopējie publiskā sektora izdevumi (EUR) — atbalsts pamatdarbības izmaksām un iedzīvīnāšanai (19.4.)												14,836,350	14,836,350

11.3. Sekundārā ietekme: citās prioritārajās jomās / mērķos iepļānoto konkrētas prioritārās jomas Lauku attīstības pasākumu/apakšpasākumu potenciālo ieguldījumu noteikšana

Prioritārā joma no IP	Pasākums	P1			P2		P3		P4			P5					P6		
		1A	1B	1C	2A	2B	3A	3B	4A	4B	4C	5A	5B	5C	5D	5E	6A	6B	6C
1A	M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants)	P			X		X		X	X	X		X	X	X	X			
1C	M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)			P	X		X		X	X	X		X	X	X	X			
2A	M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)	X		X	P														
	M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants)	X			P														
	M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)				P										X		X		
	M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)				P	X											X		
	M16 - Sadarbība (35. pants)	X		X	P		X		X	X	X		X	X	X	X			
2B	M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)				X	P											X		
3A	M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)				X		P						X				X	X	
	M09 - Ražotāju grupu un organizāciju izveide (27. pants)				X		P										X		
3B	M05 - Dabas katastrofās un katastrofālos notikumos cietušā lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un piemērotu profilaktisko pasākumu ieviešana (18. pants)				X			P									X		
	M 17 - Riska pārvaldība (36. pants)				X			P									X		
5B	M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)				X		X						P				X		
5C	M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)													P					
5D	M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)				X										P		X		
5E	M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)							X							P				
6A	M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)																P	X	
6B	M07 - Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos (20. pants)				X												X	P	
	M19 — atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA — sabiedrības virzīta vietējā attīstība) (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 35. pants)	X			X		X										X	P	

11.4. Atbalsta tabula, lai parādītu, kā programmēti vides pasākumi/shēmas, lai sasniegtu vienu (vai vairākus) vides/klimata mērķus

11.4.1. Lauksaimniecības zeme

11.4.1.1. M10 - Agrovide un klimats (28. pants)

Darbības veids vai darbības veida grupa	Agrovīdes un klimata pasākumu tipoloģija	Kopējie izdevumi (EUR)	Kopējā platība (ha) pa pasākumiem vai darbības veidiem	Bioloģiskā daudzveidība FA 5D	Ūdens apsaimniekošana FA 4B	Augsnes apsaimniekošana FA 4C	SEG un amonjaka emisiju samazināšana FA 5D	Oglekļa piesaiste/uzglabāšana FA 5E
Saudzējošas vides izveide, audzējot augus nektāra ieguvei	Bioloģiski augstvērtīgas (HNV) aramzemes un pļavu sistēmu uzturēšana (piem., pļaušanas metodes, roku darbs, ziemas rugaiņu atstāšana aramzemes teritorijā), ekstensīvas ganību prakses ieviešana, aramzemes pārveidošana par zālājiem.	512 042,00	3 000,00	X				
Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos	Bioloģiski augstvērtīgas (HNV) aramzemes un pļavu sistēmu uzturēšana (piem., pļaušanas metodes, roku darbs, ziemas rugaiņu atstāšana aramzemes teritorijā), ekstensīvas ganību prakses ieviešana, aramzemes pārveidošana par zālājiem.	29 702 670,00	50 000,00	X				

Rugāju lauks ziemas periodā	Augsnes segums, aršanas metodes, seklā aršana, vidi saudzējošā lauksaimniecība	68 046 521,00	130 000,00		X	X		
Vidi saudzējošu metožu pielietošana dārzkopībā	Labāka pārvaldība, minerālmēsļu un pesticīdu samazināšana (tostarp Integrētā ražošanas)	9 090 386,00	7 000,00		X	X		

11.4.1.2. M11 - Bioloģiskā lauksaimniecība (29. pants)

Apakšpasākums	Kopējie izdevumi (EUR)	Kopējā platība (ha) pa pasākumiem vai darbības veidiem	Bioloģiskā daudzveidība FA 5D	Ūdens apsaimniekošana FA 4B	Augsnes apsaimniekošana FA 4C	SEG un amonjaka emisiju samazināšana FA 5D	Oglekļa piesaiste/uzglabāšana FA 5E
11.1 — maksājums, lai saglabātu bioloģiskās lauksaimniecības praksi un metodes	227 852 325,00	305 000,00	X	X	X		
11.1 — maksājums, lai pārietu uz bioloģiskās lauksaimniecības praksi un metodēm	17 200 000,00	65 000,00	X	X	X		

11.4.1.3. M12 - Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi (30. pants)

Apakšpasākums	Kopējie izdevumi (EUR)	Kopējā platība (ha) pa pasākumiem vai darbības veidiem	Bioloģiskā daudzveidība FA 5D	Ūdens apsaimniekošana FA 4B	Augsnes apsaimniekošana FA 4C	SEG un amonjaka emisiju samazināšana FA 5D	Oglekļa piesaiste/uzglabāšana FA 5E
12.1 — kompensācijas maksājums par Natura 2000 lauksaimniecības teritorijām							

12.3 — kompensācijas maksājums par lauksaimniecības teritorijām, kas iekļautas upes baseina apsaimniekošanas plānos							
---	--	--	--	--	--	--	--

11.4.1.4. M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)

Apakšpasākums	Kopējie izdevumi (EUR)	Kopējā platība (ha) pa pasākumiem vai darbības veidiem	Bioloģiskā daudzveidība FA 5D	Ūdens apsaimniekošana FA 4B	Augsnes apsaimniekošana FA 4C	SEG un amonjaka emisiju samazināšana FA 5D	Oglekļa piesaiste/uzglabāšana FA 5E
8.2. — atbalsts agromežsaimniecības sistēmu izveidei un uzturēšanai							
8.1 — atbalsts apmežošanai un meža zemes izveidei	7 039 949,00 6 786 929,00	5 000,00					X

11.4.2. Meža platības

11.4.2.1. M15 - Meža vides un klimata pakalpojumi un meža saglabāšana (34. pants)

Darbības veids vai darbības veida grupa	Kopējie izdevumi (EUR)	Kopējā platība (ha) pa pasākumiem vai darbības veidiem	Bioloģiskā daudzveidība FA 5D	Ūdens apsaimniekošana FA 4B	Augsnes apsaimniekošana FA 4C
---	------------------------	--	-------------------------------	-----------------------------	-------------------------------

11.4.2.2. M12 - Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi (30. pants)

Apakšpasākums	Kopējie izdevumi (EUR)	Kopējā platība (ha) pa pasākumiem vai darbības veidiem	Bioloģiskā daudzveidība FA 5D	Ūdens apsaimniekošana FA 4B	Augsnes apsaimniekošana FA 4C
12.2 — kompensācijas maksājums par Natura 2000 meža teritorijām	56 198 264,00	60 000,00	X		

11.4.2.3. M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)

Apakšpasākums	Kopējie izdevumi (EUR)	Kopējā platība (ha) pa pasākumiem vai darbības veidiem	Bioloģiskā daudzveidība FA 5D	Ūdens apsaimniekošana FA 4B	Augsnes apsaimniekošana FA 4C
8.5. — atbalsts ieguldījumiem meža ekosistēmu izturētspējas un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai	~~30 040 271,00~~ 29 628 751,00	93 800,00			

11.5. Konkrētas programmas mērķis un iznākums

Specifisks(-i) mērķa rādītājs(-i)

Kods	Mērķrādītāja nosaukums	Prioritārā joma	Mērķa vērtība 2025.	Vienība
------	------------------------	-----------------	---------------------	---------

Specifisks(-i) iznākumu rādītājs(-i)

Kods	Iznākumu rādītāja nosaukums	Pasākums	Prioritārā joma	Plānotais iznākums	no kuriem ESAI	Vienība
	Uzlabotās infrastrukturā apjoms (ceļu garums) lauku teritorijās	M07	6B	840,00	0,00	km

12. VALSTS PAPILDU FINANSĒJUMS

Pasākumiem un darbībām, kas ietilpst Līguma 42. panta darbības jomā, tabula ar papildu valsts finansējumu uz katru pasākumu saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013 82. pantu, ieskaitot summas katram pasākumam un norādi par atbilstību kritērijiem saskaņā ar RD regulu.

Pasākums	Valsts papildu finansējums 2014.–2022. gadā (EUR)
M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)	0,00
M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants)	0,00
M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)	75 600 000,00
M05 - Dabas katastrofās un katastrofālos notikumos cietušā lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un piemērotu profilaktisko pasākumu ieviešana (18. pants)	0,00
M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)	0,00
M07 - Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos (20. pants)	0,00
M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)	0,00
M09 - Ražotāju grupu un organizāciju izveide (27. pants)	0,00
M10 - Agrovīde un klimats (28. pants)	0,00
M11 - Bioloģiskā lauksaimniecība (29. pants)	0,00
M12 - Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi (30. pants)	0,00
M13 – Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi (31. pants)	0,00
M16 - Sadarbība (35. pants)	0,00
M 17 - Riska pārvaldība (36. pants)	5 000 000,00
M19 — atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA — sabiedrības virzīta vietējā attīstība) (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 35. pants)	0,00
M20 — Tehniskā palīdzība pēc dalībvalsts iniciatīvas (51.- 54. pants)	0,00
M113 - Priekšlaicīga pensionēšanās	0,00
M131 - No Kopienas tiesību aktiem izrietošo standartu ievērošana	0,00
M341 - Prasmju apguve, iedzīvināšana un īstenošana	0,00
Kopā	80 600 000,00

12.1. M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)

Norāde par to, vai darbības atbilst kritērijiem saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1305/2013.

Papildu valsts finansējums nav paredzēts.

12.2. M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants)

Norāde par to, vai darbības atbilst kritērijiem saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1305/2013.

Papildu valsts finansējums nav paredzēts.

12.3. M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)

Norāde par to, vai darbības atbilst kritērijiem saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1305/2013.

Papildu valsts finansējums tiks nodrošināts saskaņā ar apakšpasākuma 4.1 nosacījumiem, kā arī procentu likmes subsīdijām saskaņā ar pasākuma M04 nosacījumiem (apakšpasākumi M4.1.; M4.2). Šie darījumi ietver lauksaimniecības produkciju un ir saskaņā ar Līguma 42.pantu. Atbalsts tiks piešķirts saskaņā ar LAP nosacījumiem un tādejādi atbilst Regulas Nr.1305/2013 82.pantam.

12.4. M05 - Dabas katastrofās un katastrofālos notikumos cietušā lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un piemērotu profilaktisko pasākumu ieviešana (18. pants)

Norāde par to, vai darbības atbilst kritērijiem saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1305/2013.

Papildu valsts finansējums nav paredzēts.

12.5. M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)

Norāde par to, vai darbības atbilst kritērijiem saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1305/2013.

Papildus valsts finansējums nav paredzēts.

12.6. M07 - Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos (20. pants)

Norāde par to, vai darbības atbilst kritērijiem saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1305/2013.

Papildus valsts finansējums nav paredzēts

--

12.7. M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)

Norāde par to, vai darbības atbilst kritērijiem saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1305/2013.

Papildu valsts finansējums nav paredzēts.

12.8. M09 - Ražotāju grupu un organizāciju izveide (27. pants)

Norāde par to, vai darbības atbilst kritērijiem saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1305/2013.

Papildu valsts finansējums nav paredzēts.

12.9. M10 - Agrovide un klimats (28. pants)

Norāde par to, vai darbības atbilst kritērijiem saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1305/2013.

Papildu valsts finansējums nav paredzēts.

12.10. M11 - Bioloģiskā lauksaimniecība (29. pants)

Norāde par to, vai darbības atbilst kritērijiem saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1305/2013.

Papildu valsts finansējums nav paredzēts.

12.11. M113 - Priekšlaicīga pensionēšanās

Norāde par to, vai darbības atbilst kritērijiem saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1305/2013.

Papildu valsts finansējums nav paredzēts.

12.12. M12 - Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi (30. pants)

Norāde par to, vai darbības atbilst kritērijiem saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1305/2013.

Papildus valsts finansējums nav paredzēts.

12.13. M13 – Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi (31. pants)

Norāde par to, vai darbības atbilst kritērijiem saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1305/2013.

Papildu valsts finansējums nav paredzēts.

12.14. M131 - No Kopienas tiesību aktiem izrietošo standartu ievērošana

Norāde par to, vai darbības atbilst kritērijiem saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1305/2013.

Papildu valsts finansējums nav paredzēts.

12.15. M16 - Sadarbība (35. pants)

Norāde par to, vai darbības atbilst kritērijiem saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1305/2013.

Papildus valsts finansējums nav paredzēts

12.16. M 17 - Riska pārvaldība (36. pants)

Norāde par to, vai darbības atbilst kritērijiem saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1305/2013.

Papildus valsts finansējums tiks nodrošināts ražas un lauksaimniecības dzīvnieku apdrošināšanas prēmiju daļējai kompensācijai (apakšpasākums M.17.1.). Atbalsts tiks piešķirts saskaņā ar LAP nosacījumiem un tādejādi atbilst Regulas Nr.1305/2013 82.pantam.

12.17. M19 — atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA — sabiedrības virzīta vietējā attīstība) (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 35. pants)

Norāde par to, vai darbības atbilst kritērijiem saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1305/2013.

Papildu valsts finansējums nav paredzēts.

12.18. M20 — Tehniskā palīdzība pēc dalībvalsts iniciatīvas (51.- 54. pants)

Norāde par to, vai darbības atbilst kritērijiem saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1305/2013.

Papildu valsts finansējums nav paredzēts.

12.19. M341 - Prasmju apguve, iedzīvināšana un īstenošana

Norāde par to, vai darbības atbilst kritērijiem saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1305/2013.

Papildu valsts finansējums nav paredzēts.

13. VALSTS ATBALSTA NOVĒRTĒJUMAM NEPIECIEŠAMIE ELEMENTI

Attiecībā uz pasākumiem un darbībām, kas neietilpst Līguma 42. panta darbības jomā, programmu īstenošanai izmanto atbalsta shēmu tabulu, uz kuru attiecas Regulas (ES) Nr. 1305/2013 81. panta 1. punkts, tostarp atbalsta shēmas nosaukumu, kā arī ELFLA ieguldījumu, valsts līdzfinansējumu un papildu valsts finansējumu. Atbilstība Savienības valsts atbalsta noteikumiem jānodrošina visā programmas darbības laikā.

Tabulu papildina ar dalībvalsts apliecinājumu, ka tad, ja nepieciešams saskaņā ar valsts atbalsta noteikumiem vai saskaņā ar īpašiem nosacījumiem valsts atbalsta apstiprināšanas lēmumā, šādi pasākumi tiks paziņoti atsevišķi saskaņā ar Līguma 108. panta 3. punktu.

Pasākums	Atbalsta shēmas nosaukums	ELFLA (EUR)	Valsts līdzfinansējums (EUR)	Papildu valsts finansējums (€)	KOPĀ (EUR)
M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)	Zināšanu pārnese un informācijas pasākumi	15 215 733,90	7 160 345,10		22 376 079,00
M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants)	Konsultāciju pakalpojumi, saimniekošanas un lauku saimniecību atbalsta pasākumi	7 102 728,60	3 342 460,40		10 445 189,00
M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)	Ieguldījumi materiālajos aktīvos	140 902 520,85	48 379 310,35	11 400 000,00	200 681 831,20
M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)	Atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību radīšanā un attīstīšanā	~~28 511 624,00~~ <u>26 128 884,20</u>	~~9 181 941,00~~ <u>8 509 940,80</u>		~~37 693 565,00~~ <u>34 638 825,00</u>
M07 - Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos (20. pants)					
M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)	Ieguldījumi mežu attīstībā un mežu dzīvotspējas pilnveidošanā	~~29 827 216,00~~ <u>42 660 074,00</u>	~~14 036 337,00~~ <u>13 651 223,70</u>		~~43 863 553,00~~ <u>42 660 074,00</u>
M09 - Ražotāju grupu un organizāciju izveide (27. pants)	Atbalsts ražotāju grupu izveidei lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē	1 079 991,90	508 231,10		1 588 223,00
M12 - Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi (30. pants)	Natura 2000 maksājumi mežu platībām	36 854 819,50	17 343 444,50	2 000 000,00	56 198 264,00
M16 - Sadarbība (35. pants)	Sadarbība	~~19 944 545,50~~	~~9 385 668,50~~		~~29 330 214,00~~

		<u>18 747 225,00</u>	<u>8 822 224,30</u>		<u>27 569 449,30</u>
M19 — atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA — sabiedrības virzīta vietējā attīstība) (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 35. pants)	Darbību īstenošana saskaņā ar SVVA stratēģiju	~~69 051 694,20~~ <u>68 104 479,36</u>	~~32 494 914,80~~ <u>32 049 166,64</u>		~~101 546 609,00~~ <u>100 153 646,00</u>
KOPĀ (EUR)		~~348 490 874,45~~ <u>343 145 233,61</u>	~~141 832 652,75~~ <u>139 766 346,89</u>	13 400 000,00	~~503 723 527,20~~ <u>496 311 580,50</u>

13.1. M01- Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi (14. pants)

Atbalsta shēmas nosaukums: Zināšanu pārnese un informācijas pasākumi

ELFLA (EUR): 15 215 733,90

Valsts līdzfinansējums (EUR): 7 160 345,10

Papildu valsts finansējums (€):

KOPĀ (EUR): 22 376 079,00

13.1.1.1. Norāde*:

Norāde par shēmas likumību:

1.1. Profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumi (atbalsta shēmas ilgums no 2015.-2025.gadam):

a) mežsaimniecības nozarē atbalsta shēma SA.62309 (2021/XA) "Grozījumi atbalsta shēmā SA.43678 (2015/XA) "Pasākuma "Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi" apakšpasākumā "Profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumi" un apakšpasākumā "Atbalsts saimniecību un mežu apmeklējumiem"".

b) pārtikas ražošanai (lauksaimniecības produktu pārstrāde, kas pārstrādā produktus ārpus LESD I pielikuma) saskaņā ar 2013.gada 18.decembra Komisijas Regulu Nr.1407/2013 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.un 108.panta piemērošanu *de minimis* atbalstam (OV L352, 24.12.2013.) apmācībām, kas saistītas ar pārtikas nozares specifiskajām tēmām uzņēmumu efektivitātes paaugstināšanai (teorētiskā un praktiskā apmācība).

1.3. Atbalsts saimniecību un mežu apmeklējumiem (atbalsta shēmas ilgums no 2015. līdz 2025.gadam):

a) mežsaimniecības nozarē atbalsta shēma SA.62309 (2021/XA) "Grozījumi atbalsta shēmā SA.43678 (2015/XA) "Pasākuma "Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi" apakšpasākumā "Profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumi" un apakšpasākumā "Atbalsts saimniecību un mežu apmeklējumiem"".

13.2. M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants)

Atbalsta shēmas nosaukums: Konsultāciju pakalpojumi, saimniekošanas un lauku saimniecību atbalsta pasākumi

ELFLA (EUR): 7 102 728,60

Valsts līdzfinansējums (EUR): 3 342 460,40

Papildu valsts finansējums (€):

KOPĀ (EUR): 10 445 189,00

13.2.1.1. Norāde*:

Norāde par shēmas likumību:

2.1. Atbalsts konsultāciju pakalpojumu izmantošanas veicināšanai (atbalsta shēmas ilgums no 2015. līdz 2025.gadam):

a) mežsaimniecības nozarē atbalsta shēma SA.62310 (2021/XA) “Grozījumi atbalsta shēmā SA.43614 (2015/XA) “Pasākuma “Konsultāciju pakalpojumi, lauku saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi” apakšpasākumā “Atbalsts konsultāciju pakalpojumu izmantošanas veicināšanai””.

2.3. Atbalsts konsultantu apmācībām (atbalsta shēmas ilgums no 2020.-2024.gadam):

a) atbalsts konsultantu apmācībām lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē (atbalsta shēmas ilgums no 2020.gada līdz 2024.gada 31.decembrim) Atbalsta shēma SA.56773 (2020/N) “Atbalsts konsultantu apmācībai”.

13.3. M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)

Atbalsta shēmas nosaukums: Ieguldījumi materiālajos aktīvos

ELFLA (EUR): 140 902 520,85

Valsts līdzfinansējums (EUR): 48 379 310,35

Papildu valsts finansējums (€): 11 400 000,00

KOPĀ (EUR): 200 681 831,20

13.3.1.1. Norāde*:

Norāde par shēmas likumību:

4.2. Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē (ārpus LESD I pielikuma produktiem) atbalsta shēmas ilgums no 2015.-2025.gadam) saskaņā ar 2014.gada 17.jūnija Komisijas Regulu Nr.651/2014 ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par sadarīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107.un 108.pantu pantu (OV L187, 26.06.2014.) 14.pants. Atbalsta pasākumu nav paredzēts turpināt pirms EK piešķirs identifikācijas numuru un to nebūs atzinusi par saderīgu ar iekšējo tirgu atbilstoši LESD 107.panta 3.punkta c)apakšpunktam un saskaņā ar 2013.gada 18.decembra Komisijas Regulu Nr.1407/2013 par Līguma par

Eiropas Savienības darbību 107. un 108.panta piemērošanu *de minimis* atbalstam (OV L352, 24.12.2013.) atbalstam procentu likmes subsīdijai.

4.3. Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā (mežsaimniecība) (atbalsta shēmas ilgums no 2015.gada līdz 2025.gada 31.decembrim). Atbalsta shēma SA.62874(2021/XA) “Grozījumi atbalsta shēmā SA.41408 (2015/XA) „Atbalsts ieguldījumiem mežsaimniecības infrastruktūrā”.

Atbalsts finanšu instrumentu veidā

a) Atbalsts aidevumiem lauku teritorijās (ārpus LESD I pielikuma produktiem) saskaņā ar saskaņā ar 2013.gada 18. decembra Komisijas Regulu Nr.1407/2013 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.un 108.panta piemērošanu *de minimis* atbalstam (OV L352, 24.12.2013.)

b) Atbalsts lauku attīstības pasākumu garantiju programmai (ārpus LESD I pielikuma produktiem) saskaņā ar saskaņā ar 2013.gada 18. decembra Komisijas Regulu Nr.1407/2013 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.un 108.panta piemērošanu *de minimis* atbalstam (OV L352, 24.12.2013.)

13.4. M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)

Atbalsta shēmas nosaukums: Atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību radīšanā un attīstīšanā

ELFLA (EUR): ~~28 511 624,00~~ 26 128 884,20

Valsts līdzfinansējums (EUR): ~~9 181 941,00~~ 8 509 940,80

Papildu valsts finansējums (€):

KOPĀ (EUR): ~~37 693 565,00~~ 34 638 825,00

13.4.1.1. Norāde*:

Norāde par shēmas likumību:

6.4. Atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību radīšanā un attīstīšanā:

b) esoša mazā un mikrouzņēmuma attīstībai un lauksaimniekiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību dažādošanai saskaņā ar 2014.gada 17.jūnija Komisijas Regulu Nr.651/2014 ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par sadarīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107.un 108.pantu pantu (OV L187, 26.06.2014.) 17.pants. Atbalsta pasākumu nav paredzēts turpināt pirms EK piešķirs identifikācijas numuru to nebūs atzinusi par saderīgu ar iekšējo tirgu atbilstoši LESD 107.panta 3.punkta.

Atbalsts finanšu instrumentu veidā

a) Atbalsts aidevumiem lauku teritorijās (ārpus LESD I pielikuma produktiem) saskaņā ar saskaņā ar 2013.gada 18. decembra Komisijas Regulu Nr.1407/2013 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.un 108.panta piemērošanu *de minimis* atbalstam (OV L352, 24.12.2013.)

b) Atbalsts lauku attīstības pasākumu garantiju programmai (ārpus LESD I pielikuma produktiem) saskaņā ar saskaņā ar 2013.gada 18. decembra Komisijas Regulu Nr.1407/2013 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.un 108.panta piemērošanu *de minimis* atbalstam (OV L352, 24.12.2013.).

13.5. M07 - Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos (20. pants)

Atbalsta shēmas nosaukums:

ELFLA (EUR):

Valsts līdzfinansējums (EUR):

Papildu valsts finansējums (€):

KOPĀ (EUR):

13.5.1.1. Norāde*:

Nav nepieciešams saskaņojums saskaņā ar LESD 108.panta 3.punktu.

13.6. M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)

Atbalsta shēmas nosaukums: Ieguldījumi mežu attīstībā un mežu dzīvotspējas pilnveidošanā

ELFLA (EUR): ~~29 827 216,00~~ 42 660 074,00

Valsts līdzfinansējums (EUR): ~~14 036 337,00~~ 13 651 223,70

Papildu valsts finansējums (€):

KOPĀ (EUR): ~~43 863 553,00~~ 42 660 074,00

13.6.1.1. Norāde*:

Norāde par shēmas likumību:

8.1. Meža ieaudzēšana, papildinot daļēji aizaugušās lauksaimniecības zemes, un to kopšana. Meža ieaudzēšana un kopšana (atbalsta shēmas ilgums no 2015.-2025.gada 31.decembrim) SA.62875 (2021/XA) “Grozījumiem atbalsta shēmā SA.42856 (2015/XA) “Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā” (turpmāk – pasākums) apakšpasākumā “Meža ieaudzēšana””.

8.3./8.4. Atbalsts meža bojājumu profilaksei un atjaunošanai, ko nodarījuši ugunsgrēki, dabas katastrofas, katastrofāli notikumi (atbalsta shēmas ilgums no 2015.-2025.gada 31.decembrim) atbalsta shēma 8.3. apakšpasākuma saskaņā ar 2014.gada 25.jūnija Komisijas Regulu Nr.702/2014 ar kuru konkrētas atbalsta kategorijas lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē un lauku apvidos atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.un 108.pantu pantu (OV L193, 01.07.2014.) 34.pantu. Atbalsta pasākumu nav paredzēts uzsākt pirms EK piešķirs identifikācijas numuru un to nebūs atzinusi par saderīgu ar iekšējo tirgu atbilstoši LESD 107.panta 3.punkta c)apakšpunktam un atbalsta shēma 8.4. apakšpasākumam SA.62876 (2021/XA) “Grozījumi atbalsta shēmā SA.42855 (2015/XA) “Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā” (turpmāk – pasākums) apakšpasākuma „Atbalsts meža bojājumu profilaksei un atjaunošanai, ko nodarījuši ugunsgrēki, dabas katastrofas, katastrofāli notikumi””.

8.5. Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai (atbalsta shēmas ilgums ilgumsno 2015.-2025.gadam) saskaņā ar 2014.gada 25.jūnija Komisijas Regulu Nr.702/2014 ar kuru konkrētas atbalsta kategorijas lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē un lauku apvidos atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.un 108.pantu pantu (OV L193, 01.07.2014.) 35.pantu. Atbalsta pasākumu nav paredzēts uzsākt pirms EK piešķirs identifikācijas numuru un to nebūs atzinusi par saderīgu ar iekšējo tirgu atbilstoši LESD 107.panta 3.punkta c)apakšpunktam.

13.7. M09 - Ražotāju grupu un organizāciju izveide (27. pants)

Atbalsta shēmas nosaukums: Atbalsts ražotāju grupu izveidei lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē
ELFLA (EUR): 1 079 991,90

Valsts līdzfinansējums (EUR): 508 231,10

Papildu valsts finansējums (€):

KOPĀ (EUR): 1 588 223,00

13.7.1.1. Norāde:*

Norāde par shēmas likumību:

9.1. Atbalsts ražotāju grupu izveidei lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē (mežsaimniecības nozarē) (atbalsta shēmas ilgums no 2015.-2025.gadam) saskaņā ar 2013.gada 18.decembra Komisijas Regulu Nr.1407/2013 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.un 108.panta piemērošanu *de minimis* atbalstam (OV L352, 24.12.2013.).

13.8. M12 - Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi (30. pants)

Atbalsta shēmas nosaukums: Natura 2000 maksājumi mežu platībām

ELFLA (EUR): 36 854 819,50

Valsts līdzfinansējums (EUR): 17 343 444,50

Papildu valsts finansējums (€): 2 000 000,00

KOPĀ (EUR): 56 198 264,00

13.8.1.1. Norāde*:

Norāde par shēmas likumību:

12.2. Natura 2000 maksājumi mežu platībām (atbalsta shēmas ilgums no 2015.-2025.gada 31.decembrim) atbalsta shēma SA.62874 (2021/XA) "Grozījumiem atbalsta shēmā SA.41408 (2015/XA) „Atbalsts ieguldījumiem mežsaimniecības infrastruktūrā””.

13.9. M16 - Sadarbība (35. pants)

Atbalsta shēmas nosaukums: Sadarbība

ELFLA (EUR): ~~19 944 545,50~~ 18 747 225,00

Valsts līdzfinansējums (EUR): ~~9 385 668,50~~ 8 822 224,30

Papildu valsts finansējums (€):

KOPĀ (EUR): ~~29 330 214,00~~ 27 569 499,30

13.9.1.1. Norāde*:

Norāde par shēmas likumību:

Saskaņā ar Komisijas paziņojuma Nr. 2014/C198/01 28. punktu Latvijas iestādes uzskata, ka atbalsts saskaņā ar šo pasākumu nav valsts atbalsts LESD izpratnē. Tādēļ Latvija neplāno paziņot Komisijai par atbalstu 16.1. un 16.2.apakšpasākumu ietvaros kā valsts atbalstu.

16.3. Lauku tūrisma attīstības veicināšana saskaņā ar 2013.gada 18.decembra Komisijas Regulu Nr.1407/2013 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.un 108.panta piemērošanu *de minimis* atbalstam (OV L352, 24.12.2013.).

13.10. M19 — atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA — sabiedrības virzīta vietējā attīstība) (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 35. pants)

Atbalsta shēmas nosaukums: Darbību īstenošana saskaņā ar SVVA stratēģiju

ELFLA (EUR): ~~69 051 694,20~~ 68 104 479,36

Valsts līdzfinansējums (EUR): ~~32 494 914,80~~ 32 049 166,64

Papildu valsts finansējums (€):

KOPĀ (EUR): ~~401 546 609,00~~ 100 153 646,00

13.10.1.1. Norāde*:

Norāde par shēmas likumību:

19.2. Darbību īstenošana saskaņā ar SVVA stratēģiju (atbalsta shēmas ilgums no 2015.-2025. gadam) saskaņā ar 2013.gada 18.decembra Komisijas Regulu Nr.1407/2013 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.un 108.panta piemērošanu *de minimis* atbalstam (OV L352, 24.12.2013.).

14. INFORMĀCIJA PAR PAPILDINĀMĪBU

14.1. Apraksts par līdzekļiem papildināmības un saskaņotības nodrošināšanai ar:

14.1.1. Citi Savienības instrumenti un, īpaši saistībā ar ESI fondiem un 1. pīlāru, ieskaitot ekoloģizāciju (greening), un citi kopīgās lauksaimniecības politikas instrumenti.

Lauku attīstības programmas izstrādes gaitā ir nodrošināta sasaiste ar citām Kopienas politikām – kopējo lauksaimniecības politiku, reģionālo politiku, kopējo zivsaimniecības politiku u.c. Papildinātības nodrošināšana ir noteikta ar citiem Eiropas Savienības fondiem (Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Sociālo fondu, Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu, Eiropas Lauksaimniecības garantiju fondu).

ELFLA līdzfinansētās programmas „Lauku attīstības programma 2014.–2020.gadam” saikne ar citu ES fondu līdzfinansētajiem plānošanas dokumentiem noteikta, ievērojot pasākumu aktivitāti, atbalstāmās nozares, atbalsta saņēmējus un īstenošanas teritorijas.

Lai nodrošinātu koordināciju starp ELFLA, EJZF un citiem ESI fondiem, darbības programmu sagatavošanas gaitā ZM konsultējās ar FM par plānošanas dokumentos iekļaujamajiem pasākumiem un nosacījumiem finansējuma saņemšanai. ELFLA līdzfinansētās programmas „Lauku attīstības programma 2014.–2020.gadam” ieviešanas gaitā koordinācija tiks nodrošināta, vadošās iestādes pārstāvim piedaloties EJZF Rīcības programmas un ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.-2020.gadam uzraudzības komitejā. Koordinācija un demarkācija Latvijas Lauku attīstības programmas 2014 –2020.gadam ieviešanas laikā tiks nodrošināta, ZM sadarbojoties ar FM atbalsta pasākumu īstenošanu regulējošo normatīvo aktu izstrādes procesā, nosakot detalizētus atbalsta saņemšanas nosacījumus, saskaņojot atbilstības un projektu atlases kritērijus, kā arī nodrošinot sadarbību un informācijas apmaiņu maksājumu aģentūru līmenī visā programmu īstenošanas un uzraudzības laikā.

Lai nodrošinātu, ka darbības, ko finansē ELFLA, nepārklātos ar darbībām ko finansē citi ES fondi, LAD ir izveidota tieša sasaiste ar Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības informācijas sistēmu, kur iespējams pārbaudīt projektu nepārklāšanos un atbalsta nedublēšanos. Ir paredzēts, ka LAD sadarbībā ar citām attiecīgām iestādēm un, izmantojot šo sistēmu, veic pārbaudi jau projektu iesniegšanas brīdī arī projektu uzskaites sistēmā, lai nodrošinātu, ka par vienām un tām pašām investīcijām ne tiktu saņemts dubultais atbalsts (turpmāk tekstā šo darbību kopums ir attiecināms uz vairākiem pasākumiem, izmantojot jēdzienu „LAD sadarbība ar citu fondu ieviešanas iestādēm”).

Detalizēta informācija sniegta tabulā:

"Kopsavilkums ELFLA papildinātībai un demarkācijai ar ERAF, KF, ESF, EJZF, ELGF".

ELFLA (Eiropas lauksaimniecības fonds lauku attīstībai) pasākumi	Demarkācija un papildinātība			
	Plānošanas dokuments	Pasākums, aktivitāte	Pasākumu un to aktivitāšu mērķi, finansējuma saņēmēji	Nošķirtība
• „Zināšanu pāmeses un informācijas pasākumi”	Rīcības programma Zivsaimniecības attīstībai 2014.–2020.gadam	Cilvēkkapitāla un sociālā dialoga veicināšana zivsaimniecībā	Veicināt cilvēkkapitāla attīstību un sociālo dialogu zivsaimniecībā, sekmējot zinātniskas un tehniskas informācijas un novatoriskas prakses izplatīšanu un jaunu profesionālo prasmju apguvi nozarē iesaistītajām personām	ELFLA pasākums nepārklāsies ar EJZF, jo mērķa grupa saistībā ar EJZF ir zivsaimniecība Demarkācija un papildinātība ar EJZF darbības programmā paredzēto atbalstu zināšanu pāmeses un informācijas pasākumiem tiks noteikta EJZF darbības programmā un MK noteikumos, paredzot atbalstu tikai zivsaimniecības nozarei, kā arī nosakot atbalsta saņemšanas nosacījumus un ierobežojot tiešo labuma guvēju loku un tēmas atbilstoši atbalstāmajai nozarei.
•	Darbības programma „Izaugsme un nodarbinātība”	1.2.2.pasākums Veicināt inovāciju ieviešanu komersantos	Pasākuma ietvaros tiks palielināts inovatīvo komersantu īpatsvars ekonomikā, ar apmācībām un semināriem veicinot izpratni par inovācijām un motivējot uzsākt komercdarbību atbilstoši RIS3 noteiktajam Finansējuma saņēmēji – komersanti, komercdarbības uzsācēji, pašnodarbinātas personas, fiziskas personas (ideju autori)	Ir paredzēts, ka LAD veic pārbaudi jau projektu iesniegšanas brīdī arī projektu uzskaites sistēmā, lai nodrošinātu, ka par vienām un tām pašām investīcijām netiktu saņemts dubultais atbalsts.

Kopsavilkums ELFLA papildinātībai un demarkācijai ar ERAF, KF, ESF, EJZF, ELGF_1

• „Konsultāciju pakalpojumi, saimniekošanas un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi”	Rīcības programma Zivsaimniecības attīstībai 2014.–2020.gadam	Konsultāciju pakalpojumi zvejniecībā. Akvakultūras saimniecībām paredzēti pārvaldības, aizvietošanas un konsultāciju pakalpojumi.	Uzlabot zivsaimnieku vispārējo veiktspēju un konkurētspēju sniedzot zinātniska, tehniska, juridiska un ekonomiska rakstura konsultāciju pakalpojumus uzņēmējdarbības, mārketinga un vides ilgtspējas jomā	ELFLA pasākums nepārklāsies ar EJZF, jo mērķa grupa saistībā ar EJZF ir zivsaimniecība un ar to saistītās jomas.
	Darbības programma „Izaugsme un nodarbinātība”	3.2.1.pasākums Palielināt augstas pievienotās vērtības produktu un pakalpojumu eksporta proporciju	Pasākuma ietvaros tiks veicināta MVK internacionalizācija: 1) kam būs tieša ietekme uz MVK produktivitāti; 2) kas sekmēs eksporta struktūras maiņu, eksporta apjoma pieaugumu; 3) kas sekmēs inovāciju attīstību, zināšanu pāmeses un spējas iesaistīties reģionālos, valsts un starptautiskos tirgos un inovāciju procesos; 4) kas radīs jaunas darba vietas un augstas pievienotās vērtības produktus. Finansējuma saņēmēji – MVK un saimnieciskās darbības veicēji	ELFLA pasākums nepārklāsies ar darbības programmas pasākumiem, jo to nodrošinās atšķirīgie atbalsta saņēmēji un izglītības joma. ELFLA atbalsta labuma guvēji ir uzņēmumi, jo īpaši MVU, un personas, kas iesaistītas lauksaimniecības, pārtikas ražošanas (izņemot zivsaimniecības produktus) vai mežsaimniecības nozarēs un zemes apsaimniekotāji, kuri izmanto zināšanu pāmeses un informācijas pakalpojumus.
	Darbības programma „Izaugsme un nodarbinātība”	8.4.1. pasākums Pilnveidot nodarbināto personu profesionālo kompetenci	Izglītības programmu apguve, lai laikus novērstu darbaspēka kvalifikācijas neatbilstību darba tirgus pieprasījumam, veicinātu strādājošo konkurētspēju un	ELFLA pasākums nepārklāsies ar darbības programmas pasākumiem, jo to nodrošinās atšķirīgie atbalsta saņēmēji un izglītības joma. ELFLA atbalsta labuma guvēji ir uzņēmumi, īpaši

Kopsavilkums ELFLA papildinātībai un demarkācijai ar ERAF, KF, ESF, EJZF, ELGF_2

			darba produktivitātes pieaugumu atbilstoši darba tirgus prasībām, kā arī bezdarba un sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju konkurētspējas un piekļuves darba tirgum veicināšanai.	MVU, un personas, kas iesaistītas lauksaimniecības, pārtikas ražošanas (izņemot zivsaimniecības produktus) vai mežsaimniecības nozarēs, un zemes apsaimniekotāji, kuri izmanto zināšanu pārmese un informācijas pakalpojumus. Darbības programma „Izaugsme un nodarbinātība” pasākuma mērķa grupa ir nodarbinātie iedzīvotāji vecumā no 25 gadiem, t.sk. ar zemu izglītības līmeni, izglītību specialitātē, kurā vērojams darbaspēka trūkums vai ar izglītību specialitātē, kurā cilvēkresursu piedāvājums pārsniedz pieprasījumu. Ir paredzēts, ka LAD veic pārbaudi jau projektu iesniegšanas brīdī arī projektu uzskaites sistēmā, lai nodrošinātu, ka par vienām un tām pašām investīcijām netiktu saņemts dubultais atbalsts.
• „Ieguldījumi materiālajos aktīvos”	Darbības programma „Izaugsme un nodarbinātība”	3.3.1. pasākums Palielināt privāto investīciju apjomu valsts un reģionālās nozīmes centros, veicot ieguldījumus uzņēmējdarbības infrastruktūrā atbilstoši pašvaldības integrētajiem attīstības programmām	Investīcijas maza mēroga uzņēmējdarbības atbalsta publiskās infrastruktūras attīstībai un pieejamībai - nepieciešamo industriālo pieslēgumu izveidei Finansējuma saņēmēji – MVK, pašvaldības	Atbalstu plānots sniegt prioritāriem investīciju projektiem, kas vērsti uz komercdarbības vides uzlabošanu (t.sk. investīcijām novada teritorijā ārpus attīstības centra, nodrošinot papildinātību ar ELFLA darbības programmās paredzēto atbalstu vietējo ceļu tīklam un EM ieviesto specifisko atbalsta mērķi, kas vērsts uz apstrādes rūpniecības komersantu konkurētspējas veicināšanu, tādējādi veicinot arī reģionu attīstību), investoru piesaisti un darbavietu radīšanai, kā arī būtiskas infrastruktūras trūkumu esošajiem komersantiem novēršanai. Daļu no finansējuma plānots novirzīt nacionālās nozīmes attīstības centru integrētai pilsētvides attīstībai ELFLA atbalsts paredzēts privāto ceļu kvalitātes

Kopsavilkums ELFLA papildinātībai un demarkācijai ar ERAF, KF, ESF, EJZF, ELGF_3

				uzlabošanai. Labuma guvēji ir uzņēmumi un personas, kas iesaistītas lauksaimnieciskās ražošanas nozarēs. ELFLA atbalsta pasākumā atbalsta saņēmējs ir lauksaimniecībā iesaistīts komersants.
	Darbības programma „Izaugsme un nodarbinātība”	4.1.1. pasākums Veicināt efektīvu energoresursu izmantošanu un enerģijas patēriņa samazināšanu apstrādes rūpniecības nozarē.	Apstrādes rūpniecības komersantu ēku energoefektivitātes uzlabošanas pasākumi, ēku energosertifikācija un būvdarbi energoefektivitātes palielināšanai (norobežojamo konstrukciju siltināšana, ēkas inženiersistēmu rekonstrukcija, rekuperācijas, enerģijas kontroles un vadības iekārtu uzstādīšana), jaunu un efektīvu AER elektroenerģijas ražošanas, siltumenerģijas un ūdens sildīšanas iekārtu iegādei un uzstādīšanai Finansējuma saņēmēji – apstrādes rūpniecības komersanti	ELFLA pasākumā paredzēts atbalsts pārtikas ražošanas uzņēmumiem investīcijām grantu formā, savukārt DP nav ierobežojumi nozarei, bet pasākumā paredzēti apstrādes rūpniecības komersantu ēku energoefektivitātes uzlabošanas pasākumi, tai skaitā projektu pamatojošās dokumentācijas izstrāde, ēku energosertifikācija un būvdarbi energoefektivitātes palielināšanai un jaunu AER izmantojošu siltumenerģijas ražošanas iekārtu iegādei un uzstādīšanai. Paredzamais finanšu atbalsta instruments ir plānots aizdevums ar daļēju pamatsummas dzēšanu. Ir paredzēts, ka LAD veic pārbaudi jau projektu iesniegšanas brīdī arī projektu uzskaites sistēmā, lai nodrošinātu, ka par vienām un tām pašām investīcijām netiktu saņemts dubultais atbalsts.
	Darbības programma „Izaugsme un nodarbinātība”	5.1.1. pasākums Novērst plūdu un krasta erozijas risku apdraudējumu pilsētu teritorijās	Pielāgoties klimata pārmaiņām, samazinot plūdu un krasta erozijas risku apdraudējumu, lai nodrošinātu iedzīvotāju dzīves kvalitāti, kā arī uzņēmējdarbības turpmāku pastāvēšanu Virszemes noteces un lietus	ELFLA pasākums nepārkļāsies, jo ELFLA atbalsts ir plānots ieguldījumiem valsts nozīmes meliorācijas sistēmās (ūdensnoteku rekonstrukcijai un renovācijai), savukārt darbības programma paredz jūras krastu erozijas samazināšanas pasākumus, pasākumus ekosistēmu funkcionēšanas nodrošināšanai, piemērojot zaļās infrastruktūras risinājumus, virszemes noteces un lietus ūdeņu

Kopsavilkums ELFLA papildinātībai un demarkācijai ar ERAF, KF, ESF, EJZF, ELGF_4

			<p>ūdeņu nova dišanas infrastruktūras būvju sakārtošana un attīstīšana pilsētās un apdzīvotās vietās, esošo hidrotehnisko būvju rekonstrukcija un jaunu pretplūdu aizsargbūvju būvniecība plūdu apdraudēto pilsētu un apdzīvoto vietu aizsardzībai atbilstoši Plūdu programmai, jūras krastu erozijas samazināšanas pasākumi pilsētās un apdzīvotās vietās.</p> <p>Finansējuma saņēmēji – Pašvaldības, iestādes vai komersanti</p>	<p>nova dišanas infrastruktūras būvju sakārtošanu un attīstīšanu, esošo hidrotehnisko būvju rekonstrukciju un jaunu pretplūdu aizsargbūvju būvniecību plūdu apdraudēto teritoriju aizsardzībai. Atšķirsies arī pasākumu mērķteritorijas.</p>
Darbības programma „Izaugsme un nodarbinātība”	5.1.2. pasākums Samazināt plūdu riskus lauku teritorijās		<p>Paredzēts palielināt polderu hidrobūvju un aizsargdambju noturību un īstenot potamālo upju regulēto posmu renovāciju vai rekonstrukciju. Hidrotehnisko būvju – Lubāna ezera hidrotehnisko būvju, polderu sūkņu staciju un aizsargdambju – rekonstrukcija, potamālo upju regulēto posmu renovācija</p> <p>Finansējuma saņēmēji – valsts iestādes un kapitālsabiedrības, kas saskaņā ar LR</p>	<p>ELFLA pasākums nepārkļāsies, jo darbības programmā plānots veikt ieguldījumus hidrotehnisko būvju un potamālo upju regulēto posmu atjaunošanā atbilstoši Nacionālajai plūdu programmai, savukārt ELFLA atbalsts ir plānots ieguldījumiem valsts nozīmes meliorācijas sistēmās (ūdensnoteku rekonstrukcijai un renovācijai).</p> <p>LAD ir tieša sasaiste ar Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības informācijas sistēmu, kur iespējams pārbaudīt projektu nepārkļāšanos un atbalsta nedublēšanos. Ir paredzēts, ka LAD veic pārbaudi jau projektu iesniegšanas brīdī arī projektu uzskaites sistēmā, lai</p>

Kopsavilkums ELFLA papildinātībai un demarkācijai ar ERAF, KF, ESF, EJZF, ELGF_5

			<p>normatīvajiem aktiem ekspluatē un uztur valsts un valsts nozīmes pretplūdu būves un nodrošina pretplūdu pasākumus Latvijas lauku teritorijā.</p>	<p>nodrošinātu, ka par vienām un tām pašām investīcijām netiktu saņemts dubultais atbalsts.</p>
ELGF	Maksājums jaunajiem lauksaimniekiem		<p>Dalībvalstis piešķir gada maksājumu jaunajiem lauksaimniekiem, kuri var saņemt pamata maksājumu vai vienoto platības maksājumu (VPM)</p> <p>Atbalsta saņēmēji – jaunie lauksaimnieki:</p> <ul style="list-style-type: none"> – fiziskas personas, ne vecākas par 40 gadiem; – kuri var saņemt pamata maksājumu vai vienoto platības maksājumu (VPM); – pirmo reizi dibina lauku saimniecību kā saimniecības vadītāji vai šādu saimniecību jau ir izveidojuši piecu gadu laikā pirms pirmās pieteikuma iesniegšanas; <p>DV var noteikt papildu kritērijus jaunajiem lauksaimniekiem saistībā ar atbilstošām prasmi un/vai apmācības prasībām.</p>	<p>ELFLA pasākums nepārkļāsies ar ELGF pasākumiem, jo to nodrošinās atšķirīgie atbalsta nosacījumi. ELFLAS gadījumā atbalsta veids ir granta tipa atbalsts, savukārt ELGF kompensējošs maksājums.</p> <p>Ir paredzēts, ka LAD veic pārbaudi jau projektu iesniegšanas brīdī arī projektu uzskaites sistēmā, lai nodrošinātu, ka par vienām un tām pašām investīcijām netiktu saņemts dubultais atbalsts.</p>

Kopsavilkums ELFLA papildinātībai un demarkācijai ar ERAF, KF, ESF, EJZF, ELGF_6

<ul style="list-style-type: none"> „Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība” 	ELGF	Mazo lauksaimnieku atbalsta shēma	DV var noteikt atbalsta apjomu starp EUR 500 un 1250 (LV tiks piemērots EUR 500 atbalsts), kas katru gadu tiek izmaksāts katram shēmas dalībniekam. Atbalsta saņēmēji – lauksaimnieki, kuru rīcībā ir maksājumtiesības vai kuru 2015. gadā pretendē uz VPM ar vismaz 1 ha LIZ.	ELFLA pasākums nepārkļāsies ar ELGF pasākumiem, jo to nodrošinās atšķirīgie atbalsta nosacījumi. Dalībvalstīm saistībā ar 1.pilāru ir iespēja izveidot shēmu mazajiem lauksaimniekiem. Tā ir vienkāršota shēma, kura aizstāj visus citus tiešos maksājumus, un shēmas dalībnieki ir atbrīvoti no prasības ievērot lauksaimniecības praksi. Ir paredzēts, ka LAD veic pārbaudi jau projektu iesniegšanas brīdī arī projektu uzskaites sistēmā, lai nodrošinātu, ka par vienām un tām pašām investīcijām netiku saņemts dubultais atbalsts.
	Darbības programma „Izaugsme un nodarbinātība”	3.1.1. pasākums Sekmēt MVK izveidi un attīstību, īpaši apstrādes rūpniecībā un RIS3 priortārajās nozarēs.	Finansējuma pieejamības veicināšana, t.sk. garantiju, aizdevumu izsniegšanu, investīciju veikšanu, darījumu strukturēšanu, konsultācijas un apmācības Finansējuma saņēmēji – MVK, komercdarbības uzsācēji, pašnodarbinātas personas, fiziskas personas (ideju autori). Industriālo teritoriju un telpu izvide un attīstības programmas mērķa grupa ir MVK, kas pārstāv apstrādes rūpniecības nozari	ELFLA pasākums nepārkļāsies ar darbības programmas pasākumiem, jo to nodrošinās atšķirīgie atbalsta nosacījumi. ELFLA atbalsts ir paredzēts grantu formā, kā arī nošķirtības kritērijs ir mērķteritorija un lauksaimniecības joma. Darbības programmā atbalsts paredzēts aizdevumiem (t.sk. mikrokreditēti, mezanīna aizdevumiem, aizdevumiem ar granta elementu), pirmsvērtības un sēklas finansējumam, garantijām, niska kapitālam. Specifiskā atbalsta mērķa īstenošana ir cieši saistīta ar 1.2.2. specifisko atbalsta mērķi par inovatīvu komersantu attīstības veicināšanu – saistībā ar to plānots sniegt atbalstu inovatīvu un tehnoloģiski intensīvu komersantu attīstībai.

Kopsavilkums ELFLA papildinātībai un demarkācijai ar ERAF, KF, ESF, EJZF, ELGF_7

Darbības programma „Izaugsme un nodarbinātība”	3.1.2. pasākums Palielināt straujas izaugsmes komersantu skaitu.	Atbalsts tiks sniegts inovatīvu un tehnoloģiski intensīvu jaunu un straujas izaugsmes komersantu izaugsmes izveidošanai un esošo turpmākai izaugsmei, veicot niska kapitāla investīcijas, izmēdzot aizdevumus un nodrošinot tehnoloģiju akcelerācijas pakalpojumus, kas ietver finansējuma pieejamību un mentoringu. Finansējuma saņēmēji – MVK, komercdarbības uzsācēji, pašnodarbinātas personas, fiziskas personas (ideju autori).	ELFLA pasākums nepārkļāsies ar darbības programmas pasākumiem, jo to nodrošinās atšķirīgie atbalsta nosacījumi. ELFLA atbalsts ir paredzēts grantu formā, kā arī nošķirtības kritērijs ir mērķteritorija un lauksaimniecības joma. Ir paredzēts, ka LAD veic pārbaudi jau projektu iesniegšanas brīdī arī projektu uzskaites sistēmā, lai nodrošinātu, ka par vienām un tām pašām investīcijām netiku saņemts dubultais atbalsts.
	ELGF	Maksājums jaunajiem lauksaimniekiem	Dalībvalstis piešķir gada maksājumu jaunajiem lauksaimniekiem, kuri var saņemt pamata maksājumu vai vienoto platības maksājumu (VPM) Atbalsta saņēmēji – jaunie lauksaimnieki: – fiziskas personas, ne vecākas par 40 gadiem; – kuri var saņemt pamata maksājumu vai vienoto platības maksājumu (VPM);

Kopsavilkums ELFLA papildinātībai un demarkācijai ar ERAF, KF, ESF, EJZF, ELGF_8

			saimniecību kā saimniecības vadītāji vai šādu saimniecību jau ir izveidojuši piecu gadu laikā pirms pirmās pieteikuma iesniegšanas; DV var noteikt papildu kritērijus jauniešiem lauksaimniekiem saistībā ar atbilstošām prasmju un/vai apmācības prasībām.	
• „Agrovide un klimats”	ELGF	Maksājums par klimatam un videi labvēlīgu lauksaimniecības praksi („zaļā” komponente)	Finansējuma saņēmēji – lauksaimnieki	ELFLA pasākums nepārkļāsies ar ELGF pasākumiem, jo to nodrošinās atšķirīgie atbalsta nosacījumi, kas ir savstarpēji papildinoši. Dalībvalstis teritorijās, uz kurām attiecas Direktīva 92/43/EEK vai Direktīva 2009/147/EK, tostarp šajās teritorijās esošajos kūdrājos un mitrājos, nosaka ilggadīgos zālājus, kas ir ekoloģiski jutīgi un kas ir stingri jāaizsargā, lai īstenotu minētajās direktīvās noteiktos mērķus. Lai aizsargātu ekoloģiski vērtīgus ilggadīgos zālājus, tostarp ilggadīgos zālājus, kas aug ar oglekli bagātā augsnē, dalībvalstis var nolemt noteikt citus jutīgus apgabalus, kas atrodas ārpus teritorijām, uz kurām attiecas Direktīva 92/43/EEK vai Direktīva 2009/147/EK. Lai saņemtu “zaļās” komponentes maksājumu lauksaimnieki, nepārveido un neapar ilggadīgo zālāju platības, kas atrodas apgabalos, kurus dalībvalstis noteikušas saskaņā ar minētajiem nosacījumiem.

Kopsavilkums ELFLA papildinātībai un demarkācijai ar ERAF, KF, ESF, EJZF, ELGF_9

• „Bioloģiskā lauksaimniecība”	ELGF	Maksājums par klimatam un videi labvēlīgu lauksaimniecības praksi („zaļā” komponente)	Finansējuma saņēmēji – lauksaimnieki	ELFLA pasākums nepārkļāsies ar ELGF pasākumiem, jo to nodrošinās atšķirīgie atbalsta nosacījumi, kas ir savstarpēji papildinoši. Dalībvalstis teritorijās, uz kurām attiecas Direktīva 92/43/EEK vai Direktīva 2009/147/EK, tostarp šajās teritorijās esošajos kūdrājos un mitrājos, nosaka ilggadīgos zālājus, kas ir ekoloģiski jutīgi un kas ir stingri jāaizsargā, lai īstenotu minētajās direktīvās noteiktos mērķus. Lai aizsargātu ekoloģiski vērtīgus ilggadīgos zālājus, tostarp ilggadīgos zālājus, kas aug ar oglekli bagātā augsnē, dalībvalstis var nolemt noteikt citus jutīgus apgabalus, kas atrodas ārpus teritorijām, uz kurām attiecas Direktīva 92/43/EEK vai Direktīva 2009/147/EK. Lai saņemtu “zaļās” komponentes maksājumu lauksaimnieki, nepārveido un neapar ilggadīgo zālāju platības, kas atrodas apgabalos, kurus dalībvalstis noteikušas saskaņā ar minētajiem nosacījumiem.
• „Natura 2000 maksājumi”	Darbības programma „Izaugsme un nodarbinātība”	5.4.1.pasākums Saglabāt un atjaunot bioloģisko daudzveidību un aizsargāt ekosistēmas.	Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, kā arī īpaši aizsargājamo biotopu labiekārtojumi, tādejādi novirzot iespējamās tūnista plūsmas uz „Natura 2000” teritorijas daļām ar lielāku vides ietilpību. Finansējuma saņēmēji – valsts un pašvaldības iestādes, kā arī biedrības un nodibinājumi.	ELFLA pasākums nepārkļāsies ar darbības programmas pasākumiem, jo to nodrošinās atšķirīgie atbalsta nosacījumi un atbalsta saņēmēji. ELFLA atbalsts paredzēts ikgadējas kompensācijas veidā par saimnieciskās darbības ierobežojumiem, savukārt DP atbalsts paredzēts investīcijām labiekārtošanas darbiem un vides monitoringa iekārtām.

Kopsavilkums ELFLA papildinātībai un demarkācijai ar ERAF, KF, ESF, EJZF, ELGF_10

<ul style="list-style-type: none"> „Ražotāju grupas” 	<p>Plānošanas dokuments: ELGF – Vienotā Tīrģus kopējā organizācija</p> <ul style="list-style-type: none"> MK 2008.gada 4.novembra noteikumi Nr.921 „Noteikumi par augļu un dārzeņu ražotāju grupu atzīšanu, to darbības nosacījumiem un kontroli, kā arī kārtību, kādā piešķir, administrē un uzrauga valsts un ES atbalstu augļu un dārzeņu ražotāju grupām” MK 2011.gada 21.jūnija noteikumi Nr.453 „Noteikumi par augļu un dārzeņu ražotāju organizāciju atzīšanu, to darbības nosacījumiem un kontroli, kā arī kārtību, kādā piešķir, administrē un uzrauga ES atbalstu augļu un 	<p>Pasākums, aktivitāte: atbalsts augļu un dārzeņu ražotāju grupu un ražotāju organizāciju izveidošanai un darbībai.</p> <ul style="list-style-type: none"> Padomes 2007.gada 22.oktobra Regula (EK) Nr.1234/2007, ar ko izveido lauksaimniecības tirgus kopējo organizāciju un paredz īpašus noteikumus dažiem lauksaimniecības produktiem („Vienotā TKO regula”) – 103 a.– 103 g.pants, 122.– 125.j.pants. Komisijas 2011.gada 7.jūnija īstenošanas Regula (ES) Nr.543/2011, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Padomes Regulas (EK) Nr.1234/2007 piemērošanai attiecībā uz augļu un dārzeņu un pārstrādātu augļu un 	<p>Pasākumu un to aktivitāšu mērķi, finansējuma saņēmēji: mērķis ir nodrošināt piegādes un tirgdarbības koncentrāciju augļu un dārzeņu nozarē, t.i., ražošanas plānošana un pielāgošana pieprasījumam, īpaši attiecībā uz kvalitāti un kvantitāti, piedāvājuma koncentrēšana un biedru saražotās produkcijas laišana tirgū, kā arī ražošanas izmaksu optimizācija. Tādējādi ieguldījumi un administratīvie izdevumi ir attaisnojami, ja tie saistīti ar biedru saražotās produkcijas savākšanu, šķirošanu, fasēšanu un tirdzniecību. Finansējuma saņēmēji – juridiskas personas, kas pārstāv 5 vai vairāk biedru intereses augļu un dārzeņu nozarē, lai sasniegtu iepriekš minētos mērķus.</p>	<p>Nošķirtība: ZM Stratēģijā ilgtspējīgām augļu un dārzeņu ražotāju organizāciju darbības programmā Latvijā (2011 – 2015), kas apstiprināta ZM Vadības apspriedē 18.01.2011., ir noteikta demarkācija ar LAP atbalstu: „Lai noteiktu demarkāciju ar LAP atbalstu, un novērstu pasākumu dubulto finansēšanu, potenciālie atbalsta saņēmēji (augļu un dārzeņu RO) nevar saņemt LAP investīciju atbalstu, ja atbalsts tiek lūgts darbībām, kas ir attaisnojamas zem RO darbības programmām, kas izstrādātas saskaņā ar Regulu 1234/2007 un Regulu 1580/2007. Šis nosacījums neattiecas uz vides pasākumu veidiem, kas iekļauti LAP kā agrovīdēs pasākumi.”</p> <p>Nošķirtība tiek īstenota LAD kontroļu procedūrās projekta līmenī. Ir paredzēts, ka LAD veic pārbaudi jau projektu iesniegšanas brīdī, lai nodrošinātu, ka atbalsts par darbībām, kas ir attaisnojamas zem RO darbības programmām, kas izstrādātas saskaņā ar Regulu 1234/2007 un Regulu 1580/2007. par vienām un tām pašām investīcijām netiktu saņemts divkārt. Savukārt Lauku attīstības programmas pasākuma aprakstā „Ražotāju grupu un organizāciju izveide” ir noteikts ka atbalstu šī pasākuma ietvaros nevar saņemt kooperatīvās sabiedrības, kuras ir atzītas un kurām ir piešķirts atbalsts saskaņā ar normatīvajiem aktiem par augļu un dārzeņu ražotāju grupu un organizāciju atzīšanu.</p>
---	--	--	--	---

Kopsavilkums ELFLA papildinātībai un demarkācijai ar ERAF, KF, ESF, EJZF, ELGF_11

	<p>dārzeņu ražotāju organizācijām”</p> <p>ZM Stratēģijā ilgtspējīgām augļu un dārzeņu ražotāju organizāciju darbības programmā Latvijā (2011 – 2015), kas apstiprināta ZM Vadības apspriedē 18.01.2011.</p>	<p>dārzeņu nozari.</p>		
<ul style="list-style-type: none"> „Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos” 	<p>Darbības programma „Izaugsme un nodarbinātība”</p>	<p>3.3.1.pasākums</p> <p>Palielināt privāto investīciju apjomu valsts un reģionālas nozīmes centros, veicot ieguldījumus uzņēmējdarbības infrastruktūrā atbilstoši pašvaldības integrētajiem attīstības programmām</p>	<p>Investīcijas maza mēroga uzņēmējdarbības atbalsta publiskās infrastruktūras attīstībai un pieejamībai - nepieciešamo industriālo pieslēgumu izveidei</p> <p>Finansējuma saņēmēji – MVK, pašvaldības</p>	<p>Atbalstu plānots sniegt prioritārajiem investīciju projektiem, kas vērsti uz komercdarbības vides uzlabošanu (t.sk. investīcijām novada teritorijā ārpus attīstības centra, nodrošinot papildinātību ar ELFLA darbības programmās paredzēto atbalstu vietējo ceļu tīklam un EM ieviesto specifisko atbalsta mērķi, kas vērsti uz apstrādes rūpniecības komersantu konkurētspējas veicināšanu, tādejādi veicinot arī reģionu attīstību), investoru piesaisti un darbavietu radīšanai, kā arī būtiskas infrastruktūras trūkumu esošajiem komersantiem novēršanai. Daļu no finansējuma plānots novirzīt nacionālas nozīmes attīstības centru integrētai pilsētvides attīstībai</p> <p>ELFLA atbalsts paredzēts vietējo pašvaldību ceļu kvalitātes uzlabošanai. Labuma guvēji ir mazās infrastruktūras lietotāji, uzņēmumi un personas, kas iesaistītas lauksaimnieciskās ražošanas nozarēs. ELFLA atbalsta pasākumā atbalsta saņēmējs ir vietējā pašvaldība.</p>

Kopsavilkums ELFLA papildinātībai un demarkācijai ar ERAF, KF, ESF, EJZF, ELGF_12

<ul style="list-style-type: none"> „LEADER pieejas īstenošana” 	<p>Rīcības programma Zivsaimniecības attīstībai 2014.–2020.gadam</p>	<p>Vietējās attīstības stratēģiju īstenošana</p>	<p>Zivsaimniecībai nozīmīgu teritoriju ilgtspējas veicināšana saistībā ar sabiedrības virzītu vietējo attīstību, kas ir saskaņā ar KZP un Rīcības programmas zivsaimniecības attīstībai mērķiem.</p>	<p>Nošķirtība tiks noteikta vietējo rīcības grupu izstrādātajās stratēģijās.</p>
	<p>Darbības programma „Izaugsme un nodarbinātība”</p>	<p>Tiešā veidā atbalsts Sabiedrības virzītai vietējai attīstībai DP ietvaros netiek plānots.</p>	<p>-</p>	<p>Papildinātība iespējama nosakot papildus kritērijus projektiem, kuri īstenoti no citiem atbalsta instrumentiem un ir ciešā saistībā ar plānotā projekta realizāciju. Papildinātība noteikta vietējo rīcības grupu izstrādātajās stratēģijās.</p>
	<p>Darbības programma „Izaugsme un nodarbinātība”</p>	<p>5.5.1. pasākums Saglabāt, aizsargāt un attīstīt nozīmīgu kultūras un dabas mantojumu, kā arī attīstīt ar to saistītos pakalpojumus.</p>	<p>Uz vietējo pašvaldību attīstības programmām balstīta starptautiski nozīmīga kultūras un dabas mantojuma objektu un teritoriju, tūrisma produktu, to saturs un publiskās infrastruktūras attīstīšana, veicinot ar kultūras un dabas mantojuma izmantošanu saistīto pakalpojumu attīstību.</p> <p>Finansējuma saņēmēji – kultūras institūcijas, pašvaldības un to apvienības, kultūras pieminekļu īpašnieki, MVK, biedrības un nodibinājumi sadarbībā ar pašvaldībām.</p>	<p>Nošķirtība paredzēta galvenokārt caur pasākumu ieviešanas modeli. ELFLA tiek piemērota LEADER pieeja.</p>

Kopsavilkums ELFLA papildinātībai un demarkācijai ar ERAF, KF, ESF, EJZF, ELGF_13

„Sadarbība”	Rīcības programma Zivsaimniecības attīstībai 2014.–2020. gadam	Inovācijas	Stimulēt inovāciju, lai ieviestu jaunus vai ievērojami uzlabotus produktus, jaunus vai uzlabotus procesus un metodes, jaunas pārvaldības un organizācijas sistēmas	ELFLA pasākums nepārklāsies ar EJZF, jo mērķa grupa saistībā ar EJZF ir zivsaimniecība.
	Darbības programma „Izaugsme un nodarbinātība”	1.2.2.pasākums Veicināt inovatīvu un tehnoloģiski intensīvu komersantu attīstību.	atbalsts inovatīvu un tehnoloģiski intensīvu komersantu izveidei un attīstībai tehnoloģiju inkubatoros, finansējuma pieejamības nodrošināšana inovatīvu un dzīvotspējīgu ideju attīstīšanai Finansējuma saņēmēji: inkubatoru operatori, starpniekinstitūcijas	ELFLA pasākums nepārklāsies ar darbības programmas pasākumiem, jo to nodrošinās atšķirīgie atbalsta saņēmēji, tāpēc ka mērķa grupa saistībā ar ELFLA ir lauksaimniecība un atbalsts tiks sniegts sadarbības veicināšanas pasākumiem, tai skaitā caur Eiropas Inovāciju partnerību lauksaimniecības ražībai un ilgtspējai.
	Darbības programma „Izaugsme un nodarbinātība”	3.2.2.pasākums Veicināt MVK eksportspējas palielināšanos	veicināt nozaru komersantu un citu saistīto institūciju sadarbību, atbalstot kopīgu projektu īstenošanu, tādējādi veicinot ātrāku nozaru un komersantu konkurētspējas celšanu, eksporta apjomu palielināšanu, inovācijas un jaunu produktu ražošanu Finansējuma saņēmēji – MVK, biedrības un nodibinājumi, pašvaldību kapitālsabiedrības (deleģēto pārvaldes uzdevumu veikšanai), ostu pārvaldes.	ELFLA pasākums nepārklāsies ar darbības programmas pasākumiem, jo to nodrošinās atšķirīgie atbalsta saņēmēji, tāpēc ka mērķa grupa saistībā ar ELFLA ir lauksaimniecība un atbalsts tiks sniegts sadarbības veicināšanas pasākumiem, tai skaitā caur Eiropas Inovāciju partnerību lauksaimniecības ražībai un ilgtspējai.

Kopsavilkums ELFLA papildinātībai un demarkācijai ar ERAF, KF, ESF, EJZF, ELGF_14

14.1.2. Ja dalībvalsts ir nolēmusi iesniegt valsts programmu un reģionālo programmu kopumu, kā minēts Regulas (ES) Nr. 1305/2013 6. panta 2. punktā, informāciju par to savstarpējo papildināmību

Nav piemērojams

14.2. Attiecīgā gadījumā informācija par papildināmību ar citiem Savienības instrumentiem, tostarp LIFE

Nav piemērojams

15. PROGRAMMAS ĪSTENOŠANAS KĀRTĪBA

15.1. Visu Regulas (ES) Nr. 1305/2013 65. panta 2. punktā minēto iestāžu izraudzīšanās, ko veic dalībvalsts, un programmas pārvaldības un kontroles struktūras apraksta kopsavilkums, kā paredzēts Regulas (ES) Nr. 1303/2013 55. panta 3. punkta i) apakšpunktā, un Regulas (ES) Nr. 1303/2013 74. panta 3. punktā paredzētā kārtība.

15.1.1. Iestādes

Iestāde/struktūra	Iestādes/struktūras, departamenta vai nodaļas nosaukums	Par iestādi atbildīgās personas vārds un uzvārds	Adrese	E-pasts
Managing authority	Zemkopības ministrija	Liene Jansone, ~~Lauku atīstības atbalsta departamenta~~ Valsts sekretāra vietniece direktore, Vadošās iestādes vadītāja vietniece	Republikas laukums 2, Rīga, Latvija, LV-1981	Liene.Jansone@zm.gov.lv
Certification body	KPMG Baltics SIA	Armine Movsisjana, Valdes priekšsēdētāja	Roberta Hirša iela 1, Rīga, Latvija, LV-1045	amovsisjana@kpmg.com
Accredited paying agency	Lauku atbalsta dienests	~~Girts Krūmiņš,~~ Andris Grundulis Lauku atbalsta dienesta vadītājs	Republikas laukums 2, Rīga, Latvija, LV-1981	~~Girts.Krumins@lad.gov.lv~~ Andris.Grundulis@lad.gov.lv

15.1.2. Apraksta kopsavilkums par programmas pārvaldības un kontroles struktūru un kārtība neatkarīgai sūdzību izskatīšanai

15.1.2.1. Pārvaldības un kontroles struktūra

Vadošā iestāde

Saskaņā Regulas Nr. 1305/2013 65. pantu, par Programmas lietderīgu, efektīvu un pareizu pārvaldību un īstenošanu ir atbildīga LR Zemkopības ministrija. Zemkopības ministrija par vadošo iestādi noteikta saskaņā ar nacionālajos tiesību aktos minēto.

Vadošās iestādes funkcijas nosacīti iedalāmas četrās grupās:

- Pārvaldība un kontrole;
- Informācija un publicitāte;
- Uzraudzība;
- Novērtēšana.

Lai īstenotu Vadošās iestādes funkcijas, Zemkopības ministrija:

1) nodrošina, ka finansējamās darbības izraugās saskaņā ar Lauku attīstības programmai piemērotiem kritērijiem;

2) nodrošina piemērojamo Ex ante nosacījumu izpildi;

3) nodrošina, ka darbojas droša elektroniska sistēma, lai uzraudzībai un novērtēšanai piemērotā, datorizētā formā fiksētu un saglabātu statistikas informāciju par Lauku attīstības programmas īstenošanu, informāciju par finansētajām darbībām un nodrošinātu to sniegšanu Komisijai;

4) nodrošina, ka saņēmēji un citas struktūras, kas iesaistītas Lauku attīstības programmas īstenošanas darbībās ir informētas par saviem pienākumiem, ko uzliek piešķirtais atbalsts, un uztur atsevišķu grāmatvedības sistēmu vai piemērotu norēķinu kodu visām darbībām un darījumiem un apzinās prasības attiecībā un datu sniegšanu vadošajai iestādei un iznākumu un rezultātu uzskaiti;

5) nodrošina, ka Lauku attīstības programmas novērtēšanas plāns tiek sagatavots un novērtēšana veikta noteiktajos termiņos un atbilstoši uzraudzības un novērtēšanas sistēmai, kā arī sagatavotais novērtēšanas plāns un iegūtie novērtējumi iesniegti attiecīgajām valsts iestādēm un Komisijai;

6) nodrošina gada īstenošanas ziņojumu sagatavošanu un iesniegšanu Eiropas Komisijā pēc Uzraudzības komitejas apstiprinājuma saņemšanas;

7) pārrauga pasākumu īstenošanas procedūru izstrādi un ieviešanu LAD;

8) sagatavo vai apkopo no citām organizācijām iesniegtos priekšlikumus grozījumiem un papildinājumiem, lai iesniegtu tos Uzraudzības komitejā un Eiropas Komisijā;

9) pilda Lauku attīstības programmas Uzraudzības komitejas sekretariāta funkcijas un informē sabiedrību un Programmas administrēšanā iesaistītās institūcijas par Uzraudzības Komitejas vai Eiropas Komisijas lēmumiem;

10) nodrošina programmas publicitāti, t.sk., ar Valsts Lauku tīkla palīdzību, informējot potenciālos atbalsta saņēmējus, sociālos un ekonomiskos partnerus, kā arī plašāku sabiedrību par iespējām, ko piedāvā programma un nosacījumiem atbalsta saņemšanai, kā arī ES ieguldījumu un lomu programmas īstenošanā;

11) Lauku attīstības programmas īstenošanas laikā piesaista ekspertus programmas pasākumu pilnveidošanai, saskaņotības un papildinātības principa ievērošanas nolūkā nodrošina nepārtrauktu ES struktūrfondu, Kohēzijas fonda un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda apgūšanas vajadzībām izstrādāto programmu pārskatīšanu, pārrauga lauku attīstības programmas īstenošanas pastāvīgu uzraudzības veikšanu, kā arī ir atbildīga par tehniskās palīdzības finansiālo līdzekļu apsaimniekošanu.

Atsevišķu Vadošās iestādes funkciju īstenošanu Zemkopības ministrija uzdevusi LAD kā akreditētai Maksājumu aģentūrai. Svarīgākās no tām:

1) pārliecināšanās, ka Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai finansētās darbības tiek faktiski veiktas un ka tas notiek pareizi, kā arī to pienācīga uzskaitē;

2) pārkāpumu novēršana un apkarošana;

3) summu, kas zaudētas pārkāpumu vai nolaidības dēļ, atgūšana;

4) drošas elektroniskas sistēmas izveidošana, uzturēšana un nepieciešamo statistikas datu uzkrāšana.

Maksājumu aģentūra

Maksājumu aģentūras funkcijas atbilstoši nacionālajos normatīvajos aktos noteiktajam veic Zemkopības ministrijas pārraudzībā esošais un ES līdzfinansēto pasākumu administrēšanai akreditētais LAD.

LAD:

1) nodrošina Lauku attīstības programmas pasākumu administrēšanu, kas ietver pieteikumu (projektu) atbalsta saņemšanai pieņemšanu un izvērtēšanu, lēmuma par finansējuma piešķiršanu vai atteikumu to piešķirt pieņemšanu un atbalstu izmaksāšanu un uzskaiti;

2) nodrošina kontroli par atbalsta nosacījumu izpildi un nepieciešamības gadījumā piemēro sankcijas;

3) nodrošina norēķinu sistēmas darbību un norēķinu uzskaiti;

4) izstrādā atbalsta pasākumu īstenošanas procedūras, iesniedzamo iesniegumu veidlapas, informatīvos materiālus, kas domāti atbalsta pretendenta uzaicinājumam pretendēt uz atbalstu, kā arī pārējos papildus dokumentus, kas nepieciešami atbalsta administrēšanai, kontrolei un sankciju piemērošanai;

5) atskaitās Zemkopības ministrijai, Uzraudzības komitejai, Komisijai par finansiālo līdzekļu izmantošanu, kā arī informē sabiedrību. Ja nepieciešams, LAD sagatavo priekšlikumus Zemkopības ministrijai par nepieciešamajām izmaiņām pasākumu administrēšanas, kontroles vai uzraudzības mehānismā, kā arī, ja nepieciešams risina neskaidros jautājumus;

6) nodrošina un uztur drošu elektronisko sistēmu, kas kalpo Lauku attīstības programmas pasākumu administrēšanai, kontrolei, uzraudzībai un novērtēšanai;

7) katru gadu iesniedz Komisijai apstiprinātu izdevumu deklarāciju, kas tiek izmantota arī kā maksājuma pieprasījums, kā arī visu attiecīgo papildus informāciju.

Sertifikācijas struktūra

Atbilstoši Regulas Nr. 1306/2013 9.pantā noteiktajam, sertifikācijas struktūra sniedz atzinumu par maksājumu aģentūras gada pārskatu pilnīgumu, pareizību un patiesumu, tās iekšējās kontroles sistēmas pienācīgu darbību un to izdevumu likumību un pareizību, kuru atmaksāšana ir pieprasīta no Eiropas Komisijas. Sertifikācijas struktūru izvēlas Kompetentā iestāde publiskā iepirkuma kārtībā, valsts vai privātu revīzijas struktūru.

Sertifikācijas auditu veic atbilstoši Regulas Nr. 1306/2013 9.panta prasībām, Komisijas Īstenošanas Regulas (ES) Nr. 908/2014 ar ko paredz noteikumus par to, kā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1306/2013 piemēro attiecībā uz maksājumu aģentūrām un citām struktūrām, finanšu pārvaldību, grāmatojumu noskaidrošanu, noteikumiem par pārbaudēm, nodrošinājumu un pārredzamību 5.līdz 7.panta prasībām un Eiropas Komisijas vadlīnijām

Kompetentā iestāde

Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai Kompetentās iestādes funkcijas - maksājumu aģentūras akreditācijas piešķiršanu un atsaukšanu - atbilstoši Regulas Nr. 1306/2013 7.pantam, Komisijas Īstenošanas Regulas (ES) Nr. 908/2014 2.pantam un Komisijas Deleģētās Regulas (ES) Nr.907/2014, ar ko papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1306/2013 attiecībā uz maksājumu aģentūrām un citām iestādēm, finanšu pārvaldību, grāmatojumu noskaidrošanu, nodrošinājumu un euro izmantošanu 1.pantam veic Zemkopības ministrija.

Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai kompetentās iestādes funkcijas ir:

- nodrošināt maksājumu aģentūras akreditācijas piešķiršanu, atsaukšanu, uzraudzību un Eiropas Komisijas informēšanu;
- nodrošināt sertificējošās iestādes izvēli publiskā iepirkuma kārtībā;
- nodrošināt visu Kompetentās iestādes atbildības jomā normatīvo aktu pieņemšanu, kā arī jebkurus citus pasākumus, kas vajadzīgi, lai efektīvi aizsargātu Kopienas finanšu intereses;
- nodrošināt uzraudzību par efektīvu vadības un kontroles sistēmas, kas ietver pārskatu apstiprināšanu un deklarāciju par pārskatu ticamību, ieviešanu Maksājumu iestādē;
- nodrošināt Komisiju ar nepieciešamo informāciju saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto.

15.1.2.2. Sūdzību izskatīšanas kārtība

Saskaņā ar nacionālajiem normatīvajiem aktiem sūdzību izskatīšanai par visiem jautājumiem, kas saistīti ar atbalsta saņemšanu, ir noteikta kārtība, kas paredz, ka maksājumu aģentūras amatpersonu izdotos lēmumus var apstrīdēt un pārsūdzēt šādā kārtībā:

- 1) reģionālo struktūrvienību vadītāju izdotos lēmumus var apstrīdēt, iesniedzot attiecīgās reģionālās struktūrvienības vadītājam iesniegumu;
- 2) Maksājumu aģentūras centrālā aparāta struktūrvienību amatpersonu un reģionālo struktūrvienību vadītāju izdotos lēmumus var apstrīdēt, iesniedzot attiecīgu iesniegumu Maksājumu aģentūras direktoram;
- 3) Maksājumu aģentūras direktora izdotos lēmumus var pārsūdzēt tiesā.

Jebkurai personai ir tiesības vērsties arī Vadošajā iestādē – Zemkopības ministrijā – ar iesniegumu, kurā lūgts izvērtēt Maksājumu aģentūras s procedūru atbilstību normatīvo aktu prasībām, tomēr Zemkopības ministrijai nav tiesību atcelt Maksājumu aģentūras pieņemtos lēmumus jautājumos, kas saistīti ar atbalsta piešķiršanu, – šādas tiesības ir tikai tiesai.

15.2. Paredzamais uzraudzības komitejas sastāvs

Saskaņā ar Regulas Nr. 1303/2013 47.pantā minēto Lauku attīstības programmas Uzraudzības komiteja tiek izveidota ne vēlāk kā trīs mēnešus pēc lēmuma par programmas pieņemšanu.

Zemkopības ministrija kā Vadošā iestāde ir atbildīga par Uzraudzības komitejas izveidošanu, sastāva noteikšanu un tās darbības nodrošināšanu (Uzraudzības komitejas darbības reglamentējošo dokumentu izstrādi un komitejas darbības koordinēšanu). Uzraudzības komiteju vada Vadošās iestādes vadītājs, un Uzraudzības komitejas darba koordināciju, kā arī sadarbību ar tās locekļiem un citiem sociālajiem, ekonomiskajiem un vides partneriem nodrošina Uzraudzības komitejas sekretariāts, kura funkcijas veic Zemkopības ministrijas Lauku attīstības atbalsta departaments. Uzraudzības komitejā iekļauti pārstāvji no Vadošās iestādes, Maksājumu aģentūras, plānošanas reģioniem, Latvijas Pašvaldību savienības, lauksaimniecības nevalstiskajām organizācijām, vides nevalstiskajām organizācijām, institūcijām, kas tieši saistītas ar programmas ieviešanu, un citiem sociālajiem, ekonomiskajiem un vides partneriem un valsts pārvaldes institūcijām, kuru kompetences jomas saistītas ar programmas ieviešanu, kā arī sociālās iekļaušanas, dzimumu līdztiesības un nediskriminācijas veicināšanas jautājumiem. Atbilstoši Regulas Nr.1303/2013 48.pantā minētajam visiem Uzraudzības komitejas locekļiem ir balsstiesības. Uzraudzības komitejas darbā kā padomdevēji piedalās arī Eiropas Komisijas pārstāvji.

Uzraudzības komitejas funkcijas

Uzraudzības komitejas galvenās funkcijas ir šādas:

- 1) konsultēt un sniegt atzinumu Vadošajai iestādei par Programmas finansējamo darbību atlases kritērijiem;
- 2) analizēt novērtēšanas plāna ieviešanu, izvērtējot Programmas mērķu sasniegšanu un tās īstenošanas rezultātus;
- 3) izskatīt un apstiprināt gada īstenošanas ziņojumus, pirms to nosūtīšanas Eiropas Komisijai;
- 4) izskatīt Vadošās iestādes priekšlikumus Programmas grozījumiem un sniegt priekšlikumus Vadošajai iestādei par nepieciešamajiem grozījumiem Programmā.

Programmas ieviešanas gaitā koordinācija starp Kohēzijas politikas fondiem, Eiropas Lauksaimniecības garantiju fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu, no kuriem pēdējie trīs ir Zemkopības ministrijas pārziņā, tiks nodrošināta, struktūrfondu vadošās iestādes pārstāvim ar balsstiesībām piedaloties Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.-2020.gadam Uzraudzības komitejā, Zemkopības ministrijas pārstāvim ar balsstiesībām piedaloties Eiropas Savienības ar struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.-2020.gadam Uzraudzības komitejā un Partnerības līguma vadības grupā.

Papildus koordinācijas mehānisms starp iepriekš minētajiem fondiem tiks nodrošināts nacionālo normatīvo aktu izstrādes un apstiprināšanas gaitā. Ministru kabineta noteikumi, kas tiks izstrādāti katram Lauku attīstības programmas atbalsta pasākumam vai pasākumu grupām, pirms to apstiprināšanas, tiks saskaņoti ar citām ministrijām, kas ir atbildīgas par Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda pasākumu īstenošanu, un Zemkopības ministrijas Zivsaimniecības atbalsta nodaļu, kas ir atbildīga par Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda pasākumu īstenošanu. Iepriekšminētie noteikumi tiks saskaņoti arī ar sociālajiem partneriem, kā to paredz Latvijas Republikā noteiktā Ministru kabinetā izskatāmo normatīvo aktu projektu iesniegšanas, virzības un izskatīšanas kārtība.

15.3. Noteikumi, kas nodrošina programmas publiskošanu tostarp ar valsts lauku tīkla starpniecību, atsaucoties uz informēšanas un publicitātes stratēģiju, kas minēta Regulas (ES) Nr. 808/2014 13. pantā

Darbības partneru informēšanai par Lauku attīstības programmu

Sabiedrības informēšanai Zemkopības ministrija 2014. - 2020.gadā īsteno komunikācijas stratēģiju, kurā tiek ietverta informācija par galvenajiem informācijas un komunikācijas pasākumiem par LAP, kas tiks īstenoti programmēšanas perioda ietvaros.

Komunikācijas stratēģijā ietvertie pasākumi vērsti uz potenciālo atbalsta saņēmēju, atbalsta saņēmēju un plašākas sabiedrības informēšanu par izvēlētās lauku attīstības stratēģijas un pasākumu būtību, īstenošanas mehānismiem, kontroli un potenciālo atbalsta saņēmēju finansiālo ieguvumu, iesaistoties katrā pasākumā, kā arī izmaiņām nacionālā atbalsta politikā finansētajos pasākumos.

Informāciju par LAP plašāka sabiedrība un potenciālie atbalsta saņēmēji saņems gan ZM, gan LAD reģionālajās pārvaldēs, Valsts Lauku tīklā, zemkopības nozares klientu apkalpošanas centros, ar plašsaziņas līdzekļu starpniecību (prese, TV, radio), reģionos organizētos semināros, pašvaldībās un ar citu sadarbības partneru starpniecību. Lielākais nacionālā līmeņa periodiskais izdevums lauku iedzīvotājiem "Latvijas Avīze", kā arī citi laikraksti un žurnāli – gan centrālie, gan reģionālie - regulāri publicē informāciju par LAP.

ZM informēs sabiedrību par lauku attīstības stratēģijas un programmas galvenajiem mērķiem, uzdevumiem un rezultātiem, akcentēs programmēšanas perioda mērķus un iespējamo katra plānotā pasākuma attīstību.

Lauku attīstības programmas un stratēģijas skaidrošanai novados tiks organizētas ikgadējās ZM reģionālās konferences visos Latvijas reģionos. Tajās piedalās zemkopības ministrs un ministrijas vadošie speciālisti, kā arī Lauku atbalsta dienesta un citu ministrijas padotības iestāžu pārstāvji.

ZM un Latvijas Pašvaldību savienības sadarbībā tiks organizētas tikšanās novadu lauku attīstības konsultantiem ar mērķi informēt par jaunumiem un grozījumiem normatīvajos aktos, pieteikšanās termiņiem un citām LAP aktualitātēm. Tāpat LAP pasākumu atbalsta saņemšanas nosacījumi regulāri tiks skaidroti Valsts lauku tīkla organizētajos semināros visos Latvijas novados. Turklāt saņemt informāciju par programmas sniegtajām iespējām un nosacījumiem varēs arī no novadu lauku attīstības konsultantiem.

LAP pasākumu īstenošanas gaita un finansējuma izmantojums tiks apspriests arī sabiedrisko organizāciju, tai skaitā Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padomes (LOSP), sanāsmēs, kurās piedalās gan zemkopības ministrs, gan ministrijas un tās padotības iestāžu speciālisti.

Visā periodā no 2014. līdz 2020.gada beigām īpaša uzmanība tiks pievērsta atbalsta pretendentu informēšanai un konsultēšanai par papildu iespējām, izmaiņām likumdošanā un grozījumiem pasākumu procedūru elementos, ja tādi ir akceptēti programmas pasākumu īstenošanas efektivitātes palielināšanai. Vienlaikus sabiedrība turpinās saņemt informāciju par programmas pasākumu īstenošanas gaitu un jaunu pretendentu piesaistīšanu un konsultēšanu atbalsta saņemšanai.

Darbības atbalsta saņēmēju informēšanai par Kopienas ieguldījuma apjomu

Zemkopības ministrijas tīmekļa vietnē www.zm.gov.lv ir brīvi pieejama informācija, kas atspoguļo Kopienas ieguldījuma apjomu programmā. Ziņas par Kopienas finansējumu ir atrodamas arī Finanšu ministrijas ES fondu tīmekļa vietnē (<http://www.esfondi.lv>).

LAD nodrošina atbalsta saņēmēju informēšanu par to iekļaušanu fonda finansēto darbību sarakstā un šī saraksta publiskošanu saskaņā ar Kopienas tiesību aktiem

Lai nodrošinātu atklātības principu ievērošanu, kā arī ES tiesību aktos paredzēto prasību izpildi, LAD Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā savā tīmekļa vietnē publicēs informāciju par visiem atbalsta saņēmējiem, norādot to vārdu vai juridiskai personai – nosaukumu un reģistrācijas numuru, LAD reģionālo lauksaimniecības pārvaldi, kurā saņemts pieteikums par atbalstu, kā arī atbalsta apmēru.

LAD informē atbalsta saņēmējus arī par prasībām informācijas un komunikācijas pasākumiem par LAP ietvaros atbalstīto darbību īstenošanu un saņemto atbalstu, kā arī par prasībām, kas ievērojamas darbības īstenošanas laikā sabiedrības informēšanai par fonda sniegto atbalstu tās īstenošanā.

Darbības sabiedrības informēšanai par Kopienas lomu programmās un to rezultātiem

Zemkopības ministrijas tīmekļa vietnē www.zm.gov.lv ikvienam interesantam ir brīva pieeja LAP un informācijai, kas saistīta ar Kopienas tiesību aktiem un atbalsta politiku, kā arī Kopienas ieguldījuma apjomu LAP īstenošanā. Katram sabiedrības loceklim tīmekļa vietnē interaktīvi ir iespēja izteikties, uzdot jautājumus, sniegt priekšlikumus vai ziņot par problēmām. Zemkopības ministrijas Preses un sabiedrisko attiecību nodaļa regulāri sniedz informāciju par Kopienas lomu programmās un to rezultātiem lielākajam valstī izdodamajam periodiskajam izdevumam lauku iedzīvotājiem “Latvijas Avīzei” un citiem laikrakstiem un žurnāliem. Ziņas par Kopienas finansējumu ir atrodamas arī Finanšu ministrijas ES fondu tīmekļa vietnē (<http://www.esfondi.lv>).

Operatīvā informācija par finansējuma iespējām, pieteikšanās termiņiem atbalstam LAP pasākumu ietvaros, nosacījumiem atbalsta saņemšanai, darbību atlases kritērijiem un pieteikumu atbalsta saņemšanai izskatīšanas procedūrām un termiņiem regulāri tiek publicēta LAD tīmekļa vietnē.

Veicot programmas īstenošanas novērtēšanu, ZM informēs sabiedrību par programmas īstenošanas gaitu, kā arī faktiski sasniegtajiem rezultātiem, tās īstenošanas procesam noslēdzoties 2020.gadā. Ar aktuālo informāciju par Kopienas programmu rezultātiem var iepazīties LAD mājas lapā (www.lad.gov.lv).

Viens no instrumentiem plašākas sabiedrības un nozares speciālistu informēšanā par Kopienas sniegto ieguldījumu nozares attīstībā ir Valsts Lauku tīkls, kura viens no galvenajiem mērķiem ir sabiedrības informēšana par fonda sniegto ieguldījumu, LAP pasākumu lomu un nozīmi, kā arī labu un pārņemamu praksi.

15.4. Tādu mehānismu apraksts, ar kuru palīdzību nodrošina saskaņotību starp vietējās attīstības stratēģijām, kas tiek īstenotas saskaņā ar LEADER, darbībām, kas paredzētas saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1305/2013

35. pantā minēto sadarbības pasākumu, pamatpakalpojumiem un ciematu atjaunošanu lauku apvidos, kā minēts tās pašas regulas 20. pantā, un citiem ESI fondiem

Pasākumā „Pamatpakalpojumi lauku teritorijās” atbalsts tiks sniegts tikai vienā aktivitātē, t.i., pašvaldību ceļu pārbūvei un būvniecībai tikai novadu lauku teritorijā. Pasākuma aktivitātes var būt papildinošas ar LEADER pieejas pasākuma aktivitātēm, lai nodrošinātu ceļam piegulošo teritoriju sakārtošanu. Papildinātība tiks vērtēta projekta līmenī.

Pasākumā „Sadarbība” atbalsts tiks sniegts trīs aktivitātēs:

- EIP darba grupu projektu īstenošanai’;
- sadarbības projektu īstenošanai jaunu produktu, metožu, procesu un tehnoloģiju izstrādei;
- sadarbībai starp maziem ekonomikas dalībniekiem lauku tūrisma attīstības veicināšanai.

Pasākuma aktivitātes var būt papildinošas ar EJZF pasākuma „Inovācijas” aktivitātēm un darbības programmas „Izaugsmei un nodarbinātībai” īstenotajiem SAM 1.2.2. un 3.2.2., kā arī Horizon2020.

VRG, kuru darbības teritorija atrodas zivsaimniecībai nozīmīgā teritorijā, SVVA stratēģijas īstenošanai un starpteritoriālai un starpvalstu sadarbībai saņems ELFLA un EJZF atbalstu. VRG darbības nodrošināšanas izmaksas un teritorijas aktivizēšanas izmaksas tiks segtas no ELFLA, jo ELFLA ir izvēlēts par vadošo fondu. Starp abiem fondiem tiks nodrošināta saskaņota potenciālo VRG spēju veidošana (metodiskais atbalsts, t.sk., konsultācijas), SVVA stratēģijas sagatavošana (19.1.apakšpasākums), VRG un SVVA stratēģiju atlase un apstiprināšana (t.i., abiem fondiem vienlaikus tiks izsludināta VRG iesniegumu pieņemšana, kopīgi atlases kritēriji un saskaņoti atbalsta saņemšanas nosacījumi, abiem fondiem viena SVVA stratēģiju atlases komiteja, kā arī abiem fondiem VRG sagatavos vienu SVVA stratēģiju, nošķirot rīcības plānus).

VRG, izstrādājot SVVA stratēģiju, balstoties uz vietējām vajadzībām, noteiks mērķus un rīcības, kuras tiks īstenotas saskaņā ar attiecīgajiem LAP mērķiem vai Rīcības programmas zivsaimniecības attīstībai 2014.-2020.gadam noteiktajiem mērķiem. Tās var būt arī papildinošas un tiks vērtētas projekta līmenī.

Tāpat SVVA stratēģijā īstenotās rīcības un atbalstītie projekti var būt papildinoši ES struktūrfondu darbības programmā “Izaugsme un nodarbinātība” īstenotajiem projektiem, piemēram, tādās ieguldījumu prioritātēs kā “Veicināt uzņēmējdarbību, jo īpaši atvieglojot jaunu ideju izmantošanu ekonomikā un atbalstot jaunu uzņēmumu izveidi, tostarp ar uzņēmumu inkubatoru palīdzību”, “Atbalstīt uzlabotu spēju radīšanu un paplašināšanu produktu un pakalpojumu attīstībai” un “Investīcijas izglītībā un apmācībā, tostarp profesionālajā apmācībā, lai nodrošinātu prasmju apgūšanu un mūžizglītību, attīstot izglītības un apmācības infrastruktūru”. Papildinātība tiks vērtēta projekta līmenī, sadarbojoties ESI fondus administrējošām iestādēm.

15.5. Regulas (ES) Nr. 1303/2013 27. panta 1. punktā minēto darbību apraksts, kas paredzētas, lai panāktu administratīvā sloga samazināšanu atbalsta saņēmējiem

Administratīvā sloga mazināšanas mērķis ir celt fonda ieviešanas sistēmas efektivitāti un vienkāršot projektu īstenošanu atbalsta saņēmējam. Lai nodrošinātu administratīvā sloga mazināšanu, 2014.–

2020.gada plānošanas periodā, tiks nodrošināts tāds pasākumu kopums, kas varētu atvieglot atbalsta saņēmēju slogu, jau sākot ar projektu plānošanas posmu un turpinot ar to ieviešanu un ilgtspējības nodrošināšanu.

Nozīmīgi administratīvā sloga mazināšanas pasākumi īstenoti jau 2007.–2013.gada plānošanas periodā. Administratīvā sloga mazināšanas pasākumi iedalāmi 2 līmeņos: tiesiskais ietvars, plānošanas dokumenti un LAP ieviešana, administrēšanas, uzraudzība un novērtēšanas sistēma, t.sk. IT izmantošana LAP īstenošanā.

Attiecībā uz administrēšanas, uzraudzības un novērtēšanas sistēmu, uzlabota LAD piekļuve citu institūciju datubāzēm, tādējādi samazinot administratīvo slogu atbalsta saņēmējiem un uzlabojot fondu pārraudzības efektivitāti. Izveidota, kā arī turpmāk tiks padarīta efektīvāka Elektroniskā pieteikšanās sistēma (EPS) atbalstam (ieteikšanās atbalsta saņemšanai un atskaišu iesniegšana elektroniski, saziņa ar LAD, izmantojot LAD izveidoto elektronisko pieteikšanās sistēmu), tādējādi samazinot administratīvo slogu atbalsta pretendentiem un saņēmējiem.

Ir izveidota dokumentu vadības sistēma, kas nodrošina dokumentu apriti elektroniski starp Vadošo iestādi, Maksājumu aģentūru, Revīzijas iestādi, Sertifikācijas struktūru, Kompetento iestādi un citām iestādēm, kā arī atbalsta pretendentiem un saņēmējiem.

LAP pasākumos potenciālajiem atbalsta saņēmējiem tiks dota iespēja atbalstam pieteikties ar integrētu pieeju, piemēram, LAP pasākumā „Ieguldījumi materiālajos aktīvos” atbalsta pretendentiem būs iespējas iesniegt integrētos projektus, t.i., vienā projekta iesniegumā norādot visas saimniecībai nepieciešamās investīcijas, par kurām viņš vēlas saņemt atbalstu, atsevišķi nenodalot investīcijas, kas attiecas uz lauku saimniecību modernizāciju vai pārstrādi, kā tas bija 2007.–2013.gada plānošanas periodā.

2013. gadā administratīvā sloga mazināšanai un pakalpojumu pieejamībai zemkopības nozarē atklāts ZM Klientu apkalpošanas centrs (KAC) – uz klientu vērsta pakalpojumu sniegšanas sistēmas izveide ZM un tās padotības iestādēs. Tajā visu nepieciešamo informāciju par dažādu institūciju pasākumiem sniedz LAD klientu apkalpošanas speciālisti. KAC apmeklētāji var saņemt informāciju par ZM un tās sešu padotības iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem; daudziem no tiem var iesniegt dokumentus gan papīra formātā, gan elektroniski. KAC pieejami arī bezmaksas nozares publiskie datori, kurus apmeklētāji var izmantot gan aktuālās informācijas meklēšanai, gan dokumentu iesniegšanai elektroniski tiem pakalpojumiem, kurus var pieprasīt EPS.

Administratīvā sloga samazināšanai gan atbalsta saņēmējiem, gan maksājumu aģentūrai 16.pasākuma – Sadarbība - ietvaros tiek noteikta vienota likme netiešo izdevumu segšanai (25%), pilnībā piemērojot programmai Apvārsnis2020 noteikto metodiku. Tādējādi tiek būtiski samazināts administratīvais slogs gan atbalsta saņēmējam, gan maksājumu aģentūrai - atbalsta saņēmējam nav jāiesniedz maksājumu aģentūrai netiešo izmaksu pamatojošie dokumenti.

Ieviešot vienkāršotās izmaksas LAP pasākumos un koncentrējoties uz pasākumu mērķu izpildi nevis finanšu dokumentu pārbaudi, pārejas periodā tiks nodrošināta:

- finansējuma saņēmēja administratīvā sloga samazināšanu projekta izmaksu uzskaitē un maksājuma pieprasījumu pamatojošās dokumentācijas sagatavošanai;
- LAD administratīvā sloga samazināšanu projektu izmaksu dokumentācijas pārbaudēs;
- kļūdu rašanās iespēju samazināšanu gan izmaksu pamatojošās dokumentācijas sagatavošanā, gan tās pārbaudē;

- ELFLA fondu finansējuma aprites ātruma samazināšanos – samazināts laiks maksājumu pieprasījumu sagatavošanai, pārbaudei un lēmuma sagatavošanai par līdzfinansējuma apstiprināšanu;
- efektīvāku finansējuma izlietojumu fokusējoties uz mērķa un rezultātu sasniegšanu.

15.6. Apraksts par tehniskās palīdzības izmantojumu, tostarp darbībām, kas saistītas ar programmas sagatavošanu, pārvaldību, uzraudzību, novērtēšanu, informēšanu, kontroli un īstenošanu, kā arī darbības attiecībā uz iepriekšējiem vai turpmākiem plānošanas periodiem, kā minēts Regulas (ES) Nr. 1303/2013 59. panta 1. punktā

Saskaņā ar Regulas Nr. 1303/2013 59.pantu un Regulas Nr. 1305/2013 51.pantu ELFLA var atbalstīt lauku attīstības programmas sagatavošanas, pārvaldības, uzraudzības, novērtēšanas, informācijas un saziņas darbības, tīklu veidošanas (Valsts lauku tīkls, sadarbība ar Eiropas Inovāciju partnerības tīklu, Eiropas tīklu lauku attīstībai), kā arī sūdzību izskatīšanas, kontroles un revīzijas darbības. Saistībā ar tehnisko palīdzību attaisnojami arī izdevumi, kas attiecas gan uz iepriekšējo plānošanas periodu (2007.–2013.gads), gan nākamo plānošanas periodu.

Tehniskās palīdzības mērķis – atbalstīt efektīvu un atbilstošu programmas sagatavošanu, pārvaldību, uzraudzību, novērtēšanu, kā arī informācijas, saziņas, tīklu veidošanas, sūdzību izskatīšanas, kontroles un revīzijas pasākumus, lai sasniegtu plānotos rezultātus.

Tehniskās palīdzības ietvaros preču un pakalpojumu iepirkumi tiek īstenoti saskaņā ar normatīvajiem aktiem, kas regulē publisko iepirkumu jomu, un tiek izmantota elektronisko iepirkumu sistēma saskaņā ar normatīvajiem aktiem par centralizētajiem elektroniskajiem iepirkumiem.

No Tehniskās palīdzības līdzekļiem attiecināmas ir šādas atlīdzības un sociālo garantiju izmaksas:

- valsts budžeta iestāžu darba tiesisko vai civildienesta attiecību regulējošajos normatīvajos aktos noteiktās izmaksas, tai skaitā darba devēja valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas no apliekamajām attiecināmajām izmaksām. Ir attiecināmas visas tās atlīdzības izmaksas (mēnešalga, piemaksas, prēmijas, pabalsti, atvaļinājuma nauda, naudas balvas, kompensācijas, t.sk. mācību maksas kompensācijas un apdrošināšana), kas ir noteiktas Valsts civildienesta likumā un Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumā. Uz terminētu darba līgumu jeb darba līgumu, kas noslēgts uz noteiktu laiku, attiecas Darba likums un citi darba tiesisko attiecību regulējošie normatīvie akti, tāpat kā uz darba līgumu, kas noslēgts uz nenoteiktu laiku;
- attiecināmi ir darba nespējas izdevumi saskaņā ar likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu”.

Sagatavošanas darbības

Atbalstāmās aktivitātes – plānošanas dokumentu izstrāde, t.sk. novērtējuma izmaksas par lauksaimniecības ietekmi uz vidi, kas saistītas ar LAP izstrādi un nepieciešamo grozījumu sagatavošanu, LAP vadībā un administrēšanā iesaistīto institūciju vadības, administrēšanas kontroles sistēmu izstrāde, ieviešana un uzturēšana, kā arī ekspertu, ekspertu grupu, konsultantu un sadarbības partneru piesaistīšanas un sadarbības izmaksas.

Pārvaldības darbības

Atbalstāmās aktivitātes – projektu apstiprināšana, sūdzību izskatīšana un izmaksas, kas saistītas ar Vadošās iestādes un Maksājumu aģentūras darbību (t.sk. institucionālās kapacitātes un administratīvo spēju celšana, lai sekmīgi ieviestu, uzraudzītu un administrētu LAP – darba samaksa (atlīdzība), darbinieku zināšanu un prasmju pilnveidošana, nepieciešamais aprīkojums un tehnika, telpu iekārtošana un aprīkošana u.c., informācijas sistēmu izveide un attīstība, administratīvā sloga mazināšanas pasākumi, kā arī ekspertu, ekspertu grupu, konsultantu un sadarbības partneru piesaistīšanas un sadarbības izmaksas.

Uzraudzības darbības

Atbalstāmās aktivitātes – projektu uzraudzība un kontrole un izmaksas, kas saistītas ar LAP ieviešanas uzraudzību un Uzraudzības komitejas darbību, izmaksas, kas saistītas ar datorizētas uzraudzības informācijas sistēmas izveidi un attīstību, kā arī ekspertu, ekspertu grupu, konsultantu un sadarbības partneru piesaistīšanas un sadarbības izmaksas.

Novērtēšanas darbības

Atbalstāmā aktivitāte – projektu novērtēšanas izmaksas, kas saistītas ar LAP nepārtraukto novērtēšanu, sākotnējo un beigu novērtējumu, kā arī citiem nepieciešamiem novērtēšanas pasākumiem, ko veic juridiskas personas vai valsts institūcijas.

Informācijas, saziņas darbības un tīklu veidošana

Atbalstāmās aktivitātes – LAP ieviešanā iesaistīto darbinieku pieredzes apmaiņas pasākumi, komandējumi, semināri, konferences, informācijas izplatīšanas un publicitātes pasākumi, Valsts Lauku tīkla darbība, t.sk. Eiropas Inovāciju partnerības tīkla kontaktpunkta funkciju izpilde, sadarbība ar Eiropas Inovāciju partnerības tīklu, Eiropas Tīklu lauku attīstībai u.c.

Kontroles darbības

Atbalstāmās aktivitātes – izmaksas, kas saistītas ar atbalsta pretendentu iesniegumu izvērtēšanu, auditiem un pārbaudēm uz vietas (t.sk. izmaksas, kas saistītas ar transportu un nepieciešamā aprīkojuma iegādi pārbaudžu veikšanai u.c.).

Ja tiek veiktas pārbaudes uz vietas kopā ar tiešo maksājumu shēmām, tad LAD darbinieku atlīdzība netiek attiecināta no Tehniskās palīdzības līdzekļiem. Ja pārbaudēm iespējams skaidri nodalīt veicamā darba apjomu, kas ir saistīts ar ELFLA pasākumu pārbaudi, piemēram LAP pasākums „Agrovide un klimats”, tādi darbinieku atlīdzības izdevumi ir uzskatāmi par attiecināmiem no Tehniskās palīdzības līdzekļiem.

Revīzijas darbības

Atbalstāmās aktivitātes – izmaksas, kas saistītas ar LAP pārvaldības un kontroles sistēmas pārbaudēm, revīzijām.

16. SARAKSTS AR DARBĪBĀM, LAI IESAISTĪTU PARTNERUS

16.1. Diskusija par ieguldījumiem apmācībās, konsultācijās u.c. pasākumos

16.1.1. Atbilstošās apspriešanas temats

2013.gada 21.marta diskusija par Eiropas Savienības 2014.–2020.gada plānošanas perioda ELFLA ieguldījumiem „Apmācības, konsultācijas, mazās saimniecības, jaunie lauksaimnieki u.c.” pasākumos.

LAP 2014–2020 zināšanu pārneses un konsultāciju pasākumi, atbalsts mazajām saimniecībām, jauniem lauksaimniekiem, sadarbība.

16.1.2. Rezultātu kopsavilkums

Par zināšanu pārneses un konsultāciju pasākumiem vienojas:

- konsultāciju pasākumā noteikt maksimālo atbalsta summu EUR 1500 vienam saņēmējam visā plānošanas periodā;
- apmācības pasākumā atbalstīt tikai mācību programmas, kas attiecas uz lauksaimniecības, mežsaimniecības un pārtikas nozarēm;
- apmācības pasākumā atbalsta intensitāte varētu būt atkarīga no darbības: obligātajai apmācībai (agrovide un bioloģiskā lauks.) varētu būt līdz 90%, pārējai apmācībai – līdz 50%, saimniecību vadības apmaiņas pasākumos – arī līdz 50%. Mācībās jānodrošina gan teorētiskās, gan praktiskās nodarbības.

Vienojas ieviest pasākumu „Sadarbība”.

Mazo saimniecību atbalstu novirzīt saimniecībām, kuru apgrozījums ir vismaz EUR 2000, bet ne līdz 15 000 .

Atbalstu jauniem lauksaimniekiem novirzīt, ja ir atbilstoša lauksaimnieciskā izglītība, saimniecības pārņemšanas gadījumā jāpārņem saimniecība kopumā.

16.2. Diskusija par ieguldījumiem materiālajos aktīvos

16.2.1. Atbilstošās apspriešanas temats

2013.gada 6.februāra diskusija par Eiropas Savienības 2014.–2020.gada plānošanas perioda ELFLA ieguldījumiem materiālajos aktīvos.

LAP 2014–2020 pasākuma „Ieguldījumi materiālajos aktīvos” apakšaktivitātes „Lauku saimniecību modernizācija” atbalsta saņemšanas apmēri un nosacījumi.

16.2.2. Rezultātu kopsavilkums

Paredzēt attiecināmo izmaksu summu vienam atbalsta pretendenta visā programmēšanas periodā kopā EUR 2 000 000, tehnikai EUR 700 000, prioritāri atbalstīt ilgtermiņa investīcijas, t.i., būvniecību. Diferencēt atbalsta intensitāti atbilstoši veiktajiem ieguldījumiem. Paredzēt lauku saimniecību attīstības pasākuma ietvaros reģionalizācijas principu, lai nodrošinātu līdzvērtīgu reģionu attīstību, kā arī paredzēt noteiktu finansējuma aploksni mazo saimniecību attīstībai.

16.3. Diskusija par meža pasākumiem

16.3.1. Atbilstošās apspriešanas temats

2013.gada 6.decembra diskusija par Eiropas Savienības 2014.–2020.gada plānošanas perioda ELFLA meža pasākumiem.

LAP 2014–2020 pasākums „Ieguldījumi mežu attīstībā un mežu dzīvotspējas pilnveidošanā”.

16.3.2. Rezultātu kopsavilkums

Vienojas, ka pasākuma aktivitāte „Valdošās koku sugas nomaiņa” nav īstenojama pāraugušās apšu audzēs. Augstāka atbalsta likme nosakāma par mistraudžu veidošanu. Netiek atbalstīta egļu monokultūru veidošana.

16.4. Diskusija par meža pasākumiem 2

16.4.1. Atbilstošās apspriešanas temats

2014.gada 7.oktobra sanāksme ar Meža īpašnieku biedrības pārstāvjiem par pasākumu „Natura 2000 maksājumi (mežu īpašniekiem)”.

16.4.2. Rezultātu kopsavilkums

ZM informē par sarunu gaitu ar EK un EK izteikto viedokli, ka LAP ietvaros nav piemērojama augstāka atbalsta maksājuma likme par teritorijām, kurās nav precīzs kartogrāfiskais materiāls ar mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem, kā teritorijās ar ierobežotu kailcirti, jo tādā gadījumā ir novērojama pārkompensācija.

Sanāksmē vienojas sagatavot papildus argumentāciju par vidējās likmes piemērošanu teritorijām, kurās ir vairāki aprobežojuma veidi, bet tos nav iespējams precīzi identificēt dabā.

16.5. Diskusija par vides pasākumiem

16.5.1. Atbilstošās apspriešanas temats

2013.gada 28.februāra diskusija par Eiropas Savienības 2014.–2020.gada plānošanas perioda ELFLA vides pasākumiem.

LAP 2014–2020 pasākumi „Agrovide un klimats”, „Apgabali ar dabas un citiem specifiskiem ierobežojumiem”, „Apmežošana”, „Natura 2000 maksājumi”.

16.5.2. Rezultātu kopsavilkums

Ierosina izskatīt iespēju atteikties no ADSI. Akcentē buferjoslu ierīkošanas iespēju paredzēt visā Latvijas teritorijā. Jāparedz agrovides pasākums, kas mazinātu ražojošo lauku saimniecību ietekmi uz vidi. Ierosinājums NATURA 2000 lauksaimniecības zemē maksāt tikai par tām patstāvīgajām pļavām un ganībām, kas ir bioloģiski vērtīgs zālājs, kā arī tikai tur, kur ir uzaršanas aizliegums.

Vides organizācijas iebilst pret apmežošanas un meliorācijas pasākuma ieviešanu; lauksaimnieku organizācijas uzskata, ka apmežošanas pasākums nav īstenojams daļēji aizaugušās lauksaimniecības zemēs.

16.6. Diskusija par vides pasākumiem 2

16.6.1. Atbilstošās apspriešanas temats

2013.gada 2.maija diskusija par Eiropas Savienības 2014.–2020.gada plānošanas perioda ELFLA vides pasākumiem.

LAP 2014–2020 pasākumi „Agrovide un klimats”, „Natura 2000 maksājumi”.

16.6.2. Rezultātu kopsavilkums

Tiek ierosināta bioloģiski vērtīgo zālāju apsaimniekošanas atbalsta diferencēšana atbilstoši apsaimniekošanas grūtībām un jaunu agrovides apakšpasākumu ieviešanu, kurā atbalsta saņēmējam būtu

izvēle par īstenojamām aktivitātēm. Aicinājums diferencēt atbalstu par saimnieciskās darbības ierobežojumiem Natura 2000 esošajos mežos.

16.7. Diskusija par vides pasākumiem 3

16.7.1. Atbilstošās apspriešanas temats

2013.gada 27.novembra diskusija par Eiropas Savienības 2014.–2020.gada plānošanas perioda ELFLA vides pasākumiem.

LAP 2014–2020 pasākumi „Agrovide un klimats”, „Natura 2000 maksājumi”, „Ieguldījumi mežu attīstībā un mežu dzīvotspējas pilnveidošanā”.

16.7.2. Rezultātu kopsavilkums

Vienošanās atbalstu par bioloģiski vērtīgu zālāju uzturēšanu diferencēt atbilstoši apsaimniekošanas grūtības pakāpei, nenoteikt sākuma termiņu pļaušanai, bet datumu līdz kuram tas jāveic (līdz 15.septembrim), zāles smalcināšana nav pieļaujama, nopļautā zāle jānovāc no lauka (līdz 15.septembrim), atbalsta maksājuma likme netiek diferencēta pēc veiktās aktivitātes, noteikt ekstensīvās ganīšanas intervālu 0,3–0,9 liellopu vienībām.

Natura 2000 maksājumu atbalstu novirzīt tikai tām pļavām, kurās ir reāli saimnieciskās darbības ierobežojumi. Diferencēt atbalsta maksājumu pēc noteiktajiem saimnieciskās darbības ierobežojumiem meža platībās.

Izvērtēt iespēju pasākumā „Ieguldījumi mežu attīstībā un mežu dzīvotspējas pilnveidošanā” atbalstīt meža ieaudzēšanu platībās, kurās izpildās viens no diviem nosacījumiem, nevis abi reizē (erozija vai augsnes auglība).

Izvērtēt īstenojamās aktivitātēs Agrovides apakšpasākumā „Videi draudzīgas saimniekošanas veicināšana” (buferjoslu ierīkošana, rugāju saglabāšana, starpkultūru un tauriņziežu audzēšana, aktivitāte lopkopības saimniecībām u.c.).

Pasākuma „Ieguldījumi materiālajos aktīvos” atbalsts novirzāms tikai esošo meliorācijas sistēmu pārbūvei, meliorācijas sistēmu pārbūve un atjaunošana netiek atbalstīta Natura 2000 un īpaši aizsargājamās dabas teritorijās (izņemot, ja to paredz dabas aizsardzības plāns) un citās aizsargājamās teritorijās.

16.8. Lauksaimnieku konsultatīvās padomes sanāksme

16.8.1. Atbilstošās apspriešanas temats

2013.gada 30.maija Lauksaimnieku konsultatīvās padomes sanāksme.

LAP 2014–2020 pasākumi un indikatīvais finanšu sadalījums.

16.8.2. Rezultātu kopsavilkums

Pieņemts lēmums par indikatīvo finanšu sadalījumu starp pasākumiem, par finansējuma pārdali no I pīlāra uz II pīlāru 5% apmērā, kā arī panākta vienošanās par pasākumu īstenošanas pamatprincipiem, t.i. atbalstu par apgabalos ar dabas un specifiskiem ierobežojumiem esošām pļavām var saņemt, ja nodrošināts minimālais dzīvnieku blīvums;

bioloģiskās lauksaimniecības atbalstu novirzīt tādām saimniecībām, kuras kopumā bioloģiski sertificētas, ar atbalstu veicināt bioloģiskās produkcijas ražošanu un pārstrādi;

pārskatīt nosacījumus par bioloģiski vērtīgo zālāju apsaimniekošanu, izvērtējot iespēju atteikties no vēlās pļaušanas datuma;

izstrādāt jaunu agrovīdēs apakšpasākumu, ar kuru tiks veicināta ražojošo lauksaimnieku ietekme uz vidi;

apmežošanas atbalstu sniegt ierobežotā apjomā – maks. 5 ha un tikai tad, ja projektā paredzēta arī meža kopšana, apmežošana pieļaujama nemeliorētās zemēs un ar zemu augsnes auglību;

LAP neievieš pasākumu „Risku pārvaldība”.

16.9. Lauksaimnieku konsultatīvās padomes sanāksme 2

16.9.1. Atbilstošās apspriešanas temats

2013.gada 30.oktobra Lauksaimnieku konsultatīvās padomes sanāksme.

LAP 2014–2020 pasākumi un indikatīvais finanšu sadalījums.

16.9.2. Rezultātu kopsavilkums

Precizēts LAP indikatīvais finanšu sadalījums, palielināts finansējums sadaļai „Zināšanu pārnese”, palielināts finansējums LEADER, rezervēts finansējums 2% apmērā stratēģiskiem projektiem, pārdalīts finansējums no I pīlāra uz II pīlāru vismaz 7,42 % apmērā.

Agrovides apakšpasākumu „Videi draudzīgas saimniekošanas veicināšana” ieviest visā Latvijas teritorijā.

Vienojas par regresivitātes piemērošanu apgabalos ar dabas un citiem specifiskiem ierobežojumiem pasākumā saimniecībām, kuru kopējā platība pārsniedz 1000 ha.

Atbilstošas lauksaimniecības izglītības nosacījums tiek piemērots tikai pasākumā „Atbalsts jauniem lauksaimniekiem”.

16.10. Lauksaimnieku konsultatīvās padomes sanāksme 3

16.10.1. Atbilstošās apspriešanas temats

2013.gada 13.decembra Lauksaimnieku konsultatīvās padomes sanāksme.

LAP 2014–2020 pasākumi un indikatīvais finanšu sadalījums.

16.10.2. Rezultātu kopsavilkums

Vienojas, ka par teritoriju ar dabas ierobežojumiem (iepriekš – mazāk labvēlīgie apvidi) tiek uzskatīta visa Latvijas teritorija, kura tiek kategorizēta atbilstoši LIZ ballēm 4 kategorijās pēc augsnes auglības;

par īstenojamām aktivitātēm Agrovides apakšpasākumā „Videi draudzīgas saimniekošanas veicināšana” (buferjoslu ierīkošana, rugāju saglabāšana, starpkultūru un tauriņziežu audzēšana).

16.11. Lauksaimnieku konsultatīvās padomes sanāksme 4

16.11.1. Atbilstošās apspriešanas temats

2014.gada 24. novembrī Lauksaimnieku konsultatīvās padomes sanāksme.

LAP 2014–2020 pasākumi, ADSI regresivitāte, indikatīvais finanšu sadalījums.

16.11.2. Rezultātu kopsavilkums

ZM informē par sarunu gaitu ar EK un EK izteiktajiem iebildumiem par pasākumiem.

Ņemot vērā to, ka līdz 10.12. ir jā sagatavo precizētā LAP versija, šobrīd nevirzīt pasākumu "Sadarbība", bet iesniegt to ar pirmajiem grozījumiem.

Gan Agrovides pasākumos, gan attiecībā uz ADSI noteikt fiksētās likmes (veicot sākotnēji noteiktu likmju % samazināšanu), atbilstoši pieejamajam finanšu plānam periodā. ADSI ieviest tikai līdz 2018.gadam, kamēr ir pieejams finansējums, pēc tam atkārtoti pārskatīt iespējas pasākumu turpināt. Noteikt degresivitāti :

Par saimniecības pirmajiem 100 ha atbalsts netiktu samazināts, taču:

- no 100 – 500 ha - 90% no atbalsta apjoma,
- 501 – 1 000 ha – 80% no atbalsta apjoma,
- 1 001 ha – 1 500 ha – 70% no atbalsta apjoma,

virs 1 501 ha – 60% no atbalsta apjoma.

16.12. Vides aizsardzības procesā iesaistīto valsts un nevalstisko organizāciju sanāksme

16.12.1. Atbilstošās apspriešanas temats

2014.gada 7. un 14.oktobra Vides aizsardzības procesā iesaistīto valsts un nevalstisko organizāciju sanāksme par pasākuma „Bioloģiskās daudzveidības uzturēšanu zālajos” ieviešanu LAP 2014-2020 ietvaros un tā galvenajiem pamatnosacījumiem.

16.12.2. Rezultātu kopsavilkums

ZM informē par EK izteikto viedokli par novēršamajām nesaistēm atbalsta maksājumā BDUZ. Vienošanas, ka sākotnējā atbalsttiesīgā teritorija tiek sadalīta divās atsevišķās daļās, - katrai nodalot atsevišķu atbilstošo datu slāni (kartogrāfisko materiālu un tā saturošo atribūtikas informāciju), ievērojot šādus pamatprincipus :

1. „zaļais slānis”-ietilps visi līdz 2013.g. noteiktie bioloģiski vērtīgie zālāji, kuri nav iekļauti Dabas aizsardzības pārvaldes (DAP) Dabas datu pārvaldības sistēmā Ozols (t.i. LIFE+ projektā sagatavotais *shp datu slānis[1]), - lauksaimniecības platība, kas ir dabīgi vai daļēji dabīgi zālāji;
2. “sarkanais slānis”- ietilps visi tie ekoloģiski jutīgie ilggadīgie zālāji, kas iekļauti DAP Dabas datu pārvaldības sistēmā OZOLS t.i. ES nozīmes zālāju biotopi (t.sk. parkveida pļavas), kas iekļauti ES Biotopu Direktīvas I pielikumā vai ES nozīmes dzīvotnes Biotopu direktīvas 92/43/EEK un Putnu direktīvas 2009/147/EK sugām. (Atbalsttiesīgo platību biotopu kodi: 1630*, 2130*, 2190, 2320, 2330, 4010, 4030, 5130, 6110*, 6120*, 6210, 6230*, 6270*, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530* [2]; [3]).

[1] Strazdiņa, B. 2013. Atskaite par ES nozīmes zālāju, krūmāju un virsāju biotopu Latvijā oriģinālas datu bāzes izveidošanu un stratificētu statistisko datu apstrādi. Izstrādāta pēc DAP LIFE+ projekta "Natura 2000 Nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma", LIFE11NAT/LV/371 pasūtījuma. DAP, Rīga, 23 lpp.

[2] BVZ noteikšanas metodika, kas izstrādāta ELFLA LAP 2007.-2013. gadam atbalsta pasākuma „Tehniskā palīdzība” aktivitātes „LAP 2007.-2013.gadam pasākuma „Agrovides maksājumi” apakšpasākuma „Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos” atbalsttiesīgās platības aktualizācija” ietvaros (ZM un DAP 2012. gada 30. novembra Līgums Nr. 2012/135) (http://biodiv.daba.gov.lv/fol302307/fol634754/monitoringa-un-kartesanas-anketas/ank14_bvz_met.pdf)

[3] Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. Latvijas Dabas fonds, Rīga, 320 lpp.

16.13. (Neobligāti) paskaidrojumi vai papildu informācija, lai papildinātu darbību sarakstu

Atbilstoši Regulas (ES) Nr. 1303/2013 5. panta prasībām, formulējot programmas īstenošanas stratēģiju un izvirzot īstenojamus pasākumus, Zemkopības ministrija konsultējās ar Eiropas Komisiju un sadarbības partneriem Eiropas Savienībā, sadarbības partneriem Latvijā, gan politikas veidošanas līmenī, gan administratīvā, gan nevalstisko organizāciju un potenciālo atbalsta izmantotāju līmenī.

Programma sagatavota, pamatojoties uz situācijas analīzi, kuru kopš 2011.gada veikusi Zemkopības ministrija, Latvijas valsts agrārās ekonomikas institūts un Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centrs sadarbībā ar Valsts lauku tīklu un Valsts zivsaimniecības sadarbības tīklu.

Programmas izstrādes procesā tika iesaistīti ekonomiskie, sociālie un vides partneri, kompetentās reģionālās un vietējās iestādes, kā arī citas valsts pārvaldes iestādes. Visi konsultāciju procesa rezultāti tika ņemti par pamatu stratēģijas sagatavošanā un programmas izstrādāšanā.

Programmas pasākumu īstenošanas mehānisma izveidei tika sasauktas vairākas diskusijas, katrā no diskusijām bija iesaistīti specifisko jautājumu eksperti, politikas veidotāji un lēmumu pieņēmēji nacionālā, reģionālā un vietējā līmenī, pasākumus administrējošās un ekspertīzes institūciju pārstāvji, nevalstisko organizāciju pārstāvji un sabiedrība. Periodā starp diskusiju norisēm, iesaistītie pārstāvji konsultējās ar citiem nozaru speciālistiem, tādējādi aptverot arvien plašāku sabiedrību.

Pēc programmas pirmā projekta izstrādes tas tika nodots sabiedriskai apspriešanai. Visi saņemtie priekšlikumi tika apkopoti, izvērtēti un iekļauti programmā. Programmas pirmais projekts tika iesniegts Ex-ante novērtēšanai un pēc tās sagatavotie priekšlikumi ietverti Programmā.

Par programmas īstenojamiem pasākumiem Ministru kabinetā tika iesniegts informatīvais ziņojums par pasākumiem, kas tiks finansēti no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai.

Pasākumi ir pārrunāti ar lauksaimnieku organizāciju un vides organizāciju pārstāvjiem, piemēram, Lauksaimnieku organizāciju sadarbību padomi, Latvijas dabas fondu, Latvijas Ornitoloģijas biedrību, Pasaules dabas fondu, Latvijas Bioloģiskās lauksaimniecības organizāciju apvienību u.tml.

Programmas īstenošanas laikā partneriem ir visnozīmīgākā loma, ņemot vērā to galvenos uzdevumus:

- 1) atbilstoši savai kompetencei iesaistīties un palīdzēt LAD un ZM efektīvāk īstenot programmas mērķus, kā arī iesaistīties programmas īstenošanā savas kompetences jomā;

- 2) palīdzēt informēt un konsultēt lauku iedzīvotājus (atšķirīgas mērķa auditorijas) par atbalsta pieejamību vai grozījumiem;
- 3) pārstāvēt atšķirīgu mērķgrupu intereses lēmumu pieņemšanas procesā (īpaši Programmas Uzraudzības komitejā);
- 4) savstarpēji sadarbojoties un iesaistot plašāku sabiedrību, apkopot priekšlikumus par uzlabojumiem vai nepilnību likvidēšanu pasākumu īstenošanas mehānismā un turpmāk informēt sabiedrību par iespējamiem grozījumiem pasākumu īstenošanā;
- 5) nodrošināt lauku iedzīvotāju apmācību un konsultēšanu pretendēšanā uz atbalstu, tā efektīvākā izmantošanā un atskaišu sniegšanā par atbalsta izmantošanu.

Laika posmā no 2012. gada februāra līdz 2014. gada III ceturksnim dažādos LAP 2014–2020 izstrādes posmos sniegtas prezentācijas un novadītas diskusijas kopumā vairāk nekā 50 dažādās auditorijās, pievēršoties dažādiem LAP 2014–2020 aspektiem, tostarp vides jautājumiem. ZM ir regulāri rīkojusi reģionālās konferences, kurās tika organizēta lauku attīstības darba grupa, lai noskaidrotu lauksaimnieku u.c. interesentu viedokli par programmā īstenotajiem pasākumiem. Tāpat notikušas trīs Pagaidu uzraudzības komitejas sēdes par LAP sagatavošanu plānošanas periodam 2014.–2020.gadam, izvēlētajiem pasākumiem un indikatīvo finansējuma sadalījumu.

17. VALSTS LAUKU TĪKLS

17.1. Procedūra un laika grafiks valsts lauku tīkla (turpmāk — NRN) izveidei

Sekmīgai Valsts lauku tīkla (VLT) darbībai ir izveidots un kopš 2008.gada darbojas VLT Sekretariāts, kas izstrādā VLT Rīcības programmu un ikgadējo darba plānu, koordinē to īstenošanu un atbild par tehnisko nodrošinājumu. VLT sekretariāta darbību atbilstoši nacionālajos normatīvajos aktos noteiktajam nodrošina sabiedrība ar ierobežotu atbildību „Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” (LLKC).

Ņemot vērā VLT sekmīgo darbību iepriekšējā plānošanas periodā un ieguldījumu sabiedrības informēšanā, kā arī publicitātes nodrošināšanā par Latvijas Lauku attīstības programmas 2007.–2013.gadam sniegto ieguldījumu un piedāvātajām iespējām un labo sadarbību ar vadošo iestādi un maksājumu aģentūru, arī šajā plānošanas periodā VLT darbību turpinās nodrošināt LLKC.

Tā kā VLT turpinās darboties uz esošā Valsts Lauku tīkla bāzes, atsevišķas jaunas struktūras izveide nav nepieciešama, tādējādi nodrošinot VLT darbībai nepieciešamo cilvēkresursu kapacitāti, kompetenci un institucionālās pēctecības principu, kā arī maksimāli vienmērīgu pārēju starpposmu periodā, lai sniegtu iespēju VLT nepārtrauktai darbībai un jauno uzdevumu īstenošanas uzsākšanu līdz ar LAP apstiprināšanu.

17.2. Tīkla plānotā organizācija, proti, veids, kādā tiks iesaistītas lauku attīstībā iesaistītās organizācijas un administrācijas, ieskaitot partnerus, kā minēts Regulas (ES) Nr. 1305/2013 54. panta 1. punktā, un kā tiks veicinātas tīklu veidošanas darbības

Valsts lauku tīkls ir izveidots, lai veicinātu sadarbību starp lauku teritoriju iedzīvotājiem, lauku attīstībā iesaistītām organizācijām un pārvaldes iestādēm. VLT pamatzdevums ir informēt lauku iedzīvotājus, uzņēmumus un organizācijas par Latvijas Lauku attīstības programmas piedāvātajām iespējām, kā arī veidot vidi savstarpējās informācijas apmaiņai.

Efektīvai informācijas apmaiņai un ikgadējā darba plāna pasākumu īstenošanai reģionos VLT ir 26 reģionālās struktūrvienības visā Latvijā.

Lai nodrošinātu informācijas pieejamību pēc iespējas tuvāk lauku teritoriju iedzīvotājiem, uzņēmējiem un organizācijām, gandrīz visos Latvijas novados darbojas VLT novadu lauku attīstības konsultanti, kas administratīvi piesaistīti VLT 26 reģionālajām struktūrvienībām.

VLT ir izveidota konsultatīva institūcija – Sadarbības padome, kura saskaņo izstrādāto Rīcības programmu un sniedz priekšlikumus par VLT ikgadējā darba plānā iekļaujamajiem pasākumiem.

Par VLT dalībnieku var kļūt jebkura fiziska vai juridiska persona, kas vēlas iesaistīties lauku attīstībā. VLT jau šobrīd ir iesaistītas dažādas organizācijas un pārvaldes iestādes – lauksaimniecības un mežsaimniecības nozares pārstāvošas organizācijas, lauku uzņēmēji, vietējās rīcības grupas, vides organizācijas, lauku teritoriju nevalstiskās organizācijas, pašvaldības, jauniešu organizācijas, pētniecības institūti u.c.

17.3. Apkopojošs to galveno darbības kategoriju apraksts, kas jāuzņemas NRN saskaņā ar programmas mērķiem

Valsts lauku tīkla mērķi:

- a) palielināt ieinteresēto pušu līdzdalību lauku attīstības īstenošanā;
- b) uzlabot lauku attīstības programmas īstenošanas kvalitāti;
- c) informēt plašāku sabiedrību un iespējamus atbalsta saņēmējus par lauku attīstības politiku un finansējuma iespējām;
- d) veicināt inovācijas lauksaimniecībā, pārtikas ražošanā, mežsaimniecībā un lauku apvidos.

Mērķu sasniegšanai un uzdevumu izpildei VLT Sekretariāts izstrādā daudzgadu Rīcības programmu un ikgadējus darba plānus, kuros ietver informāciju par plānotajām darbībām, finansējumu un sasniedzamajiem rezultativajiem rādītājiem.

Tīkla darbība tiek īstenota atbilstoši izstrādātajai Rīcības programmai, kurā saskaņā ar Regulas Nr. 1305/2013 54.panta 3.punktā noteikto ietverta informācija vismaz par:

- informācijas, labas un pārņemamas prakses apmaiņu un izplatīšanu par lauku attīstības jautājumiem;
- labu projektu piemēru apkopošanu par visām Lauku attīstības programmas prioritātēm;
- tematisku un analītisku apmaiņu starp lauku attīstībā ieinteresētajām pusēm veicināšanu un ieguvumu izplatīšanu;
- sadarbību ar ES dalībvalstu nacionālajiem lauku tīkliem un lauku attīstības politikā iesaistītām organizācijām un institūcijām un iesaistīšanos Eiropas Tīkla lauku attīstībai aktivitātēs;
- inovāciju attīstības un izmantošanas lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un pārtikas ražošanā veicināšanu, sniedzot tehnisku atbalstu, apmācības iespējas konsultantiem un inovāciju atbalsta dienestiem;
- apmācības iespēju un tehniska atbalsta nodrošināšanu vietējās rīcības grupām, jo īpaši starpteritoriju un starpvalstu sadarbībai un partneru meklēšanai;
- uzraudzības un novērtēšanas rezultātu izplatīšanas nodrošināšanu;
- komunikāciju plānu, kas ietver publicitāti un informāciju attiecībā uz lauku attīstības programmu un ir saskaņots ar vadošo iestādi, kā arī plašākai sabiedrībai paredzētus informācijas un komunikācijas pasākumus.

Valsts Lauku tīkls pilda EIP tīkla kontaktpunkta funkcijas, nodrošinot tehnisko atbalstu potenciālo EIP darba grupu inovatīvo projektu izstrādei 16.pasākuma ietvaros.

17.4. NRN izveidei un darbībai pieejamie resursi

VLT darbības nodrošināšanai un Rīcības programmas un ikgadējo darba plānu īstenošanai kopējais finansējums programmēšanas periodā ir līdz 42 milj. EUR, kas sadalās šādi:

- Darbības nodrošināšanas izmaksas: EUR 10 000 000;
- Rīcības programmas un ikgadējo darba plānu īstenošanas izmaksas: EUR 32 000 000.

18. PĀRBAUDĀMĪBAS, KONTROLĒJAMĪBAS UN KĻŪDU RISKĀ EX ANTE NOVĒRTĒJUMS

18.1. Vadošās iestādes un maksājumu aģentūras paziņojums par pasākumiem, kas tiek atbalstīti saskaņā ar LAP, pārbaudāmību un kontrolējamību

Vadošā iestāde un Maksājumu aģentūra apstiprina, ka veiktie aprēķini ir pārbaudāmi, balstīti uz rādītājiem, kuri noteikti, izmantojot atbilstošu kompetenci, ir norādīti izmantotie avoti, tie nesatur investīciju izmaksas, un attiecīgos gadījumos ir ņemti vērā reģionālie aspekti un zemes lietošanas veids.

Eiropas revīzijas palātas konstatējums	LAD rīcība
Publiskā iepirkuma pārbaudes nav efektīvas.	01.01.2014. ir veikti uzlabojumi publisko iepirkumu uzraudzības administrēšanas procedūrās, papildinot kontroles lapas ar detalizētiem jautājumiem par iepirkumiem un veicot grozījumus metodiskajos norādījumos Papildinātas vadlīnijas pretendentiem - ar paraugiem, biežāk pieļautajām kļūdām, izskaidrotas prasības.
Nepietiekamas administratīvās pārbaudes par izdevumiem saskaņā ar Tehniskās palīdzības pasākumu	Ar 01.01.2014. ir veikti uzlabojumi administrēšanas procedūrās, papildinot Metodiskos norādījumus. Izmaiņas paredz, ka atlases kopā ir jāaptver pēc iespējas dažādākas tāmes izdevumu pozīcijas, īpašu uzmanību pievēršot pievienotās vērtības nodokļa (PVN) un komandējuma izmaksu pārbaudei.
Nepietiekamas administratīvās pārbaudes izmaksu pamatotības pasākumos.	<ol style="list-style-type: none"> 1. No 2011.gada 18.maija kopā ar projektu ir obligāti jāiesniedz 2 iepirkuma piedāvājumi. (<i>Ieviests administrēšanas procedūrās</i>). 2. Regulāri tiks aktualizētas maksimāli pieļaujamās būvniecības izmaksas atbilstoši esošajai tirgus situācijai (<i>Ieviests</i>). 3. Izlases veidā notiks sazināšanās ar ražotājrūpniecām, lai noskaidrotu tehnikas, iekārtu ražotāju cenas, atsevišķos gadījumos pieaicina nozares ekspertus (<i>Ieviests administrēšanas procedūrā</i>). 4. LAD aktualizēs savu izveidoto sistēmu (iekšējai lietošanai) cenas noteikšanai, tādējādi nodrošinot projektu investīciju izmaksu savstarpēju salīdzināšanu (<i>Ieviests</i>). 5. Tirgus cenas pārbaude internetā, bukletos u.c. informācijā (<i>Ieviests administrēšanas procedūrās</i>). 6. Vairāk tiks dokumentētas pārbaudītās izmaksu pamatotības (<i>Ieviests administrēšanas procedūrās no 2014.gada, vērtētāji dokumentē izmaksu pamatotības novērtēšanas darbības un pievieno projekta lietai apliecinātos dokumentus, kas apliecina veiktās pārbaudes (piemēram, cenu piedāvājumus no citiem projektiem, vai publiskajā telpā pieejamo cenu izdrukas)</i>).
Saistītu uzņēmējdarbību gadījumā atbalsta maksimālais apmērs investīciju pasākumam nav pārbaudīts.	<p>LAD pārbauda, vai, iesniedzot projektus, atbalsta pretendenti nerada mākslīgus apstākļus, izvērtējot, vai uzņēmumiem ir patstāvīga, no citiem neatkarīga saimnieciskā darbība...</p> <p>2014.-2020.gada plānošanas periodā maksimāli pieejamais finansējums vienam atbalsta pretendētājam tiks rēķināts, ņemot vērā saistīto personu grupas visu (4. un 6. pasākums) investīciju pasākumu ietvaros.</p>

Eiropas revīzijas palātas konstatējumi un attiecīgā LAD rīcība

Eiropas revīzijas palātas konstatējums	LAD rīcība
Nepietiekamas administratīvās pārbaudes par MVU attiecināmības prasību ievērošanu	LAD veic visas administratīvās pārbaudes atbilstoši EK un nacionālajai likumdošanai. Aktualizētas pa sākumu administrēšanas procedūras ar norādēm, kurās pārbaudes jautājumi detalizētāk jādokumentē ar vērtējama konstatējumiem (piem., izmaksu pamatotība, MVU statuss), pievienojot vērtēšanā konstatēto informāciju (<i>Ieviests administrēšanas procedūrās un precizēta nacionālā likumdošana</i>).
Samazinājumi investīciju pasākumam nav pietiekami piemēroti.	Samazinājuma sankcijas tiks ieviestas atbilstoši 2014.-2020. gada plānošanas perioda regulas NR. 809/2014 63. pants nosacījumiem, kas paredz piemērot soda sankcijas tajos gadījumos, kad atbalsta saņēmējs nevar pierādīt maksājumu aģentūrai, ka saņēmējs nav vainojams par neattiecināmās summas iekļaušanu maksājuma pieprasījumā, vai arī maksājumu aģentūra ir pārliecināta, ka attiecīgais saņēmējs nav vainojams. LAD 2007.-2013. gada plānošanas periodā uzsāka pārbaudes, vai maksājuma pieprasījumā iekļautā neattiecināmā summa ir saņēmēja apzināta rīcība, pārāk puma gadījumā piemērojot sankciju. (<i>Ieviests administrēšanas procedūrās</i>).
Nepietiekamas pārbaudes par to, kā ievēroti standarti	No 2014. gada pilnveidotas pārbaudes uz vietas administrēšanas procedūras, kuras ietvaros tiek rakstiski dokumentēti administratīvie vērtēšanas kritēriji (<i>Ieviests administrēšanas procedūrās</i>).
Pārbaudēs uz vietas nepietiekami pārbauda attiecināmības nosacījumus	No 2014. gada pilnveidotas pārbaudes uz vietas administrēšanas procedūras, kuras ietvaros tiek rakstiski dokumentēti administratīvie vērtēšanas kritēriji un papildināti kontroles ziņojumi (<i>Ieviests administrēšanas procedūrās</i>). Pilnveidota LAD informācijas sistēma ar kontroles mehānismu atkārtotas pārbaudes nepieciešamībai un aktualizētas administrēšanas procedūras līdz 01.07.2015.

Eiropas revīzijas palātas konstatējumi un attiecīgā LAD rīcība_turpinājums

18.2. No iestādēm, kas atbildīgas par programmas īstenošanu, funkcionāli neatkarīgas struktūras paziņojums, ar ko apliecina standarta izmaksu, papildu izmaksu un negūto ienākumu aprēķinu atbilstību un pareizību

Lai pamatotu un apstiprinātu lauku attīstības pasākumos „Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi”, „Natura 2000 maksājumi”, „Agrovide un klimats”, „Bioloģiskā lauksaimniecība” un „Ieguldījumi mežu attīstībā un mežu dzīvotspējas pilnveidošanā” paredzētos atbalsta maksājumus, pamatojoties uz standarta izmaksām, papildu izmaksām vai neiegūtajiem ieņēmumiem, SIA „Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centrs” veica atbalsta maksājumu aprēķinu. Atbilstoši Komisijas Regulas Nr. 1305/2013 69.panta 2.punkta nosacījumiem SIA „Latvijas lauku konsultāciju un izglītības

centrs” ir iestāde, kas nav atkarīga no programmas ieviesēja. Sīkāks skaidrojums par aprēķiniem iekļauts attiecīgo pasākumu aprakstā.

SIA „Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centrs” ir sagatavojis sekojošās metodikas vienkāršotu izmaksu ieviešanai :

- Metodika “Vienotās likmes finansējums Lauku attīstības projektu sagatavošanas un vispārējam izmaksām” LAP atbalsta pasākumā “M4 Ieguldījumi materiālajos aktīvos” un M19.2.apakšpasākumā “Atbalsts LEADER vietējai attīstībai”;
- Metodika “Tehnikas un iekārtu vienību izmaksu standarta likmes noteikšana un tās iekļaušana Tehnikas un iekārtu katalogā Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.-2020. gadam atbalsta pasākuma M4 “Ieguldījumi materiālajos aktīvos” apakšpasākuma 4.1. “Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās” īstenošanai”;
- Metodika “Vienreizējs maksājums sabiedrības virzītās vietējās attīstības stratēģiju sagatavošanai” LAP atbalsta apakšpasākuma M19.1. “Sagatavošanās atbalsts” īstenošanai.

Atbilstoši Komisijas Regulas Nr. 1305/2013 69.panta 2.punkta nosacījumiem SIA „Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” ir iestāde, kas nav atkarīga no programmas ieviesēja. Sīkāks skaidrojums par aprēķiniem iekļauts attiecīgo pasākumu aprakstā.

19. PĀREJAS PASĀKUMI

19.1. Pārejas nosacījumu apraksts atbilstīgi pasākumiem

Pārejošiem maksājumiem tiek piemērota programmēšanas perioda 2014. – 2020.gadam ELFLA līdzfinansējuma likme.

Pasākumā „Kredītu fonds” 2007.–2013.gadam programmēšanas periodā tika atbalstīti 56 LAP projekti ar kopējo summu EUR 28 244 537. Tā kā maksimālais atbalsta pretendenta izsniegtā aizdevumu termiņš ir 15 gadi, „Kredīta fonda” neatmaksātie līdzekļi 01.10.2014. veido EUR 12 255 754. Atmaksātais finansējums tiks atgriezts LAP 2014-2020 atbilstošo pasākumu īstenošanai (Ieguldījumi materiālajos aktīvos, Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība).

<i>Pasākums</i>	<i>LAP 2007-2013</i>	<i>LAP 2014-2020</i>
Priekšlaicīgā pensionēšanās	Tiek segtas programmēšanas periodā 2004-2006 ietvaros uzņemtās saistības	No ELFLA 2014.-2020. gada finansējuma atbilstoši pārejas regulas Nr.1310/2013 3. pantam tiek segtas programmēšanas periodā 2004-2006 ietvaros uzņemtās saistības. Uzņemtās saistības turpinās līdz 2023. gadam. Attiecīgo projektu īstenošanā netiek paredzētas izmaiņas.
Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturēšanai		No ELFLA 2014.-2020. gada finansējuma atbilstoši pārejas regulas Nr.1310/2013 3. pantam tiek segtas programmēšanas periodā 2007-2013 ietvaros uzņemtās saistības. Saistības uzņemtas līdz 2017. gadam. Attiecīgo projektu īstenošanā netiek paredzētas izmaiņas.
Lauksaimniecībā neizmantojamās zemes pirmreizēja apmežošana		No ELFLA 2014.-2020. gada finansējuma atbilstoši pārejas regulas Nr.1310/2013 3. pantam tiek segtas programmēšanas periodā 2007-2013 ietvaros uzņemtās saistības. Saistības uzņemtas līdz 2017. gadam. Attiecīgo projektu īstenošanā netiek paredzētas izmaiņas.
Ražotāju grupas		No ELFLA 2014.-2020. gada finansējuma atbilstoši pārejas regulas Nr.1310/2013 3. pantam tiek segtas programmēšanas periodā 2007-2013 ietvaros uzņemtās saistības. Saistības uzņemtas līdz 2016. gadam. Attiecīgo projektu īstenošanā netiek paredzētas izmaiņas.
Maksājumi lauksaimniekiem par nelabvēlīgiem dabas apstākļiem teritorijās, kas nav kalnu teritorijas		Nav noteiktas saistības, un pretendents ar 2015. gadu piesakās uz atbalstu saskaņā ar jaunajiem programmas nosacījumiem.
Agrovides maksājumi	2014. gadā uzņemtās saistības atbilstoši pārejas regulas Nr.1310/2013 1. un 3. pantam tiek finansētas no ELFLA 2014.-2020. gada finansējuma. Atbalsta saņemšanas nosacījumi atbilstoši Regulai Nr.1698/2005. (programmēšanas periodā noteiktie nosacījumi, bet jaunās programmas LAP 2014.-2020. finansējums)	Saistības 2015. gadā tiek pārveidotas, uzsākot jaunu saistību periodu, atbilstoši 2014.-2020. gada nosacījumiem, ņemot vērā Regulas Nr.1974/2006 46. pantā minētās klauzulas, kuras paredz pielāgot saistības plānošanas perioda 2014. -2020. gada tiesiskajam regulējumam vai veicot izmaiņas savstarpējās atbilstības, minimālās obligātās prasībās, ja šāda pielāgošana vai korigēšana atbalsta pretendents nav izpildāma, tad saistības pārtrauc bez atmaksas. Ja pretendents vēlas, viņš uzņemas jaunas saistības saskaņā ar programmas nosacījumiem.
Natura 2000 maksājumi (meža īpašniekiem)		Nav noteiktas saistības, un pretendents ar 2015. gadu piesakās uz atbalstu saskaņā ar jaunajiem programmas nosacījumiem.

Pārejas nosacījumu apraksts atbilstīgajiem pasākumiem

19.2. Indikatīva pārneses tabula

Pasākumi	Kopējais plānotais Savienības
----------	-------------------------------

	ieguldījums 2014.– 2022. gadā (EUR)
M01- Zināšanu pārešes un informācijas pasākumi (14. pants)	0,00
M02 - Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi (16. pants)	0,00
M 04 - Ieguldījumi fiziskajos aktīvos (17. pants)	0,00
M05 - Dabas katastrofās un katastrofālos notikumos cietušā lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un piemērotu profilaktisko pasākumu ieviešana (18. pants)	0,00
M 06 -Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība (19. pants)	235 600,00
M07 - Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos (20. pants)	0,00
M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants)	5 000,00
M09 - Ražotāju grupu un organizāciju izveide (27. pants)	25 000,00
M10 - Agrovīde un klimats (28. pants)	6 298 985,00
M11 - Bioloģiskā lauksaimniecība (29. pants)	14 640 400,00
M12 - Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi (30. pants)	1 973 625,00
M13 – Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi (31. pants)	28 924 903,00
M16 - Sadarbība (35. pants)	0,00
M 17 - Riska pārvaldība (36. pants)	0,00
M19 — atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA — sabiedrības virzīta vietējā attīstība) (Regulas (ES) Nr. 1303/2013 35. pants)	0,00
M20 — Tehniskā palīdzība pēc dalībvalsts iniciatīvas (51.- 54. pants)	0,00
M113 - Priekšlaicīga pensionēšanās	8 289 102,00
M131 - No Kopienas tiesību aktiem izrietošo standartu ievērošana	0,00
M341 - Prasmju apguve, iedzīvināšana un īstenošana	0,00
Total	60 392 615,00

20. TEMATISKAS APAKŠPROGRAMMAS

Tematiskās apakšprogrammas nosaukums

Dokumenti

Dokumenta nosaukums	Dokumenta veids	Dokumenta datums	Vietējā atsauce	Komisijas atsauce	Kontroles vērtība:	Datnes	Nosūtīšanas datums	Nosūtītājs
10. pielikums. Ziņojums par dabisko ierobežojumu noteikšanu	8.2. M13 – Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi (31. pants) - pielikums	12-02-2024		Ares(2024)1128350	3057572771	10. pielikums. Ziņojums par dabisko ierobežojumu noteikšanu	14-02-2024	njanlien
11.pielikums. ANC Fine-tuning	8.2. M13 – Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi (31. pants) - pielikums	12-02-2024		Ares(2024)1128350	4261511010	11.pielikums. ANC Fine-tuning	14-02-2024	njanlien
12.pielikums. Agrovīde MK noteikumu prasības	8.2. M10 - Agrovīde un klimats (28. pants) - pielikums	12-02-2024		Ares(2024)1128350	1865127417	12.pielikums. Agrovīde MK noteikumu prasības	14-02-2024	njanlien
13.pielikums. LAP 2014-2020 lietotās atsauces	4. SVID un vajadzību apzināšana - pielikums	12-02-2024		Ares(2024)1128350	1184439139	13.pielikums. LAP 2014-2020 lietotās atsauces	14-02-2024	njanlien
16.pielikums Pasākuma M13 "ADSI" pamatojums atbalsta likmes diferencēšanai zālāju platībām	8.2. M13 – Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi (31. pants) - pielikums	12-02-2024		Ares(2024)1128350	643031526	16.pielikums Pasākuma M13 "ADSI" pamatojums atbalsta likmes diferencēšanai zālāju platībām	14-02-2024	njanlien
1.pielikums. LAP 2014-2020 lietotie saīsinājumi un termiņi	4. SVID un vajadzību apzināšana - pielikums	12-02-2024		Ares(2024)1128350	2980529586	1.pielikums. LAP 2014-2020 lietotie saīsinājumi un termiņi	14-02-2024	njanlien
2.pielikums. LAP Ex-ante novērtējums	6. Ex ante nosacījumi - pielikums	12-02-2024		Ares(2024)1128350	2520105063	2.pielikums. LAP Ex-ante novērtējums	14-02-2024	njanlien
3.pielikums. LAP Stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējuma ziņojums	6. Ex ante nosacījumi - pielikums	12-02-2024		Ares(2024)1128350	3603672281	3.pielikums. LAP Stratēģiskās ietekmes uz vidi	14-02-2024	njanlien

						novērtējuma ziņojums		
7.pielikums Pasākuma M10 "Agrovide un klimats" atbalsta maksājumu aprēķini	8.2. M10 - Agrovide un klimats (28. pants) - pielikums	12-02-2024		Ares(2024)1128350	3146761632	7.pielikums Pasākuma M10 "Agrovide un klimats" atbalsta maksājumu aprēķini	14-02-2024	njanlien
9.pielikums. Pasākuma M13 "ADSI" atbalsta maksājumu aprēķini	8.2. M13 – Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi (31. pants) - pielikums	12-02-2024		Ares(2024)1128350	506644485	9.pielikums. Pasākuma M13 "ADSI" atbalsta maksājumu aprēķini	14-02-2024	njanlien
4.pielikums Attiecināmo izmaksu aprēķins pasākumam M08 "Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā"	8.2. M08 - Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā (21.-26. pants) - pielikums	12-02-2024		Ares(2024)1128350	2145313313	4.pielikums Attiecināmo izmaksu aprēķins pasākumam M08 "Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā"	14-02-2024	njanlien
8. pielikums. Pasākuma M11 "Bioloģiskā lauksaimniecība" atbalsta maksājumu aprēķini	8.2. M11 - Bioloģiskā lauksaimniecība (29. pants) - pielikums	12-02-2024		Ares(2024)1128350	660176627	8. pielikums. Pasākuma M11 "Bioloģiskā lauksaimniecība" atbalsta maksājumu aprēķini	14-02-2024	njanlien
14.pielikums. ANC Specific constraints	8.2. M13 – Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi (31. pants) - pielikums	12-02-2024		Ares(2024)1128350	3159230109	14.pielikums. ANC Specific constraints	14-02-2024	njanlien
15.pielikums. Degresivitātes pamatojums pasākumam M13 "ADSI"	8.2. M13 – Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi (31. pants) - pielikums	12-02-2024		Ares(2024)1128350	194573549	15.pielikums. Degresivitātes pamatojums pasākumam M13 "ADSI"	14-02-2024	njanlien

5.pielikums Minimālās mēslojuma un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas prasības un citas obligātās prasības	8.1. Pasākuma apraksts - vispārīgie nosacījumi - pielikums	12-02-2024		Ares(2024)1128350	69767003	5.pielikums Minimālās mēslojuma un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas prasības un citas obligātās prasības	14-02-2024	njanlien
6.pielikums Savstarpējās atbilstības prasības	8.1. Pasākuma apraksts - vispārīgie nosacījumi - pielikums	12-02-2024		Ares(2024)1128350	3466981988	6.pielikums Savstarpējās atbilstības prasības	14-02-2024	njanlien

